

Incipit p̄ma pars p̄ue partis Guilbermi Parisien. de vniuerso.

Scientia de vniuerso dicitur p̄m duas intentiones quarū altera est philosophia cōpleta ex aggregatiōe omnium scientiarū philosophicarum quēadmo-

dū vniuersum aggregatū ē ex omnib⁹ q̄ sunt. et eius totalitas nō est. nisi collectio omnium eorū. hoc autē manifestū est ex p̄portione quoniā quēadmodum se habet vniūquodq; scibile ad totum aggregatū ex omnib⁹ scibilibus. Sic scientiarū vnaqueq; ad scientiā aggregatā ex omnibus. hoc autē est vt iam dixim⁹ philosophia completa in totalitate sua. huius vero exemplum est scientia de triangulo et scientia de circulo que partes sunt indubitāter geometrie complete. quēadmodum triangulus et circulus partes sunt vniuersi p̄ geometriam mensurabilis seu cognoscibilis. Sic numerus et magnitudo continua ad aggregatū ex ambabus et eodē mō scientie de hīs ad scientiā aggregatam ex ambabus se habent. Altera vero intentione scientia de vniuerso ē scientia de ipso per modū quo ē vniuersum hoc ē de hīs que sunt ei p̄ modū istū videlicet in quantum est vniuersum et hoc nominabo et numerabo et p̄sequar inquisitione p̄scrutata p̄ vias probationū et declarationū p̄ quas acquiret tibi certitudo eorū si de⁹ voluerit

Quilla scientia sit pars secunda p̄mi sapientialis ac diuinalis magisterij p̄pter duas causas.

Sicut igitur in p̄mis quia vniuersū nō intelligo hic nisi vniuersitate creatoris et siue dicam vniuersus siue omne siue mundū simpliciter. hoc ē absq; determinationis adiectione vna est intentio apud me triū istorū. **Q**uare scientia de vniuerso p̄ modū istum est scientia de omni scientiaq; de mundo simpliciter scientia vna est. et est pars secunda p̄mi sapientialis ac diuinalis magisterij. hoc autē ē propter duas causas quarū altera est honor et gloria creatoris qui ē finis p̄cipuus et vltimus totius sapientialis diuinalisq; magisterij propter hunc finē em̄ philosophantes in rebus huiusmōi solu

recte vereq; philosophanter in illis. Non enim hac de causa sola inuestiganda sunt magnalia. ac mirabilia creatoris. vt cognoscantur quin potius vt ipse magnificetur et agnoscat esse deus ac diuinis seculorum et suadeatur p̄ hoc vel potius ingeratur animabus humanis honorificetia cultus ipsius. Cognitio quippe sola et enarratio laudū atq; magnalium ipi⁹ non ei debetur nec sola perficit animas n̄ras. sed veritas atq; sinceritas vltime venerationis est ei debita propter sup̄minentiam glorie sue et altitudinis et animabus etiam nostris debita est sicut nobilis p̄fectio earum et ipa etiā ē humane vite decor vnic⁹ et decus eximium. Aliasq; quoq; iam didicisti. quia q̄ sic philosophant et animas suas miserabiliter decipiunt et cōtra ipas veram philosophiam quinq; modis peccant. Primum quia vacuam eam faciunt et inanem ab eo qd̄ potissimum continere debet videlicet gloria seu glorificationē creatoris. Secundo quia sterilem eam faciūt a fructu suo q̄ ē remuneratio felicitatis eterne. que in nouissimo expectatur. Tercio quia deformem eam faciūt ac detruncatā finē ab ea h̄mōi detrūcantes cum p̄cipua eius pulchritudo ac speciositas i hoc fine p̄sistat quemadmodum si pauo decandetur cuius pulchritudinis pars maxima in cauda p̄sistit. Quarto stultam eam faciūt q̄ntū ad seipos dum magis ex ea stulti q̄ vere sapientes efficiunt ex ea quippe stulte non sapiēter et viuūt et operant. Quinto iniuriosam et cōtumeliosam illā deo efficiunt duz illam glorie sue inanissime applicant glorificari ex illa inaniter et nō creatorē glorificare veneratione congrua cupiētes. h̄mōi ergo homines nō philosophos veri nominis. S; philosophorum simias ridiculosissimas q̄ vtiq; vere sunt reputate. Secunda causa ē destructio erroris qui sunt circa vniuersus siue de vniuerso erroris in q̄ntū quibus declinat a vijs veritatis et semitis rectitudinis p̄ quas ad hunc finem scilicet vere philosophatiōis venit. Sunt etiam isti errores quia eousq; glorie dei p̄tradicis vt vel dimidi⁹ de⁹ et nō in ultimate p̄fectionis p̄fectus putet vel indignus omni gratiarū actione. omniq; honorificetia. vtpote qui nec aliud nec aliter possit vel nūq; potuerit facere q̄ faciat vel qui omnino nō curet. qd̄ agatur in rebus humanis vel circa eas esse penitus

negauerunt. Sunt et alij errores quibus et omnis lex contradicit et eisdē ab omni lege contradicitur nec p̄tenti fuerunt. Huiusmodi erronei sic imminuere gloriā dei et euacuare spem cultoz ip̄ius quin ex vniuerso eternitatē attribuere ausi sunt et probationibus se hoc posse astruere attentauerūt. Manifestū igitur est quia errores istos destruere et p̄tentionibus h̄mōi erroneozū respondere questionesq; eozū dissoluere veritatēq; contrariā astruere p̄sentis p̄positi est intentionis mee ac desiderij in hoc tractatu si deus voluerit.

¶ Quid actor vniuersi est vnus rationib; stabiliter et error manicheozum simul destruitur.

Dico igitur quia vniuerso ē vnitas qua et ē et dicit vniuersum. et actor eius qui est benedictus deus et sublimis quonia ip̄e ē vnus et quonia nō est ei alter cōtrarius. et hic declarabo tibi p̄ vias p̄bationū nō quemadmodū in p̄me phylosophie p̄ma pte declaraf. Sed probationibus facillimis et pene vulgaribus quonia hui; erroris auctores fm v̄tores vulgares hic est breuis intellectus et pauca excitationis homines se duxerūt. et hic ē error p̄mus cuius destructioni intendo in hoc p̄mo capitulo. hic igitur error ortū habuit a regione p̄fidis et auctor ei; dicitur ē manū. Unde et sequaces eius manicheos nominat gens xp̄ianozū et cepit error iste fere cū ip̄a lege xp̄ianoz. Siquis; et ē adhuc nō solū p̄nitiosissim;. Sed etiā pestilentissimus quapropter ip̄m etiā gladio rigue p̄sequi et exterminare vsq; hodie nō desistit. Hoc etiā nō min; gens hebreozū aut saracenz faceret. si apud eos inueniret. Hic ergo seductor et falsiloquēs posuit duo esse principia duos esse deos et nominauit alterū deū lucis et deū benignū. alterū v̄o deū tenebrarū et deū malignū. Sic posuit et duo vniuersa duoq; regna duas etiā gētes. et vocauit eas iuxta p̄dictas noīa cōes gentē lucē et gnetē tenebrarū. Regnū lucē et regnū tenebrarū. Substantias etiā diuisit iuxta modū istū et q̄s greci vocāt eudemonēs latini v̄o anglos bonos dixit a dō bono et principe lucē creatos eiusq; mistros eē. Quos aut vocant cacodemōes latini v̄o angelos malos v̄ dyabolos posuit a principe tenebrarū et deo maligno creatos eē eiusq; eē mistros et dñā mala patissimos atq; p̄mptissimos

posuitq; p̄rietatē int̄ principes istos et bellū nō solū p̄peruū. S; etiā eternū et inter regna et gētes eoz. Sūt et alia deliramenta et mirabilia earū etiā rami multi errorū istius q̄s p̄sequi nō est intentionis mee hic **¶** Radices erroris manicheoz extirpāf per rationes methaphysicas.

In primis igitur cōtra ip̄as radices ac radicale fundamentū erroris istius disputandū erit Dico ergo quod cū erronei isti ponūt duo principia atq; coequa et eterna necesse habēt p̄sequenter ponere. Vtrūq; eē necesse eē p̄ se et p̄pter hoc simplex i vltimate simplicitatis. Si etiā aliquo modo alterutrū eoz eēt cōpositū eēt ex necessitate partibile et p̄pter hoc haberet aliquo mō ptes quare neutrū eoz eēt principū simplr cū vtrūq; haberet multa priora se valet ptes suas siue cōponentia sua. oēs ei ptes et oīa p̄ponentia priora sunt toto suo qd cōponūt. **¶** Ampli; neutrū eoz erit necesse esse per se. fm hoc imo vtrūq; erit possibile eē p̄ se cū vtrūq; sit causatū ab ip̄is p̄tib; cōponentib; totalitatē ip̄ius oīno ei cōpositū quolib; modo causatū ē partū ex qbus p̄sistit totalitas ip̄ius et etiā cōpositorū adunāt. seu aggregātis ptes illius et adducētis in totalitatē ip̄ius. Jam ante declaratū ē i prima pte p̄me phylosophie qd omne h̄mōi causatū ē possibile eē per se et ē recipiens eē supra se qd ē aliud ab ip̄o et p̄pter hoc est in eo potēcialiter siue possibiliter quonias ē ei accidens hoc ē adueniēs ei et receptum ab ip̄o supra totā completā essentiā suam eē ei oīne qd dat a causa h̄mōi suo causato sepabile ē ab illo saltē intellectu et omne receptū a suo recipiente et generaliter omne eē cū fuerit aliud a suo ente separabile ē ab ip̄o eē mō quo diximus. Omne autē a quo eius eē separabile ē nō habet illud nisi possibiliter siue potēcialiter et ita nō h; illud ea necessitate qua aliqd dicit necesse eē p̄ se. **¶** Manifestū igitur ē qa neutrū duoz istoz principioz ē necesse eē p̄ se **¶** Amp; si vtrūq; ē necesse eē per se vtrūq; erit simplex i vltimate simplicitatis in neutro igr̄ aliquid erit eēncialit̄ qd nō sit ip̄m. Cū igr̄ bonitas et malicia sint i eis essentialiter ex necessitate alterz erit sua ip̄a bonitas alterz v̄o sua ip̄a malicia. Necesse ergo per se aut dicit vniuoce de ambo quis aut equoce. qd si vniuoce qcquid igr̄ erit alteri p̄ hoc qd ē necesse eē p̄ se siue per

sua essentia erit et alteri. quare si alteri est bonitas per hoc quod est necesse esse per se erit similiter et aliter et de malicia eodem modo se habere necesse est. quare vel utrumque erit bonum essentialiter vel utrumque malum vel utrumque bonum et malum simul. amplius si uniuoce dicitur de eis necesse esse per se declaratum ante est alibi quod necesse esse per se nullo modo potest esse commune imo necesse est ipsum esse unum in fine unitatis et in ultimitate indiuiduitatis quod non potest esse nisi unum numero. Rursum modo igitur erunt duo illa contraria vel commune ad illa. Quod si dixerit quod equivoce dicitur de illis. manifestus est error eius cum non dicatur necesse nisi a non cessando. Necesse enim per se verissima declaratione est quod non cessat esse et hoc est ei per se hoc est non aliunde. hoc autem est dicere cuius esse continuu est non habens abscisionem vel corruptionem in suo esse. et hoc est ei non aliunde videlicet ipsa continuitas essendi seu permanendi quantum ad ad necessitatem igitur non dicitur necesse per se de eis equivoce. Sed neque quibus ad id quod est per se. Si ei per se sentit in negationem sola ut eius intentio sit hec. scilicet non aliunde. Manifestum est quod negatio ista una intentione dicitur de ambobus. Si vero intentio eius est firmitas querendi quemadmodum cadere videtur in ratione substantie vel iuxta modum illius. Dico quod nec sic dicitur de eis nisi uniuoce. utrumque ei est una intentione firmum in suo esse cum neutrum sit pendens ab alio neque dilabens. aut diffluens in corruptionem siue in non esse ipsum vero esse cum de utroque dicatur essentialiter tamen non recipit intellectus quod de eis dicatur equivoce nec est possibile intellectui humano quantumcumque perituo et discoloro cogitare vel somnare ibi equocationem nisi fortassis hic delirare voluerit. Quod de altero sic dicitur ut significet bonitatem ut de altero similiter ut significet malitiam quasi ens et bonum primum pervertatur uno modo. scilicet ens et malum primum pervertantur altero modo. Patefaciam autem tibi precedentes probationes antequam incipiam destruere hoc. Manifestum est ei per se quia quicquid inest socrati per hoc quod est homo inest et cuilibet alij indiuiduorum eiusdem speciei quare quicquid inest principio malo per hoc quod est necesse esse per se inest. et principio bono per hoc ipsum. Si necesse esse per se contra iter et uniuoce dicitur de ambobus ut homo dicitur socrate et alijs indiuiduis eiusdem speciei quare si alter est malum per hoc quod est necesse esse per se erit et reliquum malum per eandem causam. Si autem et bonus quare

utrumque erit et bonum et malum. Quod si necesse esse per se singulare est seu proprium et indiuiduale accidit idem et per eandem viam quemadmodum si dicatur quod albus per hoc quod est socrates est homo erit et medicus per eandem causam homo. Itaque ergo patefecit tibi certitudinem probationum istarum.

Error manicheorum alia via destruit si ens de duobus principijs que ponunt dicatur equivoce.

Ruertar igitur nunc iuxta promissum ad destruendam istam vanissimam falsitatem que erroneus iste delirat ens de utroque dictionum principiorum dici equivoce et altera intentione ipsam entitatem nihil aliud esse quam ipsam bonitatem. Altera vero ipsam entitatem nihil aliud esse nisi ipsam malitiam. Dico igitur quod cum ipse ponat bonitatem et malitiam contrarias vero contrarietate necesse est ut ponat eis genus commune. Quod si ipsum ens non est eis commune quod idubitate est omnium communissimum multo fortius nihil aliud erit eis necesse.

Amplius. cum contraria circa idem habeant naturaliter esse et fieri. Si veri nominis contraria sunt bonitas et malicia et erunt et fiet ex necessitate circa idem subiectum. Idem in quibus vel genere ut albus et niger circa superficiem et sanus et egrus circa corpus animal vel circa idem specie et eadem sanus et egrus circa eundem hominem ex necessitate ergo communicat genus aliquod bonitas et malicia.

Amplius. manifestum per se est quod utrumque communicat rationem substantie per substantiam generali intentione accipitur ut dicatur de omni eo quod propria firmitate sic stat ut non indigeat fulcramento aut sustentatione subiecto per modum que accidens dicitur indigere subiecto. Quod si rationem substantie communicat ergo et ipsam substantiam et nomen eius.

Amplius. secundum hoc nullus sermo erit alijs hominibus cum homini erroneis cum ipsi alijs rationibus et intentionibus omnes sermones accipiant quasi alij homines. Si enim equivoce utimur vel potius abutimur hoc nomine ens equivoce eodem errore et alia quare imponent eis magnificationes et intentiones quas nec recipit nec capit intellectus hominum aliorum.

Amplius. non effugiunt quin contrarium et contrarietas communiter dicatur de utroque eorum sed nec declinare possunt in contrarium subente cum entium quoddam sit alij contrarium et quoddam nulli. Contrario vero nullus est non ens et nullum non entium contrarium. Cum igitur communiter dicatur de his contrarium ens vero super sit ad id quod est contrarium manifestum est quod ens communiter dicitur de illis.

Amplius. unum

Aa ij

ex necessitate cōmuniter dicif de illis alio
quin non vere dicerent duo. nec essent ni
si vtrūq; eēt vniū. **A**mp. q̄ ē ratio vel in
tentio vnius. nisi in se indiuisum z ab hīs
diuisum diuisione que ei congruit. Ne
mo autē dubitat quin hec ratio vterq; cō
ueniat amplius nec duo p̄ncipia nec duo
dij vel eēt vel dici possent nisi p̄ncipiū z
de vniuoce de hīs diceretur quēadmo
dū nec duo canes ne dicūtur animal gres
sibile terrestre z piscis. Noie em̄ semel po
situs. hoc ē vna positiōe nō potest vti hu
man⁹ intellectus equoce eo q̄ nō contin
gat act⁹ simul intelligere diuersa. falso au
tē dicitur ista duo animalia sunt duo ca
nes Sic et falsissime asserunt vel duo esse
p̄ncipia vel duos deos. Si de⁹ z p̄ncipiū
equoce dicūtur de ip̄is. **A**mp. quomō
oīa alia vniuoce dicerētur de eis. Si ens
z necesse eē p se equiuoce solūmō diceren
tur de eis. Rex ei vniuoce dicitur de ambob⁹.
Similiter z p̄nceps similiter et regnū p̄n
cipatus de regnis eoz z p̄ncipatibus. Si
militer z gens de gente luminis z de gēte
tenebrarū. Similiter z angel⁹ de angelis
bonis z angelis malis. Eodem mō z sub
stācia de substācijs bonis z substācijs ma
lis necesse igitur ē vt et illa suprema oīa
videlz de⁹ doni illius z necesse eē p se di
cant de eis vniuoce q̄ si ē manifestū est ti
bi q̄ impossibile est quicqd eos posuisse
superi⁹ dixim⁹ cū necesse esse p se nō diui
ditur vllō modorum nec si commune ali
quo genere p̄munitatis multitudini que
sic multa essentialiter id ē q̄ sit hoc ē hoc.
Amp. esse in se aut pure bonū aut pu
re malū aut neutz. ita vt oīno sit imune
a bonitate et malicia cum ei sit impartibi
le p oēm modū et simplex in vltimate sim
plicitatē nō potest eē mixtū ex bono z ma
lo cum omne mixtū potēcialiter sic p̄posi
tū ex eis ex quib⁹ mixtū ē. quēadmodū ox
imel z ex melle z aceto cū etiā omne mixtū
posteri⁹ sit naturaliter vtroq; eozū ex qb⁹
mixtum ē. Restat igitur vt necesse eē p se sic p
vniū trinz modoz q̄s dixi tibi vicz vt sit vlt
pure bonū vel pure malū vel seorsuz oīno
a bonitate z malicia. Quod si fuerit pure
bonū neutz igitur duoz p̄ncipioz dictozū
erit pure malū vel eēcialiter etiā malū cū
vtriusq; eē sit pure bonū p eandē viā ma
nifestū ē q̄ si fuerit pure malūz necesse est
neutz dictozū duoz p̄ncipioz erit pure bo
nū cū ei vtrūq; eoz sit i seipo z eēcialiter

necesse eē p se erit vtrūq; ex necessitate pu
re malū cum ip̄m necesse eē in seipo sit pu
re malū. Si vō necesse eē p se ē seorsuz in
seipo a bonitate et malicia erit ex necessi
tate vtrūq; toto suo esse seorsuz a boni
tate et malicia cuz necesse esse per se sit to
tū esse vtriusq; ipoz. **A**mplius. cū vtrū
q; ipoz simplr sic in vltimate simplicitatē
et nō habēs nullo modoz partē et partē.
manifestū ē qz neutrū ipoz habet aliquid
eēcialē p̄ter ip̄m eē z qz ē z quo est. q̄re cū
cōicent vniuoce ip̄m necesse esse p se nihil
habere alterz essentialē qd nō habeat et re
liquū. Si ergo bonitas ē essentialis alteri
erit essentialis ex necessitate ambob⁹ z d
malicia similiter se habet erunt igitur ambob⁹
ex necessitate essentialiter bona et essenti
aliter mala. Impossibile igitur ē vt alterū sit
essentialiter bonum alterz essentialit⁹ ma
lum. **A**mp. manifestū ē qz eē nō hz cō
trariū aut oppositum nisi non eē vlt aliqd
eoz q̄ ad nō eē dicat qz pot⁹ ē medium in
ter eē z nō eē qm̄ ipi esse p̄trariū q̄lia sunt
moxi deficere corrumpi z similia quozum
vnum qd qz via est ad nō eē z medius per
qd venif ad illud. Jā autē didicisti qz di
gnus ē noie p̄trarij extremum qz aliqd ex
medijs et qz vera cōtrarietas nō ē nisi in
ter extrema cum cōtrarietas verissima ra
tione et deputata diffini nōe sit differētia
cōpleta z p̄p̄ hoc maxima. **M**anife
stū ergo ē tibi p hoc qz esse plenum atq; p
fectum nō hz contrarium veri⁹ nois ac ra
tionis nisi nō eē p̄pletum. hoc ē cum quo
nihil oīno ē de ipo eē. Sed qz ergo ista vt
p̄ncipium bonoz cū sit ens p̄fectum in vlt
imitate p̄fectionis in se z fm se nō hz cō
trariū nisi nō ens puatū in vltimate pri
uationis ab ipo esse. **I**ntelligo autem sic
puatū cui oīno nihil relictū sit de ipo esse
media ei q̄ postea nō sic puata sit p̄pleta
scz puatōe ipius eē neq; diminuta p̄pleta
diminutōe eiusdē p̄pleta ei diminutō p̄su
mata p̄sumptio ē. **M**anifestū igitur ē qz prin
ceps tenebrarū fm deliramentum errone
ozū istoz ē vere z oīno nō ens hoc ē nihil
p̄sus habens ipius esse cū ipsi ponāt ipz
p̄trariū ei q̄ est z fm eos sic in cōpleme
to et vltimate differēcie ad ip̄m esse si
ue ad ip̄m ens. Quod si dixit qz non eozsq;
distat ab ipo eē videlicet p̄pleta differētia
seu maxima sed appropinqt ei erit ergo si
cut mediū ad illud. Quare erit vel defici
ens vel demoriens vlt corruptionem sustē

nens vel aliqd hmoi ex quoz vno qz manifestu est qz nec deus nec pncipiū nec pncips vllō modozū nominadus ē cuz eius eē a deo debile z infirmū sit. vt ad omīnō eē festinet vtpote in eiusdem via positum

Destructio erroris manicheoz si malicia pncipiū tenebrarū ponatur occidere.

Amp. quia patefactum ē tibi qz malicia non potest essentialis esse ei qz est necesse esse per se z quia qui ponunt pncipiū maloz ē regione z cōtrarium pncipiū bonozū necesse habēt ponere ipum necesse esse p se. Nunc vero declarabo tibi quia malicia non potest ei esse aduenticia vel accidentalis. Dico igr quia si malicia aduenticia est ei erit ei vel a se vel ab alio. Qz si fuerit ei a se. videlicet acq̄sita ei per se erit hoc ex necessitate vno modozū quos dicā videlicet vel naturaliter erit nata in eo quē admodum putredo z alie quedā passiones in quibusdam naturaliter nascūt aut erit ei ex opatiōe sua qua fuit agens in seipm vl in aliud vl erit ei impressa ab alio agente in ipum. Qz si fuerit in eo nata naturaliter cū in suo esse non sit ipm nisi bonū et eius entitas non sit nisi bonitas erit ex necessitate ex bono in eo malum et ex bonitate malicia z hoc naturaliter ac p se. cum non aliunde videlicet p aliud malicia ei aduenierit. **A**mp. scōm hoc ipm genuit maliciā in se ipo qre de bono z de bonitate sua genuit in se maliciā et hoc p se. Manifestū aut est quia ex neutro contrarioz naturalitac p se pcedit reliquū. **A**mp. Malicia aut est contraria bonitati eius essentiali z naturali. Si est contraria ergo non est in eozdem cū ipa nec patitur eam secum. Nō ē igitur in eo malicia nec esse potest cuz bonitas sit eidem essentialis et inseparabilis. Qz si dixerit qa non est contraria non est igitur veri nominis malicia qre nō erit vere malū ex ipa vel p ipam. **A**mp. scōm hoc non erit p traria bonitati alteri pncipiū videlicet qd ē pncipiū bonozū cōmunitat eniz ex necessitate bonitate essentialem sicut z ipm esse ex quo ē vtriqz bonitas essentialis. **A**mp. hmoi malicia aut est aliquo mō repugnās bonitati ei essentiali aut nullo mō. Si dixerit qz ē ei repugnās aliquo mō quero iterū aut repugnat essentiali ei aut non qz si repugnat essentiali eius nō patit igr illā essentiali ei? **I**l fortior ē ea. Jam dudum ergo destruxit

eam. Si autē minus fortis ē essentia eius qz ipa malicia. iam dudum igr destructa ē ab ipa malicia. Qz si fuerit eque fortis altera igr impedit alterā z nō finit aliqd ex ea esse quare nō pueniet aliqd malū ex ea. Si aliquid igr puenit ex ea erit vel bonū vel mediū inter bonū et malū. Si vō nō fuerit repugnās essentiali eius scōm se sed repugnat ei in actibus vl operibus suis. hoc nō potest eē nisi altero duozū modozū quos narrabo quozū primus est vt impediatur operetur omīnō et tunc pncipiū malozū nihil opabitur vel poterit operari p essentiali sua z ita erit impotentissimū scōm essentiali sua. Secundus modus vt impediatur ea ne opet put vult. aut sic vult siue p vt deberet. aut sic deberet ex q̄ apparet alia impotentia et miseria ipius. videlicet qz nō potest opari put vult aut sic vult neqz pro vt debet aut sicut debet.

Amp. Ista malicia aut sustinet voluntarie aut inuitū qz si voluntarie non repugnat igr essentiali ipius naturaliter cū hoc clarissime videat z nihil tenebrarū q̄tum ad ignorantia paciat. Nihil ei omīnō est qz lesionē essentiali sue. Si em̄ sciat aut videat voluntarie paciatur. Si vero nō voluntarie vel inuitus patitur vel sustinet suam maliciāz apparet impotentia miseria ipius cum velit repellere maliciā ppriam z excludere a se et non possit ex quo etiaz apparet ipm seruitū esse malicie sue z ea cogente opari mala velut pressum seruitute malicie pprie z non posse abicere vel excutere a se iugū huius seruitutis. **A**mp. hec malicia aut ē ei coeterna aut aduenit ei ex tpe. qz si est ei coeterna cum sit aliud ab ipo erit creata vel facta ab ipo z creatura vel factura eius qre erit voluntati ei oīnō subdita z nihil p̄tra ipm oīnō potens qre nō erit nisi q̄diu vult z quō vult. Non ē igr in ipo nisi p voluntate ipius et solus potest eaz destruere. sicut et omnes alias facturas suas. Cum ergo malicia ei noceat faciens eaz deterius qz esset sine illa non sustinebit eam per p̄mctū t̄pis in seipo. **A**mp. si cogitauit creando maliciā in seipo aut inen dit in hoc pdesse sibi aut ledere se et nocere sibi. Si intendit pdesse sibi apparet ei error. imo cecitas manifeste cum dubitari non possit maliciā nocere ei in quo est. error autē nullo mō cadit in deū. Similiter nec ignorantia isti sunt erronei ponunt ipm esse deum. Si

vero intendit sibi nocere et ledere se et hoc sciens et prudens cum error ut dixi et ignorantia apud ipsum locum non habeat apparet euidenter ei dementia. nihil enim et quod sibi nocere aut se ledere scienter intendat nisi aut turbatio ire aut alterius passionis ipsum subuerterit sicut accidit in eis qui se ipsos insultant interdum aut aliter occidunt de quibus dubium non est quin ex dementia hoc faciant. Si vero ex tempore malicia ei aduenit manifestum est ipsum fuisse corruptum atque perversum. et etiam seductum quod enim aliquid efficitur malum cum prius non esset non fit nisi uno trium modorum quos narraui valet corruptione ut equus qui corruptione humorum aut membri alicui efficitur malus cum prius non esset aut ex perversitate sicut accidit in hominibus qui de bonis mali efficiuntur cum eorum voluntates pervertuntur ut mala vel male velint aut seductione quemadmodum contingit in his qui per errorem vel ignorantiam mali sunt aliena suggestionem decepti. Qualiter ergo iste somnians deus malus effectus est quicquid enim horum trium passus fuerit manifestum est ipsum nomine dei indignissimum nihil enim horum cadere potest in verum nominis dei. **A**mplius. mutatio non fit nisi in substantia que sustinet predicamenta accidens etiam omne in ea est quod neque accidens neque mutatio attingunt ad id quod est necesse est per se supra est et seorsum longe a substantia et accidenti. **A**mplius. quomodo est mutatus an a se an ab alio ex quo parent tibi multe viæ ad destructionem errorum istorum. **Q**ui si ab alio agente in ipsum necesse est ipsum esse passibilem et hoc passione vilissima atque turpissima. Nihil enim vilius aut turpius est quam malicia quam longe a se habet a natura. imo a nobilitate et supereminetia deitatis seu divinitatis nihil videt qui hoc non videt.

Adducitur destruitur error manicheorum et hoc per rationes communes et intellectu faciles.

Quonia autem rationes que usque huc tibi adduxi metaphorice sunt atque sapientiales satisfaciant tibi. **P**rosequenter de promissione et adductis tibi rationibus valde gares et intellectu facilissimas per quas declarabit tibi erroris istius non tam impossibilitas quam etiam ridiculositas. **D**ico igitur in primis quia malum proprie vel nocivum est sic herba mala et morbus malus vel nocivum

ditur multa mala fecit mihi homo ille. Tercio modo inordinatum quemadmodum quedam male sedere dicuntur que non sedent in loco suo vel ordine ut viros in facie beata. Quarto modo dicitur malum imperfectum id est paratum quacumque perfectione sua unde male operari dicitur quis cum operatur opera parata conveniunt perfectionibus et has perfectiones latini vocant circumstantias operis queles sunt finis causa modus locus tempus et per modum istum male operari dicitur qui vel non eo modo vel non eo sine operatur quomodo vel quibus operandum est et ad hunc modum se habet de aliis perfectionibus vel circumstantiis et ad hanc intentionem reduci potest paratio debite mensure vel quantitatis per quem modum superfluum et diminutum mala dicuntur. Superfluitas vero atque indigentia malicie et forsitan hoc insinuari voluit aristoteles in libro topicorum ubi dixit quia bonum quantum dicitur ut in mediocri hoc est in medio quod est inter extrema superfluitatis et indigentie et benefecisse alicui dicitur secundum hoc cum eius opus nec superfluitatem habet nec diminutionem omnium aut istarum intentionum que magis conveniens videtur principio malorum. **P**rima est secundum quam malum dicitur nocivum. **I**ncipit igitur auxiliante deo destruere hanc intentionem in eo et somniant principium malorum. **D**ico igitur si principium malorum non est nocivum non est malum per modum istum. **S**i vero est nocivum erit nocivum simpliciter et vniuersaliter aut erit nocivum particulariter tamen et cur. **Q**ui si fuerit nocivum simpliciter et vniuersaliter ergo nulli erit proficuum nulli igitur proderit qualiter igitur erit dator esse et vite toti generi tenentibus imo toti vniuersitati malorum. **S**ecundum errorem enim istum ipse est creator vniuersitatis et dator sapientie et virtutis atque potestatis omnis quas habent maligni spiritus alique male substantie. **A**mplius. cum dat eis omnia hic autem animo et intentione nocendi dat eis aut dat animo et intentione illa quia scit ea eis vel bona esse vel utilia vel necessaria aut omnino nocendi aliter per hoc. **Q**ui si animo nocendi eis manifestum est ipsum errare cum credat se eis nocere quibus tantas virtutes seu potestates tantam sapientiam. tantas artes et ipsius esse quod inter omnia est maxime necessarium largitur. **S**i vero animo proficiendi sue prodesse eis. hec omnia dat illis. manifestum est ipsum et proficuum esse et perutile toti regno

suo tam intentione q̄ facto. Nō igit̄ ē nō
 cuius simpliciter z vniuersaliter. Qū si an-
 mo nocēdi alij vel alijs dat oīa hec suis il-
 lis igit̄ ē nociuus quantū in eo ē z solis cū
 omnibus suis manifeste sit p̄ficu⁹. quare
 illis solis ē malus s̄m hāc intentionē quā
 re videlicet aliter videlicet magis malus ē
 s̄m intentionē istā quā p̄ncipiū bonorū
 cuz ip̄m p̄ncipiū bonorū malus z nociuus
 sit z inimicū ac destructiuū ip̄oz. **A**mplius.
 aut eius intentio ē ad destruendū
 vel occupandū regnū bonorū aut defen-
 dendū suū tm̄ q̄ si eius intentio est ad des-
 truendū et occupandū regnū illud cum
 hoc nōn possit quoniā rex bonorū nō est
 minus potens ip̄o videlz regnū eius debi-
 lius regno illi⁹. **M**anifestū est ip̄m eē
 in vltimitate miserie miserū primū quidez
 q̄ ardoze insaciabili auaricie laborat duz
 regnū ambit alienū qd̄ adipisci nō potest
 deinde odio vel inuidia ardet inextingui-
 biliter. Similiter ira dū nō puoco inimi-
 cissimū sibi p̄ncipem bonorū impugnā-
 re vel pugnare p̄ualet. Ira autem z inui-
 dia et odiū z auaricia eius sunt ei omnes
 in vltimo et generaliter quecūq; d̄ eo di-
 cunt p se sunt apud ip̄m p̄ma et maxima
 Quia igit̄ ista miserie sunt z molestie imo
 tormenta spiritualia necesse ē ip̄m z mise-
 rū esse in vltimitate miseriarū et torqueri
 in vltimitate tormentorū. Qū si dixerit qz
 ista nō dicunt de eo nisi s̄m effectū quem
 admodū z p̄ncipes bonorū xp̄iani dicūt
 iratū nō s̄m turbationis affectū sed sc̄m
 vltionis effectum. Sequitur eos ex necessi-
 tate ip̄m eē omnino liberū z imūne ab ira
 et odio inuidia et omni mala volūtate et
 apud se quietissimū pacatissimū ac beatif-
 simū z nihil habere om̄ino malicie in se.
 v̄l apud se sed effectiue tm̄ ip̄m vocari mā-
 lū. hoc autem multis v̄ijs facile destruit
 et primū quidē quoniā si nō est malus ni-
 si effectiue nō erit cōtrarius p̄ncipi bonorū
 cū p̄nceps bonorū bonus sit nō solū ef-
 fectiue siue p̄ modū effectiōnis imo etiā
 essentialiter. Secundo quia quemadmo-
 dū p̄nceps bonorū simpliciter optimus ē z
 eentialiter z p̄ modū effectiōis Sic p̄ncipē
 malorū vtroq; mō pessimū eē necesse est q̄
 re nō solū malus erit p̄ modū effectiōnis.
 imo etiā eentialiter ita vt eius entitas ip̄a
 eius malicia sit queadmodū in p̄ncipe bo-
 norū se h̄z sc̄z q̄ eius entitas ip̄a bonitas
 ē. **A**mplius. Bellū qd̄ ponit inter ip̄m

et p̄ncipē bonorū et regnū eius atz regnū
 bonorū aut ē iustū aut non q̄ si ē iustū a p̄-
 te ip̄ius iuste igit̄ agit impugnādo p̄nci-
 pem bonorū et regnū ip̄i⁹. q̄re et bñ ip̄se
 etiā p̄nceps bonorū debet ei cedere z nō
 repugnare q̄re iniquus ē in resistēdo z re-
 pugnādo ei p̄nceps bonorū. Si v̄o ini-
 stū est bellum ē igitur ex iniusta causa hec
 autē causa. aut est solā cōtrarietas. aut est
 aliqua ex causis nomina is sc̄z ambitio si-
 ue auaricia siue odiū siue inuidia. siue ira
 q̄ si sola cōtrarietas causa est belli. h̄mōi
 cōtrarietas nō potest eē iniusticia p se in eo
 q̄ cōtrarietas tunc em̄ ex vtraq; pte esset
 iniusticia z iniquitas equaliter cum equa-
 liter sit cōtrarietas ap̄te p̄ncipis bonorū
 ad ip̄m vt eo modo. Preterea malum in-
 uenitur sepissime malo cōtrariū z etiā in
 rebus sensibilibus quas ip̄i ponūt creatu-
 ras eē seu facturas p̄ncipis malorū vt ca-
 liditas et frigiditas se habent et multa h̄i-
 iusmodi quare eēt iniustū bellū int̄ h̄mōi
 et etiam ex vtraq; parte. Cum em̄ cōtraria
 omnia veri nominis equalia sint iure z le-
 ge nature iniustū et iniquū est vt alterum
 alteri dominetur aut sup̄sit. **A**mplius
 si queadmodū se habz p̄nceps bonorum
 ad omnia que bonitatis sunt siue bona.
 Sic p̄nceps malorum ad ea que malicie
 sunt siue mala erit ex necessitate vt quem
 admodū de p̄ncipio bonorū iusticia pie-
 tas et beniuolentia atq; beneficentia alia
 q; omnia h̄mōi in p̄mis dicuntur z maxi-
 me vt de p̄ncipio malorū contraria predi-
 ctis dicant̄ in p̄mis et maxime q̄re quem
 admodū p̄nceps bonorū in p̄mis ē iust⁹.
 et maxime z ad hunc modū de alijs. Sic
 p̄nceps malorū in p̄mis sit iniustus et ma-
 xime in p̄mis impius. et maxime in p̄mis
 maliuolus et maxime in p̄mis maleficus
 hoc est maleficientissimus. Facilitū aut̄
 est destruere vnūquodq; istoz de eo sicut
 euideret̄ ē videre de ip̄a iniusticia. Leges
 em̄ quibus regnū suū regit aut sunt qua-
 les esse debet in regno illo aut nō. Si sūt
 quales eē debent in regno illo non dedit
 igit̄ leges subditis suis. nisi quales dare
 debuit et ita non precepit aut statuit in re-
 gno suo nisi qd̄ debuit q̄ aut debuit sta-
 tuere debuit seruari a subditis eius q̄ au-
 tem debet seruari iustum est seruari z om-
 ne qd̄ iustum est seruari. iustum est quare
 non statuit aut p̄cipit aut precepit iniqua
 nisi qd̄ iustum ē eūz precipere vel statuere
 Ha iij

et subditos eius seruare apte igitur ista nullo modo iniustus est. **Amp.** Aut ipse debet facere solum quod mali est aut non. Si sic faciendo igitur malum non facit nisi quod debet faciendo aut quod debet non est iniustus. imo iustus et equus et bonus. Eodem modo est declarare de iudicijs quia si non debet iudicare nisi iniuste erit et iniudicando iniuste iustus quare nullo modo erit iniustus hoc est nec operando iniuste nec iudicando iniuste nec statuendo vel precipiendo quod iniustum est. **Q**uod si dixerit quia debet facere bonum destruit hoc multo modis. primum quod naturali possibilitate prohibitus est facere bonum sicut confitetur aduersarius. nihil autem earum que per se impossibilia sunt alicui debetur est apud ipsum. non enim quia bonum est esse hominem debet asinus esse homo cum hoc impossibile sit apud ipsum. **Amp.** Cum principium seu princeps bonorum ad bona proportionabiliter se habeat hoc similiter ut iste ad mala erit et permutatim ut quemadmodum ille se habet ad mala sic iste ad bona. quare sicut ille nec debet facere mala. nec decet eum nec decere potest facere illa. Sic nec iste unquam debet facere bona. et sicut ille facit quod eum decet et ad eum pertinet faciendo bona. sic iste faciendo mala. quare si verum est quod benefacere sit facere quod ad aliquem pertinet et quod eum decet hoc enim modo semper benefacit princeps bonorum. Sempiternus igitur benefacit mala faciendo princeps malorum. **Amp.** Sicut leges omnes et statuta principis bonorum sunt de bonis faciendis et de malis fugiendis. sic leges et statuta principis malorum erunt e contrario de malis faciendis et de bonis fugiendis et sicut ille auctoritatem habet statuendi illa in regno suo. Sic iste habet ius et potestatem statuendi contraria in regno suo. et sicut illi obediendum est a subditis suis in regno suo Sic et isti in regno suo. Quare manifestum est quod iura huius duorum regnorum contraria sunt et cum aliquid est ius in altero eorum. contrarium est ius in reliquo. Quare manifestum est utrumque regnum iustis legibus ac statutis regi et ideo bene ac decenter administrari a principe suo quare uterque est bonus administrator regni sui quantum ad hoc uterque bonus est in beneficiendo omnibus hijs que sunt de regno suo dando scilicet eis esse et alia que sunt eis bona hoc est necessaria et vtilia quare equaliter boni sunt isti duo principes tamen in bona faciendo suis quam in administrando et regendo

ea que sibi subdita sunt et insuper eodem modo et equaliter mali id est nocui cum neuter eorum nocuius sit nisi vel contrario suo. vel ei quod est ex parte contrarium sui. Et de regnis eorum eodem modo se habet. **Amp.** cum isti erronei ponant virtutes et vicia contraria et ab hominibus principibus contrariis et eodem modo se habere principem malorum ad vicia sicut principem bonorum ad virtutes erit igitur ut quemadmodum virtutes omnes de principe bonorum dicuntur in primis. et maxime per modum quo ei congruit. sic et omnia vicia de principe malorum per modum eundem. quare quemadmodum ille est virtuosus in ultimo virtuositatis. Sic iste viciosus est in ultimo viciositatis quare laboras est omni peste viciorum in ultimo quare falsitate et infidelitate ergo nulli suorum fidem aut veritatem seruat. Sicut videlicet amicitiam quare omnes suos odit atque persequitur et cum nullo eorum pacem habet omnes ergo suos implacabiliter persequitur. Cum igitur omnimodam habeat potestatem in eos omnes destruit quare nihil suorum esse patitur aut vivere. quemadmodum et princeps bonorum si odio haberet aliquem eorum que facit. statim illud destrueret. **Q**uod si dixerit quod fidem amicitiam et veritatem seruat suis. et toti regno suo. Inimicum autem et contrariis nihil horum seruat. Manifestum est quia hoc videlicet falsitas est videlicet infidelitas videlicet viciosa odiositas cum hec omnia per modum suum inueniantur in principe bonorum. amicitias enim vel fidem non habet ad mala. imo ea implacabiliter persequitur veritatem quidem iusticie habet ad ea qua ea punit et vindicat. Non autem eas veritatem quare sedus aut amicitiam requirit sine societate. **Amp.** necesse est principem malorum esse sapientissimum. Scit igitur et quid facit et qualiter in omnibus et per omnia quare scit se male agere cum male agit. Si nunquam male agit. Sciens igitur et prudens male agit quocumque male agit aut potest igitur se continere ne male agat aut non potest. Si non potest non est igitur ei voluntarium male agere sed necessarium maxime cum potentia illa naturalis ei sit. nullum autem est peccatum nisi voluntarium peccatum dico operis quare non peccat in eo quod sic agit. Nunquam igitur male agit cum nunquam peccet. Si vero potest continere se ne male agat et male agit quod igitur sapiens est. **Amp.** sic sapientia et virtus necessaria comitatio de se committant sic insipientia seu stulticia et vicia. Cum igitur viciosus sic in ultimo viciositatis.

erit igr̄ stult⁹ ⁊ insipiens i ultimo stulticie et insipientie. **Amp.** Si vez ē qz vicia obtenebrant eas in quibus sunt et stultos eas faciunt ac insipientes. Sicut virtutes ecōtrario eos illumināt in quibus sunt eosqz prudentes faciunt atz sapientes cum princeps malozū in vltimo et maxime illa habeat erit ex necessitate in vltimo obtenebrationis obtenebratus et in vltimo stulticie atz insipientie stultus et insipiens.

Amp. sicut pnceps lucis in vltimo luminositatis luminosus. Sic pnceps tenebrosus in vltimo tenebrositatis tenebrosus. Sicut em̄ ille ad lucez se habet sic iste ad tenebras p omnē modū. quēadmodū igr̄ ille in vltimo luminositatē spūalis luminosus ē. Sic iste in vltimo tenebrositatis spūalis tenebrosus. Sicut em̄ luminositas temporalis apud principē lucis locū cum nō habet cuz sit incorpalis in vltimo corpālitatis. Sic et tenebrositas corpālis apud principē tenebrarū locū non habet neqz necesse ē tibi vt remoueam corporeitate ab vtroqz cum iam dubitare nō posset necesse esse per se seorsum esse longe a corporeitate vt pote simplex vltimitate simplicitatis cū omne corporeū partibile sit i infinitū et aggregatū ex pte et parte. imo ex ptribus qbus nō ē numerus atz compositum ex materia ⁊ forma. Obtenebratus igitur est princeps tenebrarū obtenebratione spūali vltraqz nō ē obtenebratio. Nec autē ē ignorātia sicut sciencia lux qre omnia ignorās est et nihil sciens omnino

Amp. manifestū ē de viciis qz cū vehementer inualuerint nō vicia tm̄ sunt s; insanie sicut ira p vehementiā furor efficitur Eodē mō se habet et de amore quare cuz omnia vicia in pncipe tenebrarū sicut i vltimo vehementie et intensiōis necesse ē spm̄ in vltimo furiositatis ⁊ insanie furiosum et insanū. hoc autē est dicere furiosissimū atqz insanissimū quare nec suis nec alijs parcere. S; passim occidere passim destruere passimqz in omnes et in seipsuz seuire. Si autē necesse ē ⁊ de gente eius qre in gente eius ē bellum vniuersale taz ciuile qz intestinū quare regnū eius destruit seipm̄. imo iam dudum destruxit quem admodū multitudo insanozū et in semet ipsos seuentiū nec ad modicum stare potest. Quomodo igitur stetit regnū huius per infinita milia annozum non em̄ principium scōm ipso vel si habet iam ab ei⁹

conditione annozum multa milia transierunt.

Destructio erroris manicheozum. Si ponant principem tenebrarum esse corporeum et regna eius tenebrosa.

Quia vō eousqz decipiunt erronei huiusmodi vt principem istuz corporeum esse sentiant regnuz eius totū esse tenebrosum etiam tenebrositate corporeali bene se habet etiaz de hoc circa eos iuxta eozum insipientiam disputare. Quero igitur ab eis vtrum tenebre huiusmodi visum impediunt. qz si visum impediunt vniuersaliter cecus igitur ē ipse et nōhil videns et tota gens eius in regno suo nisi forte dixerit qz gens eius est et ipemet quēadmodū apud nos bubones noctue et vespertiliones ⁊ similia que in tenebris vident in luce vero cecantur. Ponunt igr̄ isti totam gentem eius esse corporeaz spūrituales em̄ substantias nec lux nec tenebra corporealis ad visuz spūritualem. id est intellectum iuuat aut impedit. Scōz hoc ipse de die nihil videbit videlicet gens ei⁹ et ppter hoc resistere nō poterit principi lucis et genti eius de die omni igr̄ die vincetur a principe lucis. Si princeps lucis ⁊ exercitus eius possunt intrare regnū ipsi⁹. Qz si dixerit qz rex lucis si intraret regnū tenebraruz obtenebraret ibi manifestus ē in hoc errp̄ eoz. lux em̄ tenebras intrās ipas expellit et locum quantūcunqz tenebrosum illuminat nec tenebris lucis possibile ē repellere quia ex modica lucerna tenebras magnas vincit domum magnā illuminans quare tenebre regni istius non possunt prohibere nec etiam resistere quominus princeps lucis et gens eius regionem intrent et illuminent tenebrarū. quare propter excecabitur. Sic princeps tenebrarum et tota gens ipsius. ⁊ ita patebit gladio et direptioni atqz destructioni principis lucis ⁊ gentis eius. **Amp.** Scōz hoc regio nostra nec lucis erit nec tenebrarum. cum de die sit lucis. scilicet et d nocte tenebrarum ad quem istorum principum vel cuius regnum pertinebit. Qz si dixerit quia tenebre adeo dense sunt in regno illo. vt nullo modo luci perue vel penetrales sint. **Manifestus est huiusmodi homines non intelligere quid tenebra sit.** **Tenebra enim non dicitur nisi secundum tres intentiones quas narrabo.**

Prima est p̄uatio lucis sicut apparet i nocte et die. Nox em̄ non potest intelligi nisi p̄uatio lucis solar̄. quaz efficit interpositio terre. nō enim nouā d̄. s̄. positionē induit aer ex recessu solis que tenebra possit dici cuius declaratio hec est quia si intellexerimus splendorē solis ab aere recedere et nullam ei nouam dispositionē aduenire erit nihilominus tenebra et nox et nihil videbitur in regione a qua terra p̄hibet et abscondit splendorē solis. Si enī tenebra dispositio eēt cōtraria splendori v̄l luminī in aere cum contraria ex necessitate equalia sint virtute resisteret ei ex necessitate et fieret mixtū seu mediū ex luce et tenebra in aere. et ita dies nō esset dies imo mixtū ex die et nocte et eodē mō contingeret q̄ nulla nox eēt neq; dies veri nomis.

Secunda intentio quia tenebra dicitur corpus densum. et densitate sua resistens luminī. Sicut terra nubes et caligo. Causa autē in hoc est quoniam quociens dicitur alterum oppositorū tocens et reliquū dici necesse est quare si lux corpus dicitur. quemadmodum sol aut flama dicitur et corpus ei oppositum tenebra. Si ergo dixerit regnum tenebrarū regionem eē caliginis teterrime vel terre nubilitatis necesse habet p̄cedere que supra dixi hoc est nihil ibi videre v̄l videri nisi quēadmodū narraui supra videlicet q̄ animalia regni illius animalia noctis sunt v̄l bubones et noctue et vesperiliones. Sed nec sic effugiet aduersarius quoniam h̄mōi tenebra. id est corpus huius tenebrositatis aut est impassibile a contrario quocunq; vel non q̄ si fuerit impassibile nō potest igitur in eo fieri motus sicut valet indiuisio accidant etiam ex hoc in numero p̄uersitates et in cōuenientia primum quia cum sit corpus erit vel simplex vel mixtum et si fuerit simplex nō habet huiusmodi densitatem quā neq; flama neq; caligo. neq; nubes. neq; fumus. corpus simplex est. aer vero depuratione accipit ab huiusmodi caliginositate et densitate. sicut a nubibus et nebulis. quare contingit ibi fieri depuratione vel possibile est saltem fieri ibi depurationē et ita fieri regionē illā receptiuā lucis et illuminabile quare nō est regio tenebrarū nisi p̄p̄t absentia lucis sc̄m hoc et ita nō erit regio tenebrarū nisi quēadmodū habitatio n̄ra de nocte. **A**mplius. cuz regio illa ignē habeat ignis autē dissoluitur

sic huiusmodi densitatis et grossicie erit quemadmodum et apud nos vt cum inualuerit apud eos in regione illa calor subtilietur h̄mōi tenebra et deponat. illaz grossiciem. fiatq; apta receptioni luminis.

Amp. sc̄m hoc apte hoc ē circa sedē p̄ncipis tenebrarum fit tanto maior tenebrositas q̄nto maior ē dignitas atq; nobilitas loci illius q̄ inferioris et a sede p̄ncipis remotioruz quare ibi maior densitas et caligo erit ergo locus vilior atq; deformior grossicies em̄ et densitas ignobilitates sunt et deformitates in corporibus

Amp. In medio terre si locus ibi ē. est v̄lmitas elongatiōis a luce. Similit̄ d̄. s̄. sitat̄ et grossicie nec est somnare corpus grossius terra vel magis resistens luminī. quare si sedes p̄ncipis tenebrarū in mundo isto est ibi eam eē necesse ē quare quēadmodū terra ē fer omnium corporū et locū ille feculentiō ac vilior ita et habitatores loci illius quasi fer sunt omnium substantiarū spiritualiū. Si locus eorū ibi ē et ip̄e et iaz fer vilissima in imo loci illius resideat.

Amplius. ab isto p̄ncipe maloz necesse ē vt sint omnia vicia quemadmoduz a p̄ncipe bonoz omnes virtutes. Sic igitur q̄nto aliq; virtuosior tanto p̄ncipi bonoz acceptior. Sic q̄nto aliq; viciosior. tanto p̄ncipi maloz gratior. **A**mpli. sc̄m hec que sunt vicia in regno p̄ncipis bonoz erunt virtutes in regno cōtrario et ecōuerso quare nihil erit simpliciter virtus aut viciū. S; in quodā vel alicubi et si militer nihil erit simpliciter bonū v̄l malū

Amp. sicut p̄nceps bonoz colit v̄tutes. Ita et p̄nceps maloz colit vicia et colendus ē. Que igitur erit remuneratio vitiōrū apud ip̄m huiusmodi cultus. Cū em̄ remuneratio virtutū q̄ in vita ista sunt sit de eorū v̄tutū q̄ in altera vita sunt erit ne similiter vt remuneratio viciōrū q̄ hic sūt deformitas atq; p̄uersitas viciōrū q̄ in altera vita erūt q̄ tato maior erit q̄ hic quāto gloria animarū futura maior ē q̄ decor earū hic hec autē nō est remuneratio neq; felicitas s; damnatio et infelicitas quā maior cogitari nō potest. **A**mp. declaratū ē iaz tibi q̄ vicia et v̄tutes circa idē subiectū habēt fieri naturaliter et oīa p̄trana. Sc̄m hūc errorem autē vicia nō habēt fieri nisi in gente tenebrarū q̄ tota creata ē a p̄ncipe malozum quare apparet ea non esse contraria sc̄m eos quis enim est qui nō

videat homines ex vitiosis virtuosos fieri et ex bonis malos et e converso. **A**mplius. remuneratio quae cultores suos remunerat princeps malorum aut est felicitas aut miseria quod si miseria non est ergo remuneratio sed vindicta. Si vero felicitas manifestum est autem quod neque felicitas potest esse ex viciis neque cum viciis cum vniuersis eorum miseria sit et tanto maior miseria quanto maius quis enim dubitet auaricia fame esse siue sit pecuniarum et possessionum. famem autem siue corporalis sit siue spiritualis nemo dubitat esse miseriam. Similiter et luxuriam fame esse sit corporalis voluptatibus. **J**am vero et invidia et odium quis non videat tormenta esse animarum humanorum et spiritualia earum incedia manifestum igitur est quia cum viciis vel cum vicio etiam earum non potest esse vera felicitas. Si igitur vera felicitate remunerat cultores suos princeps malorum necesse est ut a viciis in eos exuat atque purificet quod necesse habet eis destruere merita magis quam mercedem retribuatur. Manifestum etiam est ex hoc consequenter quod quanto viciosiores sunt hominum cultores tanto longius sunt ab hominum remanentia. Si autem reminiscerentur de gloria animarum veraque felicitate earum certum est tibi quod status cui debet hominum felicitas similitudo quaedam est penitus et quasi umbra illius. Status vero viciosus non solum dissimilis est statui felicitatis sed etiam contrario. **M**anifestum est igitur quod apud principem malorum non est remuneratio felicitatis pro cultu sibi exhibito sed magis donatio et miseria cum apud ipsum impossibile sit cessare vicia imo necesse sit tanto esse maiora quanto viciniora et propter hoc tanto maiorem esse miseriam grauioraque tormenta. **A**mplius. quod erit cultus eius qui sacra. que sacrificia que laudes et orationes. Sicut enim princeps bonorum colitur largiendo alijs et subueniendo ita colitur iste fraudando rapiendo furando. Retribuet igitur ista facientibus vel mercedem vel penam et de mercede iam diximus quod felicitatem prestare non potest nec apud eum potest esse villo modo felicitas. Si vero penam retribuit erit ergo bonus et iustus dum et mala persequitur bonus et dum quod iustum est retribuit mala facientibus iustus. **S**acra vero et sacrificia cuiusmodi exhibentur ei nisi execrationes omnium modo peccatorum et vitiorum que omnia non sacra et sacrificia. cum nec sacrent nec sanctificent sed magis execrationes sunt et iniquitates facien-

tium. Quare non cultus diuinus sed magis contrarium erunt omnia haec. **A**mplius. que laudes ei exoluentur a subditis suis et quid in eo vel propter quod laudabitur. Non ei laudari potest pro eo quod bonum vel quia boni aliquid faciat quid ergo de eo predicabunt laudatores eius. Si enim predicant de eo quod malus est et quia malefacit omnia quaecumque facit non est hoc laus sed vituperium et mala diffamatio. Si vero predicant quia bonus est et quia bene facit omnia quaecumque facit. hic non tam falsum ma adulatio est quam etiam irrisio siue derisio quemadmodum si quis eorum laudare volens predicet album et de cingulo similiter si eum nigrum quis dicat. Nemo dubitabit quin vtriusque irrideat. Quas autem orationes seu petitiones dirigent ad eum ab eo enim peti non possunt bona cum ea prestare non possit ergo non potest ab eo peti nisi ut mala faciat petentibus vel bona ab eis auertat. **H**ec autem sunt petitiones insanissimorum qui enim talia petunt non mercedem petunt et premium sed damnationem atque tormentum. **P**reterea si interrogentur cultores eius videlicet propter quod colant eum aliud respondere non poterunt nisi propter ipsum colimus ut omnia mala nobis faciat et omnia bona a nobis auertat. **A**mplius. secundum istos erroneos quod diceretur de omnibus mala facientibus nisi quod ea faciendo colunt principem malorum. Sicut bona facientes colunt principem bonorum. diceretur igitur secundum hoc quod omnes fornicatores. omnes fures. omnes raptores. cultores sunt principis hominum. ex quo sequitur omnia lupanaria et omnes spelunca latronum templa eius esse cum in eis locis cultus hominum exerceatur. **Q**uod si dixerit quod non colunt eum hoc faciendo cum propter amorem aut honorem eius ista non faciant. Sed si quis propter honorem vel amorem eius talia faceret ille ipsum in hoc honoraret et coleret. Dico autem quia si hoc esset videlicet quia talia placerent ei inimicissimus esset cultorum suorum. cum ex honore ratio animarum suarum ei placeret illamque ab ipsis requirerent. Sequitur etiam ex hoc quod non solum fugiendus sit a cultoribus suis. Sed etiam totis studiis ac viribus impugnandus. eo quod maxima mala eorum ei placeant et ad ea illos preceptis ac legibus iducat et ab ipsis ea regrat. **M**axima enim mala animarum sunt vicia et peccata ut pote morbi et vulnera earum etiam quaedam mortes

iparum q̄ qui non videt omnino obrutum
it̄ z ne hominis nomine dignus est.

Conclusio premisorum.

Jam igit̄ satisfeci tibi in hoc q̄ vulga-
rib⁹ et intellectu facillimis declationibus
atq̄ pbationib⁹ destruxi vanitatē de duo-
bus p̄ncipijs q̄ ē error nocissim⁹ maniche-
orū quē oīs lex ipugnat z sicut iam mani-
festū factū ē tibi p̄me phylosophie ps̄ illū
alijs vijs destruit z iuxta illas multas hic
tibi posui possent et alia ad destructiones
hui⁹ erroris adduci q̄bus sup̄sedeo motu
plexitatē adducā aut̄ p̄ errore isto ratōes
q̄ ipsos in hoc induxisse vidēt respōdebo
eis vbi dignū aliqd̄ responsiōe inuenero

Ratiōes adducuntur siue radices que
manicheos in errores induxisse videntur.

Dū igr̄ p̄mū est q̄ ex altero p̄tra-
rioꝝ nō potest eē alterū malū. igr̄
ex bono eē nō potest. erit igitur ex
malo z q̄ res nō currit in infinitū videlz vt
hoc malū sit de illo malo et illud ex tercio
et ita in infinitum erit igr̄ venire ad malū
q̄ nō ē ex alio. S; neq̄ ē ex bono. quare
malū illud ex nullo ē et ita ē p̄ncipiū in se
et etiā p̄ncipiū malozum cuz alia sint ex
ip̄o.

Amp̄. aut̄ aliqd̄ ē p̄mū maluz vi-
delz an̄ q̄ nō ē aliud aut nullū q̄ si nul-
lū ascendit igr̄ res in infinitū. Jā ante de-
structa ē infinitas causarū et declarat̄ ē sta-
t̄ eaz tibi p̄ me i tractatu de p̄mo p̄ncipio
z de pbationib⁹ ac declaracionib⁹ q̄bus
stabilis eē illius z de vijs q̄b⁹ venitur ad
ip̄m. Si v̄o aliqd̄ ē p̄mū maluz cum illud
nō possit eē ex bono erit ex necessitate p̄n-
cipiū in se vt dixi z causa illoꝝ malozum.

Amp̄. om̄e q̄d̄ ē malū aut ē malū ex se
aut ex alio q̄ si nihil ē malū ex se. erit igit̄
om̄e q̄d̄ ē malū malū ex alio. z ita vel ex
alio q̄d̄ ē malum vel ex alio quod est ma-
lū. v̄o alio q̄d̄ est bonū ex p̄ma radice quā
p̄mo posui. quare vni quodq̄ q̄d̄ est ma-
lū erit malū ex alio q̄d̄ ē maluz. z ita redi-
bit ad infinitatē p̄dictā vel fiet circūl⁹ aut
reflexio causarū vicz vt a. sit malū ex b. et
b sit malū ex a. Jam autē destruxi tibi cir-
culationē et reflexionē in eodē tractatu de
structione postq̄ nō relinq̄tur dubitabō.

Nisi aliqd̄ est malū essentialit̄ aut erit illi
p̄ncipiū aliud ex quo sit aut nō. Si sit erit
igr̄ illud p̄ncipiū malum exposita radice.
z nō erit minus malū. q̄re erit malū essen-
cialiter z ita redit ad id q̄d̄ ante dixerā vt
delicet q̄ aliqd̄ erit malū eēcialiter z p̄n-

cipiū malozum. Eadē pene via ē q̄ querit̄
vtz om̄e q̄d̄ ē malū sit malū fm̄ subaz aut
fm̄ participationē q̄ si om̄e q̄d̄ ē maluz ē
malum fm̄ participationē. quē admodū
si diceret quoniā a ē malū in habēdo seu
p̄cipiādo b. z rursus b. ē malū i habēdo
vel p̄cipiādo c. z ita in infinitū. Jam erro-
rē istū meministi eē destructuz vbi destru-
cta ē infinitas causarū. Sicut se hz z de cir-
culatione vel reflexione. Alia autē via de-
clarabit hoc esse impossibile malū eniz fm̄
hāc intentionē erit habens malū et iteruz
malum illud erit eiusdē incensionis vide-
licet habēs malum aliud z sicut in infinituz
q̄re malum nō erit nisi habens in ip̄o isti-
nities implicatū cum ei de malo habens
totū et solum extraxer̄ nihil erit residuuz
Si ei aliqd̄ erit residuum illud erit indu-
bitat̄ malum aliqd̄. Sed in omni malo
intelligit̄ habens et aliud. Quare habēs
nō est totaliter extractum a malo cum ad
huc sit in illo q̄ erat residuum. faciā autē
hoc clarius et dicā q̄ si malum est habēs
maliciam siue participans erit malicia ex-
plicationē habitus malicie z malicia habi-
bita eodez mō erit habit⁹ alteri⁹ malicie
q̄ similiter erit habitus terciē malicie z ita
in infinitum q̄re cum aggregauer̄ om̄es
istas explicationes inueniet̄ ex necessita-
te malicia habit⁹ habit⁹ habitus. z ita in
infinitum ita vt non occurrat cui⁹ sit habi-
tus nisi alterius habitus z quociēs ibi po-
nif habit⁹ intelligat̄ genitiui casus. Qua-
re scdm̄ hoc malum erit infinitum z in ex-
plicabile z ideo in intelligibile et propter
hoc non potuit hoc nisi homo qui non in-
telligit seip̄m. Tu autem scis ex alijs quia
hoc ē vni ex p̄ncipijs prime phylosophie
prime partis videlicet q̄ om̄e ē intelli-
gibile eē. Scis etiā q̄ phylosophia nō cōsu-
lit erroribus hominuz qui seip̄os non in-
telligunt vel qui ponunt intelligibilia. Re-
uertatur igitur ad id in quo eram et dicā
quia impossibile est om̄e quod ē maluz
malum esse scdm̄ participationem ex quo
erronei isti vidētur sibi probasse q̄ aliqd̄
sit malum essentialiter siue scdm̄ substan-
tiam.

Destructio prime radice cui rationes
manicheozum maxime innitur.

Hec igit̄ omnia que p̄posita sunt
facile est soluere vel potius dissol-
uere. **I**ncipiam igitur a radice
cui rationes eozum maxime innuntur.

Hec autem est quā dixi videlicet alterum contrariorum esse non posse ex altero. Di-
co igitur hanc radicem esse falsam nisi hoc
modo eam intelligant videlicet quod ex alte-
ro contrariorum non potest esse per se alterum.

Manifestum enim est quod ex calore interdum
est frigus per accidens et corpora animalium per ca-
lorem in frigidantur secundum accidens calor ei ape-
rit poros in corporibus animalium et amplifi-
cat eos et propter hoc et vaporat calor ex illis
et frigescent postea. Sic et contrarium per frigi-
ditatem restringitur pori eorum de et ideo mul-
tiplicat calor intus retinetur.

Amplius. Ex vino est ebrietas. Ibi ergo manifestum est quod
ex bono est malum nisi forte dicatur quod vinum non
est bonum eodem modo ex medicina quantumcum-
que bona et salutaris pervenit interdum egritu-
do cum quis eas aut non debita mensura aut
non debito modo aut non tempore accipit optuno.

Quod si dixerit nec medicina esse bonam nec
ipsam sanitatem procedat ad alia. Scientiam ei
non negabat esse bonum vel bonam. quod enim est
bonum si scientia non est bonum. ex illa tamen ma-
nifeste plerumque oritur malum superbie et iactan-
tie quod si nec ipsam scientiam bonum esse cōfiteri
noverit de virtute. hoc negare non poterit
ex quo etiam similia malis plerumque proveniunt
multi enim de sanctitate sua in mala superbie
iactant et inanis glorie deciderunt.

Amplius. malum invidie nunquam non est ex alieno
bono et incessante cessat.

Amplius. de visibilibus si quid procedit esse bonum debite hoc
indubitate procedat. Non est autem dubium quin
ex ea perveniat obtenebratio visus et tandem
cecitas videlicet cum nimia fuerit aut tempo-
re aut vehementia. Quod si de visibilibus nihil
bonum esse dixerit et de alijs sensibilibus simi-
liter iam in hoc devenit ut sensu indigeat
non quidem ad experientiam tantum. Sed quemadmo-
dum insensat quod ei non sentiat utilitates esca-
rum vestimentorum et aliorum homini et ipsemet eti-
am quod hoc delirat quicquid ad exterius rati-
one dicat inter se cum dicit ad rationem ista sen-
tit esse vtilia propter quod et querit illa quem-
admodum cum propter frigus superfluum cuius nocu-
mentum sentit et magis timet querit calorem
tamquam vtile et nocumentum frigoris prohiben-
te. Ibi igitur erronei dum ista querunt non tam
satis recte quam etiam licite et honeste testes sunt
sed se ipsos frigus ei superfluum patienti calorem
querere salubrem non tam licitum est quam etiam debi-
tum est ut reus mortis sue sit et homici-
da suspensus qui in eo statu calefieri neglex-
erit quia igitur nemo tenet querere nisi quod

bonum est. Manifestum est calorem homini bonum
esse et de frigore similiter verum est.

Amplius. nemo dubitat quin ex vino sit
ebrietas et quanto melius tanto maior ex il-
lo ebrietas tantoque facilius quare manifestum
est quod ex bono malum et contrarium ex malo
bonum. quemadmodum ex egritudine et fla-
gellatione correctionis et eruditionis et hoc
ipsum testatur natura in vnoquoque que no-
bis suggerit et unumquemque nostrum docet
parvulos et stultos flagellare. Similiter in
maleficos punire. ut vel ipsi corrigantur vel
alii. et de canibus et equis similiter sa-
bet. Quia igitur hoc nature testimonium apud
omnes est et semper univiale est. testimo-
nium autem univiale nature falsum esse im-
possibile est. Quare ex homini malis bonum
correctionis et eruditionis pervenire mani-
festum est. Quis autem qui mentem habeat
dubitare potest quin ex bono sanctitatis
aliarumque virtutum interdum superbia oriatur
et contemptus aliorum. Similiter et ex bono
fortitudinis preceps audacia et iracundia.
Iuxta hec aqua et ignem aut dicent esse
bona aut mala. Si bona cum igitur mani-
festum sit mala. plerumque ex illis proveni-
re videlicet exustiones hominum et immer-
siones aliasque multiplices destructiones.

Manifestum est ex bonis mala perveni-
re vel oriri. Quod si dixerint quia mala sunt.

Manifestum est similiter ex hijs multa bo-
na pervenire sicut sunt temperate calefactio-
nes purgationes decoctiones illuminatio-
nes et ex aqua similiter ablutiones piscium
origenum intritiones. agrorum fecundatio-
nes. molendinorum aquaticorum multiplices
utilitates. Eodem modo se habet et de corpo-
ribus celestibus. quia et bona et mala re-
bus inferioribus ex ipsis proveniunt.

Amplius. quis ignorat quin ex eodem
homine et bona opera sunt quandoque et
mala alioquin necesse habent dicere quod
bonus est non potest mali aliquid facere
aut qui malus est nihil boni facere potest.
hoc autem est cuius contrarium quilibet
sentit in semetipso. et propter quod et penitet
multa egisse. et erubescunt etiam cum viden-
tur mala facientes et nemo est qui non cor-
de vel ore non arguat malefacientes et non
iudicet eorum pena dignum. Quare unusquis-
que credit male agentem quemcumque aliter age-
re debere et etiam pro se. alioquin nec culpam
dum nec puniendum ipsum iudicaret quemadmo-
dum neque lapidem pro eo quod movet deorsum.

Amplius. secundum incorrectio locus
hret apud aliquē nec etiā possibilis esset

Ampli^o. ipa iusticia q̄ puniūt malefi-
ci p̄ publicas potestates z magistrat^o ini-
quissima z iustissima eēt. Si ei mali natu-
rali impossibilitati p̄hibiti essent secus age-
re non eēt ab eis reqrenduz neq; p̄ hoc q̄
male agūt vllatenus puniēdi. Tu em̄ scis
quonia a corpibus grauib^o nō regrimus
vtrū moueantur in fursum neq; quisq; au-
det eis irasci p̄ eo q̄ mouentur deorsum.
Quare si sui necessitate mali astricti v̄l al-
ligati sunt ad male agendū nec irascendū
ē eis p̄ eo q̄ male agūt nec reqrendū ab
ipsis quādo taliter agāt.

Ampli^o. laus
et vituperiū falsissima erūt cum boni nec
mali naturaliter tm̄ agāt. Nature v̄o nec
laus nec vituperiū debeat i se p̄ opib^o su-
is eo q̄ necessitate opetur vt nō libertate
ad modū seruiētis q̄ non potest aliud fa-
cere q̄ q̄ iubetur sicut alibi didicisti. Re-
lingitur ergo hm̄oī erroneis vt necessario
p̄cedat ex bono malū et ecōuerso licz p̄ ac-
cidēs aut vt p̄fiteantur nihil de sensib^o bo-
nū eē cum ex vnoquoq; eoz malū pueni-
at.

Amplius. cum bellū eternum inter
p̄ncipem lucē z p̄ncipē tenebrarum fit p̄fū
eos aut nocet ei p̄nceps lucis i aliquo aut
nō nocet aliqd̄ igr̄ mali ei facit z illud ma-
lum ē euidenter ex ip̄o p̄ncipe lucē cui illud
faciat. Quare nō solū ex bono ē malū sed
etiam ex optimo. Si v̄o nihil mali ei facit
eadē ratione neq; facere potest. z hec scit
ip̄e cui tu scias hec stultissime igr̄ pugnat
p̄tra ip̄z cū sciat se nihil ei posse facere ma-
li et p̄pter hoc se nō posse nocere eidē. It̄
igr̄ destruxi tibi p̄mā radicē p̄ quaz videri
poterat in istum errorem erroneos istos fu-
isse inductos.

Destructio secunde radicis eiusdē er-
roris.

Secunda v̄o radix q̄ querunt vtrū
aliquid sit p̄mū malum aut nullū z
hac de termino tibi z dissoluo per
distinctionē eius q̄ ē malum. Si em̄ ma-
lum intelligat nociuū iaz dixi tibi q̄ nihil
ē tale nisi ei aliquid sit nociuū tibi vel malū
quēadmodum. si aliquid ē sanum alicui vt
vstio vel incisio aut mēbrū alicui^o detrica-
tio non idō ē sanū simplr̄. P̄terea licz sit
vex q̄ aliquid nocet alicui nō p̄p̄ hoc cō-
sequēs ē vt etiā sit nociuū illi quēadmo-
dum non sequitur vt si aliquid mortificat ali-
qd̄ q̄ p̄pter hoc sit mortificatiū vel si al-

bat q̄ p̄pter hoc sit albatuū vel albifica-
tiuum z hoc ē quonia denoiatiōes hm̄oī
p̄m virtutē z aptitudinē naturalē dicūtur.
Non em̄ p̄p̄e p̄cussiuū d̄r nisi q̄ h̄z v̄tu-
tē vel aptitudinē ordinatā adhuc z intēdē-
tem sicut incisiuū non d̄r nisi ex v̄tute quā
h̄z ad icidēdum neq; penetratiū aut di-
gestiuū nisi q̄ h̄z v̄tutē intendentem in
hoc nihil autē ē tale i tota vniuersitate re-
rū quāq; ei et venenata aīalia z rapacia
noceat alijs siue occidendo siue deuoran-
do illa nō tamen adhuc est intendens vir-
tus eoz vt noceat illis. S; magis vt p̄sit
p̄p̄o subiecto z hoc vel pascendo ip̄m. et
nutriendo vel defendēdo. z nocumentuz
q̄d ei ab alio iminet repellēdo leo p̄p̄e tm̄
venat onagram z deuorat non intēdit ei
nocere. licet plurimuz noceat. s; sibi p̄des
se nutriendo scilicet seip̄m carnib^o illius
Eodes mō se h̄z z de alijs. Neq; intentio
ignis est destruere q̄ p̄burit s; magis mul-
tiplicare speciē suā i materia quā superat.
N; si dixerit qs̄ q̄ ita est ad nocēdum alijs
nō recte dicit. quin potius est ad vltionem
vel ad victoriā z vtrunq; istorum bona re-
putat natura animalium. Vltionē q̄dem
tanq̄ iustum reputat. Victoriā autem tan-
q̄ aliqd̄ magnificum. Sicut apparet i ele-
phantib^o qui subditos habent quos vice-
rint et q̄si iura fuitur in eos exercent. Si
vero malum accipiat nocumentū ipsum.
Respondeo q̄ p̄mū malū est p̄uatio si-
ue carentia p̄mi boni naturalis q̄ est esse
p̄mū v̄o malū gratuituz. id est gratie
oppositum p̄me gr̄e carentia est. Que au-
tē sit p̄ma gr̄a nō aliter tibi determino hic
nisi q̄ iuxta ordines receptibilium. Sunt
z ordines gratiarū z iuxta maneries eoz
quēadmodū in homib^o. Prima gr̄a ē fi-
des gratuita quonia p̄mo z docenda ē et
tenenda hoībus tanq̄ fundamentum et
caput vere religionis ac diuini cultus. In
angelicis vero substancijs et alijs nobili-
bus abstractis. Prima gratia est nobilis
illa dei cognitio que naturali earū cogni-
tioni et sapiētie incōparabilis est p̄mū
omnem z iuxta hunc modum p̄mū
maluz. id est nocumentuz in substancijs
intelligentibus est auersio cogitatus siue
cognitionis a creatore ex hoc enim malo
sequitur desertio ip̄ius siue derelictio que
est proculdubio recessio a fonte bonoz ex
q̄ sequit̄ depaupatio recedētū z arefactō
atq; mortificatio ip̄orum. Qui em̄ cogitatus

fixi sunt in ipm creatorem. necesse est vt ei
 congruentib⁹ virtutibus omnibus adherent
 Cogitat⁹ em̄ ē q̄ in primis creator tenet in
 intellectu et per hūc sequēter in virib⁹ mo-
 tiuis. q̄re ipa sublato fructus bonoz quo
 dāmō aret et q̄ntū ad bona seu data sua
 nobilia q̄ longe p̄stantiora sunt naturali-
 bus cessat influentia largitatē sue i eos q̄
 cogitatū suū ab eo auerterint v̄l i alia con-
 uerterint. p̄uēterint inq̄ p̄uersione fixa et
 ad herenti vel auerterint simul hoc est illo
 mō. Nō ei si ad momentū vel horā v̄l ali-
 ud vel de alio cogitet p̄pter hoc cogitatū
 suū ab eo auerit. de hoc autē perscrutati-
 us atq̄ diffusius inuestigabo vbi de mali-
 cia malozū angeloz quos homines dya-
 bolos vulgo vocat tractabo. De hoc autē
 malo qd̄ dixim⁹ puraz p̄uatiōe eē nō ē
 necesse q̄ ipm sic ab alio vel bono v̄l ma-
 lo cū oīno nō sit q̄ em̄ oīno nō ē. impossi-
 bile ē ab aliquo eē nō tamē negandū est
 negatiōe negationis interdū causam eē
 Q̄ si q̄s querat v̄l hoc vel qd̄ est causa p̄-
 pter quā iste mō non cogitat de creatore.
 R̄ndep q̄ p̄uatiō alicui⁹ earū que faci-
 unt cogitare de ipso. Si vero intellexerit
 malū terciō mō valet viciū vel peccatum.
 licet hic ad aliū tractatū pertineat recte re-
 sponderi potest q̄a vel superbia vel inui-
 dia quoz vterq̄ occasio eēndi ē bonū vel
 p̄pitiū vel alienū et sicut is dixi tibi ad aliū
 tractatū hoc pertinet et vides in omnib⁹
 hīs imbecillitatē intellect⁹ hominū hmōi
 oīno ei manifestū ē eas ignorare qd̄ est
 q̄ d̄ malū et p̄fuse eos v̄l intentionib⁹ p̄-
 dict⁹. S; nec etiā aliq̄ intentionū trium p̄-
 dictaz potest eē principium q̄ debeat dici
 vel deus vel princeps vel rex id q̄ d̄ ma-
 lum primū. Malū ei id ē nociuum nō po-
 test eē princeps maloz sicut iam declara-
 ui tibi cum totū et tāta bona largiat suis
 id ē oib⁹ q̄ in regno sunt. S; neq̄ primū
 malus id ē primū nocuum dignū ē. vt
 debeat dici principius vel princeps. v̄l rex
 vel deus vel auctor alicui⁹ cum oīa nocu-
 mēra vel p̄uatiōes oīno sint vel fere p̄-
 uatiōes. Nocuum em̄ nō ē nisi abla-
 tio alicuius boni vel vtilis aut applicatio
 alicui⁹ q̄ hui⁹ ablationes inducit. Nihil
 autē tale dignū ē nomie p̄ncipis vel p̄nci-
 pus. Similit̄ nec viciū aut peccatū. Quis
 ei audeat hoc cogitare q̄ viciū aut pecca-
 tū sit p̄ncipiū aut princeps nec de⁹ aut do-
 minis maxime tanti regni q̄ntū ipi dicunt

eē regnū tenebrarū. Manifestū igr̄ ē tibi
 per hoc inq̄ntuz tenebras ignoratiē sint q̄
 nec intelligūt intētiōes eius q̄ malum ē
 Amp. Interrogabo eos de q̄ gēte ipsi
 sint et ad cuius regnū p̄tineat videlicet an
 sint de gente tenebrarū an de gente lucis q̄
 si fuerit de gente tenebrarū q̄ vtiq̄ ex tene-
 bris ignoratiē sue appareat forsitan alicui
 nō imerito impugnat p̄ncipem lucis cum
 hostes eius fuit q̄re nō ē p̄ueniēs testimo-
 niū eoz p̄tra illū. Secundo quoniā gens
 tenebrarū aut oīno ceca ē et ita nihil p̄or-
 sus scit debite v̄l regno eius aut nō aliter
 videt q̄ animalia quo dicunt lucis fugave
 noctue vel p̄titiones et similia. Utroq̄ igr̄
 mō indigni sunt q̄bus credat de luce vel
 regno ei⁹. Si ei oīno nihil sciūt de ea nō
 ē eis credendū cū de ea loquantur. vt som-
 niantes et nihil de ea videre valēt. Si
 aut non plus sciūt de luce q̄ animalia lu-
 ci fuga vt dixi. Manifestū ē quoniā nō so-
 lū falsum sed etiā p̄uersum ē iudiciū eozū
 d̄ luce hmōi quippe animalia noctē repu-
 tant eē lucē et ecōuerso. et solē nō lunā sed
 tenebras q̄re totū regnū lucis ē eis regnū
 tenebrarū et ecōuerso. Cū ergo credūt se lo-
 qui de deo tenebrarū loquūt de deo lucis
 et ecōuerso. Sicut animalia de q̄bus dixi-
 mus q̄re nesciunt p̄ certo de quo loquūt
 et mentiunt̄ ex oīni pte qm̄ lucē dicūt tene-
 bras ecōuerso. Si v̄o dixerint se eē de gen-
 te lucis et p̄tinere ad p̄ncipē lucis intollera-
 biliter iniuriosi et p̄tumeliosi sunt eidē p̄-
 mū qm̄ p̄cedunt ipm eē nisi dimidiū deuz
 potentia ei super vtrūq̄ p̄trarioz hoc ē su-
 per bonum et malū ē potentia p̄fecta. Su-
 per alterum v̄o eozū tm̄ ē potentia dimidi-
 ata. quemadmodū potentia super homi-
 nes albos et nigros ē potentia integra po-
 tētia v̄o super albos ē medietas potentie
 illius. Similiter et cum dicunt quia nō ē
 adorandus vel colendus nisi solummodo
 agente lucis et a bonis solummō dimidi-
 am ei deitatem attribuunt et dimidiaz eī
 auferunt. Manifestum em̄ ē quia quī
 dicunt eum esse ab omnibus colendum et
 adorandum plenam et integram confite-
 tur de eo deitatez qui vero aperte tm̄ par-
 tem ei deitatem attribuunt. Similiter et par-
 tem dominationis cum non ipsum vbiq̄
 et in omnibus dominari concedere velint
 quēadmodum enim non simpliciter albi
 est q̄ ex aliq̄ parte nō ē albi. sic nō simplē
 dñs ē qui ex aliqua parte non est domin⁹

Pars prima de vniuerso

Non enim simpliciter dominū dicimus q̄ alicui domui v̄l ciuitati solūmodo dominatur. **A**mpli⁹. nō vere possidet et plene q̄ in litigio et bello possidet q̄re nec vere aut plene dominat. **A**mplius. neq̄ omnipotens ē aut p̄fecte potens cui⁹ potencie in toto resistitur vt belluz de pari ex aduerso ei fiat. **A**mp. cum non possit quicq̄d vult se vel facere vel posse ip̄emet p̄fiterur de impotencia sua cum min⁹ possit q̄ velit. **A**mp. sicut nō est albiſsimū cui aliquid ē eque album aut optimuz cui aliud ē eque bonū. Sic videlicet p̄mū cui aliud est coequēū isti autem ponūt duo p̄ma sicut et duo p̄ncipia. Debes etiam attendere hic q̄ malum sicut ipsi somniant idem est dicere q̄ pestilens ⁊ cum ponant ip̄m in p̄mis et vniuersaliter malum quē admodum p̄ncipiū et p̄ncipem bonorū in p̄mis et vniuersaliter bonū necesse habent ponere ip̄m in p̄mis et vniuersaliter pestilens. Quapropter grassans et seuiēs in om̄e q̄ potest ⁊ p̄p̄t hoc in totū regnū suum. cum p̄ter illud nihil possit de iure sue potestatis limitatiōe ⁊ finibus regni sui naturaliter prohibitum quare seuit et grassatur in omnia sua tanq̄ pestis tanq̄ corruptio et mors. Nihil autē tale potest veri nominis esse p̄ncipiū aut causa. aut auctor. aut p̄nceps aut deus. aut domin⁹ cū vniūquodq̄ bonū nominatoꝝ non solum nō sit pestilens in aliq̄d eoz q̄ ex ip̄o sunt vel sub ip̄o imo propense atq̄ largisue bonitatis et vtilitatis in vniūquodq̄ eoz q̄ ex illo se. Quapropter non aliter p̄ncipiū aut auctor dici potest. nisi quē admodū destructio aut mors aut destructiuum siue mortificatiū p̄ intentionē aut voluntatem. **Q** si non est pestilens aut destructiuū nisi aliorum. ⁊ si contrariorū videlicet que sunt de contrario regno tunc manifestum ē ip̄m nō esse malum nisi p̄ accidens videlicet p̄ contrarietate quam habet ad illa et quemadmodū calor in se pactus est s; cū obuiauerit ei frigidum quasi pugnat contra ip̄m et econuerso cum non sit natural' intentionis sue pugnare contra frigiditatem non enim est adhuc neq̄ p̄ hoc calor quare manifestū est p̄ncipiū malorū nō esse malum nisi p̄ accidens v̄l cui et hec intentio non minus cōgruit p̄ncipio bonorum.

Secūdus tractatus q̄ vniuersa ē vnitās ⁊ q̄ mūdus est vnus ⁊ qualiter vnus

ostenditur.

Distq̄ autē iam expediri me de vnitāte p̄mi p̄ncipij p̄t conuenit p̄senti tractatui et satis feci tibi super illa p̄ aggregationē p̄bationū ac declarationū intellectu facillimari atq̄ vulgaritū que sunt post probationes et declarationes sablimes q̄s didicisti in p̄mo tractatu p̄mi sapientialis ac diuinalis magisterij consequens ē sicut et promisi tibi inuestigare de vnitāte vniuersi et declarare ip̄m esse vniū et mūdū vniū ⁊ qualiter vniū. Dico ergo quia omne totū vniū est. et hoc appet ex nominatione et intentione ip̄i. Totum enim et pars relatiue ad inuicem dicuntur ⁊ totum esse verissima diffinitioe seu explicatione adunatiū est seu aggregatum ex p̄tibus. aggregatio autē ⁊ adunatio non est nisi iunctio ⁊ cōiunctio partū ⁊ p̄tis siue partū ad inuicē que iterum iunctio seu iunctio non est nisi vnitās totū ex illa enim totum ē ⁊ dicitur totum etiam valde ampla cōmunicatione et generalitate intentio totius. Causa autem in hoc est quoniā adunatio et aggregatio dicuntur et in eis que cōtumabilia sunt. et in eis q̄ non. Unde ⁊ totum dicitur esse continuū ⁊ mūdus etiā dicitur totus siue sit corporaliū siue incorpaliū omne v̄o non dicitur prope p̄m vsum cōmunē nisi indigregatis cum collecta fuerint ⁊ qui dic omne non dic hoc de vno aliquo continuo vsu aliter atq̄ p̄muniter vt nemo dicit omne hoc lignum est album vel omnis hec massa aurū vel argenti sed magis totus vel tota. Quare manifestum ē q̄ omne p̄m collectionem dicitur ⁊ quandoq̄ cum diuisione et quādoq̄ sine diuisione. Verbi grā quandoq̄ iungit nominib⁹ alijs vt omne album aut omnis homo. Non enim dicitur omnis homo est animal quē admodum dicitur omnes isti homines sunt decem. Ita enim dicitur omnis homo ē animal vt etiam vnusquisq̄ diuisum aut per se intelligatur esse animal. Cum autē dicitur omnes istos esse decem econtrario dicitur de nullo enim istoz intelligit q̄ ipse sit decem et ergo intentio eius q̄ ē omne nunc vt p̄ ip̄m agatur de collecto siue de omnibus collectis in summa. Interdum etiam eadem ē intentio totius ⁊ hoc modo vsus ē plato vocans mūdum omne. Similiter multi ex phylsophis vocātes mūdū totum quemadmodū ergo cū dis

citur in vno quoque totum nihil relinquitur ex
 tra quod posset dici per se illius Similiter et cum dicitur
 omne simpliciter. Jam autem declaratum est
 tibi quia totum ubicunque dicitur vnum est quod
 re et omne vnum cum eadem sit proorsus inte-
 tio omnis et totius. **Amp.** si quis dixe-
 rit vniuersitas animalium manifestum est ipsum
 colligere vnum quodque animalium nullo relicto
 Similiter et quod dicitur vniuersitate substantia-
 lem nullam relinquit substantiam. Eodem mo-
 do et qui dicit vniuersitate encium quare cum
 vniuersitas animalium vniuersitas sit. Similiter
 et substantiarum erit ex necessitate et vniuersitas
 encium vniuersitas amplius proprietatis non prohi-
 bet vnam esse vniuersitate amborum que ad
 modum vniuersitas colorum licet albi et nigri
 contraria sint et etiam medii uterque eorum
 quodammodo vniuersitas tamen est vniuersitas
 colorum quare vniuersitas bonorum et ma-
 lorum simul collectorum vniuersitas erit vna
 non obstante contrarietate que est inter bo-
 na et mala. **Amp.** quicunque concitant
 intentionem vnam vel rationem in eo vniun-
 tur et sunt quodammodo vnum quia etiam
 contraria omnia intentione et ratione contrarie-
 tatis concitant vniuntur in illa et colliguntur ad
 illam ut sit vniuersitas aliqua propter quod dicitur
 vniuersitas contrariorum quare cum omnia
 eorum communicent ipsum esse in eo quodam-
 modo vniuntur et colliguntur ad vnum ita ut
 sic et dicatur vniuersitas encium. **Amp.**
 vniuersitas sicut appetit etiam ex ipsa noia-
 tione non est nisi in vnum versa multitudo
 etiam autem non intelligitur nisi collectione vel ad-
 dunatione in aliquo vel sub aliquo quod tota
 illa multitudo communicat quemadmodum
 dicitur vniuersitas colorum que colligitur
 ad genus et sub genere quod omnes colores com-
 municant. Similiter et vniuersitas alborum
 colligitur ad albedinem et sub albedine quia
 omnia alba concitant. Sic autem sit cum dicitur
 vniuersitas encium quoniam vniuersa siue to-
 ta siue tota multitudo encium colligitur ad
 eum vel sub eum quod omnia encia concitant. quare
 tota multitudo encium vniuersitas est quod
 quid autem est vniuersitas est ex necessitate et
 vniuersum et totum et omne omnis enim mul-
 titudo adunata siue in vnum versa totum
 aliquod est. Similiter vniuersum quare et omne
 non est nisi collectio et vniuersitas omnium
 quare agit vniuersitas semper est vnum in eo quod
 vniuersitas. Similiter et totum ex necessitate
 vnum in quantum totum et omne similiter in
 quantum omne extra omne autem nihil est de

vniuersitate quemadmodum nec extra omnia que
 re vnum est omne ex necessitate propter quod ni-
 hil et vna vniuersitas congregans omnia nihil
 extra quem nihil et vnum totum adunans
 omnia nihil extra relinquit. **Amp.** sicut
 non capit intellectus duo omnia ita nec duo
 omne nec duas vniuersitates nec duo to-
 ta que sint vniuersitates simpliciter aut tota
 simpliciter quare impossibile est duos mundos
 esse aliud enim est dicere omne simpliciter vel to-
 tum simpliciter aliud dicere totum aliud ut to-
 tum lignum. Similiter aliud est dicere vni-
 uersitate quorundam ut colorum et animalium
 aliud vniuersitate simpliciter. **Amp.** contra-
 rietas ut dixi non diuidit vniuersitates si-
 cut appetit in coloribus contrarietas enim vnit
 contraria necesse enim est contraria circa idem
 esse vel fieri et sub vno genere esse. Nec cog-
 geris propter verba aristotilis quibus dicere
 videtur in libro copiorum quod bonum et ma-
 lum non sunt in genere sed sunt genera alio-
 rum ex necessitate enim putantur contraria sunt in
 genere vno sunt putantur bonum de substantia
 dicitur bonum non habet contrarium et secun-
 dum ipsum cum aperte dicat in libro predicamentorum
 propter quod esse substantie nihil habe-
 re contrarium quare non sunt contraria secundum
 ipsum nisi putantur cadunt sub genere accidentis
 quare secundum omnes intentiones suas iuxta
 viam istam erunt contraria. Verbi gratia si dixe-
 ris bonum nature et malum nature contraria
 sunt ut generatio et corruptio vita et mors
 sanitas et egritudo. Si vero intellexeris
 bonum moris siue morale Similiter contra-
 ria sunt ut virtus et viciu et similiter sub ge-
 nere vno. Eodem modo si intellexeris bonum
 suauis et malum molestum contraria sunt et sub
 vno genere similiter. vtile quoque et noxium eo-
 dem modo contraria sunt et sub genere vno.
 Quare manifestum est quia bonum et malum
 ad genus vnum reducuntur secundum omnes intentio-
 nes ipsorum quis enim dubitat vniuersitate ac-
 cidentium vniuersitate vnam esse et sub ge-
 nere et in genere accidentium vnitatem non obsta-
 te contrarietate que tam multiplex inter acci-
 dentia inuenitur. **Amp.** vniuntur aque
 vnitatem fontis vnum et aqua vna dicuntur omnes
 aque ex eodem fonte manantes et aque
 omnes que per aluenum eufratis vel nili ab eo-
 dem fonte defluunt idem nilus vel eufrates
 dicuntur. Similiter et opera eiusdem artificis colliguntur
 ad vnum propter vnitatem ipsius et pro-
 pter hec recte dicitur vniuersitas operum ta-
 lis. Cum sibi declarata sit tibi vnitatem operum
 Bb

Pars prima de vniuerso.

Pncipi siue fontē vniuersalis emanatiōis
ipm noies siue artificē vniuersalis opatio
nis ppter vnitatē ipius necessario in vñū
vritur tota multitudo influentiaz ipsius
et opm. Neq; em aliud est mund⁹ vel cre
atoris vniuersitas q̄ redundātia q̄dam
p̄mi ⁊ vniuersalis fontē bonitatis q̄ cre
ato: benedictus ⁊ sublimis. Similit̄ ⁊ fa
brica q̄dam operū ⁊ artificiorū ipsius pre
sertim cū opus artis ⁊ sapiētie artificiū p
prie sit. Quapropter recte noiauerit mun
dum siue omē qd̄ ex philozophis dei opi
ficiū fabricā et opus attendētes ipm totū
eē fabricam ⁊ fabricē factum sapiētie
diuine arte et magisterio q̄ euidenter ostē
dit deco: et mirificētia et non solū vniuer
sitatis tocus. Sed etiā opez singuloꝝ q̄
rum inuestigatiōi ⁊ admiratiōi nec etiā
eruditissimaz inuestigatoꝝ sufficit intel
ctus. Mund⁹ igr̄ siue tot⁹ oē siue vniuer
sitas vnum ē opus qd̄ammodo vñū arti
ficiū. vna fabrica atq; vnus opus creatoris
⁊ si ad causas creatiōis erexer̄ intellectu
tuum ⁊ reminisci volueris eoz q̄ declara
ta sunt tibi intra tractu q̄ p̄cedit istum inue
nies vniuersum redundātia quāda esse
vt dixi fontis q̄ est ip̄e creato: ⁊ artificium
pulcherrimū atq; mirificū artis ⁊ sapie sue
et verbū scriptuz siue scripturā. que seipm
loquit nō quidē p̄fecta elocutiōe hoc em
impossibile ē creaturis videlicet designa
re creato:em prout ē hoc ē pro immēditate
magnificētie ⁊ glorie sue. S; reuera insu
ant magnalia potentie sapiētie et bonita
tis ipius vel vt verius loqr̄ innuunt eam
vticūq; intelligētib⁹. In hīs igr̄ q̄ dixi et
in multis alijs videlicet in hoc q̄ opa cre
atoris. verba quedaz vel magis inunitio
⁊ signa erigūe designationis vniuntur et
ad vñū reducuntur per vnitatē ipius quē
admodum p̄dixi vñū artificiū vel fabricā
vna locutio vel inunitio vñū signū v̄ de
signatio ipius vnus liber vel scriptura co
ram posita humano intellectui vt erudia
tur legēs in ea ⁊ adiscat prout possibile est
ipm creato:ē. Jam igr̄ ostendi tibi vias
multas vnitiois ⁊ adunatiōis creatura
rū p̄ quas simul collecte sunt et dicūf vñū
omne vnus mūdus vñū totū vna vniuer
sitas adunant̄ ei ⁊ cōicant in esse sine en
titate in creatiōe ⁊ causatiōe in designati
one ipius creatoris in fabricatiōe ⁊ fabre
factōe q̄ artificiosissime ac pulcherrime
cōdite sunt ⁊ sic adunavit eas creato: ⁊ in

nuit.

Opinio quorundam phylosophoz
inducitur de vnitare mundi.

Qui autē de phylosophis dixerunt
q̄ mūdus ē vel domus v̄ ciuitas
id ē habitatio deoz et hoim non
improbabiliter dixerūt nisi q̄ noie deita
tis abusi sunt. sicut d̄claravi tibi in tracta
tu p̄cedēti. istū venerādū ei nomē deitātē
nō puenit v̄ ac p̄pe nisi vni. p̄movero
ppter qd̄ et declaravi tibi ibidē q̄ nō ha
bet nisi plurale p̄ abusionē intozsum et ex
tēsz fuerit. Quia vero qui sic dixerūt nul
lā faciētes mentionē de habitatiōe aiali
um duabus de causis vt arbitro: hoc fece
runt. p̄ma ē quia dijs et hoib⁹ dāt mū
dū intellexerūt impossessionē. ⁊ inhabita
dū et ad vtendū bonis qbus ipm reple
uit deus aialib⁹ v̄o nihil iurē aut possessi
onis dedit in mūdo. imo poti⁹ ipa dedit
hominibus vt eis vtantur ad omne vtili
tatē. Secūda causa ē quia animalia p̄p̄
homines creatā sunt cui⁹ iudiciuz est ipse
vsus homines enim animalib⁹ vtuntur
tanquā propter ipsos creatā sint. Sicut
ipse Aristotiles de omnibus vtimur tan
quā propter nos vt dicitur vsualiter iste
edificauit domū ad inhabitationē suam
et animalū suoꝝ vel pecudum. et hoc est
qm̄ non associant animalia domino do
mus quia neq; socia sunt sed magis sub
sequitur ⁊ subsunt. Est igr̄ hec alia adu
natio creaturarū in omni vel mundo vel
vniuerso per quā dicitur vna dom⁹ vna
ciuitas. Nosti qm̄ inhabitātes ciuitatē si
ue ciues vnus ciuitatis vnus pplus dicitur
ppter vnitatē loci que inhabitant q̄
si diuisiones in pplō illo fuerint vtpote
alij masculi sint. alij femine. alij serui. alij
liberi ⁊ iterum alij philozophātes alij ne
gociātes alij ruricole. ⁊ alioꝝ artificioꝝ
quātūcūq; multiplex varietas non p̄p̄
hoc diuidit ciuitas v̄ pplus vt ipa sit ml
teciuitates vel illa sit multi ppli. Sit et in
mūdo deoz et hominū licet multa sit in
conditiōib⁹ ⁊ officijs inter eas diuersitas
vnus est pplus ciuitatis qui mūd⁹ est lo
cus vero vnus est mūdus vt locum intel
ligas generaliter. Sicut ⁊ habitatiōnū d̄
substātis em̄ sp̄ialibus cuiusmōi locum
sue habitatiōis habeāt in tractatu singu
lari de ipsis intendo declarare si deus vo
luerit. Attende autē cū hīs q̄ nec bella si
ciuilia fuerint vel etiā intestina cogunt ci

nitatē que vna erat multas eē aliogn nō
 esset bellū ciuile. nec posset esse vnq̄. Bel
 lum em̄ ciuile non ē nisi inter ciues vnius
 eiusdē q̄ ciuitatē. Quā si dixerit q̄s q̄ tā tā
 est distātia ac discrepātia inter deos illos
 z hoies vt nōn paciat vnum eē pplm̄ ex
 illis cum illi spūalissimi sint. isti vō corpa
 les atq̄ corporei. Rūdeo qa mirum valde
 est si homo hmōi audet concedere homi
 nem vnū aliquid eē ex aīa et corpore cum
 anima spūalis substantia sit corp⁹ vō cor
 poreā siue corporalis z maior vnitas siue
 vnto sit qua hō dicitur vnū ex tam diuer
 sis atq̄ discrepātib⁹ anima sc̄s et corpe
 q̄ sit vnitas illa vel vnio vel potius con
 munitio siue cōitas qua dñi hmōi z hoies
 dicitur populus vnus z illa maḡ distā
 tia ab inuicē videlicet anima et corpus q̄
 dñi z hoies cū isti in genere cōueniāt quo
 sunt substātie viuētes z intelligētes illa at
 non pueniāt in genere taz p̄p̄quo. Su
 bernatio aut̄ siue regimē ē alia causa vni
 tatis quod q̄ vnīuersitas ē regnum vnū.
 Regnū enim vnū est tota dicio regis vni
 us quātumcūq̄ ampla aut lata sit q̄ eū
 denter apparet ex eo q̄ cum regnū mede
 oz per nabuchodonosoz subiectū eēt vi
 cto arphaxat rege eoz et adiunctū regnū
 babilonioz regnū vnūz nihilomin⁹ fuit
 regnū babilonioz. Similr z cum postea
 obtinuit regnū plaz. Siml r cū regnū ma
 cedonū siue grecoz rega oīa illa obtinuit
 nihilomin⁹ regnū grecoz lies eousq̄ am
 pliatū dilatātū z regnū vnū pmāsit. sic z re
 gnū romanoz cū oīa regna mōi regi rōa
 noz vel impatori furer̄ p̄ncipatus vnus
 regnū romanoz z habitus ē z vocatus z
 monarchia. i. vnus p̄ncipatus totius orb̄
 regno romanoz fuit. Quia igr̄ sub vno
 rege deo z dedinōe eius tota vnīuersitas
 est creatoꝝ z ab eo regit̄ ex nccitate tota
 vnīuersitas siue totū vnīuersū regnū vnū
 ē z dñatio vna ipius. p̄pter qd̄ ip̄e vocat̄
 rex et dñs seculoz. Alia vincio ē heredita
 ria possessio vel dñatio p̄ qua q̄ntumcūq̄
 distates sint ad inuicē ptes hereditatē etia
 vna hereditas sūt. Similr z vna acq̄sio
 z vna possessio acq̄rentē z possidētis que
 cūq̄ sit diuisio vel distātia partium.
 Manifestū igr̄ ē tibi q̄ vna creatoꝝ pos
 sessio vna dicio vna dñatio ipius ē totūz
 qd̄ ē. i. omne siue mōs siue vnīuersū vnū
 regnū ipius p̄sertim cū vna lege sapie sue
 vno imperio rectissime ac domināissime

voluntatis sue totū regnat z moderetur.
 Iudiciū autē vnitatē istius z p̄tinate gu
 bernatiōis a summo vsq̄ deorsum ē col
 ligatio siue cōnexio quia infima z colliga
 ta z subiecta sunt medijs. Media vō su
 periorib⁹ illa sup̄imis. Sup̄ma at̄ ipsi vni
 p̄mo vō q̄ ē facile videre p̄sideratibus
 sensibilia inferiora siue viuētia siue non
 viuētia. Nō viuētia em̄ a medijs gene
 rationē augmētūz p̄seruationēz statū de
 clinationē z corruptionē habēt a medijs
 q̄lia sūt lapides metalla z mineralia oīa
 Similiter aq̄ in fontib⁹ z flumib⁹ lacub⁹
 z paludib⁹ quoz omnū generatio z au
 gmentū a medijs eē apparet. Eodemodo
 se h̄z de h̄is q̄ fiūt in mari et mare sic sūt
 fluxiōes z refluxiōes z diluua p̄ticularia
 Siml r occupatiōes locoꝝ in quibus non
 erant maria z trāslationes ipozūz mariū
 ad illa que stellis fixis multi attribuūt et
 planētis z celis licet non eodemodo neq̄
 eadē omnib⁹. Eodemodo et certe motus
 et trāslatiōes partū terre vt monciū z mi
 norū partū q̄ trāslatiōes non nunq̄ fi
 unt. Siml r eozū que fiunt in aere vic̄z vō
 toꝝum pluiarū grandinū nubium fulgū
 rum tonitruoz z scintillationū z alioꝝum
 que in libris metheozozū didicisti. Me
 dia autē hec q̄ntum ad ea q̄ noīam celos
 z celestia corpora intelligo. Similr z q̄nt
 us ad ea que fiunt in aīalib⁹ naturaliter
 et vnīuersaliter z in vegetabilib⁹ similiter
 z q̄libet mō viuētibus in q̄bus omnibus
 virtus z potētia solis neminē latz q̄ hec cō
 sideret. Eodemodo dico z de spūalibus.
 q̄ virtus p̄ma que est creatoꝝis ē ordinans
 totum a summo vsq̄ deorsū p̄ media spi
 ritualia q̄ alij angelos alij demones alij
 intelligētias vocauerūt z de h̄is z de eozū
 officijs atq̄ opationib⁹ in inuicē et in ea
 q̄ p̄ illa sunt hoc ē in hoies hic amplius
 me dicere non optet. hec em̄ oīa tractatū
 singularem p̄fundāq̄ et diligētes p̄scruta
 tionē desiderant Similiter z illa q̄ de ce
 lis et celestibus tetigi nec nō et cura et p̄
 uidentia q̄ totum dixi ad ministrari et res
 gia summo vsq̄ deorsum. et hoc ē p̄pter
 errores hominū qui eousq̄ de talib⁹ ma
 le senserunt vt in iniuria et contumeliā
 creatoꝝis in subuersionē humane vite la
 pli sunt.

Alie opiniones ponuntur z destruuntur
 de pluralitate mundoꝝum.

Quia vero etiam apud vulgares ho-
 mines de pluralitate ac diuersitate
 modorum siue seculorum inualuit opi-
 nio. et apud nonnullos et philosophis no-
 minat interdum scilicet alteri et vsualiter ho-
 mines creberrime mentionem faciunt de pre-
 senti seculo et de seculo altero ad quod per mor-
 tem corporum anime humane transferunt et
 opinantur scilicet illud habere regionem ame-
 nissimam gramini et floribus arborumque
 nobilissimarum umbraculis vernantissima
 vbi et eliseos campos iuxta descriptionem
 poetarum somniant. Sarraceni vero non so-
 lum similia hijs sed etiam omnium carnalium
 voluptatum turpitudines ex ipsa lege sua
 sibi esse delirant et se obtenturos sperant.
 Predicti vero erronei circa quos multa di-
 xi propter stabilendam vnitatem primi prin-
 cipi mundi corporeum extrinsecus isti per oia
 esse ponunt conueniens est postea que precesse-
 runt errores istos persequar et destruam
 Et primum quidem extra mundum istum esse
 mundum alium destruere aggrediar. Si enim
 extra ambitum vltime sperere hoc est vltimi ce-
 lorum esset spera alia instar istius vel cuius-
 cunque alteri forme corpus aut esset contin-
 gens hanc speram quam dixi mundi istius vlti-
 mam aut non. Si non esset igitur corpus aliquod
 medium inter duas illa speras que esset extra
 vtrumque modum istorum esset igitur vel ambies vtra-
 que speram totaliter et ita neutra illarum spera-
 rum esset vltima in mundo suo hoc autem erat
 positum. Si vero esset ambies nisi in parte esset
 illud corpus extravtrumque modum et hoc non potest
 dici nisi vane cum huiusmodi corporis vlla possit
 cogitari vtilitas. Preterea postquam ponunt
 mundos vel duos vel tres vel quantum voluerint
 extra illos neque corpus neque aliud esse
 concedere necesse habet quemadmodum qui
 vnum solum ponunt mundum nullum corpus
 extra illud esse ponunt. Alioquin non poneret
 vere ac intelligenter esse mundum. Sic et qui
 multos ponunt siue finitos siue infinitos
 extra eos nihil ponere ex necessitate coguntur.
 Mundus enim est ex necessitate continens aut to-
 tam vniuersitatem simpliciter aut vniuersitates
 sibi congruentem. Impossibile autem est ymaginari
 corpus quod nec huic modo nec alij congruat. re-
 stat igitur ut nullum corpus sit inter modos istos
 que contingunt se sperere huiusmodi non solum in
 puncto sicut declaratum est apud geometras
 ymo etiam totius arcibus exterioribus et etiam
 tota medietate superficie sue exteriori. Ne-
 cesse enim est oia duo corpora totum suis ter-

minis simul esse ex ea parte et se contingunt
 nisi ex ea parte corpus aliquod eo sepeauerint
 Solum enim corpus distans facere potest
 inter corpora.

¶ Vacuum vel inane impossibile esse inter
 duos mundos quos ponit ostenditur.

Quod si dixerit quod inane siue vacu-
 um inter illa est tu iam alibi didicisti
 si vacuum vel inane esse non posse.

¶ Si forte non reminisceris vel non iusticia-
 tui declaratio illa qua didicisti intendo in
 has declarationes que ego propono hic. Di-
 co igitur quod inane vel potest secari aut diuidi vel
 non potest. Si non potest impossibile igitur est
 motu fieri in illo vel per illud que admo-
 dum si aer et aqua oino indiuisibilis et in seca-
 bilis esset impossibile esset motu fieri per alter-
 rum eorum cum omne corpus quod mouetur
 per aliud viam sibi faciat per diuisionem huiusmodi in
 illo siue per illud. Qui autem ponunt vacuum
 vel inane dicunt omnem motum in illo fieri aut
 per illud.

¶ **A**mp. Secundum hoc omnium corporum lo-
 cidissimum atque formissimum erit inane vel vacu-
 um cum nec penetrabile aut diuisibile si-
 ne secabile sit villo modo nec cedere pos-
 sit alicui ex alijs corporibus quod igitur erit
 inane vel vacuum. ¶ Si dixerit ipsum diuisi-
 bile aut secabile necesse habet ponere aliud in-
 ane et hoc est quoniam cum corpus quod mouet per
 inane scindat ipsum expellit partes eius a lo-
 cis suis et intrat loca earum que remanent va-
 cue ab inani et ita inane habet locum in quo est vti-
 que magis inane et magis vacuum et ita ibi
 res infinitum quoniam hoc inane erit in alio quod
 remanet vacuum ipso exire et illud sit erit
 in alio et hoc habet finem.

¶ **A**mp. si inane
 corpus est erit igitur duo corpora in eodem
 loco vix ipsum inane et corpus quod in eo est
 Si vero non est corpus quod igitur habet longitudi-
 nem latitudinem et profunditatem seu spissitudinem
 ¶ **A**mp. inane quod est iuxta domum istam vel
 vas aut potest expelli inde. aut non potest
 Si potest. Si aer qui in eo est simul expellere
 remaneret ergo vas huiusmodi totum vacuum et
 ab aere et ab inani que magis vacuum quam
 si aer solus exiisset ex illo hoc autem nec cogi-
 tatione saltem recipit intellectus. ¶ Si di-
 xerit quod non potest inde expelli que igitur est cau-
 sa que ipsius ita alligatum tenet vasa ista ab
 eo separari non possit. Natura enim hec nec in
 vase nec in ipso inani esse potest quoniam potius
 nature inanis et pleni contrarie sint alter
 debet fugere ab altero et alterum diffugare
 a se alterum quemadmodum corpora gra-

nia a leuibus fugiunt desup 7 ad ea q̄ de
orsum sunt graua sibi similia descendunt
Ja ergo declarauit tibi inane nihil ee. qd̄
etiam si eet non phiberet qn̄ ptingenter
se sperere duoz istoz mundoz eo modo q̄
dixi tibi quicqd̄ em̄ non est corp̄ impos
sibile est ipm̄ phibere motu corporis ad
corpus. vel appropinq̄tiones alterius ad
alterum vt ad tactu seu ptractu accidit er
go fm̄ hunc errorem vt due conexe supfici
es aperte conexitat̄ sue ptingat se totalit̄
ac si eent plane 7 similia inconuenientia ac
cident si alterius forme q̄ sperice ponatur
mundi alij ab isto duz modo ponant di
uisi vt nullus intra aliu sitn. eq̄ em̄ plana
supficies pot̄ ptingere sperice causa nisi in
puncto nec agulosa pt̄ ea ptingere nisi in
pucto aut in punct̄. Quare in illa pre sui
totaliter posset cotingere mund̄ ille ali
mund̄ istu. Exepli autē gratia ymagina
bor spera mundi hui⁹ nri in quo sumus 7
pona capita dyametri ei⁹ a. d. Similiter
ymaginhobz eregide spera mundi quem
sompniat 7 ponat dyametri ei⁹ ad eq̄ di
stante dyametro mundi nri 7 capita eius
puncta f. g. Deinde p̄traba a centro mun
di nri ad centrū illi⁹ linea c. e. ita nec. c. 7 e
intelligas centra illaru duaz speraz Me
dium vo punctū linee c. e. in quo se p̄tin
gere ponunt due ille spera ponat b. Dico
igr q̄ queadmodū ptingunt se in puncto
b. ita necesse est ptingat se in puncto a. f. 7
in puncto d. g. hoc em̄ vtrifq̄ capitoz dya
metroz positoz 7 hoc ē qm̄ inf a. 7 f. nihil
ē mediū nihil qd̄ distantiā faciat cū inane
nec aliqd̄ sit distantiā facere possit. q̄re pu
cta a. f. simul sunt cū nihil iter ea sit mediū
Similr d. 7 g. puncta se haberē necesse ē
7 ad hunc modū se hz de omnib⁹ punctis
emisperioz se se in d. puncto ptingētū q̄re
medietates ille supficiēru curuarum con
tingent se totaliter ac si eent plane cum ni
hil sit penitus inter eas mediū. ¶ Amp.
fm̄ hoc in nullo pot̄ esse altera dictarum
speriaz longe ab altera cū nihil possit esse
mediū inter eas vt iam dixi. Ja igitur est
deklarata tibi impossibilitas erroris istu
in hoc eum declaratu sit p̄ demonstratio
nes apō geometras neq̄ circuli posse cō
tingere circuli neq̄ spera nisi in puncto
apud eosdē etiam declaratu est planū ne
q̄ circuli neq̄ speram posse ptingere nisi
in puncto. Declaratio autē hui⁹ est per p̄
mam p̄posiōne vndecimi libri euclidis

que ē hec linee recte partem eē in plano 7
partē insublimi ē impossibile possunt etis
am adhuc adhibere alie declarationes p̄
sciētiā geometrie qbus nō indiges hic
pereandē viam facile est tibi destruere er
rorem aliozum q̄ posuerunt mundū alti
ozem p̄tinētem istū sensibile 7 speram ei⁹
sublimiozē spera ista longe ymo immē su
rabiliter 7 circundantē mundi hui⁹ spera
vltimam 7 error iste concordare videtur
vni ex respōsionibus q̄ facte dicunt ama
cometo ad centū questiones ei p̄positas
ex parte hebreozū vbi tot inopinabilia le
guntur videlicet de septē in tristicis 7 de
alijs qbusdam incredilibus 7 de solio
qz dicit esse sup omnia 7 de dño vniuersi
tatis quez sedere dic in solio illo vt magl
aliena loq̄netium egroz sermones illi vī
deantur qz viritatis quicqz habere. Ue
rum qd̄ez ex erroneis quoz erroze adhuc
p̄sequoz ita posuisse vel potius sompni
asse dicunt mundū alium longe supemi
nentem istū sensibili que totum creatū di
cunt a p̄ncipe tenebray. de hoc ergo qua
liter ipm̄ ponant ingrendū est. aut em̄ po
nunt illum circundantē istum aut omino
extra q̄ si omnino extra iā satis feci tibi in
hoc. ¶ Si circa istū ponunt ipm̄ nec diuis
di possit aut distare ab isto p̄ inane vt iaz
tibi declaratu est. Necesse igr vt diuidat̄
per aliud vel p̄ alia inconueniēs autē est 7
contra ordinē nature vt aliqd̄ ignobilius
celis sit supra eos q̄re celi alij erunt supra
istos vel celū aliud sed nobilius aut no
biliōres p̄tinebunt igitur vel ad mundū
istum vel ad illū aut habebunt per se mū
dum suū. ¶ Manifestū autem ē quoniā
mundus nihil habet extra se q̄cunqz ille
sit quare erit mund⁹ mediū inter hunc
et illum. ¶ Amplius. cū ille sit ambiens
7 continēs illos celos 7 etiā celos mundi
huius qui manifesti sunt. Manifestū ē q̄
ipse cū omnibus inferiorib⁹. mundus vn⁹
ē continēs scz intra se omnia. licet em̄ tan
ta sit tanq̄ multiplex diuersitas inter ea
que sunt intra celū vltimum mūdi huius
Null⁹ tamē dicit p̄pter hoc mundū istū
non eē vnum. Non abstante igr diuersi
tate contentoz que sub celo mundi illius
sunt erit ex necessitate mund⁹ vnus ex cō
tinentē illo celo vltimis et omnibus q̄ in
tra illum sunt. ¶ Amplius q̄cunqz sit di
uersitas contentoz in domo vna. dū mo
do extrema domus videlicet parietes te
Bb iij

etiam et fundamentū p̄tinua sint nihilomi-
nus vna ē domus. Jam autē didicisti et p̄-
dixi tibi hec q̄ habitatores ex vnitāte lo-
cū vnū dicantur vt vnus ppl̄us vna fami-
lia et interdū nomen domus etiā familia
et tota multitudo inhabitantiū nominat̄.
Mundus v̄o absolute et sine determina-
tiōe. n̄ vocat̄ nisi raro p̄tinēs vsualiter at̄
p̄tinens cū tota vniuersitate p̄tentoz. erit
igitur ex necessitate mund⁹ vnus ex con-
tinente oīa illo vic⁹ supereminētī celo qd̄
sompniāt et tota vniuersitate p̄tentoz in-
fra ip̄m. alioqn̄ nec mundus iste tam no-
te nominationis mundus vnus erit.
Amp̄. cuiusmōi celuz vel celos sompniāt
mundum illū habere. Si em̄ similes celis
mundi isti⁹ manifestū est qd̄ mundū ali-
um similes celi p̄stituere non possunt quē
admodū decem hoīes aut viginti nō pos-
sunt constituere vniuersitatē aliquā seor-
sum ab vniuersitate hominū reliquoz
nec diuisi esse ab alijs naturaliter cū eos
similitudo naturalis vniat et p̄iungat. Si
v̄o dissimiles celos ponūt mundo illi ce-
lis mundi isti⁹ aut sunt dissimiles sola p̄-
stantia nobilitatis et hoc similiter nō diui-
dit eos a celis n̄ris ita vt trāsserat eos in
aliū mundū et p̄hibeat eos eē de mun-
do celoz n̄rozū qm̄ tunc ipsi celi nostri
nō possent eē de mundo vno cū differētia
h̄mōi valet i nobilitate quā inueniāt ap̄
eos. Si v̄o posuerint eos p̄trarios iaz di-
xi tibi et hoc vides ex multis exēplis quia
p̄trarietas non p̄hibet ea q̄ p̄traria sunt.
esse de mundo vno. Sicut appet in albo
et nigro et calido et frigido alioqn̄ esset nū-
merus mundoz duplus ad numerū p̄tra-
rietatū et haberet vnaq̄q; p̄trarietas du-
os mundos. Didicisti etiā alibi q̄ nature
celesti corpali nō inuenit̄ contrariū si suf-
ficiūt tibi in hoc rōnes aristotilis et sequa-
tium eius et si firmatus ē intellectus tuus
certitudine sup̄ hīs. Q̄ si dissimiles lon-
ge et nullo modo congruētēs naturā celo-
rum n̄rozū posuerit eos. quēadmodū
q̄litas et quantitas dissimiles sunt mani-
festuz eos ponere qd̄ refugit ymaginatio
et qd̄ non recipit in intellectus cū ipsi per ea
que nota sunt in mūdo isto declarare nō
possunt q̄rentib⁹ naturā celozū illozū. Cū
hīs autē nō sciunt aut nō possunt scire qd̄
est qd̄ dicitur p̄clusa est omīno via philo-
sophandi et etiā disputādi cum scia eius
qd̄ est quid est qd̄ dicitur vnū de p̄ncipijs

inuestigandi et philosophādi. Sicut alia
ibi didicisti. Reminisci etiā debes q̄ error
illius q̄ vel cōfiteretur se nō intelligere qd̄
loquitur vel de q̄ vel non intelligere se ip̄s
absq; cōfessione eius. **M**anifestū est
q̄ non intelligit qd̄ ponit p̄ philosophiā
consuli nō potest. Cū oīs doctrina et oīs
disciplina ex p̄existēti sit cogitō et ad co-
gnitiōz ignotozū impossibile sit p̄ inuesti-
gationē philosophica hoc est p̄ viam p̄-
batiōis nisi p̄ nota venire. quēadmodū
ad vidēda ea que p̄ se ip̄a videri non pos-
sunt non ē venire nisi p̄ visionē eozū q̄
p̄ se vident quēadmodū per lucida ad te-
nebrōsa p̄ tenebrōsa em̄ ad vidēda alia
tenebrōsa nemo venit et nemo etiā huius
facere attemptat.

Etiam isti idē erronei posuerūt ter-
ram tenebrāzū et regiōnē infinitaz
tenebrāzū et caliginis et eā esse ha-
bitationē gentis tenebrāzū q̄s vulgo dy-
abolos vocāt. greci v̄o cacodemonēs cō-
ueniens ē vt et id ip̄m non p̄termittā tibi
Credo autē te reminisci p̄batiōnū et decla-
rationū naturalīū p̄ q̄s facta ē certitudo
iam ab aristotile et ab alijs. et de corpore
celi q̄liter in libro celi et mūdi sciri fecit ip̄s
eē finitū. In sequētib⁹ at̄ p̄tra quēdam er-
rorē ipsius adducā p̄batiōes meas i hoc
vic⁹ quibus acq̄retur tibi certitudo q̄ im-
possibile ē aliqd̄ esse infinitū in magnitudi-
dinibus p̄tinuis siue sint corpora. siue alia.
Interim ergo vide in primis q̄ error iste
destruitur vbiq; corp̄sis infinitas im-
possibilis eē ostēditur. De gēte v̄o tenebra-
rū et de ip̄a regiōe quā dicunt eē tenebrō-
sam vel tenebrāzū q̄ro ab eis. vtruz tene-
bras istas intelligāt eē sensibiles aut intel-
ligibiles hoc ē quo impediāt opationē vi-
sus corp̄alis aut q̄ impediāt opationē in-
tellectus. Q̄ si tenebre illi sint p̄hibētēs
opationē visus necesse ē in tota regiōe il-
la nihil videri aialia em̄ q̄cunq; quozū
origo et habitatio naturalis et regio tene-
brāzū ceca sunt naturaliter et impossibilia
videre alioqn̄ visus eēt eis fortior at̄ no-
bilior q̄ aialib⁹ lucis. **A**mp̄. si aialia
lucis nihil vidēt in h̄mōi tenebris erit ex
p̄pōrtiōe et a p̄trarijs vt aialia tenebrāzū
nihil videāt in luce vbi at̄ nihil vidēt quō
pugnabūt cū nihil magis necēariuz sit p̄-
agendis q̄ visus. **A**mp̄. si gens tene-
brāzū videt in tenebris illis tenebre igit̄
ille sunt eis lux q̄re regio illa non est tene-

braruz ymo ē cuiusdē lucis q̄re. contraria
 ē nostre ppter hoc tenebrę vorant et ita
 lux habet contrariū. Contrarioꝝ autē idē
 est sensus sicut albi et nigri q̄re idē vis⁹
 erit nostre lacis et tenebrę illarum ergō
 visus gentis tenebrę qui p̄t in tenebras
 illas poterit et in luce n̄ram. Similiter et
 visus gentis lucis. Quare eque erit gens
 lucis gens tenebrę vt gens illa q̄ dicunt
 tenebrarū et ecōuerso cū equaliter possint
 in visus et in tenebras lux igr̄ et tenebrę nō
 diuersificabūt gētes hmōi. **Amp.** si te-
 nebrę sunt naturales hmōi genti ergo lux
 erit eis contra naturā quare nō poterunt
 viuere in luce nisi ad modicū quēadmo-
 dum animalia aq̄tica nō possunt viuere
 in arido nec ecōuerso nisi ad modicum.
 Quare sicut pisces in arido moriūt absq̄
 gladio solo defectu aquez animalia que
 nata sunt viuere in arido t̄m cito moriun-
 tur in aquis. Sic gens tenebrarū in regio-
 ne lucis et gēs lucis in regione tenebraruz
 per se sola p̄trietate regionū moriunt.
 Quod si dixerit tenebras intelligibiles eē te-
 nebrę autē intelligibiles nō sunt nisi igno-
 rantia. Erit igr̄ tota gens illa obtenebra-
 ta intellectu et hoc ē dicere nihil sciēs. Tu
 autē debes nosse quia hmōi tenebrositas
 impossibile ē in substantia intelligētī natu-
 raliter ex accidente. Siq̄dem pot̄ obtene-
 brari substantia intelligēs. Sicut accidit in
 aiabus humanis q̄ etiā passionib⁹ egrit-
 tudinū corporalū et alioꝝ que sunt a pte
 corpoꝝ obtenebrant ignoꝛtia p̄petua vt
 ad tps p̄petua q̄dem ignoꝛtia sic accidit
 in morietib⁹ ad tps vero sic p̄tingit i febr̄
 catibus alienatiōes patiētibus. Sicut in q̄
 busdā alijs vicz freneticū maniacis melā-
 colicis Uex qd̄ hmōi obtenebratio sit na-
 turalis intellectui eā contra naturā est vt
 qd̄ cecitas sit naturalis visui ipi at̄ ponūt
 istas naturales illi regiō et ppter hoc to-
 ti gēti tenebrę aliogn nec gens tenebra-
 rum dicere. nō em̄ p̄pterea quo ad tps
 et ad modicuz accidūt fiunt de noiatiōes
 hmōi. S; p̄pterea q̄ naturalr̄ insunt at̄
 p̄petuo et hoc idē ipi p̄fitef qm̄ n̄ p̄t hoc
 d̄ hō febr̄is vel alterius egritudinis ga-
 ad modicū febr̄e patif. **Amp.** huic nō
 minatiōi regio tenebrę nec h̄bitatiōe qd̄
 intellectus nihil em̄ ad regiōne corpalem
 de tenebris itelligibilib⁹. Idē em̄ est ac si
 diceref lapis inspiēs vel lapis inspiētie.
 Manifestū igr̄ ē tibi nō tā impossibilitas

q̄ etiā ridiculositas erroris isti. S; qd̄ ē
 dicere de tenebrę fm̄ hoc nisi deus in-
 spiarum et ignoꝛtia. Ista at̄ est tā ridicu-
 losa oppositio in adiecto vt nec etiā audi-
 tu digna sit nō dūz p̄tra dictiōe vel dispu-
 tatiōe. Sunt et alia deliramēta hmōi er-
 roneoꝝ circa ipam gentē tenebrę ponūt
 siq̄dem eā habitare in caligine et igne ter-
 rimo at̄ caliginoso concordātes. pene in
 hoc erroꝛi q̄ ei lege sarracenoꝝ quo d̄ qd̄
 de creauit angelos de luce se bonos dy-
 abolos et de flamma habitat igr̄ in fla-
 ma caliginosa tanq̄ in materia sue origi-
 nis quēadmodū pisces in aqua.

Nota de errore manicheoꝝ in s̄ba de
 Uod si verum est monuz.

Quod si aut flama esset corrupta in ge-
 neratione eorū aut remanet eent
 igr̄ eadē felicitate mortales q̄ fla-
 ma illa extinguibilis q̄re multofacilius
 mortales q̄ hoīes vel alia aialia asp̄siōe
 em̄ modica aque flama illa extingui possz
 extincta aut flama necesse ē mori qd̄ ex il-
 la est quēadmodū extincto corpe aialis
 moritur aial. **Amp.** sicut didicisti ex sci-
 entia metharozū flama non ē nisi fumus
 incēsus tu at̄ scis qd̄ incenso cōsumit ma-
 teria in q̄ ē tanq̄ p̄p̄riū pabulū aut nutri-
 mentū q̄re eo deficere deficit finita aut ē
 flama in vno q̄q; ex eis q̄re finito tpe etiā
 p se extinguerent. Nō est at̄ adhuc audi-
 tum. qd̄ dyaboli moriatur. **Amp.** qm̄
 flama non ē nisi fum⁹ incēsus p̄tinue at̄
 vbi hmōi incēso ē. est et ḡnatio fumi q̄ in-
 cēdit q̄re p̄tinua ḡnatio flame et p̄t hoc
 ḡnatio p̄tinua d̄monū. Sicut et p̄tinua cor-
 ruptio ppter p̄tinuū defectū fumi. at̄ cō-
 tinuā p̄sumptiōz ipius generatio em̄ vni-
 uscuiusq; aialis generatio ē corpis sui.
Ampli. secundū hoc demones non ha-
 berent figurā stabilem nec decentē fum⁹
 em̄ tanto ampli⁹ intumescit q̄nto ampli⁹
 ascēdit. **Amp.** flama nō potest separari a
 materia in q̄ generat siue resoluit Sicut
 vides in igne lignozū vel in cereo accēso
 siue cadela q̄re demones seu dyaboli nō
 erūt sepabiles a materia ex q̄ generat vt
 resoluit flama corpis eorundē aibi qz
 nec pugnare nec destruere potuerit. **Amp.**
 pugna eoz erit in armis vel i eqs an erit
 omnino siue bellias instrumētū Si vō di-
 ker̄ qd̄ flama corrupta ē in generatiōe eo-
 rum cū omne qd̄ corrumpit corrupat in
 aliud qd̄ ex illo generat qd̄ igr̄ erit illud
 Bb iij

nisi fumus vel aer vel aliqd hmoi et hic error videtur concordare cum opinione apuley et quorundam aliorum qui dixerunt demones esse aialia corpore aera. alibi autem tatabo tibi declarare hec vicia tractatu de hmoi substantiis abstractis. **A**mp. cum isti erronei ponant terram et ignem querendum est ab eis similiter vtrum ponant aquam et aera. Sicut celos et luminaria et stellas et mundum illum quantum ad talia simile huic. hoc excepto quod ille est totus tenebrarum et nihil habet luminis. Si enim haberet solem et lunam et stellas lucetes sicut et iste esset ex necessitate mundus lucis sicut et iste. Si vero nihil habet luminis sol et luna et stelle que ibi sunt aut potuit ea facere luminosa deus ille tenebrarum aut non potuit. Si potuit huiusmodi gratiam increando lucem et etiam in luminosa qualia fecisset voluisset corpora illa prenoxiata non minus igitur erit deus lucis quam eius aduersarius et regnum eius regnum lucis cum non habent. Si vero non potuit illa luminosa efficere appetit eius defectus et impotentia cum tam facili sit generatio lucis etiam nobis. Sola enim accessione ignis generat lucem apud nos quam leuis sit ad faciendum tu non dubitas. Si vero ponunt aquam et aera in regione tenebrarum et nihil ultra tu iam didicisti alibi quod omne humidum est male terminabile pro termino quare necesse est ut aera circundet aliud corpus quod ipsum terminet. Et quoniam circa hoc facile est inuenire vias multas ad destructionem erroris istorum eis qui in naturalibus sunt quoniam et gentem tenebrarum ponere videntur dyabolo solos de quorum substantiis que circa eas sunt disputate magis pertinet ad tractatum quem prenoxiavi tibi. Reseruo illi tractui ea que restant de illis quantum pertinet ad destructionem erroris istius tui aut erit que prescripta sunt circa istos duos errores diligenter intueri atque considerare.

Dissolui questionem hmoi erraneorum. **E**rum necesse habeo respondere prius quam vobis quaedam questionibus que aliquos mouerunt et declarare tibi quantum abstantiam notem vniuersi puenient noiam quod non pertinet vniuersitate spiritus et indiuiduorum. **A**mp. neque totus neque omne dici potest cui tam nobilis pars deest vicia species hominum isti autem in mundo que ponunt non ponunt esse homines quare non ponunt mundum alterum sed partem ipsius quemadmodum si ponerent mundum istum in quo sumus sine hominibus esse

aut sine angelis. Et quoniam quicquid natum esse potest nunquam est perpetuo extra totum necesse est mundum quem ponunt quandoque perficiendum esse atque splendendum ita ut habeat partes omnes que debet habere mundus ex eo quod mundus quare necesse est ipsum quandoque habiturum esse homines et cetera aialia atque plantas ista autem omnia natata sunt partes esse et mundi et omnis vniuersi. **Q**uod si dixerit quod mundus ille homines huiusmodi vel habiturus est et ceteras species aialium. Similiter et omnes species plantarum et aliorum quare ab eis an species similes modo isti habeat vel habiturus sit quod si dixerit quod similes et de aliis aialibus similiter atque de plantis.

Manifestum est tibi quod hmoi diuersitas que secundum numerum terminum est non faciet diuersitatem inter mundum et mundum alioquin pars mundi orientalis ad alias partes mundi esset mundus vnus et ille alij essent similiter modo cum diuersitas hmoi inueniatur inter homines et cetera aialia que sunt apud partes illas. **P**reterea diuersitas hec non requireret hoc non enim oportet ut hominibus propter diuersitatem illam tam remote abinuicem restituantur habitatioes duabus enim de causis necesse est ut diuersent habitatioes hominibus maxime similibus prima est cum vna habitatio eius non sufficit vel ad habitacula vel ad alimenta tunc enim necesse est ut partem prouideatur de habitatioe alia. **S**cunda causa est dissimilitudo atque varietas in moribus et modis viuendi quemadmodum senes et belini homines cum mulieribus et masculis in eadem regione habitare non possunt. Sicut neque cum leonibus aut draconibus. Isti autem ponunt homines mundi huiusmodi similes esse hominibus mundi illius. **Q**uod si etiam strarum essent non propter hoc necesse erat alium mundum esse cum tam multiplicibus diuersitatibus hominum et aliorum aialium prouiderit deus de habitatioibus in mundo isto. dissimiles vero mundi quantum ad elementa vel generata ex illis nullomodo esse ponunt cum declaratum sit quantum prima elementa terminum esse. Sicut et quantum primas atque radicales naturas vicia caliditate humiditate. frigiditate et siccitate et mixtioes vero esse elementorum preter eas que in hoc mundo sunt vel fieri possunt nec imaginatio recipit nec intellectus quare mundus inferior esse non potest extra istum dissimilis ei. **D**e celo vero et celestibus nihil habet quod ducant nisi sompnia que nec ipsi intelligunt sicut predixi tibi. **Q**uod si dixerit tibi.

quia tanta est seueritas vel ferocitas hoim
illoru vt hoies mudi isti? eoru cohabita
tionē pati n̄ possent. Dico qz nihilomin?
in mundo isto eē debuerūt. Specie enim
vnā in diuersos mūdōs diuidi. Manife
stum incōueniens est cū tantā diuersitatez
atqz p̄rietatez speciez mund^o iste n̄ ad
mittat. **Amp.** si credis historiographis
gentes inmanissimas reclusit deus ad aq
lonē in terra sua sarphacha reclusit inqz
mōtibz in trāsmeabilibz? z has gentes
vocāt nōnulli caspios p̄pter mōtes qz cō
uenisse dicunt terremotu magno ad re
clusionē eorum alij vocāt eos gog z ma
gog. Similitr̄ igit poterat deus z alijs ho
minibz de illoru seueritas p̄uidere alioqn
nec dracones nec serpētes nec alia aīalia
que infesta sunt hoibus posuisset in hoc
mundo q̄re fures latrones z homicidas
qz a deo infesti sunt māsueti hoibz? debu
isset in mōdo alio collocasse. **Amp.** si ho
mies illi s̄t d̄sites nūero solo z nō sp̄c ab
hoibz mudi hui? **Manifestū** ē nō am
pli? differre eas ab ipis qz p̄noiatos ma
los a māsueti. Nō fuit igr̄ eis p̄pter istaz
d̄ntiaz danda habitatio p̄pa per se aut
singularis. **Qz** si dixerit eos eē alteri? spe
ciei qz sit hoies mundi huius manifestū ē
ipm̄ errare cū aie hūane oēs nūero solo
differant z nō specie qd̄ appet p̄ vires sin
gulas earū z opationes virū. **Corpa** ho
minū non possunt differre specie s̄z so
la p̄plexione z alijs accidētibz vici q̄nti
tatē z q̄litas. **Amp.** fm̄ hoc equoce di
cent hoies illi qz in hoc mundo sunt z illi
alij **Qz** si forte dixerit qz hoies illi nō sunt
nisi demōes incarnati qd̄ z isti erronei p̄
pte sentiūt etiā de alijs hoibus difficiliozē
faciet q̄stionē. Verū error iste destruit in
p̄mis p̄ hec qm̄ euidēter destruit aias hu
manas qd̄ em̄ differant aie humane a de
monibz? siue boni siue mali sint z ab om
nibus substantijs sepat̄l̄ appet p̄ diffiniti
ones Aristotilis qz ponit in libro de aia.
manifestū q̄ppe ē a iab? intelligētibz ipas
esse natas p̄fectiōes eē corporū humano
rum et ipa corpora hmōi nata est organa
ipaz q̄ntum ad multas opationū suarū
q̄les sunt opationes sensū oim. z q̄dem
alie demōes qz nō omnino icorpales sunt
manifestū est in nullo indigere corpibus
cū nulla opatio eoz ex corpe pendeat. et
hoc manifestū est ex ipō modo creatiōis

ipsozū. Creati nāqz sunt seorsum a corpo
ribus. et hoc imp̄fectiōe z p̄plemento sal
esse z hoc ipm̄ mer etiā confitetur alioqn
non seorsū a corpibus crearent. **Amp.**
pli? manifestū est ipas animas hūanas
natas eē p̄fici in corpibus p̄fectionibus
multis. z hoc tanqz a parte inferiori. **No
bilioz** em̄ earum p̄fectiō ad sublime respi
cit creatoris z inde aduenit eidē sicut do
cebas in tractatu singulari de hoc. **ōmo
nes** autē non sic. q̄re manifestū esse debet
tibi qz inbecillis intellectus fuerit qz talia
sompniat. Non em̄ intelligūt. p̄culdubio
de qbus loquitur et hoc facias te scire in
tractatu de hmōi substantijs. **Qz** si dixerit
qz tanta ē numerositas et multitudo rerū
vt vnus mūd^o ei nō sufficiat z p̄pter hoc
necesse habuit creatos multos facere. **Di
co** tibi qz iste sermo vanus ē aut enī ponit
mōdos infinitos deū creasse p̄pter hoc aut
finitos tñ. **Qz** si finitos tñ deū remisci qz
vn^o magn^o mūdus capacioz ē mult^o p̄uis
Verbi gratia. Unus mūdus cuius dyas
meter decupl^o sit ad dyametru alteri? mil
leses tantū capit q̄ntuz ille que em̄ ē p̄por
tio dyametri ad dyametru eadem ē p̄por
tio spere ad sperā triplicata. Similiter et
que est p̄portio lateris cubi vnus ad la
tus alteri? eadem ē cubi ad cubum tripli
cata. Sicut alibi didicisti. magl̄ igitur dei
cuit creatorē vnuz mundū creare qz simul
oia p̄tineret qz multos paruos qz per par
tes eadem p̄tineret. Sed z hoc etiā expe
diuit vn̄uersitati p̄pter colligatiōes parti
tium suarū ad inuicē. Indigētiās etiā z
vtilitates earundē. **Uides** etiā quia vnus
quisqz diuini z potentii sibi z suis magl̄
elegit edificare vnā habitatiōē que oibz
suis sufficiat qz multas p̄uas. **Amp.**
magis ē glōria creatori vt regnū eius sit
totum simul et continuū qz dispersum et
maioz apparet magnificentia glōrie sue
quando apparet totū regnum eius simul
qz si non appree nisi pars. Sed neqz ha
bitatozibz mudi istius apparet nisi pars
regni eius que est mūdus iste. z ita se ha
bet de vnoquoqz aliozū mundozū qua
re nulqz laudatur magnificat nisi de par
te dominatiōis et potētie sue. abscondit
igitur glōriam creatoris et supp̄mūt qui
multitudinē mundozū ponūt quare ma
nifestam iniuriā z contumeliā irrogant
eidem.

Pars prima de vniuerso.

Respondet cuidam questioni alij de hoc quod supra.

In vno rñdebo qñstioni q̄ vrgere posse videntur similes sibi erroneos imbecilles dicunt ergo sic Si tamē eonl̄s sciunt z intelligūt cū deus mundū istuz creauerit sola gratuita bonitate sua eadē autē facilitate potuisset creasse multos. Creauit igr̄ cum eadē causa sit apud ip̄m creatiōis multoz quo z creatiōis istius valet bonitas sua. **A**mp. nec imminuta bonitas ei? nec imminuta largitas eius nec imminute diuitie nunqd̄ igr̄ non creauit multos alios mōs. **A**mp. cū nec largitatē eius nec diuitiaz sit finis quō z ipsius effectus erit vicz datoz z donationū mund? em̄ iste finitus ē q̄re finita sunt data z dona ip̄ius q̄re angustata z restricta largitas ip̄i? in pte ista. **A**mp. plus q̄d non iuxta largitatē suam largit̄ quis cū dignus inueniat receptores. **U**n̄ ē hoc nisi ex defectu vel diminutiōe diuitiarū hic autē non h̄z locū apud ip̄m nec iuxta bonitatē aut largitatē suā largitus videtur cuz vtraq; sit infinita z q̄d largit̄ ē sic finitū tm̄. **U**ids igr̄ qz h̄mōi rōcinaciō non solū ad creatiōē infinitozū q̄ etiam si creati essent noi. respondet ex equo diuine bonitati et largitati cū extra ipsa neq; finitū neq; infinitū aliqd̄ sit p̄patōe ip̄ius ne dū egle ip̄i. Dico igr̄ qz nec p̄les siue finiti siue infiniti eēnt mōi creare potuit nec adhuc p̄t z hoc nō ex defectu q̄ sit ap̄d ip̄m vel ex pte ip̄ius s̄z magl̄ ex parte mūdoz q̄ plures eē non possunt. Sic patet tibi i p̄cedētib? quēadmodū q̄d nō potest maiore se inuitare ad cenā vel maiore se p̄curare in cenā nō est ex auaricia eius vel ex penuria victualitū q̄s paciatur. **S**z magl̄ ex eo defectu. s̄z quo talis inueniri non p̄t s̄z p̄uua q̄ maior sit i eo. Sic q̄ ipse non scit diametru eē costē symetiz non ex defectu scie ē q̄ apud eū sit sed ex defectu rei ip̄ius que scibilis non est.

Tractatus tercius ql̄iter vniuersus exiit a p̄mo z q̄le etiā res creat̄ ab ip̄a aut alio modo efficiuntur.

Postq̄ autē declarauit tibi vnitatē p̄mi principij z vnitatē vniuersi z destruxit tibi errores eoz q̄ de h̄is senserit p̄traria v̄itati put̄ p̄gruebat p̄nti tractatui. p̄sequēt̄ incipis declarare tibi ql̄iter vniuersū exiit a p̄mo z ql̄iter etiāz exeat ab eodē q̄tidie q̄ creat̄ z genera-

tur aut p̄ modū aliuz efficiunt̄ ab eodē et ponā tibi opiniones eoz in p̄mis q̄ non sat̄ circūscripte de hoc locuti sunt z eoz q̄ errauerūt in hoc quoniā errores h̄mōi nō carent inuidia creatoris vt etiā deuiatiōe animarū nostrarūz a fine suo p̄pter quē scilicet sunt Scito igr̄ qz fuerūt q̄ dicerent cetera creata oia exire a creatore p̄ modū emanatiōis ex fonte ponētes creatorem fontē creata v̄o p̄ magnitudine aut paupertate sua eē vel riuos vel riuulos vel distillationes defluētes ex ip̄o. Error aut ip̄oz p̄ hoc manifeste destruitur qm̄ id q̄d emanat ex fonte per modum istuz anteq̄ emanaret erat in fonte pars ei? q̄ in ip̄o erat. **C**um igr̄ i fonte q̄ creator ē nihil sit p̄ter ip̄m sequetur ex necessitate oia creata fuisse vel totū creatore vel partes ip̄ius. **U**tri usq; autē istoz impossibilitas manifesta ē cum declaratū sit creatore in vltimo imp̄tibilitatis impartibile ē. **M**anifestus igr̄ est tibi qz creator non p̄t dici fons vniuersi p̄p̄e p̄ modū quē dixim? q̄re p̄ dissimilitudinē licet lōge distantē dicitur fons vniuersi. **A**lij v̄o dixerunt quia vniuersus exiit a creatore quēadmodū forma inspectoris in speculo exiit ab inspectore z isti similit̄ licz veritas fuerit in intentiōe eoz tamē nō dixerūt eā sermone claro et p̄p̄o cū vniuersum nō sit in alio tanq̄ speculo sustinētē ip̄m nisi forte qz dicat qz possibilitas q̄ vniuersum ē possibile in se ē sustinēs vel formositatē potius vniuersi. **S**z hoc h̄z dubitatiōes z qñstiones vicz qd̄ est oppositio creatoris ip̄ius an illā; possibilitatem sit quid inspectio eius ad illam. **N**on em̄ potest intelligi inter creatore z illam fuisse corp̄alis oppositio cū creatore incorp̄alis sit in vltimo incorp̄alitatē illa; vero nihil erat anteq̄ crearet vniuersum. **A**mplius. cū creator p̄ omnē modum se habuerit ab eterno apud se z illa similit̄ per oēm modū fuerit in se sicut i creatione vniuersi z postea ql̄iter intelligetur facta creatio vniuersi. **V**ideri enim potest mōis omnib? p̄m hoc ab eterno fuisse z nullaten? incepisse. **A**lij vero dixerūt vniuersus exiisse a creatore ad modū vmbre ex corpore. **S**ed isti non declarāt modum exitus z insup minus circūspecte loquūtur cū vmbra nō sit aliquid exiens a corpore vmbroso licet lumē z aliqd̄ exiens a corpore lūioso. nec aliqd̄ ē obumbratio vel qd̄ dicūt iactā vmbre nisi p̄hibitio lumis

nis qñ fac corp^o vmbrosū sua int^opositio
ne int^o corp^o luminosum z id qđ obūbrat z
hāc phibitionē facit vñquodqz corpus
vmbrosū iuxta formā seu figurā suam z
formā vel figurā corporis luminosi cū op
positū est. Similit^r z iuxta magnitudines
eorū sicut declaratū est in libro d vmb^ris
vmbrosūz ig^r corp^o nō est iacēs aliqd ex
se sed mag^r phibēs ne luminosū opposi
tum iaciat lumē in id qđ est post ipm vmb
rosū. Alij dixerūt qz vñuersū ē exiens
a creatore p modū vestigiū ab imp^ositione
seu gradiēte z istos sequūt eedē qñstiones
Qualiter em̄ intelligūt gradientē creato
rem z sup quid. Similit^r qñliter intelligunt
ipm imp^omentē vestigiū istud z certum
pter vñuersū nihil sit. Alij etiā dixerūt
qz vñuersū exiit a creatore p modū odo
ris ex odoramento ita vt vñuersū non sit
fm eos nisi odor p^oteris bonitat^r creato
ris. fuit z sextū genus hoim z adhuc ē di
centiū vñuersū exiisse a creatore sicut
exiit artificiū ab artifice z fabrica q̄cunqz
a fabricatore z isti vident appropinq̄re vi
tati licz eā nō dicūt lucide z explicate. Ser
mo em̄ eorum obscur^o ē z incōpletus cuz
diuine fabricatiōis vel opationis modū
non explicent.

Quod compationes p̄misse non soluūt
questionem p̄missam.

Sermones vñ p̄cedentiūz qñstione
pposita in nullo dissoluūt. Sed
reuera dicūt p̄pationes vtilēs ad
ymaginandū sup eminentiā creatoris sup
vñuersūz z sup singla q̄ de ipō sunt z ad
erigendū intellectū humanū ad p̄templā
dam vtrūqz magnificētiā gratia creato
ris. Cum em̄ vñuersūz dicitur velud vmb
ra q̄dam creatoris intelligūt qui aliquid
intelligere possunt eā esse supeminentiāz
creatoris ad vñuersūz q̄ ē corp^o ad vmb
ram suā de q̄ constat qz ē designatio cor
poris vanissima z nulla ex pte compabi
lis corp^oz vñute aut bonitate et ad hunc
modū se hz vñuersūz creatorē. Erit autē
hoc euidentius si singula vñuersūz vicz q̄ in
eo magnifica aut mirifica vidētur p̄pauē
ris creatori. Verbi gratia si dixeris qz ois
potētia vel p̄tās vñuersūz vñ cuiuscūqz par
tis sue vmbra p̄ modica ē potētie creato
ris z de sapia similiter atz de bonitate de
pulchritudine de vita de suauitate d̄ ma
gnitudine verū manifestū dices z erigent
te z adiuuabunt nō parū hmōi compa

nones ad ymaginādam quod modo mo
iestatē super eminentissima creatoris. Sic
se hz d̄ ymagie inspectoris z inspectore filitū
do Verūm i hoc d̄nt qđ interdū ymago
resultās in speculo pene eiusdē pulchritu
dinis appet vt ipse inspector vel facies ei^o
vñuersū vñ incompatibilis distantie
dissimilitudine lōge est a creatore z pul
chritudine ipius. Sed quemadmodū vi
des pro diuersitate speculorū magis ac mi
nus relucere pulchritudinē in speculorū in
illis. Sicut i diuersitate creaturaz qđ in q̄
busdam mag^r in quibusdā minus relucet
similitudo pulchritudinis creator^r z hoc
ē pro modo suo receptibilitatē atz sue ap
propinq̄tiōis ad illū. In hoc em̄ verū di
xit plato qz optim^o erat ab optio porro in
uidia relegata ē. Itaqz cuncta sui similita
put cuiusqz natura capax beatitudinis. i.
bonitatē ē poterat effici voluit. Nec dubi
tari pōt ab intelligētibus in substantijs sei
patis. maiores ac nobiliores similitudi
nes diuine pulchritudinis relucere natu
raliter q̄ in aiab us hūanis q̄ in aiabus
brutalibus et ita per ordinē de alijs. Eo
dē modo se hz z de alijs dispositionibus
valet de potētia sapiētia vita et bonitate
qcquid em̄ inuenit in vñuerso vmbra p̄
modica est ad vitam p̄mam potētiā p̄
maz sapientiam primam. bonitatem p̄
mam et pulchritudinem. primam que est
creatoris et hoc videtur intellexisse a ven
tebol in p̄mone suo quo dixit qz creature
erexerunt se ad creatorē z fecerunt ei vmb
ram Erectio autē ista non ē nisi receptio
q̄lis cunqz similitudinis ipius forsitan aut
clarius dixisset z fecit eas sibi vmbra z for
sitan alius intellectus p̄mones istius Sz
ego illū hoc p̄tereo. Qui vñ vestigiū
creatoris dixerūt vñuersū fecerūt nos
intelligere remotissima distantia similit^r
illius ab vñuerso z dederūt nobis occas
ionem ymaginādi vt cunqz magnitudi
nem eius sup magnitudinē vñuersū incō
parabiliter supeminentē z paruitatē ip̄
us vñuersū ad immēsitatē illius fecerunt
etiā nos scire quia vñuersū z singula
vñuerso signa quedā sunt et vie ducētes
nos ad ipsum creatorē que admodum ve
stigia ferarum z venatores ducunt ad la
tibula eorūz z generaliter omniū anima
liūz vestigia inuestigatores suos dirigūt
z adiuuat ad inuentiōem sui fecerunt ergo
nos intelligere in hoc sermōe q̄ntum

¶ Pars prima de vniuerso.

noluit deus inueniri et quoniam voluit adiuuari inuestigatores suos quod tot et tanta sui vestigia et signa dedit quibus posset aliquatenus inueniri. De odore et odoramento negotiandum est tibi et intelligendum diligenter. Quia licet omnis bonitas omnis suauitas omnis utilitas vniuersi odor est diuine bonitatis ac suauitatis ex qua etiam comparatione erigit intellectus tuus ad contemplandam immensitatem diuine suauitatis et ex hac eadem comparatione infesta est paruitas cordium que odore isto tam modico non solum impleretur aut inebriantur. Sed etiam immerguntur et absorbentur. Cum enim ad ipsum fontem suauitatis creatum sit cor humanum manifestum est ipsum a sua debita magnitudine incomparabiliter minoratum facit nos etiam scire ista comparatio quam turpe et quam longe a nobilitate aiarum humanarum sit odoribus istis tam modicis inherere tantisque studiis illos exquirere et tantis desideriorum ardoribus ad illos inuare ipsa fontalis et abissalis suauitate vel neglecta vel penitus non curata.

¶ **Utrum vniuersum exiit a primo Si-
cut artificium ab artifice.**

Quia autem manifestum est vniuersum esse velut dei artificium et fabricam quandam et opus nobilissimum atque pulcherrimum manifestum est illorum sermonem verum esse qui vniuersum sic a creatore exire sic artificium ex artifice dixerunt. Verum ea pars vniuersi que primo creata est non videtur exiisse per modum artificij ab artifice quantum ad hoc quod non per instrumenta videtur fuisse fabricata et de parte spirituali vniuersi. **¶** Manifestum est quod nihil exterius adhibuit quam nec materiam nec instrumentum ad eius formationem necessarium habuit quare per semetipsum absque vilo forinsecuro adhibito illam creauit. Necessarium enim est de omni quod ab ipso creatum est aut ordinatum seu quolibet modo factum altero duorum modorum ab ipso creatore exiisse. Vnde aut per medium aliquid absque medio. Si enim nihil creasset absque medio interueniret ex necessitate inter ipsum et omne creatum infinita media. Cum enim quicquid est preter creatorem creatum sit sicut alibi didicisti ergo omne medium per quod aliud creatum est ab ipso cum sit aliud ab ipso erit creatum ab eodem et non nisi per medium aliud. Vnde quod quod est creatum inter vnum quod quod medium et creatorem interueniet infinita media. omne autem medium creationis cuiuscumque est causa illius quod per ipsum creatum est. Precedet igitur vnum

quod quod creatoris cause infinite eiusdem. Ita autem facta est tibi certitudo de statu causarum et de impossibilitate earum que relinquitur ex necessitate aliquid esse creatum a creatore absque medio. Sed an vnum solum an plura questionem habet apud philosophos quidam de illo quod creatore vel de illis creatis si plura sunt est ingendum in hoc capitulo quod licet absque medio exierunt a creatore medio in quo forinsecuro. Et quia gens hebreorum merito credit prophetie suo et scripture illius in qua dicit deus. fiat lux et facta est lux et multa hominum conueniens est perscrutari de hoc cum gens hebreorum hominum testimonio ducto credat creatorem prima creatam dicendo siue per verbum. Alius etiam earundem propheta expressit dixit loquens de creatore dixit et facta sunt ipse mandauit et creata sunt. et iterum verbo dei celi firmati sunt quod igitur nec forinsecuro verbis. sed audibile putandum est aut cogitandum dicitur se creator cum neque aer esset quod in voce formari posset ut sic loqui nullo modo possibile esset nisi animal neque erat etiam cui deus creator hoc modo loqueretur cum nullus adhuc esset auditor sensibilis hoc est quod posset audire vocem sensibile modo spirituali dixit et imperio spirituali mandauit. **¶** **Amp.** verbum hominum hoc est sensibile auditu impossibile est ut inueniat operantem per seipsum solum artifices artifices siquidem per alios ministros et operarios operantem adiuuare potest verbis hominum vel ad eos struendos vel ad excitandos que modis omnibus inutile esset hominum verbum quantum ad operationem quam creator illa creata creauit cum per se solum et non per medios ministros illa creauit.

¶ **De tribus intentionibus dicitur verbum.**

Ques igitur hec reminisci quod verbum dicitur iuxta tres intentiones dicitur et iuxta primam quod dicitur verbum intellectuale quod visualiter vocatur verbum in mente et hoc non est nisi ymago vel similitudo rei intellecte et cogitate resultat in effectum in speculo mentis et hoc est cogitatio in effectum. Secunda intentio dicitur ipsa designatio scripta siue descriptio facta figura vel figuris visibilibus et vocatur visualiter verbum in scripto. Tertia intentione ipsa vox audibilis quod visualiter vocatur verbum in ore et manifestum est tibi quod neutra duorum intentionum scriptarum inueniat operantes artifices. neque per alteram earum aliquid operatur nisi per modum que diximus artifices non per semetipsum solum operantem impossibile est operari per aliquid quod extra ipsum sit et ut paucis to-

pleas declarationē istam Dico q̄ necesse est oēm artificē operantē ex arte siue per artem operari p̄ verbū. h̄mōi autem p̄ma ē claratio ē q̄ verbū q̄d hic intēdo sc̄z sp̄iale vel intellectuale non ē nisi ars ip̄a in effectu. hoc est in actu cogitādi. Quare ars per quā creato: oīm artifex p̄ma creatura opatus est non ē nisi. verbū eius intellectuale hoc autē est qm̄ apud deū nihil ē in potētia de h̄ijs que ei sunt in eo cum ip̄e sit necesse eē ex omnibus mōis suis et actus in vltimitate actualitatis p̄pter q̄d nec ad mittit nec patit in se defectum potentialitatis q̄re ars eius non ē sicut dormientis et quiescentis habitus. Sicut sicut vigilantis et in actu semp̄ existētis intuitus seu cogitatus. Intuitus autē seu cogitatus verbū est intellectuale seu sp̄iale et verbū in mēte ip̄i. Itā igitur manifestus feci tibi p̄ hoc q̄a h̄mōi creatas creauit creato: benedictus per v̄bum suū intīmū qm̄ per artem suā. quam necesse ē esse v̄bum suū. **Amp̄.** Respice in omēs artifices opantes p̄ artes suas et videbis manifeste q̄ nullus eorū opat aliqd nisi dicēdo sp̄ialiter hoc est cogitādo illud et p̄ cogitationē suā hoc ē per v̄bum suū sp̄iale et intīmū et cum scribis etiā tu ip̄e vel loq̄ris neutrum horū facis nisi loq̄ndo in corde tuo locutionē intellectuāli que nō aliud est quā cogitatio tua qua cogitas q̄d scribis et q̄liter scribēdum sit et ip̄m scribere p̄pter q̄d si minus rectū scriptura habuerit statim illā corrigis vel correctiōi reseruas. Cū igitur artes q̄ ap̄d nos sūt et opa que p̄ ip̄as sūt et ipsi artifices similitudines quādam sūt p̄mi et vniuersalis artificis p̄me et vniuersalis artis et opm̄ q̄ per ip̄s facta sunt necesse ē vt sicut se h̄z hic hoc est apud nos sic se habeat et sibi put in reb̄ adeo distatibus possibile est similitudinē licet dissimilimā inuenire. Debes autē attendere q̄ sicut artes in artificibus qui apud nos sunt p̄posite sunt ex multis p̄tib̄ et p̄clusionib̄. Sicut p̄ticularit̄m hoc est p̄ partes exeunt d̄ potentia in actu. Non em̄ possibile est aīe h̄uane in dēp̄sione quā patitur in corpore actu cogitare oīa particularia artificia vel opera q̄ fiunt per v̄nā artem actu in quā cogitare sūt. Sicut sic opatur partē p̄pter opus p̄ opus ita et cogitat in effectu vel potēte eō uerso sequit̄ em̄ opationes cogitationes et non eō uerso cū ex cogitationib̄ sint. In creato: autē eōtrario se h̄z qm̄ ars eius

simplex est in vltimitate simplicitatē et in actu vt iaz dixi tibi in fine actualitatē. **Amp̄.** omnium opationū p̄ma ē indubitater cogitatio et hec est locutio intellectualis et hoc est p̄mū in omni artifice q̄ est ap̄d nos quicunq̄ em̄ artifex qui aliqd opatur per artem exteri⁹ apud nos p̄mū opatur apud seip̄m et in seip̄o eiusdē operis ymaginē seu exemplar p̄cogitās ac p̄ordinās apud semetip̄s opus q̄d fabricaturus est et p̄pter hoc pingēs in semetip̄o exemplar illi⁹ q̄d obliuioe a corde eius effugiat descriptiōz eius interdū facit exteri⁹ designatiōib̄ et figuratiōib̄ ad quā recurrit quotiēs alicui⁹ eorū p̄cogitauerat oblitus se videt. Quia igitur manifestus est opa exteriora ab ip̄o exire artifice nō nisi p̄us exiuerint ab eo exemplaria eorū in ip̄so p̄genita per modū quem dixi. **¶** Manifestū tibi esse debet generatiōz exemplaris q̄ est ab artifice in semetip̄o precedere oē opus exterius et generatio hec nō est nisi generatio v̄bi et generatio artis et generatio v̄bi q̄d dixi tibi et hec ē locutio et p̄locutio opis et cogitatio ei⁹ et ars in effectu. Itā igitur declaravi tibi q̄ dicendo dictione sibi congruētī hoc ē p̄fectissima ex oib̄ mōis ac nobilissima et p̄ v̄bum suū creauit creato: excellē quicunq̄ creauit absq̄ medio forma feco et ostēdi tibi exēpla et similitudines q̄ erigant te ad intelligēdū hoc et adiuuent do nec quiescat intellectus tuus in h̄ijs et feci etiam te scire p̄funditatē sermonis quod dictū est dixit deus fiat lux et facta est lux quāq̄ vulgaris valde et intellectu facili⁹ videat. Ex quo consequēter patefactū ē tibi q̄ oīm causabiliū p̄mū ē v̄bum. et si p̄bas eēt apud creato: dici opatiōz et nomen opatiōis et intentionē eius extendissent. eousq̄ sancti et sapiētes q̄ de creato: p̄m̄ v̄tatem locuti alios de eodē loq̄ docuerunt p̄cul dubio v̄simum ac certissimū eēt. P̄mā opatiōis creato:is eēt locutiōz hoc ē v̄bi sui p̄latiōz seu generatiōz. Vex p̄mones eorū omnib̄ debent eē exempla ymo limites et regula loq̄ndi de creato: neq̄ em̄ intētionē neq̄ sermōe ab illis recedendū ē q̄d se p̄mū creato: manifesta nit quosq̄ de seip̄o ip̄semet docuit. Et sicut vides i isto p̄mone p̄funditatē philosophicā ita intēdo et tibi ostēdere in quibusdā alijs p̄monib̄ p̄phetarū v̄bi faciā te scire de mult̄ narrationib̄ eorū q̄ ip̄e sunt conclusiones q̄runda scientiarū. Sic

vides de hac eadem q̄ conclusio est p̄me
partis prime phylozophie.

Utrum a verbo eterno res facte sunt
ab eterno.

Necte p̄turbet vbi p̄mogeniti eter-
nitas aut eterna actualitas quasi
per hoc cōcedere cogar̄ p̄ma cre-
ata ab eterno creata eē ac si quis argumē-
taretur. Dixit deus ⁊ facta sunt quia igi-
tur ab eterno. Dixit ab eterno ⁊ facta sunt
Hīs etenim ⁊ similibus r̄idebo tibi in se-
quentib⁹ valet in destructione antiquitatis
siue eternitatis mōi et stabilitiōe nouitas
ip̄sius et etiā in hoc capitulo aliq̄ tibi
ostendam sup̄ hīs quorum p̄mum et ra-
dicale ēvolūtas liberrima ac potētissima
creatoris quam libertatē multi non intel-
ligentes errauerūt ⁊ non solum necessita-
tem. ymo naturalē fuitatem imposuerūt
creatori existimātes ipsum opari ad mo-
dum nature qui modus est vt iam sepe
predixi tibi mod⁹ seruiētis ⁊ modus ser-
uilis Sic em̄ arbitrati sunt vniuersū exire
a creatore sicut splendorē a sole vel calorē
ab igne. Sic ex bonitate eius bonitatem
vniuersi et ex vita eius vita que est in vni-
uerso. et adhuc modū de alijs ⁊ p̄ hoc
ex necessitate inducti fuerint in illud incō-
ueniēs vt opinari cogere creatorē neq̄
aliud nec aliter facere potuisse quēadmo-
dum se h̄z in p̄scriptis exēplis de sole et
igne. Neq̄ em̄ sol h̄z in p̄tate lucem suam
neq̄ ignis calorē suum vt p̄o voluntate
sua exeat in dē opatio vel non exeat. Crea-
tor aut̄ sic h̄z bonitatē suam sic potētā sic
sapiam vt ex ea nō exeat nisi q̄ voluerit
⁊ cū voluerit ⁊ quō voluerit et hec ē nobi-
litas atq̄ sublimitas potētie ip̄s⁹ ac liber-
tatis. **A**mp̄. hec ē copiositas ac fortitu-
do sapie creatori vt q̄cquid p̄t possit de se
solo et p̄ se solum nihil autē ab alio vel p̄
aliud alia v̄o totū q̄ possunt ab ip̄o et p̄
ip̄m. Cum aut̄ opatur q̄daz per alia non
ip̄e adiuuat vel eius potētia per illa me-
dia. s̄ maḡ illa que p̄ media illa creatur
Quedam non possunt fieri a creatore
immediate sicut aialia q̄ ex se inuicē gene-
rantur non hoc ē ex defectu vel dimini-
tione potētie creatoris s̄ maḡ ex elongati-
one ip̄oz ab illa. p̄pter hoc em̄ non possunt
recipere a creatore eē absq̄ medio ⁊
hac eade de causa ⁊ min⁹ ē ⁊ debilius eē
q̄ recipiūt ab ip̄o Similiter ⁊ alia oia q̄
sup̄ ea descēdunt de fontali bonitate crea-

toris. Quia iḡ vt dixi totū potest ⁊ a se ⁊
de se creator in creatiōe p̄orum creatorq̄
indubitāter creat absq̄ medio. **M**ani-
festū est q̄ ea non creat nisi dicēdo ⁊ volē-
do. dicēdo inq̄ vt dixi supra. ⁊ si creare ali-
quid in eo est non est nisi vel suum dicere
diciōne huiusmōi vel suum velle. Non
em̄ mouet aliquid exterius in h̄mōi crea-
tiōe quēadmodū artifices h̄o es mouēt
mēbra sua dum opantur et motu mēbro-
rum mouēt instrumēta vtpote securim
dolabrā et motu iterū instrumētōrū mo-
uent materias in qb⁹ vel de qb⁹ us opan-
tur mouent inq̄ eas ad formas et actus
quas eis dem imp̄mere intendunt p̄pter
hoc ergo dixi q̄ si creare ē aliquid in crea-
tore non ē nisi suū cogitare vel suū velle
in creatiōe h̄mōi. h̄mōi autem exemplū
est in anima humana vel in alia substan-
tia nobili que si aliqd per se solam opare-
tur suū opari apud ip̄as ⁊ in ipsa non eēt
nisi suū cogitare et suū velle per que opa-
ret illud ⁊ de vnaq̄q̄ substantia nobili sic
se h̄z et hoc est qm̄ in opatiōib⁹ q̄s per se
solas agunt nihil habēt apud se p̄ qd̄ ope-
rent nisi ip̄m cogitare et velle. **U**trū autē
aliquid opari possint in alia q̄ sibi cōiun-
cta nō sunt q̄stionē h̄z difficile distolubile
Sic posuerit Aristoteles ⁊ seq̄ces eius de
creatiōe vel ḡnatiōe intelligētiaz decem
⁊ q̄dem etiā de creatiōe aiarum n̄rarū
idip̄m senserit ponētes p̄mam intelligen-
tiā quam dicit motōrē primū celi creare se-
cundaz et sc̄dam terciā. donec veniat ad
decimam et has creatiōes posuerūt fieri
mōis q̄s dicam in seq̄ntibus. De aiabus
v̄o nostris q̄ p̄iuncte sunt corpōib⁹ mani-
festū est. q̄ per suū cogitare ⁊ suū velle q̄
sunt p̄me eaz opationes habēt imp̄sio-
nes in corpōibus suis. Sic motus local̄
⁊ aliarū multarū passionū. et per hec etiā
in alia corp̄a sicut appet̄ tibi in exēplo ar-
tificiorū qd̄ primo posui. In corp̄a etiā
alia v̄ic⁹ nō p̄iuncta eis appet̄ eis eē mltē
imp̄siones. Sicut em̄ opatio fastiui q̄
generat̄ pueri ⁊ opatio basilisci q̄ solo vi-
su inficit hoies ⁊ mltē h̄mōi q̄ sunt d̄ oc-
cultis sc̄ie naturalis d̄ qb⁹ p̄pono mul-
tas enarrare tibi ⁊ causas earū p̄reface-
re loco suo. **I**ntm̄ iḡ ad p̄ns determinatū
fit tibi vnāquamq̄ substantiarū nobiliū
q̄cunq̄ sapiēter aut sc̄iēter operant̄ non
operari illa nisi per suū cogitare et suū
velle et ad hec ad similitudinē opationū

creatoris quatenus possibile est eas assimilari illi quicquid autem sit de eis scire debes quia verbum creatoris de quo locuti sumus verbum unum est per se ipsum influens de se ipso et est vita super omni quod loquuntur ei vel ipsi placuerit. Eodem modo se habet de voluntate seu velle creatoris. Cum autem volueris ad lucidum hoc intelligere cogita fortitudinem ymaginative virtutis ex cuius operatione sequitur ex necessitate fortitudo operationis quemadmodum dixit quidam philosophus de quodam qui ymaginabatur casum cameli et statim cecidit camelus. Sic intellige eam fortitudinem virtutis ymaginative in aliquo ut quicquid ymaginabitur statim fiat. Si ymaginatur edificari domum eo ipso statim edificetur et si cadere statim cadet. Sic fortitudo et virtus verbi primi ac primogeniti. Unum non tam ars vel sapientia quam etiam virtus et vita est ars fructus in fluentissimus in omni receptibile. Veruntamen per ultimitatem libertatis ut supra dixi propter quod ipsum est ars vivida et virtuosus in fine virtuositate et reduntantissima in ultimo reductionis et de voluntate creatoris similiter se habet in aiabus nostris debiles sunt artes et parve influentie ita ut pene aride sint propter quod nisi multo operatu et multiplicibus auxiliis non influunt super malicias artificiorum que apud nos sunt. Sic et voluntates nostre debiles et infirme equalis autem influentie et virtutis sunt ars prima et voluntas prima super ea que sunt et super ea que non sunt hoc est eque per omnia possibile et eiusdem omnino facilitatis est eis influere super ea que non sunt ut super ea que sunt et hoc est quod dixit sanctus et sapiens in sermone suo quod vocat ea que non sunt tanquam ea que sunt hoc est adducit ad eam. et ista vocatio vel adductio non est nisi suum cogitare et suum velle que supra diximus habet autem questionem utrum alia vel aliter creare potuerit et dat causam huic questioni et difficultati id quod dixi supra quod per verbum vel arte suam exeunt a creatione uniuersa. Cum enim ars eius et verbum in nullo per aliquem modorum imitari possit secundum illam autem ex necessitate operatur omnis igitur operatio eius necesse habet sequi verbum et artem ipsius quatenus nec aliud nec aliter quam in eius arte sit vel quam dicat aut dixerit potest vel unquam poterit operari. Sic autem solummodo est in arte eius et verbo. Sicut operatus est vel operaturus sit et illa sola in arte et verbo eius sunt que operatus est vel operaturus sit et illo solo modo quo ea operatus est vel ope-

raturus sit quatenus nec alia nec alio modo operari potuit vel poterit unquam qui operatus sit. Nihil igitur potest minuitare de cursu aut ordine seculorum aut de rerum et artibus. Huius autem exemplum euidentissimum esse videtur quod tu dum scribis si nec aliud nec aliter cogitari posses quam quod scribis et ut scribis ex necessitate scriptura tua et modo scribendi sequentur cogitationem tuam et modum cogitationis ex necessitate neque aliud neque aliter posses scribis et ut scribis.

Amplius. si in arte artificis architecti non esset nisi domus una manifestum est quia ex arte illa non potest edificare nisi domum illam et si non esset nisi unus modus edificandi in ipso exemplari apud ipsum architectum non esset possibile ut exiret alius modus operationis quatenus si sola ea que creata sunt vel creanda in verbo vel arte creatoris erant. non alia potuit creare. Similiter neque alio modo nisi quod dicat arte esse uniuersalem et exemplat. Similiter manifestum multe sigillationes in eadem cera vel in pluribus fiunt. Sic ex una arte edificandi innumerabilia edificia. et ex una arte scribendi innumerabiles scripture. Verum ita responsio ad inconueniens id venit ut arte diuina concedat arctata esse et limitata circa ea que creata sunt et que creanda et horum similia. Hic est igitur huius finis responsionis et hec est intentio quod creator potuit et potest et poterit per artem suam et verbum multo plura et alia quam creauerit vel creaturus sit. Non autem dissimilia neque alias species aut alia genera verum. Isti ergo videtur ponere finem esse arte vel sapientie creatoris quam limitata circa genera et species que nunc sunt que indubitanter finita sunt numero. Sic ut et fortitudo indiuidua finita vero ea imponit quantum ad indiuidua que indubitanter potentia infinita sunt. Nec limitata est ut dicunt creatori ut non possit creare de illis nisi certum numerum. Ita autem dixi tibi alias quia creator ex omnibus modis suis est supra finitum et supra infinitum et supra completum et supra diminutum. Amplius. declaravi tibi alias quod potentia creatoris est supra possibile simpliciter non supra quodam possibile precise neque supra quandam partem possibilem. Quia igitur possibile simpliciter est aliquid ymo infinita que nec sunt nec erunt nec eorum similia. Manifestum est quod potentia creatoris est preprehensibilis et sub se continens omnia illa que enim dubitat possibile fuisse esse creatori luminositate primum dare

Pars prima de vniuerso.

vel lune quā creauit vel lune alij quā non creauit et creare celos quos vellet multarum stellarū de quibus indubitatē nō creauit nisi vnū. Solū em̄ celum octauū quod vocant astrologi celū stellarū fixarū multitudinem stellarū ornauit. Nulli autē inferiorum celoz dedit nisi vnā solam stellarū

Amp. qd dubitat creatorē potuisse creare celum cuius motus eēt contrario motui preiati celi videlicet ab occidente in orientem et celus etiā cuius motus eēt ab austro in aglone; et aliud cuius motus eēt ab aglone in austrū. Isti autē celi longe dissimiles eēt p̄culdubio celis iam creatis fiet at̄ aut manifestū hoc cū ymaginaueris celos iā creatos impossibilitate sua et extra actum eēdi. tunc em̄ videbis eos tales p̄ oia celos quos dixi tibi vicz motuū contrarioz motibus celozū qui sunt videbis in quibus eos. ita se habere potētia et non inuenies alteros digniores alijs vt potius detur eis eē quā illis quāntum in ip̄is est hoc autē est quā nihil quod extra creatorē eēt induxit eum ad hoc vt potius daret eē istis quā illis. tunc em̄ illud esset p̄or causa essendi celis. quā ipse creator et etiā magis causa tum ip̄m creatorē causaz efficeret in effectu quē admodū didicisti ap̄d auditū Aristotilē quod finis est magis causa quā efficiens quod ipse efficit vt efficiens sit efficiens in effectu. Quare manifestū est quod si ita eēt p̄ma causa que ē creator benedictus et sublimis nec p̄ma causa eēt nec maxima causa quod igitur istis potius datum ē esse quā illis sint p̄ electionē liberrimā et bonitatē solam creatoris non suā iam nō inductā a foris. hec est per aliud extra se villo modorum. Vides igitur quod multa sunt possibilia in se hoc ē non prohibita impossibilitate essendi naturali que ip̄e creator non vult eē neque ducere de potentialitate eēdi in actū. Vel p̄pter hoc quā ea quā iā creata sunt illa secum eē non paciuntur sicut p̄ostendi tibi vbi locutus sum de vniuersitate vniuersi et declaravi tibi quod modus vnus non patitur alij esse alia vno moderatur creator vel paruitate vel paucitate p̄pter alia quē admodū de serpentibus et draconibus et alijs quā notencia vocant hūmōi enim animalia magnitudine sua et multitudine vel destruerent alia vel turbaret et lederent ea in tolerabiliter. Si quis autē querat quā in materialibus quē admodū dicit Aristotilis nihil distat inter potentias

et actū et iterū idem ē potentia et actus vt quod est verus apud creatorē nihil eozū quod eius sunt per se est vt potētia. imo vltimo actualitatē vnū quodque eozū ergo quicquid potest loqui vel dicere sublimi illa dictione vel locutione dicere semper et cogitat in effectu. Similiter quicquid potest velle et vult. Si ergo nihil aliud ē apud ip̄m et in ip̄m suū creare vel facere. Quicquid potest facere vel creare creat et facit. vno ab eterno creauit et fecit. Attende diligēter in hijs que dicā tibi sup̄ questione hac in hoc loco. licet magis p̄tineat ad tractatū p̄mum huius magisterij. Dico igitur quod sermones n̄ri audibiles facti sunt nobis multi ex necessitate et hoc est quā sermones intelligibiles n̄ri qui a rebus v̄tuti nostre intellectuē adueniunt multi sunt similiter ex necessitate causa autē in hoc ē. quā hūmōi sermōes res sequuntur a quibus sunt sicut ymagines et vmbre in multitudine sua et paucitate in vniuersitate sua atque diuersitate. Sermo vero creatoris non sit. Similiter neque cogitatio eius neque sapiētia vel ars. hoc autē est quā non ipse a rebus est sed res ab ip̄o p̄pter quod res sequuntur ip̄m p̄v̄t est eis possibile ip̄e autē eas precedit s̄m excellentiā nobilitatis sue. Aliud etiā attende in hoc quod sermo creatoris cū sit vnus in vltimitate vniuersitatis tam multiplex tāquā innumera rerū diuersitas per ip̄m dicitur a creatorē et hoc absque p̄mixtione et confusione per omnem modum adeo quippe singula et que sunt et que eē possunt lucidissima distinctissima quod expressione p̄ ipsum dicuntur licet simul ac si vnū quodque eozū solum diceretur ap̄d nos vno e contrario se habet quia vno sermone vnū solum dicimur. Nec est nobis possibile multa singulariter et exp̄sse atque distincte vno sermone dicere. Amp. illo eodē sermone quo dicitur creator aliqd eē futurū cum est futurū diceret illud idē nō esse futurū si non esset futurū et eiusdē cogitatione eodem modo se habet apud nos at e contrario se habet quā non nisi contrarijs sermonibus contraria dicimur artes igitur n̄re et artificia determinata sunt ad certas manerēs op̄m et vltio nihil possunt. Sicut ars edificandi ad edes et in multū aliōgenū operis quicquid posse ars vno diuina e contrario se habet quoniam non plus ordinata est ad vnum genus op̄is quā ad alia siue sint contraria siue omnino dissimilia et incōtingentia. Causa autē in hoc est quo-

niam artes nostre et scientie que deorsus sunt in animabus nostris a rebus ipsis sunt tanquam ymbre quedam et apparitiones resultantes in speculis intelligentiarum nostrarum ab ipsis et propter hoc sequuntur eas in terminatè ac limitatè ab ipsis ars autem diuina non a rebus est sed res ab illa. et ideo res sequuntur illam non econuerso nec ab ipsa sunt per naturales operationes. imò per electionem liberrimam. et voluntatem imperiosissimam. Si enim per naturalem operationem essent ab illa quemadmodum sigillationes ex signaculis et impressionibus ordinatae sunt ex necessitate ad res sigillatas et impressas per ipsam et non posset in alia operum genera. quemadmodum sigillum et signaculum non potest in alteriusmodi ymagines quam sit ea qua ipsam insculptum est vel impressum et hoc est quoniam non imprimi ut vult. neque imperat materie recipere similitudinem suam. Sed imprimi ut habet et qualem habet ymaginem. Quod si dixerit quis quoniam ars diuina similiter imprimi vel dat rebus formas quales habet et qualiter. dico quia hoc non est verum simpliciter. imò imprimi et dat et vult et quales vult. Scimus quid tamen verum est quod imprimi quales habet licet per similitudines remotissimas et incompatibiliter supereminentem distantiam ex eadem enim forma seu sigillo imprimi vni materie vnam formam et alteri contrariam vel alteri generi et hoc est propter altissimam amplitudinem suam quam ei non solum possibile. sed eque facile est vnam formam aut quacumque aliam dare cuiusque receptibili quemadmodum potentie que est super utrumque oppositorum. id est super facere et non facere liberum est utriuslibet hoc est utrumque oppositorum cum sit vna nec artat ad alterum. sed per electiones ad quod voluerit se inclinatur. Sic est et de arte diuina quantum ad libertatem et amplitudinem suam Diligenter autem considera similitudinem quam posui tibi de verbo cum ei verbum dei quod est et ars ipsius vnum sit per omnem modum et imptibile in vltimitate impartibilitatis. Nullo tamen sine illud et ipse deus seipsum dixit et omnia dictio est spiritali perfecta ex omnibus modis. Quanta autem multitudo sermonum indigeamus propter multitudinem rerum nobis dicibilium manifestum est tibi. Que autem comparatio illi? ubi primi ad sermones nostros. eadem est et arti illi ad artes nostras. Vides autem de nostris sermonibus quod nullo eorum perfecte dicitur apud nos. nisi vnum et hoc est propter angustias cogitationum

nostrarum quod sermones nostri sequuntur et si aggregauerimus multitudinem sub nomine vno dicemus per illud multitudinem illam sed aggregate solummodo et non diuisim et sigillatim et ex omnibus modis in vltimitate luciditatis et expressiois omnia dixit ab eterno primo locutor. Sicut et declaratum est tibi in prima parte huiusmodi magisterij et si alie fuissent res future que fuerint et aliorum generum si possibile esset eodem verbo per omnia equaliter atque similiter dicere fuissent. Jam ergo declaratum est tibi per hoc quoniam sicut eodem verbo per omnia equaliter atque similiter dicere fuissent. Jam ergo declaratum est tibi per hoc quoniam sicut eodem verbo alia dicta fuissent si alia facere voluisset. Sic et eadem arte alia facta fuissent nec arte nec verbo villo modo dicitur in aliquo immutato et hoc est quod declaratum erat tibi super questione prima. Si enim ars illa esset sicut artes que apud nos sunt. aut cogitatus creator seu cogitatio esset sicut nunc reuera non posset ex illa rate vel cogitatione aliorum generum opera fecisse nec possit facere in futurum. Et exemplum euidentis est in potentia libera super utrumque oppositorum vel super multa genera operum de qua nulli dubium est. quoniam eadem sit per omnem modum quodcumque opus ex ea processerit. Sic se habet de arte de verbo atque cogitatione creatoris. exemplum autem quantum mihi videtur satis conueniens est in quantumlibet magno exercitu clangoribus buccine ex quo clangore licet vno vel vnicò tot tam multiplices et varie ordines procedunt ex clangore ipso in exercitu ipso ad ipsum eum vnicum clangorem buccine alij ad machinas erigendas. alij ad arma protectionis. alij ad arma impugnationis currunt. alij ad suffodiendos muros alij ad implenda fossata. alij ad alia pugnationis officia vel artificia festinant vel se preparant sic dato signo militibus a duce simul diuersitas in militibus et alijs bellatoribus inuenitur. Eodem modo creatore semel tamen loquente et velut vnicum sermonis sui ineffabilem sonum spirituale emittente vniuersitas operum naturalium in modo procedit. ac si vniuersitas creaturarum verbum eius audiat. Si enim ex vna voluntate vel intentione regis aut principis vni qui intendit capere vel expugnare castrum aliquid vel verbum tanta procedit multitudo operum instrumentorum in exercitu vel obsidione illius vel ex eo verbo que precipit exercitui suo ut expugnet castrum illud. Quid mirum si ex omnipotentis creatoris verbo. licet vno per omnem modum procedit innumerabilis varietas operum in mundo.

Pars prima de vniuerso

Utrū omnia p verbū siml' creata sunt
quis aut querat quō nō cū ipa
prolatione hmōi vbi oia simul et
facta sunt cū ex vbo et per verbuz
tanq̄ causa efficiēte z sufficiēte omia facta
sint. Rūdeo qz nō oia simul effici poterūt.
licet simul dici poterint. imo reuera dicta
fuerint. Simul tamē oia fieri nō poterunt
tu ei et pater tuus atz mater simul fieri nō
potuistis. Sitr neqz pullus z ouū ex q̄ ge
nerandus erat ipē. Eodē mō neqz semē z
id qd generandū erat ex semine z in exem
plis etiā q̄ p̄missi manifestū ē. Et si em vno
verbo impetur expugnatio vrbis z ppter
hoc oia q̄ ad eiusdē expugnationē faciunt
nō tamē oia illa simul fieri possunt. Scire
etiā debes qz creator b̄ndictus nō alit̄ di
xit res fieri quoniā facte sint imo dixit vñ
quodqz fieri suo tpe ordine et loco sicut et
tu nō cogitas oia scribi simul q̄ scribis. sz
vñ quodqz suo ordine scribis z etiā cū
cogitas in vniuersali scribere librū nō co
gitas ipm scribere totū simul sed particu
latim et ordinate z d vnoqz et artificio sic
se habet. Quāto fortius igr creator sapien
tissim' vt dixit omnipotētissimo vbo suo
nec cogitauit ineffabili cogitatu suo omnia
fieri simul. Sed magis ordine quo p̄grue
bat eis esse et fieri. Similiter z tempore.

Utrū creator meliores cernere potue
rit qz creauerit.

Quereret aut aliqs. vtrū meliores
potuit res facere vel creare qz fece
rit vel creauerit qz si potuit. q̄ igr
causa restrinxit largitatē bonitatis eius z
arctauit ad hanc mensurā bonitatis i qua
res create sunt Si vō nō potuit hoc ē lon
ge maius incōueniēs hoc ei ē ponere fini
tā tam eius bonitatē qz potentia. donum
em̄ maximū ex largitate alicuius precede
re potest si finitū ē. finitū eē videtur in dica
re largitatē. Similiter z opus se hz ad po
tentia. hoc igr ē dicere qz totā se effuderit
diuina largitas in dando q̄ dedit reb' cre
atis cū nihil maius aut meli' eis dare po
tuit. Debes igr hic scire qa quasdam res
quantū erat de amplitudine ac copiosita
te potētie sue maiores z meliores qz crea
uit creare potuit sed ille nō erāt receptibi
les maioris bonitatē aut meliores creabi
les. Sic forte luna nō potuit creari lumi
nosa quēadmodū neqz terra. Nō ei terra
terra eēt si luminosa eēt neqz luna. luna eēt
si luminosa creata esset. neqz asinus asinus

eēt. Si de' ipm animal rōnale efficiēt ne
qz puler. puler essz si magnitudinē ceti vel
elephātis creator eidē dedisset. **A**mp.
ipe res inuicēz tales imutatioēs sustinere
nō possunt. Si ei fecisset hoies ad magni
tudinē solis tota terra nō suffecisset illi ad
habitationē neqz oēs fruges et fruct' illi
us ad alimenta neqz oēs lane z lina ad ve
stimēta eiusdē. z ita hmōi facile est tibi vi
dere i alijs aialib' qz nullo mō seinuicem
pati possent Si ei fecisset serpētes ad istar
elephantoz z cete talia eos aialia sustine
rēt. Sitr z si muscas i magnitudie aqlarū
tota habitatio aer' q̄ volucrib' deputata
ē muscis solis occupata eēt z repleta. Ma
nifestū igr ē tibi ex hīs qz creator sapiētissi
mus z optimus sic t̄pauit oē. id ē mōz seu
vniuersū z sic moderat' ē singul' generib'
z speciebus quātitates et paruitates eaz
vt seinuicē nō solū paterē sz etiā adiuua
rēt z salua eē possent atz saluari insiml'. id
ē in ipō omi siue mō. **Q** si dixerit qs ga
nō decuit ifinitā potentia creator' ifinitaz
qz bonitatē ipius imētasqz diuicias boni
tatis eiusdē tā modica creasse oia q̄ creauit
neqz celos neqz mōm ipm. q̄n potius de
cēs fuit incōpabiliter maiorē mōm. celos
qz sitr creasse z p magnitudie illa hoies z
cetera aialia i mūdo magnos creasse. hic
ergo reminisci debes qz corpa z aialia nec
creari poterūt ifinita neqz eē. alibi ei didi
cisti oē corpus z corporeū ex ncitate eē fi
nitū **Q** igr ex ncitate finita creari et esse
ea optuit ista q̄stio eadē eēt si lōge maio
ra qz sint creasset oia creator' q̄ntūcunqz
em̄ maiora ea creassz finita cū esset z p̄p̄
hoc sp̄ queri posset cur non maiora ea cre
asset. Nō fuit igitur ista mēsurā magnitu
dinis z alioz in rebus creat' ex defectu vl'
potētie vel bonitatē q̄ eēt apud creatorēz
sz res ipē sicut pauc' exēplis offēdi tibi
hanc mensurā poti' req̄rebāt quāqz vera
cissime dici possent qz p electionē z puidē
tiam sapiētissimi datoris in hīs mēsuris
z dispositionib' create sunt res. celum vō
tm̄ creatū est z celi alij quātum decuit z re
q̄suit vtilitas creatiōis ipius que reuera
multiplex ē vt etiā sapiētissimis in explica
bilis. De sole vō illud ad presens cito qa
forte celo suo nec debuit nec potuit eē. ne
qz sol maior neqz ali' quēadmodū videt
in corpore vnius aialis qz non p̄t absqz p
turbatiōe nre ipius vel forte subuersiōe
co: mai' eē aut aliud duo em̄ corda forte

eē nō possunt ī corpe vni? aialis. Quā si for
 te duo possunt eē. Sic quidā opinat de le
 poribus cuiusdā regiōis tñ neq; viginti ne
 q; centū cor:da possunt eē in aliq; animalī
 Eodē mō se hz de epate z splene et multz
 alijs mēbris. Hec autē nō ppter hoc dico
 vt q̄si certū teneas animal probatū q̄ sol
 fit ī celo suo vel ī mūdo suplinari v̄ etiā
 ī toto mūdo. Sic cor: ipi? Sz causa exē
 pli d mēbris animalū locutus sū. hec for
 sitā autē ī sequētib? declarabit tibi super
 hec veritas si deus voluerit. Sitr autē lo
 quor tibi hic z de stellis fixis z celo earuz.
 for: sitā em̄ sic cor: p? humanū ex necessitate
 nature sue nō vno solo eē p̄tentū eē potū
 it aut vno solo mēbr: d alio. Sic celū stella
 rū nō vna sola stella nec intelligas me hic
 determinare tibi quot stelle sint in eo. sicut
 ossa in corpe suo. hz em̄ hōc questionē ad
 modū difficilē Sz eius determinatiō nōn
 hic tibi expectāda ē v̄ querēda. for: sitā au
 tē alicui videri possit eadē questio hec eē.
 ac si qs q̄reret d cauda pauonis ppter qd
 tanto decore ac varietate colorū ornata sit
 z de toto corpe ei? cur tāta venustate plu
 uiarū atq; speciositate vestitā sit. Ligno autē
 solo colore albo p̄tentus fuerit et corū? so
 lo nigro Ubi euidentē ē etiā pauca intelligē
 tib? q; ista colorū varietas ac speciositas
 naturalis ē pauoni cuiusdā q; dicim? ppter
 albos. Ligno quodq; z coruo vnitas colo
 ris ē eis de natura sua. Quid ergo mirū si
 celo q; opinione phylosophoz ē oim cor:
 poz naturalū nobilissimū ē varietas stel
 larū et mltitudo de ipa natura sua ad de
 corē z ornatiū questiois. Porro hic ita di
 cta sint vt excitet intellectus tuus ad cogi
 tandū aliqd de cor: pibus celestib? z de ce
 lis ipis. Debes etiā scire cū p̄cedentib? q;
 sicut nō fuit dictio creatoris v̄ verbū quo
 dixit semetipm z oia vt eēt vel fierēt siml
 oia. Sic nec fuit volūtas ipius aut velle vt
 eēt vel fierēt simul oia z licet mirabile vi
 deat potest velle aliqd q; nō vult. Vex si
 veller illud nullo modoq; eēt imutata vo
 lūtas ipius z eēt vex q; illud voluerat ab
 eterno z eodē velle quo vult aliqd. potest
 velle ei? p̄riū vel nō velle id ipm absq; vl
 lo modoq; mutatiōis q; fiat apud ipm v̄
 volūtatē suā. De hīs aut expediri me ī p
 te hui? magisterū q; p̄cedit hāc z declara
 ui tibi ratiōes ei? q; ē scire z ei? q; ē velle
 apd creatorē z hz vnū sint subiecto z essen
 cia q; tñ differūt rōe seu relatiōe seu respe

ctū nō de quocūq; p̄dicat alterz et alterū.
 Sic vides q; scire z sciri rē vnā solūmō di
 cūt hoc ē sciencia. Sz diuerso respectu et p
 pter hoc nō d quocūq; d: sciri d: z scire. p
 modū eundē se habent amari z amare et
 vniuersaliter oia q; apud nos dicunt app
 hēssiones aut animaz passionēs aut actio
 nes for: infecas q; sunt ex hīs. Sic sūt dice
 re et dici et significare et significari de ipso
 nec creare ibidē patefactū ē tibi ī capitulo
 de p̄dicamētis et p̄dicatiōibus q; fiūt ī res
 bus diuinalib? q; creare nō dic aliqd ī cre
 atore sz de ipso neq; illuminare dic aliqd ī
 sole. Sz ab ipso z ppter hec creare nō est ali
 qd ī ipso creatore vel apud ipm. Sz magis
 ab ipso. Creatio ei nō ē nisi nouitas existē
 di vel eēndi ex volūtatē creatoris absq; me
 dio. illud q; ppe solū z p̄pē creat q; est ab
 isto creatore absq; medio generāte scz aut
 efficiēte aut etiam instrumento.

Error aristotelis z aliorū phylosophozū
 q; sequit eū de generatiōe itelligentiarū
 et cor:poz celestium atq; elementozū.

Quonia igr iā patefactū ē tibi fmo
 q; nē vniuersali qliter exiuerūt a crea
 tore p̄ma creata ipius. Si multa
 fuerūt vel p̄mū creatum si vnū solū fuit z
 ostensū ē tibi qm p v̄bū suū qd ē dicere qz
 dicēdo dictiōe sua vnica spiritali z ex ois
 bus modis suis p̄fectissima z dedi tibi ex
 empla z similitudines ad hec. Quia v̄o po
 fuerūt phylosophi maxie paripethici. id ē
 seq̄ces aristotelis et q; famosiores fuerūt de
 gēte arabū ī disciplinis aristotē p̄mū crea
 tū ex necessitate fuisse vnū z dixerūt illud
 eē itelligētā p̄mā nobilissimā et ex ea eē p
 modū quē dica p̄mū celū z motū eiusdes
 pueniēs ē vt d hīs faciā hic aliquā p̄fide
 rationē. Radix igr opiniōis eoz hec fuit
 Usus q; ppe ē eis ex vno scdm q; vnus nō
 posse eē nullo modoq; nisi vnus. Multitu
 do ei ī causato vel ī causatis vt ipi estima
 uerūt nō h̄ret causā si ex vno p modū quo
 ē vnū eēt multa z hōc ē qm vnitas nō pō
 test eē causa multitudinis ppter p̄trarieta
 tē q; eiter eas ex neutro ei p̄trarioz p se pō
 test eē reliquū. vñ igr erit multitudo ī cau
 sato v̄ causato cū causa sit vnū z causans
 p modū q; ē vnū tñ p illū ei modū nec cau
 sa multi nec causa multoz aut multitudi
 nis eē posse videat eis q̄re cum creator sit
 vn? et vnū p omnē modū z nō causauerit
 p̄mū causatū suū. nisi p se. nō causauit il
 lud nisi p modū quo ē vnus. Quare ex eo

Pars prima de vniuerso

uno nō nisi vnu ⁊ ex eo vnico nō nisi vni-
cū. Deinde pcesserūt vltēr⁹ ⁊ putauerūt se
declarare modū causatōis istī⁹ ⁊ dixerūt
q̄ creator t̄m suū p̄mū non causauit p me-
diū for̄msecū ⁊ hoc declaratū ē tibi p me ī
p̄cedētib⁹ alioqn ei nō eēt p̄mū creatū cū
mediū creatōis illī⁹ necesse sit p̄us eē cre-
atū null⁹ autē modus videbat eis conue-
niēs causationi huic nisi intelligēdo et vo-
lēdo. Cū em̄ nō vteret creator vt ita dicat
nisi se ip̄o ī causando illud nec aliud adhi-
beret extra se adhuc nō ē visus eis q̄ alio-
mō se adhiberet creator in causando illō
q̄ intelligēdo se cū ei extra se nihil ageret
q̄ nec motū materie nec motū instrumen-
ti totū ī se agebat quo causaret illud. In-
tra se autē qd agere poterat nisi intelligen-
re se ip̄m q̄re intelligēdo se ip̄m causauit il-
lud. Q̄ si dixerit q̄s q̄a p̄ueniētius ē vt in-
telligendo illud causauerit illud q̄ intelli-
gēdo se ip̄m. R̄ndebnnt q̄ nō intelligebat
illud v̄l aliud extra se nisi intelligendo se
tanq̄ exemplar ⁊ speculū lucidissimū ⁊
exp̄sissimū vniuersoz ⁊ singuloz ⁊ p̄pter
hoc in p̄mis ⁊ maxime se itelligit et intelli-
gebat eternaliter ⁊ p̄pter hoc ⁊ p̄ hec oia
alia. Maḡ igr̄ p̄ueniēs fuit vt intelligen-
do se ip̄m crearet tibi. q̄ intelligēdo ipsum
Exiuit ergo p̄ma intelligētia a creatore p̄
intellectū ip̄ius q̄ sc̄z intellexit se ip̄m ⁊ qm̄
creator nō potuit intelligere in se nisi se et
hoc vni. hoc ē absq̄ v̄llo modozū diuersi-
tatis nō exiuit ab eo sic nisi vnu creatorū
oim̄ p̄mū ac nobilissimū. hoc autē est vt
ip̄s estimauerunt intelligētia prima.

Quomō a p̄ma intelligētia fm̄ phy-
losophos multa exiuerunt.

Quoniam autē intelligētia p̄ma in se
ip̄a. in se ip̄a ⁊ in suo intelligere ⁊ ī
suis intellectu habuit multitudinē
⁊ diuersitatē multiplicē ⁊ opari nō potuit
nisi spiritualiter ⁊ intelligibiliter ⁊ hoc est
ad similitudinē creatoris ⁊ hoc quantū ei
assimilari possibile fuit necessario q̄tuoꝝ
ex ea p̄ intelligere ⁊ suū intellectū exiuit.
Intelligētes em̄ p̄ncipiū creatorē in ma-
gnificentia sua ⁊ gloria velut tāta lumine
irradiata atq̄ repleta emicuit tanq̄ splen-
dore quendā de se ip̄a. Secundā intelligen-
tia Intelligēs autē potencialitatē suā eiecit
tanq̄ vmbra a se materiā p̄mi celi. Intelli-
gēs autē semetip̄am ī p̄fectiōe sua emicu-
it de se splendore secundū ⁊ exiuit ab ea tā-
q̄ radi⁹ minorē ac secūdi luminis forma p̄

mi celi ⁊ sic p̄plerum ē p̄mū celum p̄ ei⁹
tellectum ⁊ p̄intelligere ip̄i⁹ et noluerunt
qdem forma istā celi intelligere forma cor-
poralē eiusdē. Quarto v̄o intelligēs. hec ī-
telligētia suū eē spirituale. quo ē intelligen-
tia emicuit de se terciū radiū id ē animā
p̄mi celi. q̄ ē v̄tus mouēs ip̄m celum lo ca-
liter t̄m ⁊ hāc intellexerūt eē p̄pe forma ⁊ p̄
fectionē celi. Posuerūt q̄ppe celū animal
eē p̄positū ex ip̄o corpe moto tāq̄ materia
⁊ aia hm̄oi sic monēte tāq̄ forma et p̄ via
ista; dixerūt intelligētias inferiores materias
celoz inferiorz. ⁊ formas eozū corp̄abiles.
⁊ animas exisse ab intelligentiis inferiori-
bus donec v̄tum ē ad decimā intelligētia
quā posuerūt solē esse intelligibile anima-
rū nr̄az ⁊ ab ea incipe causationē rez ml̄-
tarū et multiplicabiliū ⁊ ex ea etiā esse ani-
mas nr̄as ⁊ nihil nobili⁹ posse esse ab eis
q̄ sint anime humane tāq̄ eousq̄ attenu-
ato lumine ⁊ debilitata v̄tu te p̄ elongati-
onem a primo ⁊ vniuersali fonte.

Destructio p̄missi erroris aristotelis
et aliorū.

His igr̄ ita posit⁹ fm̄ opinionē ip̄o-
rū opinionē incipiā disputare an
ita se habeat veritas. Multi ei vi-
dent q̄ se ponunt detrahēre glorie et ma-
gnificētie creatorē et v̄ltra q̄s deceat v̄tutis
⁊ potētie attribuere substācijs antedictis.
In p̄mis igr̄ errare vidēt circa intelligen-
tia decimā quā vocāt intelligētia agētē
aut ei possibile ē ei v̄ti suo intellectu ⁊ suo
intelligere quē admodū superiores vtuntur
aut nō est ei possibile. Q̄ si dixerint quia
nō ē ei possibile nō ē igr̄ possibile intelligen-
te se q̄re nec itelligere aliud. Si ei p̄pe ef-
fencie sue veritatē quā p̄sentissima; habet
nō p̄t p̄ ip̄az eiusdē p̄sentia itelligere q̄n-
to min⁹ ea q̄ extra ip̄az sūt. frustra igr̄ r̄va-
ne nomē ei intelligētie tribuerūt. Q̄ si p̄t
p̄ modū illū v̄ti suo intellectu. ⁊ suo intelli-
gere debet igr̄ ex illa eē p̄ modū illū alia ī-
telligētia ⁊ aliō celū. ⁊ p̄ via istā nō erit fi-
nis celozū ⁊ intelligētiarū. **A**mp̄. deci-
ma ista intelligētia intelligēdo se solūmō
vics itelligēdo potēntialitatē suā materias
generabiliū ⁊ corruptibiliū causat. intelli-
gēdo v̄o actualitatē suā hoc ē p̄fectionem
potēntialitātē sue p̄trariā formas corp̄ales
eozundē. Intelligendo v̄o se in spirituali-
tate suā q̄ ē intelligētia tāl̄ causat animas
hūanas vel intelligēdo aliō q̄d cūq̄. In-
telligēdo autē se sic nō ē nisi vnu neq̄ opa

tur nisi in quantum unum quare non erit ex ea nisi
 si unum per modum istum. omnis igitur anime huma-
 ne non erunt nisi anima una secundum essentiam et veri-
 tatem. Tu autem debes scire quod in hunc modum
 errorum deducti sunt ut omnes animas humanas
 exutas a corporibus una esse opinaretur et dum sunt
 in corporibus non differre villo modo nisi dif-
 ferentia corporum suorum veritate autem et essentia
 una esse omnes. Quoniam error est hic destruendum
 non suscipi destruet autem irrefragabiliter tibi
 in tractatu de substantiis spoliatis spiri-
 tualibus. **Amp.** Intellectus siue intelligere quod
 creator intelligit se in se per se solum non magis
 respicit unum creatum quam aliud et generaliter
 quicquid est creator in se hoc est sine operatione vlla
 et respectu ad aliud vel alia equaliter est om-
 nibus. Verbi gratia. quod est vel quod est sapiens in se ipso
 hoc non magis est ad unum quam ad aliud. Ad eum
 est magis sapiens unum quam alterum. nec magis vi-
 des aut cognoscens unum quam aliud. quoniam videns
 et cognoscens hoc est in se et a se. Quare ergo in-
 telligens se per se hoc non magis pertinet ad unum
 quam ad aliud. quare non per hoc magis est ex eo
 unum quam aliud ergo non potest per hoc exhiberi ab
 eo prima intelligentia quam aliud quemadmodum
 ex socrate per hoc quod est socrates equaliter est ad
 omnia artificia. Sicut ex hoc quod quis est archite-
 ctus vel edificator non magis exhibet ex eo
 domum hanc quam alia nec ex eo quod artifex magis
 ex eo exhibet unum artificium quam aliud ex eo ta-
 men quod edificator magis exhibet ex eo edes
 vel edificium quam aliud artificium. Quare mani-
 festum est quod ex creatore in quantum est intelli-
 gens se non magis exhibet prima intelligentia
 quam aliud. In hac eius consideratione nec propin-
 quitate neque ordine neque operatione vlla habet ad
 creatorem potestatem quam aliqua ex rebus aliis que
 non est dignior vel potestatem exeat ab illo vel ut
 prior quam aliud ex causatis. **Amp.** Crea-
 tor per semetipsum intelligens omnia equaliter intel-
 ligit illa. Si ei magis intelligeret unum quam
 aliud hoc esset ei vel a parte rebus vel a se. et a se
 quod est non potest cuius omnia que habet a se equaliter
 habeat et per modum unum absque villo modo
 diversitatis quemadmodum quoniam a se sapiens est
 et bonus equaliter sapiens est ut bonus que quoniam
 a se ipso solo habet quod scit omnia equaliter ex necessi-
 tate scit omnia. a rebus autem non potest esse ista ineq-
 uitas per quam sciat magis unum quam aliud cum im-
 possibile manifestum sit res queque posse adde-
 re vel minuire scire ipsi. Equaliter igitur per omnes mo-
 dum intelligendo seipsum intellexit omnia que nec per
 hoc quod intellexit se nec per hoc quod intelligat omnia di-
 gnior fuit prima intelligentia ut magis exiret ab

illo vel potestatem quam aliquid aliorum. Relinquit ergo
 creatori omnipotenti libertas sua et electio
 qua ab eo exiit primum vel unum vel multa
 que voluit et putavit voluit. **Amp.** si non esset
 operatus in creatione per electionem suam et liber-
 tatem supereminentiissimam sed per ordinem quem
 isti hic opinantur esse operatus perculdubio per mo-
 dum nature. hic autem modus per didicisti mo-
 dus est fuerit et non libertate vltima et modum
 operandi et operationem suam eligentis. **Amp.**
 si in prima intelligentia destitisset vel cessas-
 set a suo illo intellectu et intelligere nihil ali-
 orum esset creatum. hoc est nec celi. nec ea que celo-
 rum sunt. Que igitur fuit sapientia creatoris in p-
 te ista ut in potestate unius substantie poneret
 totum esse et totum non esse uniuersum. **Amp.** Aut
 potuit cessare ab hominis intellectu et intelli-
 gere prima intelligentia aut non potuit. Si po-
 tuit per voluntatem igitur et electionem inclinavit se
 ad ista intellecta et ad hominis intellectum et in-
 telligere que et ad totum quod ex illis. effectiue
 subsequutum est per libertatem igitur suam et electionem
 causauit omnia causata sua. Quare fortis est
 ergo creatori conueniens est sic causare. **Amp.**
 ordine nature potestatem erat ei potestentialitas sua
 quam actualitas sua. ipsa autem intellexit res ordi-
 dinare in ordine que erat potestatem ergo intellexit po-
 tentialitatem suam quam actum seu perfectionem illius. **Amp.**
 Idem autem est ordo causarum et effectuum que fuit
 prius materia celi secundum hoc quam forma eius-
 dem et hoc est falsum quoniam nec prius tempore tunc ei esset
 materia actu spoliata a forma sua nec potestatem
 ordine nature cum actus a causa sit propter quam
 est potestentialitas et materia propter forma sic non
 reuerfo coram enim propter animam est non anima
 propter corpus. Si vero non potuit cessare ab in-
 tellectu illo et hominis intelligere. Sed fuit ei
 necessitas intelligendi illa et eo modo et ordi-
 ne autem ista necessitas fuit ei violentie vige-
 tis desuper ipsam fortis aut fuit ei de perfe-
 ctione bonitatis sue quod creatoris de ex ne-
 cessitate benefacere et non posse aliter vel ma-
 lefacere. Quod si fuit ei necessitas illa violentie
 tunc nihil ei attribuendum est deesse causa-
 torum aliorum. Magis enim passa est violentia ab
 ipso cogente hoc est inferente illa quam egerit
 aliquid. gladius enim que violenter vibrat in alii
 quem prope nihil addit sed magis alienam patit
 actionem. Si vero ex perfectione sue bonitatis fu-
 it ei sic intelligere ut dixi perfectio intellexit
 ita que noluit causare causata predicta que scie-
 bat esse debere per suum intellectum vel suum intel-
 ligere et ita redit in ad libertatem quam dixi ti-
 bi et electionem. **Amp.** In hoc magis vi-
 let liij

¶ Pars prima de vniuerso

des volūtas eiusdē causa fuisse q̄ intel-
ctus v̄l intelligere ip̄i. Cū ei vellet eē cau-
sata sua et sciret ea nō aliter posse nisi per
suū intellectū z suū intelligere voluit p̄p̄t
hoc vt illa eēnt sic intelligere q̄re volūtas
fuit ibi q̄si p̄mū mouēs z p̄mū agēs. Qua-
liter igr̄ ponit mundū z solū intellectū seu
intelligere p̄me intelligentie causaz eē q̄t
suo: illoz q̄ dixi z de volūtate eiusdē omi-
no tacēt. ¶ **Amp̄.** vtrū istoz duoz p̄ce-
dat vel eā noluisse eē causata er̄? q̄a sic in-
tellexit vt dictū ē vel eam sic intellexisse q̄
noluit illa eē. Si em̄ q̄a noluit illa eē idō
sic intellexit tūc indubitanter p̄ma potissi-
ma causa eēndi sequētia fuit volūtas ip̄i.
Si v̄o quia intellexit illa p̄ suū intelligere
debere eē ideo noluit sic intelligere p̄pter
hoc sc̄z vt illa eēnt q̄si suū intelligere suase-
rit ei vt vellet illa eē eo q̄ p̄ ip̄m cognosce-
bat bonū eē q̄ illa eē deberet z hoc longe
aliter inuenit̄ alibi licet ei visus ostendat
animali in quo ē piculū vie aut securitatē
aut aliā comoditatē nō p̄pter hoc tamen
mot̄ d̄r visualis aut ex visu eē. imo maḡ
voluntarī ex volūtate. Quia igr̄ intel-
ctus erat apud euz sicut visus interior aut
spiritualis nō ei attribuēdū ē aliq̄d ex cau-
satis q̄ p̄ voluntatē ab eodē tanta sūt. Ut
qd̄ ergo nūdo intellectū z soli eiusdē illa
attribuūt mentionē de volūtate ip̄i nul-
lā penitus faciētes. ¶ **Amp̄.** in celo stella-
to q̄d fm̄ quosdā p̄mū ē z secūdū istos ad-
minus secūdū inuenit̄ tāta multitudine z
stellarū et naturarū ip̄arū z virtū et figu-
rarū earū dē. cui nec p̄p̄abilis ē diuersitas
aut multitudo cuiuscūq̄ celozū inferiorū.
Cū igr̄ intelligentie quato superiores sūt tā-
to motiores sūt et a multitudine elōgatio-
res necesse est sc̄m positionē eozū causa-
ta earū eē motiora z a multitudine remo-
tiora q̄re p̄mū celū erit remotī a multitu-
dine q̄ alij inferiores. Nos aut̄ cōtrariū
manifestū videm̄. ¶ **Amp̄.** si intellect̄
vel intelligere creatoris quo intellexit seip̄s
z sic intelligēdo causauit p̄mā intelligenti-
am nō exiisset in ip̄am intelligentiā. hoc
est si eo v̄l per ip̄m nō intellexisset p̄mam
intelligentiam nō causasset eam per illud
et ad hunc modum se habet de omni arti-
fice per artem siue per intellectū causantē
Si em̄ architect̄ nō intelligeret aut yma-
ginaret̄ domū quāz edificat vel edificare
disponit nullomō per intellectū vel yma-
ginatiōz edificaret illā hoc enim ē quem.

admodū si scriptor̄ intueat̄ aliud q̄ ipsā
scripturam quā scribit aut pictor̄ aliud q̄
picturam quā figurat. neq̄ em̄ scriptor̄ v̄l
pictor̄ se ip̄s tantum aspiciēdo scribet vel
pinget aliquid foris artificiose siue decen-
ter. Sillr̄ neq̄ cogitādo seip̄m solum aut
imaginādo. Eodē mō se h̄z si aliud aliq̄d
q̄ se vel picturā vel sc̄pturam solūmō co-
gitet aut ymaginetur. Qualiter em̄ aliq̄s
artifex aliud solūmodo q̄z artificiiū suum
cogitans aut ymaginās nullo aut modo
ip̄m artificium opabitur illud. hoc enim
non posset esse nisi a casu quoniā vt aliq̄s
cogitās edificare solūmodo illa hora scri-
bat vel pingat non eē possibile nisi a casu
omne aut q̄d est ex casu nō est per artem
vel intellectū siue ymaginationē. Aggre-
gata igitur ex omnib̄ h̄is rationatione
manifestū est quoniā creator̄ p̄ intellectū
in semetip̄s solūmodo refluxum et in res
nullo modo exētem vel extensū nihil cre-
auit v̄l aliter causa uit hoc ē per intellectū
vel intelligere quo se solū intellexit. nihil
omnino creauit vel aliter causa uit q̄re ne-
q̄ p̄mam intelligentiā aut aliquid alioz
Necesse igitur fuit intellectū creatoris ex-
iisse et extensum fuisse extra ip̄m hoc ē in-
tellexisse euz omne id q̄d creauit quare in-
tellexit ex necessitate p̄mam intelligentiam
si eam creauit q̄er suū intellectū z suū in-
telligere. Aut igitur intellexit illam solam
cum ipsam causabat. aut illaz potius q̄z
aliquid aliozū quod si illam solam appa-
ret tibi inbecillitas h̄mōi hoīm z impossi-
bilitas sermōis istius. p̄mū q̄m̄ limites
ponunt intellectū creatoris arc̄tates ip̄m
ad vnū solum intelligendū saltem vnica
hora. Deinde insinuat̄ i sermone istosuo
creatoris intellectū intellectu nimis adeo
occupatū fuisse illa hora aut alia tunc in-
telligere p̄hiberet̄ p̄culdubio non intel-
ligentes amplitudinē ac libertatē intel-
ctus ac sapiētie ip̄ius eē in vltimitate am-
plitudinis ac libertatis. Sicut et alia oīa
que sunt ei per se ac fm̄ se om̄ia em̄ h̄mōi
sunt p̄ma z maxima et sunt eis in p̄mis z
maxime h̄mōi autem amplitudines ac li-
bertatē non est possibile restringi aut pro-
hiberi v̄llo modoz alioquin nō essent in
vltimitate p̄fectionis consumate cum nō
eēnt in vltimitate elōgationis a cōtrariis
suis. Nō em̄ ē in vltimitate ista aliq̄d ad
q̄d v̄l potētia v̄l actu accessus possit eē cō-
trario suo. Ad dam aut̄ istis declarationē

demonstratiua z dicam qm̄ apud creato-
re qui ē p̄mus verus noiatione rectissima
nō habet locū potencialitatis vllō modo
rū hoc ē dicere quoniā quicqd̄ eius ē totū
ē actus sine actu z in vltimitate actualita-
tis. Si autē aliqua hora intellexisset intel-
ligentiā p̄mā solam tunc actu illam sola
intelligeret aut potētia igr̄ intelligeret ali-
quid aliud aut nō. Si sic h̄z igr̄ ap̄d ip̄m
locū potencialitatis quantū ē apud ip̄m
q̄re nō ē p̄fectus ex omib⁹ modis suis cuz
p̄fectibilis sit p̄ acq̄sitionez intellectus ei⁹
vel eoz que tūc nō intelligebat nisi poten-
tia reducibilis de h̄mōi potētia ad actum
illius. Si v̄o nō intelligebat potētia aliō
neq; actu illa hora intellectus igr̄ eius est
omniū angustissim⁹ atq; miserrim⁹. cum
omnis alius intellect⁹ ad nihil vnū arctas-
tus sit z p̄lma saltē potētia intelligat. Erit
etiam creator benedict⁹ ignorās omniū
aliozū nihil em̄ scit nisi q̄ intelligit nihil au-
tē intelligit vel intelligere potest fm̄ erro-
re istū nisi solā intelligentiā primā. Tu autē
vides p̄ remetip̄m q̄ incōuenientia sequa-
tur errore istū. In p̄mis em̄ sequit̄ ip̄m cre-
atore eē insipientissimū deinde ip̄m igno-
rare cultores suos oiaq; q̄ in mōdo fiunt z
alia innūerabilia in q̄bus nō ē necesse vt
occupem v̄l mē vel te. **A**mp. quecunq; sunt
creatori ex semetip̄o sunt ei z equalia
et eqliter q̄re intelligere hoc et intelligere
illud q̄buscūq; duob⁹ demonstratis sūt ei
eqlia z eqliter cū intelligere vel hoc vel il-
lud nō sit ei nisi a se. Nō magis igr̄ intel-
lexit p̄mā intelligentiā q̄ aliqd̄ alioz qua-
cunq; hora vel momēto. Eodē mō z eadē
ratioe neq; meli⁹ intellexit eā qm̄ nec a se
ip̄o magis aut melius intellexit eā aliqua
hora vel momēto q̄ aliqd̄ aliozū et hoc ē
qm̄ nec a se ip̄o potuit ei eē p̄pter illud qd̄
ia dixi nec a ptē intelligentiē cū a ptē rerū sic
nōsti nihil habeat creatoris intellect⁹ aut
ei⁹ intelligere. Quia igr̄ suū intellectum z
suū intelligere p̄cise z causauit et causat oia
causata sua ad oia aut eqliter se habeant
p̄ oēm mundū suū intellectus z suū intelli-
gere eqliter igr̄ simplr̄ ac p̄cise causat z causa-
uit oia. Nō igr̄ solā p̄mā intelligentiā cau-
sauit vt ip̄i ponūt z hoc v̄liq; verissimū ē.
Verū scito. q̄ iste intellect⁹ ē intellect⁹ ab
ip̄o genit⁹. Sic alias tibi declaratū est et
h̄mōi generationē reuelationē atq; noti-
tia sola gēs xp̄ianoz gloriā z vocat hūc
intellectū gentium fm̄ leges suas z alias

scripturas suas. Sapientiā genitā z artes
ac verbū dei et hęc ē altissima p̄funditas
ad quā nec gens hebreoz attigit nisi forte
in paucis sanctis ac sapiētib⁹ suis videli-
cet p̄phetis eozū et si q̄ alij hoc a p̄phet̄
acceperūt. Gens v̄o arabū fm̄ p̄munita-
tem suā istud nondum nouit imo iuxta er-
rorē quo seducta ē hoc eē possibile p̄radi-
cit. Auencebron autē thologius noie z sti-
lo vt videt̄ arabis istud euidenter app̄hen-
dit. cū z de hoc in libro quē vocat fontē sa-
piētie mentionē exp̄ssam faciat et librū sin-
gularē de v̄bo dei agere oia scribat. Ego
autē p̄pter hoc puto ip̄m fuisse xp̄ianū cuz
totū regnū arabū xp̄iane religioni subdi-
tū fuisse aut temp⁹ nō multū z narratiōi-
b⁹ hystoriarū manifestus sit. Nōnulli v̄o
ex antiq; phylosophis sicut plato z Mer-
curi⁹ hęc vidisse vident̄ p̄sertim aut mer-
curi⁹ q̄ de v̄bo p̄fecto librū integrū sc̄p̄it
quē et logisteleos p̄pter hoc noiauit. De-
bes autē scire q̄ intellect⁹ z intelligere. Si-
cut docui te in tractatu de p̄dicationib⁹ q̄
fiūt in reb⁹ diuinalib⁹ fm̄ duos modos z
intētiōnes accipiūt. z vn⁹ quidē mod⁹ est
quo intelligere nihil addit. Supra eē nisi
sc̄m respectū aut relationē aliquaz. Sed
ip̄m intelligere creatoris ē eē eius z eiusdē
intellectus nō ē nisi ip̄i eēnciā. Ita vt cuz
agis de intellectu ip̄ius hoc ē cū sit sermo
de intellectu ip̄ius aut de suo intelligere fi-
at sermo de ip̄i eēnciā v̄l de suo eē. Se-
cūda intētiōe z mō eius intellect⁹ ē eius
sermo sp̄ualis siue intelligibilis z eius in-
telligere eius loq; sp̄ualiter siue intelligibi-
liter quēadmodū aut sermo audibilis ser-
mo genitus ē aut platus. Sic sermo sp̄ua-
lis aut intelligibilis intellect⁹ ē genit⁹ siue
sp̄ualiter platus z ad distinctiōes istas co-
egerūt sanctos viros z sapiētes q̄ p̄funda-
uerūt i reb⁹ diuinalibus erronei z p̄dicto-
res veritatē sicut z ad alias multas. Necessē
se ei erat vt docerēt hoies sermonibus q̄
bus doceri poterūt de rebus a vulgari in-
telligētia taz remotū. Tu ergo intellige ma-
gnificentia v̄bi dei p̄out fuerit ei⁹ dignas-
tio. Verbū em̄ dei. sicut alias te docui nec
minus ē vllō modoz inq̄ntū ē verbuz dei
nec aliud q̄ ip̄e cuius verbū ē q̄p̄pter eē
necessitate deus ē. deus inq̄ vnus cū ip̄o
a quo ē z ex hoc sequit̄ ex necessitate vt sit
sermo vnus i vltimitate vite z viuacitatē
et sit influens ac redundans in vltimitate
influētie ac redundātie z vt sit ars efficax z
Ec iij

Ars prima de vniuerso

opatrix omnium operum creatoris et ut non sit ad modum artium narratum atque sermonum spiritualium nostrorum scilicet velut lucerna solummodo ostendens quod et qualiter agendum sit imo necesse est ut sit virtus potentissima omnia efficiens et non sit solummodo velut sigillum aut signaculum imo sigillatrix et sigillas impressioe sue similitudinis atque decoras omnia et hoc sua electione liberrima et sua voluntate impioissima. Quare non solum est ars omnium notificata sed etiam virtus omnificata alteriusmodi eius sermo non potuit esse sermo primus hoc est primi locutoris. Necesse est sermonem primum equaliter esse per omnia suo locutori seu generatori. Sicut declaratum est tibi per meipsum in tractatu primo Est igitur istud verbum dei siue sermo velut splendor a genitore suo procedens omnia per captum seu receptibilitatem eorum illuminans et pulchritudinis sue similitudinibus omnia prout decet decoras. quemadmodum et splendor solis visibilis. et est quemadmodum facies ultime pulchritudinis eiusdem genitorum sui. In vniuersum velut in speculum innumera bilium speculorum speciositatis sue similitudines diffundens ita ut pulchritudines creaturarum non sint nisi resultationes quedam ipsius. propter quod facies dei ipsum crebro prophete sancti. in nomine ipsemet in eis et per eos loquens se nominet. Attende autem diligenter quod dico tibi de speculis ut consideres diligenter diuersitatem ac varietatem ipsorum. propter quam alia plura alia minus similitudinis homini pulchritudinis et faciei recipiunt. Et hec ipsa varietas atque diuersitas pulchritudo est maxima vniuersi quocumque enim ex speciebus decet minor: esset ex illo defectu pulchritudo totius. Saluti etiam et conuersationi vniuersi non parum addit ista varietas sicut ostendit tibi. Jam igitur declaratum est tibi per hec quod omnium equaliter causa est creator et intellectus ab ipso genitus. Equaliter inquam quantum ad se res et quedam alijs indigent medijs quemadmodum homo anima et corpus. Sic et quod fabricatur indiget materia fabricabili instrumentis fabricabilibus igneque et fabro omnium autem illorum causator est et sine illis medijs posset ipse facere id quod fabricatur. hominem tamen facere non posset sine anima et corpore quia nec homo esset si illa non haberet nec homo est aliud quam illa duo simul sumpta vel alterum eorum in altero quadam preparatione vel modo. Ita igitur intelligis ex his que dixi creatoris omnia quantum ad ipsum equaliter causare quodam

autem per media que tamen media et ipse causat cum vult per media et cum vult sine medijs quemadmodum primum hominem sine patre et matre eorumque commixtione causauit. Ceteros autem per medios pariter vel ambos vel alterum eorum. nec propter hoc minus equaliter causat. Si per vnum medium aut plura media causat eos quemadmodum si quis per vnum operarium aut per multos domum edificet non magis causat eam si per vnum aut si per multos aut econuerso. Eodem modo si per nullum aut per aliquod medium non magis aut minus cum per nullum medium quam cum per aliquod. Quare simpliciter verum est quod creator equaliter causat omnia quemadmodum est de se et etiam simpliciter. quia medijs vel media nihil addunt vel minuunt causationi. Jam enim declaravi tibi in primo tractatu quoniam creator solus proprie ac vere nomine cause dignus est. alia vero que velut media causationi eiusdem deseruiunt non sunt nisi nuncij et deferentes. Vltima recepta tanquam missa a creatore huiusmodi autem exemplum manifestum tibi est in aere qui est medium illuminationis que fiunt in terra et aqua et in oculis aliorumque illuminabilibus a sole de quo manifestum est quia sicut deferens nuncius illuminationis homini est. et nemo dicit ipsum esse causam earum proprie ac sic licet multum propter adminiculum ad hec ut perficiatur iste illuminationes sole aut communiter nominant causam veram ac propriam earundem. Eodem modo se habet de igne et calefactionibus medijs. Similiter de facie quocumque et resultationibus eiusdem in speculis. Verum si diligenter consideres quod et ipse sol et ignis et quicquid est eis in parte ista simile nihil habet. quod non a creatore receperint et quod vasa sunt influentie seu reductionis primi fontis et hoc tanquam hoc pacto atque conditione ut primum impleta quod superabundat in alia receptabilia refluant ac redundet quemadmodum alui fluminum aliorumque profunditates cum implete fuerint inundationibus fontium aut alijs in alia loca receptabilia quod superest transmittit. Sic omnia ista que cause notant inundatione primi vniuersalisque fontis impleta quod superest ad alia vel deferunt vel transmittunt. Et hoc est quod dicit auencebron in libro suo fonte sapientie hoc est inquit iudicium largitatis datoris bonitatis et obedientie vniuersorum ad ipsum quod vnaqueque res compellit

Dare seipam et intellexit in hoc dare simili tudine sui et manifestum est hoc in influen tis naturalibus a deo ei exclusit creator aua ricia a creaturis quantum est de lege nature ut nulla earum possit sibi vel appropiare vel retinere aliqua ex bonitatibus suis natura libus ut non eam put possibile ei est alijs com munitet et largiat. An putas solem vel mi nimium radioz suoz posse retinere sibi, et si retineret illum quod putas creatorum facturum Merito enim et illum et alios ocs eidem aufer ret. Agrega igitur exempla ista oia et simili tudines et apperbit tibi euidenter, quia crea tor causa est simpliciter et equaliter omnium.

Sicut est sciens et intelligens equaliter oia. **A**mplius. Si verus esset quod ponit et sic ponit creare, id est de nihilo facere, non esset opus proprium ac singulare creatorum, imo commune omnium intelligentiarum quare ipse non esset proprie ac singulariter creator. De nihilo enim faceret vnaqueque earum intelligentiam immediate sequentem ipsam et animam celi sui et insuper ipsam celum suum cum materia eius et formam de nihilo faceret.

Amplius. Cum maior sit potentia intelligentie noue quam potentia pme quod appet ex contrariis, quam actualitas et perfectio pme maior est longe quam actualitas et perfectio noue quod appet ex puritate ad perfectissimum, id est creatorum et ex nobilitate ipsius qua longe nobilior est quam noua. Quia igitur secundum eos per potentia alitatem suam intelligendo scilicet causa sat vnaqueque earum materia sui celi maior debet ex necessitate esse materia celi lune quam materia celi primi. Quapropter et ipsum celum lune maius debet esse ex necessitate quam celum primum. Quanta enim ex materia est.

Amplius. Secundum hunc errorem non erunt nisi decem substantie spirituales abstracte naturaliter, et ideo maius erit credulitas de angelis et de omnibus milicijs celestibus, que tamen est omni lege et iam omni opinione pene oim hominum firmata. Stabiletur autem tibi stabilitione demonstratiua multiplici loco suo.

Amplius. Minorem honorem ponit creatori quam cuius ex regibus vel principibus cum iuxta eum non ponat multitudinem assistentium et ministrantium eidem proprie ei non assistunt ei vel sunt contra eo nisi qui eum, ut ita loquamur facie ad faciem intuent et hoc secundum ipsos non est possibile nisi decem intelligentijs vel aliquibus earum quare solitariu valde et absque honore re-

gio illum ponunt. Denarius ei non est multo titudo magnificentia regia sola digna neque sola apparere debet in regali palacio.

Amplius. Videmus solem et magnitudine et splendore ceteris omnibus planetis atque stellis maiorem propter quod et celi eius ceterorum planetarum celis videtur esse nobilior cum sit luce sine splendore ornatus, et eius splendore sola tota sublimaris regio illustretur solusque sufficit diem efficere noctemque fugare. Quia igitur idem est ordo causarum qui est et causatorum et proportionalia sunt semper cause et causata necesse est intelligentiam celi solaris nobiliorum esse non solum intelligentijs inferioribus. Sed etiam intelligentijs superioribus, id est superiorum celorum qui sunt celi planetarum aliorum. Vides igitur manifeste quia non est idem ordo in nobilitate celorum qui est et intelligentiarum. Eodem modo et contra hanc ordinationem facit stella Jouis que tanto maior est stella Saturni. Similiter et stella Mercurij que est omnium planetarum minima cum eius celum non sit omnium celorum planetarum infimum, ymo secundum omnes aut tertium aut quartum.

Amplius. Si intelligendo vel se vel alia ita causaauerunt celos suos intelligentie nouem causaauerunt ex necessitate omnes perfectioes eorum. Quare et planetas ipsos qui quedam perfectiones eorum sunt vel saltem partes perfectionum. Multo enim decori et ornatu celorum suorum sunt planetarum naturaliter. Quare aut perfectiones eorum sunt aut partes perfectionum ipsorum, et propter hoc causata ipsarum intelligentiarum. Idem igitur debet esse ordo eorum in nobilitate et alijs perfectionibus qui est et ipsarum intelligentiarum. Quare Saturnus secundum hoc erit maximus luminosissimus ac potentissimus planetarum et ita vnusquisque aliorum habebit perfectiones istas iuxta ordinem suum et iuxta quantitatem elongationis sue vel a Saturno vel celo eius, et iuxta comparationes intelligentiarum eos causantium. Tibi autem manifestum est et omnibus videntibus parumque circa hec exercitans sensu ipso contrarium. **A**mp. Si intelligentie causaauerunt ipsos planetas causaauerunt eos vti que per vias causationis per quas et celos suos que intelligendo possibilitates suas causaauerunt materias

eorum. et intelligendo perfectiones suas seu actualitates causauerunt formas eorum. Dico igitur quia ex necessitate secundum hoc planete non solum equales facti sunt cælis suis. imo idem cum cause. per omnia eedem Verbi gratia. Intellectus quo intelligentia celi saturni intellexit potentialitate suam causando materiam celi sui et materiam stelle saturni autem est vnus et idem numero non repetitus aut non. Si est vnus et idem numero ergo et causati vnus et idem non solum equale. quare materia stelle saturni. et materia celi sui erit vna et eadem numero. Per eandem viam ostenditur quod et forma eorum eadem numero. Quare celi ipsi saturni cum ipsa stella eiusdem erit idem numero non solum equale alteri alteri. Si vero non est vnus et idem numero sed fuit repetitus tamen ex necessitate equalis fuit intellectus quo intellexit primo potentialitate suam cum causaret materiam celi sui intellectui quo intellexit vel eadem hora vel alia potentialitate eandem cum causaret materiam stelle illius. Neque ei lassitudo neque obscuratio aliqua aut causa minoratio facta est circa eum cum homini mutationes ad intelligentias non attingat. Quia igitur ex equalibus causis equaliter per omnem modum se habentibus equalia esse causata necesse est. Manifestum est ex necessitate equales esse materias illas per omnem modum et eadem via est ostendere equalitatem formarum. Necesse igitur erit celum saturni equaliter esse stelle sue siue planete et ad hunc modum de alijs cælis scilicet et planetis se habere necesse est circa quod non oportet vel me vel alium disputare. **A**mplius erit illa innumerabilis multitudo intellectuum quos intellexit intelligentia celi stellati dum causaret eius formam. **M**anifestum est ei est quod in seipsa non inuenit tantam multitudinem extra se igitur intellexit multitudinem quam intelligendo causauit tam multiformem varietatem in forma celi illius hoc autem non potuit esse nisi vel ipsa multitudo quam inuenitur adhuc in forma celi vel alia post ipsam. alia vero quam esset post illam non potuit causa esse illius cum causa non possit esse posteriori causato. Si vero ipsa multitudo sic intellecta causa fuit multitudinis postmodum actu existentis in forma celi. hoc est si intelligendo eam causa nunc est quæ hoc denegabit creatori videlicet per intelligendo per modum istius multitudinem vniuersitatis seu quæcumque ei placuerit non causet eam. Quin etiam tanto amplius ac si forte us istud congruit creatori quanto suus intellectus et sui intelligere super omnem operationem

imo cogitatum supereminet intellectibus omnium aliorum. **M**anifestum igitur tibi esse debet ex hijs quod ista quæ posuerunt de generationibus intelligentiarum atque celorum magis dicta sunt subtiliter et ingeniose quam vere.

Cause que videntur in errore premissus aristotelem et alios induxisse.

Cause autem erroris istius videntur potissimum fuisse tres harum prima fuit ignorantia eorum quæ non intellexerunt verbum creatoris neque virtutem ipsius verbi Est enim non solum enunciativum ut ita loquamur sed etiam imperativum imperiositate forti in vltimitate fortitudinis propter quod ei imperio obediunt non solum ea que sunt. sed etiam ea que non sunt et non solum in faciendo et non faciendo quæ mandauerit aut prohibuerit. Sed etiam in essendo et non essendo in fiendo et non fiendo. propter quod quodam ex prophetarum hebreorum dixit quod vocat ea quæ non sunt tamen ea quæ se homini autem exemplum est quod si fuerit dignatio creatoris ut dicat mortuo per verbum illud suum vel precipiat surge eadem facilitate per omnia obediet ei mortuus et surget siue resurget. quod obediret ei viuens et sanus iacens aut sedens si eum surgere iuberet. Cum ei de se solo et per se solius potestatem impudissimam habeat et in morte et in vita ex necessitate parifacilitate eidem obediuit. Attendende etiam quia nos ipsi non solum verbis nostris annunciamus affirmantes et negantes sed etiam imperamus quicquid fieri volumus. Sic et creator ille vnicuique verbo suo non solum dixit omnia fieri quæ fieri voluit sed etiam fieri mandauit siue precepit et hec fuit vna ex ignorantijs eorum. quæ si forte aliquid vel nouerit vel cogitauerit ignorauerit quod esset imperativum imperiositate quam dixi. et hec est virtus eius omnipotentissima. **S**ecunda causa fuit ignorantia libertatis ipsius creatoris qua operatur absque eo quod nihil prohiberi possit nullo modo: um ab eo quod vult aut cogi ad id quod non vult. ipsi autem opinari nisi sunt. Sicut pre dixi tibi quod operaretur per modum nature et iuxta ordinem ipsius cum ipse operetur per electionem et voluntatem liberrimam. **Q**uod ergo dicunt quia ex vno secundum quod est vnus et per id quod est vnus omni modo non pertinet ad creatorem in causationibus et creationibus istis. Non enim operatur hec creator hec causata vel causat per id quod vnus aut in quantum vnus sed per voluntatem suam et potestatem suam. Sicut figulus non per vnitatem suam format vasa fictilia. Sed per voluntatem suam

z propter hoc facit ea prout vult z qualia vult. Sic et p verbū suū qđ non est verbū solūmodo enūcians. S; imperās impio fortissimo z eius imperiū atq; volūtas nō ē aliud ab ipō z de isto vbo similitudines et exempla dedi tibi aliq; hic Verbū ei istud nō ē tm̄ ymago s; exp̄sio creatoris. ymo ē etiā exp̄sio volūtatē creatoris. lucidissima ac p̄spicua qbus datū ē ipm̄ audire et itū eri. Tercia causa fuit opinio eoz erronea qua putauerūt elōgationē posse aliqd apđ creatorē et estimauerūt creatorē lōge esse a qbusdā z ppe qbusdā z ppter hoc ipm̄ nō opari p se aut minus opari. Nō intellexerūt igr̄ supeminētā creatoris z amplitudines ac fortitudinē v̄tutis eius q̄ attingit ad summū vniuersū vsq; deosuz z a p̄mo creatoris vsq; ad nouissimū. oīa p̄tines tenens z retines put vult z qđ dū vult alio qn̄ reciderēt in nō esse. Un̄ educta sunt ab ipō z p ipm̄. Est igr̄ infra omnia z sub omnib; v̄tū fundamentū z fulcimētū sustinēs ea z subportans z est supra omnia nō solū vt rex et imperator omniūz dominantissim; imo et vt fons influentissim; a quo incessanter descēdunt riuī seu fluēta bonitātū ipius z sup creaturas eiusdem hoc ē sup omnia secula z seculoz singula et itra omnia et in omnib;. oīa nutriēs ppagans moderās z regens et ppter hoc operatur omnia in omnib; iuxta qđ exponā. Quē admodū em̄ p̄ dixi tibi. q̄cunq; bona. q̄cūq; salubria q̄cunq; quolibet mō salubria a rebus exiūt de p̄sentia ipius. hoc habēt quē admodū q̄ ab anima exit vita ex hoc ē qm̄ in ipā anima p̄sencialiter ē fons vite. Sic se habet et in vnoquoq; aliorū sicut q̄ a sole exit lux de p̄sentia est vniuersalis ac redundantissim; fontis z ad hunc modū se habet de omnib; alijs opationib; naturalib; seu poti; effluentijs ppter qđ sancti et sapiētes in lege hebreoz z i lege xpianoz creatorē operari omnia in oib; dixerunt. Intendentes z intelligentes omnia que sunt nature vel gratie.

De origine celorum.

Quod autē verbū creatoris nō tm̄ sit ars z sapiētia ex ipō eternaliter et apud ipm̄ genita atq; verbum quo non solū dixit oīa vel fieri vel fienda eē. Sed etiā impauit siue mādauit ppter qđ z illud dixi imperiū ipius ostēdi tibi p similitudinē verborū nostroz q̄ nō solum dictiones nr̄e sunt. id ē affirmatiōes z ne

gationes. Sed etiā imperia. id ē p̄cepta et p̄bitiones et hoc euidenter attestat sanctus z sapiens in sermone suo dicens. Dixit deus fiat lux z p̄sequēter multa similia. Sicut illud fiat firmamentuz que omnia sonāt imperiū. Verbū em̄ fiat imperiū est seu mandatū v̄tūq; insinuans intelligētibus creatoris verbū esse etiā mandatū eiusde; siue imperiū quo p̄cepit luci vt fieret z subiūxit et facta ē lux q̄si diceret obediuit lux q̄ nō erat omnipotenti mādato creatoris et de nō esse. tanq; vocata eodē vbo venit adesse quē admodū si vocetur motu; ad vitā. Eodē ergo vbo z illo vniūco quo dixit omnia vel faciēda vel fienda esse mādauit vel p̄cepit vt fierent in nobis autē nō est possibile ita esse ppter impfectionē verborū nostroz alto ei vbo et alia locutiōe enūciam;. id ē vel firmam; v̄l negam; aliqd alio p̄cipim; seu mandam;. Cum autem attendaris diuersitatem multiplicem que est in celis a pte motū suoz polorum plagarū et quia motus eozū est declinans z obliquus a motu p̄mi celi q̄ solus est rectus inter eos et poli eozū dū uerū a polis eius. poli enim eius poli mūdi sūt p̄t qđ ipm̄ phylosophi applanō vocauerunt. id est sine errore quoniā motus eius ē vn; sp̄ equalis nō diuersus neq; obliquatus obligatus sup polos equatoris diei siue equinoctialis circuli. Cuz in q̄ hic omnia considerauerunt tibi hic omnia iudiciū p qđ appebit tibi non esse de intelligentijs et animabus celozū atq; celis ipis. sicut possunt et hoc est quoniā z intelligentie et anime celozū atq; ipi celi similes essent ex necessitate per omnia exceptis p̄parationibus que sunt p̄m̄ prius et postērius z magis et minus in virtute atq; nobilitate z ceteris h̄mōi alias autē v̄nō eēt ista tanta diuersitas. Similes em̄ cause per modū quo files sunt impossibile ē dissimiles habere effectus. Jam igr̄ declarātū est tibi quia vniuersitas exiuit a creatore vt verbū z imperiū suū seu mandatū hoc ē put dixit dictionē suā eternali z vbo et put mandauit eodem verbo suo omni potentissimo atq; imperiosissimo.

De generatione celorum et elementorum vtrum simul et subito an per generationem inesse exiuerunt.

Quia v̄o restant adhuc alie questiones determināde q̄rū p̄ma ē v̄tū oīa siml ab ipō exiuerint. oīa in q̄

q̄ nō per generationē z corruptionē fiunt
 Que ei generat̄ p̄ corruptionē alior̄ ex ne-
 cessitate posteriora sūt illis ex q̄bus p̄ ipo-
 r̄ū corruptionē generat̄ cū ip̄ossibile sit ali-
 q̄d generatū corrupi nisi postq̄ d̄ hys igr̄
 manifestū ē tibi quo ordine a creatore exi-
 uerint vel exeat. De substācijs aut̄ nobili-
 b̄ abstractis atz spoliatis a materia nō ē
 p̄ueniēs vt cōsiderationē hīc faciā. qm̄ nō
 dum stabilit̄ ē earū exitus a creatore nec
 declaratū eaz ē quoz vtrūq̄ fieri necesse
 ē anteq̄ p̄ueniēter inquiri possit q̄liter exi-
 uerūt a creatore. De celis igr̄ z terra cete-
 risq̄ elemētis de stellis et luminaribus et
 forte de animalib̄ atz vegetabilib̄ si for-
 te fuerit aliq̄ hm̄oi. p̄ma q̄ dico p̄pt̄ eos
 q̄ m̄oi antiquitatē vel eternitatē posuerunt
 huiusmodi ei homines ponere necesse ha-
 bēt absq̄ p̄ncipio sp̄ fuisse generationem
 animalū z vegetabilū z generaliter ge-
 nerationi z corruptioni eternas. Primūz
 igr̄ inuestigandū ē de celis atz elementis
 vtrū simul exiuerint z vtrū subito an p̄ ge-
 nationē p̄tinuā. Et inter hec. Si qd̄ ho-
 r̄ū p̄mūz exiuit vel si qua exiuerint prima.
 Ubi etiā conabor̄ stabilire q̄ dixit sanc̄
 z sapiens hebreorū p̄pheta i s̄mone suo
 primo cui etiā gens xp̄ianoz p̄sentit. dixit
 ei In principio creauit de⁹ celū et terram.
 Ubi p̄mittā hāc radicē ordo nature ordo
 ē creationis cui⁹ hec ē intēno vt q̄ p̄ora sūt
 natura intelligat̄ eē p̄iora creatioe siue p̄-
 us creata. Quoniā igr̄ extrema in om̄i cō-
 trarietate p̄iora sunt alijs. celū autem vl-
 mū z terra extrema. Sicut loco suo decla-
 rabo ex necessitate p̄mo creata sunt. Idēz
 autē est dicere primo creata et in p̄ncipio
 creata. Manifestū igr̄ est qz in principio
 creauit de⁹ celū ex terrā hoc ei ē añ corpo-
 ra alia. Appet̄ igr̄ tibi iam ex hys qz q̄das
 narrationes p̄pheticē etiā p̄clusiones phi-
 losophicē sūt hoc ē i phylosophia declara-
 te ac demōstrate sic ē hec. dixit z facta sunt
 mādauit z creata sunt. Sicut z hec dixit de
 us fiat lux z facta ē lux z siles narrationes
 q̄ ibi subsequūtur. hec aut̄ narratio q̄ dici-
 tur. In principio creauit de⁹ celū et terrā
 ex multē p̄clusionib̄ aggregata ē quaz p̄-
 ma ē deū esse z huiusmodi declaratio p̄ti-
 ner̄ ad primā prime phylosophie partem.
 Alia p̄clusio ē celū z terrā creata esse et de
 potēcialitate eēndi educta esse in actū eēn-
 di z generaliter om̄e materiātū atz forma-
 tū z hāc declarat̄ scientia naturaliter. Ter-

cia ē hec sc̄z celū z terrā inter corpalia pri-
 mo creata eē et hm̄oi demōstratio funda-
 ta est sup̄ radicē quā p̄misi tibi q̄ ē hec. q̄
 idē est ordo creationis seu generatiōis q̄
 r̄uncūq̄ q̄ est z esse sine eēncia ip̄oz et de-
 claratio radicē isti⁹ est p̄ hāc aliā radicē qz
 finitū z viarū ducentiū ad illos idē ē ordo
 in p̄ioritate et posterioritate. Esse autē vel
 essēncia sic se h̄z ad creationē seu genera-
 tionē sicut finis ad viā suā. Declarat̄ etiā
 idem ordo. id ē p̄mitas creatiōis celi z ter-
 re per hoc q̄ idem ē ordo actuū et poten-
 tiarū siue actualitatū et potentialitatum.
 Qui autem est ordo potentialitatū idem
 est ordo exitū de illis z q̄ exituum idē ē z
 actuū siue effectū. Quia igr̄ creatio et ge-
 neratio exitus sunt de potentia in actūz et
 potencialitate in effectum essēndi. **¶** Ma-
 nifestū est qz quoz act⁹ primi siue actuali-
 tates eorū exitus de potencialitate primi
 sunt. Luz igr̄ celū et terra ex necessitate pri-
 ma sint vtpote extrema iter corpalia. erūt
 ex necessitate eoz exitus de potencialitate
 eēndi in actū vl̄ effectū primi. Exit⁹ v̄o isti
 nō sunt nisi generatiōes aut creatiōes eo-
 rū. Quare manifeste declaratur̄ ē tibi per
 hec vt p̄sequēt̄ ip̄a esse prima creata z hoc
 ē dicere. In principio. Quarta v̄o p̄clusio
 est celum et terrā a nullo alio creata eē qz
 ab ip̄o deo seu creatore. Et sup̄ hec iaz po-
 sui tibi i eis q̄ p̄cesserunt p̄batiōes per qz
 destruit̄ s̄mo eoz qz posuerunt celos crea-
 tos esse ab intelligentiis. Quia v̄o esse nō
 potest dari nisi a creatore. Manifestū est
 nec intelligentiā nec aliā vllā substāciāz
 dedisse eē celis vel alijs cuiusq̄ existētibz.
¶ Solus creator dat esse rebus creat̄
 ex quo p̄firmatur quarta conclusio.

¶ **I**tem autem hoc declaratur̄ sit tibi
 in prima parte h̄ magisterij faciā
 tū tibi hic rememorationē decla-
 rationis istius. Dico igr̄ si nō esset lux nisi
 lux solaris. nō esset lucem vel relucē i alio
 nisi ab illa vl̄ p̄ illā. Sic cū nō sit eē eēncia
 le aut primitiuum. nisi creator nō erit rece-
 ptum vel datum nisi ab illo et per illuz et
 attende diligenter comparationez istarū
 qm̄ esse est primū et maximū. id ē amplissi-
 mū om̄ eoz q̄ p̄cedūt a creatore z qz reci-
 pit vniūq̄qz ab ip̄o. Impossibile ei ē ma-
 nifestū aliqd recipi vel fluere sup̄ rem quā
 cūqz añ eē. Nō ē receptibile ē alic⁹ influen-
 tie nisi qz iaz recipit z habet esse. Est igitur
 eē sicut lūmē sp̄rsum a luce creatoris sup̄

amplitudinē et latitudinē vniuersi et sicut influētia in plures profunditatē et receptibilitatē siue capacitatē eiusdē. Sic igr ymaginare creatore in vniuerso sicut lumē radiantisimū et sicut similiter ymaginare eē vniuersi sic circūfulgētia ipius et radiositate et luminositate quandā ipi expensam in oib⁹ et p oia. Sicut igit ea q̄ lucerēt si sola lux solis eēt. suum lucē nō deberēt nisi illi. Sic quocūq; sunt nō debēt suū eē nisi creatori et hoc incōpabiliter ampli⁹ q̄ lucēcia debere possent. suū lucere luci solari. Causa autē vna ē in hoc qm̄ lux solaris elōgationē h̄z ex necessitate et ppingtate ad illuminabilia sua et corpales seu locale. Creator vero vnicūq; creatori prim⁹ ē ac presentissim⁹. imo etiā intim⁹ et hoc appere tibi pot̄ p abstractionē siue spoliatiōē cōditionū oim atq; formarū accidentalium et substantialium. Cū ei ab vnoquoq; creatori oia hec abstraxerit vltimū oim inuenietur eē vel entitas et ppter hoc datur ipius verbi grā. Lux socrate spoliauerit a forma sua singulari q̄ ē socrates et a specifica q̄ ē hō et a generalib⁹ q̄b⁹ ē animal corp⁹ substantia. adhuc remanebit ens. qua ppter remanebit ei eē suū et entitas q̄m̄ intumūz indumentum ipius et velut in cerula q̄ primo induit ipm̄ creator et cū ipm̄ eē et entitatē ei detraxeris erunt ei detracte omnes cause eēndi et adminicula excepto solo creatore. Quare manifestū ē q̄ oim adminiculorū adiumentorū essendi. Primū ē creator et intumū. hec autē oia idcirco scripti tibi hic vt erigā te quo quō ad ymaginandū sublimitatē creatori cui⁹ p̄pleta cognitio beatitudo ē et gl̄ia virtutū intellectiue nr̄e. Itā igr adhuc deduxi te p vias p̄bationū et declarationū vt certū sit tibi inter corpora et corpalia p̄mo creata eē celū et terras. Et q̄ narratio p̄phetica q̄ dixit san⁹ et sapiens in smone suo. In principio creauit deus celū et terrā cōclusio ē aggregata ex tribus cōclusionib⁹ vel quatuor in sciencijs diuinālib⁹ et naturalib⁹ declarati ac demonstrati et feci tibi rememorationē quorūdam ex declarationibus huiusmodi q̄le opus fuit et decuit hic fieri.

R Estāt adhuc q̄stiones de celo i principio creato qd vel qd illud sit. vsq; an totū q̄ ē a luna supra int̄t̄mā celi lunaris superficie et extremā siue extimatā superficie celi q̄ greci applanon nomināt. an sit aliud celū supeminēs huius to

ti de quo soli sapiētes xpianorū loquūt et greco noie vocat illud empireū hoc ē valde igneū nō a vehementia ardoris vt ipsi met dicūt. Sed a supeminētia splendoris. Stabilire ante eē isti⁹ celi nō ē locus hic. quinpoti⁹ in sequētib⁹ vbi nūerabo tibi ptes et declarabo vniuersi corporei seu corporealis. Hic igr supposito interim valz q̄ sit celū pter celos noiatos a philosophis lōge supeminens illis. nō tā altitudine locali q̄ etiā nobilitate. Relinq̄ p̄scrutādū vtrū subito an ptes celū illud et terra creata sint et vtrū aliq̄ alia sint simul creata cū eis. hoc ē eodē die v̄l hora v̄l puncto temporis et q̄ et quot sint illa q̄ simul cūz ip̄s creata sint. Dico igr si nō essent inter celū et terrā creata aliq̄ corpora vel aliq̄ vntū cū solum corpus. locū implere possibile sit ex necessitate inter celū et terrā esset vacuum. Jam autē didicisti alibi et etiā i p̄cedētib⁹ et etiā declarati ē tibi p me vacuū eē non posse et facile ē tibi ex illis q̄ p̄misi tibi in h̄ tractatu circa vacuū ostendere. q̄ si vacuū esset inter p̄dictū celū et terrā illa hora ex necessitate celū terre p̄tignū eēt ex oī pte cū vacuum distantia facere nō possit sicut iam didicisti. Sequeret etiā ex hoc q̄ it̄ma superficie celi q̄ ē cōcauitas eius eēt equalis extreme seu extreme superficie terre que est p̄ modū eundē cōnextas ipius. **A**mplius. elongatio quomō ē inter celū et terram esset facta. aut per motum localem celi aut per inspissationem aut densationem eius. Vtrūq; autem est impossibile manifeste. Sic enim fuisset celum sic motum localiter in omnē partem motu insursum videlicet vt superius emisperiū motum fuisset in suū sursum et inferius similiter in suū sursum quod est inferius ad nos firmatū facta eēt ex necessitate scissura inter duos illa emisperia et abruptū esset alterum ab altero. Eodem autem modo necesse esset et de alijs partibus quare totū celū scissū eēt in duas ptes et totaliter laceratū. Quod si superius emisperiū motū fuisset in sursum et per hanc viam elongatum a terra inferius autem emisperiū quasi tractū ab ip̄o ex necessitate appropinquasset terre et fuisset motum motu indeorsūz videlicet ad terrā. et ita due partes celi fuissent moto contrarijs motibus. hoc autem impossibile est. cū natura vna sit duorū emisperiū. motus enim contrarij manifeste sunt mot⁹ a terra et motus ad terram.

Necesse igitur erit fm hanc positionem p
 inspissitatem corporeitatis celi factā fuisse
 istā elongationem. Quare substantia celi
 erit rarefactibilis et densabilis. Nō ē autē
 opus vt p̄tra quālibet opinionē disputef
 p̄sertim cū adō manifeste falsitatis sint vt
 incōuenientia que ex ea sequūtur. quilibz
 est parū intellectus facile videatur. Inu-
 tiliter quippe data fuissz celo ab initio sub-
 tilitas et raritas substācie siue corporeita-
 tis sue. si tam cito oportebat ip̄m mutari
 in contrariā dispositionem. Sequit̄ etiāz
 ex hoc ip̄m creatorem ignorasse mensurā
 operis sui vel de industria errasse. Si em̄
 p̄sciuit magnitudinem in qua debebat eē
 et remanere celū. cur ab initio illam eidez
 nō dedit. Nullus enīz artificū apud nos
 adeo imperitus est adeo ne parū sollicit̄
 operis sui vt scienter in eo faciat aliqd q̄
 statim oporteat eū destruere vel corrūere
 Si v̄o non p̄sciuit mensurā operis sui ne-
 cessario fuit vel erroneus vel ignorans in
 eodem. hoc autē. id est tantus defect̄. nec
 in mediocriter perit̄ ap̄d nos artificibz in-
 uenitur. Sermo igr̄ iste manifeste errone-
 us est. Patēfactū igr̄ est tibi qua de causa
 inter celū p̄mo creatū z terram necessario
 fuit creatū cū illis vel vnū vel plura. Qui
 autē dicunt vltra celū qd̄ nomināt appla-
 nō nihil esse corporeū vel coiporale z po-
 nunt illud celū p̄mūz qui et nouem celos
 hoc est totū q̄ est inter celum lunare z ap-
 planō vocant quādoq; celū et Aristotel̄.
 interdū dicit totū illud esse vnū continuū
 Isti ergo ponunt inter illud celum z terrā
 quattuor elementa mō esse et quidam ex
 eis materiā quattuor elementoz creatam
 fuisse ab initio velut materia in quandā cō-
 fusam. Revolutionem autē celi calefactā z
 exsiccata et subtiliatā superiorem partē ip̄i
 us et sit generatū ignem elementū z eē cō-
 tiguū celo lunari. Secunda v̄o eiusdē ma-
 terie partem dicunt eodem motu celi sub-
 tiliatam quidem et calefactam eodez mo-
 tu celesti nō autem exsiccata z idō reman-
 sisse humidam et sic ex illa generatuz esse
 aera. Tercia v̄o p̄pter maiorem elonga-
 tionem a motu minus q̄dem subtiliatam
 z omnino non calefactam et p̄pter hoc ge-
 neratā esse ex ea aquā elementū. Terram
 ea grossicie substācie in qua ē in q̄ insinu-
 at narratio illa p̄phetica quā premisi tibi
 vel resedisse vel in fundo mundi isti sub-
 limaris tanq; fecem omnium elementoz

et sic generatū esse per separationem par-
 tiū subtilioz atz nobilioz a cōmuni mas-
 sa. Isti igr̄ si volūt intelligere sermones p̄-
 pheticuz antedictū necesse habet ponere
 q̄ in principio creauit deus celum z terrā
 id ē massam illam materias quattuor ele-
 mentoz et omnium alioz generabilium in
 mundo isto nature p̄sertim cū ip̄i ponant
 generationes omnes q̄ hic fiūt fieri p̄ mo-
 tū celoz quēadmodū formationē vasorū
 fictiliū p̄ reuolutionē rote figuli. Cum igr̄
 deū ponat omnium formabiliū istoz facto-
 rem et velut figulū. Rotā v̄o celi ponat ei
 instrumētū p̄ qd̄ oia ista format aut gene-
 rat necesse habet intelligere vt dixi qd̄ dicit̄
 tur. In principio creauit deus celū et terrāz
 tanq; vniuersorū figulus rotam et limuz.
 Manifestū em̄ est de figulo quia in p̄-
 mis habet providere sibi de rota et limo
 anteq; procedere possit ad formationē cui-
 iuscunq; vasoz q̄ per rotā de limo forma-
 turus est. Est igitur rota celi sub pedibus
 creatoris. hoc est sub beneplacito eius vt
 voluat eam p̄o vt requirit formatio vaso-
 rum. quemadmodū rota figuli sub pedi-
 bus eiusdē. Et materia illa atq; ipsa ele-
 menta ex illa generata in voluntate eius
 quemadmodū lutum obedientissimuz in
 manibz figuli. et huic sermōni cōcordare
 videntur aliqui sermones p̄phetarum.
 Verū difficile est eis sermones p̄betarū
 qui sequuntur isti intellectui suo cōueniē-
 ter aptare p̄o eo q̄ omnia elementa sub
 celo esse ponunt. et per celum vt p̄dixi ge-
 nerata fuisse et ita nihil aque esse vltra lu-
 nam quoniā nec vltra aera. Sermo v̄o p̄-
 pheticus videtur ponere totū celum ante-
 dictū. id ē nouē celos creatos fuisse in me-
 dio aquaz z medietatē aquarū sup celos
 esse ac remanuisse. Celū v̄o q̄si natare sub
 aquis illis et super aquas inferiores. Cau-
 sa autē que eos ad hoc induxit vna videt̄
 eē contrarietas quā opinati sunt esse inter
 celū istud et terram. Terra autem omnium
 corpoz immobilissima est fm totum partes
 enim eius multe fm totum mouētur. Si-
 cut vna gleba vel vn̄ mons quemadmo-
 dum apparet in terre motu. Celum v̄o
 mobilissimum omnium corporū que mo-
 ta sunt nobis. Quare sicut illa infima ita
 illud supremū. Alia autem causa quoniā
 quies et motus cōtraria sūt. locus v̄o me-
 dius in sphaera mūdi. g z infim̄ ē loc̄ ē ge-
 n̄ p̄p̄ z p̄p̄ hāc causa dat̄ ē tre naturalif

Sicut et quies data est ei solū scōm totū. Quare motus locus propus erit extremus siue supremus. hoc igitur celū quod est mobilissimum omnium supremū naturaliter obtinet locū. Modis enim omnibus eis visum est. ut sicut infima mundi pars. id est terra secundum totum perpetuo tota quiescit. ita vltima pars mundi siue extrema tota perpetuo moueatur. In sequentibus autem satisfaciā tibi de hoc. et declarabo celum aliud esse quod est omnium celorum vltimū ac supremū. cui nec est motus nec in quietudo aliqua. imo est perpetua stabilitate quietū atque firmatū. Quod si qui sic ponunt ponant celos. non alia de causa moueri nisi propter generationem seu formationem generabilium sicut dicunt de rota figuli non erit nature motus huiusmodi sed obedientie dei altissimi cessaturus ex necessitate cum cessabunt generatio et corruptio quod est cessaturus suo loco patefaciā tibi per vias probationū si deus voluerit et etiam ipsos motus celorum cessaturos.

Stabilitio decimi celi quod empireū vocatur et stabilitatis atque quietis ipsius

Et quoniam propheta tanto credidit. primum gens hebreorum inducta signis et mirabilibus in quibus missus est ut ei crederet ab ipsis et per que etiam in humiliato rege egyptiorum. et flagellata egypto flagellis. quibus nec diu egyptiorum resistere poterunt populū hebreorum a seruitute egyptia liberaret. gens etiam christiano non enim minus eidem propheta credit. quin etiam magnificentius atque sublimius de eo sentit et sermones eius. Sicut et vere sunt sermones reputat dei. et neque eis pleque tibi narrationes eiusdem prophete et declarabo veritatem in qua lex vtraque consentit. Dico igitur quod celū vltimum ut dixi est ultra nouem notos ac nomiatos celos supereminens eis distantia multa et est istud celum habitatio substantiarum que vocatur angeli sancti et terra eius non est contrarium secundum totum sed secundum medium sui quod nominat infernū. Quod admodum enim infernus locus est pure et maxime et solius miserie. Sic celū illud locus est pure ac maxime soliusque felicitatis. **M**anifestū est autem tibi per se quod indigentia est pars miserie que manifestū est in loco illo nihil est indigentie sicut nihil miserie. Motus autem omnis propter indigentiam est et si fuerit localis erit propter indigentiam. loci autem situs que per motum querit. Quare apud celū illud omnino im-

possibile est esse motū. Quod si dixerit quis quoniam habitatores celi illius seorsum sunt ab omni indigentia non autem ipsum celū et propter hoc mouetur quia ipsum indiget renouatione situū in partibus suis non in se totū. vel quia motus ipse perfectio eius est. Dico quoniam sermo ipse erroneus est primum quia motu isto et si acquirunt non sitis partibus celi continue sic auferentur et continue per eundem motum eisdem. pars enim que motu venit ad hunc situm videlicet ut superemineret verticibus nostris. eodem motu rapit et depellitur ab eodem situ et ad hunc modum se habet de singulis partibus celi illius. Quare quicquid acquiritur de sitibus partibus celi per motum illū circularē totū auferatur eidem per ipsum. Quicquid igitur confert eis in parte ista auferuntur eisdem. Idem est igitur ac si nihil per huiusmodi motum eis acquireretur. Quare omnino est eis superfluum et inutilis huiusmodi motus. **A**mplius. Si virtus illa siue anima sua sit alia propter hoc querit vel amat motum eidem ut partes eius situs illos acquirant ergo propter contrarium debet et querere et efficere motum contrarium. Quia igitur per huiusmodi ammittunt sic acq̄sitos situs. debet virtus illa prohibere motum auferentem eosdem situs quare non magis mouebit virtus illa celum quietabit. **A**mplius. Aut appetit celum situs illos propter se aut propter alios. Si propter seipos quiescet igitur illis acq̄sitis. quoniam completum erit desiderium eius in parte ista. Quare sicut spiritus mouetur ita spiritus quiescet ex necessitate. Cum semper obtineat situs quos per motum acquirat. hoc autem est dicere quia in omni hora et omni puncto obtinet situs in partibus suis ad quos per motum venit. Quod si dixerit quia propter alios querit situs huiusmodi partibus suis celum quod propter ipsos. Dico quoniam aut acq̄sitis illis acquirat illud aut non. Si sic cessat igitur motus acq̄sitis sitibus illis. omnis enim motus cessat acq̄sito fine que per ipsum intendebatur. Si autem non acq̄rit illud vel obtinet acq̄sitis sitibus huiusmodi. Frustra igitur intendit situs illos propter illud. Insuper et erronea est eius intentio que intendit per situs huiusmodi acquirere. quod non obtinet eis obtentis. Si vero dixerit quia motus est perfectio quam intendit ipsum celum. Sequitur hunc sermonem quod omnium perfectibilium ipsum vilius sit et hoc multum vilius primum quam perfectibilium inferioribus id est que sunt in mundo nature motus via est ad perfectionem.

Pars prima de vniuerso

Nulli autem est perfectio vilior quam via sine fine in quantum via est. Quare perfectio celi secundum hoc erit vilior omni perfectione cuiuscumque alterius perfectibilis. Secundo quia cum interrogati fuerint propter quid moueatur celus non habent quid respondeant. aut enim mouetur propter motum et ita mouetur ut moueatur et ita erit motus causa sui ipsius. quod est manifestum impossibile. aut respondebit quia mouetur propter aliud. et tunc non est motus perfectio illa quam querit. sed illud aliud quod per motum querit et propter quod mouetur. Non potest igitur respondere ad hanc questionem propter quid mouetur celum.

Amplius. aut mouetur propter aliquid aut non. quod si mouetur propter aliquid ergo propter motum vel propter aliud. Jam autem vtrumque destruxi tibi et ostendi. quia nec propter aliud. Relinquitur igitur ipsum moueri propter nihil. id est nullo fine. quare nullo fructu vel utilitate. frustra igitur et vane mouetur.

Amp. Si motus est totus finis quem intendit aut intendit huiusmodi finem per viam aliquam aut non. Si intendit eum per viam aliquam. via autem per quam venitur ad quemcumque finem non est nisi motus. aut mutatio aliqua. quare per motum intendit motum. et per motum non potest intendere eundem motum. tunc enim idem est finis sibi ipsi et via ad seipsum. Quare prius et posterius maiusque et minus seipso. Cum omnis finis et maior et melior et prior sit via sua. hoc est que ducit ad illum. Si vero intendit motum istum per alium erit eadem questio de illo alio. et ibi res in infinitum. **A**mplius. si motus iste est finis vel perfectio quam intendit celum vltimum ergo eo acquisito debet quiescere. Quia igitur semper habet hunc finem. semper debet quiescere. **A**mplius. Motus est dispositio non permanens in partibus suis. imo est iugiter fluens et nihil eius totum simul est nec possibile est aliquid illius stare vel retineri. Quare si motus est perfectio celi illius vel finis perfectionem intendit et querit. quam retinere non potest et que ex necessitate tota elabitur. ita ut nihil eius retineri possibile sit. Quis autem error intolerabilior inueniri potest. quam perfectionem querere que semper sit in defectu et sine in quo quiescere impossibile est. **A**mplius. autem celum istud intendit omnes revolutiones suas que future sunt ei. aut intendit vnam earum aut quasdam. Si omnes impossibile igitur est desiderium eius adimpleri. cum impos-

sibile sit omnes revolutiones consumari secundum eam positionem eorum nec numerus est nec finis revolutionum celestium. quare nec consumatio. **A**mplius. secundum hoc finis desiderium istius que mouet celum infinitus est et infinitibile. et propter hoc desiderium eius est inadimplibile. Quemadmodum si aliquis intenderet cogitare pecuniam infinitam. stulto desiderio duceretur et erronea intentione. si pecuniam infinitam ipsum habere impossibile est. Si vero intendit vel vnam aliquam vel aliquas determinate illis igitur expletur quiescet. **A**mplius. totus motus preteritus iam dispersit et abscessit in nihilum ergo quasi medietate sue perfectionis amisit. Quare remanet imperfectum celum istud. quantum ad hoc quod est omnino non est perfectio aliorum esse non potest. Si igitur est perfectum celum huiusmodi perfectione videlicet que est motus solo motu futuro perfectum est. Si ille etiam sicut omnino non est quod re non est perfectum celum huiusmodi perfectione nisi per id quod non est. **A**mplius. Nihil est motu deficientius cum eius esse non sit nisi deficere. Quare nihil est perfectioni ineptius. Quare igitur perficit celum quod manifestum est inter corpora esse perfectissimum secundum eos. **A**mplius. Anima illa que mouet celum secundum istos intendit ei acquirere in partibus suis quasdam potest alios ut quod ergo non retinet illos cum acquisierit illos. **A**mplius. non minus intendit huiusmodi anima transferre partes celi a sitibus quos ei acquirit. quam adducere illas ad ipsos. Non minus igitur intendit auferre illi situs illos quam conferre. Quare non minus intendit perficere celum quantum ad hoc quam perfectiones eidem auferre. **A**mplius. sicut idem motus rectus est accessus ad vnum locum et recessus ab alio. Sic motus iste circularis partium celi simul est acquisitio novorum situum et amissio quorundam aliorum equalentium videlicet eorum quos obtinent nunc partes ille. Quare non plus est perfectio quam defectio. **A**mplius. que utilitas est partibus celi in acquisitione novorum situum. quos obtinebunt post presens nunc. Cum enim non meliores sint quam huius quos nunc obtinent nullo modo est eis utilis acquisitio eorum. Quare inutilis est vel celo vel partibus eius motus huius. **A**mplius. aut meliores sunt quasdam de huiusmodi partibus celi quam aliam aliquam modo aut non. Si meliores debet igitur partes celi diutius in illis esse quam in aliis. hoc autem non est verum cum motus celi continuus sit et equalis. Quod si nullo modo meliores sunt quidem

eorum aliquibus ex alijs. In nullo igitur potest eis mutare eos quod autem nullo modo potest omnino vel novum est vel vanum. Quare mutatio situum siue motus est omnino vel novum celo vel partibus suis vel inutilis et frustra. **Amp.** si ois situs sunt equi boni celo et partibus eius ergo cum deserit quidam et accipit alios eque bonos amittit ut sunt illi quos accipit. p. idem igitur est ac si non acciperet. quare frustra laborat in accipiendo.

Amp. si proficitur in accipiendo necesse est ut deficiatur amittendo equos bonos. Si enim acquisitio novorum est perfectio eiusdem necesse est ut ammissio eorum sit amissio perfectionis.

Quod celum extremum siue supremum necesse est esse quietissimum.

Hec igitur omnia agregavi hic ut patefacere tibi quod motus non potest esse perfectio. Et quoniam quies atque stabilitas dignior est esse perfectio eiusdem vel comes perfectionis quin perfectio hec finis est in quo quiescit unumquodque. Motus enim frustra est ubi nec indigentia nec imperfectio est. **M**anifestum etiam est. quod natura non movet nisi ad id in quo geribile intendit subiectum quod movet et propter hoc diffinitur ab Aristotile principium motus et quietis per se mobilis et cetera. quia etiam si vera esset positio eorum motus celi non esset per se celi. sed partium eiusdem. et hoc est quoniam cuius est finis eiusdem est et motus. Quia igitur finis et perfectio huiusmodi motus valet renovatio situum est partium ipsius celi per se erit et motus celi earum per se cum renovatio situum sit finis et perfectio. **E**contrario autem didicisti et didici consuevit a philosophis. Celum igitur extremum seu supremum necesse est esse quietissimum propter ultimam elongationem suam ab imperfectione et indigentia. **Amp.** qualiter creator providisset terre de loco quietis perpetueque stabilitatis. et non potius celo maxime ultimo sed reliqueret eum in inquietudine et in instabilitate profertim cum post rationem univalem futuram quam omnis lex promittit ibi collocandi fuit oes quibus bonitas creatoris preparavit felicitatem eternam et quos elegit ad illam. Non enim possit ibi esse eis felicitas nisi eorum habitatio tam iniqua vertigine continue volueret. **M**otus quoque ultimi celi esset omni tempestate rapidus quia et de quolibet aliorum celorum hoc manifestum est. De ratione vero mortuorum licet omnis lex eam supponat certitudinem tibi faciam loco suo. videlicet in capitulo de re

novatione uniuersi.

De ordine siue positione empirie ad alia corpora.

Hec igitur ita determinat et ponit videlicet quod celum primum creatum quietissimum sit in extremo et primo uniuersi corporum seu corporalis terre. **V**o ex opposito dico quia consequens est ut celum quod est in ultimitate mobilitatis sit in equali distantia ab illis duobus. hoc est dicere in medio eorum. Sicut narra. primo prophetia fiat firmamentum in medio aquarum aquarum quippe tota massas seu mole que inter terram et celum illud quietissimum creata est. et hebrei secundum sapientes et christiani in rebus diuinalibus prophetas nominatam dixerunt. Quidam autem etiam terram et abyssum ipsas vocata arbitrati sunt terram et aquam quia potentia utrunque eorum erat. Utrumque enim ex ea erat generandum et generatum est omnipotentia virtute creatorum abyssum autem quidam eam dixerunt propter profunditatem et confusionem. Narratio autem prophetica totum insinuat fuisse aquam a terra usque ad celum empirie et totum vocat abyssum que est propria nominatio aquarum multarum et in medio hoc aque quam pre multitudine sua vocauit abyssum. Sic factum fuisse celum quod et vocat firmamentum de igne vero et aere ac generationibus eorum nulla videtur penitus facere mentio licet quidam ex philosophis hebreorum somniauerit per spiritum domini prophetam aera intellexisse eo quod apud eos hoc est in littera hebraica legitur per spiritum habetur ventus tanquam ventum opinaretur esse aera motum. **Q**uid et quidam estimauerunt et error eorum destruit in scia Metheroz per tenebras vero ubi dicitur et tenebre erant super faciem abyssi voluit intelligere ignem elementum eo quod tenebre sit ignis huiusmodi. Si enim luminosus esset. videretur vel de nocte vel de die cum totaliter circumdet aera et nateat super ipsum et ita totum celum videretur nobis ardere qui sumus in terra. huiusmodi autem error est ex ipso sermone prophetico manifestum est quoniam secundum hoc dixisset propheta quia tenebre erant super spiritum domini id est ignis super aera. **Amp.** firmamentum non est factum in medio aquarum. Si enim esset factum in medio earum. Sicut et ipse textus prophetie dicit pars aquarum esset sub eo et pars supra aerem vero et ignis ex necessitate sunt super oes aquas. et erant secundum ipsum tunc ergo neque aer neque ignis essent sub firmamento.

Pars prima de vniuerso.

momento neq; iste aer eēt veri nois s; potius aqua calefacta. **Amp.** in ordinatis sine locasset de^o celum in medio aquarū cū naturali nobilitate. supe^e debeat omnibus elemētis et hoc requirit etiā motus eiusdem circularis q; recto motu ex necessitate potest esse atq; pfectior. Motus autē elemētōz omnium rectus ē ppter hanc difficultatē dixit noie aquarū pphetam vltz fuisse equiuoce et noie aquarū intellectas fuisse totam materiā illam qua facta ē generatio celoz et elemētōrum. Et in hac enocatione multi etiā sapientū christiano- rum eidez pcordat dicētes. Lu m em dictū ab eodē ppheta. Cōgregetur aque q; super celos sunt in locū unum intellexisse etiā notas nobis aquas q; maria p̄tinēt. Cū vero dixit fiat firmamētū in medio aquarū et diuidat aquas ab aquis intellexit se eum p̄dictam materiā et ex media pte eius factos fuisse nouē celos tanq; si diceretur. fiat firmamētū in medio aquarū id est firmitas q; est dicere firmes mediū earum firmitate sc; ac stabilitate celestis forme vt nō subiaceat mutabilitati et corruptioni cui ip̄a aqua et inferiora corpa subiacent et intellexerūt aliq; firmationē istaz congelationez et obdurationē instar cristalli. alij vō coagulationē simplr eam nominauerūt. Sicut qdem ex phylozophis hebreoz dixit coagulata ē gutta media hoc est mediū aquarū siue media pars. Qualiter at̄ hoc factū sit in seq̄ntib; determinare tentabo. Iterū autē reuertar ad stabiliendū p̄bationib; et declarationib; alijs primū celum qd̄ empireū vocat qui de illo loquunt. Dico igitur quia omnis locus qui in mūdo est siue oim̄ debetur alicui ex corporib; p̄mis quē admodum infim; locus siue medi; debet terre tanq; ei p̄pus et naturalis et ppter hoc gescit in eo quiete ppetua quare sup̄mus locus in mundo debetur alicui corpi tanq; eius p̄pus et naturalis et ppter hoc gescit in eo quiete ppetua. ē igitur vltra nouē celos mobiles. celū aliud q̄ntissimum. Quod si dixerit q; quia totū celum nouum gescit fm̄ sitū et hoc fm̄ se totū. sed ptes eius mouentur ppter acquisitionez et renouationē firmitatis quos ptes in grunt naturaliter h̄mōi sermōnis error facile destruit sc; p hoc qd̄ natura partū eadem ē que et totius quolibet em̄ celozum excepto forsitā stellato simplr ē hoc ē onomez hoc ē vni; nature

in omnib; p̄tib; suis. **Manifestū** igitur est qm̄ naturaliter ptes celozū nec nouos sit; nec noua loca in grunt. Sic neq; ip̄i celi. **Amp.** isti situs non sunt nisi supe minentie directe oppositiōis super inferiora corpa. Quare pars cuiuscūq; ex celis que non excedit latitudinē terre nō habet istos situs ad terrā. Letere em̄ partes oēs declinat siue exēit a directa suppositiōe ip̄ius. Eodem modo se habet et de alijs elemētis id est de igne aere et aqua. Si hoc igitur q̄rit ad pfectiōz sui naturaliter partes aut septentrionales et australes eundē naturaliter sunt oēs cum suis celis. Inq; rent igitur naturaliter similes suppositiōnes orbi terre et ita mutabunt loca sua vt appropinquent ad media celoz suoz et ita partes primi celi scilicet noui australes et septentrionales sc; appropinquabunt ad ptem eq̄noctialis circuli siue eq̄toris diei. Quare dissipabunt oēs celi per eandē viam per quā et noui. **Amp.** manifestum est habitationem beatificandorum hominū seorsum eē a turbine et tempestatē tante rapiditatis. Necessē em̄ est illam esse pacatissimā. Si igitur celo in aliq; collocandi sunt hoies beatificandi seu glorificandi in celo q̄ntissimo ac pacatissimo collocabunt. **Manifestū** igitur ē tibi si tamē nosci ad hoc gloriā statū illius quia nulla habitatio digna ē eis aut pueniens illi felicitati nisi celestis. Corpa enim illoz sicut doceberis in seq̄ntibus incōpabiliter maioris erunt glorie q; aliq; ex nouē celis notatis et q; aliqua ex stellis vel luminariis. Quod si collocarent in celo taz rapide volubilitatē aut reuoluerent euz eoz et tunc ingensima eēt vita eozum aut turbulentissima. sed et reuolutiōis ip̄oz impossibile eēt fructū aliq; aut vtilitatē inueniri. aut starent celo illo reuolutio et tūc ex necessitate tot fissure fierent in corpe celi illi; quot eēt ibi corpa gloriandorum hominū. ip̄i autē ponit oēs celi infecabile et impassibile. **Amp.** cum terra immobilis sit et extrema pars mundi id ē celum mobile ip̄iq; ponant mundum aial esse quē admodū et plato ponit ip̄m esse animal cuius pes id ē infimū immobilissimū est caput autē mobilissimū. hoc autē videtur puerfitas. **Amp.** in vno quoq; genere perfectum est melius et pus imperfecto. et non indigēs indigente. inq̄ntum talia sūt. Corpus igitur qd̄ non indiget motu neq;

ut perfectione. neque ut via ad perfectionem melius est atque plus indigere alterutro ditorum modorum. Que autem meliora ac perfectiora sunt prioraque alijs magis sunt et digniora sunt ut sint que illa. Quare si sunt corpora imperfecta indigentia et posteriora erit ex necessitate multo fortius celum quale preterit tibi vicis perfectum et non indigens motu.

Amp. si deus creasset homini celum quod diximus non est dubium quin multum addidisset perfectioni universi corpori seu corporali et tunc esset completus in genere suo et nullum ei genus operum deesset. Quare manifestum est si deest ei istud incompletum ipsum esse in genere suo. Omnium enim corporum nobilissimum ac perfectissimum eidem deesset. Quomodo enim etiam mundus elementaris incompletus et imperfectus esset si ei vel ignis vel aliud ex elementis quatuor deesset. Quia igitur complevit deus et perfectum fecit omne siue universum corpus necessario dedit ei hanc partem nobilissimam et que est tanquam caput ipsius et propter hoc quasi sine capite ipsum fecisset nisi si caput istud id est membrum eiusdem nobilissimum in supremo et quasi in eiusdem vice collocasset. Quod si dixerit quis quia otiosum esset illud celum. iam dedi tibi super hoc unam utilitatem ipsi vicis habitatiois iocundissimam hominum quibus danda est eterna illa felicitas. Aliam vero complementum siue perfectionem universi corpori. Terciam adducunt aliqui ex theologis sanctisque doctoribus valentem habitatiois angelorum. dicentes celum illud quod cito creatum est sanctis angelis esse repletum. Et hanc revera questionem difficile determinabilem. Si enim celum illud locus corporalis est repleri non potest nisi corporalis substantia. Spirituales enim substantie sicut et magnitudinem corporalem non habent. sic nec locum replere possunt.

Amp. quid ad homini substantias de habitatiois corporali. Sicut enim nihil ad corpora de habitatiois spirituali. sic nihil ad spiritus vel spirituales substantias de habitatiois corporali. propter homini motu rationum rationes irrident imperiti sermones sanctos autenticos et divinis revelationibus editos et scriptos. Ego vero in tractatu de huiusmodi substantiis vicis abstractis inuisibilibus patefaciam tibi veritatem si deus voluerit. Quarta vero utilitas celi empirei est manifestatio glorie ac magnificentie creatoris quemadmodum enim in palatio rega-

li ex assistentibus ipsi regi ex multitudine ac varietate ministrorum ex ornatu et apparatu ipsorum nec non ex ipsis obsequijs eorum de. ex ipsa etiam magnificentia et decore palatii appet magnificentia et gloria regis. Sic in isto celo tanquam regi seculorum preclaro nobilissimoque palatio dei gloria incogitabiliter conspicitur. ubi milia militum ministrant ei et decies centena milium assistunt eidem. Ubi innumerabiles militum celestium chorum laudes eius ineffabilis concertus suavitate resonant incessanter. Ubi tantus est decor tanta claritas et pulchritudo. tam speciosus ornatus omnium et singulorum ut terreni regni gloria quantumlibet incliti atque magnifici modicissima ac servilis administratio ad illius preparationem certissime apparet.

Nota solutionem questionis superius dicte.

Quod autem querunt quod ad sanctos angelos de habitatiois loci corporalis pertineat quatenus in se ipsis aliquid sentire possint vicis quantum pertineat ad animas humanas. Que indubitate incorporee sunt quantum inque pertineat ad ipsas de habitatiois sua incorporeis que vicis habitacula earum sunt. Quatenus diligant speciositatem eorum sanitatem et alias bonas dispositiones ipsius et quod est ab eis remotius quantum diligant domorum etiam corporali pulchritudinem et quod ultra est atriorum et ortorum amenitatem et quod est magis adhuc longe civitatum etiam suarum magnificentiarum et amplitudinem. et quod est post omnia hoc totius regionis est et etiam regni in quibus corpora earum sunt similes dispositiones. licet nihil salubritatis afferant corporibus earum. Si hec omnia attenderet ex hac comparatione ad angelos sanctos aliquid quod nobilitate atque speciositate celi empirei pertinere nec irriderent nec forsitan mirarentur. Cum autem diligentius universum corpus cogitaverit et homini comparaverit inuenies ipsum ostensum in consideratione illius videlicet quemadmodum homo quod spiritualis est in ipso hoc habet intimum hoc est intus. Quod autem est corpus hoc habet extra. Ubi debet mundum siue omne e contrario se habentem habet enim corpulentioris sui parte ac vilioris intimam et hec est terra. Subtilioris vero atque nobilioris et a corporali grosse remote rem habet extrinsecam siue forinsecam. ac si diceret quia mundus habet corpus suum intra et cor extra circumdans ipsum corpus et circumvol-

Pars prima de vniuerso.

uens ex omni parte homo & corpus huius extra & cor intra minus suo corpore pene incommensurabiliter corpus autem maius ipso corde e contrario autem se huius omne siue mundus cor enim habet maximam partem in totalitate sua iam autem didicisti quia cor vas est & receptaculum proprium et vite & vitalium & etiam sedes est seu solium ipsius anime totum residuum regentis & administrantis. Sic celum vltima ea que maxima vitalia sunt in mundo seu vniuerso continere necesse est & esse creatori sedem ac solium vniuersum regentis et administrantis. et hic est sermo qui sepe apud prophetas legitur ex persona eiusdem. Celum sedes mea & in celo sedes eius & quocumque de gloria eius ad dignum locum sunt celum sedes eius esse dixerunt sicut narrat Aristoteles in libro celi & mundi. Sedem autem indubitanter necesse est esse certam ac stabilissimam. Est igitur celum empireum velud amictus splendoris totius mundi & velud tectum pulchritudinis preclari palatii dei ac donatoris omnium seculorum. & velud operimentum speciosissimum templi ipsius quod vtiq; totus mundus est & est habitaculum glorie ipsius penetrabile ac intimum iuxta quod predixi tibi quia quod exterius est in mundo hoc est intimum ac nobilissimum in eodem & alia comparatione velud sacrarium est in eodem templo quod est mundus. Sacrarium inquit continens et recipiens quecumque in toto vniuerso sancta vel sacra sunt & dignitate tam nobilis habitaculi digna. & ipsum est celum quod celat & continet omnia tam visibilia quam inuisibilia et propter hoc potissimum celi nomine dignissimum. Quis sensisse videtur qui dicit quia celum est continentia visibilium & inuisibilium istud celum est domus dei vberissima a cuius vbertate inebriantur omnes qui in ea sunt & de cuius plenitudine instar tenuissime atque rarissime irrorationis in ista regione inferiore aspexit. Ipsum est ciuitas quam fluminis imperetificat quam torrens voluptatibus spiritualis ineffabilis replet. iuxta sermones prophetarum a quorum fide & veritate suadeo tibi quantum possum in nullo recedere. Quam autem istud est premarum ac nobilissimarum substantiarum habitatio. idem autem est ordo substantiarum que et locorum seu habitationum eorum consequens est ut quemadmodum ille prime sunt inter substantias sic habitatio earum prima inter habitationes ordine nature quare sicut ille primo creande fuerunt inter substantias Sic & habitatio earum inter habitationes

Quare celum illud creandum fuit inter celos et locus ille primo creandus inter loca.

Amplius si mundus est velud domus regia habens omnes sibi congruentes officinas In domo autem regia principalis portio aula est seu palatium & propter hoc primo edificanda. deinde alie officine tanquam appendentes ei et non existentes nisi propter illam

Manifestum autem est quia celum istud omnium partium mundi. amplius est atque capacius & propter hoc aula vel palatium nomine inter partes mundi solium dignum. primo igitur edificandum fuit ab ipso rege cuius aula vel palatium est. Deinde alie partes mundi tanquam domus istius regie varie officine. Eo autem ordine quo palatia regibus aliis edificantur. primo igitur creatum fuit quantum fuit de ordine nature. Sed ut iam dixi solum creatum non potuit quia intra ipsum fuisset vacuum si solum creatum esset. quare creata fuit cum eo terra tanquam ei contraria ut in sequentibus dicam. Qualiter autem creatum fuerit istud celum vno verbo expedito quia non pro corruptione alterius. alioquin iret res in infinitum iuxta errorem aristotelis qui per hoc probare intendit generationem & corruptionem eternas esse. hoc est non habuisse initium. Quare creatum simul fuit in sua materia & forma id est materia eius & forma simul create sunt altera in altera vel sub altera. Post ipsum vero & sub ipso situ & loco creata est materia aliorum generandorum hoc est celorum & duorum elementorum que sunt ignis & aer. Vegetabilium omnium et animalium & aliorum generabilium hec ergo materia fuit aqua iuxta nominationem prophetica & reuera aqua omnium est elementorum generationi aptissima ita quod ex ea sola videntur fieri generationes omnes vegetabilium sola enim corrumpitur & consumitur in generatione vegetabilium quodcumque & quantumcumque fruges ex agro aliquo generentur. terra agri in nullo minuitur quantumtate. Ad hunc modum inuenies et de machinis vegetabilibus se habere. quantumtate enim silue ex motibus orientis motes in nullo per huiusmodi generationem minuuntur quod euidentissimum est in siluis cecis & etiam extirpatis. Redentibus enim illis per generationem vel excrescentibus. non inuenies inminutam quantumtate terre. Inuenies autem ipsas manifeste crescere quemadmodum si vas certe quantumtatis terra repleueris & in eo aliud plantaueris vel seminaueris a qua irrigantem siue pluuiam siue aliam. manifeste videris

debis semper corrumpi atq; consumi. Ter-
ram aut crescere ultra quantitatem quam ha-
bebat quando primū ex ea vas repletū est.
Quare generatiōes vegetabilium et aia-
liū q̄ ex terra fiunt aque maxime debent.
Ex aere vero vel igne si que fiunt genera-
tiones pauce atq; rarissime fiunt. Appa-
ret igitur tibi ex hijs aqua esse omnium ele-
mentorum generatiōibus aptissimū pp̄
hanc causam generatiōes celorum aialis
umq; ac vegetabilium expositurus pp̄he-
ta aqua vocauit omnem illam materia ex
qua hec omnia generanda erant. Vel ga-
reuera aqua erat. De qua verissime est qd̄
partes eius non eēt eiusdem puritate. Oēs
lum em̄ profunditas earū esset a terra vsq;
ad celum empireū non est mirum nisi
partes ille que viciniores erant loco pu-
ritatis. et remotiores erant a loco feculen-
tie et aliene admixtiōis puriores erant eis
que e contrario se habebāt. Sicut et in oī
p̄funditate aquarū contingit et in aere ip̄o
qui indubitanter purior atq; subtilior est
cum partibus suis a terra et aquis remo-
tioribus. Debit etiā idem ordo partium
esse materie illius in subtilitate atq; puri-
tate qui erat in altitudine et deorsione. et
pp̄ter hoc fecem et sedimen seu residen-
tiam aliorum elementorū terram qdem
philosophi vocauerūt. **A**mp̄. quia ce-
lum vltimū purissimū est et ab omni fetu-
lencia remotissimū. terra vero e contrario
fetulentissima et a p̄ma sinceritate remo-
tissima cū omnia corpora in mundo ordi-
natissime posita sint cōsequens est vt que
est compatio mediōrum corporū in elonga-
tione et p̄p̄nuitate ad illa extrema eadē
sit eorū adinucē in fetulantia et puritate
ingrossicie et subtilitate. et eadem ratio est
in vno illo medio pp̄ter partes suas et in
pluribus. Intelligo aut̄ hic sic quia eadem
debet eē comparatio partium materie illi-
us siue fuerit aqua siue aque similis que
et corporū eodem ordine in loco partium il-
larum positorū. Si quis aut̄ dixerit qd̄ ce-
li non potuerunt fieri de aqua tanq; ma-
teria aque non fuerit potēs sine aqua re-
cipere formā celestem. Sermo eius erro-
neus ē. materia namq; corporalis p̄ma post
q̄ nudata fuerit a forma sua corporali potē-
tialitas est indeterminate et infinite. et cō-
mūis ad oēs formas corporales nec maḡ
appetens vnā q̄ aliam qd̄ autem in gene-
ratiōibus que fiunt in mundo nature ma-

gis recipit quādoq; vnā q̄ aliam ex v-
tute agentis est. et victoria qua expellit for-
mam sibi cōtrariam a materia et super in-
ducit suā tanq; potens fructus super hōi
materia. Ubi v̄o non est agēs nisi creator
multo incōparabili⁹ sic inducet materie
denudate formā quā noluerit et elegerit.
Nihil em̄ est potēntialitas materie vt ob-
stat beneplacito creatori et idē sciendū ē
in omni alia natura. Nihil em̄ adeo natu-
rale est vnicuiq; nature vt est obedire vo-
luntati creatoris cū nihil habeat vnaque
q̄ natura nisi qd̄ de voluntate ipsius illi da-
tum est ab eo. Non em̄ circa se sed sibi et
ad se fecit oīa creator et pp̄ hoc nihil cō-
tra se hōc est nude rebellet vel rebellare
velit aut possit naturalr dedit alicui eorū

De materia empirei celi.

De materia vero hōi celi primi ac
nobilissimi an cōmunis sit. i. illis
materijs aliorū corporū merito du-
bitabit aliquis et fuit qdem quē hebrei re-
putāt philosophū q̄ dixit qd̄ de de splē-
dore pallij sui fecit celum terrā vero deni-
ue que erat sub throno eius. Et q̄ sapiēs
apud hebreos reputatus ē. Cū iuxta pla-
num suū sermo iste manifestē errone⁹ sit
qdem ex alijs eorū philosophis nō aliud
em̄ intellexisse in sermone isto exposuit nī
si qd̄ per eum aliā fuisse materiā celi aliaz
v̄o terre insinuare voluit p̄ sermonē illū.
Mirabile autē valde est qd̄ cum ponant
materiā p̄matius vniuscuiusq; corporis ab
omni forma corporea seu corporali in se ip̄a
nudissimā cum grossicies et subtilitas et q̄
cunq; alia hōi sunt forme corporales sint
q̄re manifestū est quia de materia nō pos-
sunt dici nisi per modū potētie aut potēti-
alitatē aut vtrunq; contrariorū cū contra-
ria circa idem fm naturā solū modo fieri
habeāt. Dicit ex materia igr̄ fiat vel sic cor-
pus subtile vel mobile celeste an terrenū
siue alterius modi forme soli debetur vel
maxime. Quia igr̄ placuit creatori celū p̄-
mum non solū ordine et positiōe s̄ne situ
primū facere sed etiā nobilitate et alijs p̄-
fectionibus ip̄m p̄ficere decorare et ornare
ita vt p̄minentia p̄fectionū et ornatus oī-
bus intueri valentib⁹ appeat decus omni-
um corporū mundanorū et mundi ipsius ca-
put splendore mirabili redimitū atq; cor-
ruscum. Et supradixi tibi vel cor eiusdem
vt tectum. hec oīa potius per ip̄am nobi-
litate forme celo vel fecit vel dedit crea-
Do iij

to: q̄s per naturā ipsius Materie igitur ei dem debetur omnis eius p̄fectio atq; nobilitas. hoc autē non ex opposito sed tā q̄s ex incidenti dixi in hoc loco qm̄ de naturis celorum nō est intentionis mee disputare in hoc capitulo. Verū p̄pter vanissimas opiniones hominū quibus sompniant de materia p̄ma corporum feci rememorationē hanc de materia p̄mi celi et vt appareat tibi quoniam non leuitate intellectus ita locutus sum de p̄mo celo habet ex alibi perscrutate inuestigatis ac declaratis que ostendent tibi loco suo.

Quod firmamentū factū fuit in medio aq̄
Quoniam incepti ex incidenti exponere narrationē p̄phetica ex vniuersi corpori siue corporali a creatore p̄lequar et declarabo tibi firmamentum siue celum continēs nouem celos factum eē in medio aquarū et diuidere aq̄s ab aquis hoc est abyssum implentē rotas cōcauitatem celi empirei vsq; ad terram. Dico igitur in p̄mis quia celum h̄mōi ibi factum est vbi et est. Non enim fieri potuit alibi. Si enim alibi factum esse non esset translatum ad locum in quo est nisi p̄ motum localem. h̄mōi autem motus esset ex necessitate vel circulari vel rectus. Tu etiam nouisti quia motu circulari nō recessisset a loco suo. Si enim recessisset mutasset centrū circa qd̄ prius nouebatur et ita nō esset ei naturale mediū centrum illud et habuisset finem hoc infinita media motus eius cū inter quelibet duo puncta in linea sint infinita. Quare inter centrū qd̄ est modo medium motus ipsius et p̄imum centrū eius essent infinita puncta. quorū quodlibet fuisset mediū motus illius circularis per quē venisset ad locū in quo modo est et motus ille esset sicut motus rotarū currum aut quadrigarū qui motus lōge a natura celorum. **A**mp̄. si non fuit factum in aquis illis siue in abisso illa sed extra esset ergo factum vel in celo empireo vel in vacuo extra ip̄m. Jam autem declarauitibi in eis que p̄cesserunt quia nō est possibile nec vnq̄s fuit corpus aliquod eē extra speram vltimā mūdi in vacuo. In empireo vero celo manifestū est ip̄s non fuisse creatum quia reliquisset vacuū in illo cuius nihil motum est motu quo puenit ad locum vbi est et fecisset scissurā exiens de celo empireo et dissipationē eius incredibilem cum sit grossioris substantie. **M**a-

nifestū igitur est ip̄m fuisse creatum intra empireū et p̄pter hec merita aq̄s siue in aquis. Non inconueniēter aut neq; multum abusiue dicitur creatum in medio aquarum qd̄ in ip̄s aquis vel intra aq̄s creatum est licet non in loco equaliter distante ab extremitatibus aquarum.

Amplius. cum inter duo extrema quietissima medium sit utpote corpus extrema mobilitatis et iterum medium vt inter extrema quorum alterum ē in vltimitate puritatis corporalis secundū naturam alteram in vltimitate feculentie alteram in vltimitate subtilitatis. Alter in vltimitate grossicie corporalis et insup̄ alterū in vltimitate inferioritatis. alter in vltimitate sublimitatis localis. Creator autē et natura q̄ tota eius magisterio imperioq; regis ordinat loca corporū ad p̄p̄tiones et similitudinē nature lē. Ordinatū igitur est firmamentū in medio corporum extremorū in mundo quare in medio mundi hoc est in medio spacio qd̄ est inter celum empireū et terrā. Quia igitur hoc medium erat medium aquarū sicut supra patefeci tibi. In eodem autē loco est vbi et factum fuit. factū igitur fuit in medio aquarum.

Nota que sit vtilitas aquarū que sunt super firmamentum.

Si quis autē querat de aquis que super istos nouem celos remanserunt quas firmamentū diuisit ab eis que sub celis erant et dicant quia nō videntur ibi esse. Superuacue enim ibi essent. Ego autem in p̄mis respondebo tibi quia cum tanta multitudo piscium generata sit ex aquis ipsi non dicunt aquas residuas ociosas esse. **M**anifestū enim est quia non om̄s aque corrupte sunt vel consumptie in generationib; piscium. ymo maior pars earum restat. nec tamen in vltimo dicit eam aliquis aut superuacua. **Q**uod si dixerit quis quasi tote aque consumuntur in generationib; piscium frustra generaretur ex eis pisces quia pisces siue aqua esse vel viuere non possunt recte vti qd̄ dicit. Sicut cur non est verisimile ip̄m esse celorum conseruari in aquis cū similiter ex aquis generati sint apparet igitur vna vtilitas aquarum que reseruate sunt et ambiunt celum continēs nouem celos a parte superiori videlicet qd̄ in eis et per eas saluatur seu conseruatur esse celorū qui ex eis generati sunt quē admodum in

aquis et per aquas conseruati esse piscium
 quod ex eis generati sunt. Et concordat ista ratio
 opinioni eorum quod dixerunt celos esse ex aere
 illis per congelationem earum vehementis-
 simam et obdurationem fortissimam instar
 cristalli. Unde et cristalline substantie eos
 esse opinati sunt. Verum longe nobilioris
 atque subtilioris quonia sit cristallus terre-
 stris qui apud nos inuenitur homini enim
 homines attendentes grossa corpora motu
 calefieri apud nos sicut et subtilia videbant
 per eundem frigidari putauerunt tanta ve-
 hementia atque continuitate motus corpo-
 ra celorum eorumque calefieri. ut necesse ha-
 berent vel nimia desiccatione frangi vel
 vehementia calor dissolui nisi per contra-
 rium homini calefactioni occurreretur. qua-
 re ad hoc visum eis vtilis aqua ille su-
 periores ut adorem homini temperent. hic
 autem sermo vanus est quonia per homini
 temperamentum aquarum non occurre-
 tur periculis inferiorum celorum presertim
 cum tanta sit profunditas id est spissitudo
 celi noui. quod infrigidatio illa vel tempera-
 tio aquarum non posset penetrare usque ad
 medium illius. Propter hoc respondebo
 tibi alia via super homini questione et dicta
 quia sermo homini quo celorum aliquod
 vel omnes dicti sunt cristalline substantie pro-
 pterea dictus est quia calor homini valet cri-
 stallinus secundum opinionem vulgarem apparere
 videtur in eis. Similiter et sphaera apparere vi-
 detur calor saphireus in eisdem vel iacincti-
 nus sicut dixit prophetarum primus in secundo
 libro legis hebreorum quod valet subter deum
 israel erat quasi opus lapidis saphiri quasi ce-
 lum tamen serenum est. Impossibile autem videtur
 ut vere cristalline substantie sit aliquod celorum
 et per congelationem ex medio aquarum gene-
 ratio. Congelari enim non videtur aqua nisi
 ex vehementia frigiditatis neque congelatio ali-
 ud est quam excessus frigiditatis sicut didici-
 sti in scientia metheroorum. Quamquam autem con-
 gelatum fuit medium aquarum extremitatibus
 remanentibus in nature sue impantia presertim
 cum superiores partes omnium aquarum prius
 congelentur quare superior pars aquarum prius
 congelari debuit. **Amp.** cristallina sub-
 stantia plus est terrestris quam aqua. Sub-
 stantia enim cristalli et omnium gemmarum non est
 nisi cinis vehementia caloris resolutus seu
 liquefactus et postmodum congelatus. Quod
 autem cinis sit substantia homini corporum appa-
 ret ex confractione et contritione ipsorum. Lon-

fractio enim in quantascumque et quoscumque mi-
 nucas fiat non mutat substantiam. Eodem
 quippe est substantia totius et duarum medietatum
 ipsarum totius inquam quod est omnino id est vni-
 us nature per totum quemadmodum eadem
 est substantia. alicuius masse auree et dua-
 rum medietatum eius. Similiter et quattuor ca-
 ractarum ipsius et ita in infinitum. Cum autem
 multis concerneretur cristallum vel ex gemmis
 quamcumque alijs apparebit tibi manifeste
 totus aceruus minicioz cinis esse. Quare
 manifestum est substantiam cristalli velud
 cinerem esse. homini autem exemplum mani-
 festum est in vitro et experientia assidua de
 eodem. **Amp.** si substantia celorum esset
 homini in infinitum esset ponderosior quam to-
 ta terra. quare nec super ignem nec super
 aera stare posset. **Amp.** ipsa aqua non
 posset ibi stare super ignem scilicet et aera. quon-
 iam minus ergo cristallus. **Amp.** cum
 ignis impleat totam concavitatem celi luna-
 rum usque ad aera quomodo stabit contiguum
 tanto igni celum lune. Si cristallina est
 substantia licet autem non sit presentem inten-
 tionis ut praedixi de naturis celorum. hoc tamen
 ad presens hic dico quod propter similitudinem
 apparitionis dictum est et propter paruita-
 tem visum et insuper propter stabilitatem et
 soliditatem ipsius substantie celorum. Est enim
 fortissime substantie cristallina ac difficilimum
 ad secundum nec non ad liqua faciendum. sicut di-
 scere potes ab his qui operantur in gem-
 mis. Sensus etiam hec ex periri quotidie licet
 Sicut et homini stabilitionem seu solidationem
 congelationem vocari intelligo a prudenti-
 bus qui hoc dixerunt. **Manifestum est**
 igitur formam celorum quam medietas aquarum in ma-
 teria sua suscepit a creatore formam esse pre-
 rer formas quattuor elementorum. et ex omnibus
 elementorum et propter hoc non est passibilis a
 calore vel frigiditate. et ideo non est timendum
 celis de particulo confractionis ac dissolu-
 tionis. Reuertar autem ad respondendum ad eas
 questionem quam proponunt de aquis que di-
 cuntur super celos remansisse. et reperta quod
 dixi quia non est necesse quod in generatione
 quorumcumque corporum tota consumatur ma-
 teria ex qua generantur. Sicut ostendi tibi
 de piscibus supra quos et sub quibus mul-
 ta copia aquarum remanet post generatio-
 nem ipsorum nec tamen inutiliter vel ociose
Amp. nullus huiusmodi hominum mira-
 tur vel abhorret. ignem esse sub aquis et
 etiam sub terra sicut apparet ex locis bal-

Pars prima de vniuerso.

neorum naturalium et etiam ex inundationibus et quasi diluuijs ignis que erumpunt ex tribus montibus videlicet vulcano etna atque chymera. Cur igitur adeo mirantur aquas esse super celos. non enim magis est hoc circa naturam quam ignem esse sub aquis aut terris.

Destructio errorum quorundam.

Quod autem aliquibus visum est aquas illas supercelestes ibi reservatas esse propter diluuium quod tunc erat futurum et propter irrogationes pluuiarum que inde descendunt nullomodo possibile videtur. Primum quia propter soliditatem celorum nullomodo possent huc descendere nisi vel noue vias aptare eis in celis fierent vel veteres aperirent et hoc etiam quibusdam visum est quod aptare et vias in celis sunt ad descensum aquarum et vocauerunt eas cataractas celi de quibus dicit propheta hebreorum quia inundatione diluuii cataracte celi aperte sunt propter quod et pluit quadraginta diebus et quadraginta noctibus super vniuersam faciem terre. Quod si verum esset iuxta sermonem istum cum ex omni parte celi descenderet pluuia super terram ex omni parte ex necessitate aperta fuisset celus. Venti enim contrarii non possent tot et tam illa persarare aera ut aquas per ipsum descenderes sic dispergerent atque diuiderent super terram. **A**mplius generatio pluuiarum notissima est quia ex nubibus fit per frigiditatem coagulantes eas in aquam quemadmodum etiam in niuem. Mirabile autem est quod non codes errore dixerunt niues et grandines ex illis aquis descendere sicut et pluuias cum tamam videamus copiam niuium fieri. **A**mplius in quibus partibus celi dicitur esse cataractas hominum et qualia hostia et qualesue feras dicitur habere cataractas hominum quibus quibus obcludantur quibus aperiantur. **A**mplius in mille annorum spacio et etiam in ampliori non possent aquae iste descendere desuper noue celos sicut declaratum est in libro de profunditatibus celorum. Multum igitur a longe oporteret creatorem aperire cataractas celi antequam plueret super terras. **A**mplius in quibusdam regionibus nunquam pluit et in quibusdam sepiissime pluit propter hoc et alia multa que adducere possem hic non dum intelligo prophetam hebreorum cataractas celi vocasse nisi partes ille celi que generatiue sunt pluuiarum et inundationum

aquarum quales sunt signa aquatica videlicet cancer et pisces. Similiter plades et orion de stellis vero mars venus et luna quod ut astrologi in libris suis scripserunt et experimentatores astronomie se dicunt experientia comperisse. Cataracte ergo hominum tunc aperte intelligunt cum cause hominum ad istas operationes pluuiarum scilicet et inundationem aquarum nutu creatoris laxate sunt et etiam confirmate. Si quis autem eorumque desipiat ut ex verbis prophetarum hoc astruere velit videtur quod aquae hominum super dictos celos repositae sint quasi in thesauris ut cum fuerit beneplacitum creatoris utatur eis ad pluuias et diluuiorum inundationes pro eo quod dictum est a quodam ex prophetis de eo ponam in thesauris abyssos non effugiet quin idem oportet eum dicere de niuibus et grandinibus et hoc quoniam in sermonibus sanctis ex persona ipsius creatoris legitur. Nunquid ingressus es thesauros niuis aut thesauros grandinis aspexisti que preparaui mihi in die pugne et belli. Eodem etiam errore videtur debere dicere creator fructus et grana non per generationem facere sed magis de thesauris educere vel emittere et denegat errorem iste usque ad ventos quoniam quidem ex prophetis dixit qui educet ventos de thesauris suis. Cum manifestum sit ventos non esse omnino nisi cum fluit. Reuertar igitur ad id in quo eram et dicam quoniam aquae que super celos nouem sunt non sunt ibi in forma aquarum que apud nos sunt. Sed ex eis regio illa que celo empireo circumtegatur sic facta est ut sit amena et salubris et per omnem modum apta habitatio glorificationis hominum et veniens vite immortalitatis et impassibilitatis eorum. Sic quibusdam forte videatur Tu enim non ignoras quod pisces in aere viuunt et in aere viuere non possunt. Sed in aqua est vita eorum atque saluatio. E contrario autem se habet in hominibus qui non possunt viuere in aquis. Sed in aere solummodo. Sic necesse est regionem superiorum aquarum sic preparam esse et aptatam prout requirit salubritas immortalitatis et incorruptionis future post rationem mortuorum. Conuenientius enim videtur ut sit regio illa siue habitatio hominum beatitudinis illa futura glorificationis quam ipsa substantia celi empirei ut quidam forsitan opinantur. Eius enim soliditatis est celum empireum ut spirationi et respirationi deseruire non possit. Quare si spirabis et respirabis in illa vi-

ta beatitudinis ab hominibus habitatio illa inter celum nonum et empireum sola que hinc videtur statui beatitudini illius. Amplius pulchritudo illa et splendor empirei celi magis digna est conspici quam calcari. Super empireum autem celum non est locus et propter hoc neque habitatio. Amplius cum celum illud rectum sit totius mundi non convenit ut subsit pedibus habitantium ymo potius debet patere aspectibus eorum et supereminere capitibus. Quare manifestum est aquas illas vel iam versas esse incorporeales quale dixi vel saltem eo tempore vertendas quo homines beatificandi in sublime beatitudinis transferendi sunt. Tanto autem maioris puritatis corpus est quod ex illis factum est vel predicto tempore faciendum quam alia elementa quanto aquae ille puriores fuisse aliis aquis estimande sunt. Quapropter longe purius isto aere quem in habitamus et in super quanto corpora nostra in statu glorie illius nobiliori habitatioe digna erunt quoniam sunt in statu mortalitatis et miserie presentis. Si quis autem querat propter quid tacuit de utilitate aquarum illarum vel de generatione que de eis vel facta est iam vel facienda. Respondeo tibi quia genti hebreorum sic loqui debuit lex et legislator ut et intellegere possent et crederent narratiombus illius. Non enim solummodo brevis erant intelligentie ymo innutriti ydolatrie et imbuti erroribus propter quod nec de creatione angelorum nec de resurrectione mortuorum nec de multis aliis secretis mentione eis expressam facere voluit. Facilius enim erat ea repellere que non intellegent aut caperent propter quod insonuit illud antiquum proverbium apud eos locuta est lex lingua hominum. Utrum autem vaporabiliter sint suspense aquae ille tanquam in nubibus aut aliis vaporibus quoniam quidem faciunt. Tu vero scito quia isti cogunt ponere idem esse aquam et nubem resolutam ex illa et tandem idem esse aquam et aera. Quoadmodum cera indurata et emolita idem et tandem liquefacta in quantumlibet rarum liquorem idem erit ex necessitate quod indurata secundum eos. Similiter glacies et aqua ex ea resoluta. Quapropter non erunt secundum veritatem duo elementa aer et aqua ymo erunt unum subiecto sed differrent sicut exemplificaui tibi de cera liquefacta et indurata. **A**mplius secundum

eos esset calor vel in celo nono vel supra ipsum. Resolutio enim et evaporatio aquarum non fit nisi operatione calorum hanc autem opinionem videntur sequi duo in convenientia. Primum quia necesse est moveri vel alios celos in deorsum quoniam aquae vaporabiliter rarefacte maiorem locum ex necessitate requirunt quam in liquiditate sua naturali. Quare necesse esset ut propter huiusmodi rarefactionem amplaretur locus earum et hoc non posset esse nisi per motum celorum quem dixi. Aliud autem conveniens est quod postquam generatio nubium fit ibi per calorem resoluentem aquas necesse est ut per elongationem ab huiusmodi calore fiat coagulatio nubium et ita pluvia vel nix vel grando. **A**mplius unde et in quo corpore esset calor huiusmodi nec fugere potest quantumcumque vanus somniator. Ex hijs igitur omnibus que premisi tibi collige declarationes singularum partium prophetice istius narrationis et ego abreviabo tibi expositionem super eadem. Dico igitur quod in principio creavit deus celum et terram et intelligo tribus modis quod dixi in principio. Horum primus est ut referatur ad creationem quod dixit. In principio quasi dictum esset primum creavit quod est dicere antequam faceret antequam ornaret creavit inquam in seba celum et terram facturus postmodum eadem id est faciem perfectionis et decoris eiusdem daturus facere enim est faciem dare et hoc manifestum est ex ipso plano littere. Sequitur enim in sermone eiusdem prophete quod benedixit deus diei septimo et sanctificavit eum quod in eo cessaverat ab omni opere quod creavit ut faceret ac si diceret quod creavit substantia ut postmodum faceret illud id est faciem ei perfectionis et decoris dando completeret. In summa autem hoc est intellectus. In principio creavit deus et cetera id est in operibus eius primo est creatio. secunda factio. tertia ornatus. quarta propagatio. Secundus modus est in principio id est antequam current iste quas quotidie videmus generationes et propagationes creaturarum et hoc idem dignum et iustum fuit ut prius crearentur illa ex quibus et per quae alia postmodum generarentur. Tacet autem de creatione aquae quoniam non erat permanens in statu sua creationis neque quantum ad substantiam etiam per maiorem sui parte ad minus cum ex ea generandi essent celi novae et pisces omniaque reptilia aquatica. Sicut

Pars prima de vniuerso.

et volatilia forte aer et ignis elementa. Jam etiam dixi tibi de partibus superioribus aq̄ vel aquarū q̄ nec in illo statu suo remanserūt. Celū v̄o empireū et terra in statu creatiōis remāserūt q̄ntum ad substantiam licet multiplex p̄fectio decoris et ornatus eis postmodū sup̄addita sit. Ut p̄pter hoc tacuit de creatione aquarū q̄ ex creatione extremo:ū necessario oportebat eam intelligi p̄pter impossibilitatem vacui sicut p̄dixi tibi. Tercius modus est vt intelligatur in p̄ncipio creationis et formationis vniuersi. Intelligat autē forsūtā aliquis in p̄ncipio vt referat illud ad narrationē p̄phetica; sub hoc intellectu. ac si p̄pheta cogitaret ita narraturus vel expositurus creationē reformationē vniuersi. In p̄mis hoc dico in p̄ncipio sc̄z sermōis mei. Creauit deus celū et terram. Cur autē non sic dictum dixit deus fiant vel creentur celum et terra. Jam expediuerunt me et te sancti et sapientes in hoc dicētes q̄m verbū qd̄ est et ars ip̄ius omnificā nō fuit nominandum cū creatione q̄m creatio non fiebat nisi secundū substantiam et nondum implemento p̄fectionis artis autē est p̄p̄ formam p̄fectionis dare. Cum igr̄ in creatione forma p̄fectionis neq; data esset ei neq; danda nō fuit mentio faciēda de arte vel v̄bo dei. Ego autē manifestū te expedito per ip̄m planū littere. Creauit em̄ deus celum et terrā vt ea faceret id est vt eis faciē p̄fectionis et decoris daret. Sicut in ip̄o plano littere ē. Q̄ si q̄s dixerit q̄ p̄ v̄bum dei creata sunt celū et terrā. quemadmodū et lux facta et firmamētū et ideo dicere debuit p̄pheta. Dixit deus creentur celū et terra. r̄ndēo tibi in hoc q̄ de accessorijs et secundarijs operū nec sermo solet fieri apud artificē. Qui em̄ p̄cepit artificī fac mibi domū vel edifica sup̄vacue diceret ei fodi fundamenta extrahē lapides et lapidicina congrega alias materias. Uides ergo q̄ p̄ceptum ē de forma p̄ncipali. Sic nō debuit esse dei p̄ceptus neq; oportuit qd̄ exp̄meretur sup̄ creatione q̄m accessoria et p̄paratoria erat creatō ad factionem quā dixi tibi. **A**mp. ars est tanq̄ sigillū p̄ncipalis forme hōc autē imp̄mis et maxime per artem q̄ritur sc̄z vt forma p̄ncipalis p̄ eam materie de qua agitur imp̄matur et p̄pter hoc non cōueniēter in ip̄a creatiōe fieret mētio de v̄bo seu arte creatoris. **A**mp. quia erant remāsurā celū

et terra in illa imp̄fectione creationis non fuit cōueniens vt diceretur. Creentur celum et terra. Sicut et ostēdi tibi de domo edificanda quia non ē cōueniēs vt dicatur a p̄ceptore qui imperat artificī ad singulos ordines lapidum vel estructuras ordinentur isti lapides hic vel fiat hec structura alioquin non esset finis vel numerus sermonū p̄ceptoris ad artificem. Et ista questio non est longe ab ea questione q̄ quis quereret p̄pter quid nō est dictū de qualibet parte celi aut terre. Creentur hec pars celi vel terre. que questio manifeste nihil habet dubitationis. Manifestū em̄ est. q̄a nec numerus nec finis esset sermo num huiusmōi Quia ergo creatio in nulla parte celi vel terre s̄stebat ideo nō fuit dicendum. Creetur hec pars vel illa. Similiter quia nō consumabatur opus creatoris in creatione celi et terre sed per creationem deducebatur ad p̄fectionem suā ideo non fuit dicendū. Creentur celum et terra. Sicut neq; de partibus celi et terre.

Dec̄laratio sermonis sequētis quo dicitur terram inanem et vacuam s̄m̄ duas intentiones.

Quod autem sequit̄ in sermōe p̄phete Terra autē erat inanis et vacua. Dico q̄ narratio hec est conclusio scientie naturalis. Non em̄ sup̄vacue dictum est inanis et vacua. Duo enim sunt genera plenitudinis aut plenitudo secundū duas intentiōes dicitur. Primo q̄ plenitudo quedā interna est siue inima et ex illa fiunt exuberantie generatōnum. Sicut vides terrā quasi exint̄na plenitudine exuberare vel eructare generatōnes vegetabilū et etiam multoz animalium. Secūda plenitudo est exterior et habitationis secundū quem modū dicit̄ terra repleta adultis vel latrouib; vel alijs hominibus. Utroq; autē istorum modoz terra se habebat q̄ nec secūda erat nec inhabitata. huiusmodi autē dec̄laratio est

Manifestum em̄ per se est quia terra veri nominis frigida et sicca est ex neutro autem istorum vel ambob; simul potest esse generatio vegetabilū autem animalium naturaliter. Quare manifestum est quia circa ex se naturaliter inanis ē ab interna huiusmōi plenitudine. **A**mpli; omne vegetabile et omne animal. elemētariū est ex quatuor elemētis. De vegetabilib; et animalibus hoc intelligo q̄ ex terra generant̄ q̄re

manifestū est quia ex terra sola nō potest fieri generatio hōi. Nihil autē habet terra ex creatione sua. nisi substantiā z naturalia sua alia. Quare quantū in ea est z ad naturam ei⁹ pertinet inanis est. Eodem modo z vacua ab exteriori plenitudine inhabitantiū. Certum ē quia ista plenitudo aduenticia ē terre et aduenit ei post completam ei⁹ substantiā. Quare cū vacuitas sit ei naturalis plenitudo vero ista deuenticia ordine nature z in ipsa creatiōe sua erat tra inanis z vacua. Post hoc s̄b iunxit. Et tenebre erant super faciē abyssi. Jam autē declarauit tibi in eis que p̄cesserunt quia tenebra nō est aliud cōtrariū luci sed p̄uatio lucis tantū. Quare tenebras fuisse super faciē abyssi nō est aliud fuisse super faciē abyssi. Sed magis aliquid abfuisse a faciē abyssi scz lucē vel dixit hec p̄pheta p̄pter empireū celum. cui ab inicio sue creationis non fuit lux illa q̄ postea splenditatum esse. Sicut vides z de alijs celis q̄ nullum eorū in se luminosum est. Un̄ nec videtur aliqd eorum. Quia autē appet luminis in eis a parte luminarium ēz stellaz. Non est igr mirū si de empireo celo hoc idē dicatur cū empireū naturaliter diuersa tū ab alijs celis nō videat nisi sola nobilitate substantiē ac subtilitate eiusdē ordinem v̄o locorum siue positionē in altitudine z depressionē dedit ordo nobilitatis ipsorū quēadmodū z alijs mundi corporib⁹ p̄mis. i. q̄tuo: elemēt.

Respondit de qua luce intelligi debz hoc quod dicitur fiat lux.

Dicit hoc autē subiunxit dixit vero deus fiat lux z facta est lux hōi autem sermonis intellectus est qz omnipotenti v̄bo suo mandauit z impauit vt fieret lux z facta est lux. Et qm̄ lux potest intelligi vel sp̄ialis vel corpalis. sp̄itualem vero lucē fieri quoniam fieri non potest nisi in substantijs intelligentib⁹ nō fuit nisi soles intelligentiē z iusticie oriri s̄b substantiē hōi neqz dies ex hōi luxiōe nisi preclara illuminatio eaz est. Scire nāqz debes ex p̄cedentibus quia cūz verbū sp̄itualemente creatoris non sit nisi splendor micans ex luminositate ipsius et dictio eius non sit nisi generatio eiusdem v̄bi. et p̄pter hoc ortus eiusdem tanq̄z mibi ac sp̄itualemente solis. Erit ex necessitate dictio eius foris insonans ip̄a eiusdem solis illuxio et p̄pter hoc illuminatio audientiū sonū

illum ineffabilem z videntiu lucem illam iocundissimā ac preclaram et hec eadem illuminatio fuit ex necessitate dies in tota regione intellectū angelicorū attēde ergo coniuncta. Dixit deus z fiat lux quēadmodum ortus solis z dies. Attēde autē quā sicut substantiē sp̄ituales abstracte priores sunt ordine nature et etiam nobilitate q̄z alie substantiē v̄tote p̄p̄inquoiores primo ac nobilissimo videlicet creatori. Sic earum p̄fectio decoratio z ornat⁹ ex necessitate priores sunt p̄fectiōib⁹ decorationibus z ornatibus aliarum. Illuminatio vero quā dixi tibi videlicet illuxio siue insonatio sp̄itualemente verbi ipsius preclara ac iocundissima p̄fectio est substantiarum intelligentiū consumata et decor vltimus ornat⁹qz speciosissim⁹ earundē et merito in operibus factionis non dico creationis prima fuit p̄fectio hōi substantiarum. Verū vtrum ex tanta illuminatione earū splēdeat celū empireum q̄z factionem habet non hec plene discutiendū. Multis em̄ impossibile videtur ex dispositionibus que sunt in substantijs abstractis fieri imp̄ssiones aliquas in corporib⁹. In aiab⁹ enim humanis secus est a deo quippe coniuncte et colligate sunt corporib⁹ suis. vt merito ex eis que in ipsis aut apud ipas sunt vel fiunt fiant imp̄ssiones corporibus earundem. faciam autē te scire in sequentibus videlicet in capitulo de renouatione mundi qd ex substantijs abstractis sequitur multiplices imp̄ssiones in corporibus et qd ex beatitudine animarū bonarū erit multiplex p̄fectio in corporibus iparum in ratione z p̄petuo post illā. Si ergo ex tanta beatificatione celestium illarum miliciarū splēnduit z splēdeat p̄petuo tota habitatio illoz non tibi debz videri mirabile. Quia si de luce corpali dixit deus vt fieret cōuenienti⁹ intelligitur hoc de splēdore empirei celi q̄z dalia luce corpali. licet quibusdā visus sit. quia de luce quadam intelligitur hoc qm̄ dicunt fuisse quasi nubem lucidam et eius reuolutiōe vel in aquis vel super aquas factaz ēē. ac designata p̄mam diem. hic autē sermo valde incredibilis ē cūz omino nullavtilitas apareat luci illi⁹ neqz reuolutiōis sue nō em̄ erant aialia vel hoies qb⁹ luceret aut horas z ceteras ptes d̄signaret. **C**amp. qd factū est postmodū de luce illa. Si em̄ expleta p̄mo die statim destructa ē tanq̄z

Pars prima de vniuerso.

ociosa. Si postmodū vt nōnulli dixerūt corpus solū ex illa factū est Sequit̄ multa que vidēt absurdissima. Vbi em̄ esset fabricatū corp⁹ solis ex illa. Si enī vbi ipa creata ē q̄liter trāfferri potuit p̄ celos medios ad celū sol̄ q̄rta die. Nō em̄ modicū fuit corpus lucis illius cū ex ea formandū eēt corpus solis qd̄ cōstat eē tante magnitudinis. Sed de motu illius cum eēt naturalis vel violentus vel volūtario q̄stionem habet. Tu autē quicqd̄ horū ponas vides que inde sequatur. **A**mp̄. p̄pter quid laudata ē bonitas luc̄ illius. Si nō eousq; bona fuit vt placeret creatori permanentia ipsius. Non em̄ eousq; attollēda erat bonitas cui⁹ p̄manentia creator non approbavit. Cōuenienti⁹ igr̄ intelligitur lux illa fuisse vel sp̄ialis illa illuxio solis intelligētiē q̄ dixi vel splendor quo illustratum ē celum empireū extralibet causaȳ antedictaȳ nouerit. Neq; em̄ substance angelice in nocte sue p̄fectiōis diu reliquēde fuerūt neq; celum empireū absq; luce eē debuit. cū eius habitatores ad lucem creati eēt. Non em̄ decet lucidos habitatores tenebrosa habitatio. Sicut neq; eōuerso tenebrosos inhabitatores lucide mansiones. Apparet etiā ita eē eōtrarijs ex p̄portione. Sicut em̄ habitatio obtenebratorū sc̄z infernus tenebrosa est ⁊ fiunt ex quo factus fuit infernus que ad modū doceberit in sequētibus sic habitatio p̄traria luce illa sc̄z quā p̄dixi iocundissima non debuit eē tenebrosa. **A**mp̄. q̄s est qui habitationē edificet vel hoib⁹ vel etiam animalibus ⁊ nō eam ornet atq; decoret omniq; modo paret p̄ congruentia illorum. Decorandū igr̄ fuit splendore empireum celū et etiā tanto splendore vt tota subiacēs ei habitatio vsq; ad nouū celū inde claresceret. De hoc q̄ sequit̄ in f̄mo ne eiusdē p̄phetie sc̄z q̄ vidit deus lucem q̄ eēt bona. tū ē ex alijs trophis ⁊ figuris p̄pheticoȳ sermonū istud intelligere. Nō enim possibile vt tunc p̄mū lucem videret euz ab ip̄o facta ē. nihil enim addit ex substance reū visioni vel cognitiōi creatoris. Nihil detrahit ei dū non existentia ip̄aȳ. Sicut alibi tibi declaratū est in hoc eodē magisterio. Quare intelligendū vidit id est videre fecit vel vidit id ē approbavit ac si dictum ē de qua placuit ei anteq̄ eēt vt fieret. placuit ei vt postq̄ facta est eēt atq; maneret. Qd̄ autē sequit̄. Et factum est vespere ⁊ mane dies vn⁹ multas

h̄z questiones. Primum q̄a creatio celi empirei subito facta est ⁊ in instanti. Impossibile ē enim creationē coporis sperici incium h̄re in tpe ⁊ p̄fici illo. Unde enim inciperet creatio illi⁹ cū nulla em̄ inciperet creatio illi⁹ cū nulla pars dignior sit p̄us creari q̄ alia. **A**mp̄. quid p̄mum crearetur n̄ ip̄o an eius superficies exterior vel interior an velud eius quidē tantus siue arcus an emisperiū siue ps emisperiū. Et de superficie q̄dem manifestū est eam non posse nisi in corpore vel cū ip̄o. Quocūq; autem dictorū modoȳ dicatur cepisse creatio celi illius reddit tibi q̄stio de inani ⁊ sequetur inter duo capita artus h̄mōi eē inane. Inane autē non facit substantiam vt supra ostendi tibi quare duo capita arc⁹ h̄mōi figura sed circulus. Eadē inconuenientia inuenies in alijs mōis. Q̄ si forte dixerit superiorē partem aquaȳ ⁊ congelatam fuisse v̄ alias stabilitā atq; firmatam aut tota igr̄ coagulatio illa facta est simul aut pars post p̄tem coagulata ē. sic fit in aquis que apud nos sunt. Q̄ si tota simul sic coagulata ē. Verū igr̄ est qd̄ dixit quia subito ⁊ in instanti creati est illō celum. Si v̄o per partes ⁊ successiue facta est h̄mōi coagulatio nō est virtus creatoris p̄culdubio immediata que sic opatur ymo v̄tus corporalis. Opatio es em̄ in tempore non congruit omnipotēti v̄tuti creatori. Causa autē in hoc est quoniam opatio ois h̄mōi per conflictū ē ⁊ victoriā agentē sup̄ paties ⁊ paulatim eiciens v̄tutis p̄trariū suū a corpore p̄tingente. Creatori autē hoc sicut non est resistentia in opibus suis immediatis sic neq; mora. Quare quicquid opatur per semetip̄m subito illud operat̄ vel in instanti. **A**mp̄. sic non creatum sed generatum esset p̄ corruptionem primum celum. ⁊ hoc ex illa materia siue aquea siue alia ⁊ de ipsa materia relinqueretur eadem questio. Quare abiret generatio ⁊ corruptio in infinitum vel occurreret corpus subito creatū in sua materia v̄ forma qd̄ et erit immediatū opus creatoris. Quā igitur nullū ex corporib⁹ adeo decet opus esse solius creatoris nec celus p̄mum consequens est ip̄m creatum fuisse subito. Similiter et lucem factā subito p̄m v̄tra n̄q; intentionē quam dixi. Quō igr̄ dies vna fuit sp̄aciū illud siue instantia illa q̄b⁹ creatū ē celū p̄mū tra ⁊ aq̄ me

dia inter illos et lux facta. **A**mp. quid erit tibi mane et quod vespe. **A**mp. instantia illa non potuerunt esse vel contigua vel continua. Jam enim declaratum est tibi per aristotilem in libro physicorum quod inter quolibet duo non est tempus. Quid ergo factum est medio illo tempore aut que utilitas temporis istius. Dico quia sicut quibusdam ex sapientibus et sanctis visum est quia medio illo tempore distulit creator illuminationem quam praedixi tibi ut angeli sancti experimento cognoscerent quod essent ex creaturae sua ut per modum tanta gloria illuminationis illustrati et humiliores et in deum magis grati quia deuoti postmodum extiterunt. Nihilominus tamen ab eisdem merito quaeritur quia totum hoc incompatibiliter melius nosse poterat ex illuminatione illa glorificati quam ex luce scientie sua naturalis sibi innate atque create Ergo nec ista quaestione dissolui tibi per hoc quod adieci verbis eorum experimento. Ex perimento siquidem imperfectionem suam cognoscere expediebat angelis sanctis valde ad ea que praedixi. Plus enim humiliat sensus et experientia imperfectionis quam alia eiusdem cognitio fortassis autem nec possibile erat naturam angelicam in gloria homini creari. Verum hic istud determinare ac per scrutari longum esset et magis reseruandum est loco suo sed non effugis propter hoc quaestio cum intellectualis operatio tempore non indiget. Omnis enim cogitatio et omne intelligere atque cognoscere instanti est et subito et generaliter omnis passio que fit in substantia impartibili. Si enim fieret in tempore aliqua passio substantie impartibilis fieret in ea pars post partem ex quo sequentur duo inconuenientia. Primum quia passio illa esset ex impartibilibus. Partes enim omnes que in impartibili subiecto vel essent vel fierent impartibiles essent ex necessitate alioquin non possent esse in subiecto impartibili. Secundum inconueniens est quasi intelligere unius non fieri in instanti non posset hic esse nisi altero duorum modorum quos dicam tibi videlicet ut diuideretur ipse intelligere vel apte intellectivum a parte intellectus. A parte autem ipsius intellectus non diuiditur nisi hoc modo ut aliquid ipsius intellectus prius intelligat et deinde aliud et ita consequenter singula que eius sunt donec intelligat totum. Nihil autem unum intelligit per modum istum quemadmodum cum intelligitur celum non intelligit particulari videlicet prius intelligatur una eius pars

et deinde de alia sed ipsum celum totum simul intelligitur etiam partibus non intellectu. Sic et homo non intellectu pede vel manu aut oculo. In quibus autem quorum unitas adunata est ex multitudine reuera contingit intelligere totum diuidi iuxta multitudinem et diuisionem ipsius totius. Quemadmodum intelligere propositionis unius diuiditur intelligere subiecti et predicati eiusdem quam aggregatum est ex eis. In eis enim de quibus mentionem facio manifeste vides quia intelligere totius non est aggregatum ex intelligere partium eiusdem. Quare manifestum est tibi iam quia intelligere non diuiditur apte intellectus cum intellectum fuerit unum non sit adunatum ex multitudine ut intelligere ipsius oporteat esse aggregatum similiter ex intelligere partium ipsius. Ubi est manifestum est tibi quia intelligere uniuscuiusque partem que non diuiditur in toto illo similiter nec ipsum diuiditur. Quemadmodum si dixeris celum est volubile. Intelligere ipsius celi non diuiditur intelligere partium eiusdem nec diuiditur tempore. Non enim in intellectu tuo prius fit quod est per ipsum intelligere quod intelligis celum et deinde alia. pars enim illa vel esset intelligere vel aliud et si esset intelligere esset vel illud intelligere quod intelligit totum celum vel quod intelligeres partem ipsius. Quod si esset ipsum intelligere quod intelligit celum ergo prius fieret in te illud intelligere quod intelligis celum quam intelligere celum. Si vero esset intelligere illud intelligere quod intelligere partem celi hoc iam ostendit tibi. Si vero esset intelligere quod aliud intelligeretur quod neque esset celum neque per celi tunc esset inutile et impertinens ad intelligere quod intelligis celum et ita vane de illo fit mentio aliqua. **M**anifestum igitur est tibi per hoc quia intelligere non diuiditur apte intellecti nisi per modum quem dixi tibi. A parte vero intelligentis impossibile est ipsum similiter diuidi. Cum intelligens omne per modum quo est intelligens substantia impartibilis sit. In substantia vero impartibili non est possibile ut pars post partem patiat. Nec ut pars post partem agat cum non sint ibi pars et pars. Siue igitur intelligere sic agere siue pati impossibile est quod diuidatur a parte intelligenti. Adhuc modum se habet de actionibus aliis et de passionibus et generaliter de omnibus dispositionibus spiritualibus. Quare lux illa prima siue dies siue fuerit illuminatio solis modo

Pars prima de vniuerso.

intellectiuo. Si fuerit beatificatio completa huiusmodi substantiarum vs abstractarum nullo modo fuit diuisibilis secundum tempus. Quod ergo assignat ei propheta vespere et mane primum cum illuminatio illa ne regere ad occasum nec appropinquationem vllam ad tenebras habere poterit. Qualiter autem vespere et mane ex duobus punctis temporis intelligatur esse non est facile videre nisi quis dicat substantias illas preclaras in consideratione proprie defectibilitatis atque potentialitatis eas aliquo parte temporis in se immotas et hoc vocasse propheta tam vespere quo occasum suum agnosceret sibi esse ex se et paratas esse ad hoc ut reciderent in non esse. Vnde dicente deo et mandante adesse educte sunt et create. Unde est intellectus pene si ad imperfectionem earum hoc referas. factum est igitur vespere in eis per huiusmodi contemplationem sui occasus vel occiduitatis et ideo prius nominatur vespere qua prius in eis sua ipsa defectibilitas et occiduitas utpote naturalis et a se ipsis quam earum beatificatio perfecta que intelligitur per mane. Mane enim remotissimum est a vespere et incipit est perfectus hoc est proficiendi et operandi in ipsa perfectione vel secundum ipsam. Factus igitur est vespere ut dixi in consideratione sue occiduitatis et luce illa. Et factum est mane in consideratione nouitatis illius lucis et initio proficiendi siue operandi secundum illam. Opus autem perfectionis istius est potissimum atque precipuum admiratio magnificatio et collaudatio creatoris. Dicit autem illuminatio illa mane et propter hoc quod prima fuit illuxio creatoris et primus ortus veri solis quo ortus est creaturis. et quia etiam in eo stat et permanet immutabiliter in quo cepit. Non enim augetur velut a crepusculo in meridiem cuius neque claritati eius neque seruari seu ardori sincerissime dilectionis qua creatori inseparabiliter adherent aliquid addit vel accrescit. Quanto autem spacio durauerit vel vespere illud vel mane et vtrum die integrum compleuerit id est viginti quattuor horarum equalium spacia que est mensura vniuscuiusque revolutionis integre firmamenti sermo propheticus non determinauit. Verum non est in consuetum apud nos diem et sex horarum et paucarum inueniri et noctem similiter et etiam diem dimidij anni integri et noctes sex. Sic declaratum est tibi in tractatibus multis de hijs. Non abusive igitur sapiens et sanctus ille propheta vocauit die spaciū vniuerso spacio viginti quattuor

horarum. Quapropter si spatium illud temporis quo hec omnia facta sunt videlicet celum primum in terra et aqua media attingens a terra ad celum illud et lux facta cum sequela sua quam dixi tibi videlicet de consideratione proprie occiduitatis in substantiis illis et de consideratione sue imperfectionis et potentialitatis. similiter et de ipso mane vocare voluit propheta vespere et mane et die absque iniuria loquere et abusive hoc fecit. De nocte vero ideo nullam mentionem fecit quia nullus locus est nocti vel tenebris in regione illa vel propter hoc quia in vespere illud et mane reuera nihil est medium. Si quis autem dixerit beatissimas illas substantias in consideratione et admiratione creaturarum vicem celi et terre aquarum et etiam sui ipsarum moram aliquam traxisse ut ex inde magnificaret abundantiam atque sublimitatem creatoris et ex inde erexisse se ad ipsum et moram aliquam in hoc traxisse cum collaudatio et glorificatio creatoris nec breuis nec perfunctoria sit sicut nec est de moramque huiusmodi dici vespere illud siue finem illius more quod est congruentius non improbabiler dicit nec sermo eius tanquam erroneus reijciendus est. Elucidabo autem istud amplius et dicam quod in principio hoc est in prima parte diei illius primi quam propheta vespere vocasse videtur multa facta sunt que omnia subito et in non tempore hoc est in puncto temporis fieri possibile non fuit. horum vnum est creatio primi celi et terre et aquarum. Secundum est creatio angelorum. Tertium ordinatio angelorum in officijs dignitatibus et ordinibus suis. Quartum conspiratio angelorum malorum et apostotatio eorum. Quinto casus atque delectio illorum. Hec autem quinque cum perscrutatus considerauerit inuenies absque vlla dubitatione facta fuisse in tempore aliquo cuius finem vespere vocauit sermo propheticus vel posset intelligi vespere casus malorum angelorum. quod et fuit eis occasus et obtenebratio a luce prima ac preclara que deus est quantum ad naturalem illuminationem. Et si enim multa luce scie sue sapientie naturalis adhuc clarescat in multis tamen obtenebrati sunt. Sicut doceberit in tractatu deis singulari nec propter solam istam obtenebrationem dicta est vespere finis more seu temporis illius. ymo etiam et propter infrigidationem qua ab amore naturali creatoris penitus friguerit. Ita enim nec scintilla huiusmodi amoris apud eos viuit aut ardet ymo totum miramur et odium ipsorum

pueri ymo potius subuersi sunt. Adde in
 sup quia postq̄ celum p̄mū creatus est et
 eius eē stabilitum atq̄ firmatū virtute per-
 manentie et durationis que habuerūt in
 icium et inceptiōe siue criminatiōis a par-
 te p̄ncipiū factū est eius esse. etiam mēsu-
 ratum mensura tēporis et quies eius nō
 minus digna vt mensuraret tēpore quo-
 niam motus aliorū celorū finis ergo mē-
 sure h̄mōi quietis et durationis vocata ē
 vespere p̄pter consumationē vel ipsiū vt
 eorum que in ea facta sunt quoniā subse-
 cutum ē mane id est iniciū partis alteriū
 diei in qua facta sunt que narrabo. Utrū
 autem ista duo vespere sc̄z et mane essent
 vere aut perfecte medietates diei qui vi-
 ginti quatuor horarū est qualiuq̄ continet
 spaciū licet sermo sanctus non determi-
 net non est tamē contra veritatē aut rati-
 onem. q̄ quantitate a sequētibus dieb̄
 non discrepet p̄sertim cū conspiratio ma-
 lorum spirituū quam p̄dixi moram tēpo-
 ris et plixitatem req̄rat. Cum em̄ numero
 eorum sit innumerabilium milium et p̄-
 mus ac nobilissimū eorum contra crea-
 torem primus se erexerit. qualiter hoc ve-
 nit ad tot milia aliorum. Qualiter in hoc
 ip̄m inducti sunt nisi tractatus aliquis et
 suassiones interuenerūt. In tanta autem
 multitudine quō potuit eē tractatus bre-
 uis et suasio atq̄ inductio nō plixā cum
 sapientissimi creati essent et intantū ausū
 stulticie deducti sint. Si em̄ homo q̄ nō ē
 sapiens nisi ad modicū sapientia natura-
 li auerti nō potest a sensu suo vt a virtute
 ac rectitudine declinet nisi magnis et mul-
 tis validisq̄ suggestiōibus ac suasionib̄
 quomodo illi tanta sapia p̄diti in tantā
 vesaniam tpe breuissimo induci potuerūt
 ipsi etiam tanti mali inuentor tanto diffi-
 cilis induci debuit q̄ aliquis aliorū quā
 to eū constat maiori luce sup̄ictia q̄ oēs
 alius claruisse potissimū cum nullus eorū
 exteriorē haberet instigatore ac suggesto-
 rem tanti mali. et haberet vnusq̄sq̄ splē-
 dorem sapiētie qua p̄diti erant fortissimū
 mali illius disuasore et etiaz rep̄ssores. hec
 antez oīa idcirco dico vt appareat tibi ve-
 speram p̄me diei hoc est p̄maz p̄tem mul-
 tarum horarū spaciū habere potuisse pro-
 p̄terea que facta sunt in ip̄a cum euidenter
 requirant tempus et subito oīa fieri nulla-
 tenus potuerūt. Ip̄m vero mane si securi-
 da pars diei p̄mo accipias non minores

t̄pis mensurā req̄rere euidenter elucefferet
 tibi cū diligentē considerationē feceris et
 h̄is que in eodē fieri oportuit et que in eo-
 dem facta sunt. h̄orū p̄mum est creatio lu-
 cis iuxta modos et intentiones quas dixi
 Secūdu collaudatio et magnificatio cre-
 ator̄is de ipsa illustratione et glorificatio-
 ne sanctorū angelorū et de ip̄a iuxta dam-
 natione ac deiectiōe malorū sc̄z et de alijs
 bonis donisq̄ atq̄ beneficijs creator̄is er-
 ga seip̄os. Terciu qd̄ veriori ordine p̄mū
 est admiratio creator̄is in seip̄a. Sunt et
 alia q̄ sanctis angelis patefacta sunt ip̄a
 claritate sue glorificatiōis quorum reue-
 lationē ineffabilibus gaudijs et iubilatio-
 nibus p̄secute fuisse nullatenus dubitadi
 sunt sicut de creatione generis humani
 et restauratione angelice ruine ex hoibus
 et de reparatione ciuitatis superne. ac in-
 tegrationē ip̄ius que quasi detruicata ac
 mutilata erat per casum malorū angelo-
 rum. Sunt et alia multa secretiora atq̄ p̄-
 fundiora. In quorū consideratiōe et con-
 templatione delectabiliter eos occupari
 noluit creator et ip̄a luminositas intelligē-
 tiarum suarū amorq̄ bonorū omniū p̄-
 p̄ter gloriam creator̄is eos figebat ac de-
 tinebat in eis. Nec est incōueniens si men-
 sura p̄ime diei habeant sequentes et si
 p̄ma vbiq̄ exemplaria sunt sequentium
 posset at quis intelligere vnūquaq̄ di-
 erum istorū vespere p̄pter occiduitate t̄pis
 qua cōsumptione sui ip̄ius que cōsuma-
 tio eiusdē ē toto fluxu sui esse incessanter
 festinat. Mane v̄o eiusdem t̄pis finis nō
 autem inq̄ est finis p̄cedentis t̄pis mane
 vocatu est Sed inq̄ntum iniciū mensurę
 sequētis operis. Quā autē magis congruit
 plano littere est vt intelligat dictum tāq̄
 in cōsumatione vnus cuiusq̄ opis sex di-
 erum et infine vnus cuiusq̄ illorū. Quā
 v̄o sequit̄ in sermōe eodem q̄a vidit de
 lucem q̄ eēt bona tu iā sc̄is figuras et mo-
 dos varios p̄pheticorū sermonū. iuxta q̄z
 vnū intelligit vidit id ē videri fecit. Quē
 admodū et per eundē p̄phetam alibi di-
 citur. Nunc cognoui q̄ timeas deum id
 ē cognitū feci tibi ip̄i in alijs vidit vt q̄ es-
 sent bona id est approbavit in bonitatē
 lucis quā p̄nouerat anq̄esā faceret appro-
 bavit inq̄ formādo ip̄az in suo eē et p̄ser-
 uādo. Et dixit p̄ hoc sermo sc̄tus diuisit lu-
 cē a tenebris. h̄z autē q̄stionē quō diuisit
 lucē a tenebris cū neq̄z coniuncta eēt p̄us

igitur in hoc vbo quia dixit hanc lucē de qua agitur diuisit a tenebris. hoc ē adeo seorsum ⁊ longe fecit eā a tenebris vt eam attingere nullo modoꝝ possit que ad modū vides hanc lucē terre tenebris occupari ⁊ hoc in eclipsi eiusdē. Sic ⁊ lucem aeris istius quo sum⁹ noctis tenebris obscurari. ⁊ hic est dies celi sicut mihi videt de quo dicit alius ppheta. Et thron⁹ ei⁹ sicut dies celi quasi p̄seuerans absq; vlla lesione vel diminutiōe. Vocauitq; lucem diem ac tenebras noctē. de quibus iā declaratū est tibi in p̄cedētib⁹ quia nō sunt aliquid p̄trariū luci sed absentia illi⁹. Et manifestū est tibi quia lux et tenebre siue dies ⁊ nox non p̄ ip̄is temporib⁹ hic accipiunt. Sed que admodū vsualiter dies aer nostre inhabitatiōis illuminat⁹ a sole ⁊ nox eadē habitatio p̄ p̄uationē hui⁹ luminis obscurata. Nec debet eē in p̄babile tibi. dies istos sex eq̄les fuisse cum p̄us dies sit quasi mēsurā quietis vel p̄manētie p̄mi celi. Dies vō quibus vnum mensurā fuit motus secūdi celi continētis nouē celos inferiores Quies em̄ ⁊ motus eundē debent habere mēsurā oppositiōnis. Decuit etiā vniformi tacere eē mensuris h̄mōi et vt nulla eēt in eis confusio ex difformitate ⁊ vt creator nō videret diuersatus in opibus suis tanq̄ in maioribus maior mēsurā eidem necesse eēt ⁊ in minorib⁹ minor que admodū contingit in nobis ⁊ in opibus nostris et etiā in opib⁹ nature. Cū omnipotēti v̄tuti eius non sit contradictiō aut rebellio aut resistētia in q̄buscūq; aut quecūq; operari voluerit Sed per oēm modū non solū eadem facilitate maiorā ⁊ minorā opatur ymo ea imperiositate cui eque obediāt ea que nō sunt et ea q̄ sunt. hoc aut non p̄pter hoc dico quādo creator opari non possit ⁊ celerius ⁊ tardius que dā quibusdā alijs. sicut primū hominē ⁊ tempore breuissimo ⁊ p̄fectus fecit. alios vō per multos dies ⁊ menses multasq; corruptiōes ⁊ generationes atq; alteratiōes ad cōplementū sui esse ⁊ perfectionē adducit.

Nota de generatione celoz.

Quā generatio celoz nouem ex aquis facta ē id ē ex materia que erat interp̄imū celum ⁊ terrā aliquin quid factū esset de materia illa nō em̄ per motū localem translata est ad aliū locū cum ali⁹ locus nec tūc fuerit nec

eē potuerit vt declaratū est tibi. Quia igit non est possibile eā remansisse in loco in quo sunt celi isti nouē cum locū illum nouem celi totū impleant. Manifestū ē ipam per corruptiōnē transisse in generationem celoz. Corruptio aut hec et generatio nō potuerūt fieri simul ⁊ subito qm̄ si subito facte fuissent. hoc ē in puncto temporis. esset eadē materia simul vestita formis celoz et formis suis. Si em̄ puncto eēt corruptio materie illius hoc ē denudatio eiusdē a formis suis ⁊ vestitio ip̄is a formis celestib⁹ erit materia p̄cto vestita vtriusq; vel nuda vtriusq;. Vtriusq; aut manifeste impossibile est qm̄ fm̄ hoc eēt forme tam diuerse simul in eadē materia et essent celi ⁊ aque simul in eodē loco facte igitur ex necessitate generatio celoz illorum siue celi continētis nouē in tpe. Causa aut in hoc est quia materia illa ex q̄ generabāt n̄ potuit corrupi siue denudari a formis suis subito. ⁊ n̄ in tpe Si em̄ i puncto denudaret a formis suis eēt. in illo puncto nuda ab eis. Jam autē didicisti alibi materiā h̄mōi non esse possibile inuenire nudā a formis. Preterea fm̄ hoc in alio nūc ab a. vestita fuisset a creatore formis celoz qui ex ea generati eēt. ⁊ ita in medio inter illa duo instantia eēt illa corrupta ⁊ celi generati nō essent. si vtriusq; eoz factum eēt in duob⁹ punctis tps. Quod si dixerit quis q̄ creator potuit creare eā nudā ⁊ detinere n̄dam pro beneplacito suo ⁊ hoc oportuit ibi fieri. licet alibi non fiat. quia opatio creatoris nō potuit nec debuit habere morā vel remotionē aliquāntum sola v̄tute sua oparetur cui neq; resistētia ē neq; rebellio vt iā dixi. Et sicut potuit vestiri materiā p̄mi celi hoc est empiriei subito forma sua ⁊ reuera vestiuit. Sic et multo fortius potuit vestire subito celum p̄tinēs nouē celos formis suis manifestū sit celum primū longe maius esse celo illo. In hoc autē iam dixi tibi q̄ et si non eēt impotentia vel defectus aliq̄ ex parte creatoris quo min⁹ hoc posset defectus tamē erat ex parte materie que nō poterat subito denudari a formis suis et subito vestiri p̄pter causas quas dixi. Si quis autē dixerit q̄ eo modo potuit creare vel generare celos istos que admodū creauit aut generauit empirieū aut etiā ipam terrā. Jā respōdi tibi i hoc ⁊ addidit etiā p̄bationē per quā feci te scire q̄

generatio celi empirei z terre subito facte sunt et in non tempore et quia non precesit eas alia generatio vel corruptio corpora alioquin deduceret nos via hec in errorem Aristotelis de infinitate generationis et corruptionis z motus de antiquitate siue eternitate mundi. Quia igitur materia media inter illa duo creata est cum eius pars corrupenda erat in generatione celorum vt iam ostendi tibi. **M**anifestu est dissimiles ex necessitate fuisse generationes pmi celi et nouem sequentiu et tu scis intentione mea in capitulo isto, qa ego non intendo hic nisi vt quodcuq; dirigere te et erigere ad intelligendu sermonez pphete de generationibus istis et de fendere planu sermonis ipius ipm etiam planu sermonis istius hoc insinuat. Si ei deus in pncipio creauit celum et terra cuz pncipium illud conuenientius intelligat aut pncipiū temporis aut pncipium operu ipius creatoris siue operu dei. Necesse est subito creata fuisse celum et terram, quia si in puncto tempore creata sunt hoc manifestu est. Si vo ante ea nihil creatu est. Similiter necesse est ipa subito creata fuisse. Quoadmodum em pdixi tibi, quod crearetur pmiu celu per partes, z a q parte eius incepisset creator eius creationez z ppter qua tamen creatio eius esset in tempore, ita vt pars post parte crearetur cum sola virtus diuina ibi operaretur, et nihil esset ei resistens aut retardans neq; p corruptionem alterius corpis aut denudationem materie ipius celi ab illa forma necesse esset veniri ad vestitione eius quae uescienda erat forma celesti. Quare subito in materia sua et forma creatum est generatio vo ceteroz celorum quia p corruptionem aquarum ex ipis facienda erat. Corruptio autē corporalis omnis ex necessitate fit in tempore sicut et omnis alius motus corporalis. Sicut declarauit Aristoteles in auditu suo hoc est in libro quez vocat auditum ex necessitate facienda fuit in tempore eodem quo facta est aquaru corruptio in generatione ipoz, habet autem questione a qua parte cepit generatio celorum et uerisimile quidem ē vt pmiu celu qd applanon uocant pmiu creatu fuerit hoc est in prima parte diei, z deinde celum stellarum fixarum quasi in secunda parte. Tercio celum saturni et ita donec ueniat ad celum lune, quod est vltimuz

nouem celorum istorum, hoc etiam requirere videtur ipe ordo dignitatis et nobilitatis eorundez. Certum enim est qa comparatio celoz istoru est in nobilitate virtute dignitate adinuicem que est in altitudine et positione ipoz z scdm alpetrangi in velocitate et tarditate motus. Nonnullis etiam videtur opationes celoru z virtutes influentes esse ac descendentes a pmo super scdm et etiam sup omnes inferiores z ad hunc modu se habet o alijs. Quia vo ipius eē adesse et generari et generare es videtur eē comparatio que est virtutis ad virtute in omnibus que ordine habet adinuicem idem videtur esse ordo creatiois siue generationis celoz qui est et virtutuz eozu. Quare vnu quodq; eozuz eo ordine quo recipit virtute a pmo z vniuersali fonte recipit et esse. Veru igitur esse q dixi qz inter istos nouem celos pmiu, id ē in prima pte diei scde creatu ē applanon. Deinde celu stellaru fixaruz et ita de alijs. Econtrario vo fortassis alicui videatur qm celi isti nouem simul omnes creati sunt. Lum enim ppinquitas z elongatio nihil sit ad creatorē cum attingat a summo vsq; deorsum et a primo creato vsq; ad vltimu equliter hoc est cum non magis pfens sit ei pmiu qz vltimu aut aliqo mediorum manifestu est non adiunari operatione creatoris vel virtutez ipius aut impediri siue z retardari hmoi propinquitate vel elongatione. Quare non est phibitus creator aut adiutus siue impedit villo modoru eque cito operari generationem siue creatione celi lunaris et cuiuscunq; aliorum, cu eniz ex omnibus modis suis nihil sit potu qntu ad virtute sua in celo applanon vl celo stellaru fixarum qz in celo lune aut in quocunq; aliorum hmoi autem exemplū ē de artifice et operatore qui p sola virtute sua siue p seipm solum opatur et qui nihil habet adiuenti ad operanduz plus in vno loco vel materia qz in alio vel alia. Talis enim nō operabitur prius in loco vno, et postea in alio. Prefertim cum eius virtus aut ars non sit alligata vni operi aut vni loco aut vni materie. Sed sic potens atq; liberrima et vbicunq; et in qbuscunq; voluerit operari quale manifestu est eē virtutem eē creatoris qui in vno loco operatur folia in alio flores, in alio fructus, in alio semina, in alio lapides preciosos, in alio metalia, in alia plantas, in alio animalia.

Pars prima de vniuerso

et opatur ita vniuerso quod istorum ac si vnum
solum oparetur. Non enim ex hoc quod tunc magna
tantum multa opatur. aliquid eorum aut minus
bonum aut minus bene opatur. quod si illi so-
li intenderet qualiter si per se solum aut vir-
tute suam sola hoc est absque amiculo et
meditatione virtutis alterius creauit celos
istos nonem simul eos creauit. hoc autem
dico quia cum creator per aliam virtute opera-
tur quod per suam tunc indubitate operantur iux-
ta modum virtutis illius. quemadmodum cum
per frigiditate coagulat aquas aut congelat
eas successive et per partes et ea velocitate
qua potest frigiditas et qua hoc potest fieri
materia in qua opatur. Si ergo per solam
virtute suam creauit celos hoc est nulla vir-
tute alia agente adhuc vel cooperante. nul-
la subest causa vel ratio que prohiberet eum
creasse omnes illos simul. sed neque virtus
aliqua cooperata videtur ad creationem ce-
lorum nisi forte quis dicat virtute applani. hoc
est primi. nouem celorum cooperata fuisse atque
egisse in parte aque sibi prima eius similitu-
dine. id est celestem formam sibi simile im-
pressisse. et ita secundum celum generasse. quem-
admodum ignis cum generatus est iuxta mate-
riam receptibilem sue actionis et virtutis indu-
bitanter agit in illam et generat ex ea ignem
alium. Cum ergo partes ille aquarum ex qui-
bus inferiores celi generati sunt receptibi-
les essent formarum celestium. Sicut appetit per
hoc quod ipsas iam receperunt. Videntur et rece-
ptibiles fuisse virtutem et actionem ipsam. Quis
ei materia ex qua aliquid generale est ex necessi-
tate receptibilis est virtutis et actionis illius
quod ex ea generabile est cuiuscumque filius illi
hic est similis illi in forma virtute et actione
Quia igitur omnes isti nouem celi filii sunt li-
cet nobilitate et alijs conditionibus differant
manifestum est materiam ex qua generati sunt rece-
ptibilem esse virtutis et actionis vniuscuiusque
eorum. Secundum hoc ergo primum celum generauit
secundum et ita de alijs et quoniam nihil gene-
rat antequam sit generatum. quemadmodum
neque agit antequam sit. consequens est videtur ce-
los generatos esse vnum per aliud et non simul
Quod si verum esset forsitan vniuerso quod magis que-
niret dici generatum a seipso et hoc est quia per
vniuscuiusque sit generatum prius generata gi-
gnit sibi primam et illam generata gignit aliam
et ita donec compleatur generatio totum. Huius
autem exemplum est magne sicut tibi dixi in om-
ni corpore continue et per partes generato. Adul-
tis etiam circa hoc videtur esse dissimilitudo ce-

lorum inuicem generatio quippe assimilatur vbi-
que genitum genitori. Vnde et generatio dicitur
quasi generis sui natio siue generis sui in alium
transfusio. Vnde igitur tanta dissimilitudo in
aplanon et celum stellarum. Sicut et inter ce-
lum stellatum et inter celum Saturni. et genera-
liter inter omnes in virtutibus operationibus ma-
gnitudinibus et etiam motibus. sicut appetit
ex tractatibus Ptolomei et aliorum qui de
hijis scripserunt. forsitan dicat aliquis quia ser-
mones prophetarum ita crebro clamant. quoniam
nam deus celos fecit et quoniam opera manuum
eius sunt celi et adeo vehementer execrantur
alium fuisse vel factorem vel cooperorem celorum
quod ipse solus creauit nouem istos celos. et cre-
auit eos simul. Vnde in sermone isto non est
dictum fiant celi vel firmamenta in medio aquarum
sed fiat firmamentum ac si omnes illi celi vnum
celum simul sumpti acciperentur. et factio eorum
factio vnius et vna. Et licet materie eorum
receptibiles sint formarum celestium. Si-
cut potest tibi tamen ipsi non sunt possibiles
imprimere eas quemadmodum neque cum ma-
teria hominis hoc est corpus humanum rece-
ptibile sit forme humane non tamen homo po-
test imprimere illam vel dare. Sine enim anima huma-
na forma illa sit siue pars illius forme. Ma-
nifestum est homines non esse datorem huiusmodi
forme nec posse imprimere illam. Sic primum
nouem celorum licet materia celi stellati rece-
ptibilis esset forme celestis non tamen ipse
potuit esse dator huius forme. nec adhuc
cogitatum est quod celi sint generatores celorum.
Alioquin etiam regio elementorum que est a luna usque
ad terram. celis plena esset alijs et celis fe-
cundis atque generationibus celum lune sterile non
mansisset. Generasset igitur celum aliud et filium
eius aliud et ita donec veniret ad terram. A
qua parte autem inceperit creator fabricationem
celorum seu generationem. Utrum a parte latitu-
dinis seu profunditatis aut spissitudinis aut
que partes in eis primum generate sint. Utrum
interiores scilicet hoc est puritatibus eorum propinquiores
an ille que sunt ex parte puritatis merito
quis querat. licet non referat que. Si quis tamen con-
siderauerit generationem cepe et oui et alio-
rum similitudinem que ex partibus sese inuicem continentibus
composita sunt videbit generationem huius-
modi partium simul incipere et vniuersum cuiusque
partium partium sicut. Quod si quis dixerit quia inter
formas aquarum et formas celorum ex quibus
generati sunt non est puritas ergo non est
morus ab his in illas. Motus enim omnis
generationis et corruptionis est ab altero

oppositoz in alterū. et hoc p mediū. alio
 qn saltus eēt subitus generatio a nō eē in
 esse. In hoc autē dico quia mediū ē inter
 has formas et si non verum aut medius
 propriū. ¶ Manifestū em̄ est quia aqua
 quantūcūq; subtilis aut pura amplius
 subtiliari potest. et ppinguoz fieri nature
 ac substācie aeris. Sic et aque de quibus
 celos fuisse dicunt subtiliatione ac depu-
 ratione amplioz pparate sunt vt formas
 celoz reciperēt et hec sunt media per que
 transuerunt ad formas celestes. Magis
 autē subtilis et magis depurata aqua est
 mediū inter ipsam fm naturalē puritates
 suam et nobilitatē formarū celestium et ge-
 neraliter om̄e ppingus alterutri extremo
 rū via quedā ē et mediū transeundi ab al-
 tero in alterū. Nec debes opinari q; alia
 virtus fuerit pparans aut paptans aqs il-
 las ad hoc vt formas celozū reciperent q̄
 creator. Solus em̄ absq; particeps et adiu-
 tore celos fecit. et omnia illa p̄mordialia
 opa. id ē mūdi totius partes. Quādo autē
 ista pparatio aquarū facta fuerit nec iste
 ppheta determinat neq; ali⁹ quia nec de
 pparatione quicq; exp̄sse loquitur q̄re sal-
 ua veritate sermonis ip̄i⁹ intelligi potest.
 quia p̄ma die quādo fiebant ea q̄ facta p̄
 us narrauit potuit fieri ista pparatio illis
 autē expletis et p̄sumatis create sūt forme
 nouem celozū. secūda die et materis suis
 imp̄sse vel totum qd̄ ptinebat ad genera-
 tionē istorū celozum videlicet et pparatio
 materiārū ipozū et formarū eorundez im-
 p̄ssio secūda die facta ē. Si qs autē dix-
 rit qd̄ non indiget creator omnipotentissi-
 mus pparatione hm̄oi v̄l pparatore. Ve-
 rū qdem dicit qm̄ v̄rus creator in v̄lmi-
 tate ē insufficientie et copiositatē. Materie ta-
 men celozum denudari a formis aqueis
 necessario indigebant ad hoc vt formas
 celozum tam longe ab illis p̄stantes reci-
 perent hm̄oi v̄e denudatio nō potuit esse
 quādo fieret. aut in puncto tempis aut in
 tpe et qd̄ ex v̄troq; accidit iam p̄dixi. Nec
 debet tibi mirū videri si formarū celozū
 nō fuit alius doctor q̄ creator cū de om̄i
 forma substāciali hoc multi sciant ppa-
 rare qd̄ possunt v̄rutes naturales materi-
 am ex q̄ faciēda ē generatio natural⁹ et su-
 gare ad ea dispositiones p̄trarias siue re-
 pugnates formis q̄bus sup̄ nescienda est
 Uez formarū illarū q̄rū imp̄ssio generatō
 est h̄ ē substācialiū nō alius dator q̄ crea-

tor illarū deus cum ois forma substācialis
 etia substācia sit. Quō p̄sequēter dā-
 ctū ē. Congregent aque q̄ sub celo sunt in
 locū vnū. ¶ Manifestū est hic factū esse
 post creationem aquarū solo verbo et im-
 perio creatoris. Naturalis em̄ ordinatio
 aquarū siue positio aut situs earum circa
 terrā est. et ip̄e aque velut amictus circū-
 dans illū. Sicut dicit alius ppheta. Abis-
 sus sicut vestimentū amictus eius et alius
 sapiens. Quis posuit aqs q̄si in vestimē-
 to. Quā autē in partē secesserūt et sup̄ mōtes
 aque etiam stant. sicut dicit alius ppheta.
 ga sup̄ montes stabunt aque et q̄ in loco
 nō naturali sibi sunt cōtra naturā ponde-
 rositatis et fluidatis sue. factū ē non natu-
 rale aliq̄ virtute sed solo verbo et imperio
 vt dixim⁹ creatoris et ista p̄gregatio non
 noue creationis opus fuit. sed iam creati-
 opis videlicet aq̄rū in locū aliū trāslatio
 et collocatio. Vñ nō dicit in sermone pro-
 phetico p̄pter illud factū ē vespe et mane
 dies vnus. ymo p̄iungit op̄i sequēti diei
 et hoc ē quoniā p̄gregatio aq̄rū et denuda-
 tio faciei terre p̄pter sequētis diei op̄ fa-
 cta sunt videlicet p̄pter fecundationē ter-
 re. Nō em̄ poterat germinare herbas ni-
 tētes aut p̄ducere vegetabilia aquis op̄e-
 rientib⁹ eam. Congregatio igr̄ aq̄rū in lo-
 co in quo sunt conclusio ē partim scientie
 naturalis partim scientie diuinalis. Sicut
 appet ex medijs quo p̄missi. Querat autē
 merito quis quō aque dicant cōgregate
 in locū vnū cum tam multa sint maria
 et nō sit vnū mare qd̄ oēs aqs ptineat In
 quo dixerūt qdem ga maria oia vnū ma-
 re sūt et p̄t p̄tūatiōes ipozū q̄ i q̄busdā
 marib⁹ manifeste sunt et hoc exp̄meto sci-
 unt multi eoz q̄ p̄uersant in marib⁹ et va-
 cant nauigis. In alijs v̄o marib⁹ occulte
 sunt p̄tūatiōes iste vel p̄pter distantias
 suas a nobis vel p̄pter sup̄ positiones
 partiū terre aperientū maria vel p̄pter p̄-
 tes eozū. sic famosum est de sicilia qm̄ sup̄
 mare sita ē et q̄ttuoz et qnq; montib⁹ qua-
 si columnis rotidē sustentantur. Aliqs v̄o
 intelligit locū vnū magis dictū diuissime si-
 ue sepatiue q̄ p̄iuncte et hoc ē quoniā crea-
 ator magis intēdere videbat separatiōez
 earū a superficie terre q̄ p̄gregationē earū
 in locū vnū. Tu v̄o fm̄ intentionē meā
 et opinionē in hoc reminiscere eoz que di-
 dicisti in libro Metheoz aristotel⁹ in capi-
 tulo de mari et gulfis eius et d̄ abyssō ma-

gna quā dicit aristoteles matricē aquarū
 ex illa oīa maria tanq̄ gulfos varios. ⁊ re-
 dudātiās exire ⁊ nō recedes ab intellectu
 pphete istius qui dicit ruptos fuisse fon-
 tes abyssi magne et ex illis inundasse dilu-
 uiiū. Attende autē q̄a ex eodez verbo et im-
 perio creatoris videt flumīnū omniū de-
 cursus ad mare esse siue ad maria. Si em̄
 starēt sup̄ terrā absq̄ fluxu ex necitate opī-
 rēt eā et phiberēt fertilitatē siue fecūditatē
 ip̄ius. Ad hoc idē spectat qd̄ dictū ē. Sta-
 tuit aquas quasi in vtre hoc est ip̄as insta-
 biles ⁊ fluidas stare fecit in loco non suo
 phibēdo fluxū eaz q̄si i vtre. Et q̄ vt dixi
 Operatio ista videlicet p̄gregatio aquarū
 p̄paratio erat ad opus sequentis diei sub-
 iunxit deus et dixit. germinet terra herbas
 virentē et facientē semen ⁊c. et in fine sub-
 iunxit et factū est vespere et mane dies ter-
 cius. Et q̄a opus istud videlicet hm̄i fecū-
 dationis terrē nō habet causam naturalē
 hoc ē nō est ipsi terre de natura coꝛpeitatē
 siue manifestū ē quoniā nō ei nisi ex v̄bo ⁊
 imperio creatoris. Terra em̄ per se hoc est
 per modū quo ē terra nō ē generatiua ni-
 si terre. Sup̄a naturam igitur suā sup̄ad-
 dita ē ei virtus germinādi ⁊ fructificandi ta-
 lia. Quare manifestū ē tibi istam fertilita-
 tem terre conclusionē esse partim scientie
 naturalis. partim scientie diuinalis. et iux-
 ta hunc modū currit res in fecundatiōe
 aq̄rum ad p̄ducendos pisces et alia aq̄ri-
 ca animalia. Hanc autē questionē de du-
 plici fecūditate terre q̄bus p̄ducit vegeta-
 bilia ⁊ animalia p̄pter qd̄ nō p̄us de ferti-
 litate seu p̄funditate aquarū q̄ de fecun-
 ditate terre locut⁹ ē sermo p̄pheticus cuz
 em̄ aqua p̄or sit in ordine elementorū q̄
 terra p̄or est ⁊ eius fecunditas ⁊ p̄or ei da-
 ta q̄ terre p̄or igit̄ ordināda fuit. In quo
 respondeo quia fecunditas terre q̄ gignit
 vegetabilia p̄or est ea fecunditate eiusdez
 q̄ gignit animalia. Sicut vegetabilia p̄o-
 ra sunt ip̄is animalib⁹ ⁊ p̄pter hoc gene-
 ratio eoz ⁊ vis generatiua q̄ scilicet gene-
 ratur p̄us ordinata ē in sermone p̄pheti-
 co. deinde p̄ fecunditatē aq̄rū ⁊ generati-
 onē animalīū aq̄ricarū fecūditas secūda
 ip̄ius terre q̄ gignit animalia ordine ē re-
 ctissimo mirata ⁊ ip̄a ē pars opationis di-
 ei quinte. Opatio v̄o diei q̄rtē fuit creatio
 stellarū et luminū ⁊ ordinat p̄or opatio-
 bus vegetabiliū ⁊ animalīū et creatione
 ip̄ius hominis p̄pter hoc vt qdam putat

q̄a stelle ⁊ lumina cause sunt ip̄oz non so-
 lū generatiue sed etiā regitiue de q̄bus tā-
 mltā scripserūt vt vix etiā legi possint. Co-
 cedendū autē eis ē q̄ stelle multa adiu-
 ria p̄stant et generationi ⁊ p̄seruationi re-
 rū generabiliū. Verū nō est eousq̄ vt ho-
 mines hm̄i putauerūt ⁊ de hoc iam mul-
 ta scripta sunt tibi. Siue ergo hac de cau-
 sa p̄ordinate sunt eis stelle et lumina siue
 p̄pter hoc q̄a ornatus sunt corpis p̄or ac
 nobilitatis q̄ sit aq̄ et terra. Siue p̄pter
 hoc quia nobilitas videtur ex incorrupti-
 bilitate ⁊ p̄petuitate sua. recte p̄posita sūt
 illis in sermone p̄pheticō. Habet tamen
 questionem quare remorata seu retarda-
 ta fuit creatio stellarum et luminū vsq̄ in
 quartam diē ⁊ determinatio hm̄i questi-
 onis pendet ex certitudine essenciarum ⁊
 compatione eaz ad celos suos. hoc est in
 q̄bus sunt videlicet vtrū sint instrumenta
 celorū per que operatur in mundū istū in-
 feriozem an sint p̄tes. an ornatus eoz an
 sint aggregationes luminū in p̄tib⁹ ip̄i-
 us celi sicut apparet apud nos in q̄busdā
 gemmis. Memini em̄ me vidisse smarag-
 dum. in cuius splendore apparebant tres
 stellule lucidissime. Et certū est de lapide
 q̄ dicit eliotropia quia ip̄e ē lapis viridis
 stellis rubeis stellatus. Et quidem iaspis
 inuenitur viridis coloris et guttis sangui-
 neis guttatus. et quidē alius innenit om-
 niū aliorū lapidum coloribus picturatus
 Quasi stelle et luminaria instrumenta sūt ce-
 lorū congruū fuit vt tunc hm̄i instrumē-
 ta celis darent cum eis operari possent et
 non ante. Quia igitur circa aptata est ter-
 cia die similiter et aqua vt in eas possent
 operari celi vegetabilia ⁊ animalia aliaq̄
 omnia generabilia. put visum ē astrono-
 mis et multis alijs ex phylosophis merito
 quarta die fabricata sūt ⁊ aptata hm̄i
 instrumenta. Verū de hoc alibi alius et
 latius p̄scrutandū erit et a p̄posito atq̄ in-
 tentione p̄sentis tractatus longe est expo-
 nere capitulū illud p̄mi libri legis hebreo-
 rum ⁊ tractatum desiderat grandem p̄se
 ⁊ inuestigationē diligentissimā quoniam
 habet questionēs plurimas ⁊ ad determi-
 nandum difficillimas. Quantū v̄o perti-
 net ad p̄sentem tractatum sufficiat tibi co-
 gnoscere saltem ex parte quia sermo sapiē-
 tis et sancti viri p̄phete scilicet hebreorū
 sermo veritatis est. Jam enim patefecit tibi
 in hīs q̄ p̄cesserunt que necessitas coe-

git corpora prima creata esse et non generata. Si enim generata essent non essent prima. cum generata essent ex necessitate ex corporibus alijs. generationem quippe corporum non nisi ex corporibus fieri possibile est. Patefactum etiam est tibi quod corpora prima videlicet creata non fuit possibile esse celum ultimum et terram solummodo alioquin inter celum et terram fuisset vacuum. imo celum ex necessitate fuisset terre contiguum et postendi tibi. Quare inter celum et terram creatum esset corpus unum vel multa. ex quibus facta est generatio corporum mediorum primorum videlicet trium elementorum et novem celorum nobiliorum. Et non nominavit illud medium vel illa media sapiens iste nominatione approbata quin potius nominatione mutuata. Non enim vere ac proprie nominationis aquis esse potuerunt corpora illa media. Dixi etiam tibi propter quid celum ultimum et terram primo creati oportuerit in ordine creationis corporum. De aquis vero quas circa celos esse sapiens iste vel sanctus dicit scire debes quia cum hominibus duplex vita a creatore danda esset. videlicet hoc presens temporalis miseris et erumnis plenissima et alia perennis post hanc gloriosa debuit hominibus duplex habitatio promptari istarum duplicitate provideri. Quare sicut sub celis providit creator hominibus habitationem siue regionem vite qua sub celis eis vivendum erat congruentem ita et vite que super celos eis post hanc vitam perenniter et gloriose vivendum est providit regionem ydoneam et hoc intelligitur etherum quemadmodum et ista inferior regio quam homines inhabitant noscitur esse aer. Scito tamen quia celum empireum interdum et regio illa que dicitur aqua que super celos sunt interdum ether nominatur. Et sicut mortali vite nullo modo etherea regio congruit ita ista aerea regio immortalis vite et gloriose omnino incongruens est et inepta. hec igitur est ratio que movere potuit ut homines vite glorie future in etherea ista regione que ex aquis que super celos mobiles erant facta esse videntur collocandi a quibusdam putarentur. Tu autem animadvertite quod opinio hominum hominum erronea est maxime eorum que veri nominis aquas hoc est que in veritate et forma aquaticis ibi esse usque hodie suspicantur et etiam post glorificationem futuram hominum ibidem esse futuras autumant de no-

bilitate et magnificentia hominum glorie non tam erronee quam ignobiliter sentientes. Si quidem aquea habitatio piscium est non hominum etiam in statu huiusmodi miserie positorum quanto fortius igitur. nec est. nec erit. hominum in statu glorie illius constitutorum. Quod si dixerit quis quod aque non sunt ibi in substantia labilitatis aut fluiditatis in qua videntur apud nos. sed vaporabiliter suspense ut sermone utar huiusmodi hominum et iste sermo erroneus est. cuius erroris declaratio hec est. Ignobilior enim est habitatio huiusmodi quam sit habitatio aeris quam nunc homines inhabitant. Habitatio quippe illa hoc est aquarum huiusmodi ut nubilosa aut nebulosa est aut nubesosa est vel quod est verius secundum errorem istum tota est aliquid istorum trium. Quare manifestum est. quod aer qui est apud nos nobilior est habitatione huius. **A**mplius. Tria ista que nominavi tibi videlicet nebula nubes et nubilum media sunt inter aquas et aera cuius indicium est generatio eorum et qua quippe generantur per rarefactionem et subtiliationem illorum et propter hoc substantia eorum nobilior est quam aque. **M**anifestum autem est quod eorum substantia grossior est quam substantia aeris.

Manifestum igitur est nobiliorum esse presentem habitationem hominum quam aer est indubitanter et habitatio utique est miserie. id est hominum adhuc miserie et erumnose viventium quam illa quam ponunt esse glorie. quam vel nebula est vel aliquid aliorum que nominavi tibi superius. **A**mplius. quando facta huiusmodi subtiliatio aquarum in vapores siue suspensio earum vaporabilis **M**anifestum quia in ipsa creatione earum nec facta est nec locum habuit. Evaporatio enim non fit absque motu locali non erat autem quo moverentur cum non esset locus inter aquas et celum ultimum quod empireum dicitur quia nec vacuum ibi erat nec corpus aliud quod aquis per evaporationem tunc ascendentibus locum suum cederet. Quare manifestum est aquas huiusmodi creatas non fuisse in ista vaporabili substantia in qua dicunt eas esse. Si modo in ea sunt. Reminiscere autem eius quod dixi tibi in precedentibus quia qui ponunt aquam et vapores ex ea resolutum idem esse non possunt effugere quin ponant consequenter vapores et aera in que per subtiliationem transit idem esse. Quare ex necessitate coguntur aquam

ponere eam cū necesse sit quecūq; in substantia sua eadem sunt eidem et sibi inuicē in substantia eadem esse. Si vero dixerit aquas huiusmodi in substantia sua aquea et primitiua adhuc permanere et ita etiam ibi esse tu iam nosti nō solum cōtradictiones phylosophorum naturalium sed etiam irrisiones earum circa hoc. Ego vero iam dixi tibi in p̄cedentibus opinionē sapientium hebreoz videlicet q̄a aq̄ruꝝ nomine equoce vsus est sanctus iste et sapiens p̄pheta et dixi tibi quia sc̄dm opinionem meam de aquis illis superioribꝫ id est de superiori parte aquarū facta est regio ethera siue ether qui est regio serenissima puritate subtilissima ad modūq; p̄spicua nisi inter scientiam diuidens mundum nobilem cōtinentem nouem celos mobiles et quattuor elementa a mundo immobili et seculo altiori, et hic mundus est celum empireum et regio lucis et habitatio glorie miliciarum celestium. hoc est sanctorū angelorum et glorificandorū hominū et hic est domꝫ dei in qua sunt multe mansiones que partim iam repleta est habitatoribus suis partim restat implenda. Quid autem sit plenitudo eius, quid inhabitatio et modus inhabitationis q̄d mansiones, et mansionum multitudo in eo tibi declarabitur in sequentibus si deꝫ voluerit. Si quis autē querat que natura sit huius corpis diuidentis scilicet mundus duos hoc est an habeat motum aut nō. Respondendū est ei quia nō habent motum sicut neq; celum empireum. Causa autem in hoc est quoniam nulla deest ei ex perfectiōibus sibi congruentibus et debitis q̄s necesse habeat per motum inquirere vel acquirere. Si vero querat que sit utilitas huiusmodi corpis v̄l vsus et an seruiat habitationi aliquorum scilicet v̄l angelorum vel hominū vel animalium vel in futurum sit habitationi alicui seruitur. Dico quia forte nō erant immediate mundi quos dixi tibi cum p̄pter distatissimas ad inuicem nobilitatem electoz et in nobilitatem inferiorum tamē p̄pter contrarietates multiplices quas habent inuicem in dispositionibus suis predicti mundi et quibus loquar in sequentibus videlicet in capitulo de partibus vniuersi corporei. Utrum autem habitatores habeant dubitationem nō videtur habere rationabilem. Nō enim est rationabilis dubitatio

que nō habet rationes ex vtraq; pte contradictionis. Lum enim videant ignē elementum nō habere habitatores. Similiter et aera. Unde suborta est in cordibus eorum ista dubitatio. Q̄ si dixerint quia aer habitatio est yrundinū et aliorū multorum volatiliū. Respondeo tibi omnibus animalibꝫ est alius locus pascus, alius habitationis. locus enim habitationis est omnibus animalibus vbi generant et fetus suos nutriunt nō vbi pascuntur aut aliter pascum querunt yrundines aut multulas venantur et eis pascuntur in aere, et hec est causa volatus earum pene cōtinui p̄ aera. Nec est verum v̄llo modoꝝ q̄ quorundam vanitas somniauit. videlicet q̄ yrundines de aere viuunt elemento de aere siquidem rostito et humerto et vt verius dicam crasso, est eis forsitan nō nullū adminiculum ad nutriendū interdum. Iudicium autē huius est q̄ super aquas et loca aquosa paludosa humecta est earum volatus frequentior, et hoc est quoniam muscularum inibi est habūdantia maior p̄pter habundantiaz maiorem materie generationis illorum. Similiter et nutritentis nutriuntur enim de huiusmodi crassitudine aeris. De salamandra vero q̄ putauerunt in igne habitare q̄ et de igne nutritur. **M**anifestum est q̄a nō hoc de igne elemento intelligere poterunt. Ignis enim elementum implet cōcavitatem celi lunaris et aera circundat et ei supenatat quemadmodū oleum a que Ignis vero quo cibatur Salamandra p̄culdubio ignis est q̄ est apud nos q̄ nullatenus elementum est imo elementatus vt flama que nō nisi fumꝫ intensus vt alibi didicisti et carbo lignum incensus. Sic se habet et de alijs cremabilibus et ignibilibus. De talpa iam in numerabilibus experimentis comptum est q̄ vermibus pascitur et eos fodiendo sequitur et venat. Hoc autem p̄pter hoc dixi tibi de istis tribus generibꝫ animalium vt agnosceres errorem erroneorum q̄ posuerunt vnicuiq; elementoz habitatores p̄prios. Reuertar autem ad id in quo eram et dicam q̄a nō est necesse vt phylosophia cōprehēdat omnes utilitates et vsus singularum reu creatarum p̄pter quas create sunt. Non enim est p̄fecta illuminatio animaz humanarū phylosophia que infinitas ignorantiarum tenebras relinquit etiam in eis q̄

maxime in ea profundasse et proficisse reputati sunt. Est enim philosophia velut lucerna modici ac tenebrosi lumis in tenebris multis atque densissimis et nocte optata lucens. Sicut dicit sanctus et sapiens de antiquis et sapientibus. Nos quippe in uolumur tenebris habet insuper questiones de homini corpore. an quemadmodum noue celis mobilibus est situs et positione superioris sic etiam et nobilitate sublimius hic enim ordo in elementis ita se habet. Ignis enim sicut est aere superior et nobilior. et etiam subtilior et in nouem celis forsitan aliquid similiter se habere hoc dicat. In quo respondeo tibi quia aer et ignis licet superposita sint loco et situ animalibus tam rationalibus quam irrationalibus non propter hoc nobiliora aut digniora sunt hijs neque tectum in omni domo parietibus aut etiam pavimento aut etiam area nuda quam tegit nobilior ac dignior esse necesse est neque oportet ut istarum rerum exemplis te de lineam vel honorem corpus enim huiusmodi velut tectum videtur esse mundi mobilis cum mundus mobilis domus esse non dubitetur et velut pellis eiusdem est. Si mundus ille animal est ut platonem aut multis alijs visum fuit. De habitatoribus autem an eos habeant celi noue mobiles ut magici et nigramatici posuerunt propono tibi satisfacere nutu dei in tractatu de parte vniuersi spiritualis hoc est de nobilibus et abstractis substantijs. Debes etiam reminisci eius quod pertinet tibi quia pisces et animalia alia aquatica saluantur in aquis tanquam in materia et loco sue generationis sic forsitan dicat aliquis de celis nouem quod saluantur in hijs aquis que super eos dicuntur esse quicquid nomine aquarum intelligatur. quemadmodum si dicat aliquis quod ignis elementum hoc est sperere totius ignis saluatur in celo bine circūuolūte ipsum et tota quatuor elementa. hoc est ignis aer aqua terra saluantur in spera celi continentis noue celos mobiles cuius motu et resolutione quidem posuerunt ea esse generata. Similiter et saluari tanquam ea sit tam saluationis que fuit et generationis. Quod autem regio illa aquarum superioris siue que ex aquis a quibusdam facta esse putatur nullo modo conueniat habitatio in glorificationem hominum quibus vobis tibi patefaciam. Prima via nobilitas corporis huiusmodi hominum et gloria earundem. Dico igitur quia que

admodum nobilitate et gloria precedunt omnia alia corpora. sic habitatio eorum siue locus siue ubi ipsorum debet esse ceteris locis et habitacionibus omnibus prestantior. Secunda via est gloria animarum que indubitanter equalis futura est glorie sanctorum angelorum quorum autem equalis gloria sedes et loca honoris et glorie ex necessitate eque sublimes erunt et dignitatis eiusdem. Nec enim phas est ut inequales honores sedes equalis altitudinis habeant. Maxime in illo preclaro creatoris palatio in quo omnia ordinata sunt in vltimitate conuenientie et decoris. Quare manifestum est quod sedes sanctorum angelorum et animarum beatitudine et gloria illis equalium eiusdem erunt gradus in altitudine. Si igitur sanctorum angelorum sedes in empireo tunc erunt vel etiam modo sunt erunt ibidem et etiam modo sunt sedes beatarum animarum. Quare quoniam glorificationem hominum anime tunc erunt cum corporibus suis et corpora cum ipsis alioquin non in vita sed in morte essent necessario glorificati homines et in animabus et in corporibus in celo empireo collocandi sunt. Quod vero gloria animarum humanarum tanta futura sit. Manifestum est ex definitione glorie huiusmodi. Sicut declarauimus tibi in tractatu de meritis et retributionibus animarum nostrarum. Et iterum faciam te scire hec via alia in tractatu qui sequetur istum. quem iam nominauimus tibi de parte scilicet spirituali vniuersi. Adde et aliam manifestationem tibi de hoc quod aque a nonnullis creduntur esse super celos noue mobiles. Dico igitur quia vel sunt ibi per naturam hoc est tanquam in loco suo. et ubi naturaliter aut sunt ibi per violentiam. Manifestum autem est quia non sunt ibi per naturam cum naturalis locus ignis tam longe inferior sit. Multo igitur fortius locus omnium aquarum debet esse non solum infra celos. sed etiam infra ignem et etiam sub aere. Quod si dixerit quia subtiliatio illa quam fecit aquis illius euaporatio huius fecit etiam ut locus tam altus eis congrueret. Dico quod sermo iste erroneus est et impossibilis multipliciter. Primum quia aque non sunt per huiusmodi euaporationem facte subtiliores quam aer sit. alioquin non esset saluata in eis natura siue species aqueitatis. Si enim subtilitate solummodo essent vel ad equalitatem subtilitatis aeris in aera per corruptionem transisset quanto fortius igitur si

¶ Pars prima de vniuerso

supra aera subtilitate sunt nō est saluata in eis natura siue species aqueitatis. Quare necesse est eas transiisse vel in ignem. vel in corpus subtilius atq; nobilius.

Amplius. si locus ille ē eis naturalis quāq; igitur eas aquas nō nomines nobiliores ex necessitate sunt q̄ nouem celi mobiles cum eis naturaliter locus nobilior et altior q̄ ipis celis debeat. **A**mplius. Certū est q̄ inter magna mūdi corpora celū vltimū qd̄ empireum vocat nobilius est atq; p̄stantius et ideo situ et positione sublimius. Si igr̄ quēadmo dū se habēt in situ et positione sic et in nobilitate adinacem hoc ē vt qui est ordo int̄ ipsa situū et positionum idem sit et nobilitatū ipoz erit ex necessitate vt corpus huiusmodi q̄ aquas que super celos sunt vocant. Sicut est post empireuz celum ordine positionis fm̄ et celis nouem alterius sic fit et ordine dignitatis atq; nobilitatis eisdem celis p̄stantius. **M**anifestum est igit̄ q̄ nomine aquarū vsus est legis hebreorum lato; equinoce cū enidens sit aquas quarū p̄gregatiōes vocatur maria et aq̄s que super celos esse dicunt nō eiusdē posse esse rationis. **A**mplius. huiusmodi aque si veri nominis aque sunt cum natura aquarū sic in frigidari per quietem et p̄ in frigidationē coagulari a vaporabilitate sua et salicet reuerti ad naturā ve aque itatis necesse ē aquas huiusmodi iam dudum reuerfas fuisse nisi multitudines aq̄rū que sub celis sunt p̄pter hoc factas esse labiles. Sicut manifestuz est in vaporib; earum ex aquis resolutis et per frigiditatem in pluuias coagulatis. Quare et ab eis diluuium vniuersale inundasse et mūdum istum inferiorem totū deuenisse. Cū enim aer grossioris substantie sit et corporulentioris q̄ celum. et aquas in nubib; coagulatas retinere nō possit quin descendant et terram compluant. Multo fortius celi non potuerunt aquas illas p̄hibere supercelestes quin descendant et inundationem diluuialem faciant et hoc quidem multi crediderunt inde pluuias oēs descendere qui error adeo manifestus ē vt nō sit necesse p̄batiōibus ipm̄ destruere. Si em̄ gutta vna inde absunderet que tanta ē cū tanta tota moles terre millesies p̄sumeretur ante q̄ pueniret ad terram. Quare aq̄

omnes iam diu consumpte essent in pluuias et locus earum remansisset vacu;. **Q**uare autem gutta tante magnitudinis quāta est terra tam longo descensu consumeret ante q̄ pueniret ad terram. **M**anifestum est ex longitudine distantie que est int̄ celum nouum et terram que p̄culdubio est itineris septem mīliuz annorum et multo amplius. Si vero h̄mōi aque per violentiam sunt super celos nouem. **M**anifestū est non esse naturalem ordinationē dictorum maximoz corporum mundi. imo cōtra naturam vere per omnia. Nouem eī celi mobiles et etiam ignis et aer elemēta deberent superesse huiusmodi aquis et superfunt ordine nature cū ergo subsint nō hic est ordo nature sed inordinatio.

Stabilis celi empirei et aliarum partium vniuersi corporei.

Post hoc inuestigabo partes vniuersi corporei quas videntur philosophi penitus ignorasse et tentabo stabilire esse earuz. Hec igitur sunt celum empireuz de quo nihil locuti sūt philosophi. Deinde informis de quo et aliq̄ fabulati sunt poete philosophi cū illū preterierunt fere om̄s. Tercio paradysus terrestris de quo gens hebreoz multa vanissime somniauit. De celo vero nono quod appanon vocauit nō est declaratum ad huc an sit et p̄pter hoc tentabo stabilire esse ipius. Incipiam igitur cum dei auxilio esse celi vltimi qd̄ empireum nominat et dicam. quia totus mundus corporeus vna domus est creatoris. Quare manifestum est ipam esse et officinis et mansionibus p̄ magnificentia dominantis et p̄ exigentia ac congruentia inhabitantiuz siue familie ordinatissimam ac aptissimam. Sic igitur nec vna mansio nec vna officina deest ei. Multo fortius non deest ei q̄ in omni domo sufficienter aptata ac deceter ordinata principale est hoc autē est cenaculum. Cum igitur familiam ep̄oximo sibi assistentem pascere spiritibus epulis necesse habeat creator tanq; p̄largus. paterfamilias habet ex necessitate cenaculum congruens siue pueniens talibus epulis. talibusq; p̄uiuis. et hoc est celum empireum videlicet creatoris p̄mensaliū. et cōiuiarum p̄clarum ac p̄magnificū.

cenaculum in quo spirituales epule solummodo ministratur sicut alibi declaravi tibi. Ubi et carnalem paradysum hoc est carnalium deliciarum euidenter destruxi et spirituales delicias quales creator daturus est diligentibus se nullo modo cum carnalibus delictis posse esse. Sicut gens sarracenorum stultissime opinatur euidenter ostendi.

Amplius. Glorificandis hominibus et necessitate danda est habitatio que congruat gratie illorum. Quia igitur gloria illarum quantum ad animas simul erit et equalis glorie sanctorum ac beatorum angelorum; ex necessitate eadem dabitur habitatio eis quam nunc obtinent sancti angeli ac beati. Si igitur verum est quod habitatio huiusmodi angelorum empireum celum sic erit similiter habitatio hominum glorificatorum.

Amp. pro nobilitate et gloria huiusmodi hominum glorificatorum necesse est ut sit eis habitatio et locus nobilis et gloriosus. Sicut igitur huiusmodi corpora erunt in ultimitate glorie et nobilitatis corporalis. Sic et locus eorum et habitatio erunt in ultimitate nobilitatis localis. Cum igitur non sit nobilitas aut gloria localis que non sit minor nobilitate celi empirei si ipsum est.

Manifestum est quia corporibus huiusmodi debetur habitatio empirei celi aut igitur iam est empireum celum et hoc est quod que rebam aut non est. Quod si non est deest igitur domini dei potissima mansio eiusdem videlicet cenaculum et vniuerso corporeo nobilissima ac maxima pars eiusdem. Celi enim altissimum non est omnibus alijs maius est atque capatius et etiam nobilius.

Quare vniuersum corporeum nec est mundus corporeus neque omne neque totum neque vniuersum cum esset a deo incompletum ac tam nobilis partis paciens defectum.

Amplius. hominibus glorificatis omnino indigna et inconueniens est habitatio terrena. sic nec celo congruit nec eo digna est multo minus corporibus hominum glorificatorum indigna erit cum huiusmodi corpora gloria et nobilitate omnium celo prestantiora futura sint. Sed neque habitatio celorum mobilium eis congruit. Tanta enim rapiditas motus quieti et paci beatitudinis valde repugnans est. Supra celos igitur mobiles transferendi sunt homines glorificandi. Quare ad celum vltimum quod empi-

reum vocat. Quod si dixerit quis quia regio aquarum que super celos sunt sufficiens et conueniens habitationi glorificandorum hominum et quia ultra eos non est aliquod celum. Reminisci debes eorum que paulo ante audisti quia aque siue labiles siue siue vaporabiles nullomodo sunt habitatio glorie. Si vero sunt sicut pre dixi tibi. videlicet quod ex eis factum sit corpus nobilius corporibus celorum mobilium. Dico quia nec sic etiam conuenientes sunt glorie corporum huiusmodi. Sunt enim futura huiusmodi corpora incomparabiliter nobiliora atque subtiliora quam sit corpus illud. Dico etiam quia inordinatum valde esset ut supra huiusmodi corpora esset aliquod ignobilius. Quare non super ea celi empireum sed magis in illo et cum illo. De eo vero quod dicit quia super aquas non est corpus aliud.

Atende quod alibi didicisti scilicet quia humidum est male tractabile proprio termino. bene vero terminabile alieno. Siue igitur aque huiusmodi labiles siue vaporabiles non possunt esse terminus mundi quia nec vltimum corpus mundi corporei. Super aquas igitur est aliud corpus ambiens eas. et omnia que sub eis sunt hoc igitur est corporum omnium vniuersi corporei et celorum omnium maximum utpote continens omnes celos et quecumque ab eisdem continentur. Quod si quaesierit aliquis propter quid corpus illud quod ex aquis supercelestibus factum dicitur non sit aut nominetur celum. Respondeo tibi quia aliqui iam nominauerunt celum illud aqueum celorum naturam non satis attendentes. Celorum enim natura non solum contentiuia est. sed etiam multiplicis virtutis influxiuia super contenta et omne celum corpus organicum est. Et operationes atque virtutes numerabiles et pene innumerabiles attribuerunt eis astronomi. Unde et corpora organica euidenter sunt et nobiliores ex philosophis ea esse animalia posuerunt. De corpore vero illo aqueo nec virtus nec operatio aliqua dico celestis virtutis ad hec audita est vel posita ab aliquo. Casus ei siue descensus pluuiaz cuiusmodi operatio sit satis notum. De celo vero empireo non videtur similiter se habere de alijs celis cum quietus et perpetue stabilitatis illi vero manifeste

¶ Pars prima de vniuerso

mobiles sint Corp^o igr illd qd celū aqueū qdā vocat necessario fuit mediū inf duos mundos vt pdixi tibi et est intersticiū z copula illorum nō enim cōtiguabiles vel cōtinuabiles esse potuerunt ppter longissimam abinuicem distantiam. Qui vero mundum animal dicunt vel rectus vl vniuersum necesse videtur habere ponere celum illud cum nec sine capite nec sine corde illud ponere opinandi sint. Qui enim dicunt ipm esse animal vniuersum. et habere ipm suum vilius intimū q̄ ē terra suum nobilius extimū et hoc est celum vltimum scdm eosdem z est cor ipius mundi. Quare sicut cordis est sedem esse et habitaculum pprium vite et anime siue spiritus ipius animal. Sic celum vltimus qd empireum nominant habitatio est et receptaculum vite nobilissime et spiritū atqz animarum sublimū hoc est celsitudine felicitatis angelice iam beatorum aut in futuro beatificandorum. Qui autē animal rectum non quidem figura cum ipm p̄ter esse figura spericum sed rectitudine dispositionis p̄esse vniuersioni oppositē. Similiter necesse videntur habere ponere caput illi celum ceteris omnibus altius atqz prestantius et capitaliū substantiarū. id ē spiritualium ppter quos omnes alie create sunt habitationē preclaram ac p̄ciosissimam et tante ciuium sudz glorie cōgruentem. Debes autem scire quia phylosophos latuit esse celi isti^o tam mobilis multis de causis. Harum p̄ma fuit defect^o apparitiōis tam ipius huiusmōi celi q̄ omnium eoz per que innotescere cōsueuerūt in apparentes z ignote substantie qualis est apparitio stellarum tam fixarum q̄ errantiū q̄ etiam luminariū. Cum em̄ nūllum omnino octo celozū videatur apparent autem stelle et luminaria et motus siue reuolutiones eozū indicant ex necessitate celos esse reuoluentes ea indicant. etiā et motus celozum. Sicut te sare faciā in sequentibus ppter hanc eandem causam nōdum declaratū est apud eos imō pene ignoratū vsqz hodie remansit apud eos esse celi noui qd applanon nominat ab a q̄ est sine et planos q̄ est error quasi sine errore ppter vnitatem z inuariabilitatem motus sui. Non enim apparet aut stella ex eo aut motus aliquis eius vel ab eo. Quia igitur defuit eis via ad hoc defuit eis et p̄uentio ad ipm. Secunda cau

sa fuit ignorantia et incōsideratio glorie z magnificentie creatoris de quo et si sublimius aut magnificent^o estimare nō potuissent. Saltem vt regem et dominatōre angelozum et hominū ymaginari debuissent. et attribuere eidem. imo etiā cognoscere de ip^o q̄ ei sit honore regio z magnificentia digna habitatio et tanqz aula regalis p̄ magnitudine z multitudine familie. nec nō et nobilitate eiusdē que vt iam pdixi tibi nec debet nec potest eē aliqd ex celis mobilibus ppter inquietissimam ac rapidissimam velocitatem motus vniuscuiusqz eozum. Tercia causa fuit paucitas intellectus eozū circa naturam et virtutes mundi mobilis. apparet enim mūd^o mobilis videlicet ab octauo celo mobili vsqz ad terram et loca terre pfundissima q̄ celum stellaram fixarum dicitur non esse nisi quedam officina fabricalis in qua fabricantur vasozum innumera genera videlicet corpa animalū et plantarum et etias aliorū generabiliū ac metallozū gemarum et omniū aliozū mineralium. In hac igitur fabrica concesserunt ipi z sc̄pserunt q̄ celi ipi cum stellis et luminariis vl̄ operatores sint et fabricatores vel instrumenta fabricantis dei. Nōnulli vō ex eis estimauerūt materiā generabilē et corruptibilem quā celum lunare circūuoluit eē in manu id est in beneplacito et voluntate omnipotentis creatoris vt lutū in manu figuli. Totum vō q̄ est ab octauo celo vsqz ad p̄nominatam materiam. hoc ē octo celos mobiles sub iussu z obediētia creator^o vel vt rotā aut rotas multas sub pedib^o figuli. Appet igr tibi breuitas intellectus eoz in hoc. qz z si recte forsitā i hoc estimauerūt. Manifesta est diminutio intellect^o eoz atz defect^o Nō ei ponūt mōm nisi officinā vt dixi tibi fabricalē aut figurariā omnipotentē aut creatorē tm̄ fabriū aut figulū opinari vident^o Nō autē regē i vltimitate glorie aut dñm i vltimitate magnificentie dñi nec ei aulā regis nec regale palaciū s̄ solūmō opa fabalia seu fictibilia licz mirifica z magnifica. Sapiētiāqz z virtutē tot z tāta opandi ei attribuūt s̄ aut regali cōgruat excellētie z necessarias administrandi regnū. hoc erigat vt i domo regia sit officina fabricadis armis z vasis alijs deputata longe tm̄ minus debito z laudat rex cui hec sola dom^o attribuit z dom^o regia nō ex toto s̄ ex pte tm̄ hmoi fmōe describit^o

Quarta causa d qua aliqua p̄libata sunt tibi in hoc ip̄o capitulo fuit ignorantia future glorie que in ratione futura prestabitur dei electis atq; dilectis. In qua gloria incogitabili non solum eorum anime decorabuntur. sed etiam corpora eorundem incomparabiliter vltra omnem pulchritudinem naturalem corporum extollentur et vltra omnem virtutem ip̄orum et hoc facias te scire in sequentibus in capitulo scilicet de renouatione mundi. Quoadmodum enim ex hoc statu vite p̄sentis. imo miserie transferendi sunt electi dei vt dixi atq; dilecti. Sic et ab hoc loco inquietudinis et corruptionis transferendi sunt in locū felicitatis sue et glorie congruentē. Necessē enim est istā miseriam et corruptionē et ingentudinem peracto cursu sue vtilitatis cessare. Adhuc enim necessaria est p̄pter innumeras vtilitates quas vide qui adeo erudiuntur in hoc et adiuuantur feliciunt. Quare illis cessantibus ip̄am esse necesse est cessaturam et hoc est vnum eorum quod latuit multos ex philosophis et precipue aristoteles et sequentes eius qui putauerunt istū p̄fectū et pugna elementorum aliarumq; contrarietatum potentieq; et actus siue potēcialitatis et actualitatis alternas victorias seu superantissas esse indefectibiles et perennes.

His igitur ita dictis reuertar ad id in quo eram p̄sus et dicam quia potissima ac p̄cipua pars regni creatoris quod est regnū omnium seculorum et dñatio vniuersalis cui omnino nihil eē possibile est in subditum. Solumq; veri nominis regnū et dominatio potissima in q̄ p̄cipua regni istius ac dñationis p̄ vniuersitas substantiarū intelligentiā. huiusmodi autem vniuersitatis pars nō modica est vniuersitas animarum humanarum seu hominum et de animabus quidez humanis manifestum est q̄ breui tempore in corporibus suis esse permittunt p̄pter corruptionem ip̄orum. Qui igitur vniunt ex necessitate post mortem corporum suorum sicut declaratū est tibi in tractatu singulari de immortalitate earum ex necessitate est eis habitatio aliqua post mortem corporum suorum. Manifestum autem est quoniam habitatio mundi huiusmodi inferioris non est ei necessaria nisi p̄pter corpora sua que rebus mundi huius indiget. p̄pter victum et vestitū. et tectum siue quibus citissime corrumpentur. **A**mpli

us. Quis esset earum status in p̄dicto mundo que operationes q̄ officia p̄sertim euz nec natura ip̄a nec diuine prouidentie bonitas eas aut inutiliter aut superuacue viuere p̄mittere possit p̄pter hoc plato et sequaces eius cum multitudine poetarum posuerūt eis habitationes diuersas et ab ip̄is habitationibus eisdem nomina posuerunt. Estimauerunt ei earū aliq̄s post mortem corporū habitare circa tumulos corporū suorum vmbrias easdem p̄ habitatione huius nominantes. aliquis vero apud inferos et aliquo tempore et vocauerunt eas inanes ab huiusmodi mansionē. expleta vero vtriusq; mansionis mensura in celum transferri et in stellis comparibus in quibus et eas creatas esse somnauerant collocari et inde in corpora p̄p̄a descendisse. In sermone autē isto nō discordabant vsq; quaq; a doctrina hebreorum vel xpianorum licet discreparet in multo. De compitate quidem stellarū aliq̄ tibi scripsi audies autem certiora ac p̄scrutator in sequentibus. In hoc igitur vno indubitate recte senserunt q̄ habitationes animabus solutis a corporibus posuerunt. et q̄ diuersitas eis habitationes p̄ diuersitate meritorum attribuerunt Errauerūt autem circa habitationem circa tumulos et causam habitationis huiusmodi sicut scies post hoc. Quod si dicat q̄s qd ad spirituales substancias de loco vel habitatione corporali. Quemadmodum enim nihil ad corpora de habitatione vel domo spirituali. Sic nihil ad spirituales substancias de loco vel habitatione corporali posset ne inquirunt gramatica esse in bursa tua vel in pixide aut alio vasculo. Quanto fortius igitur essentia creatoris habitationem localem dedignatur. ac refugit naturaliter cum ip̄a sit et in vltimitate spiritualitatis corporalitati repugnantissima et in vltimitate simplicitatis omnibus spiritualibus substancijs incōpabiliter supereminens et infra se omnes immensurabilis distantia de relinquens. In hoc igitur per interrogaciones respondeo quid inquit ad animas tuas de corpore tuo. de qua dubitare non audes vel nō potes. quoniam ip̄a in eo sit et quoniam ip̄m sit habitatio eius. Quod si dixerit quia ad ip̄as p̄tinet onus et sollicitudo regēdi illud et p̄uidēdi ei alimenta et alia necessaria hoc dico quod ip̄a oia hec q̄ nūeras corpora s̄. que dicit ip̄am nō solū eē in corpore vno s̄ etiaz

verfari ex necessitate circa corpora alia multa. Quod si dixeris quia anima humana non est in corpore suo localiter. Sed neque unquam hoc cogitatum fuit ab aliquo quod vel ad modicum apprehenderit naturam anime humane quam constat esse impartibilem partem quantitativa. Neque enim diuisione contumactatis vel linea superficies aut corpus neque diuisione disgregationis ut numerus seu multitudo partibus est locus autem diuisione predictas magnitudines sequitur. Sicut declarauit aristoteles in libro de phisico auditu. Quare manifestum est impossibile esse modis omnibus animam humanam esse localiter in loco corporali. Quod si dixeris quia sic est in corpore suo. quemadmodum rex in regno suo quod totum administrat et regit potentia et sapientia sua iam aliquatenus ad veritates approximasti et vsualiter quippe rex esse in regno aliquo dicitur. etiam si localiter et personaliter extra sit dummodo illi presit et illud administrat et regit. Verum multa differentia est inter duas istas administrationes seu gubernationes. quoniam rex licet longe absens a regno vel etiam localiter in eo presens per ministeriales subditos et obedientiam populi interdum omnino quiescens. et nihil de his que regni sunt penitus agens regnum administrat et regit. Sepe vero ipse personaliter multa agit eorum que administrationis sunt. Sicut cum ipsemet iudicat hoc est causas examinat et diffinit. Similiter cum de regni negociis vel apud se vel cum sapientibus tractat atque deliberat. Eodem modo cum ipse personaliter circa hostes pugnat et quociens de bellorum dispositionibus de armis atque minutionibus de stipendiis bellatorum aut de ipsis stipendiandis aut congregandis de machinis et de corporibus in apparatus belli colligendis que imperat aut consiliat anima vero humana nihil operatur in gubernatione corporis nisi presentialiter et ibi solummodo ubi ipsa presens est. Quod si dixerit quia per spiritum etiam ipsa operatur qui mouent nervos cordas etiam alia ligamenta et per hoc mouent membra. Verum utique dicitis. Sed nec ipsum sensum nec vitam nec ipsum motum de quo loqueris operatur nisi presentia sua et viribus et ipsa etiam clamat si testimonio eius credere volueris in omni parte corporis sui nisi dolor vel lesio fit hic letor hic doleo hic percutor et ne forte dicas quod non patitur ibi ipsa anima. sed solum corpus cui ipsa tanquam suo copatitur attende quod non

clamat hic condoleo sed magis doleo. nec dic hic compatior sed magis patior. Sciendum vero quia est quia opinati sunt quidem ex naturalibus philosophis animam humanam habitare in huiusmodi spiritibus. et eos celestis esse nature posuerunt estimantes non esse dignam naturam aliquam ex inferioribus corporibus habitatione anime ipsius propter nobilitatem eiusdem scis ergo facile suades animas posse habitare in celo qui eam etiam dum est in corpore in corporibus celestibus hoc est in spiritibus autumant habitare. Merito vero ab eis querendum est qualiter intelligat deum habitare in templis. Hic est enim sermo quem omnis lex. omnis secta. omnis natio que de deo noticiam vel opinionem habet aliquam recepit. Quia igitur manifestum est omne templum locum esse corporalem et nobilitate vel etiam sanctitate nulla ex parte celo ultimo esse comparabilem non possunt abhorere deus habitare in celo. Quare et de diis quos huiusmodi homines coluerunt et templa eis extraxerunt et eosdem in ipsis adorauerunt consequenter id ipsum sentire habet necesse habent quod nec unquam ab his inficiatum est. Templum namque uocabant domos habitationi deorum et cultui deputatas quos in templis suis habitare a deo pertinaci credulitate sentiebant. ut eosdem nusquam alibi querendos aut regendos adorandosue putaret. Quia igitur illos nobiliores loquebantur spirituales que sint anime humane credebant. necesse habebant recipere in locis posse corporalibus habitare. Quid autem sit huius habitatio sue dei altissimi sue deorum suorum cum utique localis esse non possit. Localis dico localitate corporali quoniam ipsi nec declarauerunt nec intellexerunt sed vaga et ita dicitur ymaginatione et ad modum obscura receperunt necesse habent intellectum de puritate veritatis recipere et ubi spirituale ab ubi corporali scire distinguere et rationibus se definitionibus superare. Dico igitur quod nisi spirituale. hoc est solum et prope congruens spiritualibus substantiis distat ab ubi corporali quod scilicet solum et proprie congruit corporalibus substantiis differentiis multis. quare prima et principalis est circundatio seu continentia qua corpus circundatur vel continetur ab intima superficie corporis ambientis illud. Secunda est repletio et quietas huiusmodi hoc est itime dicte superficie

Repletionem autem istā intelligo, p̄ quaz nec corp⁹ aliud nec partē corp⁹ alteri⁹ se cum patitur in ea dē cōcavitare siue loco. Quartū est adeq̄tio loci et locati nō solū superficie ipsius locati sed ipsius vt diximus p̄cauitatis quā replet corp⁹ locati ac si vacuū aliqd esset cum reuera nihil sit. Sicut declarauī tibi in p̄cedentib⁹. Quinta hō ē situs siue positio et ordinatio partū locati p̄ quā est tibi designare sursum et deorsum ante et post. Similiter longū et latum ⁊ p̄fundū p̄ncipiū finem et medium. Ecōtrario autē se habet in vbi spirituali. spirituales em̄ substācie magis circūdant id in quo esse dicuntur et p̄tinent. q̄ circūdentur et cōtineantur ab ip̄o. quēadmodū ip̄a essēcia creatoris magis circūdat est continet omnia q̄ circūdetur vel continetur ab ipsis. et magis concludit ⁊ omnia continet intra se q̄ sit inclusus in ip̄is et hoc quidē ex phylosophis ytalicis dixit in libro suo quē scripsit de natura deitatis hīs verbis. deus omnia p̄tinet et nutriat in terra se quasi ptes suas hoc est dicere tā q̄ essent ptes sue. Nō ei intellexit deus ptes h̄re aut eē v̄llo modoꝝ p̄positū cū ip̄m affirmet nihil om̄ino habere cōcretū in se nihil adunatū nihil duplex sed esse velut mentem liberam ab omni cōcretiōe mortali. Et eodem modo senserunt de anima hūana existente in corpe q̄ de hīs vel ad modicū philosophati sunt videlicet corp⁹ potius eē in anima q̄ ip̄am eē in corpore. Unde et q̄dem eorū dixit quia ip̄a ē corpus circūdando illuminans et illuminando circūdans. In quo est ei ad creatores nōnulla licet incompatibiliter dissimilis similitudo. Sic enī creator est in vniuerso q̄ ip̄m in circūdando illuminat multiplici influentia p̄large bonitatis sue et illuminando circūdat vel fouens et p̄tines om̄i potentissima vtute sua alioqn in seip̄o deficiens in nihilū vanesceret et recideret in nonesse. Differt autē quia essēcia creatoris nec alligata est nec admixta reb⁹ v̄llo modoꝝ sed supeminēs eis stat in vltimitate glorie sue liberrima cū apte rerū ad eam impossibite sit attingere. Anima hō hūana multiplicē h̄z alligationē ad corp⁹ p̄p̄t q̄ ⁊ patit passionib⁹ corp⁹ et dolet dolorib⁹ ei⁹ ⁊ q̄ trahit corp⁹ trahit ⁊ ip̄a. Ulex alligatio ista nō ē idissolubil⁹ q̄ v̄l p̄ mortē corp⁹ soluit vel ip̄a mors corp⁹ est solutio ei⁹ vt q̄busdāvisū ē. Et deceteri dis

ferēcijs facile ē tibi videre q̄ p̄traria eaz p̄mutat vbi spūale. Sciendū autē ē tibi q̄ substācie spūales q̄ alligationē h̄nt cū corp⁹ibus vt dixi tibi de anima hūana limitatas habēt virtutes et diffinitas quasi limitib⁹ et terminis corp⁹ū suozū vt vltra ea vel extra ea p̄ seip̄as nihil operent per organa hō membrorū corp⁹ū ip̄ozū v̄l p̄ instrumenta membris eoz applicata multa. manifestum est eas opari. Sicut apparet in edificijs et alijs artificijs ⁊ q̄ dico tibi de ista limitatione seu diffinitione itellege in plurib⁹ et non vniuersaliter. Quis forsitan anima basilisci et anime quorundam aliorū animalium ⁊ quedā anime humane multa operantur et mira valde extra corp⁹a sua et illa nominanda sunt et miranda in ea parte naturalis scientie que vocatur magica naturalis.

Que vtilitas puenit ex inhabitatione animarum humanarū ⁊ angeloz in celo empireo.

Reuertar autem ad id in quo eras et dicam quia celum vltimum de quo tocies audiisti nobilissimū est om̄niū corp⁹ū naturalium q̄ sublimitas eius plane indicat et dico q̄a pene spūrituale ē hoc est vicinissimū in genere corp⁹ū naturalium spūalitati siue nature spūritualium substantiarū. ⁊ hoc est facile videre ex cōmpatione corp⁹ū naturalium ad inuicem et ad id. Quis enim non videat quanto est ipsa aqua q̄ terra nobilior atq̄ subtilior similiter et aer q̄ aqua. Eodem modo et ignis aere deinde celum lux q̄ ignis. et sic de ceteris donec venias ad celum vltimum et in quanta excellentia nobilitatē ac subtilitatis inuenies ip̄m ad corp⁹a humana qualiter habitacionem humane anime non abhorrent imo diligunt vltra modum. Quanto for̄t⁹ igitur celi illius nobilissima habitatio grata et iocunda erit animabus humanis ⁊ etiā angelis sanctis. Q̄ si dicat quis quia evidens est causa ⁊ vtilitas habitacionis animarū in corp⁹ibus et evidens est q̄d vtilitatis proueniant corp⁹ibus ex inhabitatione animarum in illis. Similiter ⁊ vtilitas animarum. Id est que puenit eis ex huiusmodi inhabitatione. Verum quē sic querit nō nouit. quia ex gloria animarū futura splendor mirabilis refulgebat in corp⁹ibus earū. hoc autē fiet p̄ alligationē quā dixi. necesse ei ē ex illa habūdantia

¶ Pars prima de vniuerso

glorie multiplices redūdātas fieri in ipa
corpa hūana. Sic ex p̄sentia beatissimoz
angeloz splendet celus empireum. licet
splendore corporali quēadmodū celū stella
rū coreis varijs decoratū. Quā si dixerit q̄
liter splēdor corporalis ex spūalibus substā
cijs ī celo empireo emicabit. R̄ndeo quō
splendor in facie z oculis q̄ vtiq; corporalis
ē ex gaudio cordis qd̄ eē spūale n̄ dubita
tur. Tu etiā audiūisti plurimū q̄ odor su
auitatis ex p̄sentia angeloz sanctorū fla
grasse comptus ē. Sic et dom⁹ et templa
eorū dē p̄sentia splendore mirabili illustrā
tur. Quā si querat q̄s qd̄ p̄dest hoc angel⁹
sanct⁹. Dico quia p̄ multū ē ad gloriā ip̄o
rū vt locus habitatiōis eoz sic eozundem
p̄sentia illustret. Hanc tamē gloriā sibi p̄
minime querūt. s; ei de cui⁹ munere z hec
oīa alia acceperūt. Erit ergo celū empireu
m sicut aula regia regie regū z dño om
niū seculoz presidente regibus innume
r⁹ z hominibus et angelis assumptis ho
nore et decore regio fulgentibus adorna
ta. Si vō querat quantā partē vnusq; q;
angeloz beatorū occupabit de celo empi
reo. Hic respondendū videt q̄ tetigi tibi
in p̄cedentibus videlicet de limitatione et
diffinitione virtutū hmōi substantiarum
Verissimile em̄ ē vt q̄ maior glorie v̄l nūc
sunt. vel tūc sunt in futuro maiores v̄l sub
limiores vel nobiliores ptes celi illi⁹ obri
nearit quāq; verū sit q̄ etiā in p̄tib⁹ equa
libus dissimilis vel īequalis glorie possūt
angeli collocari quemadmodum em̄ lon
ge inēgles anime humane sapiētia z v̄tu
tib⁹ z hīs vel naturalib⁹ vel alijs in dū
corpa eq̄lia inhabitant interdū ecōtrario
Sic nihil p̄hibet eē possibile in p̄tib⁹ em
pirei celi. equalib⁹ īequalis glorie ange
los eē aut ecōtrario. Si vō q̄s querat qd̄
acrescit glorie beatissimoz angeloz ex lo
cis hmōi. R̄ndeo in hoc q̄ etiā si eis inde
nihil acresceret ex habitatiōe cū hmōi et
p̄sentia eozū ornatur et decoratur mirabi
liter aula illa dei altissimi quemadmodū
si posueris q̄ magnatibus nihil acrescit z
in habitatiōe sua in aula regia tamē ip̄i
aule regie acrescit ex inhabitatiōe eozū et
p̄sentia in eadē ornatus pulcerrim⁹ et de
cor⁹ honorabilis. Quoz vterq; ē ip̄i regii
gloriā magnā z hāc solā beatissimi illi an
geli q̄rūt nō p̄p̄iā. Sic em̄ totū qd̄ habēt
beatitudinis z glorie ab ip̄o recipiūt. Sic
totū in eius gloriā z honore laudemq; re

fundūt. z quemadmodū nō ē corpus in q̄
anime hūane virtuositas ita opari et ap
parere possit vt corpus humanū neq; ita
ornabile v̄tutibus eiusde; aut receptibile
ip̄arum ita nō ē corpus in natura ad oꝝ
nabile p̄sentia sanctorū angeloz vt celum
vltimū nec in quo ita refulgere possit glo
ria ip̄oz. Jā aut̄ alibi didicisti. q̄a gaudet
vnaqueq; natura que gaudere potest ex
tensione et diffusionē virtutū suarū et bo
nitatis quā a creatore recepit. Sic appet̄
oibus luminosis z aromaticis z calidis ca
lore actuali etiaz si inanimata z insensibi
lia omnino sint. ¶ Amp. q̄ ponit celū hu
iusmōi sit ornatum z decoratum vt p̄dixi non
eē. ¶ Manifestū ē tibi quantum detrahit
glorie dei altissimi. Maiores em̄ ac p̄cipuā
partē indubitatē. Similiter z quantum de
trahit p̄fectioni vniuersi quia potissimas
maximāq; ac nobilissimā partem. Vtriq;
autē istorū z incōueniēs z impossibile est
q̄a nec vniuerso potest deēē capitalis ista
ps ac p̄cipua nec dei altissimi gloria adeo
enormiter detruicata ac decapitata. Qui
vō ponit vt dixi ponit et dei gloriā in vlti
mitate sue perfectionis et vniuersuz in cō
summationē sue integritatis. Quā si q̄s dix
rit q̄a qui posuerit aliud celum supra em
pireum p̄stantius et ornatius ip̄o ponet
in maiori p̄fectione vniuersum et deo al
tissimo maiore gloriā. Respondeo in hoc
duobus modis. primuz quia ista positio
ducat rem in infinitum z cogit euz ponere
celos sine numero z vniuersum absq; ter
mino. Scdm̄ dico quia in corpibus natu
ralibus non potest esse nobilitate nobili
us ip̄m enim est in ordine celozum z alio
rum magnoz mundi corporū in vltimita
te nobilitatis quemadmoduz ignis in or
dine elementozū. Nobilitas autēz corporū
animaliū nō videtur esse vniuoca nul
lo modozū. Debes autē scire quia fuerūt
forsitan loquentes z adhuc sunt qui posu
erūt totū qd̄ est a luna supra vitam eē so
lummodo et stellas atq; lumina spiritus
tm̄ et nihil omnino corp̄itatis vel corp̄u
lentie ibi esse fulgores vero et illuminosi
tates que ibi apparent p̄cedere ab hmōi
spiritibus. Illud aut̄ qd̄ eos in hunc erro
rem induxit potissimū eē videtur lucis no
bilitas et ordo. quoniam inter corporales
dispositiones. p̄mo inter omnia que vidē
tur prima eis visa est ac nobilissima z pro
pter hoc a spiritali natura prima procel

electione aut erit per impedimentū electionis vel nō erit omnino v̄l erit discors v̄l erit de alio vel erit per mortē illi v̄l per iniquitatē iudicis vel per aliquē alium defectum aut impedimentū. Qualiter autē hmōi ymagies pcurare possunt z mouere corda hominū vel ad p̄cordiam vel ad discordiā vel pcurare mortes hoim aut efficere vel iudices flectere ad iniquitatem. Scōm em̄ hoc nihil eēt in p̄tate hominū positi vel voluntate. Cū tota p̄tās hominum oīs q̄ volūtates a deo subdite eēt huius ymaginib⁹ vt circa eas omnino nihil possent. Accidit z alius error maioris insanie vt etiā ip̄a creatoris volūtas eouf q̄ videat eis subdita vt aliud vel nō possit vel nō velit facere q̄ quod regrūt ymagines hmōi fm̄ intētiōz hmōi erroneaz z q̄ etiā p̄sentiat optima creatoris volūtas omnib⁹ iniquitatib⁹ z iniurijs q̄s p̄ ymagines hmōi faciēdas eē z fieri docuerūt.

Amp. cū ymagines hmōi corpora tantū sint. q̄liter motus sp̄iales aut alias dispositiōes opabimur aiāb⁹ humanis maxime cū abscondite fuerint ac se pulte z oī modo ignorate z inapphense qd̄ dico p̄pter ymaginē mulier̄ speciose. q̄ cū apphensa fuerit monere vtiq̄ pōt per apprehensionē apphendentē ad amorē z concupiscēz mulier̄ cuius ip̄a est ymago. Omnino at̄ latens z nō apphensa nō p̄t hoc. q̄re nec hmōi ymagies abscondite z sepultē.

Amp. quō ymago mortua z omnimodo inapphensa omni p̄mō immobilis moueret viuētes aut qualiter p̄stat scientiā quā nec habuit nec actu nec potētia eā h̄re certissimū est. Q̄ si dixerit q̄ ymago regl̄ omnino mortua v̄tpote vel cerea vel plūbea v̄l aurea mouet ymagines viuentes z hoies z inclināt volūtates eoz ad faciendā volūntē regiā z hoc facit v̄tute ymaginis viue q̄ rex est. Sic ymagines hmōi q̄ ymagies sunt ymaginū celestiuū que vtiq̄ viue sunt vt ipsi ponūt v̄tute illorū sc̄z celestiuū faciunt oīa hec. z hoc ē q̄ d̄ p̄tholome⁹ in libro centū verborū. que vocāt centilogiū q̄ ymagines t̄restres s̄b d̄ite sunt celestib⁹ v̄ginib⁹ z eis obediūt. In quo facillimū est r̄ndere qm̄ ymagies regalium sigilloz nisi apphensi sint neminem mouēt nisi motu apphensiōis neq̄ ad volūtatē regiā faciendā nisi ipsa volūtas regiā v̄l sc̄ptura cui appensa sit ymago regiā vel modo aliquo alio inotescat.

Si vero dixerit q̄s quia sensu nature apprehendunt hmōi ymagines quis sens⁹ est omni apprehensiōe hūana sublimior atz nobilior z p̄phetie vicinissim⁹ vehementerq̄ similis quo omnimō ignoratē anima hūana sentiunt quedam nociua atz terrifica. Vñ terror z horroz inuadit plurimū homines nihil de rebus hmōi sciētes vel etiā cogitantes z de hmōi latro latens in domo aliqua qui cū omnino ibi esse nesciatur nec etiā cogitetur horrozem tñ z terrorē cordisq̄ inquietudines incutit eiusdem dom⁹ habitatorib⁹. fortassis tñ non omnib⁹ quia iste splēdor nature rarus est in hominib⁹ hoc est in paucis. De hmōi est z meretrix que quantumcūq̄ abscondita sit in domo amplissima interdū tamen ab aliquo omnino ibi esse. alias ignorante. z nihil alias de ea cogitate ibi esse sentitur. Sed z mulier quedam tēpe meo virum que vehementer adamabat in domo amplissima absconditū ibi esse spiritu hmōi sentiebat z venientem ad locum in quo ip̄a cōmorabat longe a duobus miliarijs p̄sentiebat. Similr̄ narratur de quodam que seruiētū sui fornicatio latere non poterat. Quicqd̄ enim de escis vel mense inferret vel aliter p̄tractaret adeo domino suo ip̄o tactu abominabile faciebat qd̄ nihil inde sumere poterat. De meretrice v̄o q̄ odibilis z abominabilis nature sit z p̄dicto sensu ei⁹ ab hominatio sensibilis iudiciū magnū z mirabile est q̄ supra dixi tibi q̄ oliua ab eadem plantata vel infructuosa p̄petuo manet vel omnino arescat. Similr̄ z de latrone qd̄ nature humane odibilis sit z indicat splēdor mirabilis sensus nature q̄ in q̄dam canib⁹ reperit. Qui latrones omnino incognitos z sibi z hominib⁹ sensu hūius sentiunt z sua sagacitate iuestigāt inueniunt cōprehendunt z inuentos faucibus z dentibus irruentes. Narrantur z leguntur in libris historiographorū multa alia huiusmōi. Verum nō cogunt oīa hec vt vera esse credatur que stellis luminaribus et celis magistri iudicioz astronomie imposuerūt etiā si omnia hec ita se habere quis posuerit neq̄ enim reputandum est. Si latro vel meretrix atrocissimi inimici nature humane ipsi propter vehementiam nociuitatis sue sensum suū ingerant. Cum omnis natura sollicitudinem mirabilem conseruādi custodiēdi

fisse. Quare nec corpus esse nec spiritum. sed mediū inter ip̄a. Tu v̄o iam nō dubitas quia hm̄oi homines motus destruūt in celestibus et celis omnibus et nō soluz sensu indigent q̄ hm̄oi homines destruunt in celestibus et celis omnibus et non solū sensu indigent qui nec oculis suis credunt sed pena vt ait Aristoteles. Itaq̄ aut dixi tibi in p̄cedentib⁹ quia stellarū ⁊ humanarū certitudo indigent inq̄sitione p̄scrutata et tractatū desiderat singularem q̄ nō p̄tinet ad p̄positus. ⁊ multa de hīs imo maior pars eorum que hic audiisti ē p̄ter intentionē p̄positi. Verum ego digressus suū ad illa vt patefacerem tibi aliquatenus p̄funditatē ⁊ veritatē sermonis phil̄osophici ne v̄llo mō putares ip̄m cōtemnandū esse. Sicut moris ē quibusdā stultis quibus videtur nihil sapienter dictum nisi viderint illud arma tamē p̄bati onibus et rethoricis floribus adornatū et q̄ ē maioris infanie q̄quid nō intelligūt erroneū opinant̄. Tibi ergo de rebus tā difficilibus ⁊ a cōsuetudine ⁊ exercitatioe tua tam longe distantib⁹ sufficiant ad p̄sens ea pauca que audisti donec peruenias ad inuestigationē p̄tis sp̄ialis vniuersitatis et nominetur tibi atq̄ numerent̄ differētie ip̄ius et compationes. Deinde species ordines grad⁹ ⁊ officia substantiarū spiritualiū et quid de hīs cōtineant v̄l habeant sermones autentici qui sunt sermones p̄phetarum. imo sermones dei altissimi et post hoc opiniones phil̄osophorū necnō et magorū. Ad dam tibi etiā explanationes hm̄oi sermonū. necnō et declarationes veritatis in hīs et destructiones erroris que circa ea sunt vel fuerūt.

Sequitur autem ea que precesserūt stabilire esse celi q̄d applanon vocant. Hec autē fiet tibi duab⁹ v̄is. Dico igitur q̄ cū celū vltimū q̄d est empiriū simplex sit hoc ē v̄nius nature et immixtū atq̄ incompositū et iterū quietum ac stabile stabilitate p̄petua. q̄m̄ quies ac stabilitas ordine nature p̄cedūt motū ⁊ instabilitatē siue inquietudinē p̄sequēs ē eodē ordine simplex ⁊ mobile. Quare inter celū stellarū fixarū q̄d ē mobile ⁊ multipliciter vt tibi palā faciā cōpositū ⁊ celū empiriū q̄d ē quietū ⁊ stabile interuenit ex necessitate celū mediū simplex videlicet ⁊ mobile. nō em̄ dubitari potest quādo int̄ sim

plex stabile ⁊ compositū mobile mediū sit simplex mobile. **A**mp. dubitari nō potest quin p̄positū mobile p̄cedat ordine nature simplex mobile. Que autē p̄cedunt vel p̄ora sunt ordine nature si posteriora eis sunt multo fortius ip̄a prioribus em̄ multo fortius competit esse q̄ posterioribus. **A**mp. Si mediū illud celū deesset non esset cōpletū in parte illa vniuersum corporeū et remansisset ibi vacuū nature. Quemadmodū si solis extremis coloribus existentib⁹ mediū nō esset incompleta esset vniuersitas colorū et reliquisset inter extrema vacuū v̄alde indecens ⁊ deformē creatū. **A**mplius. Ordo nature ordo veritatis est neq̄ em̄ falsa neq̄ erronea ē natura. Sicut igit̄ ē in ordine nature sic et veritatis. In veritate igit̄ ē celū q̄d applanon nominat. Secūda via ē palā patens et aperta fm̄ eos qui octauē sperē sine celo stellarū fixarū ponūt motus fm̄ obliquū vel in ante et retro. **M**anifestū est em̄ q̄ rectū prius est deflexo siue obliquo. Nō enim est obliquatio vel deflexio nisi a recto quare motus rectus ⁊ inflexus prior ē motu obliquo et inflexo. et p̄pter hoc a p̄portione mobile rectū et inflexum motu obliquo atq̄ deflexo. Applanon v̄o ē hm̄oi. Unde et applanon nominatū est quia sine errore hoc est sine deflexione ⁊ obliquatioe p̄pter hoc em̄ ⁊ planete sic nominati sunt quasi erronei v̄l errabundi p̄pter sc̄ obliquationes et deflexiones motū que apparent in eis. **A**mplius. Vnū multo ⁊ simplex multiplici et equale inequali ex necessitate p̄us motus autem applani vnus est simplex ⁊ semper equalis. Ceteri vero motus hoc ē aliorū celoz e contrario se habent. Quare si isti sunt multo fortius ille ⁊ p̄pter hoc ei⁹ mobile siue subiectū. Celum v̄o stellarū fixarū facile stabilis p̄ mot⁹ stellarū ip̄arū apparēt ei moueri stelle fixe omēs quē ad modū si fixe eēt i rotavna reuolūte eas motu suo. Cū em̄ impossibile sit eas moueri motu p̄po sic p̄festim declarabo necessario mouēt motū corp̄is in q̄ fixe sunt palā ei ē q̄ neq̄ aliq̄ ipellēte neq̄ aliquo attrahēte q̄m̄ de ill' eadē eēt q̄stio et ita curreret res in infinitū aut eēt circūl⁹. Tu autē didicisti alibi destructionē v̄triusq̄ istoz incōuenientium. **A**mplius. si aliqua stella fixa moueretur suo motu p̄prio. et omnes similiter mouerentur proprijs motibus.

¶ Manifestū enim est quāsdā omnino non moueri videlicet polos ambos.

¶ Amp. Luz omnes hmōi stelle eiusdē nature sint q̄ntū ad principium motus et causam alioquin non mouerent vna specie motus videlicet motu circulari ergo q̄ sunt equalis magnitudinis mouerent eq̄liter et que inequalis inequaliter. Rarus quippe et densum ibi locum non habent. Stelle igitur que sunt in maiori vrsa lucidiores aut via alijs septentrionalibus ymaginibus moueretur velocius stellis omnibus que sunt circa circulū equinoctialem. hoc autem manifeste falsum est cū septentrionales omnes minores circulos describāt q̄ q̄ sunt inter arietem et librā et generaliter quāto pp̄inquoiores sunt alterutrum polozū tanto minores circulos describūt ineq̄li tempore. Quāto vō remoti⁹ ab alterutro polozū tanto maiores circulos describūt in tanto tempore. ¶ Amp. Si stelle fixe mouerentur pp̄iis motibus mouerent indubitate in celo ⁊ per illud. Quare scinderent illud atq; diuiderent tot scissuras ⁊ tantis quot ⁊ quātis stelle ip̄e eēt que mouerent. Quare fieret diuisio p̄tū celi et elōgatio earū vnius ab alia ⁊ exit⁹ ip̄ius celi fieret a suis terminis et limitib⁹ quemadmodū si magna corpa instar magnozū montiū mouerent p̄ totū mare scissuras et diuisiones in ip̄o facerent ⁊ extrema ip̄ius maris extrema cogere litora ⁊ inundatiōes immēsas facere. Qui exitus et inundationes et si in mari possibile essent in celo tamen stellarum manifeste impossibiles sunt cum extrema celi illius quo exire possint nō habeant celū v̄ro superius ⁊ irripere nō possint. ¶ Amplius. tu iam nosti opiniōes phylosophozū de celis quia impassibiles sunt a partē ista hoc est insecabiles et indiuisibiles. Et dixit quidā ex eis quia si secabiles aut diuisibiles essent. aut partes eozū diuise redirent ad cōiunctionem post diuisionem huiusmodi aut remanerent in illa diuisione. Quā si redirent quēadmodū fit in aqua diuisa cuz reditus huiusmodi nō possit fieri nisi per motū rectum. esset igit partib⁹ eius motus rectus et p̄culdubio natural⁹. Quare et toti celo esset motus rectus naturaliter. Necessē enim est partium ⁊ totius eundem esse motuz naturalem. Quia igitur prout estimauit iste celo nō est motus naturalis rectus in partib⁹ ei⁹. Quare

re p̄sequens est diuisionem hmōi nō esse reparabilem p̄ reditū supradictū. Quare si fieret diuisio huiusmodi necessario remanerent celi scissi et lacerati et ita in diuisionibus illis esset vacuū aut necesse haberet creato: continue diuisiones hmōi nouis corporibus resartire cū diuisiones huiusmodi ex necessitate p̄tinne fierent eo q̄ motus stellarū cōtinuus sit ⁊ nō habens interpolationē. ¶ Amplius. si stelle in celo suo fixe sunt et ei adherētes. ¶ Manifestū est q̄ impossibile est eas moueri nisi motu ip̄ius quēadmodū clauis fixi in rota volubili vel alia queq; adherētia eidem nō est possibile vt moueatur manente huiusmodi affixione et adherētia. nisi motu rote ip̄ius. Si vero sunt in celo quemadmodum pisces in aqua vel in mari ⁊ mouentur in celo quēadmodū pisces in mari accidit q̄ dixi tibi de diuisionib⁹ ⁊ scissuris eiusdē celi. ¶ Amp. de piscibus manifestus ē quia si de necessitate sequeretur motū maris q̄ fixi eēt vnusquisq; eozū in loco suo. Alioquin vnde esset ista colligatio et societas motuū in piscib⁹. Si em̄ vniciq; stellarū est pp̄iū principii motus. Unde erit iste societas seu vnitas act⁹ vt eozūq; se quātū motū celi sui. Neq; em̄ in eis que voluntarie mouent hmōi societas inuenitur nisi in paucis ⁊ ad modicū. Neq; in eis que naturaliter mouentur hoc vnq; reperitur nisi a diuicē alligata sint vel alterū in altero fixum vel ambo in tercio. ⁊ p̄pter hoc motum tercij ex necessitate sequentur simul. ¶ Amplius. Aut p̄municant stelle et celū in principio motus q̄ ē dicere aut vna et eadem virtus est q̄ mouet celum et stellas aut nō. Quā si cōmunicant hoc ē si vna ⁊ eadem virtus ē mouēs illud et illas. Sicut igit nō habent pp̄iū motoz sic neq; pp̄iū motum ⁊ quemadmodū mouēt a motore celi dū mouet celum. Ita et mouentur motu ip̄ius celi nō enim motor celi motū influit in celū ⁊ stellas equaliter ordine influentie licet ordine ip̄is hoc faciat. Quēadmodū motor manus tue nō influit simul ordine influentie motū super manum tuam ⁊ super dolabrā dum aliqd̄ dolas. Simul inq; ordine influentie. licet ordine ip̄is hec simul faciat. Sic motor celi primum super celum motum influit et per hmōi motum super stellas. Si vero nō cōmunicant in principio motus. Unde igitur tanta societas tanta.

q; vnitas in motu. Diuersitatē enim pnci-
 piorum mediatorū diuersitas sequi cōsue-
 uit effectū. **Amp.** stelle aut partes aut
 membra aut instrumēta aut ornatus sunt
 ipsius celi. Quodcūq; autē istorum sit ne-
 cesse est vt moueant motu ipsius celi par-
 tes enim z membra ex necessitate mouen-
 tur motu totius z a virtute mouente totū.
 Similiter instrūta z ornatus motu vtentis
 siue habentis illas. **Amp.** si stelle fixe
 eēt in celo z mouent motu ipsius tantū
 mouerent indubitanter eadem ordinē et
 equalibus p omnia velocitate z tardita-
 te. Quare mihi acrescit eis q̄ntuz ad mo-
 tum vel mouendi modū z ordinem ex eo
 q; eis ponit p̄pus motus. Inutiliter igr̄
 atz superflue eis ponitur. Quare ex neces-
 sitate motu corpis in quo sunt mouentur
 Est igr̄ celum in quō ipse stelle sunt. z hoc
 est celum cuius stabilitiōē intendebam
 Scito autē quia si dixerit quis stellas esse
 sub celo stellaz. idem sequi necesse est. Lū
 em̄ sit inter illas vacuū nec adinuicē ipse
 sint continue vel contigue erit necessario
 corpus continēs eas omnes. Quare erit
 circundans oēs celos septem planetaruz
 ipm̄ igitur erit p̄pa nominatiōe celū stel-
 larum siue stellaz fixarū. **Amp.** si stel-
 le mouerēt p̄p̄is motib; a diuersis mo-
 toribus que eēt causa p̄pter quā ille que
 p̄p̄inquoies sunt polis mouerent tardi-
 us. Qui v̄o remotiores ab eis velocius.
Amp. quō starent ymagine signorū
 z alie ymagine seu choree earū. hec igr̄
 sunt duo iudicia certissima quib; iudica-
 tur eas moueri solo motu corporis quō ce-
 lum stellarū fixarum dicitur videlicet sta-
 bilitas ymaginū in figuris suis p̄petua et
 indissipabilis deinde ordo ip̄e z eq̄litas
 motuū earum atz p̄formitas ad motū cor-
 poris ip̄i celi que vtiq; tanta est ac si nō
 alius esset stellis motus q̄ motus corpis
 celi. In tantū igitur stabilitū tibi sic celum
 stellarum fixarū. Stabilitiō v̄o celorū in-
 feriorum vic; septem planetaz est per mo-
 tum eorum qui h; obliquationē etiaz de-
 clinationem ad austrū z aglonem z hoc
 est acceptum a sensu qui ē per oculos. In-
 primis igr̄ scito quia impossibile ē vt vni
 corpori sint duo motus p̄trarij simul. De-
 claratio autem h̄mōi est duplex p̄ma qa
 duorum motuū contrariorū simul existen-
 tium nō est vnum p̄ncipiū immediatū
 z per se. Quare nec vna virtus simul vtrum

q; eorum efficiens. Corpus igr̄ quia tali-
 bus motibus mouet mouetur a duab;
 virtutibus simul. que vel sunt eq̄les vel in-
 equales. Q; si fuerint eq̄les stat igitur z q̄
 escit ex necessitate corpus h̄mōi. Siue em̄
 trabatur siue impellat in ptes contrarias
 postq; attractiones z impulsionē eq̄les
 sunt necessario altera alterū nō supabit
 aut vniet. z eodemōdo se h; i motu alba-
 tionis quā si eq̄liter agant z eq̄les calidi-
 tas z frigiditas in aliqō corpus vel rema-
 nebit in statu in quo erat vic; tepidum v̄l
 calefiet in parte z in parte frigeſiet. Totū
 autem caleſieri vel totum frigeſieri in ca-
 ſu d̄ quo agitur impossibile ē. Sic duab;
 virtutib; eque fortibus in corpus aliqō ad
 contraria loca trahentibus impossibile ē
 totum alterutrū earum sequi. Quare vel
 stabit in loco vno totaliter vel scindet v̄l
 dirumpetur in partes. **Manifestū igr̄**
 est q; impossibile ē corpus aliqō totaliter
 duob; motib; p̄trariis moueri. Secūda
 vero declaratio est p̄ hoc q; est manifestū
 impossi-
 bile vic; corp; aliqō esse simul in
 duobus locis si p̄ma sint adinuicē illa
 loca hoc est cōtigua. hoc em̄ impossibile
 manifestū eident sequitur ex hac positi-
 one qua ponitur corpus aliqō moueri sil
 duob; p̄trariis vel opposit; motibus op-
 positos at mot; vocam; q; sunt vel q̄fiunt
 ad diuersa loca quaz alteri nō ē via ad
 alterū hoc autē descriptione l̄rarn; facile tibi
 pateſiet. Estō em̄ qō corpus aliqō mo-
 ueatur ad duo loca q; exempli gr̄a nomi-
 nantur d. z e. z sit b. mediū a d d. locum c.
 v̄o ad e. **Manifestū ē igr̄** quod h̄mōi
 corpus motu quo mouet ad d. locū p̄us
 intrat b. locū medium quā pueniat ad e.
 quia igr̄ simul mouet ad d. z e. sil intrat
 b. z c. Quare simul erit ex necessitate in b.
 z c. Eodemōdo in d. z e. Quia igr̄ hoc est
 manifestū impossibile. necesse est impossi-
 bilem eē positionē ex qua sequitur. Et hec ē
 via per quā destruit opinio eorum q; po-
 ſuerūt planetas septē moueri circa motū
 octauū celi p̄p̄o motu z hoc ad orientem.
 Motu v̄o ipsius celi rapi eos motu p̄tra-
 rio sc; ad occidentē hoc em̄ impossibile ē
 indubitanter siue virtutes sic mouētes eos
 sint eq̄les siue in equales qm̄ si equales si-
 unt necesse habent stare ip̄i planete z dis-
 rumpi. Si v̄o ineq̄les ex nccitate sequūt
 fortiorē. Si autē diligēter intender; v̄is
 istis apparebit tibi via per quā ex necessu
 S f

Pars prima de vniuerso.

tate cogentur q sic posuerunt. Solē quā-
doq; eē simul in oriente z occidente z de
alijs planetis eadē incōuenientia eos des-
sequetur.

His aut ita declaratis reuertar ad
motus planetarū et dicam quia si
preter motū obliquū z declinati-
onis quā dixi tibi eēt vnicuiq; eorū motū
ppus alius circulari ad similitudinē mo-
tu umstellarū fixarum non eēt eis motus
obliquus qui in eis appareret ppter op-
positionem seu contrarietate motū isto-
rum ppter rationes quas audiuiſti. Vir-
tus enim mouet quācunq; ex stellis circa
centrum circuli sui nō permittit eā ingre-
di ab ordine suo vt aliqua hora scz sit pro-
pinquior alteri poloꝝ aliqua hora remo-
tior. Et hec est ordo motuum qui apparet
omni videnti in stellis fixis. Quā si aliqua
earū egrediret ab ordine suo fieret ex ne-
cessitate in ea que p̄dixi tibi de appropin-
quatione z elongatiōe ad alterutꝝ duo-
rum poloꝝ. ¶ Manifestum igr̄ est quia
isti duo motus nō compatiūtur se corpore
vno Quare cū motus iste fm obliquū
appareat in vno quoq; septē planetarū ne-
cesse est nullum aliū motum eis esse z qm̄
nullus eorū est q non sit in aliquo corpore
p̄tinentē ipsūz cuius motu ex necessitate vel
mouet. Unusq; vel p̄p̄o dico qm̄ mo-
uentur oēs motu vnius corporis. alioqn
mouerentur oēs vno motu eqli z similis
ordinatiōis motui stellarū fixarum. Una
em̄ reuolutiōe vnius corporis fieret reuo-
lutiō omniū planetarū z tempore vno et
eqli apparet at ex sensu quia reuolutiōes
iste que fiunt in planetis fm obliquū non
sunt fm vnū motum sed est in istis diuer-
ſitas. sicut reuolutiō lune p̄p̄e vnius mē-
ſis est z reuolutiō solis siml̄r vnius anni
z de alijs planetis nota est diuerſitas. Si-
cut reuolutiō saturni q̄dragita annoꝝ vlt̄
circa z reuolutiō Jouis duodecim z alio-
rum siml̄r diuerſitates in hoc note sunt z
descripte in libris astronomoꝝ z declarate
ibidē z hic est motus que dicunt eē ad ori-
entem z que dicunt planetis esse p̄p̄um.
Quare manifestū est q non motu vnius
corporis mouet motu hmōi. Mouent igr̄
multoꝝ corpoꝝ motib; motu hmōi. Loꝝ
pora vō p̄tinentia ipos celi eorū dē noian-
tur aqud oēs apparet etiam p̄ aliam viā
quia hmōi motus non ē motus eorū nec
eis est possibilis et hoc ē quia nullus eorū

mouetur circulariter circa centꝝ aliq; mo-
tu dico diurno z nocturno cuius mēſura
ē viginti q̄tuor; hore equalis. Verbi gra-
tia vt exēplum habeas in sole. Dico quia
sol motu hmōi non reuertitur ad locū a
quo incipit moueri illo motu. Non enim
oritur in loco vbi ortus fuerat die p̄ceden-
ti ymo lōge ab illo loco quasi per gradū
vnum. donec cōpleatur declinatio motū
ipsius a puncto quippe solstici hyemalis
vno quoq; die naturali id est spacio vigi-
ti q̄tuor; hore equalium incipies de-
clinare ad septentriōz nō cessat declinare
donec veniat ad circuli septentrionalem
qui est terminus z completio declinatiōis
ipsius quasi ad mediū cancri. Ex quo ap-
paret manifeste quia iste motus non est
eius ymo nec est alicui corpori possibilis
non em̄ est circularis qm̄ non est circa ali-
quod id est non ē ei centrum vel circulus
qm̄ non est ab eodem ad idē reuersio. Sz
neq; rectus est rectitudine opposita curui-
tati. Quare indubitater non ē motus po-
tissimū celestis cū figura ipsius sit curuitas
in cōpleta ad modū spere. ¶ Amp. gra-
dus que dixi declinatiōis aut transit a so-
le p̄tinē per diē z noctē. Ita scz vt quali-
bet hora die vel nocti aliquid de illo tra-
ſeat aut fit saltu z in hora aliqua. Quia
igr̄ hoc ē impossibile vt fiat saltu z in ho-
ra z hoc est p̄ aspectū euidenter dephendi
pōt in astralabio z alijs instrumēt; qua-
re p̄tinē ex necessitate mouetur motu de-
clinatiōis ad septētrionem in parte dicta
circuli z cōtinē mouetur motu circulari
ab oriente in occidentē z econuerso. isti at
motus motus euidenter p̄trari sunt. Qua-
re manifestū est nō moueri solē motu p̄-
prio sed potū motu corporis p̄tinentis ipm̄
Juxta modū que declarauit alpetrūgi in
libro suo de hoc. Et declaratiōes eius nō
parum adiunabūt te ad id in quo es hoc
est ad stabilitiōz septem celoꝝ septē pla-
netarum quaz declaratiōnū summa hec
est. q; motus qui vident in eis nō est pos-
sibile vt sint eis p̄p̄um nec ex motib; eo-
rum est iste qui eis imponit transitus cir-
culi zodiaci z partū eiꝝ p̄p̄e ppter duas
causas. Primū quoniam p̄p̄e in eo circulo
non sunt ymo sub eo lōge distantia in-
credibili. Scdm̄ quia transitus iste magis
est ipsius circuli signoꝝ potius em̄ circulari
hmōi transit suis reuolutiōib; ipos pla-
netas qm̄ transeat ab eis. z hoc ē qm̄ mo-

uentur inequaliter. Completa em̄ vna reuolutione cuiuscunq; ex planetarū diurna completur vna reuolutio eiusdē circuli et aliquid amplius de secūda et ideo planetarum vnusquisq; nō inuenitur neq; apparet esse in fine cōpletionis reuolutione siue diurne sub ea parte circuli signorū in qua apparebat in p̄ncipio eiusdem reuolutioe. Verbi gracia. Si fuerit sol sub gradu aliquo circuli illius in p̄ncipio alicuius diei in ortu suo completa illa reuolutioe sua diei et noctis illius non inuenietur in ortu suo. hoc ē in p̄ncipio secūde diei sub eodem gradu ymo sub alio anteriori quē admodum si fuerit in ortu suo in p̄ncipio hmoi diei. Sub primo gradu ponat arietis non inuenietur cras eadem hora sub eodē gradu ymo sub sequēti scz secundo. Causa aut̄ in hoc est velocitas reuolutionis celi stellarū fixarū q̄ addit singulis diebus naturalibus sup̄ velocitatē motus celi deferentis et reuoluentis solem fore gradum vnū et hec additiōes cum collecte fuerint complebūt reuolutionē circuli signorum fere aut̄ p̄pe. Temp̄ autem reuolutionis istius annus solaris p̄pe dicendū est cū fuerit examinatifima calculatiōe collectū et hoc est intentio philozophi p̄nominati alpetrāgi. Apperet̄ etiam tibi ex hīs causa erroris eorū qui putauerūt solē et alios planetas moueri circa motus celi stellarū fixarum ad orientē. non em̄ aduertit̄ additiōne quā dixi tibi que ē velocitatis motus celi stellarū fixarū super velocitatem motus celoz septem planetaz et ideo attribuerūt trāsitum circuli signorū planetis quasi trāsiret̄ ab eis verē ac p̄pe motu spozum cū potius ip̄e motu suo eos transeat et sup̄ velocitatē eorum velocitas ei addat̄ vt dixi tibi. Et quia saturnus p̄pinquior est celo stellarū siue circulo signorum p̄formior ē in velocitate motus eidē celo q̄ oēs alij et hic ē ordo nature. Quare minus discrepat in hoc ab ipso et p̄pter hoc min⁹ addit velocitas motus ip̄i celi sup̄ velocitatē motus saturni siue celi ip̄ius. Quanto aut̄ minores sunt additiōnes singulorū dierū tanto necesse ē p̄les eorū colligi ad p̄pletionē annue vel annualis reuolutioe. Quare necesse fuit annū saturni longe maiorē esse anno solari p̄mutata p̄portioe additiōis ad aditiōz. Verbi gra. Sicut apparet manifeste de sole qd̄ addit velocitas motus celi sup̄ ve-

locitatē motus illius singulis dieb⁹ gradum vnū. Sic et i saturno manifestissimū est qd̄ velocitas celi addit sup̄ velocitatem motus saturni vel celi ip̄ius tricēsimū m̄ vnus gradus. Qui oēs additiōes cū collecte fuerint donec impleat̄ integrā reuolutionē celi non p̄plebūt nisi in spacio q̄dragita annoz qd̄ est ann⁹ saturni. Similis est causa de anno Jouis qui ē duodecim annorū solarū. luna vero q̄ longissimē a celo seu circulo signorū remota est maxime discrepat in motu et velocitate illius a motu circuli signorū quare ex necessitate maiores sunt additiōes motus circuli signorū sup̄ motu illius et p̄pter hoc merito pauciorib⁹ hmoi additiōibus cōpletur integritas circuli. Inuētus est em̄ addere circulo signorū sup̄ motū lune singulis diebus tredecim gradus et duas tercias vnus gradus q̄ cū aggregate simul fuerint cōplebunt circulū integrum et t̄ps earū erit mēsis qui p̄pe ann⁹ est lune et iuxta hanc viā se hz de ceteris planetis fm̄ intentionē dicti philozophi. Cui⁹ ingeniositate inde ne sperner̄. Aggregabo igr̄ ratiocinatōz ex oibus ante dictis et dicaz qz motus alteri⁹ moi qui ponit̄ in planetis impossibilis est p̄mu⁹ p̄pter scissuras antedictas deinde q̄ nec polos hz nec centrum cui⁹ figura eius nec circulari sit nec circulari sitis imo irregularis et inaudita vsq; ad t̄pa hęc. Tercio p̄pter p̄trarietas quas audiuisti de virtutib⁹ mouētib⁹. Quarto p̄pter sup̄fluitatem motus hui⁹ q̄ neq; addit̄ ista positio aliquid motui v̄l in velocitate aut tarditate aut ordine. Eadem enim oia accidūt planetis de tarditate et velocitate de occultatiōe et apparitione de p̄iunctiōib⁹ et oppositiōib⁹ et alijs oibus que astronomi requirunt ponētib⁹ eos moueri motib⁹ celoz suoz que accidūt positis istis q̄ tātas habet difficultates et p̄tradictiones quare nō solū superuacue ponitur eis hmoi motus se etiam noxi⁹ et p̄nicios⁹. ¶ Amp̄. i regione septē planetarū certum est non eē vacuū. Necesse igr̄ ē vel esse ibi corpus vnū vel multa. In quo vel in qbus et per quod vel q̄ moueantur hmoi planete et p̄ne eadem in hoc dices que dixisti in motu celi stellati aut em̄ corpus illud habet motū et illo motu reuoluit planetas aut non. Si sic non erit igr̄ diuersitas in motibus eorū nisi qualis est in motibus stellarū fixarū

Pars prima de vniuerso.

tate cogentur q sic p̄suerunt. Solē quā-
doq; eē simul in oriente ⁊ occidente ⁊ de
alijs planetis eadē incōuenientia eos dez
lequetur.

His aut ita declaratis reuertar ad
motus planetarū et dicam quia si
p̄ter motū obliquū ⁊ declinati-
onis quā dixi tibi eēt vnicuiq; eorū motū
p̄p̄us alius circulari ad similitudinē mo-
tu umstellarū fixarum non eēt eis motus
obliquus qui in eis appareret p̄pter op-
positionem seu contrarietate motuū isto-
rum p̄pter rationes quas audiūsti. Vir-
tus enim mouet quācunq; ex stellis circa
centrum circuli sui nō permittit eā ingre-
di ab ordine suo vt aliqua hora scz sit pro-
pinquior alteri poloꝝ aliqua hora remo-
tior. Et hec est ordo motuum qui apparet
omni videntū in stellis fixis. Quā si aliqua
earū egrediret ab ordine suo fieret ex ne-
cessitate in ea que p̄dixi tibi de appropin-
quatione ⁊ elongatiōe ad alterutꝝ duoꝝ
rum poloꝝ. ¶ Manifestum igr̄ est quia
isti duo motus nō compatiūtur se corpo-
re vno. Quare cū motus iste fm̄ obliquū
appareat in vno quoq; septē planetarū ne-
cesse est nullum aliū motum eis esse ⁊ qm̄
nullus eorū est q non sit in aliquo corpore
p̄tinentē ipsūꝝ cuius motu ex necessitate vel
mouet. Vnusq;q; vel p̄p̄oꝝ dico qm̄ mo-
uentur oēs motu vnius corporis. alioqn̄
mouerentur oēs vno motu eqli ⁊ similis
ordinatiōis motui stellarū fixarum. Una
em̄ reuolutiōe vnius corporis fieret reuo-
lutio omniū planetarū ⁊ tempore vno et
eqli apparet at̄ ex sensu quia reuolutiōes
iste que fiunt in planetis fm̄ obliquū non
sunt fm̄ vnū motum sed est in istis diuer-
sitas. sicut reuolutio lune p̄p̄e vnius mē-
sis est ⁊ reuolutio solis siml̄r vnius anni
⁊ de alijs planetis nota est diuersitas. Si-
cut reuolutio saturni q̄dragita annorū vlt̄
circa ⁊ reuolutio Iouis duodecim ⁊ alio-
rum siml̄r diuersitates in hoc note sunt ⁊
descrip̄te in libris astronomorū ⁊ declarate
ibidē ⁊ hic est motus quē dicunt eē ad ori-
entem ⁊ quē dicunt planetis esse p̄p̄um.
Quare manifestū est q non motu vnius
corporis mouet motu hm̄oi. Mouent igr̄
multorū corpororū motibꝝ motu hm̄oi. Lor-
pora v̄o p̄tinentia ip̄os celi eorūndē noian-
tur aquod oēs apparet etiam p̄ aliam viā
quia hm̄oi motus non ē motus eorū nec
eis est possibilis et hoc ē quia nullus eorū

mouetur circulariter circa centꝝ aliq̄d mo-
tu dico diurno ⁊ nocturno cuius mēsurā
ē viginti quatuor horę equales. Verbi gra-
tia vt exēplum habeas in sole. Dico quia
sol motu hm̄oi non reuertitur ad locū a
quo incipit moueri illo motu. Non enim
oritur in loco vbi ortus fuerat die p̄ceden-
ti ymo lōge ab illo loco quasi per gradū
vnum. donec cōpleatur declinatio motū
ipsius a puncto quippe solsticiū hyemalis
vno quoq; die naturali id est spacio vigi-
ti quatuor horarū equalium incipiēs de-
clinare ad septentriōꝝ nō cessat declinare
donec veniat ad circuli septentrionalem
qui est terminus ⁊ completio declinatiōis
ipsius quasi ad mediū cancri. Et quo ap-
paret manifeste quia iste motus non est
eius ymo nec est alicui corpori possibilis
non em̄ est circularis qm̄ non est circa ali-
quod id est non ē ei centrum vel circulus
qm̄ non est ab eodem ad idē reuersio. Sꝫ
neq; rectus est rectitudine opposita curui-
tati. Quare indubitatē non ē motus pos-
sibilissimū celestē cū figura ip̄ius sit curuitas
incōpleta ad modū sperę. ¶ Almp̄. gra-
dus quē dixi declinatiōis aut transitū a so-
le p̄tinue p̄r diē ⁊ noctē. Ita scz vt quali-
bet hora die vel noctē aliquid de illo trā-
seat aut sit saltu ⁊ in hora aliqua. Quia
igr̄ hoc ē impossibile vt fiat saltu ⁊ in ho-
ra ⁊ hoc est p̄ aspectū euidentē dephēdē
pōt in astralabio ⁊ alijs instrumētis quare
p̄tinue ex necessitate mouetur motu de-
clinatiōis ad septentrionem in parte dicta
circuli ⁊ cōtinue mouetur motu circulari
ab oriente in occidentē ⁊ econuerso. isti at̄
motus motus euidentē p̄trari sunt. Qua-
re manifestū est nō moueri solē motu p̄-
prio sed potiꝝ motu corporis p̄tinentis ip̄m.
Iuxta modū quē declarauit alpetrōgi in
libro suo de hoc. Et declaratiōes eius nō
parum adiuuabūt te ad id in quo es hoc
est ad stabilitiōꝝ septem celorū septē pla-
netarū quaz declaratiōnū summa hec
est. q motus qui vident in eis nō est pos-
sibile vt sint eis p̄p̄um nec ex motibꝝ eo-
rum est iste qui eis imponit transitus cir-
culi zodiaci ⁊ partū eiꝝ p̄p̄e p̄pter duas
causas. Primū quoniam p̄p̄e in eo circu-
lo non sunt ymo sub eo lōge distantia in-
credibili. Scdm̄ quia transitus iste magē
est ip̄ius circuli signorū potiꝝ em̄ circuli
hm̄oi transit suis reuolutiōibꝝ ip̄os pla-
netas qm̄ transeat ab eis. ⁊ hoc ē qm̄ mo-

uentur inequaliter. Completa em̄ vna reuolutione cuiuscunq; ex planetarū diurna completur vna reuolutio eiusdē circuli et aliquid amplius de secūda z ideo planetarum vnusquisq; nō inuenitur neq; apparet esse in fine cōpletionis reuolutione siue diurne sub ea parte circuli signorū in qua apparebat in p̄ncipio eiusdem reuolutioe. Verbi gracia. Si fuerit sol sub gradu aliquo circuli illius in p̄ncipio alicui⁹ diei in ortu suo completa illa reuolutioe sua diei z noctis illius non inuenietur in ortu suo. hoc ē in p̄ncipio secūde diei sub eodem gradu ymo sub alio antertori quē admodum si fuerit in ortu suo in p̄ncipio hmoi diei Sub primo gradu ponat arietis non inuenietur cras eadem hora sub eodē gradu ymo sub sequēti scz secundo. Causa aut̄ in hoc est velocitas reuolutionis celi stellarū fixarū q̄ addit singulis diebus naturalibus sup velocitatē motus celi deferentis z reuoluentis solem fore gradum vnū et hec additiōes cum collecte fuerint complebūt reuolutionē circuli signorum fere aut ppe. Temp⁹ autem reuolutionis istius annus solaris ppe dicend⁹ est cū fuerit examinatissima calculatiōe collectū z hoc est intentio philozophi p̄nominati alpetrāgi. Apper etiam tibi ex hīs causa erroris eoz qui putauerūt solē z alios planetas moueri circa motuz celi stellarū fixarum ad orientē. non em̄ aduertēt additionē quā dixi tibi que ē velocitatis mot⁹ celi stellarū fixarū super velocitatem motus celoz septem planetaz z ideo attribuerūt trāsitum circuli signorū planetis quasi trāsiret ab eis verē ac ppe motu ipozum cū potius ipē motu suo eos transeat z sup velocitatē eozum velocitas ei⁹ addat vt dixi tibi. Et quia saturnus p̄pinq̄ior est celo stellarū siue circulo signorum p̄formior ē in velocitate motus eidē celo q̄ oēs alij z hic ē ordo nature. Quare minus discrepat in hoc ab ipso z propter hoc min⁹ addit velocitas mot⁹ ipi⁹ celi sup velocitatē motus saturni siue celi ipius. Quanto aut̄ minores sunt additiōes singulorū dieruz tanto necesse ē p̄les eozū colligi ad cōpletionē annue vel annalis reuolutioe. Quare necesse fuit annū saturni longe maiorē esse anno solari p̄mutata p̄portiōe additionis ad additiōz Verbi gra. Sicut apparet manifeste de sole qd̄ addit velocitas motus celi sup ve-

locitatē motus illius singulis dieb⁹ gradum vnū. Sic z i saturno manifestissimū est qd̄ velocitas celi addit sup velocitatem motus saturni vel celi ipius trice simū m̄ vnus gradus. Qui oēs additiōes cū collecte fuerint donec impleāt integrā reuolutionē celi non p̄plebūt nisi in spacio q̄ dragita annoz qd̄ est ann⁹ saturni Similis est causa de anno Jouis qui ē duodecim annozū solariū. luna vero qa longissime a celo seu circulo signorū remota est maxime discrepat in motu z velocitate illius a motu circuli signorū quare ex necessitate maiores sunt additiōes motus circuli signorū sup motu illius z p̄pter hoc merito pauciorib⁹ hmoi additiōibus cōpletur integritas circuli. Inuenis est em̄ addere circulo signorū sup motū lune singulis diebus tredecim gradus z duas tercias vnus gradus q̄ cū aggregate simul fuerint cōplebunt circulū integrum z tps earū erit mensis qui ppe ann⁹ est lune z iuxta hanc viā se hz de ceteris planetis fm̄ intentionē dicti philozophi. Cui⁹ ingeniositate inde ne sperner. Aggregabo igr̄ ratiocinatōz ex oibus ante dictis z dicas qd̄ motus alteri⁹ moi qui ponit in planetis impossibilis est p̄mūz p̄pter scissuras antedictas deinde qa nec polos hz nec centrum cui⁹ figura eius nec circulari fit nec circulari silis imo irregularis z inaudita vsq; ad tpa hęc. Tercio p̄pter p̄trarietas quas audiisti de vtutib⁹ mouētib⁹ Quarto p̄pter supfluitatem motus hui⁹ qa neq; addit ista positio aliqd̄ motui vlt̄ in velocitate aut tarditate aut ordine. Eadem enim oia accidūt planetis de tarditate z velocitate de occultatiōe z apparitione de p̄iunctiōib⁹ z oppositiōib⁹ z alijs oibus que astronomi requirunt ponētibus eos moueri motib⁹ celozū suozūz que accidūt positis istis q̄ tātas habēt difficultates z p̄tradictiones quare nō soluz superuacue ponitur eis hmoi motus se etiam noxiē z p̄nicios. **A**mp̄. i regione septē planetarū certum est non eē vacuuz. Necesse igr̄ ē vel esse ibi corpus vnū vel multa. In quo vel in qbus z per quod vel q̄ moueantur hmoi planete z pene eadem in hoc dices que dixisti in motu celi stellati aut em̄ corpus illud habet motū z illo motu reuoluit planetas aut non. Si sic non erit igr̄ diuersitas in motibus eozūz nisi qualis est in motibus stellarū fixarū

quare non habebunt declinationes ad austrum vel aquilonem sicut stelle fixe. Sed mouebunt vno ordine in circulis eque distantibus. Contrarium autem apparet euidenter a sensu. quare vel non est vnu corpus ibi continuu vel non est illud reuolvens corpora septem planetarum. Quod si dixerit quod reuera est ibi vnu corpus continuu. sed non reuoluit corpora septem planetarum tunc necesse est corpora septem planetarum in illo et per illud moueri et tunc occurrat inconueniens de scissuris et diuisionibus corpori illius quemadmodum de scissuris et diuisionibus celi stellati. Quod si dixerit quia corpus illud reuoluit corpora septem planetarum. **M**anifestum est hoc esse impossibile cum corpus illud non possit habere nisi motum vnu quare non potest moueri motu illo aliqua que in eo sunt nisi motu vno. Apparet autem multa diuersitas in motibus planetarum. Necesse igitur est in regione illa esse corpora multa et ab illis moueri corpora septem planetarum. Non dico in illis et per illa propter scissuras et diuisiones quas dixi tibi que corpora nisi essent ambientia et continentia totum quod est portea sed essent sicut globi pregrandes maiores longe quam sint corpora planetarum tunc eadem esset questio de motibus illorum et quare que est de motibus ipsorum planetarum. Quare relinquitur ut corpora illa sint corpora gradua et spherica ambientia ea que sub ipsis sunt totaliter et huiusmodi corpora vocamus celos cum sint mobilia et mouentia motu suo corpora septem planetarum. Quia igitur numerus motuum est iuxta numerum mobilitatum siue mouentium. Numerus autem motuum septenarius est sicut euidenter apparet per diuersitates additionum prenominationum. Numerus igitur celorum qui sunt inter celum stellatum et quatuor elementa septenarius est cum manifeste appareat septem esse motus. Jam enim claruit tibi ex hijs que precesserunt quia motus septem qui apparent in planetis non sunt eorum quippe sed sunt sicut partium in totis suis quoniam ipsa tota mouentur prope igitur septem celorum illorum sunt huiusmodi motus. Indicat etiam ista diuersitas quod motus istorum celorum septem non sunt circa polos circuli equinoctialis seu circa polos mundi neque super axes eorum vno circa polos circuli signorum et super axem eiusdem. Si enim circa polos mundi esset vel super axem mundi sequeretur id quod apparet de motibus

planetarum de necessitate motuum stellarum fixarum et propter hoc non apparet declinatio in planetis ad austrum vel ad aquilonem et hoc est quoniam si ymaginatus fueris duos circulos habentes idem centrum et duas stellas moueri in eisdem circulis circa commune centrum earum et super polos eorundem circulorum. Si stella que describit maiorem illorum circulorum non habet declinationem vel exit a circumferentia eiusdem circuli neque illa que describit minorem circulum habebit declinationem vel exit a circumferentia circuli sui. huiusmodi autem declaratio erit hec. **M**anifestum quippe est quod vnusquisque planetarum habet locum in celo suo sub aliqua stella que est in circulo signorum. Quare si celi septem planetarum sequuntur in motibus suis et ordine motuum ipsorum sequuntur et planete omnes motus stellarum in ordinibus suis et in equalitate temporum reuolutionum ipsorum. Quare non habebunt declinationes. Sicut neque stelle fixe. Sequitur ergo ex hijs quod motus planetarum sunt sicut dixi. hoc est circa polos zodiaci siue circuli signorum et inde sunt ei declinationes iste sequentes declinationes circuli signorum quibus declinat a circulo equinoctiali siue equatione diei. et ego non induxi tibi ista de motibus planetarum propter ipsos motus eorum. Sed propter stabilendum esse ipsorum celo et numerum eorundem. facilis autem est tibi declaratio declinationum istarum. Si clare ymaginare poteris motus istos obliquos septem celorum additiones que fiunt a motu octaue sperere ex reuolutionibus eius quotidianis super reuolutiones ipsorum. Quoniam admodum enim rectitudo motus vniuersi usque istorum septem celorum prohiberet declinationes planetarum et apparitiones eorum ad austrum et aquilonem. Sic et declinatio et obliquatio motuum eorum facit diuersitates apparitionum et obliquationum planetarum ad austrum et aquilonem. nec te conturbet quod aquibusdam minus intelligentibus dicitur solet quod si moueatur nauis aliqua motu aque deferretur eam hoc est ea velocitate qua ipsa aqua et aliquis moueatur a puppi eiusdem nauis ad proram vel econuerso. et hoc motu contrario ipsius nauis quod mouebit homo ille duobus motibus contrariis videlicet motu nauis et hec quidem est motus aque nauem deferentis et in super motu proprio quo pertransit longitudinem nauis. Iste enim

fermo hominū est pauca cōsiderationis et hoc est quā si pari velocitate nititur cōtra motum nauis quia mouetur et nauis Dico quā hōi hō non mouet a loco s; i loco et motu isto retinet locus in quo ē ne transferat eū nauis ad alium. et hoc manifestū est a sensu quia si vocaueris signum aliq̄ extra aquā vel etiam in aquā a dextris eius vel a sinistris directe videbit se et quecunq; enim intuebit in directo eiusdem signi toto tpe motus illius et si nota uer; duo signo p̄dicto modo erit hic manifestus. Quā si maiori velocitate q̄ nauis moueat intur circa motū illius tunc manifestum erit a sensu p̄dictos modos id ē p̄ signa notata vel affixa q; mouebit a loco p̄ spacium aliq̄. Si vō minori velocitate nitatur circa motū nauis quā nauis ip̄a moueat tunc necessario sequitur motū nauis sed non tāta velocitate quā nauis et hoc est eisdē modis similiter manifestū fiet a sensu. Quare manifestus est hōi boies errasse qui in p̄dictis exemplis opinati sunt moueri hōiem sic motū p̄trarijs motibus. Si quis vō dicat motū rectum opari motum circularē et iterum motū circularē opari motū alium circularē illi p̄trariū. Dico quia verum ē hoc et apparet a sensu. aqua quippe mouēs rotā lignēaz patriam molendinariā mouet motu recto et mouet rotā illam circulariter et iterū rota illa mouet circulariter rotā aliam v; colūnam cui affixa ē mola et ip̄am etiam molā per illā motu alio circulari et p̄trario Sed manifestū est q; ista oia per accidēs fiūt et non per se. Nōdum aut scitum ē a me nec ad huc peruenit ad me q; ab aliq; scitū sit. q; hōi machine vel machina inuenta in celis sunt quāq; p̄thlome; dicat quia multa corpa spherica sūt ibi que vel q; rum motus nōdum sciunt. Eodem modo rīdeo tibi in motu bige siue q̄drige q; cōpositus ē indubitanter ex mult; motibus motus em̄ axis rectus tñ est. motus vero rotaz ē motus multi angularis et hoc est quā singula p̄cta singulor; radioz describunt figuras multi angulas et vident eē hōi figure difficile ymaginabiles et reuera hominib; qui in hōi pauca exercitatiois sunt difficilis ē ymaginatio eaz Quā si eas ymaginari tibi placuerit ymaginare primū in vno puncto ex aliquo radioz eiusdē bige vel quadrige ascensus quos facit et de scensus revolutione rote

sue et erit tibi facile de omnib; alijs similiter ymaginari. Ordo vō celoz dēclarare posse videtur duab; vijs. Et p̄mū p̄ viā alpetrāgi de quo tibi feci mentione in p̄cedentibus. Quoz em̄ motus p̄formiores sunt motū celi octauū p̄pingores eidem celo vident. Quozum vō motus mag; a motu illi; discrepāt remotiores Sicut euidenter ostendi tibi in motu celi lunaris et hec fuit snia p̄nominati philophi. h; aut causam sue p̄babilitat; hanc. q; vic; cōformitas et similitudo in motu comitatur aut forsitan effectiue sequit; cōformitatē et similitudinē in natura. Cōformitas vō in natura p̄pinitatē et vicinitatē interdum vnitatē in loco et situ siue positione. Econtrario aut; disformitas et dissimilitudo. quare idē erit ordo situū et siue positionum atq; locozū ip̄is celis qui est cōformitatis et disformitatis in naturā et motibus eozū. Secūda via euidentis est in parte a sensu. Eclipsis em̄ solis que per interpositionē lune est indicat solē et celum ei; superiores esse luna et celo ipsius et lunaz ip̄am ceteriorē et inferiorē esse aliogn nec p̄hiberet radios solis a mundo inferiori nec solem ip̄m videri ab hominibus sua interpositione. Eadē via apparet q; mercurius est marte ceterior; et terre vicinior; cū martē manifeste inuent; sit eclipsasie q; et in alijs planet; possibile est euenisse. Per instrumenta vō astronomica et etiā quedam geometrica idē ordo certissime deprehensus est et deprehendi potest Cū enim inuenta sit distantia centri terre ad vnāquāq; quodecim stellarū fixarū. Similit; et distantia que est ab eodē centro ad stellā saturni inuentū est stellā saturni inferiorē eē et etiam excessus distātie ad distātiā et p̄ eandem viā inuenta sunt distātie omnium planetarū ab eodē centro t̄re. Quare differentie et p̄portioes earum adinuicē et p̄pter hoc ex necessitate ordo ip̄oz planetarum in positate et posterioritate in superioritate et inferioritate et hoc dēs alibi didi-

De p̄funditatib; ip̄oz celo cisse. tum siue de sp̄situdinibus eozum.

Et aut erigam te ad pleniorē cōsiderationē ip̄oz celozum que sūt magna mirabilia dei altissimi et v; dem tibi occasionē exercitationis amplioris dicā tibi aliqua de p̄funditatibus ip̄ozum celoz hoc ē de sp̄situdinibus eorum. In p̄mis igr̄ illud dico q; p̄portio

uales magnitudinibus ipsorum debet esse profunditates eorum et hoc idem manifestum est in animalibus eiusdem speciei corporibus enim eorum partes corporum proportionales sunt nisi si error siue peccatum nature aut alia occasio hoc impediuerit. Verbi gratia tibi tibijs et digiti digitis et ossa similibus membrorum proportionalia sunt totis suis. Verbi gratia Si totum corpus vni duplicatum est in magnitudine ad totum corpus alterius erit tunc tibia dupla ad tibia et ossa in eadem proportionem se habebunt. Quia igitur nec error nature nec alia homini occasio locum habet apud celos necesse est ita se habere ut dixi. Error autem nature sane intelligo. Non enim errat natura quantum in ea est in operibus suis aut operationibus sed per aliquod ex accidentibus impeditur quemadmodum quod strumosi vel gibosi nascuntur aliqui homines fieri dicuntur per errorem nature cum fiat ex alia intentione quam ex intentione nature. **M**anifestum igitur est eam esse proportionem spissitudinis seu profunditatis vniuscuiusque celorum ad profunditatem seu spissitudinem cuiuscunque alterius que est magnitudinis totius ad magnitudinem totam. Quare quantum minus est celum totum lune toto celo sol tantum minus profundum siue minus spissum est alterum altero et ad hunc modum de alijs. **A**mplius si aliter se haberet esset in ipsis celis multa indecentia multaque deformitas et non esset ordinatio nature aut rectitudinis inter eos nec etiam inueniret tam homini discrepantie. Qualiter enim vel natura vel deo altissimum prouidisset celis amplitudines ordinatas et non spissitudines siue profunditates iuxta eundem ordinem. Quod si volueris estimare de quantitate profunditatum ponam tibi exemplum in sole dico igitur quod sol totaliter est inter duas superficies celi sui hoc est inter intimam que circumuoluit atque circumdat celum lune et est terminus spissitudinis siue profunditatum ipsius et extremam eiusdem superficiem. Si enim exiret vel in parte vel in toto ab extrema superficie conexitatis celi sui tunc vel ipse totus vel pars illa esset in celo alio videlicet celo quod est primum celo solis. Quare sua reuolutione faceret scissuram in eodem. Utrumque autem istorum est inconueniens videlicet et quod ipse non sit in celo suo totaliter vel quod sua reuolutione scindat celum primum celo suo et hec scissura tam grada hoc est ad magnitudinem ipsius solis. Eadem inconuenientia sequitur si exierit ab intima superficie celi sui ex

necessitate enim tunc erit in celo lune vel totus vel in parte ex quo sequitur eadem inconuenientia. Quare relinquitur ex necessitate ipsum esse totaliter locatum intra spissitudinem celi sui. Ex necessitate igitur profunditas seu spissitudo celi solaris aut maior est aut ad minus equalis diametro ipsius corporis solaris. Jam autem declarauit ptholomeus quod diameter solis quantum plus seque alter est ad diametrum terre hec autem est proportio vigintiduoarum ad quattuor. Cum igitur posuerit iuxta positiones philosophorum geometrarum scilicet et astronomorum et probationes eorum ponens ex necessitate quies tantum est decem milia quod leucas cum ipsa mediate diametro terre que est mille leucas totum diametrum solis vnde circimilia leucarum. Quia igitur iam declaratum est tibi quod profunditas celi solaris siue spissitudo ad minus equalis est longitudini diametro solis.

Nota spissitudinem celi solaris et solis et lune.

Detefactum est tibi consequenter per hoc profunditatem illam non minus rem esse vnde decem milibus leucarum. Verisimile autem est et longe maiorem esse. Per eandem viam erit declarare de aliorum celorum in quibus planete alij mouentur profunditatibus videlicet quod ad minus profunditates eorum erunt longitudines diametrorum ipsorum planetarum. Que vero declarauit ptholomeus et alij longitudines diametrorum ipsorum planetarum consequenter declarauit profunditates ipsorum celorum ad minus tantas esse quante sunt longitudines diametrorum ipsorum planetarum. Verbi gratia quia declarauit lunam esse octauam partem totius terre declarauit diametrum lune esse mille leucas et hoc est quasi proportio sperere ad speram est diametro proportio ad diametrum triplicata et ad hunc modum se habet de alijs proportio enim duorum milium ad mille triplicata est proportio octo milium ad mille et hec est octupla hec autem dupla triplicata. Iuxta hanc viam negociaberis in alijs et inuenies ita esse si libros eorum consulere volueris.

Contra illos qui dicunt planetas esse malignos.

Quonia autem circa virtutes tam planetarum quam stellarum fixarum errauerunt erroribus impietate et gentibus et blasphemauerunt etiam loquentes contra boni-

tatem dei altissimi dicentes quosdam eorum esse malos et expresse vocantes eos in fortuna et attribuentes eis magnam partem malorum id est viciorum et peccatorum que sunt in isto mundo inferiori videlicet homicidia furta rixas cedes vulnera hominum et prelia lites et iurgia fraudes et quicunque sunt hominum perscrutandum est de hoc hec quippe infamatio planetarum duorum videlicet saturni et martis in blasphemiam directe infundit creatoris. Si enim per se hoc est ex naturali intentione virtutum suarum cause sunt malorum hominum necesse est et ipsos naturaliter esse malos et virtutes eorum. Cum igitur et esse suum et virtutes omnes quas habet naturaliter a creatore receperit. Sequitur ex necessitate creatoris mali esse quod et malos scienter et voluntarie creauerit et malas virtutes et ad malum eis contulerit cum nulli dubium esse possit ipsum nihil creasse nisi scienter et voluntarie et virtutes omnes dedisse creaturam ad id et ad quod per se sunt non ad intentionem abusum. Qui igitur ita ponunt ut dixi manifestum est ista infamatio de duorum planetarum eos blasphemare circa bonitatem creatoris omnis autem blasphemiam circa creatorem non solum impietas est ferro et igne exterminanda. Sed etiam error impossibilis. Bonitati enim creatoris nihil mutabiliter sunt possibile accipere. Quod si dixerint quod mala huiusmodi non pueniunt a saturno et marte per se nec intentione naturali nec intentione voluntaria. tunc manifestum est eos ridiculose hominum homines et magis inique et magis erronee planetas istos nominasse infortunios vel infortunia atque malos. Primum quod que ex accidenti per hunc modum fiunt non nominant neque denotant res neque auferunt naturales nominationes et rebus per se debitas. Quare saturnus et mars nominandi sunt boni et fortune et fausti cum iste nominationes eiusdem debeantur naturali bonitate quam nec casus nec accidentia hominum eis auferre unquam potuerunt. Neque enim lux solaris mala dicenda est quia ex ea vel contingit interdum vel contingere potest execratio alicuius stulte ipsum sole et diutius intueri. Neque ignis propter hoc malus nominandus est quod ex ipso interdum contingit exustio vel alicuius ex bonis et sacris domibus quales sunt templum autem est alicuius viri sancti et optimi. Si enim lapis cadens obuiauerit alicui bono viro et leserit ipsum vel etiam occiderit non propter hoc vel malus dicendus est vel culpandus lapis ei interdum solummodo querere et acquirere

sibi locum congruum et naturalem debitum. Quare propter intentionem eius ymo contra et vitia dicitur eo inuito et non sine impedimento inuenis sui obuiauerit ei vir ille bonus. Amplius. secundum hoc nihil est nominandum bonum nihil etiam dicendum bonitas neque iusticia. aut alia virtus bona cum ex uno quoque bono mala alijs pueniat. Ex ipsa enim iusticia cuius bonitas tantis laudibus ab omnibus extollitur et predicatur pueniunt carceres et vincula mutilationes suspendia et alia mortis mala genera atque tormenta innumera latronibus et alijs maleficis ipsa etiam dei bonitas ex qua tot mala malis hominibus atque demonibus pueniunt secundum hoc non esset bonitas. Amplius. ex vino ebrietas ex auro et alijs diuitiis cupiditas ex aquis submersiones et ruine molendinorum domorum et aliorum bonorum utilium. Nemo tamen aliquid horum malum dicit aut nominat. Preterea alia deliramenta sunt hominum hominum quoniam et horas solis infaustissimas dicunt. Mercurium vero ponunt quasi fallacem et quasi assentatorem et promiscuum ipsum dicunt videlicet cum bonis bonum et cum malis malum cum masculis masculum cum feminis femininum et quod super his alias per me multa tibi dicta sunt abreniabo sermonem et subscindam narrationem propendio ut scias in paucis qualiter et que ponenda sunt de his secundum opiniones hominum hominum. Dico igitur quod nullomodo infamandi sunt de malicia vel infortuno planete vel alie stelle. Sed qui ponunt saturno vel vim vel potentiam adiuuandi dirigendi vim intellectiuam humanam nullomodo debet eis attribuere corruptiones aut pueritates ipsius neque inclinationem siue interfectionem eiusdem ad fraudes dolos astucias simulationes atque mendacia. Sed hec omnia fieri inui intellectia per ineptitudinem siue inabilitatem susceptibilem et hec ineptitudo est ei a parte materie hoc est corporis. Cuius exemplum est in vicio claudicationis. Cum enim natura intendit virtutes grossibilem debite bonitatis prestare aiali vel adiuuare eam in aiali per infra gradiendi inabilitas seu ineptitudo materie que fecit ut alterum crus altero sit breuius in hominum aiali cogit gressum non esse rectum et esse claudicationem. Sic est videre et in operatione ignis quod quod est calefactio in uno est adustio in altero et vides difficultatem et tarditatem calefactionis in ferro. facilitatem autem et celeritatem combustionis in paleis et stippa et quod longe citius quam caleficeret modicum ferrum magna quantitas stuppe.

pe comburere. Sic est tibi manifestū in
 compatione lucis. que quidē visum in q̄
 busdam adiuvat. In q̄busdam autē im-
 pedit maxime si vehemens fuit. In q̄bus
 dam etiā penitus tollit quemadmodū in
 vespertilionibus et noctuis ⁊ alijs hmōi
 animalibus quoz visus viget in tenebris
 et confortatur etiā ex densitate tenebrarū
 Juxta has vias ⁊ ista exēpla ponendum
 est astronomis si veritas subeēt opiniōi
 eoz Verbi gr̄a. Cum saturnus scōm eos
 aspiciat in v̄tutem intellectiua anime hu-
 mane a parte corpis q̄ multum et longe
 plusq̄ adhuc innotuerit pōt in aiām hu-
 manam impediri tamen opatio hmōi sa-
 turni in v̄tute intellectiua et impeditur iā
 vel inuertitur seu torquet in aliō vel etiā
 in contrariū id q̄ cadit de v̄tute saturni
 super v̄tutem intellectiua et hoc ē quia cū
 scōm eos saturnus intendat dirigere et il-
 luminare v̄tutem intellectiua humanam
 ad ea cognoscēda que recta ⁊ vtilia et in-
 terdū vsq̄ ad splendorē p̄phetie. Impedi-
 tur hec intentio eius ⁊ opatio a parte cor-
 poris q̄ anime illi p̄iunctū est ⁊ cū ex hu-
 iusmōi illuminatiōe debet ē studiosus
 circa sc̄ias sacras ⁊ diuinales effici. curio-
 sus circa alias. Similr cum deberet per
 hoc esse sollicitus rerū bonarū ⁊ vtilium ⁊
 ad sanctificationē animaz pertinentiū p̄-
 videndarū et agendarū efficitur melāco-
 lic⁹ et cogitator vanarū et interdū impos-
 sibiliū rerū vel ex cogitator rerum noxiarū
 q̄les sunt fraudes ⁊ doli circūuentiones
 alioz simulationū ⁊ deceptiōes. ⁊ hmōi
 exēpluz similt̄ est videre in visu corpali ex-
 teriori In quo accidit q̄ cū intorquet vel
 premitur aliquomodo pupilla oculi vni
 videtur duo et interdū vni; videtur mul-
 ta sicut in h̄is que euacuati sunt per vigi-
 lias ⁊ ieiunia vna fenestra vitrea videtur
 eis multa ⁊ vna lucerna multe. Similiter
 et quibusdā quotiens litteras aspiciūt vi-
 detur sibi videre tria puncta vel quattuor
 lucidissima vel ec̄ plura. De alijs de lira-
 mentis melancolicoz sc̄z que tam multa
 ⁊ tam stupenda sunt vt vix credibilia vi-
 deantur innumera suppetunt exēpla que
 scribi non optet. sed ad hec ista tibi agre-
 gavi ⁊ posui vt ex eis intelligas q̄ ea que
 sunt de errorib⁹ ⁊ pueritatibus atq̄ falla-
 cius visus non sunt ex ip̄a virtute visibili
 per se neq̄ a v̄tute alioz impendente res-
 titudinē ⁊ bonitatez ip̄ius. Sed a parte

instrumenti est siue materie. Sicut vides
 in obligatione visus quā habēt homines
 qui vulgo strabones vocant Non enim
 hmōi obliquatio ex v̄tute visibili directe
 ⁊ p̄ se nec a v̄tute sublimiori multo forti⁹
 cum virtutes q̄nto sublimiores sunt tāto
 purioris bonitatē ⁊ maioris rectitudinis
 eas ēē necesse sit ⁊ hoc ē p̄pter app̄pinq̄
 tionē eaz maiorē ad potissimū atq̄ rectissi-
 mum q̄ est creator b̄ndictus. Juxta hūc
 modū eēt eis dicendū fm̄ opiniōne suaz
 de erroribus ⁊ pueritatib⁹ v̄tutis intelle-
 ctive humane atq̄ de alienatiōibus ⁊ de
 liramentē eiusdē et vt curram p̄ singula iu-
 xta hunc modū esset eis dicendū et de io-
 ue quia cū ipse intendat sup animas hu-
 manas vt ip̄i ponunt fidē siue fidelitatez
 clementiā iusticiam benignitatē modesti-
 am mansuetudinē a parte materie id est
 corpoz impeditur hec eius opatio quem-
 admodū cum quis intendit calefactionē
 terre ⁊ remolitionē eius atq̄ aptationē ad
 sc̄pturas et sigillationes debilitas mate-
 rie ip̄ius cere dissoluit eam per calorē in li-
 quefactionē. Sicq̄ fit vt cū debeat dictaz
 remolitionē atq̄ aptationem recipere re-
 cipit dissolutionē et liquefactionē. Sic se-
 cundum eos dici oportet vt cū anima hu-
 mana debeat recipere a ioue secundū in-
 tionē virtutis illius clementiā et benigni-
 tatem que sunt sic animi apta molities ⁊
 aplicabilitas ad omne bonū ⁊ iustuz reci-
 pit ex eadem v̄tute per occasiōne dissolu-
 tam remissionē ⁊ flexibilitatē debilissimā.
 Sicut potest fieri scōm eandē opiniōne
 per contrariā materie dispositionē vt recipi-
 at anima hūana pro iusticia ⁊ equitate ri-
 gozem duriciā inclementiā inexcusabilita-
 tem seueritatē p̄tinacissimā ymo seuericiā q̄
 omnia cū vicia sint pestilentissima iustici-
 am reputari se faciunt ab imperitū ⁊ pa-
 rum videntib⁹. Sicut ⁊ de marte ponere
 coguntur expositionib⁹ suis q̄ ip̄e inten-
 dit v̄tutem magnificētie prestare anima-
 bus humanis. Itaq̄ ⁊ indignationem
 iustissimas ⁊ hoc est dicere in res viles ⁊
 ignominosas atq̄ in res odibiles quales
 sunt vicia ⁊ peccata per dispositionem at
 materie quā predicti tibi cōtraria recipiūt
 anime humane ex v̄tute martis. tanq̄ ex
 cessus aut diminutiones quemadmodū
 cum debeat aliquod ex corpibus recipere
 calorem ab igne siue calefactionē reci-
 pit ex debilitate materie arsones. Similt̄

et cum debeat recipere coctionem recipit
 vitione. Cuius exemplū euidēs est in car-
 nibus macilentis hoc est pinguedine car-
 rentibus que se affari non paciunt quin
 etiā aduruntur. Sic de venere eas ponere
 oportuit iuxta opinionē suam quia cū ipa
 intendat vim generatiuā vel prestare vel
 adiuuare atq; dirigere materie corpalis
 dispositio eam vi extendit in plus et in ex-
 cessum intollerabilē extendit quippe ean-
 dem in luxuriā interdū in faciabilēz pub-
 lica pstitutam. Sic et de mercurio cū ipse
 scōm eos intendat adiuuare atq; dirigere
 virtutē interpretatiuā in aia humana et pre-
 stare eloquentiāz ptraria dispositio mate-
 rie corpalis facit nec non eloquentia sed lo-
 q̄citas et histronica garrulitas. Satirica
 mordacitas alia hmōi que hūanam loq̄-
 lam viciat et maculat recipiant. Sic de so-
 le eis existimandū fuit vt eū ipse intendat
 prestare precellentia et precellentia et virtutem
 regia id est alioz regitiuā q̄ maxime de-
 corat et exornat humilitas recipit p inepti-
 tudinē materie corpalis supbia et domi-
 nandi libido arrogatia relatio et violēta
 oppōtio alioz. Eodemō et de luna sciē-
 dum eēt eis iuxta opinionē suāz qz bona
 tūz bene intendit aiabus humanis et p
 hanc viā. Sicut ineuidenti ē stat bonitas
 absq; vlla infamatiōe malicie in septem
 planetis. Scito autē qz ego nō loquor hic
 nisi de virtutibus naturalib; aut vicijs que
 per corruptionē nature videntur animab;
 hūmanis innata. q̄lis est irascibilitas in
 mult; leuitas atq; lubricitas et alia hmōi
 que medici nō culpe sed naturalib; com-
 plexionib; attribuere psueuerūt. Debes
 etiā scire quia paucavalde renumeravi ti-
 bi de virtutibus et effectib; quas posuerūt
 planetis de quib; libri eoz refertissimi sē
 faciam etiāz tibi de hūis rememorationē
 breuem quidē enim ad similitudinē quo-
 rundam partiū humani corpis planetas
 in mundo posuerūt. Verbi gratia. lunaz
 tanq; cerebrum. Solē velud cor. Mercu-
 rium vero sicut linguā ppter virtutem in-
 terptatiuā et eloquentie labia eidē depu-
 tantes. Venerem vō tanq; membra ge-
 nitalia ppter virtutes generatiōis que ex
 illa est secundū eos et in illis sedē habere
 videtur Martem vō vt fel ppter excessus
 caloris colerici. Jovem vō sicut epas pro-
 pter temperantiā eiusdem et multiplex ad-
 iumentū vite. Saturnū vero vt splen ga-

splen receptaculū melancolie posuerūt et
 has naturas ipsis planetis imposuerūt di-
 centes. Saturnū terreum virtute et effica-
 cia et armoniā eius esse ad melancoliam
 que terre inter humores maxime p̄cordat
 cum frigida et sicca sit ad similitudinē terre
 Jovez vō posuerunt aereū eadem ratioe
 et armoniā habere ad sanguinē ppter ca-
 liditatem et humiditatem in quib; sanguis
 concordat aeri. Martē vero simili ratioe
 colore eruginose deputauerunt propter ex-
 cessum caloris. Venerē vero ad fleuam
 dulcere qz habet admixtionem sanguis.
 Mercuriū vero ad coleram adustū. So-
 lem vero ad colerā rubeam naturalem.
 Lunam vō ad fleuam naturalē. habent
 autē ista omnia q̄stiones difficiles et vix ex-
 plicabiles secundū eos. Cum em̄ saturnus
 sit omnium planetarū supremus et a ter-
 ra elongatissim; quare ei naturam terre
 que omnium infima ac innobilissima ē ele-
 mentorum attribuit Eandem questionē
 habet ordinatio in naturis signorum duo-
 decim scōm ipsos. Cum em̄ arietem posu-
 erunt igneū. Qua de causa signū thauri
 qd vtiq; terreum existimauerūt statim p;
 signū arietis et primo ante signūz gemio-
 rum posuerūt hoc enim est. ac si terrā me-
 diam et vtrunq; ptingentē inter ignem et
 aera posuissent. hic autē non habent qua
 fugiant nisi duas vias quaz altera ē sicut
 tenebre et hmōi tenebras multi reputat ef-
 fugiūz et refugium imperitię sue. Quociēs
 em̄ interrogant causam quā ignorant re-
 currunt ad occultas virtutes dicentes. cau-
 sam esse occultā et virtutem absconditāz
 ex qua res hmōi est. Alia via est vt scias
 quia cū in corpore animalis sint ossa et hu-
 mores et ossa quidē terrea sūt hoc est ter-
 restris nature suscipiunt tamē vitam que
 nobilis valde opatio est omnium animaz
 Sanguis vero cū sit nature sublimioris
 et aereus cōplexione hoc est calide et hu-
 mide nature opatione tamen vite et mo-
 tus non recipit. Similiter neq; colera cū
 sit natura ignea et complexionis calide et
 sicce iuxta modū istum cum cor in anima
 li quocunq; sit natura terrestrissimū est ta-
 men nobilissimaz operationū organum
 et velut fons atq; sedes vite et motus et sen-
 sus in eo pficiūt etiā sublimiores opatiōis
 vtz intellectus et dijudicatio et voluntatē opa-
 tio q̄ ē velle hoc qd est q̄ten; in corpore pfi-
 ci p̄t eis ppetere ppter qd et aristotili visu

est cor humanū sedes esse aie hūane cui
 platonī visum hoc eēt de capite. Iudiciū
 at opiniōis sue posuit arestotiles. hoc q̄
 cōpresso corde. i. venis que p̄me egrediū
 tur a corde compressis in q̄s circa cor cessat
 ois motus z sensus in toto corpe hūano
 quemadmodū accidere nouisti in morbo
 qui vocat ephialtes. vulgo aut apenfor
 dus ppter ponderosam opp̄sinoē quaz
 efficit suppine iacētibus z dormiētibus. At
 testatur autē arestotili in parte ista tā he
 breorum q̄ xpianoz opinio et doctrina.
 Utraq; quippe dicit mala vicioz z pecca
 toz atz bona virtutū de corde pcedere
 Vides igr qz terreitas aut pplexio terrea
 non phibet naturaliter aut impedit rece
 ptionem opationuz nobiliū. Dicit autē
 z aristotilē dixisse oēs ingeniosos melan
 colicos eē. Ingeniositas autē ē vna ex no
 bilissimis aie humane vtutibus. Quare
 terrestrī natura vel pplexio nullaten^{us} im
 pedit receptionē opationum nobiliū. Cū
 igr saturnū non posuerit terreum sua ip̄a
 natura z pplexione. sed vtute z efficacīa
 sup terrea seu terrestria addā z pro ip̄is
 exemplū aliō **M**anifestū enim est cō
 siderationē in hoc facere volētib^{us} atz va
 lentib^{us} qz hō terrestriozis ē substātie q̄s
 pisces aut aues. nec mirū cum ipse ex tra
 factus sit illa vō ex aquis. Quāto vō no
 biliorū vtutū z opationū sit susceptibilis
 z effectiuus q̄alia aialia nō indiges edo
 ceri eodē modo est eis rīdendū neq; em̄
 ydeptitas ordinis neq; diuesitas neq; vi
 cinitas aut proximitas similia officiant in
 partib^{us} corpis aialis. Sicut vides in cra
 neo z cerebro humanis qz craneū cum sit
 terrestrissimū locum tenet in corpe supre
 mum hūano. Cerebrū vō cum plurimū
 habeat de natura aq̄ locū tenet scdm̄ fel
 vō z splen eregiōe sibi opposita sunt sub
 duobus laterib^{us} debent autē esse fm̄ hūc
 ordinē. qui eis obicit fel supremū in cor
 pore hūano cū habeat naturā primi ele
 menti hoc ē ignis z splen deberet habere
 locū infimū ppter naturā terre nō autē
 sic est. Quā igitur inuente sunt in celo stel
 larum fixarū varie vtutes z multiplicē na
 turē stellarū nihil phibet diuersaz vtu
 tes stellas sibi inuicē esse primas. cū tamē
 illa proximitas que ad sensum videt p̄gran
 dis elōgatio sit Sicut igr diuersa mēbra z
 diuersarū pplexionū diuersarumq; natu
 rarum atz vtutum cōiunxit creator in cor

pore hūano congruentia decentissima et
 admirabili iuxta profunditatē sapientie
 sue z bonitatis. Quēadmodū opifex aliq; s
 vel opifex volens ornare ac decorare ta
 bulam aliquā vel vas aliud gēmaz z alio
 rum lapidū preciosoz varietate. non oēs
 smaragdos simul ponit et in ordine vno
 neq; oēs saphiros similiter neq; carbun
 culos z ita de alijs. Sed smaragdū iuxta
 carbunculū deinde saphirū. quarto ama
 tistum vel alio ordine prout ei decentius
 aut pulchrius eē videbitur p̄iungens co
 lores valde diuersos. Sic fabricator oim
 deus stellas multipliciū virtutum. varia
 rumq; pulchritudinū in celis ordinavit p
 beneplacito suo decētia mirabili ac deco
 re Quapropter p̄iunxit terras igneis z ae
 reas terreis z ad huc modū d̄ alijs prout
 vidit cōgruere pulchritudinē ip̄ius celi et
 forsitan naturis ip̄arum stelarū atz colorū
 Medulla em̄ decēter locat masse licet cō
 trarie nature sit ip̄i ossi. Sic z caro decētis
 sime p̄iungitur neruis z ossibus licz mul
 tum diuersarū naturaz sint atq; virtutū
 Ut autē consumationē tibi facia de radici
 b^{us} iudicioz astronomicoz. dicā breui ser
 mone. quia qd̄ maxime probabile vides
 tur de vtutibus et effectibus stelarū et lu
 minariū habetur ex opationib^{us} vtutū re
 rum aliaz tam animalium q̄s partū ipsarū
 amplius hrebaz medicinaz lapidum et
 iste virtutes sunt sicut aspectus z habitu
 dines ip̄arum ad alias res. Quozum pri
 mum exemplū pono tibi. Basilisci serpen
 tis cuius aspect^{us} z habitudo ad naturā
 hūanā est. Sicut odium aut ira vebemē
 tissima z ira ē per quā interficit homines
 cum ip̄m viderit cōmouet enim aspectu
 humano in tantam iram et talem impres
 sionem mortis. quā facit in hoīe et cū de
 naturis occultis aliozū aialium similia et
 forte maiōra audierit nō miraberit hec
 Sic vides de medicinis reubarbari aspe
 ctus est in coleram z est sicut odium natu
 re aspectus huiusmōi. z cōtrarietas que
 dam imperiosa vt diffuset ip̄am coleram
 et exire compellat a corpore hūano quasi
 fugientem a facie ip̄ius. Sic mirabolano
 rum genera in humores suorū colorū vt
 medici testant. Sic tiriaca in venenū qd̄
 est ex tiro habet aspectū siue habitudinē
 odij imperiosissimi ppter quod fugit a fa
 cie ip̄ius z presentia huiusmōi veneni.
 ferrū autem ad lapidē magnetē duos bz

aspectus et terciū q̄si mediū et p̄positū. et
 p̄m̄ aspectus eius est q̄si h̄itudo amat̄ in
 amatū p̄pter qd̄ trahitur ab ip̄o et sequitur
 ip̄m s̄ limitata longitudine q̄cunq; tran-
 sflatus fuerit. Cōtrarius at̄ aspectus et ha-
 bitudo ē ei ad aliud genus magnetis a q̄
 fugit tanq; ab hoste. Terciū aspectus ē ei
 ad terciū genus magnetis q̄ trahit ip̄s alte-
 ra sui parte altera v̄o diffugiat et repellit et
 iste aspectus ē q̄si p̄positus ex duob; p̄mis.
 Sic oim̄ lapidū preciosorū et politorū est
 qdem aspectus amoris ad paleas modi-
 cas at; leuissimas. Sic p̄siderāde sunt t̄i-
 bi v̄tutes oim̄ lapidū et gēmarū. quemad-
 modus d̄ de saphiro qd̄ aspiciat in antra-
 cem morbus et iardores febiles et h̄mōi
 aspectus ē sicut odij p̄pter qd̄ et istū sana-
 re et illos refrigerare credit̄ a mult̄. Mi-
 rabilior at̄ aspectus iēgritudines oculoꝝ
 ē illius saphiri q̄ in oculos morbidos p̄-
 p̄o motu insilit et intrās eos at; circūdans
 suauissima deterfiōe mōificat illos et hu-
 mores noxiū inde secū extrahit. Extendēt
 at̄ istos aspectus lapidū at; v̄tutes inopi-
 nabilr̄ facientes eos et ponētes sp̄iales.
 Imposuerūt q̄ppe smaragdo asp̄cū i diui-
 cias aspectū dico attractū dicētes qd̄ eol
 attrahat possessori suo. Sic et lapidi topa-
 zio asp̄cū iardores sp̄iales et r̄frigeratū
 ip̄oz. ardores aut̄ isti s̄. Cupiditas auari-
 cia. luxuria. et oēs excessus mali amoris.
 Similē aspectum posuerūt ametisto circa
 ebrietatē. Omniū autem h̄mōi aspectū
 mirabiliora et virtutē incredibilis posuerūt
 lapidi eliotropie est autē lapis h̄mōi viri-
 dis. ad modū iaspidis vel saphiri stellis
 rubeis stellatus et ē p̄mus eius aspectus
 satis mirabilis in solē cuius radios in sā-
 guinē p̄uere d̄: facit ei eos appere san-
 guineos p̄pter quod et nomē habet elio-
 tropia ab elios quod ē sol et tropos quod
 ē p̄uersio. Scōs aspectus ē ei oibus mira-
 bilior et ē in oculos seu visus hoim̄. q̄z acie
 ita p̄stringit vt dicūt vt videri nō p̄mittat
 portantē illum. Veritāmē hoc facere nō
 videt̄ sine adiutorio v̄tutis herbe eiusdē
 nois q̄ vocat̄ eliotropia hoc ē solsequum.
 Luidaz v̄o lapidi iaspidis et inuenit̄ i ni-
 dis aqlaz imposuerūt aspectū ad serpētes
 et v̄tutem fugādi eos p̄pter qd̄ et aqla. tā-
 q̄ ad custodiā ouoz suoz ponere illū d̄
 in nido suo. Juxta h̄mōi opationes aspe-
 ctus et h̄itudies ē inuenire multas alias
 que possunt adiungere estimationē tuam

ad opinandū de setencijs indit̄ astrono-
 micorū. Sicut ē illud de pelle vituli mari-
 ni que dicūt auertere et repellere fulgur et
 tēpestatem et de quibusdam alijs reb;. Eo-
 demmodo et de aspectu fornicarū ad cor
 vppupe a cuius p̄sentia fugiunt vt dicūt.
 Similr̄ et fel coruiū qd̄ deterrere dicitur
 hoies a loco in quo absconditū fuerit cit̄
 quibusdaz alijs reb;. Sic et apium ra-
 mū a quo fugiunt oues sicut a mortifero
 et q̄ videtur mirabilius signū h̄mōi mo-
 tis natura pinxit in epatibus ouū in qui-
 bus vt dicunt figura apij rami descripta
 naturalr̄ apparet. Et similis aspectus vi-
 detur eē inter oliuā et meretricem q̄ si me-
 retrix plantauerit p̄petuo manere in fru-
 ctuosam vel arescere dicit̄ p̄pter quod in
 aliquib; regiōibus p̄curant agricolē vt
 a virginib; et incorrupt̄ mulieribus pla-
 tentur oliuē. Sunt et alia particularia s̄
 cut est illud qd̄ quidam homies vehemē-
 ter horrent aspectū catti ita vt illum vide-
 re sine horrore grauissimo nō possint. Eo-
 demmodo se habent quidē alij ad canes
 q̄ si p̄sideraueris empinea medicorū in-
 uenies admirāda que opinionēz excedat
 Aggregata igitur ratiocinatio et tanq; per
 aliquā coniecturā dicere potuissent. si ad-
 uertissent qd̄ si in corporib; terrestribus
 sint tot et tante v̄tutis occulte licet manife-
 starum operationū non est mirū si in cor-
 poribus celestibus vel ip̄is celis sint mul-
 te v̄tutes mirabiles et occulte. Dicam igr̄
 qd̄ est et quō est et si quid veritatē in earū
 opinionibus est. Manifestū est quia
 aspectus lune est in frigidū et humidum et
 in ip̄am frigiditatem et humiditatem et pro-
 pter hoc virtus eius est sup̄ illa in augmē-
 tum et diminutiōz. In intensiōe et remis-
 sionem et hoc euidentissimū est in maxi-
 mo humido et frigido qd̄ est mare. Cuius
 augmentū et diminutio sequit̄ augmen-
 tum et diminutiōe aparitione luminis
 in luna eodemmodo manifestū est se ha-
 bere in cerebro et medullis animalib; et
 hoc nouerūt experientia certissima carni-
 fices et chirurgici. Sic se habere et in medul-
 lis arborum hoc est in ternis humoribus
 Manifestū est cesoribus lignorū. Ea-
 vero que accidit ex augmentis et ebulliti-
 onibus h̄mōi non p̄nt̄ predicti nisi tanq; per
 coniecturā. Verbi gra. destructio do-
 morū et villularum que sunt p̄pe mare al-
 lisiones et fractiones nauium. Submer.

Pars prima de vniuerso.

stones hoim aut alioꝝ aialium. Multis em̄ modis dclinant ista ne accidat ppter inundationē maris q̄a et p aggeres et obices resistitur mari et p̄hibet inundatio eius. hoies et alia aialia interdū fugiunt et non p̄hēdit eos mare. Sic et nauibꝝ multis modis consulis sic noꝝunt nagri z ex parti hoies maris Sic non ē necesse q̄ in omni penulio etiā in corpibus fleumaticoꝝ fiat aut distillatiōes reumatū et mūdationes alie aquosorum humorū et hoc est ppter multa particularia q̄bus hmōi supfluitatibus resistitur. Qualia sunt abstinentia fortis et lōga maxime a potu et exercitatio fortis et multe consumptiōis aut euacuatio p fluxum aliquē. talia etiā sunt medicamēta id est medicinaꝝ remedia que medicinalis scientie periti noꝝunt. Iuxta hunc modū sentiendū est de inundationibus igneis que fiunt a tribus motibus vicꝝ vulchano ethna atqꝝ chimera. Quonia autem hmōi inundatiōes non sunt equales neqꝝ vniꝝ modi. **M**anifestum est nō esse illas ex sola virtute lune quemadmodū qm̄ non oēs estates huiusmodi neqꝝ oēs hiemes et ita de alijs varietatibꝝ tempoz manifestū est eas nō eē ex sola virtute solis. Si em̄ hoc eēt cum virtus vna solis oimodo nō mutata in omni anno similit̄ se hēat. Similit̄ et motus eius vniformis in oibus annis eodē essent vicissitudines et p̄oia similes in oibꝝ annis. Quare cōsequēs est ex necessitate vt alij planete vel stelle fixe participēt cuz sole in opationibꝝ hmōi vicissitudinū manifestū est etiāz tibi ex hīs q̄a que accidūt ex inundatiōibꝝ marinis de p̄dicti aduentibus casu fiunt q̄ntū ad intentionē maris et lune. Nec subsunt iudicio hūano ac p̄uidētie vtpote casualia et p̄ictaria. Quare per luna nec p̄ mare. nec p̄ aliqꝝ dispositiōz lune p̄dicti possunt et p̄icturari aut p̄sciri p̄ sciaz astronomoz. Spū v̄o p̄phetiez reuelatiōe diuina indubitatē p̄scibilia sūt. Sic oia alia q̄ reuelare voluerit diuine volūtatē dignatio. Utrū autē distictes virtutes eis q̄s noiaui tibi sint stellis et luminaribꝝ vel etiā celis. siles inqꝝ virtutibꝝ rerum q̄s noiaui tibi et auerz̄it qd̄ dixit ptholomeus in libro centū verborū. quia ymagines terrestres obediunt celestibus nec solū illis sꝫ eē eaz ymaginibꝝ q̄si non solū leones t̄reni leoni celesti q̄ v̄nū de duodeci signis celestibꝝ. sꝫ eē ex ymagini

leonis illius. hoc est que fusa vel stulpta vel alias figurata fuerit sub ascēsiōe ipi us terreni leonis obediāt p̄o vt magistri hmōi ymaginum tradiderunt z in libris suis sc̄pserunt questio est. Et p̄mum quidem id p̄bilitatis habere videtur opinio hmōi hominum. qd̄ omniū philozophozum opiniōes in hoc p̄cordes fuerūt et etiā q̄ lōge p̄statiōres virtutes sunt stellis et luminaribꝝ atqꝝ esset q̄ sint virtutes que lapidibus p̄ciosis z rebus alijs imponunt p̄sertim secundum illos qui omnē virtutem lapidū ponunt eis esse p̄ id qd̄ habet vnusquisqꝝ lapidum in se de quinta essētia. Tu autē iam audiisti a me super hīs multa in alio tractatu et radix quā posui tibi ad destructionē opinio num istarū. **P**rima fuit hec sc̄z q̄ nulla virtus dat maiꝝ aut nobilius se z in hoc etiā oēs philozophi concordāt quia omne datum z magis z maius ē apud datorem. Usus sum etiā in eodez tractatu hac alia radice vicꝝ qd̄ virtutes spūales z dona spūritualia vt sunt artes z scie et alie p̄fectiones animarū humanarū non sunt a corporibꝝ per se inq̄ntum corpa sunt. quare si stelle z luminaria et celi pura corpa sūt id est nō animata seu nō viuētia imposibile est ex ipsis esse virtutes p̄nomiatas quas eis imponūt. Si vero animata sūt et aialia vt platonī visuz ē z aristoteli atqꝝ sequacibꝝ eozū. nec solum aialia. sed etiā rationalia sed etiā intelligentia sicut idem opinati sunt z sc̄pserunt tunc necesse est vt p̄fectiones impressiōes spūales sint ab eis per virtutes z operatiōes aiarū ipozum et qm̄ anime ipozum nō possūt esse nisi bone ppter puritatē z nobilitatē materialū ipsarū cum anime rationalis oēs in se naturaliter bone sint. Celestis autē materia vtpote purissima atqꝝ mūdissima z immunis ab omni rebellioe et p̄trarietate nihilqꝝ indigentie omnino asferens animabꝝ suis. necesse est vt permanent cum corpibus hmōi in puritate bonitatis sue naturalis hoc autē dico qz corpa animalū terrestrium q̄s hominū q̄s alioꝝ multas indigentias rebellioes et p̄trarietates asferunt animabus illoꝝ. Sicut indigentiaz esce seu nutrimentū indigentia habitaculi indigentia etiā societas in q̄bus dā et ppter indigentiam esce rapacitatem naturalē. Non em̄ lupus aut leo intēdit per se nocere ouibus aut onas

gris quos deuorat sed potius sibi pdesse. Quasi ira mouent leones et lupi in animalia que rapiunt ira illa non est per se in nocuumentum ipsorum. sed in utilitate leonum atque luporum. Intendant enim conseruare vitam suam per homini escam. seu nutrimentum. et forte non plus intendit gallina vel gallus nocere cum deuorat aut diripit bufonem aut ranam aliquam. quam cum comedit triticum aut auenam. ipsi etiam homines dum comedunt cibos suos non cibis ipsis nocere. sed magis vite sue consulere de nutrimento aut voluptate intendunt. Rebel lionem etiam affert materia corporum animalium animalibus ipsis. Unde et pugnant a diuicem pro esca similiter pro nido vel cauea et pro vxore siue etiam circa vxores sicut tempore meo accidit de ciconia que propter hoc que alij masculo que propter comparari se commiscuerat deprehensa in hoc a propter masculo a magna multitudine ciconiarum propter hoc congregata tanquam adulterij rea. et eo coniuncta rostris et uingibus discerpta atque dilaniata est. Similes pugne accidunt in hominibus propter similes indigentias vel propter desideria sua mala que impleri contendunt litibus et bellis fraudibus et dolis. Et hec omnia a parte materie in ebriantis subuertentur atque corrumpentur animas humanas adueniunt eis. Quia igitur nihil omnino infectionis aut corruptionis nihil omnino indigentie ingeritur animabus celestibus a parte celestis materie necesse est eas in sua naturali innocentia bonitate et sapientia modis omnibus permanere et nullatenus velle hominibus nocere hoc est nec per se sed directam intentione nec per occasionem cum prohibita sit iam ab eis propter puritatem et bonitatem celestis materie omnis occasio nolendi nocere. Quare mala que in mundo inferiori vel sunt vel oriuntur non proueniunt ab eis vel per se vel occasione uoluntaria. Quare nullomodo eis imputanda tanquam uoluntaria. Si uero proueniunt ab eis sed inuitis multo minus eis imputanda sunt. Quasi si dixerit quia proueniunt ab eis sed eis nescientibus. quemadmodum damnum prouenit ab igne dominio domus quam comburit sed nesciente igne aut a lupo ei cuius ouem comedit. lupo neque intendente neque sciente damnum huiusmodi. Jam incidit in maius inconueniens quia homini anime vel animalia cum

ponant ea rationalia possunt scire ea que faciunt in rebus mundi inferioris vel non possunt. Quasi si non possunt multo minus igitur ipsi astronomi cum maxime notum sint homini animalibus motus proprii. Similiter coniunctiones oppositiones aspectibus et alia per que ipsi se et scire et prescire existimant huiusmodi effectus eorum.

Amplius. quomodo possent ignorare operationes suas quas tot milibus annorum operari non cessauerunt. **A**mplius. quo iure requiritur ab animabus humanis vel ab hominibus consideratio et preuisio finium operum suorum. Si illa animalia inculpabiliter ignorant fines et euentus operationum suorum cum tanto nobiliores tantoque sapientia sublimiores eas esse oporteat quam animas humanas tanto remotiores sunt ab impedimentis sapientie omni que infectione peruersitatis propter puritatem et nobilitatem materie celestis. Quare consequens est ex necessitate ut intensio vel uoluntas nocendi innocentibus nullomodo cadat in eas. Cum in animas humanas sapientes homini uoluntas vel intentio cadere non possit. Nocent autem stelle et luminaria siue celi etiam nascentibus in natiuitate sua et etiam generatione siue conceptione eorundem cum certus sit eos nihil tunc mali agere vel antea etiam egisse. nocent etiam uiris in mulieribus secundum eos innocentissimis atque sanctissimis. Plerumque enim gladio et igne naufragis et alijs multis modis peremunt huiusmodi homines. quare manifestum est preter intentionem et uoluntatem stellarum luminarum et celorum talia mortalibus prouenire a casu igitur proueniunt quantum ad ipsa. Quasi si dixerit quis que uoluntate et iussu creatoris talia faciunt cum uoluntatem creatoris necesse sit semper esse bonam ymo etiam optimam. **M**anifestum est stellas et luminaria atque celos vel ministros uel executores uel instra esse optime uoluntatis creatoris et bonorum mandatorum uel iussu ipsorum. Ministeria igitur et operationes ipsorum bona esse necesse est. Eos igitur infaustos infortunatos esse uel malos non tam falso quam etiam male eos esse senserunt. Quasi si dixerit quis. quod licet uoluntate creatoris et mandato aliquo de pauperum occidatur cum male accidit ei et magnum malum irrogatur ei et magnum infortunium est de pauperatio et mors hic iam

Pars prima de vniuerso.

incidit in alium errorem. Cum manifestum sit de pauperatione et morte bona tantum esse et etiam magna bona. bene utentibus eis et a purissimo fonte bonitatis nihil posse procedere nisi bonum quod qui ignorat proculdubio deum non nouit et puritatem bonitatis ipsius nec dum sciuit. In tractatu vero sequenti istius qui erit de cura et administratione creatoris quibus gubernat vniuersum faciam rei scire quod omnia homini que ipsi vocant mala infortunia bona tantum sunt et declarabo tibi bonitates eorum et utilitates magnas atque multiplices. Talia enim posuerunt erronei quidam qui deum non curare ista inferiora opinati sunt. Similiter non alia esse bona vel mala quam presentia et temporalia somnauerunt ignorantes indubitater immortalitatem animarum humanarum bonaque vite alterius future scilicet et gloriam seculi altiorum. Similiter et mala eiusdem que talibus et alijs creatoris non verentibus et venerantibus iustissime creatoris iudicio reddenda tunc sunt. Mirabilis autem et prope intolerabilis error est sentire de lapidibus qui nec seipos iuuare possunt. posse dare tamen nobilia dona ut sunt municibilitas gratiositas apud homines temperantia siue castitas et alia homini que non possunt esse dona villo modo nisi dei altissimi. Et destructio homini erroris est ex radice quam primam imposui vix quod nihil potest dare maius aut nobilius seipso. Adde autem tibi et aliam declarationem erroris istius. Similiter et erroris alterius quo putauerunt ymages stellarum et luminum. id est factas sub ascensionibus eorum et aspectibus alijs quod quibusdam qui homini homines obseruare consueuerunt circa stellas quod talia et maiora etiam presentant. Eodem modo et specula quidam vel suspensa vel sepulta. hec enim opinio prope derogat honori et glorie creatoris quod error quo attribuit stellis et luminaribus ista virtus via vero destructionis istius erroris est multiplex. propter alias quas alibi pro me audiisti. In primis enim est error iste circa dei altissimi prudentiam et gubernationem. Si ei hic potest prestare lapis aliquis ut quod eum haberet vel deferret vinci non posset in quocumque certamine posset presentare ut quocumque homini homo iniustus certamen haberet semper victoriam obtineret. Quare siue circa deum disputaret hec circa vitam et gloriam dei siue etiam pugnare circa ipsum scilicet propter exterminandam honorificentiam cultus eius. semper obtineret vic-

toriam quare virtutem homini dedit in propriam iniuriam et contumeliam et vellet vinci iniquissime cultores et amicos suos aduersareturque eis et faueret inimicis suis et hoc circa iusticiam et veritatem. Quod si temperauerit istas sententiam dicens quia homini inuincibilitas non est generalis neque ad omne certamen extenditur sed ad iustitiam dico quia non est minor iste error prope necesse enim est ut ista virtus vel sciens vel gratia iuste iudicandi presentat iudicibus sub quibus homini homo decernat vel aduersario virtutem diminuat et certandi perniciam vel ipse certantem robur et sciens augeat. Cum contingere possit ut multitudo fortium ad bella doctissimorum circa homini hominem vel solum vel paucissimos bellatores habentem pugnet et tunc est mirabilis lapidem aliquem prestare victoriam possessori suo quod virtutem aut sapientiam multiplicare in milia vel illam minuere in tantum tu autem vides quod intolerabilis sit error huiusmodi. Secunda via est quia iste virtutes essent in turbatione iniquissimarum rerum humanarum et in subuersione puerissimarum eorumdem.

Manifestum enim est quod dignitates et honores et potestates iste seculares aut hereditarie aut largitione maiorum pueniunt. aut etiam electione multitudinis. Quod si ymago aliqua vel sculpta vel fusa. vel descripta lineationibus presentare possit dignitatem vel honorem quod aliqua predictarum causarum alicui de iure competat possit igitur aut auferre hereditarium honorem suum et ad hunc modum de alijs que quocumque iustissime possidet et proferre seu proficere rebus humanis nequissimos ac puerissimos per homini autem homines pueri necesse est ac turbari res humanas ac subuerti iura omnia et innocentes dari in direptionem et gladium et consequenter dei iustitiam et pietatem pariter vel impediri vel auerri a rebus humanis hoc autem est supra omnem potentiam et virtutem ut enim tanta mala sustineat omnipotentissima et incogitabilis creatoris benignitas sola potest eiusdem iusticia et tunc solum si malorum. hoc est viciorum et peccatorum immensitate ad tantam ream eam puerauerit aduersus homines. Quare sequetur ex his quod homini ymages exardere eam possunt facere in tantam rem. Nihil autem insanius dici potest quod huiusmodi ymages posse ad iram puocare deum altissimum aut et posse placare. Amplius. ut aliquis non obtineat dignitatem per

¶ Pars prima de vniuerso.

defendendi se seu p̄p̄um subiectum ha-
beat. Simlr̄ z si canib⁹ quia vtriq; ad cu-
stodia hominū creati sunt quia hm̄oi vir-
tus vicz custodie hominū i quibusdā for-
tior est non est mirū si hm̄oi virtus p̄ ve-
hementia sue fortitudinis hz aliqd plus
splendoris minorib⁹ virtutibus similitudi-
nem aialium et hoc est q̄nto plus habet
hm̄oi luminis tāto erit hominib⁹ vtilior
p̄pter qd̄ vtrūq; canibus datur z multe
similitudines harū rerū p̄sto sunt p̄siderare
eas volētibus atz valētib⁹. Quēadmodū
em̄ frustra nasceretur aranee. si nere id est
filare z fila in reticula cōnectere nec pos-
sent. nec scirent z periret ois vtilitas pue-
niens ex ip̄is puidit eis per naturam crea-
to: benedict⁹ atz sublimis de vtroq;. Sic
z canib⁹ z de fortitudine z de hm̄oi splē-
dore vt esset ex hoc maioris custodie ho-
minib⁹ vtilitas. Simlr̄ aut̄ accidit in ho-
minibus q̄ nec dona nature nec alia eq̄-
liter habent. alij enim p̄diti sunt maiori
fortitudine corporis alij maiori animi au-
datia alij maiori splendore sapientie alij
maiori pulchritudine z p̄fectione virtutū
aliaz z quo p̄minētiores sunt i hys plu-
res aut maiores vtilitates afferunt hoib⁹
Sic est de canib⁹ alij em̄ sagacitate vena-
tica p̄sunt hoibus alij diligētia custodie.
alij vero fortitudine qua lupis z interdū
z leonibus resistūt necnō raptoribus z fu-
ribus interdum armat. Isti v̄o canes q̄
tanto splendore sensus naturalis pollent
nobiliori ac mirabiliori custodia q̄ cete-
ri p̄sunt hominibus fit aut̄ plurimū vt of-
ficia z potestates vtilēs hominib⁹ adin-
uenitur reuelationibus z alijs illumina-
tionibus interdū etiam somnis. Sicut in q̄-
busdam regibus factum fuisse antiquatū
historie declarāt. Sic agn⁹ sēt̄ inimici-
as lupi p̄tra se. i. noxietatē v̄n horretz fu-
git ip̄m naturlr̄. Quidē t̄m attribuūt istud
virtuti estimatiue lup⁹ v̄o sentit vtilitatē nu-
tritua suā in agno z p̄p̄ hoc intentio ei⁹
ē ad deuorationē agni z similiū animalū
Aggregata igr̄ ratiocinatioē r̄ideo. quia
hm̄oi q̄ sensu naturali sentiunt ip̄a sunt
que sui sensum aut nocuitatē aut vtilita-
tem suā ingerunt ea sic sentiētibus. Vt
vt alia sentiāt vel alioz vtilitates aut no-
cumenta sentiāt sic non efficit v̄magines
v̄o nec sui sensu nec alic⁹ qd̄ earū sic inge-
runt vel hominib⁹ vel animalib⁹. p̄pter
hoc manifestū est dissimilitudinē aptam

esse inter p̄dicta quibus vici volunt z exē-
pla que posui tibi. Qū si quis dixerit qd̄
ad ymaginē columnę lapideę congrega-
tur columnę. Dico q̄ non est hoc ex vir-
tute ymaginis illius quēadmodū ad agi-
tationē vnius plume vel penne congrega-
tur interdum auicule z ad aues vel do-
mesticatas vel excecatas ab aucupitib⁹
congregant̄ alie aues non aliqua virtute
vel occultavel manifesta ip̄az. sed amore
quodē quē naturalis similitudo parit. Ma-
ioris aut̄ incredulitatis sunt ea que deli-
gaturis z alijs p̄stigijs in libris suis de re-
bus hm̄oi sc̄p̄serunt. Ibi em̄ apparet om-
nimoda sbuersio nature exēpli gracia in
ligatione ignis vt accēdi non possit in ali-
q̄ domo vl̄ in alio loco qd̄ em̄ p̄bustibile
vl̄ arsbibile appositū igni fortissimo ardera
nō possit icredibilis subuersio vtriusq; na-
ture est q̄ absq; flatu z aqua in aere mun-
do et puro z alijs etiam remotis per que
ignis extingui consuevit statim extingua-
tur z reaccendi non possit. Verū hic dua-
rū naturaz subuersiōes vicz nature ignis
z nature ip̄ius combustibilis. Quid autē
dicam tibi de ligatiōe latronū vt in aliq̄
regione furari nō possint. ligatio v̄o mo-
lendini vt nullo impetu aque nulla vi v̄e-
torum molere possit vel rote eius volui.
ligatio fontis z putei vt inde aqua hau-
riri nullo modoz possit qn̄ vasa aquaria
p̄fringent̄ q̄ntumcūq; forcia sint. ligatio
v̄o mercatorū in aliquo loco qd̄ nec ven-
dere nec emere possint. Similiter ligatio
nauū vt nlla iuuētoz a portu egredi pos-
sint. Similiter ligatio fulgurū z tēpesta-
tum vt in aliq̄bus locis nocere nō possint
Que q̄dem non essent possibiles fieri vt
ip̄i sc̄p̄serūt non opa hominū sed dei om-
nipotentis mirabilia atq; miracula repu-
tanda eēt. Omnis em̄ gens tā hebreozū
q̄ christianoz q̄ sarracenozū hm̄oi ope-
ra miracula vocant z soli omnipotēti vir-
tuti creatoris possibilia eē credūt. Ut em̄
aliquid combustibile in medio ignis nō
cōburatur vt aqua p̄cliuū inueniēs non
fluat facere creatori possibile est cui⁹ bene-
placito naturaz vna queq; i v̄limate sb-
iectio nis z obediētē subdita est. Iudiciū
autem qd̄ ista omnia erronea sunt mani-
festum est illud quia cū ista sciētia non ve-
ri nominis apud caldeos arabes z egypti-
cios maxime viguerat absq; virtus et
armis totū mundum subuertisse z inimicū

cos suos exterminasse p huiusmodi ligati-
ones atq; p̄stigia potuissent. **M**anife-
stū autē est eos hoc noluisse cū igne ⁊ gla-
dio omniq; genere bellādi circa illos pu-
gnasse certissimū sit. Quare manifestū est
eos nō potuisse facere partē hmōi ea q̄ li-
bri mentiunt.

Amp. p̄m hec oīa regna
terrarū oīs dñatio ⁊ omnis p̄ncipat⁹ ter-
reni in potestate essent vni⁹ modici homi-
nis videlicet magi seu malefici. cū p̄ hmōi
artē posset hec oīa auferre et p̄ferre q̄bus
licet placeret ei ⁊ q̄ est aptioris stulticie ⁊
elementis et animabus tam hominū q̄
alioz animalium dñatione impiosissima
imperaret atq; dñaretur. Quē nectana-
bo mago imponit q̄ hostes suos etiā na-
ues ipsoz periclitari faciebat in mari et in
alijs aquis manifeste impossibile est. Di-
citur namq; de eo q̄ ymagines nauū hosti-
um suoꝝ faciebat cereas. ⁊ eo mō et arti-
ficio vel cuz ipse ymagines mergebat sub-
mergerent ⁊ naues hostiū. Quis autē cre-
dat eam esse habitudinē vel ligaturaz inf-
huiusmodi ymagines et naues vt q̄lia fie-
bant ymaginib⁹ nauū talia necesse esset
pati ⁊ naues ipas. Palaz q̄ppe ē inf̄ ami-
cos adeo forte esse ligaturā amoris inter-
dū. vt qd̄ patitur alter eoz pati velit ⁊ reli-
quis. Sicut mater insequitur filiū aq; mer-
sum et p̄doloris magnitudine vel amorē
vinculo tracta post filiū q̄ vinculum nec
moris met⁹ dirūpit. Sed vt eo ipso q̄ fi-
lius mergit mergat ⁊ mater. nec illa vni-
tas amoris q̄ illa ⁊ filius vni sunt efficere
potest. Quāto minus igr̄ in tam diuersis
vt sunt ymago hmōi ⁊ ymaginātū nulla li-
gatura inter ea erit que cogat vt qd̄ patit
ymago patiat ⁊ imaginātū aut ecōuerso.
Ampli⁹. longe p̄uenientius ē vt ymago se
quitur ymaginātū q̄ ecōuerso ⁊ vt signū
trahat a re q̄ res a signo. ⁊ hoc ipi exp̄sse
negāt et enidētissime verū ē. q̄ nō p̄pter
hoc si mergebant naues necesse erat iugi-
nauū ymagines quō igr̄ fiebat ecōuerso

Amp. qd̄ fiet si duo hmōi magi circa
se inuicē operēt vel vterq; p̄ se. Verbi gr̄a
ymaginē p̄ obtinēdo p̄ncipatū in eadem
ciuitate vel regione. Nō em̄ dubiū est qn̄
possibile sit ambos audire simul vni eun-
dē p̄ncipatū. Cū igr̄ vterq; opetur studio-
sissime atq; certissime. q̄ ars hmōi p̄cepit
q̄ vterq; obtinebit totū p̄ncipatū. q̄ nō
nō est possibile vel neuter aliqd̄ de eo. et
ita mentes ars ista. vel vterq; obtinebit p̄

tem. et iterū mentietur ars licet nō in toto
Eodē mō se habet et de ymagine quā di-
cūt p̄ obtinēda victoria faciēda esse. qua-
re p̄us sciendū ē hmōi artificib⁹ ne forte
aliqs eis cōtra opetur Scito tamen quia
hmōi hoies in libris suis dixerūt nō oēs
artifices. id ē artū peritos ydoneos eē ve-
lut clarius loquar natos eē obtinere fru-
ctū hmōi ⁊ hoc putauerūt forsitan innuis-
se p̄tholomeū i p̄scripto bello vbi dixit sci-
entia stellarū ex te et ipis. Putat em̄ q̄ li-
cet aliqs faustus sit vel fortunatus ad ob-
tinēda scientiā aliquā q̄ non p̄pter hoc
⁊ ad eius sciētie fructū opinant tamen in-
terdū faustū posse eē aliquē ex p̄stellatōe
sue natiuitatis ad vtrūq;. Merito ergo q̄
rendū ē ab hmōi hoib⁹ qd̄ sentiat de dei
altissimis iudicijs et bonitate in parte ista
Puto em̄ eos credere q̄ p̄ iram dei inter-
dū auferūtur regna dñationes et p̄ncipa-
tus et subiūctur nationes nationib⁹ ⁊ re-
ges regib⁹. Similiter ⁊ dant oīa hec p̄ be-
neplacitū creatoris. Sicut ⁊ credendū est
eos sentire q̄ ira dei vel p̄cibus vel alijs
modis placari potest vt ⁊ bona iam data
hominib⁹ nō auferat et mala eisdē merita
nō inferat et hec quidē experientia per hy-
storias antiq̄tatis ⁊ p̄phetarū conuincio-
nes ⁊ predicationes a sensu accipi potest.
Que oīa si negare voluerit neget necesse
ē deū altissimū res humanas curare. ⁊ ex-
posuisse eas magozū et maleficzū b̄npla-
citis et q̄ ē intollerabilioris stulticie comi-
sisse eas ymaginib⁹ hmōi vel creis vel la-
pideis que nec sibi p̄s p̄uidere. nec se ipas
curare possunt. Verū de ista cura dei altis-
simi et p̄uidētia eius atq; administratio-
ne q̄ vniuersum totaliter regit et admini-
strat tractatū habebis in sequentibus sin-
gularem in quo declarabitur tibi quia to-
tū administrat deus altissim⁹ a p̄mo vsq;
ad nouissimū et destrueretur erroꝝ hmōi
destructione irrefragabili. ita vt nec vllius
dubitationes nec ignorātie circa hoc vllū
ibi vestigiū relinquitur. **M**anifestum ē
igr̄ q̄ cū circa voluntatem creatoris talia
bona nō p̄ueniāt hoib⁹. aut etiā auferāt
nihil aut possint hmōi ymagines p̄travo-
luntatē creatoris. **M**anifestū inq; est
q̄ tota prosperitas hominum. tota felici-
tas atq; tranquillitas eozum. et omnino
omnia bona eozū omiaq; mala totaliter
pendent ex solo beneplacito voluntatē dei
altissimū vt ymagines iste nihil omnino pos-

Pars prima de vniuerso

sint in bonis vel malis hominū. Pulchre autem quidē vt ipemet narrauit mihi irrisit magū quendā. Qui cū pmitteret ei dignitatem magnā bonitate illa. Sivel modicā morulas ibi faceret respondit eidē. Si deus inquit nō vult q̄ ego istam dignitatem obtineam poteris ne pcurare q̄ illas obtineam. Qui r̄dit quia nullo mō posset hoc pcurare deo illud nolente et ille et si deus voluerit me obtinere dignitatem istam poteris ne hoc impedire. Nec ego. Respondit ille nec ego nec alius. Tūc illo mago. igitur totū ē in dei volūitate quare totū dixit ip̄e cōmitto ei. **A**mpli⁹. nulli dubitare permittit quin et p̄cib⁹ ira dei altissimi placare possit et qn impetrari possit a bonitate ei⁹ liberatio a quocūq; malorum alioq; longe minoꝝ esset bonitas quantūcūq; parua bonitate cuiuscūq; hominis. Si em̄ a quocūq; homine impetrari potest et vt parcat omni cui iratus est et vt beneficiat ei. siue liberādo eum a malo aliquo vel aliud beneficiū p̄stando et hoc faciente scintilla bonitatis. que i eo est quanto fortius a fontali abissaliq; bonitate creatoris. et liberatio a malis q̄bus libet et largitio quozūlibet bonoꝝ poterit impetrari. Quare solo verbo orationis exsufflabit huiusmodi ymaginū virtus et insup omnia nihil potuerūt circa dei altissimi veros ac deuotos cultores nisi vero ad vtilitates eoꝝ multiplices de quib⁹ audies in p̄nominato tractatu. Tū certus sit h̄mōi homines diuine custodie et p̄tectioni nō solū verbis orationū et obsecrationibus sed etiam placatissimis obsequiis commendatos esse eidem. **A**mpli⁹. Celestes ymagine p̄stant sic factis ymaginib⁹ fm̄ hūc erroꝝ p̄nominatas virtutes. aut hoc est quia ymagine earū sunt. aut quia sic sub eis facte q̄ ē dicere q̄a ymagine sunt tam virtuosarū imaginū aut quia sub potentia et ducatu earū facte scilicet q̄a tam virtuosarū imaginū ymagine sunt tunc imago regis alicuius ex necessitate possit in toto regno ip̄ius quicq; obedit regi et ad hunc modum de vno quoq; p̄ncipe et duce. circa q̄ non oportet aliquem disputare. Si vō quia sub huiusmodi imagine facta aut intelligit sub veneratiōe aut intelligit sub exaltatione siue sub fortuna illius hoc est cuz bene se habet in figura celesti videlicet in ascensione et aspectib⁹ et tūc neutra materia effugiet qn destrueret er-

ro: iste per exemplum p̄missus. Sub quā tacunq; em̄ veneratiōe regis fiat ei⁹ ymago. non p̄pter hoc obediet ei totū regnū illius. maxime si abscondita fuerit vel sepulta. Similiter quantūcūq; bene p̄spere et feliciter se habente rege facta fuerit imago eius nō p̄pter hoc aliquid potentie vel virtutis acquireretur imagini illi. **A**mpli⁹. si homo vera viuacq; ymago creatoris est fm̄ animā. Quomodo non omnia salteꝝ minoꝝa homie que in regno dei altissimi sunt obediunt ei. Tu autem vides q̄ nec minima animalia obediunt ei. cum enim inuitū multipliciter infestent et aduersus eum totis studiis ac virib⁹ rebellent. Quasi dixerit quis quia ab initio omnia animalia obediebant homini quasi naturali instinctu venerantia creatoris in imagine sua que homo est hoc autem faciebat durante huiusmodi imagine in integritate et pulchritudine sua atq; veritate similitudinis diuine postq; autem quasi fracta est p̄ peccatū inquinata et corrupta et in brutalem similitudine deformata cessauit obedientia huiusmodi. quēa dmodus et sigillo imaginis regie creditur et obeditur q̄a diu seruauerit illesam ymaginem regiam al̄s autem non. Jam autem patefeci tibi in alio tractatu homines nasci bestiales interius. hoc est fm̄ animam et brutali similitudine deformatos et etiam accepta sententia ista ex sermone p̄phetico videlicet homo cuz in honore esset nō intellexit cōparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis laudanda in dubitanter ē ista sententia et scio me multociens hoc dixisse. Verum non facit pro errore quem discutio hoc errore scilicet imaginum magicarū ille enim scdm̄ hunc erroꝝ vniuersē om̄ino imo abscondite et sepulte operentur mirabilia magica hō vero nō erat timoꝝi vel honoꝝi ceteris animalibus nisi vel visus vel aliter dephensus alias autē ip̄e ordo nature hoc exigebat. vt oia alia animalia ei subiecta essent tanq; dñō suo cū p̄pter ip̄m et ei facta essent. Unde et adhuc homines al̄s animalib⁹ tanq; suis vtuntur q̄ et aristoteles dixit omnib⁹ inquit vtimur tanq; nostris. Addam et aliā destructionē erroris istius et dicā q̄a ymagine magice nō operentur per intelligentiam aut volūtatem cum neutrum habeant. Sed neq; per virtutem corpalem ad modū nature operationes enim corpora-

les per modum nature per contractum sunt. aut mediatum aut immediatum quod est dicere. quia corpus virtute sua corporali non agit nisi vel in corpus quod contingit. vel in aliud contingens illud. homini autem ymagines non agunt in terra qua sepulte sunt que utique eas contingit ex omni parte. quare impossibile est quod agant in alia actione naturali quod est dicere que sit ex virtute corporis per corporeitatem suam. Quare operatione huiusmodi ymaginum nec spirituales sunt neque corporales. Quod si dixerit quod per virtutes sunt que descendunt a constellationibus super eas in hora sue factiois. Quomodo non potius descendunt super ymagines viuas huiusmodi virtutes. Exempli gratia si super ymaginem scorpionis mortuam utpote eream vel stagneam vel ex alio metallo factam descendit virtus congregatiua scorpionum vel diffugatiua eorum cum merito propinquior ordine nature sit scorpioni celesti imo quod plus est media secundum ipsos quomodo non potius huiusmodi virtus descendit super ipsum scorpionem viuum.

Amplius. qualiter et qua ratione adiuvat imagines huiusmodi vel virtutes earum abscondito vel sepultura. Virtutes enim ymaginum celestium non impediunt apparitione vel manifestatione earum. ymo secundum eos augentur. fortissimas enim eas dicunt et fortissimum operationum in apparitionibus suis quod est dicere in ascensionibus et cum fuerint in medio celi. Quia hoc interdum accidere videtur quod per huiusmodi ymagines fiant maleficia aliqua qualia dicuntur et immutationes veterum quod est dicere per vultus aut ymagines facere maleficiationes qualiter hec fiant quoniam istis experimentis multum innituntur homini homines dicant tibi. Supposito igitur quod substantie que demones nominantur inimicissimi sunt generi humani. Sicut patefaciam in sequentibus inimicissimi etiam dei altissimi cuius iustissimo iudicio et laudabilissima et omnimodo iusticia damnati sunt et eieci de celo ubi et creati. ab eo fuerant. facile est tibi videre quod omni astucia malignitatis sue hominibus nocere et diuini cultus honorificentiam minuere et etiam ad semetipsos trahere intendant. Ex qua radice pessima omnes species et modos idolatrie quos alibi audiisti suggererunt hominibus ut ipsos deo altissimo offensos et odibiles redderent et sic in potestatem

suam redigerent. Quod licet ex hystorijs certissimis istud vehementer credibile sit probationibus tamen istud tibi in sequentibus patefiet iustos diuina prouidentia et bonitas propter multiplices utilitates et propter pulchritudinem iusticie sue omni genere tentationis tentare homines et multipliciter impugnare permittit. quemadmodum vides quod et malis hominibus per multa huiusmodi circa bonos etiam facere permittuntur. Ex suggestionibus igitur demonum dico hanc opinionem originem habuisse ut homines traherent ad seruitium. id est ydolatriam stellarum et auerterentur a cultura et seruitio dei altissimi. Quemadmodum enim cum ignis presto sit ad calefaciendum non a creatore calefactio petit. sed ad ignem recurritur quia scitur virtute habere calefaciendi. Sic qui tot et tantas virtutes stellis esse crediderunt vel adhuc credunt per omnibus bonis temporalibus et multis etiam spiritualibus recurrendum esse putauerunt ad stellas et etiam in bonis et malis quarum largicio vel a quibus liberatio soli omnipotenti creatore possibilis est. Nihil enim ydolatre maius senserunt. nihil adeo magnus eis attribuunt quam ut isti sentiunt de huiusmodi imaginibus sepultis et absconditis. Quis enim unquam regnum vel imperium petere unquam cogitauit ab ydolo aliquo. Sed nec est ab ipsis demonibus impetrari talia posse credendum est eis cum ipsi opinentur se posse et ligare et recludere spiritus huiusmodi et in carcere ipsum principem eorum quod et in libris suis scripserunt. quamquam impossibile sit ut alibi didicisti spiritum inuitum corpore detineri. Dico igitur quia sicut homines multa procurant circa obtinendos honores et dignitates principatus similiter et dominationes et interdum beneplacitum est dei altissimi ut fiat quod intendunt. Interdum vero iudicio suo vel occulto vel manifesto fieri illud permittit vel delictet ut dominantur et malos subditos premant ad correctiones ipsorum vel etiam bonos ut meliores efficiantur et propter alias utilitates quas audies in sequentibus. Similiter et demonibus possibile est et etiam facilius suggerere multa hominibus et inducere eos ut aliqua velint vel nolint tanquam suggestiores. consultores et suasores. Logere autem eos nunquam illis permittitur. Et de quodam creditur quod huiusmodi procuracionibus demonum rome summa

dignitatē obtinuit q̄ vtiq; deus altissim⁹
sicut ⁊ alia mala que inde nouit elicere su-
stinuit. Sic ⁊ de amatorijs carminib⁹ vel
alijs opibus que ppter amores mulieris
stulti et decepti facere cōsueuerūt tibi sen-
tiendum est. Si enim possibile est viro vlt
mulieri suggestionibus aut suasionibus
mulierem aliquam seducere et in consen-
sum turpitudinis inclinare quanto facili-
us istud est demonibus si fuerit in hoc p-
missio creatoris tales et etiā fortiores sug-
gestionibus mulieri que cōcupiscitur ingere-
re et quia spirituales substance sunt. siue
per cogitationem siue p somnum formas
virozum eas concupiscentiū et alia amo-
rishuiusmodi intentiua in imaginationi-
bus earum pingere. Quia igitur delecta-
bile ymaginatum monet desideriu. vt ait
aristoteles. Manifestū est tibi ex hoc
qualiter demones pcurant fieri occultis
suggestionibus opera huiusmodi. Sug-
gerūt tamen eas fieri per imagines ma-
gicas vt sic traherent homines ad venera-
tionem. et seruiciū stellarum cū omnes
virtutes ymaginum huiusmodi stellis at-
tribuant. De sermone vero immutatio-
nis qui tam vulgatus est et cuius creduli-
tas apud homines ita firmata. Respon-
deo tibi. quia reuera sunt interdū hmōi
immutaciones et hoc per modū eundē.
Non enim dubitandū est quin omni-
potens altissimus suo semp laudando iudi-
cio permittat aliquos ex hominib⁹ vera-
ri multis modis a demonibus et quosdā
fieri demoniacos quosdā arepticios q̄s-
dam limaticos. Quid ergo mirū si ea ho-
ra qua malus huiusmodi ymaginum ope-
rarius pungit ymaginem vel in aquā fer-
uentem mittit demōes similes passiones
infigant eis interdū quibus ascripte sunt
et contra quos fabricate opinatur autem
deceptissimi homines qua talia fiant per
virtutes imaginū. De his autē que fiunt
per magicā naturalē. Scito q̄ nullas ha-
bent creatoris offensam vel iniuriam nisi
quis ex ea arte vel nimis curiose vel ma-
lum operetur. Sicut contingit in arte me-
dicine p quā ptingit operari. interdum in
mortē vel in lesionē alicuius hoc autē ap-
parebit tibi ex eiusdē radicib⁹ ⁊ principijs
et etiā nō in illis opibus que forte reuela-
buntur tibi per me. Quia autē tam frequē-
ter fallunt et frustrantur intentionib⁹ su-
is operatores ymaginū hmōi ne dubites

esse ppter hoc quia non permittit creatoris
bonitas nisi raro vt demones operen-
tur p voluntate hominū et hoc ipm pro-
pter multiplices vtilitates ipoz hominū.
Quarū pma est declinatio ab erroribus
⁊ seductionibus demonū. Secunda ē de-
clinatio nepharioz operuz ad que para-
tissimi sunt multi si oportunitatē vel facul-
tatē demones eis faciendi talia pcuraret.
Nulla enim mulier speciosa incorrupta
remaneret nullus principū null⁹ magna-
tū incolumis persisteret si demōes malis
voluntatibus hominū adesse et satisfacere
permitteretur. Tercia causa ē vt honoz
propius ⁊ gloria debita creatori bñdicto
seruetur que huiusmodi operibus leditur.
et minuitur vltra modū dū ea que ipsius
soli dona sunt ab eis inimicis capitali-
bus petuntur. et ab eisdem obtineri que-
runtur. Sunt et alie cause que ex his tibi
facile possunt elucere. Etia; adhuc dedu-
cti sunt aliqui ex astronomis et stellas et
luminaria celozq; non ponat causas eue-
ntū et aliarum rerū particulariū volunta-
riarum que fiunt sub spera lune sed signa-
tū ea esse. iam dicunt concordātes legi he-
breoz in quā dicit sermo pphetic⁹ de stel-
lis sint in signa et tempora. Istud autem
habet multas questiones. In p̄mis scili-
cet virū sint signa per naturam aut per in-
tentionē et voluntatē. Quia si per naturam
necesse est vt sit comparatio causalitatis
aut effectiuitatis inter eas et res huiusmo-
di aut cōparatio alterius comitatie exem-
pli gratia. Elevatione manus cuz gladio si-
gnum ē imminentis percussiois quoniā
et causa eiusdem sit inflamatio oculorum
signum est ire quoniā effectus illi⁹. Sic
et in alijs rebus sese inuicē cōmitantibus
se habet quemadmodū aduentus eorum
qui solent regem p̄cedere. signū est immi-
nentis aduentus regis. Similiter cuz ali-
quis videtur venire sine quo rex non con-
suevit incedere signū est presentie regievl
eius aduentus. Quia si dixerit quia compa-
ratio causalitatis ē q̄ inter stellas ⁊ res hu-
iusmodi. Jam dicit contrariū eius q̄ ante
dixerat cū dixisset stellas nō ē causas rez
illarū s; signū tū. Quia si dixerit qz int̄ eas ē
ppatio effectiuitatis q̄ ē dicere qa stelle vlt
motus eaz sunt effectus rerū sublimariū
deuenit in absurditatē quā nemo adhuc
cogitauit. Si ho dixerit cōpationē aliā
videlicet comitantā naturalem inter eas

esse. **M**anifestū est eum nō esse longe a predictis erroribus quoniam comitantia naturalis nō est inter aliqua que nō sint adinuicem in comparatione causalitatis et effectuitatis aut que nō comunicent in causa que cogit ea simul esse. Sicut q̄ illi qui comittantur in causa q̄ facit inter eos comitantia. Sicut in subiectione et familiaritate regia. Sic se habet et in omni causa ex qua naturaliter prouenit multitudo causatorum. Sicut vides q̄ grana multa comittantur se in vna spica. quoniam ex vna causa generante ea. omnia simul sūt. Verum in rebus huiusmodi non est alterū comitantū dignius vt sit signū alterius q̄ econuerso. Quare non potius stelle vlt dispositiones earum signa sunt rerū sublimariū q̄ econuerso. non autem est auditū adhuc vt de statu stellarum vlt dispositionibus alijs consulte vnq̄ fuerunt res sublimares. **A**mpli. Cum stelle et dispositiones earū oīno necessarie et immutabiles sint. dū positiones dico. id est motus et itle que per motū sunt videlicet conjunctiones et oppositiones aspectus et alia que huiusmodi homines obseruare consueuerunt in stellis. Res vō sublimares particulares scilicet et voluntarie pringentes sint et corruptibiles atq̄ aliter et aliter se habere possibiles. **M**anifestum est non posse esse naturalem comitantiaz inter has et illas et hoc est quoniam res sublimares antedictae sua corruptione et instabilitate continue defuerunt statum et stabilitatem illarū. Quod si dixerit q̄ per intentionem et voluntatem significant stelle et earum dispositiones res antedictas et dispositiones earum tunc significatio earū ē quedam locutio. Huiusmodi autem erroris destructio est prima per hoc quia cum non loquantur nisi hominibus et ppter homines et omnibus hominibus comuniter necessaria sit preuidētia seu presciētia euentuum suorum tunc necesse est vt omnibus hominibus loquantur stelle p dispositiones suas euentus eorum. Cum igitur locutionem huiusmodi nō audiant vel intelligāt. nisi rarissimi et p paucissimi frustra et vane loquuntur eis talia. hoc enim est ac si surdis loquerentur. **A**mpli. Cum loquantur sic p intentiones et voluntates necesse est res huiusmodi pstitas esse et certas apud celos et stellas. Quare de causa necesse ē eas euenire licet ratio ista possit hēre calumnias li

ter em̄ oia futura pstita sint atq̄ certissima apud sapientiam creatoris tamē nō ex necessitate futura sūt tamē verissimū ē et demonstratione declarabile q̄ si apud homines certa essent et scita huiusmodi futura nō esset effugare vllō modo q̄ nō eēt necessaria. De hoc autē satisfiet tibi de cura et gubernatione vniuersi. **A**mplius. cū iste locutiones celestes seu significationes ex necessitate vere sint et immutabiles hoc ē videlicet duobus modis vt et nō significare nō possint q̄ significant et aliud vel contrariū significare non possint q̄ dico ppter sermones ppheticos quorū debes hic reminiscere dare intelligas q̄ hie dico. Quia igitur celus mentiri impossibile ē necesse ē res euenire p ut eas significat et loquitur q̄ re aut non significat aut loquitur particularia cōgruentia de futuro vel illa ex necessitate eueniet. **A**mplius. Cū celum sciat res hūanas pculares et voluntarias et etiam naturales. Scit ergo q̄ de hominibus audiāt et intelligāt locutiones et significationes suas. et similiter q̄ nō intelligāt vel nō audiāt notū est eis. Cur igitur illis loquitur. Quis em̄ surdo que nouit esse surdū loquitur velit. **A**mpli. sicut opinioniones eorum omnia secreta hominū loquitur et clamat celū etiam cogitationes hominū de inueniēdis enī cogitationibus p significationes stellarum ipi libros habet et multi ex eis scripserunt. Quare nihil est occultū apud homines q̄ celū nō derogat et reuelat nec thesaurum. nec cogitatio nec p̄siliū. Nihil ergo p̄mittit quantum in eo ē apud eos esse secretum. Quare quantum in eo ē et p̄fundit homines et turbat ad inuicē eos dum p̄ditiones similitudines et occultas inimicias eorum p̄dit imo palas et publice clamat. Quare si omnes homines essent periti astronomi. Nihil esset secretū inter illos. **A**mpli. vel status iste p̄sens stellarū et mundi sublimaris ē habitur⁹ sine fm huiusmodi errore aut nō ē habitur⁹. Quod si dixerit q̄ status mundi sublimaris habitur⁹ sine. Sed status celestis nō tūc ergo mentiet totū celū loquetur ei et significabit easdē dispositiones rerū hūanarū q̄s et mō p easdē dispositiones suas hoc ē p̄stellationes cū post fines mundi sublimaris siles p̄stellationes future sint in celo. ppter p̄petuitatē et immutabilitatē motū ipsius. Si vō dixerit quia neuter habitur⁹ sine hoc destruet tibi in tractatu de renouatiōe vniuersi et ē error

Iste cōtra oēm legē. Jam igr̄ declaratus ē tibi p̄ hec que fuit causa p̄hibitionis obf̄ uationū stellarū in lege hebreoz q̄z indu bitāter hmōi obseruatio p̄t ea erro: iste extendit vel in venerationē et seruitiū stel larū vergit v̄l ab hominib⁹ aufert p̄inci palitatē opationū suaz cū omnia que ho minū sunt etiā cogitationes q̄ radices sunt operū in celo et dispositionib⁹ stellarū et luminariū vel futuraliter dicta sint vel p̄ dicta seu causaliter ordinata. Nō igr̄ vo luntarioz operū nostroz nos ipi p̄ncipia essem⁹ s; affozis nobis aduenirēt videlicz de celis ip̄e cogitationes et affectiōes n̄re oēs. Quare nec in potestate n̄ra essent. sic neq; cause earū nec nobis imputāde. Si em̄ causa p̄iuncta et necessaria q̄ posita ex necessitate seq̄tur effectus nō ē in potesta te nostra videlicet vt eā vel auertere. ne sic possumus vel eaz impedire ne opetur non ē i potestate n̄ra nec effect⁹ s̄l̄r. Quare cū dispositio ois celi et figuratio seorsum est ita a potestate n̄ra z ois effectus ei⁹ quez in res humanas opatur erit seorsum a po testate nostra. Cum em̄ circa causam nihil possum⁹ nihil poterim⁹ circa effectū. Qu si dixerit quis qa naturalib⁹ similitu dini bus significāt figure stellarū et dispositio nes earū res que sunt z fiunt sub s̄pera lu ne vt leo leones z scorpio scorpiones z ite rū leo p̄pter nobilitatē z audaciā reges z p̄ncipes et insup p̄pter quasdā alias p̄p̄ etates z p̄ditiones suas itollerabili abusi one loq̄tur hō hmōi qm̄ ymago p̄p̄rie id cui⁹ ymago ē significat nō ecōuerso. Qua re leo terrestris maḡ leonē celestem signi ficat q̄ ecōuerso. Nō ei calor vaporē. sed vapor calorem significare d̄z p̄p̄e. Quare si ymagine celestes cause sunt ymaginuz terrestrū vt ipi sentiunt potius dignū ē vt ip̄e significetur a terrestrib⁹ q̄z significant eas. **A**mp̄. similitudo p̄ se nō facit digni⁹ alteri similitū vt significet illd̄ q̄ ecōuerso.

Quonia aut̄ iā alibi i duob⁹ tracta tibus audiisti plura p̄tra istū er rore p̄ me z p̄ter intentionē p̄sentē p̄positū ē p̄scrutari de huiuscemodi faciaz hic tibi finē hmōi disputatiōis et dicā qa p̄cedēde sunt virtutes celestes sup res q̄ fi unt sub s̄pera lune p̄t iā determinauī ti bi in p̄cedētib⁹ z qm̄ possūt i radicales na turas hoc ē elemēta et humores z in ea q̄ p̄posita sūt ex hīs z in aialia p̄t dixi tibi in hīs q̄ p̄cesserūt in aialia qd̄ bruta v̄tu

te forte z dominante. Causa aut̄ in hoc est qm̄ huiusmōi aialia necessitate sequūtur radicales naturas z obediūt eis z etiā dis positionib⁹ que ex ipis sequūtur frig⁹ em̄ supfluū necessitate fugiūt nō libertate s̄l̄r et pascua sequūtur ea necessitate. Qua p̄ p̄ter cū fuerit calor supfluus in aliq̄ regio ne minuēt alimēta animalū pascualū z forte erit hoc vsq; ad destructionē z p̄sum ptionē eoz p̄pter supfluitatē et diuturni tatē caloris. Nō em̄ possunt viuere aialia huiusmodi sine pastu. Sic se hz z de hoib⁹ q̄ntū ad aliqd̄ q̄ in hoies possunt. s; nō nisi q̄ntū hoies voluerūt z hoc ē quo n̄ia nō necessitate vel sequūtur vel fugiūt radicales istas naturas imo libera volū tate. Quia v̄o vulg⁹ et multitudo ex pau citate et alijs malis dispositionibus pene ad modū brutorū aialū nūc seq̄tur i mul ta sui pte radicales naturas z ex maximo sui nolens p̄sulere piculis cozpoz deficiē tibus alimētis et alijs qbus cozpa huma na indigent efferatur in rapinas furta ho micidia et bella quemadmodū lupi inua lescente fame seuiūt in hoies et deuorant eos cū alijs t̄pibus ab eis abstineāt Sic cū colera acuat̄ t̄pe Junii feruoris et di uturni efficiūtur hoies facili⁹ ire et vehe mētioris. Quapropter rixē et p̄sictatiōes et bella. cetereq; huiusmōi turbatiōes cō citant̄ maxime in calidis regionib⁹ z int̄ dū fiunt iste turbationes pluris descensio nis. Interdū minoris z augētur etiā ex di eta et vsu scilicet immoderato hoim. Sic ex vino et alijs que passionēs animaz au gent. p̄sicientes igr̄ has causas p̄discere possunt quia turbationes erunt in huius modi regionib⁹ z hoc p̄ p̄ieturam et ser mone vniuersali p̄ticulariter autē z singu lariter de nullo hoim quicq; tale p̄scire v̄l p̄discere possunt. Sapiētēs v̄o et animis suis dominātes sciūt nō eē sequendas hu iusmōi passionēs z volūtatē p̄ virtutes li bera nō sequūtur eas imo i seipis eas cō p̄mūt z extinguūt. Quare manifestū ē q̄ affligi occasionaliter possūt v̄l nimio estu vel nimio frigore vel defectu alimentozuz z alioz cozpibus suis necessarioz afflicti onib⁹ autē z passionib⁹ cedere ē eis liber et voluntariū. Logi igr̄ p̄ opationes cele stes nō possunt neq; vlla necessitas eis in geritur licet magne z admirande virtutis sit afflictionibus a veritate et rectitudine nō abduci lupinū em̄ est nō humanū me

dia tibi et famis rabie in homines faucibus
et dentibus ad deuorandum irruere. Quia
propter sapientes et modesti homines nulla
fame vel alia media in furta vel rapinas
in bella et homicidia induci possunt. hec
igitur que dicunt non proprie signa sunt sed
magis cause rerum huiusmodi eo modo quo di-
xi tibi. Quoadmodum si quis videt ignem in
capite alicuius ville que ex lignis edifica-
ta sit accensam ventumque validum ex illa
parte ignis venientem intelligere potest quod
periculum combustionis imminet illi ville.
etiam toni. Verumtamen quia possunt esse et
aque copiose et alia adiumenta circa ignem
et etiam viri fortes et ingeniosi ad defen-
dendum illam ab imminenti incendio poterit
vel defendi tota vel pars aliqua ab eo.
Sic est quod cum talia imminet rebus huma-
nis multis adiumentis defendi possunt ab
huiusmodi periculis. Consumptis enim pascuis
superfluitate coloris et longitudine siccitate.
pluuia data est multoties prophetarum
et extincta incendia interuentu sanctorum
virosum. Sic pestes et mortalitates prohibere
bella sedata hostibus flagellis celestibus
interfectis. que non nisi per coniecturam
et sub additione predicti possunt talia.
Nec mirum cum ipso diluuium vniuersali quod
temporibus noe factum est et a particulari quod
sub dentatione et a pluuia ignis et sulphuris
et a tempestatibus innumeris cum omnia
ista essent diuina flagella prophetarum
virosum sanctorum liberati multi sunt ipso
clementissimo creatore contra iustissimam
iram suam fauente votis et precibus dilectorum
et electorum suorum. Verum de nominationis
signa claudium et aliorum magnorum
eventuum in mundo appere consueuerunt
in celis et in aere. Sicut itelle que
dicuntur comate vel crinite et de his
fama publica est et vniuersal credulitas
quod pretendat mortes regum et mutationes
regnorum. Et stella illa que apparuit
in initio regni christianorum non fuit de
huiusmodi nec similis ei visa est prope
eam terram ferebatur. Unde et ducatus
habuit gubernandam regibus orientibus
vsque ad locum et domum ipsius regis
et institutoris regni christianorum in
aere etiam acies ignee seu gladii ferrei
visi sunt in regno ytalie imminente clade
que per gentem Bandalorum facta est. Sic
et dracones ignei per aera discurrisse
visi sunt multoties. De eclipsibus vero
solis et lune in consuetis et inuisis
adhuc quales futuras esse aliqui
prophete predictauerunt ut solem verum

ti in tenebras et lunam in sanguinem. et istas
etiam precedere diem iudicii futuri. Eclipsis
etiam solis que fere in initio regni christiano-
rum facta fuit hora vere sexta et luna. xv.
cum indubitate per interpositionem lune ipsi soli et
terre. tunc fieri non potuerit cum et plenilunium
esset et luna sub terra. Sol vero super ter-
ram quasi per diametrum tunc distantes et
a coniunctione sua longissime non est ma-
gnum aliquid portendit. Quo miraculo dy-
onisius philosophus permotus relicta ydo-
latria huiusdem temporibus audita predica-
tione christiane religionis ad ipsam conuersus
est. De huiusmodi apparitionibus que fi-
unt in sublimi non est dubitandum quin
vel pertendant futura non qualia cumque. sed
eventus magnos atque terribiles per dilige-
ntissimam atque longissimam experientiam com-
ptum est ipsa etiam gens christianorum fine
modi et appropinquante die iudicii ex do-
ctrina sua et fide expectat multa huiusmo-
di signa scilicet inconsueta et nec dum visa
fiunt autem ex prudentia et bonitate cre-
atoris ut sint terrores et sint etiam ad pro-
mptionem mortalibus scilicet ut auferant
a seipsis ea quibus creator offenditur et iras-
citur et immittit in eos pestes et fames cla-
des et bella et alia que eos deterrere con-
sueuerunt ab offensionibus creatoris fir-
matur etiam ex huiusmodi signis et terro-
ribus credulitas de prudentia et cura cre-
atoris circa res humanas que que necessa-
ria sit quaque salutaris ad corrigendos mo-
res et componendam vitam hominum dubi-
tare non potest nisi qui ratione vti non no-
uit. Postquam enim virtutem et efficaciam timo-
ris ad reprimendas animositates homi-
num et auertendas ab eis que male cupi-
unt et ad deserendum ea. que male diligunt.
Jam igitur declaratum est tibi ex his et per
hec quid sciendum sit de virtutibus ce-
lestibus apud ea que fiunt sub spera lune
et quantum et circa que extendi oporteat
eas circa homines et cetera animalia et quod
non per modum quo putauerunt astrono-
mi possunt in leges vel sectas nec in artes
aut disciplinas aut mores hominum. Si-
militer nec in honores et dignitates prin-
cipatus aut dominationes rerum huma-
narum. Declaratus etiam est tibi error
quod est de ymaginibus magicis cum causa que
induxit illum. fient autem omnia hec tibi
certiora et clariores per ea que patefient tibi
de cura et gubernatione dei altissimi cir-

Pars prima de vniuerso

ca vniuersum. Cū em̄ innotuerit tibi quāta cura sit sapientia et bonitati creatori de hominib⁹ et reb⁹ humanis elucescet tibi euidenter quia nec ymaginib⁹ nec stellis. nec luminaribus aut etiam celis cōmittit gubernationē eorū; nec eos exponit vllō modorū voluntatibus magorū aut maleficis. Cum manifestū sit q̄a a seipō et circa iram iustissimā suam de immensitate pietatis sue eosdem tuetur atq; defendit. Et cum multa de hīs que p̄cesserunt p̄ter intentionem sint p̄sentis p̄positi. Scias q̄ hac de causa ea p̄misi et scripsi. vt erigerem intellectum tuū ad considerationē rerū occultarum et numerabiliū et auerte rem te a periculosis errorib⁹ et famarem credulitatem tuam in sermonibus p̄phetis qui reuera sermones dei altissimi sūt et eiusdē venerāda oracula.

Dist hec autem p̄sequar iuxta incipitum ordinem inuestigationē reliquorū corporū magnorū mundi que sunt de magnis eiusdem partibus et hec sunt quattuor elementa q̄ vident eē quattuor magne partes mundi quoniā continent spera lune. Scito igitur q̄a q̄dam ex p̄philosophis generationem quattuor elementorū posuerunt esse ex motu v̄l omniū celorum mobilium simul. vel ex motu spera lunaris. Causa autē que eos induxit in hoc fuit. hoc videntes em̄ q̄a ex motu calorū puenit. posuerunt p̄mam partē materie quattuor elementorū hoc est orbi lune contiguam calefactam maxime esse atq; desiccata ex motu fortissimo ac p̄mo eidez orbi lunari circa hoc ipam. Sic q; per veherentiam calefactionis et desiccationis ignem factam partem v̄o primam ex qua generatus ē aer p̄pter remotiōez sura motu celesti minus calefactaz. et licet subtiliatam in nullo tamen desiccata et sic generatum esse corpus sc̄m calidū et humidū et illud est aer. Terciam v̄o partem p̄pter maiorem remotiōē remansisse frigidam et humidam et sic factā aquaz. Quartū autē p̄pter maximā a motu celesti distantiam remansisse in vltimitate grossiciei et hec ē terra. sex omniū elementorū vt multi dixerūt. Videntur autē errasse multis modis. qui ita opinati sunt. et primum q̄dem q̄a generatio corporis nō est possibilis fieri nisi ex corpore. Necessē habent cōsiderari materiā quattuor elementorū ex q̄ scz quattuor elementa p̄ modum quē posue-

rūt quāta sunt corpus fuisse. Deinde quoniā omne corpus aut simplex ē aut cōpositum siue mixtū ex multis. Q̄ si dixerunt illud simplex fuisse manifestū est sc̄m eos ipm̄ non fuisse nature quinti corporis qui quintam essenciam et corpus celeste ipse. met nominant. cuz corpus celeste incorruptibile ipmet sc̄nciant. Istud autē corruptibile fuisse negare non possunt cū ex eo generata eē quattuor elementa confiteantur et generationem omnē ex quocunq; fiat p̄ corruptionem eiusdē fieri necesse sit. Necessē igitur corp⁹ huiusmodi si simplex fuit. fuisse velut vnū elementum. et ecce p̄ hoc iam deducti sunt vt ponant quintum corpus et q̄ntum elementum q̄d hacten⁹ apud ipos non fuit auditum. Destruis autem error ipoz et ab aristotele et ab eisdez in libris metheroz q̄s ipmet scripserunt. Amp̄. si vera et debita ē ordinatio quattuor elementorū sc̄m corpore celesti ita vt ignis ordine nature primo seq̄tur speram lune et ignē aer. et aerē aq̄. aquā v̄o terra. Nō est igitur naturaliter mediū aut celo vicinū igne huiusmodi autē corpus si vel eēt naturaliter vel fuisse esset ex necessitate igne prius ordine nature et celo vt dixi et lune naturaliter p̄pinus et locus eius naturalis eēt medius inter speram lune et sperā ignis. Quare ista generatio quā ponūt elementorū et eiecisset corp⁹ illud de loco suo naturali. Amp̄. Corp⁹ illud cū eēt igne p̄s naturaliter et ordine sublimi⁹ ex necessitate esset et nobilius. Quare manifestū ē q̄ ista generatio iminuisz et indeterius posuissz mōz sc̄m lunare cū corp⁹ nobili⁹ destruxissz et corp⁹ p̄ eo min⁹ nobile restaurissz. Q̄ si dixerit q̄ corp⁹ illud fuit cōpositū et mixtū tanq; ex quattuor elementis tūc fuit ex necessitate ordine nature posterio⁹ omne nāq; cōpositū cōponētib⁹ ex necessitate posterio⁹ ē et omne mixtū eis ex quibus mixtū ē. quē admodū ac si mel taz melle q̄ aceto ordine nature posterio⁹ ē. Quare nō fuit ordinata ordine naturali et recto mundi sublunaris creatio seu factio. Cuz p̄mū facta quattuor elementorū in ea materia h̄mōi q̄s fm̄ opinionē istā manifestū est eē posterioz.

Ampli⁹. merito q̄rendū ē ab h̄mōi hominib⁹ vtrū vna reuolutiōe corporis celestis vel plurib⁹ facta sit huiusmodi generatio quattuor elementorū. Si dixerit q̄a vna stella et p̄ illā generatus ē tant⁹ ignis ergo mille reuolutionibus debuit augeri generatio

ignis et i mille dupli. **M**anifestū em̄ ē
 qa vbiūq; ex motu calor. p augmēto mo-
 tus necesse ē augeri z calore in materia ca-
 lefactibili. Cui? exemplū est calefactio cor-
 poris tui. Si em̄ de ambulatione vni? sta-
 dij vel miliarij calefit corpus tuū aliq̄ntu-
 lū de ambulatione equalis velocitatē duo-
 rū stadij vel miliarij duplo. **A**mp
 calefit vel saltem aliquantum amplius.
 Quare cū oia elementa alia ab igne cale-
 factibilia sint et cōtinua sit reuolutio cor-
 poris celestis circa ea. necesse ē augeri ca-
 lores q ex huiusmōi motu ē p̄tinue donec
 oia hec conuertatur in ignē et iam diu eti-
 am ē q deberēt om̄ia hec p̄uersa fuisse in
 ignē. Quemadmodū et p cōtrariū appet-
 tibi qa si cōtinue augeret frigiditas aque
 et aeris calor nō augeret neq; ignis neces-
 se eēt tandē aera p̄uerti in aquā et ignem
 extingui et in aquā similiter transmutari z
 ita rediret facies mōi sublunaris. Qualē
 eā scōa die creatiōis mōi multi dixerūt. Si
 vō dixerit qa plurib? reuolutiōib? corpo-
 ris celestis aut finite fuerūt illa aut infini-
 te. Si finite accidit idēz q p̄us qa in quo-
 cūq; nūero ponant in ei? nūero duplica-
 to. necesse ē vt duplicatiū v? maiorē genera-
 ri calorē. vbi gr̄a. Si mille fuerūt p̄ q̄s tā?
 calor fact? sit vt p̄ ipm generat? sit tantus
 ignis z etiā ip̄e aer in duob? milibus reu-
 olutionū necesse ē v? duplicari calorē z p̄p̄
 hoc ignē vel saltē augeri donec vt p̄dixi ti-
 bi oia elemēta p̄uertant i ignē. Q̄ si dixe-
 rit q̄ infinite reuolutionib? facta ē genera-
 tio ignis z ita d̄ alijs destruit hoc duab?
 vjs qa vel ponit q sic dic̄ celū p̄ncipiū ha-
 buisse in tpe. p̄ncipiū inq; existētie sue vel
 ponit cōtrariū. Si ponit sic ip̄us igitur tm̄
 finitū p̄cessit nō infinitū. p̄cessit inq; hanc
 horā p̄sentē in q̄ hec scribūt. Jā aut̄ alibi
 didicisti qa in tpe finito spaciū infinitum
 transiri nō potest q̄re nō ē impossibile in-
 finicies fuisse transitū i hoc tpe mūdi sub-
 lunaris. Nō ei refert an infinitū vnū per-
 transiri dicat. an infinitū aliq̄d infinicies
 in tpe finito. quēadmodum nō refert. an
 dicas stadiū vnū infinicies esse p̄ transitū
 in tpe aliquo finito aut infinitorū spaciū
 stadiorū. Quare manifestus ē qa corpus
 celeste fm̄ hoc nōdū p̄pleuit tales reuolu-
 tiones infinitas. Si igit̄ infinite reuoluti-
 ones huiusmōi regrebant ad generatio-
 nē ignis. **M**anifestum ē nondū eē cō-
 pleta generationē ip̄ius et multo forti? ge-

nerationē alioz elemētorūz cū remotiora
 sint a causa sue generationis videlicet mo-
 tu corporis celestis. Q̄ si dixerit qa tempus
 infinitū p̄cessit hāc horā et idō p̄plete sunt
 reuolutiōes infinite. Quare z generatio ele-
 mētorūz p̄pleta. dico qa h̄mōi hō errat du-
 ob? modis p̄mū qa p̄trariū ē sibi ip̄i. Cū ei
 ponat elementa generata eē ponit ea esse
 postq; nō erat p̄sertim cū ponat eis mate-
 riā q̄ p̄cessit ea et corrupta ē in generatiōe
 ip̄oz. Quare ponit eis p̄ncipiū eēndi in tē-
 pore et p̄pter hoc finitis ex necessitate re-
 uolutiōibus corporis celestis ea eē generata
 p̄pter causas p̄dictā. Ecōuerso qa infinite
 reuolutiones p̄cesserūt cū fm̄ eos totides
 sequūt quoniā ponit motū celestē perpe-
 tuū eē. necesse ē. vt sicut addūt reuolutio-
 nes reuolutiōib? ita fient p̄tinue additio-
 nes et sup calorē. Quare necesse est veniri
 tandē ad id qd̄ dixerā videlicet vt om̄ia q̄
 sunt sub luna p̄uertant in ignē. Si ei vna
 reuolutiōe nihil addat sequitur q̄ nec dua-
 b? nec mille z hoc ē manifestū inconueni-
 ens cū in ferro leui motu et vno aliq̄d ca-
 lores fiat z duob? tant? motib? plus z ita
 donec veniat ad vltimitatē calorē q̄ ē ar-
 sio v? ignitio. Certū aut̄ ē q̄ tot? mūd? sub-
 lunaris facile calefactibilē ē q̄ z aer z aq̄ z
 terra. Multo autē calefactibilior materia
 eoz cuz ois materia lōge passibilior sit q̄
 id qd̄ ex ea ē materiātū. Si vō dixerint q̄
 id ex q̄ generata sūt quattuor elemēta nō
 fuit corp? fuit aut̄ materia q̄ttuor elemen-
 toz vt ip̄i ponūt. fuit igit̄ materia corporalis
 nuda z p̄p̄ hoc yle tm̄ absq; oi forma q̄
 ip̄imet p̄sentē icōueniēs eē z impossibile

Nota d̄ materia ex q̄ facta sūt q̄ttuor
 Am aut̄ dixi tibi q̄ z lex elemēta.
 hebreoz z sapiētes tā de gēte eoz
 q̄ d̄ gēte xp̄ianoz dixerūt materiā
 ex q̄ facta sūt q̄ttuor elemēta aquā eē. Silr
 z materiā oim celoz p̄ter q̄ p̄mū qd̄ empi-
 reū vocat z q̄ i hoc maiores z sapiētiōres
 eoz i hoc p̄cordauerūt q̄ nō fuerit aq̄ veri-
 nois aq̄ cū vocata ē p̄p̄ causas q̄s audi-
 uisti. sic neq; aq̄ mariū v? nois aque sūt q̄
 p̄bat falsedo eaz q̄ sapor nō pōt eē aque
 pure z vere. Quare de admixtiōe alteri?
 corporis ē eis sapor h̄mōi. Judiciū autē hu-
 iusmōi certissimū ē qa p̄ excollatōez amit-
 tūt falsedinē sic cū excolat p̄ saburrā subti-
 lissimā v? sabulū v? q̄ ē frequēt? q̄ i vas fi-
 ctile diligēt obstructū z vacuū i mare mis-
 sū intrat aq̄ h̄mōi ex collatiōe subtilissima

Unde et cum aliquāto tpe in mari si fuerit vas huiusmodi inuenitur plenu aqua dulcissima et hoc ē quonia angusta vaporositas vasis hmoi non pmittit intrare aqua marina cum grossicie sue admixtionis. sed spoliavit eas grossicie illa simulque salsedine saporis. p hoc igr facta ē dulcis et v vase cereo similiter se habet. Inuenitur etiā p ebullitionē et virtutē caloris hmoi admixtio. tu em scis qa calor ē virtus disgregatiua etherogeneor hoc ē res diuersarum naturar. hinc ē q cum aqua aliquā diu bulluerit in vase eneo postq semota aliquantulu requieuerit appebet tibi sedimēterrum in fundo vasis quasi virtute caloris ab aqua et pura separatam et hmoi sediminis quantitas erit p quātitate grossicie siue admixtionis qua aqua habuerit. Quāto em grossior et maioris admixtionis fuerit tanto sediminis hmoi plus habebit. hinc est q architectonici pbāt aquas locorū in quibus edificia cōstruenda sunt. Utrū aque hmoi salubres sint an noxie. et que etiā magis salubres. Quod si forte qd dixerit qa aque naturaliter salte sint omnes per hoc q legis in lege hebreorum dixisse deū. Congregētur aque que sub celo sūt in locū vnu. Si ei pure erant aque et dulces tūc non est facta cōgregatio earū in locū vnu. Non em eedem aque eē possunt aliquādo dulces aliquādo salte. et hoc ē qm purū et mixtū in omni genere corporū diuersant specie quē admodū mediū calores et extremi. In hoc igr dico qa aque ab initio dulces fuerunt et hoc tpe ordo nature requirit. purū em mixto ordine nature purius ē sicut simplex pposito. quare eadez cōparatōe se habēt adinuicē dulcedo aquatica et salsedo. vtpote effectus et psequētia illarum. Salsedo igr aduenit aquis sicut odor et sapor sulfuris. quibusdam ex eis hoc aut ex multitudine calorū q erumpit in fundo cuiuslibet maris ex terre visceribus vbi nō dubiū est plurimū esse calorem qui adrens huiusmodi vapores facit eos amari et acuti saporis et etiā odoris hinc ē q cū admixti fuerint aqs efficiūt eas saltas et amaras. sicut appet in lixinia q fit ex admixtione cineris adusti et aqua dulci. hinc ē q lixinia amara ē et salsa. cinis em terra adusta vel incensa est qpropter admixtio eius cū aqua salsedinē et amaritudinē ei in lixinia efficit. quemadmodū manifestū est in aqua sulphurea et in balneis aquarū sul-

phurearū et odoribus eorum.

Propter quid aque que sub celo fuisset dicuntur plus create sunt q ignis vel aer. **S**i quis autem querat de aqs huiusmodi q sub celo fuisse dicuntur ad qd create fuerūt cū eadem facilitate possibile fuerit creatori creare quatuor elementa vt corpus illud q noie aquarū intelligitur. Nō em videtur eē sapiētis artificis cū per vnu expediri possit ab opere q intendit multiplicare vias et opationes que nihil adminiculi nihil meliorationis prestant operi pncipali. Cū em ptem corporis illius oportuerit corrumpi in generationē ignis et aeris ad qd facta ē vel creata pars illius ad qd iste labor nature incorruptionibus ipi et generatiōis ignis et aer cū ea facilitate id est solo verbo suo omnipotenti siue hūis corruptionibus et generationibus creare potuit ignem et aera adhuc em creasse videtur partē illā corporis antedicti vt solum ea destrueret ppter generationē ignis et aeris. Tu ergo scito quia lex hebreorū non loquitur de generatione ignis aut aeris. Sed dicit aquas q sub celo sunt cōgregatas fuisse verbo dei in locū vnu aut igitur remansit vacuus in parte loci aquarū q nō est possibile aut pars aquarū que totū occupabat vsq ad speras lune rarefacta est et reliq inspissata seu condensata vt ostendi tibi vel etiā amplius aut pars antedicti loci longe minor q ante ea illam caperet. Per hanc igr viam videtur esse generatū aer. De igne vō nullam mentionem facit ppheta ille sapientissimus hebreorū vel ppter hoc qa nō pphetari rudi populo curiosa sed magis pphetare et docere ipm salubria intendeat. vel ppter hoc qa ignis hmoi multis sapiētibus et doctis adhuc absconditū rudi populo ei eē incredibile videref. Incredibilitas ei magnū et valdē noxiū ē doctrine salutaris et peccat graue nō credere pphete et legislatori. fortassis aut et ob hanc causā q noluit populo i ydolatriā quā p legē fūditer extermiare intēdebat ruerē et incidere patissimo mētionē facere d igne et loco ipius. Nec memoriā culture ignis q nō solū apd caldeos celeberrima erat. Ss etiā in terra quā postea populū obtinuit terra scythiana nō parū frequēs erat facilimū esse erat populus ille in rebz quoz cultū famosissimū erat ex ipa sublimitate locorū suorū aliqd diuine virtutis et numinis suscita

ri. Cum em̄ transferri crederent homines in deos homines in q̄s q̄s in altū ferri putabāt post mortē corp̄oz quāto fortior ea q̄ sp̄ in alto sūt deos eēt venerāda numina facile poterāt opinari. Generat̄ igr̄ videtur eē ignis ex sup̄iori pte aquarū. Illā enim magis optuit subtiliari z rarefieri. qz etiaz verisimile ē vt supra dixi tibi aquaz illaz ptes iuxta appropinquationē suaz ad nobilissimū z subtilissimū corpus mūdi qd̄ ē celū empireū nobiliores fuisse atqz subtiliores.

Stabilitio eē ignis q̄ ē elementū. **S**e aut̄ ignis duabz vijs inuenit̄. **Q**z stabilis et forte pluribz. **P**rimū qz mūdos sublimaris incōpletus estz z impfect̄ si deesset ei q̄rta ps ista sue totalitatis et eēt quodā mō decapitatus z enormiter detritatus. si deesset ei elemētū h̄mōi elemēt̄oz em̄ q̄tuo: nobilissimū ignis ē. Alia via qz in mōdo sublimari eēt vacuū nature quemadmodū si aliq̄ species medior̄ celoz deesset eēt int̄ calores vacuū nature vt supra dixi tibi. **A**mp. In cōpleta eēt vniuersitas elemēt̄oz z impfecta. Incōpletio aut̄ z impfectio vitā mirifico dei ope tanq̄ nobili nō possunt eē nisi aut p̄ impotentia aut ignorantia aut auaricia vt ita dicā artificē q̄ oia in vltimitate elōgatōis ab om̄ipotentē sapiētissimo optimoqz creatore longe sunt. Alia via ex radicibus. si ei frigiditas h̄z subiectū ppriū necesse z caloz seu caliditate h̄re sūt ppriuz subiectū. **A**mp. si alterū p̄trarioz inuenit̄ i natura vniuersi. inuenit̄ i eodē z reliquz q̄re si inuenit̄ i vniuerso mūdo sublimaris corp̄oz frigidū z humidū naturalr̄. necesse ē i eodē inueniri corp̄oz p̄trarioz dispositio nē z iuxta hāc viā postq̄ inuenit̄ i vniuerso sublimari corpus frigidum z siccum quod ē terra deinde frigiduz z humidum quod est aqua. tercio calidum et humiduz qd̄ ē aer. necessario et quarto loco inueniri corpus calidū z siccū qd̄ ē ignis. **A**mplius. si frigiditati associetur naturalr̄ due naturae radicales elemētales. videlz siccitas in terra z hūditas i aq̄. quō nō sūt z caliditati associabūt̄ alie due i duobz alijs corp̄oz videlz hūditas in vno z hoc idē manifestū ē q̄ i aere z siccitas i alio q̄ indubitatē ē ignis. Indiciū aut̄ eē ip̄i ignis z collocatiōis ei⁹ iter p̄neritatē aeris et sup̄ficiē int̄imā spere lunar̄ sūt iflamationes q̄ sūt i sublimi z vidētur eē stelle cadētes. Iflamatiōes ei h̄mōi ex aere eē nō possunt

sūt cū aer ibi iflamat̄ nō sit. alioqn nō iā aer eēt s̄ ignis p̄ iflamationē ei trāsuisset i ignē ē igr̄ ibi ignis q̄ q̄ sūt h̄mōi iflamatiōes. Et reuera iste ignis nō ē sicut flama alioqn de nocte totū celū ardere videret. et nulla ex stell' apperet. Posti ei qz visus stat i flama z nō trāsit ea in nullo modoz. Posti etiā ex alijs q̄ flama nō ē corpus simplex imo mixtū atqz cōpositū. Que autē sit natura ignis elemēti declarare vt de terminare non est p̄sentis p̄positi.

Que vtilitates mundo proueniant ex igne elemento.

Squis autem querat que vtilitates in mundo proueniant ex igne dico. q̄ vtilitates vniuersales proueniunt ip̄i mōdo sublimari ex eo videlicet p̄fectio z decor. p̄fectio s̄z sue totalitatē z decor qm̄ p̄ ip̄m ignē ē mūd⁹ ipse z cōdecet eū eē. Et etiā ip̄e aer nō staret impfectione sua nisi adiuuaret eū ignis. Scis eniz qm̄ aer ifrigidatur vehementer motu suo q̄ est ei a flatu ventoz z discursu nubiū. Posti etiam quia frigiditas aque multo fortior caliditate aeris et iure nature nō minus fortis caliditate ignis. Contraria enim veri nominis ac rationis equalia esse semp̄ necesse est. non effugeret igitur aer neqz resisteret tantis frige factōibus quare totus tandem conuerteretur in aquam. Quante autem vtilitates et hominibus et alijs animalibus ex aere proueniant nullū rationaliuz latere potest. proueniunt igitur vtilitates ab igne hominibz et alijs animalibus sicut possibile eos a taz remota causa prouenire et quales etiam possibile ē esse ab huiusmodi corpore.

Utrum aliqua animalia gignuntur z mittuntur ab igne.

Squis autē querat vtrū ignis gignat et nutriat aliq̄ animalia quē admodū aer aqua z terra faciunt. Scito qz quidē somniauerūt qz salamandra sit de huiusmōi animalibz q̄ ex igne generantur z nutriunt̄ ab ip̄o. Tu aut̄ iaz audiisti in h̄ijs q̄ p̄cesserūt intentionem meā sup̄ hec. Et quoniā omne corp̄oz cuiuscunqz animalis cōpositū ē ex multis p̄tibz z mēbris q̄ similiter cōposite sūt elementa te z mixte cōpositū aut̄ z mixtū impossibile ē generare ex vno simplici z etiā nutriri dico qm̄ neqz ex igne elemento nec ex aliorum quocunqz solo possibile ē generari animal vel nutriri ab eodem.

Quod augmentū et diminutio maris au-
mentationē et diminutionē luminis lune
sequatur.

Si quis autē querat quāliter luna ma-
re augeat vel minuat. Dico quia
mare videtur augeri et minui quā-
do nō augetur nec minuit s̄m veritatem.
quemadmodum aqua bulliens ex bulliti-
one nō auget imo minuit. videtur autē
augeri p̄pter ebullitionē et exundationē et
vas quōd nec plene plentū erat ea videtur ex
ea cumulati et etiā sup̄fluēs hoc autē facit
apparere additio vaporū ex aqua ip̄a re-
solutoꝝ p̄ vehementiā caloris q̄ eleuat eā
ascensione sua atq; disp̄gunt multitudi-
ne sua. Sic ē et de maribus. Unde feruores
maris et ebullitiones vocātur mundatiōes
huiusmōi et fiūt multiplicatiōe et ascensio-
ne vaporū ascendentiū a fundo maris et a
p̄funditatib⁹ terrarū q̄ marib⁹ apte sunt
et ab ip̄is terre viscerib⁹ plurimū calorem
habētib⁹ et hec ē causa sicut iā audiūsti p̄
me p̄pter quā maria minoris latitudinis
et maioris p̄funditatē. fortiores et altiores
habēt inundatiōes maria v̄o q̄ sūt maio-
ris latitudinis minores habēt ebullitiōes.
quemadmodū vasa stricti orificiū quoniā
patelle et alia similia vasa. et hoc quoniā
liberiorē et latiorē exalationē habēt vapo-
res huiusmōi in marib⁹ maiorū latitudis
q̄ i alijs et idō nō cogūt aq̄s marinas eos
q̄ leuari v̄l dilatari. Et quā sc̄psit albuma-
sar in libro suo quē vocat it̄ductorū iu-
dicioꝝ astronomoꝝ q̄ mare exiit vel efflu-
it. in illa regione semp̄ cui luna ascendit si
verū est q̄ ego vtiq; nō p̄bauī nō reputo
longe a veritate. Si q̄s dicat q̄ mare as-
surgit ei tanq; duci suo vel alias virtutē et
potestatē habēti supra ip̄m vel ex aliquo
aspectu qualē dixim⁹ eē inter ferrū et lapi-
dē magnetē de quo manifestū est q̄ mag-
neti ascendenti q̄si assurgēs cōscendit. Si-
cut ecōtrario se habet in lapide iaspide et
lapidib⁹ quos vocāt sardonites si v̄a sūt
que dicūt experimentatores de eis dicunt
em̄ q̄ fluxū sanguinis restringūt et faciūt
stare intra receptacula sua. et iste aspect⁹
est q̄si timoris. stat em̄ sanguis q̄ p̄us flue-
bat in p̄sentia huiusmōi lapidū q̄si formi-
det p̄sentiam eorū possibile tamen vt per
virtutē lune intendat frigiditas. Jam au-
tē nosti q̄ frigiditas coagulat vapores in
guttas pluuiiales ex quibus fiunt inundati-
ones pluuiarū generationes torrentū et

augmēta fluuioꝝ et fluminū q̄ si hoc opa-
tur frigiditas in sublimi quāto forti⁹ simi-
lia et maiora opabit in locis inferioribus
vbi sedes ei⁹ ē et p̄ncipalitas virtutis sue. Quā-
autē augmētationes et diminutiōes mari-
um sequi videntur apparitiones augmēta-
tiones et diminutiōes lumis in luna. vel
inde ē q̄ virtus lune impeditur ex p̄iūctione
solis cū p̄hibeat radios solis et p̄pter hoc
virtutē calefactiua ip̄i⁹ sup̄ terras et maria
vel q̄ ip̄a virtus lune impeditur ab opati-
one sua sup̄ mare ex p̄iūctiōe solis que cō-
stat eē cōtrarie operationis ad operatio-
nē lune sup̄radicte. quapropter sicut pau-
latim fit additio sup̄ elongatiōe eius a so-
le sic fit p̄fortatio virtutis ip̄i⁹ donec p̄plea-
tur appetitio lumis i ea. et idō tūc q̄si libera-
ta ab ip̄edimētū p̄plet opatio virtutis ei⁹ su-
per omne frigidū et humidū. p̄pter quōd et ma-
re et ea q̄ supra dixi tibi ē in cōplemētō sue
augmētatiōis et inde p̄ reuersionē ad solē
iuxta apparitionē diminutiōis lumis i ea
fit diminutio eorū hoc ē frigiditatis et humi-
dōꝝ tam i marib⁹ aialib⁹ et plantis. Quā si
dixerit q̄s q̄ hoc ē ex virtute solari et opatio-
ne lumis et caloris ip̄i⁹ cū ei luna fuit i vlti-
mitate elongatiōis sue ab illo libere opaf-
tus solaris et idō facit vaporū maiores et
fortiores resolutiōes et inde est ebullitio et
augmētatio mariū p̄fortat etiā virtutes vi-
tales i aialib⁹ et plantis et virtutes s̄it nutri-
tiuas et idō augentur materie nutritiue in
hōi et ex p̄sequēti multiplicat i cerebriis
animaliū vapores et i medullis q̄ p̄pter
fieret ebullitio cerebri in hōie v̄l i alio aia-
li si pateret eidē exit⁹ p̄ fracturam cranei et
forte nō p̄pter hoc q̄ cerebriū in substācia
sua ad auctū creuerit s̄ p̄pter vapores ad-
mixtos et adiūctos cerebro q̄ exalates ascē-
siōe sua p̄tē cerebri secū exire cogērēt. hoc
autē magl eē videtur ex multiplicatiōe ca-
loris q̄ ex intēsiōe frigiditatē frigiditas ei⁹
magl p̄stringit et minuit et resolutionē p̄ se
efficit q̄ cōtraria indubitatē ē resolutiō
et liquefactioni.

Destructio errorū astronomoꝝ q̄ posue-
runt imaginē fusam ex ere in ortu saturni
vt hominem loqui p̄bant.

De secretis autē et mirificis virtuti-
bus quas imposuerunt planetis
huiusmodi homines ne dubites
eos errasse et deceptos astucia malignoꝝ
spirituū quos greci t̄aco demones vocant

quorū vnū exemplum est de virtute quā
 imposuere saturno dicentes q̄ in ortu ei⁹
 si quis ymaginem ex ere fuderit loqui vt
 hominem pbabit cui⁹ erroris destructio
 erit per vias quas dicam. Aut enim intel
 ligunt imaginem huiusmodi p seipam lo
 quentem tanq̄ viuificatam et animatam
 ortu Saturni aut intelligunt spiritum ali
 quē intrare illam ⁊ loqui in illa. Q̄ si ani
 mata et viuificatam illa intelligunt tu iam
 nosti quia es. nō est corpus susceptibile vi
 te neq̄ animale vllō modozum et licet fi
 gurati sit ad modū organici corporis na
 turalis cum membra eius nulli operatiōi
 apta sunt sicut nec pedes ad ambulandū
 nec manus ad operandū. nec lingua ad lo
 quendum ppter duriciam et inflexibilita
 tem eris tu enim scis quia opationes ani
 males hoc est que per mēbra animalium
 fiunt indigent flexibilitate et volubilitate
 membrorū. **A**mpli⁹. anima illa aut cre
 atur tunc hoc est in ingressu ymaginis hu
 iusmodi aut erat ante. Q̄ si creatur tūc ē
 igitur multo nobilioꝝ animabus hūanis
 que statim intelligit ⁊ scit loqui anime au
 tem hūane vix multo tpe et labore nutri
 te ac diligentia doctorū loqui ⁊ intelligere
 possunt. Q̄ si ante ea sint. Sequit̄ hanc
 responsonem multe questiones videlicet
 vbi erat. et an felix. an misera. et an habe
 ret sedem et mansionē ppriam an eēt va
 gabūda. Q̄ si beata erat et in sede ac mā
 sione ppria que necessitas compulit eam
 vt illam intraret ymaginem et sedē ac mā
 sionem beatitudinis sue relinqueret. Si
 vero misera erat similiter q̄ necessitas eaz
 illuc adduxit vt carcerem imaginis illius
 intraret. Si enim inuita ibi tenetur carcer
 est ymago illa. Si autem volūtarie intra
 uit cū misera esset extra sperauit igitur ibi
 habere aliquaz consolationē miserie sue.
 Quid autē vanius cogitari potest q̄ ani
 mam intelligentē querere consolationē vel
 habere in corpe quo ad nullam operatio
 nem vti potest. hunc quidē anime nostre
 multiplices cōsolationes ⁊ delectationes
 per operationē ad q̄s vtuntur corpi⁹ vel
 membris eorum. **A**mplius. Si inuita
 intrauit quo vel compellente vel cogente
 sic incarcerata est. Sequit̄ etiam ex hoc vt
 iniquitas pariter et credulitas sic carceres
 fabricare vel edificare anime illi nisi torto
 rem eius iustum esse q̄ntū ad hoc cōstiterit.
 Q̄ si saturn⁹ tortor ē ⁊ carcerator ani

me illius peccauit igitur anima hec vel sa
 turno vt alias. peccatrix vero anima qua
 lia loqui poterit. diuinationes em̄ et reue
 lationes nō loquetur obtenebrata pecca
 tis. artes autē et scientias vbi didicit pter
 verba autem artium et scientiarū nō optet
 nos alia querere cum illis habundemus.
 Preterea q̄liter in ortu Saturni poti⁹ sit
 ista inclusio vel incarceratio q̄ alia hora
 vel tempore. Q̄ si fuerit anima huius va
 gabunda non habens certam sedem vel
 mansionem qua de causa spectat ortuz sa
 turni vt intret huiusmodi mansionem an
 forte qa saturnus solus potest ei prestare
 huiusmodi mansiones an quia in ortu suo
 ei est cura ⁊ hospitandi huiusmodi anima
 et alia hora nō. **A**mpli⁹. manifestū ē qa
 nulla anima indiget huiusmodi corpe euz
 nec eius pfectiōes aut opationes p hmoi
 corpe adiuuari valeāt vllomō. q̄ntū ad
 ipam igit supuacuos ⁊ p̄sus inutilis est.
 tam ingressus ei⁹ in illud tam habitatio
 ei⁹ in illo. Sicut et q̄ntū ad ipam ymaginē
 Nihil em̄ boni vl melioratiōis aduenire
 potest ymagini ab anima vel p illā q̄ nec
 vita nec sensus nec aliqd aliorū q̄ ab ani
 ma debēt puenire corpi⁹. Saturno ⁊o q̄
 vtilitas ē ex hoc nisi forte dicat q̄s q̄ est ei
 veneratio ppter hoc ⁊ adoratio. Si ei ea
 est saturni potestas vel virtus ⁊ possit da
 re animā intelligentē ⁊ loquentē qd restat
 nisi vt adoret ⁊ colat tanq̄ de⁹ ver⁹. De
 hoc aut an possit cadere in bonā aliquam
 creaturā intētio ista ⁊ volūtas vt velit ex
 hiberi sibi hmoi cultū. m̄ta tibi sc̄pta sūt
 p me In qb⁹ declaratiū ē tibi qd ydolatria
 iurra ē intollerabilis ⁊ ptumelia dei altis
 simi ⁊ offētio eiusdē grauissima. p quam
 necesse ē eū irasci exercitib⁹ illā. et qd p ei⁹
 irā pueniūt mala mortalib⁹ q̄ nec ydola
 auertere possūt vllō modoz ab eis. **A**mpli⁹
 si creat anima hmoi in hora illa in ortu vi
 delicet saturni cū creatio animarū opatio
 sit p̄pa dei altissimi nisi erit sapiētia illius
 si creat eā hmoi corpi ereo. vl ppter illud
 cū p̄sus inutilis sit vterq̄ amborū p̄uictio
 vbi bonitas ei⁹ q̄ anima illā imp̄fectā cre
 at q̄ntū ad pfectiōes q̄ debēt ei eē ex corpe
 seu p corpe maxime si volūtarie eaz creat.
 si aut inuitus nisi eiusdē potentia

Alia destructio eiusdem erroris.

Quod si dixerit quia nō anima est
 q̄ sed sicut spiritus est aut angelus q̄
 in ymagine huiusmodi loquitur.

Jam serit multas questiones a quibus se expedire non poterit. Primum quia spiritus abstracti qui anime non sunt non indigent huiusmodi corporibus nec etiam alijs cum nulla operatio eorum vel in corpore vel per corpus fiat. Quod si in arepticijs vel demoniacis huiusmodi spiritus videantur quoad loqui illa tamen opera non sunt eorum per se. imo ipsius hominis qui loquitur indubitanter non cogitationes suas proprias sed suggestiones demoniacas. hoc est quod pingit in ymaginatione ipsius huiusmodi spiritus et sunt huiusmodi locutiones similes mente captorum aut alienatorum sermonibus interdum. Interdum autem sunt locutiones experimentes reuelationes ipsorum demonum et inde vocantur diuinae quocumque autem modo fiat siue per alienationem siue non semper ipse homo loquitur qui vocatur demoniacus vel arepticus quemadmodum in prophetis quia siue loquatur ex seipsis siue ex spiritu dei semper loquitur ipse et tamen dicitur loqui in eis spiritus dei. Quod autem quibusdam visus est quod diuersis vocibus loquatur ipse homo demoniacus et demonium in ipso et quod vero ipsius hominis clarior mihi etiam quandoque visum est ex assertionibus aliquorum qui huiusmodi diuersitate vocum se audiuisset crebro mihi narrabant et putabam hanc esse causam in hoc ipsam naturalem aptitudinem et ad aptationem membrorum vocalium ad virtutem loquendi que propria est anime et propter hoc expeditius et melius vti ipsam animam membrum huiusmodi quam spiritum demoniacum cui nec virtus huiusmodi naturalis est nec ipsa coniunctio et applicatio instrumentorum vocalium naturalis quemadmodum anima humana melius et expeditius vtitur ad gradiendum instrumentum naturalibus scilicet pedibus quam ligni pedibus vel instrumentum alijs in naturalibus. Modis igitur omnibus inutilis est ingressus huiusmodi spiritus et habitatio ipsius in talem ymaginem. Quod si dixerit quod hominibus utilis est propter reuelationes futurorum et occultorum ut promittunt de his homines vel saltem ipse factor ymaginis huiusmodi. Respondeo quia adhuc superuacua est ymago huiusmodi cum ad reuelationes huiusmodi et diuinationes tales nihil possit penitus operari ad loquelam enim omnino inutilis est et secundum presertim secundum totalitatem suam. **Ampli.** si tanta cura est saturno ut sciantur futura et occulta

per aliquem spiritum cur laborare volunt homines in fabricandis ymaginibus cum per solum spiritum huiusmodi tales reuelationes et diuinationes fieri possint. **Ampli.** unde venit huiusmodi spiritus non dubito quin respondeat si vel modicum de talibus nouit. quoniam de celo saturni quem admodum et aristoteles credidit sibi aduenisse spiritum de celo veneris et habuisse eum familiariter familiaritate que solet haberi cum spiritibus huiusmodi. Tho: etiam in libello detestabili quem scribit de statonibus ad cultum veneris permittit culturam illam exercentibus quia Venus mittet ei septem angelos obediens vniuersis beneplacitis eorum et iussis quare indubitanter similiter sensit de saturno videlicet quod spiritum de celo suo mitteret in ortu suo qui loqueretur in ymagine erea tunc fusa. Mirabile autem videtur nuge credulitas vel opinio huiusmodi que facta est hominibus et cum omnia perscrutatus fueris non inuenies causam aliam que eos adhuc induxit nisi errorem quo crediderunt saturnum eius esse virtutis et potestatis ut hoc posset scilicet mittere spiritum in ortu suo qui in ymagine huiusmodi crederetur loqui et esse tantam venerationem eiusdem in ymaginis huiusmodi fusione tanquam ei caram et dilectam ut eas tanta mercede remuneret videlicet ut spiritum de celo suo mittat ymaginem eius in ortu suo fundenti. quare fuso huiusmodi cultus est indubitanter saturni. Jam autem feci te scire de cultura stellarum quam erronea est et quam ipsa quamque noxia sit exercentibus eam et quam vana sit et inutilis modis omnibus et propter hoc non oportet me in hoc amplius laborare nisi in destructione huiusmodi erroris. quocrediderunt spiritus de celis descendere ad cultores stellarum omnimodo enim ignorare statum huiusmodi spirituum. Substantie enim abstracte omnes que immunes sunt a corruptione viciorum et peccatorum ex necessitate in statu sunt felicitatis et beatitudinis. Cum enim immunes sint per omnem modum a culpis. Immunes sunt ex necessitate et a penis que causa culparum irrogantur dei altissimi iusticia et iudicio. Cum autem abstracte sint a materijs passibilibus videlicet corporibus immunes sunt ex necessitate a penis que comitantur passibilitatem corporum vel potius sequuntur que nullo genere penarum affligunt. quia igitur nihil est quod diuidat inter ipsas et creatorem nihil est

¶ abscondit faciē eius. q̄ est in vltimitate
 luminositate et pulchritudinis ab eis qua
 propter necesse ē eos videre absq̄ vllō im
 pedimento luminositatem et pulchritudi
 nem creatoris. Jam autem patefactū est
 tibi quia hec ē gloria virtutis intellectiue
 ⁊ hoc est quonia ip̄a est plenitudo seu p̄fe
 ctio vltima possibilitatis ip̄ius. Juxta hūc
 modum necesse est eos se habere fm̄ vtu
 tem suam nobilem motiua que est volun
 tas vel amor ad bonitatem siue suauita
 tem creatoris quare quemadmoduz irra
 dianzur ⁊ delectantur luminositate ⁊ pul
 chritudine creatoris q̄ntum ad vim suam
 intellectiuam. Sic necesse est vt implean
 tur et delectentur bonitate ip̄ius delecta
 tione q̄ merito beatitudo dicat. hec autē
 est que sola beatitudinis nomine digna ē
 que in vltimitate elongandi longe facit
 ab omni molestia et implet in vltimitate
 plenitudinis obtinentem. Vltimitas autē
 plenitudinis est que nihil omnino vacui
 tatis incōtinenter relinquit desideriu; au
 tem ⁊ signū est et effectus vacuitatis spiri
 tualis id ē vacuitatis cordis. quemadmo
 dum ad fames et signum est et effectus va
 cuitatis stomachi siue ventris. Et genera
 liter omne desideriu et fames et sitis ē spi
 ritualis. Quare omnes spiritus abstracti
 quos vel peccatum non obtenebrauit vl
 malicia nō corrumpit in felicitate sunt vel
 naturalis cuiusdam beatitudinis que est
 vltimitas perfectionis in huiusmodi sub
 stantiis vel in felicitate glorie que ē in cō
 parabiliter p̄fectio nobilioꝝ et plenitudo
 desiderioꝝ cumulatione atq; iocūdiōꝝ.
 Et dicūt sapientes xp̄ianoꝝ q̄ beatitudi
 nem priorem naturalem habuerunt om
 nes abstracti spūs anteq̄ malicia peruer
 terentur et caderent illi qui vocantur ma
 ligni spiritus. Secunda vero que pp̄ria
 nominatione gloria vocatur collata ē in
 bonitate sua naturali persistentibus que
 bonitas et beatitudo magna est ⁊ p̄fectio
 multe pulchritudinis et desiderabilis sua
 vitatis q̄ pauca cōsideratione atq; leuis
 sima tibi videre facile est. Tu ergo dilige
 ter attende istas duas perfectiones ⁊ vlti
 mitates ordinū suarum quas nominavi
 tibi. Similiter ⁊ duas visiones diuine lu
 minositatis et pulchritudinis. Non enim
 dubitanda est quin huiusmodi substā
 tiis fuerit naturalis dei cognitio magna ⁊
 lucida anteq̄ quidem eorum pp̄ria mali

cia de p̄uati caderent et propter hoc hu
 iusmodi cognitionem visionem dixi. Et
 hīs igitur manifestum est. nullum huius
 modi spiritū descendere vel ad loca vel
 ad statuas in quibus missi sint descende
 re inq; sponte vel voluntate sua. Quis au
 tem dubitat quin exiliū et carcer miserōs
 eos faciat qui inuiti tenentur in illis. Pul
 lus etiā dubitat quin regio ista terrestris
 exilium sit ad patrie celestis operationes.
 imagines vō spiritibus in eis reclusis vt
 ip̄i putant carceres esse certissimum est. si
 inuiti in eis teneantur. ¶ Manifestū igitur
 est ex hīs quia non propria voluntate
 descendunt in istos carceres et exiliū. de
 serta et quasi sp̄eta felicitate in qua sunt.
 Quod si dixerit quia voluntarij descendunt
 vt consulant hominibus p̄pter quid igitur
 expectant ortum Saturni cum nō magis
 homines indigeant vtilibus et bonis cō
 filijs in illo tempore q̄ in alio. ¶ Ampli
 us. Ad quid requiruntur huiusmodi ima
 gines nisi quia saturnus magis pp̄cium se
 exhibet p̄pter imagines huiusmodi. q̄
 si est sunt igitur in venerationem saturni
 et ita iam deuenisti ad ydolatriam ip̄ius.
 que tam tibi destructa est. ita vt nulla de
 vanitate et noxietae ei; relicta sit tibi du
 bitatio. ¶ Amplius. si tanta est benigni
 tas ⁊ pp̄ciatio Saturni in homines cur
 tam paucos tanq; raros mittit huiusmodi
 spiritus ad consulendum eis. ¶ Amplius
 si quot ymagines fieri possunt in ortu ei;
 tot spiritus mittat Saturnus poterit igitur
 fieri per multiplices imaginum huiusmo
 di vt vel pauci vel nulli spiritus remane
 ant in celo eiusdem. ¶ Amplius. aut sua
 det spiritibus venire in huiusmodi imagi
 nes sic patas aut cogit eos. si sciat. aut
 scienter igitur acquiescunt ei. aut ignoran
 ter. Si scienter hoc est si sciunt q̄ suadet
 eis subire exiliū et intrare carcerem qua
 liter igitur acquiescunt ei nisi. quia stul
 tissimi sunt imo dementes. Stulti autem
 et boni simul esse non possunt et m̄to mi
 nus beati q̄liter mali simul ⁊ miseri sunt.
 tales autem spiritus et vulgos vocat dya
 bolos atq; demonia pessima. et greci ca
 codemones. De quibus constat q̄ non
 ad consulendum hominibus appropin
 quant ipsis sed vero ignorant q̄ noxia sit
 eis huiusmodi suasio Saturni. hoc est fr̄i
 uoluz cū tante tenebrositate ignoratia vit
 etiam stultissimos homines cadere possit.

Secūm hoc et ipse. Saturnus si in eadem ignorantia est stultissimus est. Si vero scit tam noxium eē q̄ eis suadet deceptor est eorum et p̄ditor pessimus. Quod si dixerit q̄ cogit eas tunc tyrannidem violentiam exercet in eos et cogit ip̄os vt miseri fiant. q̄ p̄pter 7 ip̄e malignissimus et ideo miserimus quare de celo cum malignis spiritibus detrudendus. et ab optimo creatore atq; iustissimo in eodem nullatenus sustinendus. **A**mp. Spiritus huiusmōi ordine et iure naturali longe nobiliores sūt atq; sublimiores omnibus corporeis substantiis quare nullomō subdite eis naturaliter. Nō habet igitur stella saturni potestatem in huiusmōi spiritus. 7 ideo nec coactiones neq; cohercionem in eos. Quod si dixerit q̄ nō stella Saturni cogit eos. sed spiritus qui p̄est stelle et toti celo ei et omnibus spiritibus qui in eodem sunt aut igitur ip̄i mali sunt qui rebellant principi suo volentes ei obedire spontanei cū adhuc naturali subiectiōe teneantur aut ip̄e malus qui imperat q̄d non debet. Si enim imperat q̄d debet mali sunt qui non nisi inuiti ei obediūt. Si vero imperat q̄d non debet malus est ip̄e et abutens pace sua. quare auferenda fuit ei iam dudum potestas illa. Si vero dixerit quia bonus est spiritus ille et boni subditi omnes spiritus 7 libenter veniunt iussi in istam regionem. et in ymagines sit eis p̄paratas vt cōsulant hominibus et aliter etiā eis fiant. Sed quis nō suspicetur eos esse malos et diuini cultū vanissimos ambitores. quando ad cōsulendū hominibus nisi p̄us sibi fabricatis ymaginibus descendere volunt quis nō videat q̄ huiusmōi ymaginum fabricatio cultura sit manifesta saturni.

Quonia ista que fiunt p̄ ymagines malignissima fiant demoniorum astucia. **I**n huiusmōi igitur nihil aliud tibi opinandus est nisi q̄ ista ē malignissima astucia demoniorum vt suggerant hominibus se in huiusmōi ymagines descendere vt ad earū fabricationē que reuera ydolatria est et ad obseruancias cōstellationū sub q̄bus fabricāde sunt eos inducant. hec autem omnia apte vergunt in seruitiū stellarum 7 p̄pter hoc cōsequenter in offensam creatoris 7 auersionem a cultura ipsius et veneratiōe. Jam igitur multis experimentis cōpertū est q̄

huiusmōi demonia vel resoluebant ymagines suas vel cōfringebant ad p̄ceptum verorū veri ac summi dei cultorū 7 fugiebant a facie ip̄orū nisi et maliciā suam clamore valido publice cōfitebantur p̄pter q̄d de toto orbe. exceptis quibusdam barbaris p̄tib; fugata sunt et ydolatria exterminata 7 intelligentes populi seductiōes eorū recesserunt ab eis reuerſi ad creatorē benedictum suscipientes culturā veneratiōis ipsius. In quo et facta sunt illa mirabilia q̄ et demonijs importabāt 7 ab hominibus quos verabāt eosdes eijciēbant hoc igitur exemplū debet tibi sufficere cū eis que audiuisti similibus de illusiōib; demoniorum in huiusmōi et de mirabilibus que malefici 7 decepti homines facere credebātur p̄ virtutes stellarū 7 ymagines huiusmodi. Similiter et de figuris que vocant in libris suis anulos sigilla. characteres et ymagines planetarū que ymagines nō sunt similitudines aliquorū animalium. sed sunt quidē characteres. hīs autē quattuor generibus tantas virtutes attribuit vt p̄pter eas totā scientiā stellarū credentur eē inuentam. Jam autē expediuit me et te in alio tractatu et declaravi quia nulla est virtus verborū aut characterū p̄ ut ip̄i opinati sunt 7 hoc credo sufficere tibi de hīs.

De inferno.

Iam igitur puenit ad huc rationatio inuestigatiōis istius q̄ inuestigauimus hacten; p̄tes vniuersi corporis videlicet q̄ quindēcim sunt partes iste siue corpora magna ex q̄bus cōstitutū videtur vniuersum istud videlicet celorū quos nominauit numeravi tibi elementa quattuor et corpus q̄d p̄pheta vocauit aquas que sup celos sunt q̄d celi aque 7 aque am regionē quidē nominant potius quia ex aquis que sup octo mobiles celos erāt factum. q̄ ex veritate substācie sue licet lex hebreorū de eius generatiōe vel factione taceat sicut de generatione aeris et ignis 7 iam dedi super hoc causam. quonia nō erat intentio p̄phete neq; officii p̄pheta ri eruditū 7 sapientibus sed magis simplici ac nuda veritate cōmunitatē populi hebreorū instruere et de hīs que populum illum ad susceptionē legis quā ad eū ferebat et diuini cultus instruere. Quod autem p̄tholomeus posuit q̄busdam stellis fixis motū propriū ad successionē signorū duo

decim et sup polos circuli signorū cogit et necessitate illū ponere v'l celū hūc siue orbē reuoluentē eas v'l celos plēs iuxta numez earūq; si vez ē necesse est magna mūdi cōpora plura esse. Inuestigare autem et de hīs que dixi tibi et de hoc sermone. Ptolōmei vsq; ad verum et certum et ad modum difficile est mihi z longe est ab intentione mea in hoc tractatu sufficiat ergo tibi audiuisse a me de hīs rebus ea que cōuenientiora sunt intentioni pphēice z verisimiliora et forsitan veriora.

Stabilitio loci qui vocatur infernus. **R**elinquitur ergo mihi post hoc cōtinuare sermonem et ita. **S**ire lo cum qui vocatur infernus quoniam credulitas ipius utilis est valde et errores circa ipm noxi et impediētes correptiones hominū a vicis suis z peruersitate morum suorum. quare manifestū est inuestigationem eius atq; stabilitionē esse ipius euidentis esse vtilitatis ad ea que p̄ dixi. Dico igr quia iam claruit tibi ex alijs veritas felicitatis animarum humanarū quare et veritas miserie earundem et propter hoc cum locū habeat certū z propriū vera felicitas earū necesse est verū et propriū locum habere veram miseriam ipsarū. quia igitur locus suprem⁹ declarat⁹ ē locus esse vere felicitatis iparū pueniens est vt locus infimus sit locus pprius vere miserie earundem. Non enim debet esse minor distantia inter veram felicitatē illarum. et veram miseriam earundem q̄ inter loca congruentia huiusmodi statibus iparū. Maxima autem distantia nō solū localis ē inter supremū et infimū. sed etiā multipliciū cōtrariarū dispositionū q̄les sunt supmitas z infinitas amplitudo z angustia luminositas et tenebrositas. Stabilitas z inquietudo z multa alia. Infimū autem vniuersi corpōis mediū terre ē qd̄ etiā cor terre nominat. **A**mpli⁹. Cū inueniatur in vniuerso vera felicitas animarū humanarum et propus locus eius videlicet supmus que celū empireum tam frequēter nominari audisti. Similiter inueniatur in eodē vniuerso medius status de felicitatē et de miserie et quasi mixt⁹ ex ambobus et hic est status in quo sumus. Similiter et locus ei⁹ pprius habitatio scz sup terram in qua moramur. Inuenietur igitur in eodez vniuerso vera miserie animarū humanarū locus eius pprius pro-

portionabiliter put possibile est ab alijs remotus z hec quidem rationes pene naturales esse videntur. Tercia v'o ratio similiter naturalis videri potest cum enim vniuersum velut domus quedam sit creatoris qui est dominus omnium seculorum. et rex ac rector vniuersi necesse ē vt dom⁹ as completa sit totalitate partium suarū et oportunitate sufficientia congruentium officinarū. cum vero nō dubitas q̄ necessarius sit carcer in omni regali palacio atq; habitatione p̄sertim vbi tanta multitudo latronum etiam et aliorum iusticiandoz **A**mplius. Nulla est ciuitas ordinata cui bonus rex presideat et bono magistratu regatur que non habeat locum exercēde iusticie. Cum igitur certum sit z omnium phylosophoz consensione firmatum vniuersi seu mundū esse ciuitatez dei altissimi in qua ciues sunt homines et angeli. hic omnis est vniuersa substācie spirituales abstracte exceptis demonibus malis qui scdm statum malicie sue. z etiam locū quem nunc habent et quez habituri sunt iuxta fidem et doctrinam christianam nō ciues sed exules reputandi sunt quare necesse est hanc ciuitatem que deo altissimo rectore z rege regitur z magistratui ab eo instituto locum habere vniuersalē cōmunem et appropriatum exercēde diuine iusticie. eius inq; iusticie que p̄cedit ex vniuersali eiusdem iudicio. q̄ tibi stabilitur in sequentibus videlicet in capitulo de renouatione vniuersi. et hic est locus quem infernum intelligunt tres leges cōmunes **A**mplius. Cum locum ppriū et determinatum habeant remuneratiōes ei⁹ z premia perennes z perennia necesse est vt locum ppriū vindicte eiusdem p̄petue quarū p̄petuitas tibi in alijs patefacta est etiam stabilita **A**mpli⁹. Cum inueniatur pura felicitas animarū humanarum et inueniatur eisdem pura miseria necesse est vt et huiusmodi miserie sit locus ppri⁹. Ista autem habitatio in qua sumus nō est congruens pure miserie v'llo modo. cum et lucem habeat et multa alia que inhabitantes delectantur. et licet per modicā felicitatis aspersione demulcēt vtrūq; atq; deliniunt. pura autē miseria nec vera nec pura est nisi sit vniuersalis. quare necesse est locum eius ppriū non solū nihil habere q̄ delectare posset aut aliqua tenus delinire seu demulcere inhabitantes **hb**

imo quicquid habet locus huiusmodi tor-
queat illos et aliquid miserie ingerat illis

Amp. sicut locus pure ac vere vniuer-
salis felicitatis nihil habet q̄ nō addat fe-
licitati aut glorie inhabitantiū ip̄um. Sic
necesse est vt p̄prius locus pure ac v̄e vni-
uersalisq̄ miserie. nihil habeat q̄ nō ad-
dat miserie. et ignominia detentoz̄ i eadē

Amp. sicut possessores p̄nominatē fe-
licitatis nō solū longe sunt ab hominib⁹
malis. sed etiā cumulati sunt plenitudine
bonoz̄. que desiderari p̄mittit et de q̄bus
gaudere possessores suos patit̄ huiusmo-
di felicitas. Sic necesse est p̄fate miserie
addictos nō solū longe esse ab hoib⁹ bo-
nis que miseriam huiusmodi vel tempora-
re vel lenire vel minuire possint. sed etiā
affligi omnibus malis vt nihil in inferno
vacet a tormento eoz̄ qui creatoꝝ placere
et seruire recusauerunt. Cuiusmodi autez̄
corpa habeat infern⁹ videlicet cuiusmodi
ignem. hoc em̄ manifeste senserunt q̄cunq̄
q̄ de eo recte senserūt et tres leges in hoc
manifeste conueniūt. Cuiusmodi vero sit
ignis ille. et qualiter cruciaturus animas
nō solū corpa. et ip̄a corpa absq̄ p̄sumpti-
one et an alia corpa sint ibi et q̄ sint illa al-
teri⁹ ē inuestigatois. Et p̄pter hoc creatoꝝ
b̄ndictus dedit exemplū huiusmodi mira-
biliū. creans hic in arā scilicet habitatione
ignē. q̄ absq̄ lesione corpoz̄ cruciat intol-
lerabiliter animas appropinquantū atz̄
tam gentiū et dicif̄ ignis ille eē in regno si-
cilie vel p̄pe illud vt totaliter admiratio z̄
dubietas huiusmodi hoim. q̄ admiratur
et credere nolūt. q̄ ignis q̄ vtiq̄ corpus ē
agere possit in spiritaliaes substācias quo-
rū admiratio nō tam ridēda ē q̄ insania
reputāda et hoc ē qm̄ in semetip̄is et iugif̄
sentiūt z̄ i alijs vidēt. Sentiūt ei animas
suas pati ab igne s̄z p̄ corpa sua vt dicunt
z̄ affligi eas nō dolore p̄passionis sed ip̄o
cruciatu verissime passionis z̄ multum di-
stat alter ab altero nec possūt v̄llo modo
negare qn̄ caro paciat̄ lesionē ab igne sci-
licet v̄sionē aut p̄sumptionē z̄ hoc palam
z̄ manifeste confitetur omnis anima vide-
licet se dolere se affligere. seu cruciari ab
igne. nec v̄llo mō dicit anima se ip̄az̄ intel-
ligēs aut cognoscens se cōsumi ab igne z̄
dissolui essentialiter licet dicat se ardere p̄-
pter vehementē sensū caloris. Si ergo per
corpus in quo ē. ita cruciat̄ aia hūana ab
igne isto q̄ ē apud nos quāto forū⁹ ab illo

infernali q̄ incōpabilit̄ maiorē ē fortitu-
dinis. Q̄ si dixerit q̄ hoc ē p̄ corpa. s̄z nō i-
mediate patit̄ ab igne. R̄ndeo q̄ hoc nō
ē nisi p̄ corpa. iam inflammatū ab igne vel p̄
spiritus q̄ indubitater corpa sunt inflama-
tas ad hoc iḡr deducit eos ista cōcinatio.
vt a suo corpe sed inflamato vel a medijs
spiritibus inflammat̄ paciat̄ aia existēs in
corpe q̄re imediate patitur ab ip̄o igne vi-
delicet q̄ in corpe ei⁹ inflamato ēz̄ in spiri-
tibus. Inter spiritus ei illos siue ignē q̄ in
eis ē aut ardorē et animā ip̄am nihil ē me-
diū. Nō miretur iḡr de cetero neq̄ ambigat
anime hūane se posse pati ab igne il-
lo q̄ longe fortioris ē vtut̄ igne qui apud
nos ē visibiliter z̄ ab isto visibili se taz̄ du-
re et dire sentiant cruciari. Audies autē p̄
me alia sup̄ questione ista si de statu ani-
marū post corpa z̄ d̄ statu corpoz̄ reno-
uatoz̄ p̄ rationē q̄les in inferno futuri sūt
post vniuersale dei iudiciū tractare z̄ scri-
bere mihi deus donauerit. Recurrat iḡr
anime hūane sup̄ ista questione veritatē
ignorātes ad sensum p̄priū. Sensu em̄ in-
digēt p̄culdubio q̄ sup̄ hac re dubitant et
etiā pena nō min⁹ indigēt q̄re sensu simul
et pena tollet̄ hm̄oi dubitatio ab eis.

Stabilitio amenissimi loci q̄ vocatur
paradysus terrestris.

Dist hec incipias loqui de parady-
so terrestris quē plantasse deus ab
inicio v̄l ad orientē legis hebreoz̄
latoꝝ eundēq̄ p̄pheta apte dixit. Sūt eti-
am de eo narrationes hystoꝝ iagrophoz̄
s̄z z̄ testimonia exp̄imētatoz̄ q̄ eū se vidif̄
se testati sunt et posteris crediderūt. Atte-
stat autē z̄ ei⁹ eē vel essenciā q̄tuor̄ nolissi-
ma flumina. videlicet geon. q̄ n̄sic nylus dicif̄
Scōm physon que nūc garigen homies
appellant. Tigris et eufrates q̄ antiq̄ no-
mina soli retinuerūt. Attestant autē ip̄i eē
paradyfi p̄ hoc z̄ indicat̄ ip̄m esse p̄ hoc q̄
ortus eoz̄ nec ex marib⁹ nec ex fontib⁹ to-
tius n̄re habitationis inuenitur eē. z̄ labo-
ratū ē ab antiq̄s z̄ regib⁹ egypti z̄ etiā ori-
entalib⁹ inuestigatoe ort⁹ nili qui nec diū
innētus ē. vel ab eis vel ab alijs s̄z hoc so-
lū inuentū ē q̄ ab extremis finib⁹ orien-
tis fluit. ad quos non patet accessus hoī-
bus. q̄re manifestū ē ortū eoz̄ nō innotu-
isse homib⁹ adhuc nō nisi p̄ p̄mos paren-
tes totius hūani generis adam videlicet z̄
eūā vxorez̄ eius. quos ibi fuisse tres leges
euidēter testantur aut p̄ spiritū p̄pheticē q̄

quo et p quē pphete hebreoz et legiflato
ri fuisse creditur reuelatū. Si qs autē velit
credere hystoriographis et maxime hūis
q̄ de mūdi mirabilibus et velut hystoriaz
nature sc̄pserūt nō mirabitur in extremis
ptibus orientis regionē eē tante amenita
tis atq; vernatie. vt ortus voluptatis z pa
radysus terrestris a tanto ppheta. et legif
latoze merito sic vocata cuz regionē sodo
morū ante subuersionē illā famosam cui
tatum que in ea erat paradysus vocare p
pter amenitatē eiusdē atq; felicitatem nō
dubitauerit. Sed z si quis attendat ea q̄
narrantur ab hystoriographis z hystorie
nature descriptoibus de amenitate et fer
tilitate quarūdā regionū et locozū que in
maiori india sunt nobilitatē etiā arboz et
fructuū herbarū etiā z arbuscoz nō repu
tabit incredibile qcquid vel a ppheta vel
ab alijs sapiētib; dictū ē. Si em̄ vt aliq
scripserūt tanta temperies tantaq; clemē
tia aeris ē in ptibus illis in die z tanta ter
re vt ita dicam nobilitas quō nō verifile
ē etiā nobilioze esse regionē. a qua taz no
bilia flumina tam salubres aque taz copi
ose manare noscūtur. Scientie quoq; na
turalis astrozū p̄fessores nō tam pbabi
le q̄s etiā certū hoc facile affirmarentur cū
isti solem dicant patrē esse vegetabiliū illi
ho Jovem tempatissimū partibus illis p̄
ficient. Quoniā autē huiusmōi questione
quēadmodū si quereretur an yndia sit vl
egyptus cū paradysum om̄is recte intelli
gens eē nō minoris amplitudinis aut lati
tudinis q̄s tota maior india vel egyptus vt
pote totius hūani generis habitatoī p̄mi
tus deputatā et p̄mis hominib; ade scz et
eue illuc introiisset ad habitanduz et cō
moranduz assignatā. quare sicut absq; vl
la dubitatioe creditur maior yndia vl egyptus
eē p̄ assertionē narrantiū q̄ in eis fue
rūt vel eas viderūt vel habitatores earuz
vel qui ab hmōi narratozibus audierunt
sicut de paradyso credendū est ip̄um esse.

Amplius. Ista questio p̄culdubio et
sensu indiget et pena. ad sui determinati
ōnem certissimā. Non ei scibile ē facile nisi
sensu paradysū eē. pena vero indiget quo
niā incredibilez eē sermonib; tanti pphete
imo spiritui dei eiusq; oraculis scel̄ma
nifestissimū ē et peccati in creatoze grauif
simū. ideoq; om̄i pena ignis et gladii ple
ctendū z exterminādū. **A**mp. nō ē du
biū qn famosū sit paradysū eē famosū in

q̄s famositate q̄ iam ex milibus annorū z
amplius illesa om̄ino iam duravit. fama
autē que vel falsa ē vel aliqd habetur fal
sitis ab opinione hominū nō solū obli
uione sed etiā p̄traria opinione et certitu
dine cadere consuevit.

Destructio erroris quorundā ponētū
paradysum regionē eē a tota terra distan
te et vsq; ad lunare circularem eleuatum

Opiniones ho hominum breuis in
tellectus et pauce exercitatione in
rebus naturalibus et doctrinalib;
bus circa hec errores multas induxerūt z
questiones plurimas reliquerūt. Quidāz
nanq; dixerunt paradysum regionem eti
am a tota terra que in medio celi ē. Sicut
alibi didicisti longe tractu terre maris aer
risq; distantem et vsq; ad lunare circulus
eleuatam. hoc autem nec natura patitur
nec ratio. primū quia tantam molem aer
sustinere nō posset. quare ab initio sue cre
ationis tam ingenti ponderositate corru
isset. et totam terram ac maria concussisset

Ampli. Ista regio eēt in igne elemē
to totaliter. Jam enim patefactum est tibi
in hīs que p̄cesserunt quia ignis elemen
tū est inter aera et celum lune. Impossibi
le igitur eēt ibi viuere vegetabilia q̄cunq;

Ampli. Terra illa ex necessitate indu
ceret eclipsum tam lune q̄s solis aliū maxi
me in partibus orientalibus quemadmo
dū in extremis finibus armenie maior z
indiemaioris. Nihil autem adhuc audi
tum est de huiusmodi eclipfibus. Quis
quis dixerit quia terra illa regio paradysi
continua nō est terre nostre habitationis
sed mare est intermedium vel aer. quali
ter ergo illa quattuor flumina taz magna
veniunt ad terram nostre habitationis p̄
mare enim tante latitudinis z p̄fundita
tis non est possibilis transitus fluminib;.
Si ho aer tm̄ est intermedius. Necessē igit
est terram nostre habitatiōis aut sub ip̄a
regione paradysi positam esse in parte vl
in toto aut pene contiguā eidem eē z tunc
de terra nostre habitationis videretur re
gio illa q̄ nondū est auditum. Si ho so
lus aer est medius inter paradysum illū z
terraz nostre habitationis nō possunt igit
tur cadere flumina illa super terrā nostre
habitationis nisi valde modicus aer esset
medius. medius dico qui faciat distantia
latitudinis non altitudinis. Si vero con
tigua vel continua est regio paradysi nre

habitationi non erit igitur forma terre cum omnibus partibus suis terrestribus et marinis spica imo forma eius esset oblonga. Jam autem declaratum est tibi tibi quod si gura terre huiusmodi est et adhuc etiam apparet tibi per aspectum in omni eclipsi lune. id enim quod obscuratur de luna in omni articulari eius eclipsi arcuale est hoc est arcu terminatum ex quo manifeste apparet umbram terre pyramidem esse rotundam. Impossibile autem est corpus non spericum iacere huiusmodi umbram. quare manifestum est per hoc paradysum terrestrem partem esse magnam totius corporis terre. et esse in extremis finibus orientis et est verisimile quod ipse sit extremitas terre a parte orientis.

Propter quam causam creatus est paradysus terrestris.

Habet autem questionem multam propter quid creatus est. Si enim videretur esset habitatio hominum propter aliud enim creatus esse non videtur cum presciret creator quod homines non erant ibi moraturi per diem integrum. Non videtur igitur creasse illum propter tam breuem morulam habitatois cui ergo vsui creauit ipsum. De aliis quidem animalibus manifestum est quia cum efficiuntur de habitationibus suis siue per venationem siue per aliam viam quia creator substituit aliam nec inuenitur locus congruens habitationi animalium. quem ipse non repleat animalibus illi congruentibus non reliquit igitur paradysum nobilissimam regionem vacuum.

Amplius post eiectionem et casum angelorum de celo empireo curauit secundum doctrinam christianam restaurare ruinam illam et replere loca celi empirei que vacua remanserant animabus sanctis quomodo ergo non similiter fecit in paradyso terrestris quomodo credendum est eum voluisse tam nobilem habitationem tam preclara opera sua lignorum et fructuum ociosa esse et hoc perpetua. Tu ergo debes aduertere quia quemadmodum plato et platonici putauerunt infernum esse regionem istam generationis et corruptiois et poete in hoc assenserunt propter causas quas audies in sequentibus. Sic elyseos campos et tempe somniauerunt paradysum quemadmodum esse terrestrum. Ego autem dico hic quia locus paradysi non est habitatio congruens hominibus pro statu in quo morantur.

et hoc est quoniam deliciae corporales valde noxie sunt animabus humanis. Inebriant enim illas et alienant a veritate et rectitudine. et inducunt eas in obliuionem creatoris et illaqueant eos atque captiuant et inducunt eas in seruitutem omnimode corruptionis. Contraria vero deliciarum corporalium purificant atque clarificant et abstringunt ab eis crassitudinem atque rubiginem viciois et malorum passionum quapropter utilis est multipliciter animabus humanis habitatio respecta miseris nec oportet vel queratur a me propter quid ergo creator sapientissimus posuit adam et uxorem eius in paradiso deliciarum si deliciae a deo noxie sunt animabus humanis. Jam enim innui tibi quia deliciae corporales non poterant predicta nocumenta. vel alia inferre mentibus eorum propter puritatem et bonitatem atque fortitudinem nature ipsorum quemadmodum vides quia vinum licet fortissimum quosdam ex hominibus inebriari non potest propter bonitatem complexionis ipsorum bonamque dispositionem capitis eorum quosdam autem licet debilissimum et admodum sumptum statim inebriat propter moliciem complexionis ipsorum et debilitatem capitis eorum. Sic factum est in toto genere humano postquam natura humana in adam et eius uxore corrupta est et infirmata omnes corporales deliciae facte sunt eis in vinum vehementis inebriationis et in augmentum corruptionis et egritudinis in primis parentibus adam scilicet et uxore eius. De hoc vero quod dicit quia debuit creator benedictus alios homines in paradiso substituere scilicet incorruptos quibus habitatio illa deliciarum congrueret. Respondeo quia meliores et incorruptiores quam adam et uxorem eius naturaliter fieri non poterant quare verisimile est quod idem de illis accideret quod de adam et eius uxore iam acciderat et per hanc viam iret res in infinitum. Si vero dixerit quia possit deus custodire bonos et immaculatos. Verum utique dicit sed preelegit diuina sapientia et bonitate. potius ex malis hominum bona elicere quam mala illa esse omnino non finem ex causis quas audies in tractatu singulari de prudentia et cura ipsius quibus vniuersum administrat et regit. De hoc autem quod querit ut quid deus preclaram illam habitationem nobilissimam ligna et fructus prestantissimos ociosa esse per-

petuo sunt. Jam in parte respondi tibi super hoc quia in hominibus in statu in quo modo sunt et fuerunt a tempore corruptionis scilicet priorum parentum noxia valde ac perniciofa est paradysi habitatio. multum autem sunt usus et utilitates regionis illius lignorumque et fructuum eiusdem. Et prima et precipua utilitas illorum est. quae ut possunt potentiam sapientiam et bonitatem creatoris insinuant inuunt et loquuntur non quidem uocibus audibilibus sed ipsa ueritate bonitatis pulchritudinis et misericordiae suae quae causa est et finis communis creationis omnium. Secunda est complementum atque perfectio uniuersi corporis tui si deesset multum detractum esset non solum perfectioni ipsius sed etiam decori. Sunt et aliae utilitates sicut eruditio hominum et correctio dum enim audiunt amississe se habitationem tam nobilem et hoc irrecuperabiliter et eruditi ex hoc debent et prouocari ad obedientiam creatori et de terrori a similibus culpis illi propter quam patria illa hereditas ablata est et miserie presentis exilium irrogatum. Quod si dixerit quia inutiliter creat ibi creator fructus tam nobiles cum non sit qui comedat de eis. Respondeo ei quia nec de omnibus arboribus quae in habitatione nostra sunt sunt edificia vel utensilia nec de omnibus lapidibus qui sunt in lapidicinis construuntur parietes aut turres aut propugnacula. Sed et quanta multitudo est piscium marinarum et fluuiialium de quibus nemo uescitur quot etiam fere quas nemo uenat quot insuper et quante copiae auri et argenti aliorumque metallorum sunt in metalli fadibus que inde non extrahuntur. Nec tamen propter hoc inutiliter omnia hic creauit altissimus has enim copias et similes creauit iuxta diuicias bonitatis suae et immensitatem largitatis non iuxta mensuram auaricie et cupiditatis hominum aut etiam necessitatis. Cuius exemplum unum est in rege preclara aut preclaro. qui non largitur munera sua secundum merita vel necessitates recipientium sed iuxta munificentiam principalem tanquam non attendens solummodo quanta et qualia meruerunt uel quantum aut qualibus indigeant recipientes. Sed magis quanta et qualia deceat largiri magnificenciam ipsius. Aliud exemplum est de patrefamilias dapilli hoc autem est larago in dapibus qui non attendit quanta uel

qualia comestituri sint et inuitati sed quanta et qualia apponere quam splendida mensa deceat largitatem ipsius. Tertium exemplum est in fonte copioso et abundanter inundante cuius aquae non fluunt iuxta mensuram sitis et possibilitatem habendi uel hauriendi bibentium inde uel haurientium. Quartum exemplum est in sole qui non lucet pro capacitate oculorum uidentium neque etiam illis solis qui eum uidere uel intueri possunt. sed irradiat super omne illuminabile pro copiositate luminositatis suae. Quintum exemplum est in igne qui non calefacit prouidentia calefieri uolentium. imo iuxta fortitudinem et uirtutem caloris sui. propter quod intendit et ignit etiam calefactibilia quibus obuiauerit.

De ligno uite quod est creatum in medio paradysi scilicet propter quid lignum uite dicatur.

De ligno uero uite questionem habet propter quid lignum uite dictum sit et dixerunt sapientes hebreorum atque christianorum. quia uirtus ligni illius uitalis erat. hoc est uite conseruatiua ut quousque diu homines illo ligno uescerentur a morte corporis immunes penitus seruarietur. Quod si dixerit quis quod hanc uirtutem habent omnes sani cibi Respondeo quia reuerentia est sed ad modicum et ad tempus breue. non autem imperpetuum lignum uero uite uirtutem habebat huiusmodi ut etiam imperpetuum uitam conseruaret ex illo uescerentium. Si esset diuine uoluntatis beneplacitum ut tam diu essent homines in paradiso terrestri. et ipse exigentibus culpis eorum penam mortis inferre eisdem. uel transferre in paradysum celestem ac spirituales per mortem corporum non prouideret quousque per aliam uiam hanc translationem pro beneplacito suo facere possit. Quod dico propter hoc quia questionem habet ante tanta mutatio ualet a statu habitationis paradysi terrestris ad gloriam paradisi celestis sine morte corporis fieri potuisset. hoc tamen indubitanter uerum est quod si pro mortem translationem huiusmodi creator omnipotens statuisset mors illa penalis omnino non esset. et hoc est quoniam causa mortis. id est peccatum non precessisset. hoc autem unum est eorum quae perscrutatus inuestigando reseruo tractatui de renouatione uniuersi. Caue autem tibi fabulis et deliramentis hebreorum quibus nec alibi

gnationes febricitantium errare et in credulitate comparabiles sunt Una est autē ex deliramentis eorum q̄ arbor siue lignū vite in altitudine habeat iter quingentorum annorum. quapropter grossicies ei⁹. hoc est trunci vel stipitis eius. maior erat grossicie totius terre. Aliud deliramentū est q̄ dicunt arbores vite ambulasse. Sūt et alia multa non minus erronea et incredibilia et risu digna vel potius irrisione q̄ ipi tolerabili cecitate non solum opinant esse vera sed etiam paruulis et insipientibus dogmatizant. Si q̄s autē querat q̄liter lignū vite per fructum suū virtutem habebat conseruandi vitam corporis lē in corporibus tunc incorruptis et necessitate moriendi nullatenus abdictis vltē iam addictis propter peccatum iporum attendat q̄ mirra et aloē et balsamum atq̄ sal et multa alia etiam corpa hominū corrupta. et q̄ plus est mortua multo tempore seruat a corruptione putrefactionis. multo etiam medicine vitam plungant vlt conseruando naturalem humiditatem et vitalem calorem vel purgando seu reprīmendo ea per que corpa humana morti maxime appropinquant. Quidam vero p̄renouationem quandam sunt em̄ quedam habentia renouatiuam virtutem. sicut carnes serpentum vocantur tūri experimento istud cognoscere potes atq̄ narrationibus multis q̄ inter homines audiuntur et ego de plurimis notissimis et famosis et maxime p̄pter quia scilicet renouationes istas in seipsis habuerat audiui talia. non est igitur mirabile si arbor vite vel fructus virtutem eius habebat conseruatiuam vite humane.

Stabilitio loci qui purgatoriuū appellatur in quo anime humane purgationes in vita ista inceptas et non completas pficiant.

De loco vero purgationis animarū quem purgatorium vocant an sit proprius et deputatus purgationi animarum humanarum seorsum a paradiso terrestri et inferno atq̄ habitatione nostra questionem habet. Verum quoniam manifestum est in quibusdam animabus multa restare purganda post mortes corporum suorum. ante q̄ purgationē hic p̄pleuerint q̄ penitētia ē s̄m doctrinā xp̄iana vel subito et iprouisa morte rapiūt siue

p̄ gladium. siue per suffocationē siue passionis alicuius vehementia. que citissime interficit necesse est restare vt compleat id quod restat et deest de purgatione sua. q̄re et locus nisi hec fiant necessari⁹ ē et hoc est quem purgatorium dicunt. Q̄ si q̄s dixerit quia non restat agendum post hanc vitam de purgatione animarū s̄ statim vbi a corpib⁹ exeunt vel ad celos euolant si absq̄ culpa mortali sūt vel si culpā mortalem habent ad inferos rapiuntur Dico quia non dubium est intelligentibus peccata quedam leuia esse pro quibus infernalicia supplicia non debentur. Cū huiusmodi autem peccatis impossibile est eleuare in celos. quare alicui necesse est purgationem istam fieri et ita in aliquo loco hic autem est locus quem querimus. Q̄ si dixerit quia huiusmodi peccata deponūtur cum ipso corpore et sola depositione corporis dimittunt animam humanam mūdā et liberam merito quare ab eis p̄pter quid non et maiores culpe mortales erimuntur ipa depositione corporis. **A**mplius. manifestum est quedam vicia inherere tenacius animab⁹ humanis et quasdam passiones difficile mobiles et per contrarias cōsuetudines paulatim minuivēl remitti donec radicitus extirpentur. Sic se habet ex necessitate et d̄ maculis que ex huiusmodi relinquuntur in animabus de huiusmodi igitur maculis q̄ momentanea et subita depositione corporū abstergi. **A**mplius. Queda⁹ culpe mortales facilius deferuntur quibusdam leuibus. facilius enim penitet quis ab homicidio. vel latrocinio quam a risu nimio vel delectatione cibi et potus et hoc est quoniam peccata illa grauissima horrore suo deterrent et diffugant a seipsis. Illa vero suavitate sua animas nostras alliciunt et detinent. quare si ista leuiora tam facile relinquuntur vt sola morte corporis deleātur. quanto fortius illa que cōstant esse minoris adherentie ac tenacitatis. **A**mplius. Non est dubiū quin peccata omnia que vocant actualia voluntate seu volūtarie contrahantur q̄re contraria voluntate necessario deferuntur. In eis autem que dixi videlicet qui subito moriuntur locus nō habet voluntas contraria quia nec etiam cogitatus de correctione vel emendatiōe Secum igitur deferunt anime hūane huiusmodi peccata cum igitur nec cū eis trās

ferantur ad celum nec p eis detrudantur in infernum necesse est eas expiari anteq̄ in celestem gloriā transferantur. Est igitur loc⁹ vbi purgatio ista siue expiatio fit animarum. ¶ Amplius. Cuz manifestū sit nō omnia peccata equalia esse nec dubium sit peccata expiari posse vel per penam vel per penitentiam inequalitū autē peccatorum expiationes equales esse nō possunt quēadmodū nec econverso scz in equalium eq̄les. equales inq̄ vel tempore vel grauitate v̄l asperitate. quare si que anime equalia habent peccata z simul inceperint expiationis peccatorum suorum facere vel impossibile erit alteram p̄s exire de corpore suo q̄ alteram vel alteri⁹ expiatio complebitur post exitum a corpore.

¶ Manifestū autem est quia nō est impossibile alteraz p̄s exire de corpore suo q̄ reliquam. Similiter non est impossibile vtrazq̄ exire ante completam expiationem. Quod si autem completam expiationem alterutra exierit. vel vtrazq̄ complenda igitur erit expiatio huiusmodi in futuro. et propter hoc in aliquo loco z hic est locus qui queritur hic. Si vero dixerit q̄a post q̄ inceperit purgationem necesse est eam morari in corpore suo. donec eam consumauerit ergo medio tempore non posset occidi homo ille vel aliter mori q̄ est manifeste friuolum. Attestatur autē ei q̄ dico latinorum ritus antiquissimus qui expiationes huiusmodi seu purgationes facere consueuerunt anni sui mense secūdo. Unde et nomen illi mēsi inde imposuerunt februariū illum vel februarium nominātes. Similiter et si quis sacra plutonis antique scrutari voluerit inueniet ibi plura que adhuc faciunt quāq̄ huiusmodi cultus et sacra non solum vanissima sint. sed etiam deo altissimo odibilia et irā ei⁹ contra mortales puocantia. sicut per me alibi didicisti. ¶ Amplius. Inter culpas grauissimas que mortales vocantur est ex necessitate via et medium ppter quas p̄imum felicitatis eterne redditur alioquin esset reuersio siue conuersio ab illis ad virtutes huiusmodi hoc autem est impossibile manifeste videlicet non esse reuersionem a malicijs ad bonitates. ip̄a em̄ anime humane mutabilitas non patitur aliquem hic immutabiliter esse bonū v̄l malū. Similiter neq̄ dei altissimi misericordia aut iusticia. ¶ Amplius. huic errori

sensūs ip̄e et experientia frequētissima cōtradicit cū manifeste quotidie videas et bonos malos fieri z malos bonos v̄l eruditione vel flagellatiōe z diuini numinis adiutorio. Malos autem non dico fieri quosq̄ nisi p̄pria adinventione vicia em̄ z peccata adinventiones eorū sunt. in quibus sunt non adite vel indite vel innuisse. Si autem medium est z via atq̄ reuersio a malicijs ad bonitates et a vicijs ad virtutes. ¶ Manifestum est quia illud medium z via non est nisi purgatio et expiatio qua de causa necesse est per expiationem minui vicia atq̄ malicias animarum humanarum minui inq̄ q̄ntum ad opera et q̄ntum ad cogitationes et passiones. atq̄ debilitari habitus malos per contrarias consuetudinem. ita vt iam non ex ip̄is p̄cedant actus mali siue interiores siue exteriores donec radicatus extirpentur z sic facilis ingressus virtutibus in animas humanas quarū aduentu anime ip̄e confortentur decozentur et velut renouato ex intimis iuuenescant. et hoc idem interdum fit hic possibile tamen est ip̄i creatori animarum subito animas quas voluerit expurgare. et qualiter hoc fiat iam dixi tibi in tractatu singulari de hoc. qui est de iustificacione maloz et penitentia. hic autem intentio mea est de expiatiōe animarū. q̄ ēz de diuina iuria satisfactio z expiatio hoc ē z aiaz hūanaz emēdatio z diuine ire placatio oīa autē ista p̄ueniētissime fiunt per afflictionem que vocatur purgatoria ppter hoc. Nemo enim est cui non manifestum sit et terrena et mala desideria extinguere per afflictiones. et hoc ipsum attestatur natura que docet non solū homines filios suos et aliter subditos p̄ flagella et afflictiones corrigere z auertere a vicijs et peccatis. sed etiam multa animalia. ¶ Amplius. Si creauit creator altissimus ignem quo purgantur metalla cuz incomparabiliter maior sit ei cura de purgatione animarum humanarū quomodo non creauit et ignem quo anime purgarentur humane. Quod si dixerit q̄s quia sufficit afflictio plenitudinis et dolor interius spiritualis quem habet vere penitēs p̄ eo qd̄ peccauit. Verum vtiq̄ dicit quia sufficit quandoq̄ et hoc est cū vehemens z fortis a deo fuerit habensq̄ perfectiōes quas alibi tibi scripsi. Verum si paucū fuerit z pauca afflictionis non sufficiet ad istā

expiationem quare necesse est vt adiuue-
tur hic donec suppleat quicquid deest hu-
iusmodi expiationi. q̄ si hic. id est in vita
ista factū nō fuerit necesse est vt post hanc
vitam apponatur supplementus.

Amplius. Quoniam iam stabilita est aubi ti-
bi penitentia que est indubitanter purga-
tio animarum humanarū et placatio dei
altissimi. **M**anifestum est tibi per hoc
quia animabus post corpora est expiatio
et purgatio de necessitate cuius possibile sit
et manifeste contingat multas penitenti-
as in vita ista nō compleri quapropter ne-
cesse est vt post hanc vitam compleantur
que enim clementissimi creatoris adiuto-
rio purgari ceperunt hic impossibile est re-
manere impurgatas autem enī est in po-
testate earum positum postq̄ corporibus
exute sunt vt compleant purgationes hic
inceptam. aut non est. Si sic ergo cuius tan-
to libentius quanto propinquiores se vi-
dent glorificationem sue. hoc merito faci-
ant tantoq̄ liberius et expeditius quanto
ab ipso corpore et impedimentis que ex p-
te corporis. et a vita mundi istius liberate
sunt necesse est eas perficere in vita illa ce-
ptam in p̄senti expurgationem. quare ne-
cesse est esse locum huiusmodi purgationis
bus deputatum. Si vero non est in pote-
state eorum cum manifestum sit eas pur-
gationem suam desiderare et modis om-
nibus velle nihil verisimilius aut credibi-
lius est q̄ clementiam creatoris satisfacere
tam pijs desiderijs earū et supplere eis
omnipotenti virtute sua q̄ ipse sine eiusde-
adiutorio nec etiam incipere potuerunt.

Quod si dixerit quia culpa earum fuit vlt-
q̄ nimis tarde expurgationem huiusmodi
incepterunt. vel q̄ desidiose nimis et negli-
genter in parte ista egerunt. alioquin eas
potuerūt perfecisse. Dico quia homo iste
omnino ignorat et virtutem vere peniten-
tie et ipsius penitentie veritatem nō enim
ē vere penitens. nisi qui omnino auersus
est corde et voluntate a malicia sua. hoc ē
a vicijs et peccatis et ad deum conuersus
et eidem adherens toto corde talis igitur
iam deseruit maliciam penitus et appre-
hendit bonitatem. factusq̄ est bonus to-
taliter interi⁹. Iquare vel nihil restat in eo
expurgandum interi⁹ nisi forte leues ali-
que culpe vel forsitan aliquid eis pacien-
dum restat per quod satisfaciatur dei hono-
ri atq̄ iusticie et huiusmodi passiones no-

minavi tibi penas purgatorias et penitē-
tiales tu etiam nosti consuetudinem que
apud homines est qui volunt sibi satisfacere
p̄ irrogatis iniurijs per penam aliquam
vel condignam. vel minorem. et hoc est
cuius clementes sunt homines et iusti amant
autem penam huiusmodi non liuore vin-
dicte. sed amore iusticie quod est cum vi-
derint eam emendatoriam et correctoriam
patientium et multo amplius amarent eas
si viderent animas exinde purgari et de-
corari quia igitur tales intelliguntur pene
purgatorie que ceptam in hac vita purga-
tionem penitentialem perficiant et supple-
ant. leuesq̄ ac velut desuper asperfas ma-
culas leuium peccatorum abstergendo ani-
mas purificent et decorent necessarie sunt
multis animabus et per eas diuine satis-
fit iusticie pariter et clementie vt supra te-
tigi tibi necesse est animabus hūanis post
corpora et tempus et locum habere huius-
modi expurgationis.

Quod si dixerit q̄
quia clementissimus ac benignissimus crea-
tor non amat vel querit tormenta. et cru-
ciatus animarum cum ipse sit essentialiter
atq̄ fontaliter misericors iam in alio tra-
ctatu satisfeci tibi super hoc et iterum dico
quia creator sublimis et benedictus sicut
essentialiter ac fontaliter ē misericors sic ē
essentialiter ac fontaliter iustus et propter
hoc sicut non querit penas animarū aut
cruciatu per se. Sed quia multipliciter
vtilis animabus et salutaris. Sic nō que-
rit eas quia tormenta sunt animarum hu-
manarum hoc enim intentio crudelitatis
est dyabolice. sed potius quia iuste et ho-
nori suo conuenientissime inquantū enī
iuste et bone sunt. Sicut iusticia inquantū
iusticia bonitas. Sunt etiam decore quo-
niam decent et iusticiam eiusdem et meri-
ta patientium vel patientes p̄pter merita
mala quanta vero fit pulchritudo iusticie
inde manifestū est tibi quia tam vehemē-
ter diligitur ad eam intueri p̄valent et vi-
dere q̄ vtilis autem et q̄ salutaris sit ho-
minibus in parte ista dei iusticia quia me-
tu future purgationis etiam alias non de-
territi penitentialem purgationem et faci-
lius et citius in presenti vita incipiunt atq̄
diligentius et strennuius p̄sequuntur ac
satagunt consummare anteq̄ vita ista de-
fringantur.

Alia stabilitio loci in quo purgantur anime defunctorum que purgabiles sunt

Quod autem fidem indubitam facit de purgatorio et purgatione huiusmodi visiones sunt et apparitiones animarum seu hominum qui in huiusmodi purgationibus existentes post mortem corporum suorum apparuerunt tam multi et tam sepe et amicis suis ut adiuuarent eas et eis suffragia procurarent. Similiter et premonentes eos ut sibi a futuris supplicijs precauerent. Apparuerunt similiter et viris sanctis multi petentes ab eis suffragia sua vel ut ab amicis eorum ea ipsis fieri procuraret faciunt et ad hoc testimonia rediunt: hoc enim est qui de morte corporis resurrexerunt qui statim animarum et prophetarum et aliorum in predictis purgationibus existentium narrauerunt et testificati sunt. **Q**ui inuenire poteris in gestis scriptis et narrationibus christianorum de huiusmodi apparitionibus petitionibus et querelis premonitionibus et reuelationibus que non solum auditu iocunde sunt sed etiam viles ad modumque salutare multumque proficientes ad correctiones hominum a suis vicijs et peccatis vehementer puocantes ad amorem sanctitatis et desiderium eterne felicitatis. **A**mplius. Non est de tribus magnis legibus que in purgationem animarum post mortem corporum non consenciat et etiam gentes que leges non habent. **N**am creatoris benedicti notitiam vel fidem et semper intenderunt et adhuc intendunt suffragari animabus defunctorum et adiuuare eas ut liberentur et transferantur ad celos vel in deos etiam tanquam deificata gens vero christianorum et orationibus et elemosynis et sacrificijs omni que genere bonorum operum credit adiuuari animas defunctorum usque ad diem vniuersalis iudicij non quidem omnes usque ad perfectam liberationem et expurgationem. non enim credit sic esse purgabiles eas que iam in inferno detinentur. Similiter neque animas paruulorum qui preter baptismalem sanctificationem a suis corporibus exiuerunt eas vero solas ad perfectam purgabiles que penitentes ut supra dixi in alterum seculum migrauerunt huiusque solis potest esse posse ad liberationem omnimodam predicta suffragia ex hac vita in

alteram que cum iustificatiōe seu satisfactiōe penitenciali et hoc seculo transuerunt in alterum. Restat igitur ut qui expurgationes siue expiationes istas negant animarum post corpora vel concedant omnes animas vere hic penitentes solam penitudinem et iustificationem interiore ab alijs operibus et satisfactione sufficere vel non. **Q**ui si sufficere credunt necesse habet confiteri superuacua esse opera huiusmodi videlicet que penitentes pro peccatis suis in omni lege agere consueuerunt. Sicut orationes obsecrationes que et sacrificia facere vbiq; noscuntur. **A**mplius. Manifestum est non omnes penitudines interiores equales esse nec omnia vicia vel peccata. Aut si igitur determinatum est quanta huiusmodi penitudo siue afflictio et dolor penitudinis sufficiat ad plenam expiationem animarum perfectamque reconciliationem ad creatorem aut non est determinatum. **Q**ui si dixerit determinatum esse quantitatem necesse habet hoc intelligere altero duorum modorum quorum primus est ut intelligat vnam aliquam quantitatem doloris penitencialis que sufficiat pro omnibus eque. videlicet pro magnis ut pro paruis peccatis. ita ut non sit necesse penitentibus aliquid amplius agere pro eo ut reconcilientur creatori. Sequitur ergo ut si forte maioris quantitatis fuerit dolor quam sit illa determinata pars habeat superfluum. et etiam quod iniustus sit iustificator animarum deus altissimus qui maiorem infert penam doloris penitenti quam exigant culpe illius. **Q**ui si dixerit quia additur dolori ultra debitum et exigentiam culpam additur in perfectum virtutum et in medicinam. Verum vtiq; dicit sed de dei iusticia non se expedit vel absoluit. Neque enim humana iusticia hoc patitur ut pro inequalibus delictis equalis iusticia fiat et quod pro vno et pro multis vel equalibus vel maioribus pena et eadem infligatur quomais ergo iusticia diuina hec non patietur. Alter vero modus est ut intelligat determinatam esse penam penitencialē in quantitate ita scilicet quod vnicuique peccatori debeat pro peccato non vna scilicet omnibus. sed maioribus maior et minoribus minor. **I**ntelligo autem hoc quod pena penitudinis interioris. Dico igitur si penam homini infert deus in vindictam et ex iusticia sola possibile est forte quod dicitur. si homini penitudo siue afflictio et dolor perfecta est

dubitater perfecte iustificat animam siue hominem et deo reconciliat eundem. vere enim penitens interi^o vere reuertens e ad vias rectitudinis. quare vere est auertens se a malis in quibus est et que fecit propositoque et voluntate in bonitate est et bonis que deseruit. Quanta autem penitudo hec penitentem facere faciat ipsum iustificat deoque ipsum conciliat et coniungit. Non est autem dubium quin clementissimo creatori longe plus placeat penitudo interior quam penitentia exterior. et hoc est quia longe melior utpote vicij et peccatis essentialiter contraria ipseque anime humane vicinior ut eius mundatio ac decoratio ipsiusque creatoris immediata operatio ipsarum animarum reformatio spiritualis possibile autem est eam tantam esse hoc est tante afflictionis et doloris. ut aliam penam ab ipso penitente diuina iusticia non requirat plerumque autem diuine iusticie per huiusmodi penitudinem non satisfit totaliter et ideo necesse est ut suppleatur vel iteratur penitudinibus vel exterioribus exercitationibus. **A**mplius. Qui peccauit et intus et exterius et corde scilicet et opere nonne dignum et iustum est ut satisficiat intus et exterius aut saltem eouique intus sicut tetigi tibi ut sufficiat penitudo interior ut exterior satisfactio merito non querat. **Q**ui dixerit quia non oportet hoc ita esse quoniam exterior satisfactio posset eam tanta secundum hoc quam interior non esset necessaria. Respondeo non esse verum. quia exterior exercitatio nec nomine satisfactiois digna est ut vnquam deo accepta nisi de radice interioris processerit. Modis igitur omnibus necesse est locum esse purgationibus futuris deputatum propter iniurias animarum quarum hic purgatio iuxta quod tibi dictum est non expletur. **Q**ui dixerit quia non decet creatoris clementiam ita exactricem esse penarum maxime penitentium animarum. Jam respondi tibi in hoc qualiter decet et qualiter est decorum et feci rememorationem bonitatis iusticie et pulchritudinis eiusdem. Et nunc addo tibi quia creator non intendit aliquid propter aliquid aliud a se ipsis operari quod decet ipsum quod decet ipsum et nihil magis decet ipsum quam clementia et iusticia et tam clementie opera quam iusticie etiam per se debita sunt. pro se bona. per se decora et propter hoc propter semetipsum operatur illa creator optimus licet admire utilitates et im-

mente proueniant ex eis hominibus.

Alia declaratio purgatorij.

Debes autem scire quod qui negauerunt esse purgatorum et purgationes istas animarum ignorauerunt penitentiam et eius esse. est enim penitentia siue penitudo interior iudicium spirituale in quo iudicio anima peccatrix accusat se. testificatur contra se. iudicat contra se videlicet se esse dignam tormentis atque supplicijs infernalibus pro eis que male gessit postremo exequitur iudicium proprium contra se videlicet. torquendo se non solum spiritualiter modis qui tibi alias declarati sunt per me. sed etiam corporalibus afflictionibus qualia sunt Jeiunia. labores flagella et alia huiusmodi que sacre exercitationes nominantur. et cum videt quia omnia ista non sufficiunt ad plene satisfaciendum iusticie creatoris instat orationibus et obsecrationibus apud clementissimum creatorem implorans eius misericordiam ut ignoscat ei merita supplicia. Etiam declarari. quia nulla est afflictio. nullum tormentum quod hic penitentes infligant. quoniam non maiora incomparabiliter debeantur peccatis grauibus quibus anime humane separantur a deo. Sed neque honores quantumcumque sint equari possunt vel comparari contumelijs et iniurijs que peccatis huiusmodi deo altissimo irrogantur. declaratum enim est tibi peccata huiusmodi omnia et infinita esse. et infinitas pro eis penas de rectitudine diuine iusticie irrogari. Sicut igitur seruum fugitiuum non solum reuersio sua ad dominum suum. immo iustissime exiguntur ab eo opera quibus tempore fuge defraudauit dominum suum. Sicut etiam vir bellator recedens a rege suo Imminente eidem prelio non solum reuersione iustificatur apud regem immo et igitur ab eo satisfactio et de fide violata. et de damnis si qua regi pro eius recessione prouenerunt. Sicut et peccatoribus non sufficit sola reuersio ad regem et dominum omnium seculorum. Nisi et damna subtracte seruitutis subtractique seruicij restituant. contumeliamque et iniuriam fuge sue et delictionis iuxta legem ipsius emendet nisi forte tanta sit humilitas et deuotio afflictioque iterio ut regi et domino hijs placeat esse contentum. Purgatio igitur penitentialis exterior sequitur huiusmodi iudicium si datus

frerit spacium hanc complendi nisi vt sepe dixi interior sufficiat et pena iudicialis quam etiam penitentialem vocavi sequitur animas exeuntes a corporibus suis.

Utrum autem locus aliquis per se huius purificationibus deputatus sit solus et proprius nulla lex vel alia scriptura determinant. apparet autem ex visionibus et reuelationibus animarum huiusmodi quod in multis locis mundi huius terreni purgationes iste et supplementa penitentiarum fiunt. Apparere etiam potest ex ratione. Cum enim purgationes huiusmodi supplementa sint penitentialium satisfactionum non oportet vt alius locus sit eius quam penitentis idem enim locus debetur semper toti et partibus. Ubi enim est locus hominis ibi et pedum et manuum. purgationes autem iste partes sunt penitentiarum. Audiuit autem apud Poetas infernum esse vel sanctos partes vel sanctum totum deputatum istis purgationibus et platonem deum vocari tartarorum et posse supplicium animarum. quapropter statuerunt ei sacra et sacrificia quibus placaretur ad parcendum animabus apud eosdem etiam legisti mundum istum terrenum infernum esse ex canis et similitudinibus quas potes reminisci in quibus secuti esse videtur esse platonis metaphoras qui et ponunt animas violenta morte de corporibus exeuntes circa corpus suorum tumulos commorari. nec autem inde recedere quam consumatum esset tempus quod durature erant in corporibus suis nisi eas inde mors violenter expulisset et ex huiusmodi commoratione umbras vocari sicut in precedenti audiuit.

Stabilitio ignis purgatorij et ignis infernalis.

His igitur ita dictis sanctos quod mihi fuit possibile transibo ad alia et incipiam loqui de igne quem vocat gens ipianorum purgatorium. et de illo quem vocant infernalem vt remoueam a te dubitationem et admirationes de his rebus quas impiti posse esse non credunt sed morte suo quecumque non vident alios videre non existimant. et etiam quicquid non cognoscunt cognosci posse desperant. et nihil esse penitus opinantur. Dico igitur in primis quod huiusmodi homines non crederent ignem esse quia aquas combureret. nisi hoc eos credere vel oculi sui vel fame testimonium innumera et irrefragabilia prou-

lissent. Tu autem scis quia ignis iste vocatur ignis grecus et huiusmodi noue species dicit Aristoteles et docet compositiones et modum confectionis ipsorum in tractatu de eisdem singulari. Similiter ignem esse qui oleo extinguatur et aqua frigida accendatur quando crederent huiusmodi homines vbi errorem eorum conuinceret experientia sensus visus videlicet atque tactus hic autem est ignis qui est in calce vina. Quando etiam crederent lampadem inextinguibilem posse fieri. videlicet quod nec vento nec pluuia posset extinguere nisi fuisset famosissima illa lampas que in templo veneris quondam fuit et non est dubium quod fuerit lampas illa. id est quod ardebat et lucebat in ea albestus lapis qui semel accessus reuera nunquam extinguitur vento vel pluuia et est lapis liuidi ac ferruginei coloris. Est et ignis qui vulgo vocatur aqua ardens. cuius confectio notissima est. et ignis iste nihil consumit preter seipsum. est enim liquor ex quattuor vel quinque rebus confectus quocumque asperguntur capilli alicuius aut lini nisi non est alia lucerna necessaria ad mensam in qua sedet capilli enim illius ardere videntur et illuminant ad modum facule vel straminis ardentis capilli vero ille permanet omnino. Est et ignis de quo supra feci tibi mentionem vel in ipsa terra sicilio vel prope qui corpora non ledit. Sunt et alii ignes in lacubus vel potius ipsi lacus in quibus et ex quibus intincte facule accenduntur et ardent. Hec autem omnia propter hoc aggregavi tibi de mirabilibus ignium vt tollerem a te admirationem atque dubietatem de igne purgatorio et de igne Jebennali quosque ignis purgatorius a multis intelligatur non ignis proprie corpus sed pena siue afflictio qua diuine iusticie satis fit de defectibus purgationum in vita ista ceptarum et in eadem non completarum et huiusmodi penam intelligunt non vnam esse vel numero vel specie. imo multas et hoc eis visus est ex apparitionibus et reuelationibus antedictis. Multi enim apparuerunt ex mortuis. apparuerunt in quibus modis quibus fuit beneplacitum creatoris. reuelauerunt penas sue purgationis varias atque multiplices de quibus fit tibi sermo in sequentibus perscrutatio atque diffusio. Debes autem scire quia ignis secundum doctrinam hebreorum tribulatio vel afflictio non nunquam intelligitur nec discordat in-

hoc intellectu ab eis doctrina xpianorum. Quod si quis miretur et querat. qualiter ignis siue afflictio corporalis purgare possit animas humanas. Jam dixi tibi quia et opera vicioꝝ et peccatoꝝ. necnon et delectatiōes et desideria abradit ab animabus et extinguit in eis afflictio corporalis. et radices etiam huiusmodi passionum et operum a deo debilitat vt ea durante in actus huiusmodi exire non possunt. Alius modus ē satisfactio vt dixi tibi diuine iusticie per supplementum purgationis in vita ista cepte. et quia sicut predicti tibi. leues quedā culpe sunt quasi tenuis sup aspsio animas inquinantes et non p̄funde atq; radicitus inficientes nō immerito visus ē multis ex doctoribus xpianorum. purgationem ceptam et nō perfectam in vita ista in futuro compleri.

Resumam autem questionem quam multi querunt qualiter per corp⁹ torqueri vel affligi possint anime humane que incorpales omnimode sunt Qui p̄culdubio sicut supra audiisti. nec ea que iugiter vident et sentiunt cognoscere possunt. dum vidēt animas humanas et iugiter delectari et molestari a corporibus et per illa. Quis enim non videat quāter delectabilia corporalia et inflamāt desiderijs animas et irreciant atq; captiuant voluptatibus. Similiter et quedam tristabilia contristant easdem quot enim molestias desiderioꝝ. quot et quantos dolores et cruciatus turpiū amorū speciose mulieres ingerant animabus stultoꝝ et interdum animabus etiam sapientū q̄ nō videat. Similiter quanta et qualia paciuntur anime auarorū a diuicijs et a diuiciarū passionibus hoc est corruptionibus et diminutionibus et ab alijs vilitatibus et vilificationibus corporalibus quis explicare vel enarrare sufficiat. Quāq; videri possint alicui pene contumeliarum et obprobrioꝝ spirituales q̄ non alia decausa eis videtur forsitan. nisi quia in animabus sunt et p̄pter hanc causam videri deberet eis q̄ omnes delectationes et tristicie nostre spirituales sunt cum in animabus nostris solummodo sint. possibile tamen est huiusmodi penas aliquas spirituales esse. Non igitur abhorreant aut mirentur. si ignis corporalis aliquis est qui animas humanas et in corporibus et a corporibus separatas torquere valeat cū tan

ta mirabilia ignium audiant et plura atq; maiora forsitan apud scriptores rerū mirabilium mūdi et hystorographos legere possint. ¶ Amplius. Si iuxta legem hebreoꝝ ignis qui p̄phere ipsoꝝ in rubo apparuit. vel datum vel ablatum est circa naturam suam p̄p̄riam et ipius rubi vlt̄ forsitan nouus ignis talis ab omnipotente creatore creatus est tunc qui materiam combustibilem in qua esset non combureret quomodo non verisimile est vt p̄pter exercendam tantam dei iusticiam talis ignis creatus sit qui torqueri possit animas impioꝝ et vindicare in eis iniurias deo altissimo irrogatas. ¶ Amplius. Si pluuia ignis et sulphuris creata fuit a iustissimo creatore p̄pter vindicandā dei pariter et nature iniuriam et contumelias in gentes sodomioꝝ. Quātofortius p̄pter omnes iniurias et contumelias dei altissimi fuit creatus ignis qui vniuersaliter omnes vindicet. Nec numero nanq; nec magnitudine peccata gentis illius comparabilia sunt peccatis omnium. qui extremo et vniuersali iudicio in infernū detruendi sunt. ¶ Amplius. Si creator dedit aquis maris rubri vt contra naturam omnium aquarum et p̄p̄am se diuiderent et aperirent viam siccam p̄bentes populo hebreoꝝ ab egypto exeuntium. quātofortius pensato honore et gloria ipsius necnon et pulchritudine et bonitate iusticie sue dedit igni contra naturam alioꝝ ignium et p̄p̄am virtutem torquēdi animas eorū quos inimicos suos reputat. ¶ Amplius. Si p̄ flagelladis egyptijs gēre scilicet impia miscuit pluuiam ignis et grandinis et ignem in aqua ardere fecit. quātofortius pro torquendis vniuersis impijs tale aliquid ac maiora et mirabilia facere decet iusticiam ipsius. ¶ Amplius. si hanc virtutem dedit ventri strutionis vt ferrum frigidum atq; durissimū corquāt in nutrimentum corporis ipsius strutionis quid mirum si dedit igni virtutem animas sic torquendi. Et si econtrario virtutem dedit ventri eiusdem animalis vt a ferro ignito nihil vstionis aut lesionis alterius paciatur quomodo nō potius igni vel alij corpori dedit vel dabit virtutem. Maxime cū dignū et iustū sit apud ipsum vt corporibus quibus culpabiliter et iniuriā atq; contumelia creator se subiecerit et hoc ad delectationē subijciunt inuiti ad penā

ut in quibus et per que regem glorie benignissimum delectabiliter offenderunt in hijs et per hoc tristabiliter paciantur. **A**mplius quid iustius quod diuine glorie congruentius quam ut hijs qui neglecto creatore atque contempto pro seruire cogantur corporibus ad supplicium suum et cruciationem qui corporibus seruire quam creatori potius elegerunt.

Amplius manifestum est ex hystorijs et exemplis multis que creaturis creator propter seruicium dilectorum et electorum suorum auget vires et dat nouas et ipsas etiam creaturas multiplicat contra naturam id est cursum nature solitum exempli gratia Si credere vis hystorijs et sterilibus mulieribus fecunditatem et sterilibus agris. Similiter oleum multiplicasse et farinam et panes et in multis alijs nature vires auxisse creatorem leges in eis. Quid igitur mirum si in seruicium proprie iusticie aut virtutem adauget ignis. aut nouam ei tribuit. Non enim dubitatur credenti ac credentibus hystorias quin fortitudinem adauerit bellatoribus suis pluries creator optimus. Non est igitur causa propter quam admirentur vel dubitent ignem talem creasse creatorem que seruire iusticie eiusdem sic possit in vindicandis scilicet eiusdem iniurijs et contumelijs

Qualiter corpora damnatorum non consumantur aut corumpantur ab huiusmodi ignibus.

De eo vero scilicet qualiter corpora damnatorum non ita ledantur aut consumantur ab huiusmodi igne. aut mortem corpalem saltem non inferat sufficere tibi possunt exempla salamandre que viuunt in igne et ignis prenomatus qui corpora non ledens animas intollerabiliter excruciat. Similiter et verris strutionis exemplum qui ferro ignito non leditur. Nos si etiam de lateribus quibusdam. qui in igne quantumlibet existentes ab ipso non leduntur. Similiter audisti et de bitumine quo linita fuisse dicuntur arma amazonum que nec ferro nec igne soluitur et simili bitumine porte caspie linita fuisse dicuntur. Nos se etiam potes experientia de pellibus et plumis salamandre que et si incense videntur ab igne et etiam ardere atque lucere nihil tamen lesionis ab ipso patiuntur. Sunt et alia innumera que igne non timet. Que si corpora huiusmodi hominum igne illo infernali mortificata essent atque dissoluta non esset versus quas ibi pulchritudo

diuine iusticie cum non esset perennia pena eorum quas esse perpetuam necesse est vel per me in tractatu alio didicisti. Nec esset talis ac tanta qualem et tantam causam esse requirit diuine iusticie pulchritudo et dedi tibi in hoc causas et probationes que omni intelligenti satisfaciant atque sufficiant

Utrum predictus ignis sola ymaginatione torquere sufficiat animas humanas exutas a corporibus

Quonia aliquis ex sapientibus christianorum atque doctoribus dixit quia ignis huiusmodi sola ymaginatione sui sufficit torquere animas humanas. bonum est scire que ratio ad hoc illi induxerit vel inducere potuerit. Non enim preter nuda vel negligenda sunt tibi dicta tanti sapientis. Dico igitur in premissis que tormentum quod anima humana patitur ab igne pro corpus suum non est nisi vel in vi apprehensa sua vel in vi motiua vel in ambobus. Quocumque autem modo se habeat in anima est huiusmodi tormentum cum omnis passio in paciente fit ex necessitate. Quia igitur ipsa anima substantia spiritualis est in ea impossibile est formam aliquam corporalem esse. Quapropter necesse est tormentum istud siue cruciatum siue dolores seu quocumque alio nomine illas nomines formam spirituales esse. Sed et in omnibus apprehensionibus corporaliu et sensibiliu similiter se habere oportet videlicet ut impressiones spirituales sint quare nec calor nec ardo est huiusmodi impressio tamen calere et ardere se dicit anima que sic patitur. Non enim dubium est tibi quia anima humana nec calida nec frigida esse potest quonia huiusmodi qualitates corporales sunt et in corporibus solummodo habent esse ardet igitur anima humana seipsa teste cum nihil caloris in se habeat. Videt igitur quia forma spiritualis etiam per corpus ab igne impressa cum nec ignis nec calor sit eandem tamen vult et ardere facit. ut ipsamet confortetur. Quid ergo mirum si sola ymaginatione ignis ardere sibi videatur et ardere se iudicet cum ipsa ymaginatio substantie anime viciniore sit quam sensus et solummodo spirituale fit que per impressionem sensibilem ad eius substantiam venit et in eandem intrat. Quod si dixerit quia reuera anima humana non vultur nec ardet. Sed hoc ei videtur propter fortissimam coniunctionem et unionem que corpori

vnita est et inde est q̄ sibi videtur et se iudicat pati qđ ip̄m corpus patitur quia nō solum in corpore est sed corp⁹ vt multi ex philosophis dixerunt potius in ea ⁊ hec continentia spiritali non ambitione corporali tūc reuertitur in id qđ ante predicti quia nō se dolet ip̄a anima hm̄i passionib⁹ tanq̄ suis pprijs sed magis cōdolet tanq̄ alienis auferent iḡr veritatem ac pprietatem doloris ab animab⁹ humanis. Quapropter et gaudiorū atq; delectationum contraria autem in eodem naturaliter habent fieri ex quo consequēs ē vt veritatem et pprietatē hm̄i ponant in corporibus ita vt expresse et aperte confiteantur corpa vere ac pprie delectari atq; tristari q̄ vsq; hodie nemo intelligentius dixit. Necessē igit̄ habent confiteri animas humanas vere gaudere vereq; tristari passionibus huius cum in ip̄is substantijs earum nulla sit omnino passio corporalis. Est quoniam species vel fantasma vel similitudo seu quocunq; alio modo nomines cum fuerit in vi apprehensua mouet etiam motiuam. Necessē est vt ipsa species in motiua virtute imprimat huiusmodi passiones que dolores et gaudia vocantur. Sicut ⁊ aristoteles dixit in libro d̄ anima quia delectabile ymaginatiuū mouet desiderium. Et si species eque fortis esset in vi ymaginatiua vt est in vi sensitua cū sensibile sentitur minor esset impressio in vi ymaginatiua q̄ in sensitua. Et hoc manifestum est in hominib⁹ fortis ymaginationis quia non minus delectantur ymaginando quedam visu delectabilia q̄ delectarentur videndo propter quod et quidem notus mihi non curabat videre hastiludia dicens se longe amplius delectari in ymaginando ea q̄ delectaretur videndo. Ego etiam vidi homines qui solo aspectu medicine mouebat quociēs op̄erat motu expurgatiōis. Quid igitur mouebat eum sic q̄ esset apud eum nisi species ip̄ius. id est similitudo impressa in anima eius. cuz nec substantia medicine nec sapor aut odor ip̄ius apud ip̄m esset s; sola species vt dixi. Certum etiam tibi potest esse si experimentari volueris quosdā viros delectari aspectu mulieris vt amplexibus nisi forte quantū minus ē fortis ē apphensio que solo visu fit q̄ que tactu ppter qđ non dubitandū est. quia si remaneret similitudines in organis visus eque fortes

absente siue remoto visibili eq̄lis fortitudinis passiones delectatiōis et tristicie ex inde pculdubio sequeretur. Videre igit̄ ex hūis merito potuit illi tāto viro q̄ species fortis hoc est forte faciēs apphensionē tristabile aut molestibilez. Sicut ⁊ delectabilis p se sufficiat efficere delectationes ⁊ tristicias gaudia ⁊ cruciat⁹ in animab⁹ ⁊ harū passionū quātitates erūt iuxta quātitates fortitudinū huiusmodi species et rerū quarū species sunt. hoc autē ē dicere qz q̄nto fortior erit apprehensio quātoq; fortior ip̄m apphensum hoc ē magis delectatiuū vel magis tristatiuū tāto erunt delectationes et tristatiōes maiores ex illis. **A**mplius manifestū ē de somniantib⁹ qm̄ interdū somniant se ardere ⁊ eē in igne et cruciatur intollerabiliter tanq̄ in veritate ardeant quare quoniā veritas ⁊ substantia ignis apud eos nō ē. s; sola species ignis vel infantasia vel ymaginatione eorū est.

Manifestum est eos truciatur hm̄i ardoris a sola specie ignis pati. Eodē modo se habet et de somniantibus se tenere et contrectare poma aurea vel argentea ⁊ et lapides p̄ciosos. **M**anifestum enī est quia nihil huiusmodi rerū apud eos est sed sole species aut fantasmata in animabus delectantur aut dormientes speciebus aut fantasmatis huiusmodi tanq̄ ip̄arum rerū veritate quare necessē ē vt ⁊ possibile sit eos contrarijs somnijs contristari. Verbi gratia ablatiōe v̄l alio modo hoc est si somniant auferri sibi p̄nomatas diuicias vel alias sibi depire. et forsitan fiet hoc in eodem somno quo prius somniabat se possidere eas et tenere manibus et post modicum sibi auferri. Non est igitur mirū si vir ille sapientissim⁹ dixit sola apphensione ignis aīas hūanas solutas a corpibus et absq; veritate et substantia ignis posse torqueri. **S**i dixerit qz qz nō posset esse tm̄ tormentum a sola ymaginatione ignis preter veritatē ip̄ius atq; substantiam quantum esset cum veritate et substantia. **T**ā r̄ndi ei sup hoc qz si p̄sentia et veritas ignis nō addūt apphensiōi nō addēt tormēto hoc ē si nō augēt illa nō augēbunt illud. Declaratum etiam est tibi p hoc quia non solum ardoribus huiusmodi possibile est creatori cruciare animas quas voluerit per solam ymaginationem vel intellectum. Sed etiam omni genere tormentorum et hoc est qm̄ possibile est ei

Iuxta omnipotentissimam virtutem eius pingere vel describere in vi ymaginativa horribitas omnes atq; fortissimas species omnium generum tormetorum. Quod si quis inferat ergo supuacue creatus est ignis huiusmodi Respondeo quia multe sunt utilitates ipsi quoniam una est ut et corpora et vere torquat corpora animarum hominum et etiam animas ipsas.

Amplius. Cum ipse sit deus veritatis et veritas non decet magnificentiam glorie ipsius ut utatur mendacijs somniorum. Tercio quia motus somniandi tantum ardores non satis deterreret homines a vicijs et peccatis cum paucissimi intelligere possint animas posse vel somnijs vel suppliciorum imaginationibus cruciari. Nec dubites omnipotenti creatori multos esse possibiles modos vindicandi in hostes suos nec omnes vel mihi vel alijs hominibus esse notos.

Si quis autem querat an solus ignis in inferno sit an etiam alia corpora reminisci debes quia poete posuerunt ibi flumina et paludes ut lethetum flumen et cochiton et stige paludem forsitan autem hoc per metaphoras platonicas dicentes. Lex vero et doctrina sarracenorum ponit ibi arborem adachum amarissimi fructus tamquam ibi possit arbor aliqua vivere et fructificare disputare autem circa omnes fabulas atque deliramenta et figmenta insipientium non tam laboriosum est quam etiam supuacuum. Doctrina vero christianorum cui in parte concordat doctrina bebrorum licet fabulis impossibilibus et incredulissimis refertissima habet quod in inferno sunt aque gelidissime Sed neque aque ille neque ignis infernalis sunt per omnia earundem manerum quare ignes et aque que sunt apud nos. quia nec ignis ille extinguibilis est nec aque ille consumptibiles et forte nec calefactibiles propter longissimam igitur corporum infernalium ad corpora huiusmodi mundi superioris que est supra ipsum infernum dissimilitudinem atque distantiam ignoratur ex parte magna qualitates eorum habet autem admirationem magnam et questionem dubitabilem an infernum totus modus plenus sit. an sit apud ipsum vacuum et de vacuo iam alibi didicisti an possit esse. Similiter et de quantitate ipsius. Si enim iam totus plenus est corporibus suis. qualiter intrabunt in ipsum perne innumerabilium hominum corpora et fere sola pars totius humani generis modica seorsum salvabitur. Necessse igitur est ut ignis

et aqua qui ibi sunt exeant per maiorem suam parte et dent locum perditorum hominum corporibus aut ut rarefiant. inextimabiliter autem ut secum simul capiant corpora perditorum et de hoc quidem et de alijs que circa hoc sunt loquar in sequentibus.

Incipit secunda pars prime partis de vniuerso. De eternitate.

Equit ea que precesserunt inuestigare de ipso vniuerso an nouus sit an antiquus. quod est dicere an temporale an eternale siue eternum. Secundo de cura et gubernatione qua gubernari dicitur a multis et creaturari ab ipso creatore. licet a multis contradicatur. Tercio an status iste sit ei perpetuus status scilicet in quo est. an finem habiturus et etiam quem finem siue immutatioem. vtz in melius an deterius. et de ipsa nouitate vel de statu quem habiturus est. an sit ei futura perbenis. an iterum habitura sinez. an hoc debeat ire in infinitum. sicut aliqui opinati sunt. Et de ipso genere humano quem statum habiturum sit tam secundum animas quam secundum corpora humana. Et quoniam hec omnia prececidit inuestigatio de ipsa eternitate perstrutabor in primis de ipsa. Similiter de seculo et seculis et de seculis seculorum atque de seculo seculorum.

Sicut igitur quia opinati sunt quidam eternitates aliud non esse in essentia quam tempus. Unde et diffinierunt tempus esse partem eternitatis et isti fuerunt ytalici. Scilicet eos igitur non differt eternitas a tempore nisi secundum tempus totum a parte sua. et sicut maius tempus a minori. Secundum eos etiam eternitas non prececidit tempus. imo si vere pars est eternitatis tempus naturaliter prececidit eternitatem. omnis enim pars prior suo toto est. quoniam quedam causa ipsius. **A**mplius. sicut ante eternitates nihil fuit vel esse potuerit. sic nec ante totum tempus. **A**mplius. Nemo vnquam posuit eternitatem nisi infinitam. quare ante eternitatem nihil fuit. Si enim aliquid ante eam fuit vel precessit eam alio medio vel nullo. tunc enim scis. quia diem crastinam prececidit dies hodierna. et nox tota que media est inter istos duos dies que si precessit eam alio medio illi medio quasi contigua erat eternitas que finiebatur siue terminabatur ad illud. Erit ergo secundum hoc finita eternitas et habens terminum sentencie scilicet illius mediū quemadmodum dies crastina terminum habet iniciale finem noctis imminentis. Si vero prececidit eam sine medio. tunc terminatur ex necessitate eternitas ad illud. quemadmodum dies crastina ad noctem precedentem

tem in ipsum. quare modis omnibus sequetur ex huiusmodi positione eternitatem esse finitam. **M**anifestum autem est quod omnes diffiniunt eternum quod nec habet principium neque finem. et intelligitur principium et finem duratio nis siue permanentie sue. Similiter et eternum dicunt homines communiter quod nec incipit nec desinit esse quare eternitas infinita est secundum communem intelligentiam hominum. Dico insuper quod eternitas impartibilis est prius et posterius cum enim eternitatis esse permanens sit. imo ipsa eternitas permanentia interminabilis et ex vtraque parte infinita permanentia autem et fluxibilitas contraria sunt. ergo nihil fluxus est in eternitate nihil fluens. quare nec prius nec posterius est in ea. **A**mplius. Quid est tempus nisi fluens esse et nullo modo permanens id est sed nihil sui permanens in actu vel potentia. Si enim aliquid temporis permaneret iam non esset illud vel tempus vel pars temporis. cum esse corporis non sit nisi fluere secundum totum fluere irreceptibiliter et inestimabiliter. Quare esse eternitatis permanere est influxibiliter. **A**mplius. indefinita cadit in diffinitionem eternitatis. Eternum enim est ut predictum secundum intellectum omnium nec incipiens nec desinens. Desinentia vero essentialis est temporis sicut est fluere in tempore non est nisi continue cadere in non esse. cadere autem in non esse non est nisi desinere. quare desinentia essentialis est temporis. indefinita vero essentialis eternitatis tempus igitur et eternitas essentialiter contraria sunt. que sicut proprium et essentialis est temporis fluere vel desinere. ita eternitati permanere et stare. Quod si dixerit quod eternitas secundum totum est proprium stare. sed proprium esse essentialis fluere. destruit hoc duobus modis. Primum quod eternitas secundum ipsum totum est onomerum sicut et tempus. et propter hoc esse fluere vel desinere est essentialis alicui ex partibus erit essentialis et totum. quare nec actu nec ratione separabilis fluere vel desinere a tota eternitate sicut nec ab aliqua partem eius. Quare totam eternitatem necesse est continue desinere et cadere in non esse. Et attende quia ista positio est que admodum si quis ponat aliquid totum album et qualibet eius partem nigrum aut e contrario. Secundus modus destructionis est ex hac radice. quod nihil recipit in se contrarium essentialis sue. Est autem tempus fluxus continuus irretinibilis quoniam eius esse est fluere continuo et irretinibiliter. Eternitas autem e contrario stabilitas con-

tinna et influxibilis quonia eternū est stabile continuū influxibiliter q̄ ē dicere in definitibiliter. essencia igr̄ eternitatis cōtra ria est fluxibilitati et desinentie. Non recipit igr̄ illā vel in se vel in partibus suis cū essencia ipius ab essencia partū contrarietate diuersari nō possint. Jam igr̄ declaratum est tibi per hoc temp̄ nō esse eternitatem nec partē eternitatis z in eternitate non posse esse p̄us neq; posterius sc̄dm successiones aut fluxum siue desinentiam. Quare esse eternitatis totum simul est nō inq̄ simul comitātia tēpali sed abnegatione positatis et posterioritatis. quēadmodū si dicerem q̄ in ea nihil ante. nihil p̄. Declaratū etiā est tibi ipsam esse infinitāz et interminabilem ex vtraq; parte hoc est nec habere p̄ncipiū. nec habere finē. Sicut nec h̄re p̄mū nec habere vltimū. et p̄pter hoc nec habere mediū. Ubi em̄ ē mediūz in duratione necesse est eē p̄us et posterius z successione ordinē. quare simplicē z impartibile necesse est esse eternitatē hoc aut sequuntur multe questiones. Prima est cū eternitas sit impartibilis. tempus autem infinitū partibile est igr̄ eternitas ad tempus quēadmodum ipm̄ nūc impartibile ad totū tempus. Quare tempus ē i infinitum maius q̄ eternitas. Nemo autēz dubitauit vsq; hodie. quin eternitas sit maior in infinitum tempore. z quia temp̄ infra eternitatem est ipm̄ em̄ z p̄cedit eternitas et sequit̄. Si enim cessaret ip̄s p̄ ipm̄ eternitas. hoc est dicere. si desineret esse tēpus. Similiter si cepit tempus ante ipsuz fuit eternitas.

Atende igr̄. q̄ ip̄e creator benedictus simplex z impartibilis et m̄ ē infinitus et immensus amplitudine sua z immēitate omnia inter se p̄tines et circūdans. Qua autē amplitudine z circūspectione omnia circūcludit et circūscribit intra se. z claudit omnia atq; continet. Manifestum est q̄a in corpali. **A**tende et aliud exemplū. quō species que in se impartibilis ē corpali ter id ē fm̄ longuz z latū et altuz. Sic et linea amplitudine generalitatis que vtriq; sp̄ialis amplitudo ē. Continētia v̄o corpali nō p̄tinet nisi p̄tes suas. Alio v̄o mō cōtinet p̄cta que in ea sunt ad quarum nullū habet in quātitate cōparationē p̄portionalem. et p̄pter hoc verissime dicit̄ in infinitū maior q̄ eoruz. hoc est sup̄ omnē p̄portionē cū sit ad v̄nū

quodq; ip̄oz plusq; dupla plusq; tripla z ita i infinitū. Verissime igr̄ dici potest ex eis que iam dixi tibi q̄ indiuiduū ē in amplitudine speciei. Sic punct̄ in linea et hoc ē quonia nūerus indiuiduoz infinit̄ est. quare amplitudo speciei potēcialiter infinita ē q̄ntū ad indiuidua. Nō em̄ cōtinet amplitudo tm̄ eius p̄portionaliter indiuidua que sūt in actu. imo quecūq; eē pos sūt et q̄buscūq; ratio ipius potest cōpetere. qd̄ ē dicere q̄ nō ē limitata hec species homo vt continere non possit nisi indiuidua que sunt vel que fiunt vel que futura sunt quasi opteret capacitātē eius et amplitudinē dilatare si placeret creatori plures homines creare q̄ ap̄ se statuerit aut angustari si pauciores ei creare placuisset. Omni q̄ppe intelligētī manifestū ē in amplitudine speciei in se vtriusq; immutataz penitus p̄manere. Et p̄pter hec exempla auencebron licet laudāda sint z intellectū post admiratā nō tamē ita p̄pa sunt z cōueniētia materie de qua agitur hic. Dixit em̄ idem phylosophus q̄ mūdus sensibilis siue sensilis ē in ip̄o eē vniuersali quasi diceret in altitudine vel amplitudine ent̄ z accipias ens cōmune ac generale tanq̄ cōmune omniū. In illa amplitudine cōtatis ipius ē mūdus sensibilis tanq̄ nauicula in medio maris aut tanq̄ auicula in medio aeris. Non em̄ dubitandū ē quin z mare finitū sit z aer z q̄ finitū nō potest p̄tinere infinita eiusdē quātitat̄ hoc ē quātitatē eiusdē generis cum ip̄o z p̄pter hoc mare quātūcūq; sit nō potest cape nauiculas infinitas quātūcūq; p̄uas. Similit̄ neq; aer auiculas. Declaratū em̄ ē tibi alias q̄ nullū finitū aggregatū eē potest ex i finitis tantis sui generis qd̄ est dicere. nulla quantitas ex infinitis cubitis et digitis. Quare manifestū est. quia quecūq; nauicula quātūcūq; p̄ua in mari existente detrahitur amplitudini maris capacitāte ipius nauicule quātūcūq; parue. Quare manifestū ē certū eē numerū z determinatū vltra quē nō posset cape etiā vnā nauiculā vel medietatez vnus de nauiculis intelligo equalis quātitatis. Necesse igitur est ipm̄ dilatari z additionem fieri supra amplitudinem eius. Si maior numerus nauitū in ipm̄ mittendus eēt. De amplitudine autē speciei z generis declaratum est tibi alter esse.

Debes etiam scire q̄ quātitates nō

Pars prima de vniuerso

sunt proportionaliter compabiles que nō sunt eiusdē generis et qbus non est vnus modus mensurādi et ppter hoc eternitas et tempus nō sunt adinuicē compabiles. Quapropter amplitudo corpālis et amplitudo spiritalis nullā habent adinuicem proportionē amplitudinē nanq; corpālem facit multitudo partiū et aggregatio amplitudinē vō spūales vnitas et simplicitas et hec ē causa ppter quā creator altissim⁹ et benedict⁹ ē in vltimitate amplitudinis sicut ē in vltimitate simplicitatis et imprimitatis et quis ē ordo simplicitatis et imprimitatis. idem ē ordo amplitudinis spiritalis et capacitatis. Sicut faciā te scire in tractatu sequēti hūc q erit de substancijs spiritalibus et abstractis. Quia igr amplitudinē seu latitudinem seu longitudinem in eternitate facit stabilitas in tempore vō fluxus seu fluxibilitas. Impossibile ē compalia esse proportionaliter eternitatē et tempus. p hoc enim q stat inchoabiliter et indefinibiliter. non habet p̄mū neq; vltimū et ideo nec p̄us nec posterius nec mediū. tempus econtrario se habet p hoc q fluit irretinibiliter et hoc ipm facit in ea simplicitas. Simplicitas em̄ phibet eam ab aggregatione ptium et ordine iparum. q̄re phibet eam habere p̄us et posterius et psequēter p̄mū et vltimū. Juxta hanc viā sciendū tibi. qa tempus locus et numer⁹ improporcionales sunt adinuicē. neq; em̄ vere dicere q aliq; numerus ē maior aliquo tpe aut econuerso. Similiter neq; tempus loco aut locus tempore. et ridēde sūt huiusmōi locutiones sophistarū et opationes qbus dicūt horā vel aliam ptem tēporis maiorem esse vel minorem vel egle miliario. Uidi autem tēpe meo doctores gramaticos q sic loquentes vel gramatice loqui dicerent. Debes etiā scire qa de verbis q maxime cōgruit eternitati ē verbū essendi standi. Sicut et pmanendi et hoc in p̄senti tpe solūmō fuisse em̄ vel fore stetit se vel staturā esse p̄mansisse aut pmanuras eē nō p̄p̄tinet ad eā. et causas sup hoc iam p̄dixi. et in libris p̄phetarū cū de creatore loquēf ipi p̄phete iuenies sepe q est vel es ad ipm vel de ipō dicūt. Raro aut de eo dicūt alioz tempoz vba quāq; et irrationabiliter de eo dici possint. S; cū in terptationib⁹ et expositionib⁹ q; alibi didicisti. aristoteles aut dixit lineā curuā et lineā rectā incōmesurabiles eē. causam vō

ppter quā hec dixit. qa nō ē eis idem modus mēsurādi et hoc ē qm̄ lineā recta mensuraf fm̄ distantia extrematū suarū ab inuicē. Maior em̄ lineā recta d; q; alia cuius extremitates mag; distāt ab inuicem. Nō em̄ idē modus mēsurādi lineae curuae. Alioquin omnis corda ess; equalis arcui suo et econuerso.

Beuertar aut̄ adhuc ad imprimitatē eternitatis et dicā qa ppetuitas videt eē medietas eternitatis. habet em̄ medietatē ratiōis ipius. Cum enī eternū sit q nec habuit p̄ncipiū nec habiturū ē finē. Medietas istī ratiōis ratio ē ppetuitatis. Eodē mō si dixer; qa vnūq; q; ē inchoabiliter et indefinibiliter. Indefinitas idē ē q ppetuitas q̄re videt eē medietas eternitatis. **A**mp. duratiōis eterne accipe mediū vel medietatē. ppetuitas ē medietas istī duratiōis. Tāta em̄ ē duratio q nō incepit et terminaf in hoc nūc p̄senti. quāta ē duratio q icipit ab eo de; et nūq; finief. q̄re p̄sens nūc diuidit totā durationē q nec icipit nec finief. ē in duas istas ptes equas. Et in vtraq; istarū ē medietas ē totū. Scitote ergo qa duratio d; duab⁹ intētionib⁹. Una nāq; intētio ē d; temp⁹ vite seu pmanētie siue existentie ali cui⁹ rei et ē mēsurā vnus cuiusq; eoz et nō congruit verbū duratiōis fm̄ intentionē istā nisi in tpe existētib⁹ hoc ē eis quo eē. vel actiōes fluūt cū tpe. Sic eē motus fluūt cū tpe. Sicut actiones celestiu⁹ corpoz similiter passionē et opationē naturaliu⁹ et vite etiā multoz aialiu⁹ cū tpe fluūt. et sic se h; de oib⁹ q inceperūt in tpe vel ex tpe. **D**ia em̄ h̄mōi nūerant a tpe vel fm̄ eē vlt fm̄ actionē et passioē suas. talia igr sūt oia mobilia et alr mutabilia et de penib⁹ dico id ē quoz eē nō ē definibile qa et fm̄ eē suū mēsurā a tpe cū a tpe p̄ncipiū terminet ipē. licet em̄ nō finiat eē eoz in tpe tñ mensuraf a tpe. licet a tpe nō finito si tēpus debeat eē ifinitū. De hoc ei questio ē plime difficultatē et nō ē dubiū. qn qdam mēsuratio tpalis sit talis imēstatē. Quodamō ei mentif lineā q dic eā finitā in se et ifinitā ad punctū. et ppter hoc ppetuitas quedā mēsurā ē et si aliq; corpa ifinita eēt vel aliq; lineā ifinita ex altera tñ pte finita nō incōueniēter diceret. Infinitas huius mēsurā eē lineae talis nec videtur eē aliq; ratio si finita mēsurā mensurat finitum quin et ifinitū i finita. Si ifinitū ē aliqd

in quocunq; genere quantitatis. Quemadmodum si quis diceret quod quemadmodum si quis dicat quod decem puncta numerat numerus finitus scilicet denarius et mille millenarius et ita de singulis alijs numeratis et numerus eodem modo puncta infinita et innumerabilia numerat infinitus numerus et sermo autenticus et sanctus habet quod numerus annorum dei inestimabilis. Verum quoniam deesse huiusmodi substantiarum nihil omnino fuit cum tempore sed totum est integrum et illesum per omnia in quolibet nunc ipse temporis non proprie eorum esse dicitur esse in tempore. quemadmodum enim quod totum est in uno puncto loci non proprie dicitur esse in toto loco. Similiter neque quod est in parte loci non proprie dicitur esse in toto loco. sed magis finit accidens. quemadmodum nec locus alicuius dicitur nisi quod ipsum precise continet. maior vero locus dicitur locus ipsius quod non ipsum totum non implet. Sic anime humane nullomodo nostre dicitur esse in tempore quod est minus duratione earum aut maius. et esse earum in corporibus proculdubio esse temporale hoc est a tempore mensuratum cum initium habeat et finem in tempore. Similiter actiones et passionem quas agunt in corporibus et per corpora tempore mensurabiles sunt et mensurantur. Deesse vero eius apud se hoc extra corpus non est questio. si in eo statu actiones aliquae sunt ei vel passionem licet spirituales quoniam tempore et puncto tempore mensurantur. Si enim subito et durationem nullam habentes. **M**anifestum est quia puncto temporis mensurantur si vero permanent. sed finem habent cum certum sit eas incipere. manifestum est eas tempore mensurari. Quod si finem aliquae earum non habent erunt infinite secundum durationem et hoc a parte futuri. ex alia enim parte finite sunt cum incipiant et principium habeant in tempore. Si enim tempus infinitum est cum tempore essentialiter mensura sit erit mensura infinita. rursus talium scilicet quae in tempore incipiunt et tempore finiuntur. **M**anifestum enim est quia augmentum quantumcumque sit non mutat essentiam eius in quo est aut speciem. nisi in his solis quae determinata habent essentiam ut numeri quorum unusquisque determinatam habet essentiam. Et ideo additione et detractio etiam unius unitatis secundum speciem diuersantur hora vero non videtur secundum essentiam qua est tempus alterius speciei esse quam dies. Licet posset dici forsitan alia species mensurae vel quantita-

tis et propter hoc determinationem. Sicut cubitus et duo cubiti diuersae species mensurae sunt. propter manifestam determinationem qua existit altera ab altera. esse enim temporis ut supra dixi tibi totum est fluere et in hoc non differt dies ab hora vel e converso. Sed reuera determinationibus differunt. et haec est intentio mea in hoc et determinatione ista essentialis est quantitati per modum quo quantitas est. De tempore vero an sit infinitum an sit finem habiturus apud sapientes questio est Aristotelis. nam quod visum fuit vel habuisse initium neque habiturum finem. et de hoc erit perscrutatio tibi sufficiens in sequentibus in quorumvis nunc sum. Quod autem querebam in precedentibus videlicet an perpetuitas esset dimidiata eternitas. Jam dixi tibi quod non est nullomodo partibilis eternitas sed reuera. si tempus esset iuxta opinionem Aristotelis Sine principio scilicet et sine fine reuera perpetuitas esset dimidium temporis ex utraque parte infiniti hoc autem dici non equivoce potest eternitas. Jam enim patefecit tibi contrarietatem manifestam inter eternitates et tempus ex quo apparere tibi potest. quod qui dixit tempus partem esse eternitatis vocavit totum tempus scilicet infinitum eternitatem propter quod in ratione seu diffinitione sua non est locutus de illo. sed de partibus determinatis ipsius et ideo cum dixisset. Tempus est pars eternitatis adiunxit cum anni mensura diuturnaque circa mensurationes. Reuertar autem ad ipsam eternitatem et dicam quia ipsa est contraria temporis sicut ostendi tibi iam et quia ipsa impartibilis est partibilitate communitatis et quia ipsa circumdans tempus et tempore maior absque comparatione proportionali. Deinde dico quia ipsa propria creatoris benedicti atque sublimis. omne enim aliud cepit et fuit postquam non fuit quod est dicere quoniam aliud habet esse post non esse. et hoc faciam te scire in sequentibus post parca. Solum enim esse creatoris est necesse per se ex omnibus modis suis. omne autem aliud est possibile esse per se et non necesse esse imo est cessans esse quantum in ipso est. et propter hoc recedit et reuertit in non esse quantum in ipso est nisi retineatur per creatorem quod est dicere per ipsum necesse esse per se.

Determinandum autem est. ac studiose perscrutandum de ipsa eternitate quid sit eius esse videlicet an esse ipsius creatoris an aliud ab illo an pri-

Pars prima de vniuerso

uatio. **Q**uod si dixerit quia cum ipse esse creatoris. Qualiter igitur erit contraria temporis esse quippe creatoris non habet contrarium neque oppositum neque non esse. Sicut iam te scire feci in alijs. Si vero dixerit quia esse eternitatis est aliud ab ipso esse creatoris cepit igitur eternitas cum omne aliud ab ipso ceperit. vel quia nondum illud declaratum est dicam. quia eternitas est ad minus possibile esse in seipsa. et propter hoc desinibilis et cessans abesse quantum in ipsa est. Jam autem transiisti hec ubi dictum est quia nihil recipit contrarium suum vel essencie sue. Non enim est nigredo dealbabilis villo modo: nec frigiditas calefactibilis nec ipsa indefinibilitas desinibilis. Si vero dixerit quia eternitas est cōtinuitas essendi erit eadē questio. **Q**uod si quis dixerit quia ipsa est priuatio inceptibilitatis et desinibilitatis cū cōstet priuationes nihil esse tunc consequens est et concedat eternitatem nihil esse. et neque etiam posse esse quod multo fortius de tempore verisimile cum totum preteritum tempus iam non sit et totum futurum nec dū sic medium vero nulla particula temporis sit. **Q**uod si dixerit quis quod eternitas est status creatoris vel stabilitas qua stat inesse suum in inceptibiliter et indefinibiliter. et per omnem modum influxibiliter non effugiet per viam istam. Eadem enim questiones sunt de statu et stabilitate. Dico igitur quia eternitas non est nisi esse creatoris aut creatoris ipse. sed non eternitatis plures dicit quod esse ipsius videlicet priuationes incipiendi et desinendi. Similiter et fluxus atque mutationes et hoc tam actu quam potentia quam reuera esse creatoris sequitur multe priuationes huiusmodi quibus vtrunque insinuat nobis gloria et magnificentia ipsius. **Q**uod si dixerit quia indefinibilitas non est pura priuatio sed est fortitudo et firmitas ipsius esse creatoris prohibens ab eo definitionem et inceptionem et actu et potentia non est dicendum. quod huiusmodi homo erret sed de fortitudine huiusmodi et firmitate restant eadem questiones que de eternitate precesserunt quare non effugiet quare reuertatur in id ipsum quod dixi videlicet quare eternitas et indefinibilitas et cetera huiusmodi non significant nisi esse creatoris. Sed ut prohibetur ab inceptioe et definitione et fluxu et mutatione. Siue autem dicas esse sic prohibetur. **N**e esse cum hu-

iusmodi prohibitionibus non refert et eternus et eternitas non differunt. Sicut deus et deitas et non dubitat aliquis intelligens quin deus sit sua deitas et e converso. Sic eternus deus et eius eternitas res vna sunt. Licet igitur abstractiuum videatur nomen deitatis non est ita abstractiuum nec aliquid delinquatur de significatione nominis concreti quod est deus. imo totum significat quod hoc nomen deus nisi forsitan in alia significatione. **Q**uod si abstraheret nomen eternitatis solas priuationes a significato huius nominis eternus tunc proculdubio significaret res que non essent que priuationes tamen et verum significaret ista oratio eternitas nihil est.

Dicit hoc autem conueniens est ut **P**roinquiram de sermonibus communibus quibus dicunt homines omnia et presentia et futura et preterita esse in eternitate. Simul presentia et etiam simul videri ac simul eisdem essent. Et quid sit esse in eternitate nec non et comparatione eternitatis ad tempus ubi et ponas ymaginabile comparationis ipsorum ad invicem. **P**rimum igitur inquiram vtrum eternitas precesserit et quantum et qualiter. Dico igitur aut eternitas precessit tempus aut non precessit. Si non precessit eadem ratione nec presecutus est tempus quare simul incepit cum tempore et simul desinet et erit equalis eidem et erit finita si tempus finitum est. Si vero infinitum non erit maior eternitas quam tempus cum nec prius fuerit nec post futura sit. Si vero precessit tempus aut precessit eam tempore siue parte temporis aut parte sui autem se tota et tempore quidem non potuit ipsum precedere cum nullum tempus fuerit ante totum tempus. precessit igitur tempus eternitas vel se tota vel aliqua parte sui. **M**anifestus autem est quia non parte aliqua sui precessit ipsum cum partem non habeant quare precessit eam tota se. quemadmodum dicitur quod linea que libet tota se maior est quolibet puncto. quod si verum est tota igitur eternitas fuit ante tempus et tota precessit ipsum. quare postea nihil de eternitate vel fuit vel futurus est. **A**mplius. Si tota eternitas precessit tempus eadem ratione tota sequetur ipsum. quare tota futura est post ipsum. nihil igitur de ea vel est modo vel fuit ante.

Amplius. Ipsum esse temporis cepit et habuit primum sui eius non esse ante quod

esset tempus aut erat perpetuum. aut erat eternum. et eternum quidem dici non potest fuisse cum sit terminatum siue finitum in ipsa creatione primi instantis totius temporis. Perpetuum vero dici non potest cum non inceperit quoniam desierit deest igitur hic prima nominatio. Dico igitur quoniam non esse temporis econtrario se habet perpetuitas. perpetuum autem habet inceptiorem siue definitionem. non esse vero temporis definitionem sine inceptiorem et propter hoc nominari potest proprie an perpetuum quoniam econtrario se habet illi. Eternitas vero et se tota precessit tempus et se tota est posterior tempore. Causa autem in hoc est quoniam tota semper est eternitas nihil de ea succedit nihil eius omnino fuit quare non sequitur. Si tota fuit ante tempus vel precessit eternitas. quoniam propter hoc nihil eius futurum sit. quemadmodum si quis dicat quoniam deus totus est in celo et supra terram ergo nihil eius est in terra vel sub terra. esse enim eius in celo supra terram non prohibet esse ipsum in terra et sub terra. quoniam totus ubique sit eternitas tota semper et propter hoc esse ipsam ante tempus non prohibet ipsam esse post tempus. Apparet enim tibi ex hoc quia perpetuitas et antiperpetuitas non completum durationem eternam siue eternitatem durationis et hoc est quoniam potest aliquid medium intercidere. sicut vides quod perpetuitas anime humane que nunc creatur et antiperpetuitas ipsius non esse celi non complent unam durationem eternam. Deest enim ab huiusmodi duratione eterna tota duratio celi a creatione sua usque in presens nunc. Cave autem tibi ab huiusmodi comparationibus non enim sicut linea dicitur maior puncto suo iniciali vel terminali maior se tota. Sic potest dici. quod eternitas maior tempore se tota quemadmodum nec ipse creator potest dici mundo maior se toto. primum. quia magnitudo creatoris et magnitudo mundi non uniuoce dicuntur et propter hoc non sunt ad inuicem comparabiles sicut alibi didicisti. Deinde cum punctus inicialis vel terminalis alius cuius linee sint in eodem situ et punctus in linea et de linea sit tota linea et reuera est post punctum. et detracto puncto de linea nulla particula propter hoc detrahetur. et ideo linea non fieret minor. Non ita au-

tem se habent eternitas et tempus non enim eternitas punctus temporis est nec velut in eodem situ aut eadem serie sunt eternitas et tempus. Similiter nec deus et mundus sic inuicem habent nec anima humana nec corpus ipsius. Si vero queritur de eternitate an sit in tempore distinguendum est indubitanter quemadmodum et cum dicatur an deus sit in tempore. Non enim est in tempore sicut sepe dictum est. sed comunicabiliter ut ita dicatur est enim dum tempus est et quandoque aliquid temporis est. Quod si quis dixerit. quia si sola comitantia huiusmodi facit deum esse in tempore. Juxta modum istum posses dicere quod es in qualibet domo et qualibet ciuitate quoniam es dum quelibet domus aut ciuitas est. Tu scis in hoc quia esse in tempore et esse in loco non dicuntur intentione una esse enim in loco hoc est circumdari et contineri ab ipso loco. motus autem qui est in tempore nec circumdatur eo modo a tempore hoc est per omnem diuisionem et partem sed quasi per longum successione applicatur ei. et propter hoc solum breue et longum de tempore dicitur in nominibus diuisionum latum enim et strictum altum et profundum nequaquam de tempore dicuntur. Motus ergo dicitur in tempore proprie quod ipsius precise comitatur videlicet quod nihil habet ante primum seu principium motus. nihil post ultimum sine sententia ipsius et ista comitantia est mensuratio temporalis quamquam longe sit a creatore qui et tempus omne eternaliter precessit et eternaliter post ipsum futurus est et ipsum tempus illum continue deserit dum quotidie et irresistibiliter ut dictum est fluit. Ille stat immobiliter per omnem modum inflexibiliter usquequam. Et igitur huiusmodi comitantia inter creatorem et tempus qualis cogitari potest inter stantem in ultimitate stabilitatis et fugientem in ultimitate fugacitatis.

His autem ita se habentibus persequar de hoc quod omnia dicuntur esse in eternitate a quibusdam et mundi inibi et hoc simul et quid sit proprie ac vere esse in eternitate. Dico igitur quia proprie et vere esse in tempore est esse mensuratum a tempore secundum longum successionis ipsius us temporis et proprie et vere esse in eternitate

Pars prima de vniuerso

tate erit esse in statu et vltimitate stabilitatis hoc autem solius est creatoris altissimi et benedicti. **A**mplius. Si solum vere ac pprie temperate est soluz pprie et vere in tempe. Solum ppe et vere eternuz erit solum vere et ppe in eternitate. Et respondo in hoc quia ita est videlicet qd sol creator in eternitate est vere ac pprie. Ratio enim eternitatis vt supra dixi tibi non est duratio non habens pncipium neq; finē imo neq; status quales descripsi tibi videlicet in quo nec fluxus nec mutatio nec prius nec posterius qd est dicere status p omnem modū influxibilis ininceptibilis indefinibilis impartibilis. Qui autē omnia dicūt esse in eternitate Si recte intelligūt pene eandem habent intentionem in sermone isto quā habent cū dicūt omnia eē in deo hoc enim sermone intelligunt ipm creatorem immensitate sue amplitudinis omnia circundare et ambire. et velut intra claudere ipsi etiam dicunt per modū istum tempus esse in eternitate et volui et fluere ipsum intra immensitatem eternitatis. quemadmodū et totus mundus mobilis voluitur et mouetur intra immensitatem ipsius creatoris cum ipsum totaliter circundet immensitas creatoris est em̄ supra ipsum vt dominatus altissimus ipius et infra ipsum et supportans ipsum et sustentans ne recedat in non esse et circa ipsum vt conseruus ipm atq; custodiens.

Bonaventura lib: 2. 1. distin. xvij. q. ii.

Contra omne quod connotat temporale dicit temporaliter s; verbū non dicit temporaliter in diuinis q; in pncipio erat vbi. ergo verbū nō connotat tempale. q; ois creatura vel creatū temporaliter incipit accipiēdo large tēpus. ergo verbū nihil connotat in patione ad creaturas. Si tu dicas qd connotat in habitu nō in actu sicut eterna dispositio et predestinatio.

Contra si nūq; aliqd fieret vel fiendū eēt adhuc pater seipm diceret. ergo et vbi mēte concipet. ergo verbū eēt si nūq; vlla creatura esset futura vel p̄sens ergo zc.

Ite dicere verbū est necessariū et pductio p̄sone ē necessaria. s; pductio creature ē voluntaria. vnde cū pducit eam possit nō pducere. si ergo simpliciter necessariū nō claudit in se cōtingens verbū non dicit respectum aliquem ad creaturam. Ad hoc dicendū qd nullū eternū cōnotat

tempale. dicendū qd verū ē in actu. vnde verbū ppe loquēdo nō connotat effectū sed dicit respectū nō ad creaturam iam existentē. vel etiā futurā tū verū etiā possibile fieri et sic patet responsio ad istam instantiaz. Ad illud qd obicit qd pductio verbi est necessaria et eterna sed creature voluntaria. Dicendū qd quāuis actualis pductio creature sit voluntaria. tamē potēcia pducendi et scientia ē necessaria. Impossibile em̄ est deum non posse. et impossibile est deū nescire creaturas pducere.

De o vero qd dicunt omnia p̄sentia esse in eternitate et simul questionē habet qualiter hoc intelligant. Contraria enim simul in eodē esse non possunt quomodo igitur ē. Socrates in eternitate est ne ibi simul senex et puer. Sanus et eger. et an est ibi sola senectus eius an sola puericia an sola sanitas. an sola egritudo socratis an ambe. an neutra. Quā si neutra nō sunt igitur omnia in eternitate. Quā si ambe cū in eternitate nō sint prius et posterius neq; ante nec post. Erunt igitur simul in eternitate quare socrates erat puer et senex sanus et eger in eternitate et ad hunc modū se habet de omnibus alijs contrarijs ex quibus inuicem est permutatio. Et generaliter quomodo intelligūt ea esse in eternitate simul que simul esse nūq; potuerūt in tempore. **A**mplius. Aut sunt in eternitate que p̄terierunt aut que futura sūt scdm veritatem suā. hoc est prout fuerunt et futura sunt aut non. Si sic ergo cum fuerint et de futura sint scdm prius est posterius et in ordine successionis erunt similiter et in eternitate erit igitur in ea prius et posterius et ante et post et successio. Jam autem p̄hibita sunt nomina huiusmodi ab eternitate. Si vero non fuerint ibi fm suam veritatem quam dixi cum aliū modum essendi non habeant q̄ successiuum et ordinatum vt dixi vel nullomodo igitur erūt ibi. aut figmentaliter et falso erūt ibi. Dico igitur in hoc quia me et te iam expe diui super hoc nihil enim temporalium potuit iam ubi patefactum est in eternitate vere ac pprie esse potest. Sed sermo huiusmodi hominum habet intentionē huiusmodi quia omnia q̄ habet eternitas sunt apud eas semper p̄sentia cū nihil apud eam influat aut p̄tereat. incipiat aut de

finat. Quis ergo generaliter intelligunt de rebus omnibus. hoc est temporalibus et spiritualibus quia omnia hec sunt in eternitate presentia intelligunt indubitanter quod creatori eterno qui est lucidissimus aut infallibilis inspector omnium seculorum habet omnia sibi presentia hoc est videt et intuerur. quoniam non magis videt presentia quam preterita vel futura vel quolibet modo aliter absentia. Sicut enim nihil addit cognitioni luminosissime ipsius rerum presentia vel existentia illa nihil detrahit eidem eorum preteritio vel futuritio. Causa autem in hoc est quoniam creator non videt per aliud quam per seipsum. ipse enim est sibi lux per quam videt et ipsemet est sibi similitudo vel exemplum vel speculum in quo videt quid videt. Se enim ipsum intuens videt omnia de hoc tamen faciam considerationem que tibi sufficere debeat in tractatu qui sequitur istum.

Exemplum vero ymaginabile comparationis eternitatis et temporis quod promisi tibi est ut ymagineris totam immensam eternitatem et intra eam totam temporis ita quod tangat eam in vno puncto tamen hoc enim alibi didicisti quia siue circulus circulum. siue sphaera sphaeram contingit. et hoc sit intra siue extra in vno tamen puncto contingere necesse est. Quia igitur eternitas tota stat ut audisti et tota simul est ymaginare quia quatenus rota temporis rotam eternitatis tangit quatenus et tamen est. quare quia punctatim tamen tota sua reuolutione ipsam tangit punctum et est ipsum tempus et propter hoc nihil totum de tempore simul est. Simile est si ymagineris totam eternitatem luminosissimam et luminositatem eius esse ipsum esse ipsius vel entitatem et ex ea influere lumen eius super tempus quatenus ipsum tempus receptibile est ipsius. et quoniam non est receptibile ipsius esse secundum totalitatem aliquam hoc est neque secundum suam totalitatem neque secundum totalitatem alicuius ex partibus suis nunc fluit lumen essendi ab eternitate super ipsum nisi punctatim. quemadmodum neque tangibilis est rota huiusmodi nisi punctatim propter fluxum enim suum irretinibilem non est illuminabile nisi punctatim. Adiuuaberis etiam in hoc si ymaginatus fueris aquam exeuntem de vase aliquo guttatim vel aliter exire nequeuntem. a deo enim

est fortis potencialitas ad omnia angusta vel de ea exire nisi punctatim tempus non potest in actum sicut angusta foraminis ex antedicto vase non permittit exire ex eodem aquam nisi guttatim. omnium quippe rerum creatoris debilitatis esse est tempus. hoc autem apparet ex hoc quia actualitas eius est in vltimitate paruitatis. potencialitas vero e contrario. est enim tempus secundum nimum sui hoc est secundum punctum tamen et est non est secundum plurimum sui. et istud esse intelligo hic vltimum actualitatis illud vero non esse hoc est quod competit tempori. intelligo hic plurimum potencialitatis. Admiratione autem dignum videtur quod inter forte esse eternitatis et debilissimum esse temporis medium non est ut videtur. Illud enim si esset medium aut esset fluens totaliter ut tempus aut esset totaliter permanens ut eternitas et vtro istorum modorum esset medium et hoc non esset vnus. imo esset aggregatio eternitatis et temporis. Si vero permanens. permanens esset pars eius. et vere fluens esset pars altera. **Q**uod si quis dixerit quod orizon eternitatis et temporis quem ponit philosophi est medium communicat enim ut videtur vterque. et iste orizon non est nisi perpetuitas et perpetuitas communicare videtur cum tempe in ceptionem et cum eternitate indefinitate. et propter ista duo dixit philosophus ipsum esse orizontem eternitatis et temporis et propter eternitatem supra tempus propter eternitatem in quo propter in ceptionem. Supra tempus vero propter indefinitatem esse et isti videbant sentire tempus esse finitum id est finibile duracione quantum ad hoc quod dixi supra tempus orizonta vero notauit ipsam perpetuitatem orizon et circulus est diuides duo emispha videlicet id quod appet de celo super terram quod est indubitanter medietas ipsius et id quod appet quod scilicet terra prohibet videri quod est ex necessitate reliqua medietas. **U**n deus intelligi quod in ipso initio perpetuitatis esse diuisio tamquam per media ipsius eternitatis sic supra dixi tibi. Sed huiusmodi eternitas non potest intelligi nisi si tempus eternum orizon autem intelligit orizonta zona et vulgari dicitur huiusmodi circulus finitor visus nostri. Unde sole et luna et stellas tunc videre incipimus cum orierint motu suo reuolutionis super orizontem nostrum. Tunc vero ea videre desinimus cum descendunt subter ipsum. Potest autem et merito queri. quid intelligit philosophus quia omne esse. aut est ante eternitatem et supra ipsam

aut est in eternitate et cum ipsa aut est post eternitates et supra tempus ut anima que est in orizonta eternitatis. Nihil autem potest intelligi ante eternitates esse aut ultra ipsam nisi ipse creator benedictus et hec anterioritas vel posterioritas non potest esse nisi causalitatis qua generaliter causa omnis efficiens intelligitur potest esse omni causato suo. Impossibile enim est ut eternitate et tempore precesserit eternitate tempore quidem ipsum precessisse eternitatem est impossibile quoniam tunc necesse esset tempore illud precessisse eternitatem quare eternitas esset finita et terminata ad tempore illud. Similiter impossibile est quod creator eternitate precesserit eternitatem. tunc enim oporteret quod vel eadem eternitate precesserit eam vel alia. Si eadem esset igitur eternitas eadem potest se ipsa. Si vero alia esset igitur eternitas altera post alteram et hoc non posset esse nisi vno duorum modorum videlicet ut aut sine medio esset post illam aut non. et tunc esset terminata ad illam et inciperet ab illa quem admodum dies ad suum crepusculum vel noctem precedentem immediate ipsum. Si vero medium esset inter duas eternitates esset posterior eternitas terminata ad illam et inciperet ab illo. et ita esset finita ab illa parte eternitas. ¶ Manifestus igitur est quod ante eternitatem nihil est duratione. quod nec tempore nec eternitate ut iam patefecit tibi. Eodem modo se habet a parte altera. Quod igitur creator benedictus dicitur esse ante eternitatem ordinis dicitur non per ordinem durationis aut successionis.

¶ Sicut etiam quod eternitas ista non est secundum Aristotelem neque secundum intentionem cuius physicus est iste sermo nisi tempus eternum hec est duratio ex utraque parte infinita. Verum an huiusmodi duratio possibilis sit in aliquibus rebus creaturarum faciam te scire in sequentibus et declarabo. quia nec tempore nec aliud continuum villo modorum potest esse infinitum. In hac ergo continuitate et cum ea posuit Aristoteles esse intelligentias decem vel plures si plures essent quod decem. hoc enim non determinavit in metaphysica sua. Sed posuit tot esse intelligentias mouentes corpora celestia quot erant motus celestes. sed neque numerum motuum celestium declaravit tractatu qui adhuc ad me pue

nerit. Inductus autem fuit ad exponendum intelligentias in eternitate specialiter creditas autem qua credebatur credidit eas nihil habere in potentia et propter hoc nihil eis addere posse. nihil nominis posse acquiri ab eis. Sed totum abesse actu quicquid habere naturaliter poterant et propter hoc nihil eorum que habent eis posse fluere nihil eorum que non habent ad eas posse influere et hec est quedam indubitanter propinquitas et vicinitas ad eternitatem.

¶ Mirabile autem est et questionem habens non leuem quod habet sermo propheticus ipsius prophete hebreorum et legislatoris ipsorum. Dominus inquit regnabit in eternum et ultra. Et alius eiusdem gentis propheta. Dominus regnabit in eternum et in seculum seculi. Aut igitur aliquid est ultra eternitatem et post ipsam aliquid in quo est vel tempus vel eternitas vel perpetuitas aut non. Si sic tu scis quod hoc iam prohibuitur est per ea que precesserunt. ex eo enim sequeretur eternitatem esse finientem ad illud si immediate esset ultra eternitatem. Si vero medium intercederet inter illud et eternitatem finiretur ex necessitate eternitas in illo medio et ad illud. Si vero nihil est post eternitatem tale quomodo igitur regnabit in eo deus nec in hoc enim videlicet quod aliquid sit nec in eternitate nec in perpetuitate. nec in tempore. nec nunc temporis. propter hoc visum est aliquibus quod hec sit intentio sermonis illius. Dominus regnabit in eternum et ultra. hoc est quantumlibet et ultra diuine scilicet ac si diceretur per mille annos et ultra et per centum milia annorum. et ultra et ita in infinitum. Sed qualiter exponit illud aliud. Regnabit in eternum et in seculum seculi. Videtur ergo seculum seculi intelligere seculum quod est futurum post presens seculum. id est post seculum quod modo est et secundum hoc in eternum esset intentio designans presens seculum tamen Verum posset aliquis intelligere quia seculum seculi expositio eius est quod dixerat in eternum. ac si diceret. Dominus regnabit in eternum. hoc est in seculum seculi. Jam enim declaratum est tibi. quia eternitas sicut precessit seculum presens et tempus. Ita et sequitur illa intra enim ipsam sunt sicut in precedentibus audiisti. Si quis autem dixerit dictum esse per figuram quam greci vocant ypsilon tu

ne mireris quia in libris prophetarū q̄ in dubitanter sunt diuina eloquia ⁊ oracula inuenitur iste modus locutionis si ciuitates dicuntur ibi ad celum vsq; murate per h̄mōi igif tropus locutiōis q̄ vocat̄ excessiuus noluit designare ifinitatē creatoris. Debes autem reminisci quia alius pp̄heta eiusdeꝝ gentis dixit de creatore. Qui fecit terram in sempiterno tempore. Qualiter ergo intellexit tempus sempiternū. Similiter ⁊ si in scripturis xp̄ianorū sepissime legit̄ vita eterna et felicitas eterna dāda dei electis et amicis post hanc vitam. Est igitur ibi abusio pp̄ria acceptio nominationis eterne felicitas enim que danda est post hanc vitā necessario incipiet tunc quare non pp̄ter hoc eterna dici potest. Eternam igitur dicunt p̄ perpetua. Sic ⁊ sempiternū vocant tempus pp̄ter multā durationem ip̄ius. Si enim vt quidam putauerunt tempus totum hoc est in totalitate sua acceptum videlicet q̄ cepit a creatione mundi ⁊ terminabitur die vniuersalis iudicii. Septem milia annorum est t̄m̄ multa indubitanter est duratio ip̄ius ⁊ pp̄ter hoc vocauit ip̄m pp̄heta sempiternū.

His autem ita determinatis p̄seqr̄ tibi iuxta p̄missum quia seculum accipitur sc̄dm̄ duas intentiōes videlicet et p̄ rebus ip̄is quēadmodū mundus vocatur seculus. Unde et paradysus celestis vocatur seculum alterius. Seculū etiam p̄sens dicit̄ status ille instabilitatis et mutabilitatis in qua sumus et iste sunt intentiones huiusmodi seculum ⁊ sūt valde v̄sitate. Tercia v̄o intentio est eiusdem qua accipitur p̄ tpe vel alia duratiōe siue sit p̄petuitas siue eternitas. Quantū autē tempus intelligatur seculum. Alij dixerūt centum annorū tempus seculum esse forsitan autem huiusmodi tempus verius dicit̄ generatio. Sicut ostendā tibi in sequētibz v̄sitatius autem dicit̄ seculū spaciūz q̄d est inter quascunq; duas magnas mutationes ex h̄is mutationibus que sepe fiunt in mūdo isto terreno. Magnas autē mutationes istas intelligo mutationes regnorū mutationes sectarū. mutatiōes legum. renouationes enī siue vniuersaliter siue p̄ticulariter fiāt dūmodo sint magne. quemadmodū renouatio magna facta ē generis humani p̄ diluuiū q̄ sub deucatione dicitur inundasse maximā vero p̄ diluuiū q̄d sub noe dicitur fuisse. Sed si pe-

ste v̄l fame aut tempestate aut terre motibus fierent magne destructiōes hominū et animalū. Dico q̄ essent v̄l inīcia v̄l termini seculorū et dicitur h̄mōi tpa secula ⁊ ip̄m tempus. Seculū assequēdo hoc ē succedendo pp̄ter fluxūz successiōis p̄tinue vt quibusdam visum est. Magis tamen videri potest q̄ dicatur seculū a sectando p̄pter sectiones eius continuas ⁊ diuisiōes infinitas quibus nō solūmodo diuiditur sed etiam sectatur et abrumpitur ab ip̄so esse p̄teritione continua et huic intentioni attestatur scriptura nominis illius. Si enim ab eo q̄ est sequor̄ sequer̄ nominatum esset. Scribendum videretur per litteram q. Scribitur autem per litteram c. Debes etiaꝝ scire quia secula alij minora alij maiora posuere. alij enim centum annorum spaciūz vt predixi tibi. Alij v̄o mille annorum spaciūz. ⁊ isti sunt qui diuiserunt totum tempus durationis mūdi inferioris in septem ciliadas hoc ē millenarios. Unde ⁊ scripserunt magnas quasdam mutationes que facte sunt et etiaꝝ que future sunt vt dicunt. Fuerunt ⁊ alij qui cōsiderantes totum tempus ab inīcio mundi inuenerūt mutationes magnas factas in eam a sexcentis in sexcentos annos fere ⁊ intelligo mutationes magnas exortū regnorū magnorum ⁊ destructiōe ip̄orum aut in toto. aut in magna parte. Similiter et legum magnarum atq; sectarū constitutiones et destructiōes sicut manifestum est tibi de regno hebreorū ⁊ lege. quando exterminata sunt et p̄ncipe. ⁊ exercitu romanorum. Deinde sexcentesimo fere anno exorta est lex machometi et regnum eius et destructa lex xp̄ianorū et regnum in arabia. perside india. silia ethiopia et egypto et hispaniarum q̄ sunt vltra mare parte maxima. Similiter aq̄tania et galliarum parte. Postmodū autem inualecente regno francie destructū est regnum sarracenorum et secta eorū exterminata vsq; ad fines yspalis que vulgo cibilia vocatur. et percussū grauit̄ ē regnum illud et secta etiam in capite suo scilicet in v̄be maroquensi ⁊ finibus eius p̄ idem vero tempus quo secta sarracenorum orta est. Imperium romanū pene destructum est partim per gētes secte sarracenorum partim per barbaras nationes multas. Simul mutatio facta est in regno seu impio grecorū q̄d p̄stātinopolitanū vocat̄

Partis prima de vniuerso

Et iste omnes mutationes vltimo sexcentenario in cuius fine sumus facte sunt. In precedenti vero cum in cuius fine sumus sexcentenario et fere quadraginta annis ante exorta est lex christiana et regnum ipsorum. Utrum autem ita se habeat vitas per omnes sexcentenarios annorum quae fluxerunt ab initio mundi scire poterit cronica. Quid autem futurum sit per hoc de mutationibus magnis astronomi praedivinare conantur ex coniunctione planetarum quae futura est in libra. Causa autem in hoc est. quia omnes huiusmodi mutationes attribuuntur conjunctionibus istis et motibus stellarum fixarum. Manifestum etiam est tibi ex his quae praecesserunt quia quae dixerunt coruam per tria et novem secula vivere intellexerunt secula centenaria annorum quia per trescentenarios annos vel novem opinati sunt vivere coruam. Generatio autem non immerito credi potest spatium centum annorum et tunc intelligenda est dici a genere et reuera tamdiu se esse de eodem genere homines dicunt quod diu patrem generis agnoscunt et tamdiu etiam gradum pariter et cognationum computant et hoc est spatium vite hominis nisi ipsum aut malicia complexiois. aut alia incommoditas abrenit et extenditur aut plurimum in plures quam centum annos sepius nec contrahitur in paucos. Sciendum etiam est tibi. quia generatio dicitur interdum totum tempus quo generantur homines quemadmodum et generatio dicitur tempus renovationis ipsorum hoc est resurrectionis et iste intentiones inveniuntur in lege christianorum quae graece euangelium vocatur. Nec dubitandum est tibi quin generatio etiam unum genus aut una progenies nomine. progenies autem generatio est ex uno primo ac principali capite famoso. scilicet ac nominato plebe. ibi quippe homines et ignoti non dant nomen generibus. nec eis ascribuntur genera vel generationes. Sed illis qui patres simul ac principes generum suorum habentur. Etas autem proprie et prima sui cognitione dicitur tempus vite unius cuiusque animalis. Dicitur etiam et status unius cuiusque partis secundum quam est mutatio in ipso animali. Sicut in homine nominantur etates sex. Infancia puericia adolescentia. Iuventus. Senectus et senium et figurate translata sunt ista vocabula ad status populorum. Sicut et quidam ex historiographis infantiam populi romani etiam etates assignavit et adaptavit eidem transfertur etiam et ad totum huius mundi terreni statum hoc est totius

humani generis. Unum et crebro dicunt homines mundum senuisse alii eundem senescere. Eundem vero idem est secundum quendam. Unde et apud historiographos inuenies isti homines non fuerunt eui nostri hoc est temporis nostri. Dicunt autem quidam ytalicozum eum interdum eternitatem accipit et ab eo. id est ab eternitate tempus fluere.

Sito post hec quia in sermonibus authenticis inuenit scriptum dies antiquos et annos eternos. Et numerus annorum creatoris inestimabilis et anni eius non deficientes. Quibus omnibus sermonibus nihil aliud convenienter intelligi potest quam ipsius eternitas nomina omnium dierum et annorum fluentis et omnino instabilis durationis nomina sunt propria intentione sua. necesse igitur est ut huiusmodi nominibus non aliud intelligi quam eternitatem creatoris qualem eam esse superius audiisti. Iuxta has intentiones intelligenda sunt tibi secula seculorum infinita immortalia. Unum enim seculum ut supra dixi tibi eternitas est que nec recipit divisionem in se neque aggregationem alteri et ideo non proprie significatur per secula. quia in ea non est seculum et seculum. Sed nec ipsa perpetuitas que inciperet a die iudicii recipit aggregationem nisi quis dicat quia perpetuitas glorie que promittitur electis atque dilectis dei et perpetuitas miserie atque suppliciorum quibus affligendi sunt mali et iudicio creatoris dammandi due perpetuitates sunt. hoc autem non videtur convenienter dictum. Sicut enim in uno et eodem tempore quibusdam hominum bene est et quibusdam male. Sic et in eadem perpetuitate bene enim glorificatis et male damnatis et perpetuitas secundum quosdam non est nisi tempus interminatum a parte finis hoc est non habens finem. Utrum autem veri nominis tempus vel alia magnitudo continua possit esse infinita declarabis tibi in sequentibus. Quod ergo habet sermo sanctus dei dilectis et electis quibusdam quod fulgebunt tanquam stelle impetuas eternitates. Manifestum est tibi quia improprie dicitur hoc neque enim eternitas perpetua neque perpetuitas eternavere dici potest rationes enim eorum sunt sicut apparet tibi ex his quae praecesserunt. Sed neque eternitas recipit aggregationem siue pluralitatem.

Sciendum etiam est tibi circa hec quod sermo sanctus huius cuiusdam ex prophetis

hebreorum quia tempus inimicorum dei erit in secula. Erit igitur ut videtur in eternum et sine fine. Verum quoniam nuda promissio siue predictio nec comminatio est contra creatorum inimicos qui deterreri debeant a malis suis. nec promissio est boni quo debeant illi provocari ad ea que recta sunt. ad ea duo maxime est intentio prophetarum in huiusmodi sermonibus non videtur villo modo quod tempus accipiat ibi. Secundum intentionem qua tempus dicitur mensura motus. Quapropter visum est quibusdam quod tempus ibi accipiat temporalitas. id est instabilitas qualem passuri sunt irrevocabiles a malis suis homines. In inferno quippe si erit ibi vicissitudo tormentorum ut vnum post alterum infligatur erit et ibidem veri nominis tempus. Si enim non fuerit ibi vicissitudo hominum sed omnia tormenta sicut cruciabantur illos et hoc absque fluxu villo et transitu ipsorum. Forte multis non videri possit esse apud infernum veri nominis tempus. Si enim totum quod meruerunt tormentorum simul habebunt nihil in posterum vel ultra timentes vel expectantes sed totum presentia pacientes statim iste indubitanter non est status temporalitatis quin potius mulum similis status eternitatis. Sicut et felicitas sanctorum et hoc est omnibus opinionibus magis congruens doctrine christianorum. sicut enim felicitas que electis dei promittitur non per partes eis reddenda est neque pars post partem. Sed tota simul alioquin nunquam esset completa illa felicitas neque integra et propter hoc neque esset etiam veri nominis felicitas neque integra. sed necesse est et in contraria miseria se habere et tota simul miseria malos obtineat. Signanter ergo dictum videtur erit tempus eorum in secula ac si dictum esset quia tempus huiusmodi. id est status eis competens erit in secula. hoc est in eternum per modum et similitudinem quo exposui videlicet in quo simul totum malum sit quod passuri sunt periculatim siue per partes.

His igitur ita determinatis aggrediar promissam investigationem et declarationem de novitate et antiquitate universi universaliter et de temporalitate. atque eternitate ipsius. Et est intentio mea in sermonibus istis an sit ipsum universum novum. an antiquum quod est dicere an temporale. vel eternum. an cepit esse et an desiturus sit. Universaliter autem dixi pro eo. quia non est intentio mea investiga-

re de partibus singulis universi hoc est universitatis creaturarum. Non enim intendo de singulis creaturis perscrutari videlicet de socrate. de platone an esse ceperint quoniam huiusmodi nullam habent dubitationem vel questionem. Sed de partibus magnis eiusdem de speciebus atque generibus rerum creatarum.

Primam igitur in primis opinionem Aristotelis et rationes que ipsum in opinionem suam de hoc induxerunt. et alias etiam contra eundem ad hoc ipsum movere potuerunt. Quicquid igitur dicatur et quicunque convenitur excusare Aristotelem. hec indubitanter fuit eius sententia. quod mundus est eternus et quod non cepit esse et de motu similiter sentit et Avicenna post eum et adduxerunt rationes et probationes ad hoc. Similiter et alii expositores eiusdem Aristotelis. ad ipsum senserunt atque fecerunt. Prima igitur ratio eorum est hec quia creator vel precessit mundum vel non precessit. Si non precessit. Non fuit ergo creator quin et mundus esset. mundus igitur non incepit esse et hoc est quod intendunt vel creator non fuit ante inceptionem mundi et propter hoc tunc primum fuit quando mundus incepit esse. Incepit igitur esse cum mundo. hoc autem impossibile manifestum est quod nec ipsi huiusmodi sententiae professores recipiunt. Si vero precessit mundum creator et non precessit ipsum. ut ait Avicenna tempore non precessit igitur ipsum nisi quedam causa precedit effectum. Jam autem audisti. quia est etiam alius modus precessionis et dixi tibi in precedentibus quia eternitas precedit tempus et hoc in infinitum cum infinita sit. quare cum creator eternus sit et in tota ut ita dicatur eternitate semper fuerit in infinitum creator precessit mundum et ut dictum est tibi tota eternitate creator precessit mundum. Adiuvandus igitur est in hac ratiocinatione Avicenna. Ita enim procedit ac si non esset alius processionis modus quam duo illi quos nominavit potuisset igitur dixisse pro sententia sua. Si creator precessit mundum fuit igitur creator vel quando nec dum mundus erat vel fuit creator sine mundo. ymaginare igitur quod aliqua creatura esset in eternitate cum creatore et cogitaret apud se de mundo an esset futurus aut non. vel si potuit dici in eternitate mundus est futurus quia reuera non poterat dici in eternitate mundus esse. alioquin

mundus esset in eternitate et eēt eternus. alterū igr̄ istoz poterat ve dici mūd^o erit. mūdus nō erit. Nō poteratq; ve dici mūdus non erit vel non ē futurus. futur^o em̄ ab eterno poterat ve dici mūdus erit. vel mundus ē futur^o igr̄ vel nullo intermedio erat futurus mundus vel aliquid intermedio. Si nullo intermedio erat igr̄ futurus subito post quare iam erat instas incepti om̄s ip̄ias z ppter hoc cū ip̄o creatore exiit. Simul ei sunt inter quoz existentiaz nihil ē mediū. Q̄ si dixerit q̄s quia tota eternitate p̄cessit creator mōm ergo ī finitō vl̄ in infinito p̄cessit mūdū post huiusmodi igr̄ dictū in infinitū subsecutū ē esse mundi. non eī ve diceret in infinitū post hāc dictionez erit mundus in infinitū longe ab ista dictione mea eēt creatio mūdī. quare nunq; pueniret ad eā. Infinitū eī intransibile est vt alibi didicisti p̄ Aristotelem. Q̄ si dixerit ita ac si loqueret creator in semetip̄o in eternitate sua et ante t̄pus et loqueret de creatione mundi z diceret creō mundum aut creauī aut creabo. Si diceret creō mūdū vel creauī cum ip̄o possibile sit manifeste ip̄m dicere vel dixisse falsum ante tempus igr̄ fuisset verū ip̄m creare vel creasse mūdū quare ante tempus fuisset mundus fm̄ hoc z ideo etern^o. Q̄ si diceret creator ante tempus creabo mūpum aliquātuz igr̄ post dictionē h̄mōi creaturus erat mūdus quantuz igr̄ ē qm̄ necesse ē vt sit vl̄ tota eternitas vel ps eternitatis aut tempus. Si tota eternitas cum impossibile sit eā finiri impossibile erit venire ad creationē mundi vt dixi cum ip̄o possibile sit illā finiri. Si v̄o ps eternitatis est id hoc iam p̄hibui in p̄cedentib; videlicet eternitatē habere p̄tem. Q̄ si etiā cōcedatur hoc scilicet p̄tem h̄re eternitatē z pars illa p̄cessit creationē mundi z intercessit inter p̄dictam dictionē creatoris duob; modis destruis hoc. p̄mū q; nihil dixit apud se creator q; non dixit ab eterno quare impossibile est p̄tem eternitatis solam interdictam dictionē et creationē mundi interuenisse. Secūdo mō q; illa ps eternitatis ex necessitate tota transierat quādo mūdus creatus ē aut nō tota. aut nihil de ea. Si tota erat igr̄ finita z insup finiens ad modū t̄pis nec inueniret differētia int̄ illā z tempus. Non habebit igr̄ fm̄ hoc tempus necessariū z hoc ē q; ip̄i intēdit. Si v̄o nō tota transierat neq; aliquid de ea qm̄ mūd^o

creatus est duo incōuenientia sequuntur. Primum quia fm̄ hoc creatio mundi fuit in ea. z cum ea quare creatus fuit mūdus in pte eternitatis et ppter hoc in eternitate scōm hoc etiā ps illa nō erat media inter mundi creationē et creatoris dictionē. Quia igr̄ ista incōuenientia sunt z ip̄o possibile necesse est id ex quo sequit̄ incōueniens eē et impossibile. Illud autē ē ex quo sequunt̄ oīa hec inceptio mundi et nouitas creationis ipsius. quare impossibile ē vtrūq; istorum.

Secunda ratio auicenne sup hoc ē Intellect^o inqt purus et verus testatur quia si fuerit eēcia vna ex omnib; modis. sicut fuit p̄mus quando ex ea non erat aliquid hoc est quando non opabatur vel efficiebat aliquid z inde opabatur vel efficit aliquid. tunc ex necessitate operabatur et efficiebat illud p̄us alioquin inquit quomodo operaretur nūc potius q; p̄us quare si p̄us nō operabatur neq; modo et vt adiuuem ip̄m sicut audiui prius. Dico quia dicerē potuisset ex eodez errore quo dixit hoc. quia hoc generale est et in causis naturalibus. et in causis voluntariis siue operationibus et ponam exempla de ambab;. Si em̄ ignis calefacit aliquid modo q; p̄us nō calefaciebat. necesse est ex aliquo modoq; suoz non se habeat sicut p̄us. qd̄ est dicere. q; necesse est in ip̄o igne factam esse mutationē aliquam aut in dispositionib; seu p̄parationibus. Verbi gr̄a in ip̄o igne nō erat tante quantitatis prius vt posset calefacere illud. postea nec creuit eousq; vt posset calefacere ip̄m. In dispositionibus v̄o et comparationibus si forte p̄us erat interpositū prohibens calefactionē vel minus longe erat ab ip̄o calefactibili. aut ip̄m calefactibile habebat in se aliquid qd̄ p̄hiberet vl̄ impediret calefactionem vel congelatā duriciā vel ferrū vel asperionē aque super seip̄m vel si nimis cito sublatū ē calefactibile anteq; compleri posset compatio ignis ī ip̄o. Sunt forsitan et alia impedimēta alie cōparationes et dispositiones. In hūis omnibus apparet. q; cū ignis opatur operationē suā aut in se passus ē mutationē aliquā ex dispositionibus et compationib; suis ad calefactibile ē fm̄ eē z nō esse. Colligit igr̄ Auicēne q; ignis non opabitur operationem suā modo si p̄us eam nō operabatur nisi ex aliquo suoz modoq; aliter se ha

beret mō q̄ p̄us. Eodē mō se h̄re videt et
volūtarijs tam opatorib⁹ q̄ opationib⁹
Si em̄ artifex q̄ edificat domū ex om̄ibus
modis suis ē sicut erat p̄us quā nō edifica-
bat. Si p̄us nō edificabat neq; mō aut si
mō z p̄us necesse ei ē vt vel in seip̄am no-
uā dispositionē receperit q̄lis est potestas
operadi vl̄ edificadi volūtas sciētia et ars
aut q̄ exterius ex aliquo modoꝝ se habe-
at aliter q̄ p̄us. q̄ ē dicere q; noui sumpt⁹
accreuerit ei q̄s nō habebat p̄us. aut ope-
rarij. aut materia siue q̄ edificari nō pote-
rat dom⁹. aut q̄ impedimentū aliud sub-
latū est. aut nouū adiutorij ablatū. z hoc
manifestū ē in om̄i artifice z operate volū-
tarie. Si ei nec potestate. nec sciētia. nec vo-
lūtate se h̄z aliter q̄ p̄us vllō modoꝝ. Si
militer et adiuuēta ac impedimēta edifi-
catis ex oib⁹ modis sunt ei vt p̄us. Si
opaf mō necesse ē vt et oparet p̄us aut si
nō p̄us opabat. Que enī inqt ratio esse
potest vel causa vt poti⁹ mō opet q̄ p̄us
Quia igr̄ creator b̄ndictus ex oib⁹ mōis
suis erat ante q̄ crearet mōm vel mūdus
eēt ab eo. quemadmodū et in ip̄o puncto
tpis quo creauit ipsum cū p̄us illū nō cre-
asset nec tūc creauit ip̄m et p̄us ex necessi-
tate. Quā aut ex oib⁹ modis suis ab eter-
no fuerit creator sicut z cū creauit mundū

Manifestū ē cū ip̄e sit in vltimitate i-
mutabilitatis p̄ oia z exteri⁹ nec adiuuē-
tū nec impedimentū habuit vllō modoꝝ cū
nihil eēt ante vniuersū creationē q̄d ipsuz
vel adiuuare vel impedire posset et genera-
liter cū nihil om̄ino eēt p̄ter ip̄m. ip̄m enī
vniuersuz siue mūdus ip̄ossibile ē vt intel-
ligat vl̄ adiuuās vel impedies creationēz
pp̄am. q̄re necesse est creatorē q̄ cito fuit
q̄ ē dicere ab eterno munduz ip̄m creasse
cū nihil nouū emerferit in ipsa creatione
mūdi q̄d ip̄am creationē adiuuerit. nihil
defuerit tūc q̄d ei⁹ creationē aī vl̄ phibu-
isset vel impediuisset. z vt clarior atq; vali-
dior sic ista ratiō addo q; nulla om̄i-
no nouitas facta ē in posse vel scire vel vel
le creatoris nec circa ea vl̄ aliq̄d illoꝝ. nec
circa aliq̄d aliud ip̄a creatio d̄ q̄ nemo in-
tendit q; ei⁹ nouitas vel eius existētia fece-
rit debere creari mundū potius tūc quan-
do creatus ē q̄ nō vel q; adhuc adiuuerit
vt mūdus eēt tūc ei⁹ ex necessitate causa eēt
sup̄ius. Om̄e ei q̄d facit rem debere eē vl̄
q̄d adiuuat eā a deē causa ē eē ip̄ius z casū
sē etiā creationis vel factiois ipsius. nihil

autē aliud ē inceptio q̄ nouitas. et filr̄ ni-
hil aliō ē creatio a pte creati q̄ nouitas ef-
fendi ip̄ius vel noua existentia eiusdem.

Amp. vt causa et effectus diūcta sūt in-
sepabiliter ita vt posita ea necesse sit poni
et effectū nō facit nisi sufficiētia cause q̄ suf-
ficiēs ē p̄ se solam vllō modoꝝ scilicet aliū
de causare vel efficere eē suū. **M**anife-
stū em̄ ē huiusmodi causam eē creatorē
ad vniuersum. nullo ei modoꝝ aliūde ad-
iutus p̄ semetip̄m solū creauit vniuersum
Intellige aut generaliter adiūtū. ita vt ad-
iumentū intelligas inductionē z suasionē
z philiū de q̄bus oib⁹ palā ē nihil aliū
de habuisse neq; em̄ alieno philio aut idu-
ctione aut suasionē mūdi creauit seu cau-
savit. **M**anifestum igr̄ ē q; om̄imoda
sufficiētia causalitatis creator ē p̄ semetip̄s
solū causa sufficiētissima vniuersi. quare z
diūctissima cū ip̄o quare ex necessitate et
posito ponit vniuersum huiusmodi autē
diūctio phibet separationē inter causam
et causatū. Nō fuit igr̄ creator nec in eter-
nitate nec in tpe separatus ab vniuerso q̄
ē dicere siue vniuerso.

Dnam tibi z terciā ratiōē Auicē
ne qua dicit sic. Quoniā creator aī
munduz aut potuit creare corpus
aliq̄d q̄d haberet motū durantes vsq; ad
creationē mūdi vel nō potuit. friuolū au-
tē est vt dicit apud creatorē dicere creatorē
nō potuisse creare huiusmodi corpus. Si
ho potuit creare huiusmōi corpus cuz ex
possibili nō sit possibile vt accidat impos-
sibile. posito igr̄ ip̄m huiusmōi corpus cre-
asse nō accidet impossibile. Esto igr̄ q; cre-
auit huiusmōi corpus qm̄ motus illi⁹ du-
raturus ē vsq; ad creationē mūdi. Om̄is
aut motus in tpe ex necessitate ē cum ip̄o
erit igr̄ tempus mēsurā motus illi⁹ durās
vsq; ad mūdi creationē. mūdi igr̄ creatio
nō fuit i inicio tpis cum eā p̄cesserit temp⁹
illud. Eodē mō ē p̄cedere si possibile fuit
multa tpa motū in equaliuz creasse crea-
torem ante creationēz mūdi tunc enim ex
necessitate sequet motū tunc fuisse atq; p̄-
us z p̄sterius p̄pter in equalitatem motū
que em̄ in equaliter mouent necesse est vt
alterū eozum maioris spaciū in equali tem-
pore p̄transeat q̄ alterū z q; minus spaciū
um citius p̄transeat q̄ alterū. Et generali-
ter in quacūq; quantitate vel cuiuscūq;
quantitatis spacio q̄d ab ambobus trāse-
undū ē p̄us necesse ē vt trāseat illō id q̄d ē
Rl

velotiois motus q̄ id quod est tardioris
 Segtur igr vt fit in huiusmodi motibus
 pus 7 posterius fm̄ tempus. quapropter
 7 tempus 7 ppter hoc possibile fuit fuisse
 tempus ante creationē mundi. Nō ē igr
 necesse tempus incepisse a creatiōe mūdi
 vel mundum incepisse in inicio temporis

DEspondebo igr in p̄mis h̄is rati
 onibus 7 p̄banonib⁹ Auicenne 7
 dīcā. q̄a sup̄ eo q̄ dīc de p̄cessione
 creatoris iam responsum ē in eo q̄ dixi tibi.
 q̄ creator p̄cessit mundū eternitate sua
 qualē etiā des̄c̄p̄i tibi. 7 fuit ante mundū
 anterioritate nō t̄pis. id ē nō p̄teriti v̄l flu
 ente. Sed anterioritate eternitatis stante
 semp in p̄sencialitate sua. Et debes hic sci
 re q̄a ante t̄pis 7 ante eternitatis nō dīcū
 tur vniuoce neq; vna intentiōe. Sicut ne
 q; duratio t̄pis et duratio eternitatis 7 p
 pter hoc comparationes fm̄ pus 7 posteri⁹
 non h̄nt locū inter eternitatē et temp⁹ nec
 inter veri nois eternū 7 t̄pale. Vniuo cum
 ei est omne cōpabile sic ait Aristotel. quē
 admodum igr nō est recipiēda comparatio
 inter tempus 7 numerū vel locū. vt dicatur
 q̄a tēpus ē maius loco 7 nūero. aut econ
 trario. Sic nec inter eternitatē 7 temp⁹ vel
 inter creatorē 7 mundū aut aliud tempale
 Attēde etiā quia ante et post. Similiter p̄
 us 7 posterius fuit 7 erit intentiones sunt
 temporis 7 ppter hoc fluxus atq; successi
 ones 7 p̄teritiones. Et scito q̄a similes lo
 cutiones sunt cū dīcīf aliqd fuit ante mun
 dū et cū dīcīf aliqd esse extra mundū vel
 vltra mundū. quē admodum enim mun
 dus nec habet extra. nec habet vltra cū sit
 omnia continēs et ambiens. Sic tempus
 qd̄ cepit a creatione mūdi non habz ante
 vel pus cum sit omnia t̄pa cōtinens intra
 se tanq; p̄tes suas. Scito etiā q̄a gr̄mati
 ce doctores nugatoriā 7 non satis gr̄mati
 ca dīxissent locutiones istas. Si qs enīz
 quereret. si esset i summo celoz ab aliquo
 posses ne extendere manū tuas vltra pla
 ne. Responderet ei q̄a non loqueretur. 7
 q̄a vox eius essz sine intellectu. Sicut si in
 terrogaret. vidisti ne hominē qui ē asinus
 quē admodum enim hic implicat imposs
 bile videlicet hominē esse asinū. Sic 7 il
 le implicat locus esse qui non sit mundus
 aut intra mundū. Iste autē locutiones q̄
 aliqd fuit ante mundū aut nihil in inten
 tione quā dixi nō contradicūt sibi vniocem
 quē admodū nec iste aut vidisti hominē

q̄ est asinus aut non vidisti 7 q̄ plus ē nō
 dīcūt aliqd nō solū non sibi vniocem cōtra
 dicunt. qui enim querit vtrū ante incium
 temporis fuisset aliqd cum ante sit intētiō
 t̄pis. secundū est ac si quereret. vtrū in t̄pe
 quod p̄cessit incium temporis fuerit aliqd.
 Similiter 7 q̄ querit vtrū extra mundum
 sit aliquid vel vltra idem est. ac si quereret
 Utrum aliqd sit in loco qui est extra mū
 dum. Nemo autē intelligēs iudicat istas
 locutiōes veras locutiones esse aut respō
 sione dignas.

Aliā vero rationem cui ip̄e val
 de innititur 7 quā dicit esse veri ac
 puri intellectus testimoniū plane.
 Respondendū est q̄a non est verū huius
 modi testimoniū 7 ppter hoc non est verū
 ac puri intellect⁹ assertio. Declaratio autē
 h̄mōi ē qm̄ aut possibile ē creatori creare
 substantiā aliquā cui⁹ creatio nō indige
 at adiunari aliquo eoz q̄ sūt aut nō ē pos
 sibile hoc atit nō ē possibile creatori incō
 ueniens est etiā apud ip̄m auicennā. qua
 re necesse habet hoc confiteri. Nihilomi
 nus tamen declarabo hoc esse verū et di
 cā. q̄a potentia creatoris nō est sup̄ quod
 dam possibile t̄m sed est sup̄ possibile ab
 solute. 7 ppter hoc sup̄ omne possibile v̄l
 creabile in se. Causa autē in hoc est quoni
 am potentia creatoris non esset in vltimi
 tate amplitudinis cū esset restricta ad que
 dā possibilīa. longe em̄ amplius ē possibi
 le in se simpliciter q̄ quoddam possibile.

Amplius. Influxū et receptibile relati
 ue adinuicem dicuntur. quare non est al
 terū altero amplius. Sicut igitur recepti
 bile in vltimitate amplitudinis est ad om
 nes influentias. qd̄ ē dicere q̄a non est ali
 ud sup̄ quod cadere possit aliqua influen
 tia. Sicut influxiū p̄mū 7 maximū in vlti
 mitate amplitudinis est ad influentias.
 vt nec actu nec potentia nec etiā intelligē
 tia sit influentia que non sit ab eo vel que
 esse non possit ab eo. Neq; enim amplior
 debet esse aluenus receptibilitatē ad recipi
 endum q̄s fons relative dictus ad ip̄m qm̄
 tum ad influendū.

Amplius. Ponam
 ip̄i auicenne exemplū in p̄pa intelligētia
 quā dicit esse nobilissimū omniū creator
 et nec esse in corpe nec p̄dere ex corpe nec
 etiā ex aliquo eorum que sunt nisi ex solo
 creatore. Constat autem q̄a impossibile ē
 intellectui nostro ymaginari aliam simile
 intelligentiam et considerationem facere

De eis put se habent in seipis. quæ admo-
 dum de duobus individuis speciei huma-
 ne ut de Aristotele et Platone de quibus
 nemo intelligens dubitat quin cum in se
 ipis considerati fuerint eque generabiles
 sint et fuerint anteq̄ generarentur. Sic di-
 co et de sole quoniam aliud possibile est ti-
 bi cum ipso ymaginari. qui non quos duos
 in seipis consideraueris inuenies eos in-
 dubitanter eque possibiles esse et eque ge-
 nerabiles atq̄ creabiles quantum in ipis est.
 Sic dico de intelligentia prima et de alia
 intelligentia ei simili que tamen est. Lum-
 enim in seipis considerate fuerint abstra-
 cte scilicet ab ipso esse et spoliatas ab eode-
 inuenies eas eque p̄pinq̄uas adesse. qua-
 re eque possibiles esse et p̄pter hoc eque
 creabiles quantum in ipis est. Nihil autem
 creabile est nisi a creatore benedicto qua-
 re inuenies creatorem eque potentem cre-
 are alterum vel alteram. **A**mp̄. Potē-
 tia creatoris non magis aspiciat in alteram
 vel eius possibilitatem q̄ in reliquam vel
 eiusdem possibilitatem nec causa est apud
 alteram earum quare potentia creatoris
 magis aspiciat in eam q̄ in alteram qua-
 tum in ipsa est hoc autem est. quoniam in
 ista consideratione videlicet quia conside-
 rantur in ista abstractione et spoliatione
 nec maior nec melior villo modorum nec ipsi
 esse p̄pinq̄ior est altera q̄ altera. quare
 manifestum est quia non magis est creato-
 ri alteram creare q̄ reliquam. Esto igitur
 q̄ creauit reliquam quam posito possibili im-
 possibile est accidere impossibile ex ista po-
 sitione non accidet impossibile. Dico igitur
 quia creator qui modo creat intelligentiam
 ipsam ex omnibus modis suis. Sic erat
 prius quando non creabat eam. Ita erat
 sicut est modo cum creat illam apud se enim
 immutabilis est in vltimitate immutabi-
 litatis. Nulle autem dispositiones vel cō-
 parationes sunt que adiuuent creatorem
 ut creat eam vel ipsam ut creetur nunc. Jam
 enim posui tibi ipsam nullomodo p̄dere ex ali-
 quo eorum que sunt quare nullo eorum q̄ sunt
 adiuta est ut creetur p̄terq̄ solo creato-
 re q̄ etiam apparere tibi potest ex creatio-
 ne alterius intelligentie que adducta est ad
 esse a solo creatore et per ipsum solum.

Manifestum igitur est tibi ex hoc exem-
 plo sicut creat hanc intelligentiam ex om-
 nibus suis modis est sicut erat prius qua-
 do non creabat eam quare contrarium bu-

ius est falsum et p̄pter hoc non est veri ac
 puri intellectus testimonium et hec est ra-
 dix ex qua intendebat elicere p̄bationem
 validissimam super eternitatem vel anti-
 quitatem mundi.

Destruam autem tibi et aliter hanc
 radicem cui ita innititur Auicena
 et dicam quia aut aliquid est nouum
 aut non. aut omnia sunt eterna. Nouum
 sicut p̄dixi tibi intelligo q̄ cepit quare si
 nihil est nouum eorum que sunt erunt om-
 nia eterna hoc est sine initio existendi hoc
 autem a deo manifestum est incōueniens et
 impossibile ut circa illud non ratione dis-
 ceptandum sit. Sed magis igne et gladio
 persequendum. et cum hijs qui hoc dice-
 rent exterminandum. Restat igitur ut cō-
 fiteatur. quia reuera aliquid cepit. Causa
 ergo clarioris intelligentie innuetur a. Causa
 igitur operata est a. anteq̄ operaretur
 illud aut erat ex omnibus modis suis an-
 teq̄ operaretur illud aut non. Si sic. Jam
 igitur venit contra illud quod dicebat ve-
 ri et puri intellectus testimonij. Si vero non
 erat causa a. ex omnibus modis suis an-
 teq̄ operaretur a. sicut postea cum opera-
 ta est a. immutata igitur est ex aliquo mo-
 dorum suorum et q̄ nouum factum in ea vel
 circa eam illud nouum nominetur b. quo-
 niam certum est b. causam habere eade-
 questio restat de causa ipsius b. aut enim an-
 teq̄ operaretur ipsum b. causa eius erat ex
 omnibus modis suis. Sicut postea cum
 operata est b. aut non. Si sic iam dicunt cō-
 tra illud irrefragabile testimonij. Si ve-
 ro dixerit q̄ non erit. igitur aliquid nouum
 factum circa causam ipsius b. illud nouum
 vocetur iterum c. quoniam igitur c. causam
 habet eade- restat questio. aut ibi igitur
 res in infinitum aut occurreret causa econ-
 trario se habens illi veri et puri intellectus
 testimonij. Si dixerit quia res currit ita in
 infinitum. Impossibile igitur erit aliquid
 fieri nisi infinita fiant cum eo. Jam aute-
 declarauit Aristoteles in libro suo quem
 vocauit auditum hoc esse impossibile et fa-
 cilis etiam est tibi alia declaratio impossi-
 bilitatis ipsius quoniam infinita non pos-
 sunt fieri simul ab vno et eodem agente.
 Sed neq̄ infinitos possibile est esse simul
 et p̄pter hoc nec infinita corpora nec infi-
 nita corporalia agentia possibile esse simul
 quare nec infinita patientia. Similit̄ nec

vnus paciens est simul recipere infinitas
passiones. **Q**uod si dixerit quia cum no-
uum aliquid fit non est necesse infinita si-
mul fieri. Sed necesse est quedam fieri que
adiuent ipm nouum adesse. quedam vero
destrui que impediunt illum. Recidit in
idem infinitatis inconueniens et hoc est.
quod non est minus inconueniens infinita de-
strui vel infinitas destructioes fieri quam infini-
ta fieri vel infinitas generatioes esse et se-
quitur ex hoc quod impossibile fit aliquid fieri.
quonia in cuiuslibet noui factione necesse
erit infinita destrui. Sicut autem impossi-
bile est infinita simul fieri. Sic et impossi-
bile est infinita simul destrui. Ex hijs etiam
accidit ipsi Auicenne in omni cuiuscunq;
noui factione vel creatione infinitas in-
novationes fieri. Et potes ratiocinari si
vis super hoc iuxta eandem breuius et la-
cidius ut videtur secundum hunc modum ut
dicas noui causam nouam esse vel secundum
se vel secundum aliquid quod apud ea est vel secundum
aliquam ex dispositionibus aut compati-
onibus que circa eam sunt et hec sunt qui-
bus vel adiuuatur vel impeditur et hec est
intentio mea noui et nouitatis in hoc.

Manifestum est igitur omnis noui cau-
sam noui esse secundum hunc modum. Quia
igitur causa noua est nouum et per modum
istum necesse est et ipsam causam nouam ha-
bere per modum eundem. et ita ibi res in in-
finitum vel erit circulus in causis. Jam au-
tem declaratum est tibi impossibile esse ea-
rum ascensionem infinitam. Similiter et
circulum.

Ad eam vero probationem quam ad-
ieci ibi. et dicebam quia sufficien-
tia cause causa est que efficit coniun-
ctionem inseparabilem inter causam et ef-
fectum quod quidem probabile est et eius pro-
babilitas multos decipit. Respondeo quod
causarum alie sunt operationes per necessita-
tem et hec sunt cause naturales. et non est
eis potestas super operari neque libertas aut
electio ad vtrumlibet propter quod dixit aris-
toteles. quia natura operatur per modum
seruicilis. Exemplum autem homini est ignis de quo
scis. quia non est ei potestas super calefa-
cere et non calefacere neque libertas eligendi
vtrumlibet. imo necesse habet calefacere ob-
uiantem sibi materiam receptibilem acti-
onis sue. Alie vero cause sunt operantes
per voluntatem et electionem et inter has
sunt que operantur per voluntatem inui-

tabilem aliud contrarium videlicet volunta-
tem. Similiter et renouabilem vel consilio
nouo vel suasionem nouam vel aliqua ex pas-
sionibus quales sunt amor et odium dolor
et gaudium. spes et timor. ira et pax. huius-
modi enim vel mutatur voluntas ad
contrarium vel noua generatur in volen-
te et indubitanter in huiusmodi verum est
quia cum nouum aliquid operatur quod
prius non operabatur necesse est ut inno-
uatio aliqua fiat vel in ipsis agentibus vel
in aliqua ex dispositionibus et comparatio-
nibus sepe dictis. Debes tamen scire. quod non
est necesse ut omne destruitur aut perit vel
destruatur nouo aliquo agente in ipsum.
quedam ei sunt a deo debiles esse a deo quod in-
firmi ut perfectissima deficiant et hoc mani-
feste vides in tempore et motu. tempus enim
nullo impellente fluit in non esse Creator
enim operatur per liberrimas ac domina-
ntissimas atque per omnem immutabile vo-
luntatem et propter hoc coniunguntur ei cau-
sata sua cum vult et separantur ab eo cum
vult. In causis igitur naturalibus que per
necessitatem ut predicti tibi operantur suffi-
cientia huiusmodi sufficit ad predictam con-
iunctionem. Similiter et in operantibus
voluntarie apud nos et hoc est quia non
est in potestate eorum postquam posse scire vel
nolle ceteraque dispositiones concurrerint
ut non incipiant operari. In creatore vero
propter liberrimam ac dominantissimam
eiusdem voluntatem atque immutabilitatem
non est necesse ut operetur vel incipi-
at operari nisi cum vult. Et attende quia
possibile est ut creator velit modo aliquid
poterit tamen non velle illud absque vlla mu-
tatione voluntatis sue. In nobis autem
e contrario se habet ex necessitate et hoc ali-
bi didicisti et propter hoc errauit Auicenna
in hoc. Similiter et Aristoteles qui viderunt
quod creator posset velle aliquid. et pos-
set non velle illud absque vlla voluntatis sue
mutatione. quemadmodum et de scientia
se habet. quia scit creator aliquid futurum
esse. quod tamen possibile est non fore. Si
accideret ipsum non fore tunc creator in ve-
ritate modo non sciret ipsum fore. Quare
scit aliquid creator quod impossibile est ipsum
non scire modo. et hoc absque vlla mutati-
one que in ipso fiat. vel scientia ipsius et hoc
est quod ipsi non attenderunt in creatore bene
nedito.

Dicitur hec autem addam et alia an-
 teque veniam ad rationes Aristote-
 lis et dicas. quia homines errave-
 runt circa nouitatem mundi. propter breui-
 tatem intellectus sui et difficultatem yma-
 ginationis sue. Difficilimum enim est eis
 ymaginari omnem locum aut mundum esse
 aut ultra mundum et non possent explica-
 re se vel euoluere ab intentionibus istarum
 dictionum extra vel ultra. Similiter neque
 ab intentione eius que est ante et post. De
 hijs autem iam expediui me et te. Et ex hoc
 errore et hac difficultate querit quidam phy-
 losophus ex ytalicis inquiring. ut quid in-
 numerata secula dormierunt. an dormierat
 creator per secula innumera et postmodum
 quasi experget factus creauit mundum hu-
 iusmodi enim homo de hijs fuit. qui non potuit
 ymaginari tempus finitum continens
 omnia tempora cum dicat innumera secu-
 la dormisse ac si tempus innumera tempo-
 ra precessissent. De hijs autem iam expe-
 ditus es et expedieris melius in capitulo
 primo contra errorem Aristotelis. De hac
 scilicet questione. Utrum ab eterno crea-
 uit deus mundus. Cum enim nihil aliud
 ipsum ad creandum induxerit quam bonitas sua
 purissima et largissima et hec non imminu-
 ta neque adaucta. neque aliter per aliquem
 modorum immutata et ipse similiter per om-
 nem modum immutatus nec de nouo vi-
 dit utilitates propter quas mundus crean-
 dus erat nec maiores eas viderit in ipsa cre-
 atione mundi quam in sua eternitate nec sibi
 faciliorem creationem eius tunc quam in eter-
 nitate. Ut quid igitur creauit eum tunc po-
 tius quam in eternitate. In quo respondeo.
 quia ipsa ista disputatione. Solutio est que-
 stionis apparet enim ex ipsa disputatione
 non fuisse hoc vel impedimentum fuisse
 ergo magis crearetur. ab eterno vel in eter-
 nitate mundus perfectum et impedimen-
 tum qui esset a parte creatoris. Quare ma-
 nifestus est. quod a parte mundi fuit istud im-
 pedimentum cuius natura non fuit ab eter-
 no creabilis nec susceptibilis eternitatis et
 hoc declarabitur tibi in prenominate ca-
 pitulo non solum de mundo sed de omni
 possibili. quia ipsa sua natura que est pos-
 sibilitas prohibita est ab eternitate.

Per eandem viam et modum eun-
 dem respondebis ad omnes simi-
 les questionem videlicet cum que

ritur quid intendebat creator in creatioe
 mundi. aut intendebat gloriam suam in
 creatione mundi. aut utilitatem mundi et
 rerum mundalium. aut vtrumque. Quodcum-
 que autem istorum dicatur. Manifestum est
 quia causata esset de creatione mundi si
 ab eterno fuisset creatus creatoris gloria
 quanto ipsi mundo et rebus mundalibus
 maior utilitas quanto eternitas tempore
 maior est. ab eterno igitur debuisset eum
 creasse. **Q**ui si dixerit. quia nihil horum
 intendebat creator sed propter semetipsum
 tamen vel gratis ipsum creauit tanto magis de-
 buit eum creasse ab eterno. Scito tamen
 quia ubi dicit gratis dicit intentionem alie-
 ne utilitatis. De hoc vero quod creator dicit
 aliquid facere in laudem et gloriam suam.
 Scito quia laus et gloria creatoris cum in-
 timius cogitata fuerit est tota et sola utili-
 tas aliena. Ex hoc enim non solum maxi-
 me. sed etiam singulariter et solummodo
 quod alijs bene est ab ipso et quicquid boni
 habent. habent ab eodem. De hoc vero quod
 dicit quia et gloria in infinitum maior est
 ei et ipsi mundo et rebus mundalibus utili-
 tas. Similiter in infinitum maior. Verum
 est hoc. Sed non sequitur quod propter hoc de-
 buisset creasse mundum ab eterno quoni-
 am impossibile est ut dixi tibi mundum cre-
 atum fuisse ab eterno. et non est huiusmo-
 di sermo quemadmodum si quis diceret.
 Si deus creasset te impassibilem et maior
 gloria esset deo de creatione tua et maior
 tibi utilitas debuit ergo te creare impassi-
 bilem. Dico quod non quoniam non debu-
 it aliquid facere deus quod fieri non poterat
 quecumque utilitas ab ipso sequeretur. tu enim
 non poteris fieri impassibilis naturaliter
 et ideo non debuit te creator talem facere

Dicitur hoc autem conueniens est ut
 proponam hic rationes Aristotelis qui-
 bus ipse inducitur fuit ad credendum
 eternitatem mundi ubi oportet te remin-
 sci eorum que precesserunt hic per que re-
 sponsum est sufficienter eis per que astru-
 ere conantur motum eternum esse in libro
 quem vocauit auditum et propter hoc non
 repetam tibi rationes illas neque responsi-
 ones predictas. Dicit igitur aristoteles in
 libro suo celi et mundi quia natura deter-
 minauit quibus semper non esse ut impos-
 sibilibus que scilicet naturali et propria pos-
 sibilitate prohibita sunt esse. Sicut quedam
 R. iij

monstra que contrarietas naturarum esse non patitur qualem fingunt chimeram et multa alia. Quibusdam determinauit natura quandoque esse et quandoque non esse. Sicut vides in animalibus et hominibus et multis alijs. quare necesse est et quedam animalia esse quibus natura determinauerit semper esse quare non solus creator semper est vel eternus. imo multa alia cum eo et adiuuatur ista ratio per hoc quod dicit Avicenna. quia si inuenitur alterum contrariorum in vniuerso nature atque medium inter illa necesse est ut inueniatur et reliquum et ponit exemplum de aceto et oximelle et melle. quia cum inueniatur acetum in vniuerso nature et inueniatur oximel quod est medium inter acetum et mel necesse est ut inueniatur in vniuerso nature et mel quoniam acetum est alterum duorum contrariorum. Mel vero reliquum secundum ipsum.

Amplius. Adiuuatur ista ratio per hoc quod si aliter esset duo inconuenientia videntur sequi. Primum quia incompleta esset contrarietas huiusmodi cum deesset ei partium suarum principalium altera et hoc nec decet creatorem nec decet naturam videlicet incompletum aliquid facere naturaliter. Maxime si illud susceptibile fuerit complementi. Aliud inconueniens est quia in vniuerso esset vacuum nature. quemadmodum si in vniuerso colorum deesset alterum extremorum aut aliqua species mediorum hec autem natura non patitur. sicut enim vacuum loci. Similiter vides quod in genere animalium non est vacuitas nature que indubitanter est defectus alicuius ex speciebus. Ex hijs igitur omnibus videtur necesse esse ut in vniuerso inueniatur iste tres maneries videlicet semper existentia et quandoque existentia. Semper autem existentia hec sunt eterna. Sicut sempiternitas est eternitas secundum unam intentionem. Si autem inuenitur multitudo semper entium vel existentium inuenitur multitudo eternorum et mundus siue vniuersitas eorum eternus. Juxta hunc modum est ratiocinari de hijs tribus videlicet necesse impossibile possibile. Et dicit Aristoteles quia necesse habet virtutem ut semper sit et ut nunquam non sit. Impossibile vero habet virtutes ut vnicuique sit et exemplificat de diametro et latere. quia diametro est virtus ut nunquam

equalis lateri sit. et ista virtus non potest intelligi nisi prohibito ab ipso esse et elongatio immobilis atque inappropriabilis. Et quia prolixus est sermo Aristotelis circa hoc dico. quia esse de creatione et rebus alijs non dicitur secundum unam intentionem neque vniuoce sicut album de colore et de superficie equiuoce dicitur. Color enim dicitur albus essentialiter et non secundum participationem. Non enim dicitur albus in habendo seu participando albedinem sed in essendo ipsa albedo. Superficies vero alba vel paries albus e contrario. Sic creator non dicitur ens in habendo ipsum esse. Sed in essendo ipsum suum esse ut per omnia idem intelligatur in eo quod est et quo est. In nullo autem aliorum. sic est in omni namque alio aliud est quod est et aliud quo est et secundum participationem generaliter omne aliud a creatore dicitur ens quare quemadmodum si quis dicat alba non comprehendit simul vna intentione colores et colorata. Sic qui dicit entes et entia non comprehendit simul creatorem et creata quoniam vna positione vnius nominationis non potest equo ce uti. Per hanc igitur interemptionem non preedit ratio illa Aristotelis. Quod autem dicit quia natura determinauit quibusdam rebus ut semper non sit quamque multam habeat caliditatem sermo iste et propter sermonem nature et propter verbum determinandi quorum neutrius intentionem suam vel intellectum determinauit. neque enim quid naturam ibi vocet explicat neque quid intelligat ipsum determinare manifestat. Respondeo tamen quia nulla natura aliquid determinauit creatori. licet verum sit quod natura sua nobilissima semper sit et nulla sit ei penitus ad non esse appropinquanda possibilitas. In rebus autem creatis impossibile est per hunc modum se habere. et hoc faciam te scire in sequentibus neque conueniens est neque vlla necessitas hoc exigit ut si multitudo est semper non entium vel existentium. Sicut non est necesse. si est multitudo virium quod sit propter hoc preciosior neque si est multitudo effectuum quod sit ibi et causarum. Eodem modo se habet de riuulis et fontibus de ramis et radicibus licet contrarietas nonnulla sit inter eos non enim multitudinem riuulorum sequitur ex ne-

cessitate multitudo fontium vel multitudi-
nem ramorum multitudo radicum. Tu
autem iam non dubitas quoniam creator
omnium aliorum entium et quin ipsa sint
effectus eiusdem et quin se habeat de ipsa
ex modo aliquo per modum fontis ad ipsa
et ipsa per modum riuulorum ad ipsum. Si-
militer et per modum radicis a ipsa. et e-
uerso ipsa per modum ramorum ad ipsum.
licet non proprie et multum dissimili ut ita
dicatur similitudine. Inter res igitur crea-
tas et vniuersum creatum locum hinc hu-
iusmodi comparationes et similitudines
quibus utitur Aristoteles non connume-
rato aliquatenus creatore cum ipsis et si for-
te apud creaturas teneant non est necesse
ut ad creatoris esse per similitudinem se ex-
tendant cum creator ab ipsis ei distantiam
immensurabili dissimilitudine incogitabi-
li eiusdem superemineat et super sit et licet
dicat aristoteles quod quibusdam est virtus
ut se sint quibusdam vero ut semper non sint.
Debes scire quia sermo eius non est verus
in hoc. Illud enim videlicet semper esse sin-
gulariter est proprium et nulli ex rebus crea-
tis inest virtus ut semper sit etiam si ve-
retur quod quedam ex eis semper esset nulla
enim sua virtute est ut subsistat. Jam enim
declaratum est tibi alias quia esse accidit
vnicuique preterquam soli creatori cui soli esse
essentiale est ipse igitur est sua virtute et semper
est fortitudine stabilitatis sue. Unumquod
quod autem aliorum eius virtute et dono est
sicut est et quod diu est et quantum in se est re-
cideret in non esse nisi virtus et bonitas
creatoris ipsum retineret et stabiliret in es-
se. Mirabilis autem est quod dixit quia qui-
busdam inest virtus ut semper non sint si-
ue ad semper non esse tanquam non esse sit fi-
nis alicuius virtutis et natura et dederit
principium ad hoc videlicet ad non esse.
Cum manifestum sit quia non esse nihil est
neque a natura vnicuique desideratum aut que-
situm. Et si enim negatio sequatur ex af-
firmatione non tamen affirmatio est ad
hoc vel propter hoc ex esse enim album se-
quitur non esse nigrum. albedo tamen non
est ad hoc scilicet propter non esse nigrum
Sicut in exemplo quod ipse ponit de dyame-
tro et latere siue costa quia nec diameter
nec magnitudo eius et propter hoc ut non
sit equalis lateri et idem est de latere. Se-

quitur tamen ex necessitate de quibuscumque
quod duabus lineis. quod si fuerint in eodem qua-
drato sic se habentes ut altera sit illi qua-
drati dyametri altera vero costa ipsas non
esse equales quemadmodum sequitur de qui-
buscumque duobus corporibus quia si fue-
rint in eodem toto sic se habentia ut alte-
rum sit eius medietas alterum quarta illa
la non esse equalia cum tamen nec propter
hoc ibi sint nec propter hoc sint simpliciter.
Hec minor erroris sermo quo dixit quia
virtus inest quibusdam ut quandoque non
sint. sed ut quandoque corrumpantur et ut
quandoque desinat esse cum hoc ex virtu-
te esse non possit videlicet desinere esse.
Nulli enim dubium est quin hoc fit ex
debilitate ipsius esse et quin defectibilita-
tem proprie sequantur defectus et desitio
abesse. Sed ipsemet et expositores atque se-
quaces opinionis ipsius. Dicunt quia ex
potentialitate est ipsum non esse. Nemo
autem dicit defectibilitatem aut desinibi-
litate virtutem esse ymo contrariam no-
minationem ei attribuunt videlicet impo-
tentiam debilitatem eas vocantes.

Dicitur hec autem conueniens est
ut adducam rationes et proba-
tiones ad stabiliendam nouita-
tem mundi et destruendam eter-
nitatem eius. Non enim satis est respon-
dere rationibus e contrario sententiarum
et dissoluere questiones eorum et contra-
dicere opinionibus ipsorum ad comple-
tam certitudinem. nisi et probationibus
irrefragabilibus astruatur veritas et decla-
retur. Ex hijs ergo duobus completur ve-
re recteque philosophantis intentio. Inci-
piam igitur ab ipsis mundi testimonijs et
dicam quia stant apud omnes nationes
amabiles hystorice et cronice narrationes
in quibus narrantur conditiones siue edi-
ficationes atque foundationes ciuitatum ma-
gnarum nominatarum. Similiter et inci-
cia regnorum omnium ex quibus mani-
festum est et ipsius mundum habuisse inci-
cium in tempore. Cum igitur omnia hec
que dixi incicia certa habuerint. Si mun-
dus ante ea in infinitum durasset fuisset in
infinito tempore absque ciuitatibus et re-
gnis et ita ociosus et vacuus in maiori par-
te utilitatum suarum. Sed de istis incicijs
Rb. iij

esset eadem questio q̄z et ipse Aristoteles et sequaces eius de inicio mundi referunt. Contradicere autem tot et tantis testimonijs non stulticie tm̄ sed intollerabilis est dementie. Restant et hystorie hebreorū et xpianorum adam primum hominem fuisse testantes. sed et ipse ppheta hebreorū hoc ipsum testificatur in principio legis hebreorum cui tam magnificis signis mada- tis et pdigijs ipse creator testimoniu perhibuit cum eidem prophete nisi per signa gens hebreorum credere voluisset. Contra- dicere autem testimonio tanti pphete cui et ipse creator testimoniu perhibuit tanto rum signorum contradicere est ipi creato- ri et mendacem facere illum.

Rocedam autem vltterius et dicaz
Pquia ipse totus mundus cofitetur se habuisse incium. ex tempe au- tem hoc potes audire ab eo et intelligere valentibus. Confitetur eniz potēialitatē suam et se esse possibile esse p se quare cō- fitetur potentialitatem seu possibilitatem essendi esse sibi naturalē et a seipo. Actua- litatem autem siue actum essendi recepisse aliunde siue ab alio et hoc est quoniam possibile siue potēiale inquantuz q̄ hu- iusmodi siue per hoc q̄ huiusmodi nō eue- nit in actuz essendi siue adesse. Sed neqz per aliud simile inquantū simile hoc ē in- quantū potēiale siue possibile sed rema- net in sua potēialitate et possibilitate q̄n- tum in eo est. quare et in non esse fm actū siue in non esse actualiter. Quia igitur po- tentialitas est ei naturalis. erit et non esse eidem naturale. quare erit prius ex necessi- tate q̄ ipsum esse. Naturalia autem p̄ora sunt vnicuiqz rei ex necessitate q̄ aduenti- cia. Similiter et q̄ per se est vnicuiqz pri- us est ei q̄ q̄ aliunde vel ab alio. Quare mundus hys omnibus consideratis cōfi- tetur se accepisse esse post nō esse. **A**m- plius. Cum manifestum sit mundū factuz vel creatum esse. Album vero non fiat ni- si ex nigro. et calidum ex nō calido. ergo ens mundus non est factus nisi ex nō en- te. In omni autem factione p̄us est ex ne- cessitate id quo fit aliquid quoniam ipsuz factum. quare prius nō ens fuit mundus q̄ factus fuit ens. fuit aliquādo igitur nō ens et ppter hoc nō semp fuit ens. **A**m- plius. Cum esse accepit mundus a creatio- ne quoniam ab illo et est et habet eē. aut

accepit illud cum iam esset. et hoc ē impos- sibile quoniam cum erat habebat eē. non est autem possibile ipm accipere qd̄ habe- bat. **Q** si dixerit. quia accepit illud quan- do habebat quonias subito accepit illud et non partes tunc igit accepit illud quan- do ipsum primo habuit. quare aliquan- do primo illud habuit quando primo ha- buit esse tunc indubitanter incepit eē. ali- oquin igitur incepit esse. **Q** si dixerit q̄a incepit esse non quādo habebat illud ali- quando igitur nō habuit illud quare ali- quando nō fuit mundus quare incepit es- se omne enim qd̄ aliquando nō fuit et ali- quando fuit incepit esse. **A**mplius. de naturali potēialitate sua educt^o emūdo in actū eēndi. ergo nihil subito vlt p̄ ptes si- ue continue. **Q** si subito ergo in instanti siue in nunc temporis. quare in illo nunc primo fuit in actu essendi siue in esse. In illo ergo incepit esse et hoc est q̄ querebā. Si vero per partes siue cōtinue exiuit de potentia in actum huiusmodi exitus indu- bitanter generatio fuit. generatio autez fi- niti in tempore finito est et ex vtraqz termi- nato. Generatum autem de toto tempo- re sue generationis nō dum est sed fit et in termino generationis. primum est et inci- pit esse quare mūdus incepit esse in termi- no sue generationis cum antea non fue- rit. Sicut neqz alia generata. Nullū eniz generatum potest esse aut potuit vnqz an- te complementum sue generationis.

Amplius. Potentialitas et actualitas sunt contraria. Similiter potentia et act^o et non sunt simul in eodem. nec se compa- ciuntur aut igitur potentialitas essendi p̄- cessit actum in mundo. aut non precessit. Si dixerit quia precessit. fuit igitur huius- modi potēialitas sine actu quare fuit mū- dus aliquando in potentia essendi et nō- dum in actu. fuit igitur ens in actu aliqua- do mundus quare non semper. **Q** si po- tentialitas nunqz precessit actum in mun- do cum manifestū sit quia naturaliter pri- or est ipo actu. **N**ō igitur ordo nature ser- uatus est in creatione mūdi. Contra ordi- nem igitur nature est q̄ mundus semper est in actu. **A**mpli^o. Qualiter creatus est mundus a creatore. aut est generatus ex corruptōe scz alteri^o. siue p corruptionē illi^o. aut fact^o ex aliq̄ pter corruptionē illi^o vt dom^o ex lignis et lapidib^o n̄ vnqz fit aut

* creatus ex nihilo factus aut aliter ab eo
de creatus. Siue autem sit generatus siue
sit factus ut dixi post non esse accepit esse.
Si vero creatus hoc est de nihilo factus.
aut subito creatus fuit. aut continue et per
partes. Si subito ergo in aliquo nunc tem
poris quare tunc cepit. Si vero pars post
partem et continue in termino creationis
sue videlicet in quo creatio eius completa
fuit incepit esse quoniam tunc primum fuit
Eadem via procedendum est quocumque mo
do aliter causatum a creatore dicat illum
quoniam necesse est ut causationem eius
dicat esse subitam siue subito factam. aut
partem post partem dicat esse causatam.

Amplius. Quid dicet de genere huma
no aut dicet ipsum similiter eternum et nul
lum esse primum hominem aut non. Si di
xerit eternum esse et nullum ex hominibus
fuisse primum. Cum pater ex necessitate sit
causa filii. et autem causa patris et ita in in
finitum necesse habet confiteri causas ascen
dere in infinitum causas scilicet efficientes
Pater enim est causa efficiens filii quantum
ad generationem corporis siue ambo pa
rentes hoc est pater et mater. Jam autem
declaratus est et stabilitus status causarum
cum omni genere cause. Et patefactus est
impossibile esse ut ascendat in infinitum
et hoc per ipsum Aristotelem et sequaces ipsi
us atque expositores librorum ipsius.

Recedam et alia via et dicam quia
necesse esse per se et possibile esse per
se contraria sunt. Eodem modo et
necessitas per se et possibilitas per se. Simi
liter antiquitas et nouitas. Sicut quia ne
cessitas per se causa est eternitatis siue anti
quitate erit ex necessitate ut possibilitas per
se causa est eternitatis siue antiquitatis erit
ex necessitate ut possibilitas per se sit causa
nouitatis siue temporalitatis quare sicut ne
cessitas per se non inuenitur nisi in uno solo
quod est creator benedictus. ita et eternitas si
ue antiquitas non inuenitur nisi in eodem

Amplius. Sicut necessitas per se non sus
tinet nouitatem cum eo in quo est siue tem
poralitate. ita et necesse est ut possibilitas
per se non paciatur secum in eodem subiecto
eternitatem. Quare impossibile est ut ali
qua rerum creaturarum eternitatem esse et
in alijs dispositionibus similiter se habet
Necessitas enim per se neque creationem ne
que corruptionem neque generationem tem
poralem secum patitur. neque illius modo

rum inceptionem. Quare necesse est ut pos
sibilitas per se e contrario se habeat. et ista pro
batio fundata est super hanc radicem vide
licet contraria contrariorum causas esse per se
et super hanc aliam radicem que est propor
tionalium alterum est et alterum et super tertia
radicem. quia que sunt proportionalia ex ne
cessitate sunt et permutatim proportionalia.
Quapropter cum quemadmodum se habet
necessitas per se ad eternitatem et antiquita
tem. Sic possibilitas per se ad nouitatem seu
temporalitatem. quare si necessitas per se cau
sa est eternitatis seu antiquitatis erit pos
sibilitas per se causa temporalitatis et nouita
tis. et si eternitas vel antiquitas consequens
est vel comitans inseparabile necessitatis
per se. Erit similiter ex necessitate tempori
tas et nouitas consequens vel comitans
inseparabile possibilitatis per se.

Quoniam rationes que hucusque
posite sunt partim ethice sunt siue
morales. ut ille videlicet que sunt a
testimonijs. partim vero naturales et me
thaphysice persequar rationes methaphy
sicas circa hanc opinionem. Aristotelis. et di
cam in primis quoniam accidit Aristotelis. non
prius fluxisse horam de toto tempore prele
rito quam diem vel mensem vel annum nec eti
am antequam mille milia annorum. Huiusmo
di autem probatio est quia si dixerit aliquis
horam fluxisse vel antequam mille milia an
norum fluxissent. aut illam horam preces
sit tempus infinitum aut non precessit. Si
precessit eam tempus infinitum. Certum au
tem est. quia mille milia annorum pars fue
runt temporis infiniti illius. quare in to
to illo suo precesserunt hora predicta. Non igitur
hora illa prius fluxit quam mille milia annorum
nec solum mille milia annorum precesserunt hora
illa. Sed etiam infinita milia cum tempus in
finitum ex necessitate contineat infinita mi
lia. Quod si horam illam non precessit tempus
infinitum aut precessit eam tempus finitum.
aut nihil temporis. Si tempus finitum. In
cium igitur illius fuit initium temporis to
tius. Quare tempus infinitum initium. Si
autem nihil temporis precessit horam illam
Manifestum est. quia initium illius ho
re fuit initium totius temporis. Quare
manifestum est. quia secundum opinionem
Aristotelis non fluxit hora de toto tempo
re quam mille milia annorum. et quia non est desi
gnare quam non precesserit infinita milia annorum.

Amplius. Luz infinitum ut ipemet dicit

alibi intransibile sit et maxime motu finito. tempus aut totum quod preterit infinitum est ipse dicit aut finitum. Quod si finitum habet igitur incitum. Quapropter et motus et hoc est ei contrarium. Si autem infinitum qualiter ergo totum iam transit fluxus enim ipsius non est infinite velocitatis nec maioris est velocitatis quam motus celestis. Ponam antea ad hoc exemplum de aqua et dicam. quia si ymaginatus fueris aquam infinitam et ponas fluxum eius finitum hoc est ut per fistulam finitam vel causale finitum et finita velocitate effluat non erit nunquam possibile ipsam totam effluxisse. **A**mplius. Totum ipsum futurum secundum Aristotelem infinitum est nec finitur nunquam. Non igitur minus quam futurum est de tempore toto quam quod preterit de eodem equales sunt velocitates quibus totum preteritum fluxum siue preterit et totum futurum pretereundum est neutrum autem est ad finem preteritionis eius quam de tempore iam preterit tanta velocitate fluxus non obstante infinite ipsius. Venietur igitur et ad finem preteritionis totius temporis quod futurum est cum equali velocitate preter mundum sic qua illud preterit non obstante infinite eiusdem. Quare necesse est ipsum finiri. **A**mplius. In toto preterito tempore celum compleuit revolutiones finitas aut infinitas. Si finitas necesse est quam in tempore finito quoniam tot partibus temporis equalibus quot ipse fuerit cum paribus velocitatis sint omnes revolutiones celi. Erit igitur totum tempus quod preterit usque in presens nunc finitum. Si vero dixerit. quia infinitas revolutiones compleuit celum toto tempore preterito ymaginabor quia ista ymaginatio possibilis est intellectui quam duplo minori velocitate motum fuerit toto tempore preterito. Quia igitur est proportio motus ad motum eadem est pertransiti ad pertransitum in eodem tempore vel equali et necessitate necesse est ut eodem tempore non nisi medietatem revolutionum iam completorum complerent. Revolutiones igitur quas compleuit toto tempore preterito celum habent medietatem et per eandem viam habebunt quartam et octauam et ita in infinitum. **M**anifestum autem est quia infinitum medietatem non habet. **A**mplius. Cum ymaginas e converso videlicet quam duplo velocior motus totius celi in toto tempore quod preterit ergo per eandem rationem duplo plures erunt

revolutiones complete in eodem tempore. Non autem erat completurum celum plures revolutiones eis que precesserint et eis que future sunt. Simul acceptis tot autem compleuisset duplo maiori velocitate reuolutum quare finiuiisset motum suum. **A**mplius. Non est dubium quin duplo plures revolutiones compleuisset duplicata velocitate motus et in eodem tempore quare numerus revolutionum iam completarum habet duplum et est medietas alicuius numeri. Non est igitur infinitus huiusmodi numerus cum et medietatem habeat ut dictum est et etiam duplum. **A**mplius. manifestum est quia celum iobis vel sol ipse perficit unam revolutionem suarum in anno uno secundum motum suum medium et equalem ymaginabor igitur exempli gratia annorum huius revolutionis trecentorum .lx. dierum equalium ita ut unicuique diei gradus unus solaris circuli deputetur. Erit igitur per ea que audisti proportio motus ipsius celi ad motum solis proportio que est trecentarum horarum ad unam. Quare et revolutionum celi et revolutiones solis erit eadem proportio. Erunt igitur revolutiones solis et anni revolutionum eius ad revolutionum celi et annos revolutionum eiusdem. In proportione unius ad trecentos .lx. Nec te conturbet quam dixi annos et annos quia idem est ac si dicerem quantum ad celum dies. Eodem modo est considerare de revolutionibus Saturni que sunt ad revolutiones solis in proportione unius ad triginta. Similiter et de revolutionibus Jouis quoniam similiter sunt secundum eundem motum medium ad revolutiones solis in proportione unius ad duodecim. et per eandem viam considera de revolutionibus martis. Veneris Mercurij et Lune. Inuenies etiam proportionem eorum a revolutione celi certissimas. et hoc est quoniam proportionem extremorum ageregantur ex proportionibus ipsorum ad media et mediorum ad invicem. Inuenies igitur quia revolutiones uniuscuiusque planetarum secundum computationem astronomicam erit pars certissima hoc est certissime proportionis ad uniuersas celi revolutiones simul acceptas que complete sunt toto tempore quod terminatur in presens nunc. Impossibile autem est infinitum esse cuius partes certe comparationis et proportionis ad ipsas inueniuntur. **L**autem manifestum est. **C**uruntur etc.

ora et certiora sint hec declarabo. quia nō potest esse continuum aliquod infinitum. Et primum declarabo hoc in linea et faciā sciri qā nō potest esse aliq̄ linea ifinita ex altera pte tm̄ p̄trahat ei linea a. b. ifinita ex pte b. et supponat ei et sit i terra a. et b cubito. Deinde applicet ei alia ifinita q̄ vocef c. d. ifinita sc̄z ex pte d. applicet aut̄ ei sit vel supponatur vt sit c. punctus indirectū b. vel sup ipm b. Dico igr̄ qā a b. maior est c. d. cubito vno q̄ est inter a et b. J̄lo em̄ cubito excedit eam ex altera vero pte non excessus alterius in alterā hoc est a pte ifinitatis. Si em̄ excessus esset videlicet ita vt altera ex pte illa extenderetur iuxta alteram inciperet excessus in aliquo p̄cto sine esset excessus finitus siue ifinitus quare ille punctus esset tercius linee minoris esset igr̄ terminata ex vtraq̄ pte nō eēt igr̄ ifinita. posita autē erat ifinita vtraq̄. Restat igr̄ vt ex illa pte a pte sc̄licet ifinitatis non est excessus alterius ad alterā. et ideo ex necessitate a parte illa equales p̄ diffinitionem equaliū ē igitur excessus alterius ad alterā. Sicut dixi intellige igitur q̄ linea c. d. trahatur. super lineam ad b. donec punctus c. sit sup punctum a. et punctus d. sup punctū c. aut ergo est excessus minor alteri ad alterā ex pte ifinitatis. J̄a oīsiū ē tibi q̄ nō ē ifinita vterq̄ hoc autem erat positū ab altera vero pte non est iam excessus cū iniciales termini earūz videlicet c. et a. simul sint. quare ex necessitate modo sunt equales p̄ diffinitionē equaliū que est. Equalia sunt quoz altero alteri supposito neutriū alterū excedit p̄us aut̄ erāt inequales. quare cum neutra creuerit aut decreuerit adhuc sunt inequales. quare sūt simul equales et inequales. et hoc ē impossibile ergo et illud ex quo segtur est impossibile hoc non ē nisi lineam illam in finitā esse ex altera parte. Erit autēz declaratio hec compendiosior atq̄ lucidior. Si intellexeris a puncto b. p̄tractam aliam lineam ifinitāz cuius p̄ncipiū sit p̄ctus c. et suppositam parti p̄oris linee q̄ pars incipit a b. Dico igitur. qā linea illa equalis est illi parti a. b. linee cui supposita ē quare est minor ex necessitate q̄ tota a. b. Intellige igitur q̄ trahatur linea illa ad partem a. donec p̄ncipiū eius hoc est prim⁹ punctus eius sit sup a. punctum. Quia igitur supposita a. b. linee non excedit eas vt exceditur ab ea quoniā non excedit eam a

parte ifinitatis vt p̄monstratum est tibi. Sed neq̄ a parte a. cum p̄mus eius punctus sit super a. Erit igr̄ equalis a. b. linee p̄us autem erat equalis parti eiusdem videlicet ei parti q̄ incipit ab ip̄o b. et p̄cedit in ifinitam. **A**mp. Per eandē viam demonstrabitur tibi q̄ ifinitum ē maior a. b. et hoc est quoniam si extraxeris eā ad huc per cubitum citra a. Dico quoniam illo toto cubito excedit a. b. Residū em̄ ab illo cubito ē equale linee a. b. et hoc est qā sicut dixi a parte ifinitatis non excedit a. b. illud residuum non exceditur ab eo est igitur illud residuum a p̄nominato cubito equale linee toti a. b. quare manifestum ē q̄ illo cubito excedit lineam a. b. et eadē est via ad demonstrandū q̄ excedit eā duobus cubitis videlicet si extraxeris eam p̄ dicto modo p̄ duos. Similit̄ et mille milibus cubitorum inuenientur excedere eā si intellexeris eam tractam ad eandēz partem per mille milia cubitorum et ita in ifinitus. Quia igitur posita linea ex altera parte tantūmodo ifinita. Sequitur ista inconuenientia et impossibilia manifesta videlicet partem esse equalem toti et enāz maiorem et hoc in ifinitum sc̄licet maiorem partem toto suo in ifinitus. **M**anifestum est esse impossibile id ex quo omnia ista impossibilia sequuntur hoc autem est lineam aliquam esse ifinitam ex altera parte tantū tractus enim linee quātus est vel applicatio linee ad lineam nihil addit vel detrahit magnitudini eius que trahitur. Similiter neq̄ applicatio linee ad lineam addit vel detrahit alterutrius magnitudini.

Addam et aliam manifestationē ad hoc. Dico igitur quia si linea moueat vel trahatur sc̄dm rectū sue longitudinis mouebitur equaliter cui libet ex punctis suis. Verbi gratia. Si moueatur vel trahatur per cubitum quibuslibet eius punctus mouebitur tantūdem et transibit cubitus. Si ergo terminus linee ex altera parte ifinite a. et tota linea illa ifinita vocetur a b. et sit c. punctus distās a. b. a. p̄ cubitū. Dico igitur quia si linea a b. moueatur a loco in quo est vsq̄ adhuc q̄ est dicere per cubitum. dico q̄ a. transibit cubitum illum et perueniet ad c. et similiter quilibet ex alijs punctis tantūdem transibit quare punctus in linea a. b. p̄ cubitū erit i fine b. motus in p̄cto i quo erat a. et idē

est manifestū de quolibet ex alijs quare manifestū est quod hoc motus mouet equiter linea omnis siue finita siue infinita sit cuiuslibet ex punctis suis. Eodem modo est ascendere et de qualibet ex partibus suis. Tota igitur linea a. b. mota est per cubitū. Omne autem quod mouetur tamen relinquit vel exiit de loco quem exigit quā cum acquirit vel intrat de loco in quem mouetur et iteque omne quod mouet ab aliquo loco in alium siue moueatur secundum partem siue secundum totum. hoc est siue exeat illum secundum partem et intret alium secundum partem siue exeat illum secundum totum et intrent alium secundum totum. totum est ex necessitate inter duo illa loca siue inter partes illorum locorum. Quare ex necessitate

Amplius. Omne quod mouet a loco in tantum locum relinquit post se de loco in quo erat prius quantum acquirit ante se de loco nouo et omne quod hoc post se et ante se finitum est. Sic ostendi potest. quia omne quod potest moueri finitum est cum motus non possit addere vel detrabere quantitatem. Quare si finitum est ex necessitate omne quod potest moueri. **Q**uod si dixerit. quia infinitum non potest moueri quā transiit in infinitum spatium. Respondeo quia sermo iste impossibilis est et error intollerabilis. et dico. quia si aliquid mouet et transiit in finitum transiit quolibet partem ipsius tam finitam quam infinitam. Quare transiit finitum de illo spacio prius quam transiit totum illud finitum.

Amplius. Si in spacio illo finito non transiit ad infinitum. quicquid autem non transiit de illo remanet intransiitum ab eodem. quare remanet quodlibet stadiū de illo spacio intransiitum est. ergo et mille milia stadiorum ubicunque signetur in illo spacio inueniuntur intransita. Qualiter igitur tota illud spacium infinitum per transitum.

Item igitur declaratum est tibi per hoc quod non est possibile lineam aliquam infinitam esse ex altera parte tamen et per eandem viam facile est tibi ostendere et de superficie et de corpore. Ex hoc autem euidenter sequitur. quod si non est possibile lineam infinitam esse ex altera parte tamen multo fortius impossibile erit ex utraque parte illam infinitam esse. Si enim impossibile est duorum alterum esse multo fortius ambo.

Amplius. Si a. b. linea infinita ex utraque parte. Dico quoniam quodlibet punctum usque signatum in linea a. b. est terminus duarum linearum infinitarum ex altera parte tamen a quolibet enim huiusmodi puncto progreditur linea infinita et infinita tamen ex altera parte cum infi-

nuatur ex necessitate in puncto a quo progreditur. **Q**uod si dixerit quod ab aliquo puncto linea a. b. non progreditur vlla linea infinita tamen hoc erit in parte altera. Esto igitur in parte a. per a. igitur non erit nisi linea illa de tota linea a. b. quare post a. non erit nisi finitum de tota linea a. b. quare erit a. b. finita ex parte a. posita autem erat linea a. b. ex utraque parte infinita. **A**mplius. Medium est in linea et in omni continuo est post quod non est ante quod ante illud aut e converso. Et iteque medium in linea est a quo deducti perpendiculari et circa ipsum reuolutis eo quod est ante illud et eo quod est post reuolutis in quibus ad perpendiculari rem donec alterum superiaceat alteri inter que inuenitur excessus. Iterum medium linee cuiuscunque est certa quod reuoluta parte que post ipsum est donec subiaceat parti que ante ipsum est cum alterius in altera non inueniatur excessus. Quia igitur posita linea ex utraque parte infinita hoc accidit in omni puncto illius necessesse est ex predictis diffinitionibus esse punctum cuiuscunque linee infinite medium esse inter illa

Amplius. Omne punctum est medium in quacunque linea cum in eo facta sectio ipsa diuidit in duo equalia. Quia igitur huiusmodi necessesse est accidere in omni puncto cuiuscunque linee ex utraque parte infinite. necessesse est omne punctum huiusmodi linee medium esse in eadem. Ex hoc autem accidit partem esse equalē toti. Preterea. ratio quare posui de medio non potest conuenire duobus. Esto enim quod conueniat a et b. punctus in aliqua linea sit infinita cum a. sit medium in ea quod erit plus id quod est de ipsa linea ante a. quam quod est post ipsum. Sic cum b sit medium in eodem similiter se habere dicimus quare id de tota linea quod est inter a. et b. cum eo quod est post b. Simul acceptus non erit plus quam id quod est post b. per se sumptus et ita non erit plus totum quam pars illud enim quod est post a. est totum ad id quod est post b. quoniam continet illud et insuper id quod est inter b et a. accidit insuper ex huiusmodi positione que scilicet ponitur linea infinita ex altera parte ut pars sit in infinitum maior toto. Si enim c. d. linea infinita predicto modo subiacere intellexeris a b. linee infinite. ita ut punctus c. superiaceat puncto b. Non est dubium quoniam linea c. d. sit equalis parti linee a. b. parti in qua que incipit a b. puncto et preedit in infinitum et equalitas ista manifesta est per diffinitionem equalium et si traxeris eam ad partem a. contra a quantumcunque volueris et per mille milia stadiorum remanebit equalis seque linee a

b. ex parte infinitatū ambarū sicut iam se-
ci te scire quare totū residuo quo tracta est
citra a. excedit illā sp̄ erit igit̄ maior ea mil-
le milibus stadiorum ⁊ iterum milies mi-
lie milib⁹. Si t̄m eā tractā in ptem p̄dictā
intelleris. P̄ius autē demonstratū ē tibi
eam eē equalē parti lineae a. b. ei videlz
parti q̄ incipit a. b. et p̄gredit̄ in infinitū
q̄re ps illa lineae a. b. maior erit ip̄a lineae a.
b. in infinitum id ē absq; mensura aliqua
determinata.

Iam igit̄ declaratū ē tibi nec lineas
nec superficiē corpus infinitū eē pos-
se ex altera pte t̄m ⁊ multo fort⁹ ex
vtraq; vel ex omī nō erit impossibilis ali-
cui istoz triū infinitas. Quia nō similes
sunt p̄tinitates mensurari huiusmōi et
tpis necesse ē ⁊ in tpe s̄lr se habere et hoc
iam declaravit Aristoteles in libro suo d̄
auditu. Q̄ si voluerit calūniari q̄ nō pos-
sumus tractus p̄dictos ⁊ applicationes fa-
cere ad tempus nō effugiēs p̄ hoc dico ei
ga tempus simul fuit cū motu ⁊ mor⁹ cūz
tpe et a corpib⁹ motis trāseunt spacia lo-
calia vel situalia p̄portionaliter fluxui tē-
poris ⁊ motus. Quēadmodum igit̄ feci te
scire quia si a quocūq; motu trāseat spaci-
um infinitū. necesse ē vt ab eodē trāseatur
p̄us pars illius spaciū q̄ totū ⁊ pars d̄ illo
finita q̄ infinita. Sic necesse ē vt a. cūq; si
trāseat idē spaciū infiniēs trāseatur p̄-
ius millesies q̄ millesies et p̄ius semel q̄
millesies ⁊ infiniēs q̄re celū p̄us fec̄ vnā
reuolutionē q̄ infinitas ⁊ p̄us partē reu-
olutionis q̄ totā cōpleuerit. Jam autē de
structū ē in p̄cedētibus.

Amplius. In-
telligibile ē tēpus velotius posse fluere ali-
quantulū q̄ fluat vel trāseat. Similiter ⁊
tardius. Esto igit̄ q̄ fluat vel trāseat velo-
tius ita vt fluxus eius sit velotior quāti-
te vni⁹ hore. Dico igit̄ ga totū tempus ef-
fluet alias effluerūt vnā hora p̄us q̄ eēt
alias effluerūt q̄re a pte finis relinquunt
post se vnus hore spaciū. quēadmodum
si aliqd̄ intelligatur moueri velot⁹ q̄ mo-
ueretur ante ita vt trāseat maius spaciū p̄-
cubitū q̄ alias trāset. Sicut occupat an-
te se vnū cubitum supra id quod alias oc-
cuparet ita post se reliquit plus vnū cu-
bitum supra id quod alias reliquisset qua-
re et tpi detrahif p̄ istam adiectionem ve-
locitatis a pte finis vnā hora quare finie-
tur ex necessitate in puncto vno q̄ eēt inici-
um hore illius si hora illa futura eēt. Lau-

sa aut̄ in hoc eēt quoniā q̄ occupat p̄teri-
tio siue antecessio. hoc amittit futuritio.
Exemplū aut̄ huiusmodi ē in aqua q̄ tota
effluit si intelligat fluxus ei⁹ augeri quan-
tulūcūq; videlz in t̄m q̄ntū ē fluxus mille
modiorū ex necessitate accelerabit ei⁹ ef-
fluxio tāto tpe q̄ntū regrit flux⁹ mille mo-
diorū. Quare detrahif totū tpi in tantō ⁊
nō detrahif ei a pte p̄ncipiū detrahif igit̄
ei a pte finis ⁊ ita finief ex pte illa et nō ef-
fugit Aristotel. qn si intelligibile ē vt auge-
atur in duplū velocitatis cursus tpi aut
si minuat̄ in duplū quādo habebat medi-
etate et quādo habeat duplū. S̄lr nō ef-
fugit illud impossibile videlz. q̄ omne nūc
in tpe infinito ex vtraq; parte sit mediū in
toto tpe illo cū nō habeat plus de tpe an-
te se q̄ post se vel ecōuerso. **A**mplius.
Addat̄ istā vltimā manifestationē ad hoc
⁊ dicā. q̄ creator benedict⁹ aut potuit dif-
ferre creationē mūdi p̄ horā aut nō potuit
it. Si nō potuit cuiusmōi illū arctabit ne-
cessitas ad creādū. P̄terea hoc reputat̄
ip̄i icōueniēs videlicet q̄ de⁹ nō potuerit
aliquid qd̄ in se ē possibile nulli em̄ dubiū ē
qn mūdos in seip̄o sic possibile eē q̄re q̄n-
tū in ip̄o ē creabile ē eius eē in infinitū nul-
la aut̄ necessitas arctabat creatorē ad acce-
lerandū eousq; creationē ip̄ius q̄re possi-
bile fuit differri saltē p̄ horā creationes ei⁹
posito aut̄ possibili non accidit impossibi-
le. ponat̄ igit̄ istud qd̄ p̄ horā dilata sit cre-
atio mūdi. Dico ergo ga i fine hore illius
creatus fuit mūdos quare t̄pus a creatōe
eius vsq; nūc finitū cū sit ex vtraq; pte ter-
minatū. Jam aut̄ didicisti alibi ga si fini-
tum remanet nec detracto finito p̄us erat
finitū ⁊ si finitū addif finito totū erit fini-
tū ga igit̄ finitū remanet cū tpe toto qd̄ est
a creatōe mūdi vsq; nūc. Solo finito de-
tracto scilicet hora dilationis p̄dicte ergo
cū illo detracto erit ex necessitate finitum
quare nō ē possibile vt sit infinitū cū nō sit
possibile. vt detracta illa hora. Solūmo-
do de eo remaneat infinitum.

Dist̄ hec igit̄ respondendū ē questio-
nib⁹ que sequūtur declarationes
has. Hāz aut̄ p̄ma hec ē. Cū tem-
pus finiendū sit qd̄ erit post ip̄m. Deinde
an erit motus vel mutatio. Et is dixi tibi i
p̄cedētib⁹ ga nulla erit mutatio glorifica-
tis hoibus vel animabus eoz nulla spes
erit eis vltra aliqd̄ acq̄rendi nullus timor
aliqd̄ amittēdi de obiecta tūc felicitate ip̄a

No felicitas tota simul erit nihil habēs oi
 no de malo seu defectu potētalitatē et si
 cut alibi te feci scire vtutes animarū hūa
 narū erūt impfectiōibus suis oēs z figule
 nec erūt tunc habitus dormiētes. imo erit
 vnaqueq; earū in actu suo pfectissimo et
 vltimo z actus earū delicie z gaudia. Si
 cut patefecit tibi ex diffinitionibus delicie
 z gaudiū. Similitē erūt ipi actus pma do
 ctiores z glorie animarū nrarum q si non
 essent simul oēs nō eēt integra vel cōple
 ta felicitas animarum nrarum z si cessare
 possibile eēt aliquā ex virtutib; hmōi ab
 actu suo vel imminui ibi ab actu suo pos
 sibile eēt imminui felicitatē hmōi imo z q
 plus ē locum haberet ibi dolor et miseria
 Impossibile ei ē tñ gaudiū amitti vel mi
 nuī sine dolore et miseria ppter hoc ergo
 dixit Aristoteles. Si tñ veritatē felicitatis
 illius intellexit. q; felicitas ē actus intrans
 mutabilis. Satus igr hmōi status ē intē
 poralis z vllomō obnoxius fluxus z i sta
 bilitate tps z quoniā habiturus ē iniciūz
 licet nō tps orison verisimile dicendus ē
 eternitatis. Et dixi tibi q; similiter se habe
 bit et status inferni oēs ei dolores. omēs
 cruciatus ifernales simul patientur ibi dā
 nati. Sicut iam pdictū ē tibi. Unde nec q
 es sine cessatio alicui; eorū vel immunitō
 locū habebit hic quare nec mutatio et p
 pter hoc neq; tempus. Inuenit autē in li
 bris quos merito vocat homines sanctos
 sermones tropici de tormentis maiorū ho
 minū quib; ergo cōtradicare vnq; volo.
 Et hūis sermonib; iuxta tropos intelligūt
 quidā vicissitudines tormentorū in iferno
 vt nunc sint in ardore et incendio in exco
 gitabili. nūc in frigore nō minori q; si de
 ita eis futurū eē reuelauit ita et sit. Nō ei
 vas quēquaz sermonib; autēticū vel san
 ctis ptradicare. Verū nihil piculi ē in reb;
 hmōi smones tropicos in ea q rōnis sūt
 iusticie; diuine z merit; damnatorū con
 grūtū interptari psertim cum ratiōib; z p
 bationib; z nō testimonijs ptra errores i
 pios disputef. Et de hmōi autēticorū vi
 rorū satis euidentia z expssa testimonia nō
 negātur z i ptrariū habeant. Doctrina q
 dē xpianorū h; i libro quē sapiētie librum
 nomināt q; flumina pcurrēt duritē z intel
 ligitur flumina tribulationū et dolorū q
 ppter hoc pcurrere i malos dicuntur quā
 q; nō pnices z vnū aliō nō expetit. Si q
 autē querat de gloriificadis hoibus an in

eo statu fixi māfuri sint in locū z sedib; sa
 is. an deambulaturi vel alit; mouēdi sunt
 z ex hoc arguere q; mot; erit et ppter hoc
 tempus. Refero questiois hui; solutionē
 in sequentibus nisi spero me declaraturū
 q; motus hmōi nō erit ibi necessari;. nec
 aliquid addēs felicitati gloriificandorū ho
 minū nec eius cessatio aliquid detrahens
 eidē quinpotius forsitā illa felicitas motū
 hmōi nullatenus patif. h; z gēs xpiano
 rum pphetā itroducentē angelum iuran
 tē p viuentē in eternūz. q; tpus nō erit am
 plius q; ppheciā nō induco tanq; pbat
 onē. S; potius vt scias q; sermones autē
 tici ea ptingēt que audis hic. Eadē questio
 ē de motibus celoz an cessaturi sint an p
 māfuri. qm si pmanfuri. erit igr z tempus
 cum motus sine tpe eē nō possit. Si iā cel
 satur; ē motus celoz quid faciūt illi moto
 res celoz duplices. sicut posuerūt Aristotel
 z sequaces eius ponētes intelligētias mo
 uere celos qsi motores extrinsecos. quem
 admodū amata mouēt amātes. animas
 ho posuerūt eidē qsi motores intrinsecos
 querētes ipis celis pfectiōes hmōi videlz
 vt habeāt in actu situs quos habēt in po
 tēcia quasi situū renonatio tam frequens
 imo mag; et ptingua sit. Aliquid tāta inqsi
 tione dignū. imo qsi sit pfectio beatissima
 Similiter z ipa que non debet eē nisi via
 et inquisitio alterius pfectionis queratur
 p se tanq; pfectio z finis z tāq; ipe sit via
 ad semetipm z inquisitio suiipis. Ubi non
 vidētur posse effugere circulū earū quo dē
 cū q; ita ē z ita ē z celi mouētur vt mouē
 tur z incedūt vt reuertātur quibus anima
 bus si ita ē mille miseriores sunt que nihil
 aliud querūt nisi motū corpib; suis z exa
 gitationē infinitam ppter hoc h; doctrina
 xpianorū cessaturū eē motū illum penit;
 et alia circa hec de statu futuri seculi q au
 dies in sequētibus.

Distq; autē stabilita ē mūdi noui
 p
 tas stabilitione vniuersali. Cōue
 niēs ē vt inquiratur de quibusdā
 ptibus ipius quib; nōnulli phylosophorū
 rū posuerūt antiquitatē quēadmodū pla
 to qui hmōi antiquitatē eis posuit. Posu
 it ei eas creatas siml; extra corpa sua z po
 sitas in corpibus stellis ab inico postmo
 dū desiderio icorpanā z illectas z abstra
 ctas descēdisse ad corpa Doctrina autem
 quorundā h; creati eas in corpibus suis.
 in aliā corpa trāsire z nō solū in humana

Sz etiaz in bruta corpore donec expleat
 ipa expiationis cuiusdam anq̄ licebat eis re-
 dire ad compares stellas et hoc idē plato
 posuit q̄ nūeri certū temporē p̄scripti erant
 animab⁹ q̄s explere necesse habebāt ī cor-
 pibus vel circa corpore vt ait plato. Inuesti-
 gandū etiā restat de renouatiōe vniuersi.
 vtrū renouandū sit fm̄ totū aut fm̄ partē.
 z vtrū corpore hominū renouanda sint p̄ re-
 surrectionē et vtrū sola an et alia corpore q̄
 sint illa z de vniuerso corporeo quē status
 habiturū sit p̄ renouatiōe resurrectionis

Accipiā igr̄ auxiliāte deo z dicā q̄
 sermo platonis erroneus ē z patē
 faciā hoc multis vīs. Dico igr̄ q̄
 declaratū ē ab Aristotelē. q̄ impossibile
 ē imptibile moueri motu p̄tinuo. q̄re nō ē
 possibile animas hūanas sic ascēdere vel
 descendere vt ip̄e posuit ip̄e em̄ posuit eis
 nō solū ascēdēdōes z descēdēdōes. sz z p̄tes
 p̄ quas ascēdēdōes z descēdēdōes ac si substā-
 cie spirituales p̄tis z aptionib⁹ indigerent
 et possent retineri corporeis obstaculis q̄
 minus trāsiret. Scō q̄re ab eodez plato-
 ne cū penal' sit habitatio corpore suoz aia-
 bus hūanis vtrū hōmōi habitatiōe sponte
 appetuerint atz susceperint an iuite. Q̄
 si sponte. hoc nō nisi de intollerabili stulti-
 cia p̄cessit in eis. Sponte ei appetere taz
 horrendū tantarūq̄ afflictionū carcerem
 nō nisi denūtiētis ē z mente capti. **A**mpli⁹
 Desideriū illud quo desiderauerūt in ha-
 bitatiōes corpore aut fuit eis naturale aut
 aduenticiū. Si naturale z nō ē dubiū qn
 desideriū illō stultū fuerit et ex insania so-
 la p̄cedēs naturalis igr̄ fuit insania bec et
 p̄pter hoc naturaliter insipientes z male
 sunt anime hūane. **A**mplius. quoniā
 naturalia nō deponuntur nec recedunt ab
 hīs q̄bus naturalia sunt ergo post exple-
 tos nūeros in corpore z reuersionē suaz
 ad cōpares stellas naturali iterūz deside-
 rio appetēt inhabitatiōe corpore quare ī
 corpore iterū z ita ibit res ī infinitum
 Q̄ si dixerit. q̄ desideriū hōmōi ē eius ad-
 uenticiū. In ip̄is igr̄ cōmorantes deceptē
 fuerit vel p̄p̄a stulticia vel suggestiōe aliē-
 na z vtrūq̄ istoz friuolū ē. quoniā z vt ta-
 les create sint videlz deficientes nō paritur
 bonitas creator. Suggestoz hō h⁹ stulti-
 cie seu deceptor earū q̄s erit. Si hō infini-
 te de stellis deiectē sūt. z in corpore detru-
 se hoc idubitatē fieri nō potuit nisi a crea-
 tore. Quare necesse ē vt hāc penalē incar-

cerationē aliqua culpa meruerit alias em̄
 iuriosus eis dē extitisset creator in hoc que
 aut culpa in eis cōgitari p̄t nisi desideriu⁹
 hui⁹. **A**mp. aut p̄scierūt penalitatē carce-
 rē hōmōi aut latuit eas. Si p̄scierūt q̄lit igr̄
 eam appetuerint. Si hō latuit eas z hoc
 qualiter possibile nisi lateret eas stat⁹ ge-
 ners hūani totus. **D**ēs ei homines in affli-
 ctiōe z miseria eē nulli intelligenti ignotū
 eē p̄t. q̄z ip̄i q̄ voluptates maxime sequū-
 tur eas dē z minime assequētur z dolorib⁹
 atz tormētis inuēris eas dē mercat. Q̄ si
 latebat eas status hōmōi terreni et homi-
 nū quō z ille q̄ reuertebatur a corpore ad
 stellas suas alias sup hoc nō instruebant
 atz docebat. **A**mp. si latebat eas stat⁹
 hōmōi mundi quō appetebat in ip̄m veni-
 re nisi pueriliter atz stultissime. **A**mpli⁹
 us. aut create fuerit sapiētes in stellis suis
 anime humane aut nō. Si sit ergo prauo
 desiderio atqz stulto create fuerūt. hōmōi
 ergo desideriu⁹ vicz intundi corpore in q̄b⁹
 z sapientiā obliuisciture erāt. sicut ip̄emet
 plato dixit z vtrūtes oēs immergende ve-
 lut in lintheo flumine atz sepeliēdo erant
 Si hō absqz sapiētia create sūt z omnino
 nihil sciētes appeti aut v̄ desiderari inco-
 gnita nō possunt. Quō ergo desiderauerūt
 inhabitatiōe corpore que de corpore
 omnino nihil sciebāt. Q̄ si dixerit quia sci-
 ebāt aliqd de eis. Verūtamē nō p̄ sapien-
 tiā sz p̄ scientiā z obstante non penalitate
 que admodum accidit z in hominibus q̄
 voluptates corpales cōcupiscūt z sequūt
 licet sciāt eas sibi eē perniciosas. Qm̄ igr̄
 manifestū ē q̄ ista cōcupiscētia z inordina-
 ta ē z culpabilis. Si in ista cōcupiscētia
 create sūt anime hūane. Manifestū ē eas
 malas creatas fuisse a creatore bono hoc
 aut impossibile ē manifeste. **A**mp. In q̄
 statu putauit eas fuisse plato cum erāt in
 tōparibus stell' an ī statu felicitat' an ī sta-
 tu miserie. Si ī statu felicitatis certū est qz
 status ille nec ignoratiā patit' neqz culpa-
 bilē cōcupiscētia q̄re nullo mō erat eis de-
 sideriū inhabitadi corpore cū habitatio a deo
 p̄niciosa eēt eis vt ip̄emet plato p̄tebat.
Amp. qm̄ felicitatis plenitudo ē z facietas
 oīm desiderabiliū. Manifestū ē qz nullū
 desideriu⁹ sustinet felicitas. Sicut nullā fa-
 mē facietas desideriu⁹ ei fames sp̄ialis ē z
 fitis z generalr desideriu⁹ nō ē nisi vbi est
 carēcia z defectus. nec est vnqz sine mole-
 stia q̄re impossibile ē vt sit eū felicitate cur-
 21 ij

Pars prima de vniuerso

molestia ois pars fit miserie et vera miseria. Si aut in miseria erant anime humane cum erat in stellis suis cum fuerit in ea miseria create vel postmodum aduenit eis. Si create fuerunt in illa cum ante creationem suam nihil meruerint ergo absque meritis suis ista est eis miseria et ita iniuste egit cum eis creator. Si vero postmodum aduenit eis et sine culpa sua iniuriose eis irrogata est. Si autem cum culpa sua vel ob culpam suam peccauerunt. igitur ante quam intraret corpora et hoc etiam nonnulli erroris adhuc dicunt et propter peccata illa expianda in corporibus velut in carceribus intra se sunt. Iste autem error destruet multis modis. Primo quia pena que ab inicio vel nescientes sustinet non est ei ad expiationem vel purgationem aliquam. Secundo quia corpora magis humana inquinant animas et polluunt quam purificent et ad concupiscentias illicitas inuertas ipsas animas trahunt. Tercio quia in corporibus anime ipse peccat et pluribus peccatis et grauioribus quam illa fuerunt que in stellis commiserunt et paucissime sunt atque rarissime que in corporibus peccant et absque numero non peccant. Quarto quia creator hec omnia videns quod non eis dat corpora ad expiationem peccatorum cum potius sint eis ad maiorem contaminationem et iniquationem. **Amp.** quod dubitat quoniam omnes anime sancte et virtuose conquiescent de corporibus suis pro eo quod eas ad peccandum stimulat et multipliciter alliciunt et abstrahunt et propter hoc bello implacabili contra ea incessanter decertat. Quod igitur possunt eis esse corpora ad expiationem. **Amp.** que anime possunt melius nosse an corpora sint eis ad expiationem quam anime sancte et iuste. Manifestum autem est quia ipse de corporibus suis incessanter persequitur propter iniquitatem que patitur ab illis et continue contra eas preliatur ac se defendat ab inquinamentis eorum et propter hoc etiam mortem corporum suorum desiderare non cessant ut liberentur a pollutionibus que a suis corporibus patiuntur. anime vero vicinis deditur et bene post corpora sua sequentes concupiscentias et propter hoc amplius et amplius inquinantur pro corpora sua. Quare manifestum est quod nec bonis animabus nec malis sunt ad expiationem vel expurgationem corpora sua per modum istum quem erroris intelligunt. Alias autem certum est quoniam afflictiones corporales et dolores sunt ad expiationem eorum que per eas emendantur et propter hoc multi ex bonis viris eas sibi merentur ut ardores concupiscentiarum carnalium per eas vel repinant vel extinguant. In

super etiam cum eis irrogatur gratanter eas recipiunt et eis se gloriantur multipliciter adiuuari habentes eas velut quedam medicamenta viciozum. **Amp.** anime humane penitentiam ignorat hoc quod in stellis quodammodo posite peccauerunt et propter hoc pro hominibus peccatis nec a deo veniam precantur nec alias ipsum placare curant nec deum villo modo peccata illa curare arbitrantur. Qualiter igitur vel expiationem habent vel patiuntur pro illis pro quibus nec penitentiam nec penitentiam agunt et de quibus villo modo curant. Quod si dixerit quia penalitas et afflictiones que patiuntur in corporibus sufficienter ad placandum creatorem pro illis et quia pena illa contentus est. Dico quoniam errat multipliciter. Primo quia pena huiusmodi pena tamen est patientium animarum et nihil omnino operas ad correctionem vel emendationem earum. Secundo quia hominibus penalitas culpabilis est cum ab iniustis sustineatur. ipsa enim voluntas sustinendi expiationem quam creator constituit animabus peccatum est que admodum et ipsa redditio debiti pro violentia extorta culpabilis est iniusto et repugnantia que esse volenti atque spontaneo opus iusticie. Tercio quia hominibus penalitas non sufficit pro peccatis que in ipsis corporibus ab animabus eiusdem perpetratur. Quare necesse est nec alia illis expiatio statuatur et propter hoc secundum ipsum in alijs corporibus retrudat. **Amp.** Secundum istum errorem platonis non sunt noui homines que nascuntur nec reuera homines nascuntur cum id quod est potissimum seu principium in vnoquoque eorum non sit nouum et hoc est anima vniuscuiusque. **Amp.** non est dubium quoniam certus sit in se et determinatus numerus animarum sic creatarum quoniam fuit in ista numero stellarum secundum ipsum. Si igitur post mortem corporum expletis numero ut ipse aut reuertuntur ad proprias stellas anime humane. Ita diu est ita quod reuerse debuissent esse omnes ad stellas suas in tot milibus corporum expiate que longe plura milium corporum iam mortua sunt. Unde longe plura milie que sunt stellarum. **Amp.** secundum hoc non plura corpora hominum fuerunt quam ab inicio fuissent create anime. cum non propter aliud hominibus corpora generantur nisi propter hoc ut in eis omnino anime expiantur. **Amp.** manifestum est quod totum corpus humanum natum est ad perfectiones que sunt ut oculi ad visum auris ad auditum. pedes ad gressum. manus ad operationes multiplices. et ita de alijs. Sicut autem singula membra ad suas virtutes et operationes. Sic totum corpus in totalitate sua ad animam totaliter. Quare totum vniuersum quod

corp^o hūanū natū ē p̄fici ab aīa vñā p̄fice
re autē z p̄fici opposita sūt z p̄portionali
ter se habētia ad aīam et corp^o. Quare
si naturale ē corp^o p̄fici ab aīa erit natura
le z ip̄i aīe p̄ficere corp^o. Carcer autē z car
ceratū sic se hñt imo carcer oīs inaturalis
ē icarcerato autē penalis. Clarius autē erit
hoc. si p̄sideres q̄ p̄p̄a p̄fectio nō ē in suo
p̄fectibili. s̄ p̄fecte. sicut icarceratū carcerē
elucesceret autē ampli^o iste error si p̄p̄cula
tim fiat p̄sideratio d̄ hūis. Quis ei dicat q̄
visus ē i oculo sic i carcere suo z auditus i
aure. z ita de alijs vel ad expiationē q̄s di
cat visū eē i oculo et auditū in aure. ita de
alijs. Quare nec anima ē naturaliter esse
in corp^o ad expiationē. s̄ ad p̄fectionē ip̄i
us animā habēt. sic visus i oculo p̄fectio ē
ip̄ius oculi z tāq̄ eius aīa. Amp. q̄s audi
at dicere visū creatū eē extra oculū p̄ se na
turalit̄ z tādē causa expiationis missus est i
oculo. Et hūc modū de alijs viribus z p̄
fectiōibus organoz aliozuz. Quare nec d̄
tota aīa ita sciendūz fuit vt extra corp^o cre
aretur. cuz ip̄a aīa f̄m q̄ aīa ē hoc est ani
matina corp^o vel animās corpus. Sic se
bz ad totūz corpus vt singule vires ip̄ius
ad organa seu mēbra q̄ aīe hūane in mor
te corp^o sepantur ab ip̄is z nō afferuntur
eis p̄ mortē vires naturales sue. Sicut est
v̄tus visibilis z v̄tus audibil̄ neq̄ aliqua
ex alijs Dico q̄a verus ē f̄mo iste. z addo
q̄a sep̄atio aīaz n̄raruz a corp^o palibus per
mortē ip̄oz violēta ē ex pte viriū ip̄oz quo
rū op̄ationes nō sūt nisi in corp^o z per cor
pus z q̄a mors inaturalis ē valdēz plaga
magna in genere hūano z de hoc dedi
bi p̄bationes z ratiōes alibz nō ē plaga
tū corp^o mors ip̄oz imo et aīarū n̄rarū
q̄ntū ad vitā qua hñt in se z ap̄ se. Et hac
plaga mortis op̄ationes viriū p̄dictarū.
Un̄z inducti fuerūt nōnulli ex phylosophā
tibz vt dicerēt visū mori. z alias vires hū
iūsmōi mortē corp^o z etiā visū eruitiōne
oculoz. Qui f̄mo z si forte f̄m intētiōez
eorū intellectu aliq̄ vitat̄ h̄re possit ali
quo mō nō est tñ recipiēdus q̄m sonat ali
quaten^o in mortē animarū humanarū
quas iā nō dubitas eē imortales cuz om̄i
bus viribus suis z potentijs naturalibus
Neq̄ em̄ dico artē citanzandi vel musicā
mori in citharedo seu citharista destructi
one cithare ip̄ius. Licet actus citharistadi
moriaz z pereat in eo q̄n̄p̄tus ip̄az artē
p̄manere vllomō illesa ap̄ animā ip̄i^o

citharedi. Sic z vires ip̄ius anime hūane
destructis organis ille se permanēt ap̄ ani
mā humanāz. Eodē mō z ip̄a aīa hūana
ap̄ se z in suo eē oīno viues z illesa p̄ma
net destructo corp^o toto in quo erat z erat
ei vniuersale organū q̄ntū ad vires p̄dict
Ebes autē scire q̄a plato nō ctas.
o satis attēdit naturā humanarū
animarū cū posuit eas creatas ex
tra corp^o sua. nō em̄ attēdit vires eas ha
bere q̄ nō nisi p̄ violentiā possēt eē sine cor
poribus quales sūt ille quas nominavi t̄
bi. vt v̄tus vi dēdi z v̄tus audiendi z silēs
hūis. Quarū op̄atiōes nō possūt eē nisi p̄
corp^o z in corp^oibus z hoc ē q̄m nō sponte
neq̄ sine dolore sustinet naturalit̄ anime
n̄re p̄hibitiones z impedimēta operatio
nū suarū. Sicut vides in cecis z claudis z
alijs occasionat̄ q̄ molestissime sustinet
istas occasiōes z impedimēta operatio
nū suarū. Adici autē naturaliter in hoc p̄
pter animas q̄ iā felicitate eterna fruūtur.
Illa nāq̄ felicitas nec molestias eas h̄re
patit̄ nec dolores s̄ quātū ē in natura ea
rū nō lenis molestia p̄ impedimētū h̄mōi
eēt eis s̄ sup̄iundās cor̄ diuine voluntat̄
ac sp̄ialis eas eōsq̄ iocundat vt nullus
ap̄ eas sit locus molestie vel dolor. Un̄
ergo q̄d dixi q̄m hoc plato posuit eis has
vires eē naturaliter d̄ q̄bus loquor adue
nerit eis cū corp^o Si posuit illas anima
bus n̄ris naturaliter eē aut posuit eis felici
tate qualē dixi aut si posuit vtrūq̄ po
suit eas eē in defectu z carētia. S̄ reuera
sine molestia nulla p̄pter icogitabile gau
diū felicitatis ip̄ius. Quero igr̄ qd mouit
eas vt induxit vt desiderarēt habitare cor
poribz nihil verissimile r̄nderi p̄t̄ nisi q̄
desideriū p̄fectiōis verissimiliū aūdictarū
ad hoc eas induxit quare ab inicio sue cre
atiōis eadē fuit causa intrādi corp^o apud
illas z per mortē in scelus nihil creauit eis
q̄ntū ad hoc ab inicio igitur sue creatiōis
quātū in se fuit intrauerūt corp^o. Apud cre
atorē q̄ potuit eē causa detinēdi eas in im
p̄fectiōe h̄mōi nisi forte q̄s dicat q̄a cre
ator noluit eas z p̄gultare z p̄bare felici
tate illā vt postmodū ad eā reuertī cōple
tis nūeris festinarēt. S̄ hec causa esse nō
potuit cū creator p̄sciret illūz felicitatē nul
lā postmodū eas h̄itaturas memoriā. sic
z ip̄emet plato testat̄ nullā igr̄ vidit causā
plato quare anime n̄re vel ad modicū de
tinerēt in scelus aīe hūane. Si v̄o nō po
Et iij

fuit eis plato vires hmōi ergo nō posuit eas eē veras animas hūanas cū fm vita tē aīe hūane vires hmōi habeant z quasi nihil eis dē creuerit inter angelicas substācias spirituales z aīas nras in pfectiōe sci entiarū z vtutū creatas nō soluz pfectibi les. Quare fm ipm nulla ē differētia scōz specīe inter aīas nras z subas angelicas z spūales. Et iste error ē apud quosdā erro neos vsq; adhuc q dicūt aīas nras nō eē nisi angelos q de celo fere ab inicio mūdi cecidisse creduntur. Manifestū autē ē tibi ex alijs qā vtus intellectiua p se z in eo q talis nec ē in corpe nec opaf p corp? Qua ppter vllō modoq; ē p se corpi vnibilis q igr anima hūana vnibilis est corpi ex pte aliarū viriū ē. Quare si anime nre natura liter nō sūt vires hmōi n̄ sūt vnibiles cor poribus naturaliter sic neq; angelice sub stācie spirituales. Quare positio ei? ex ne cessitate impossibilis ē. Sic ei vires hmōi naturaliter vnibiles faciunt animas nras corpi? Sic pūatio naturalis hmōi viriū naturaliter in vnibiles faciūt angelicas sb stācias spūales z vnibiles hūanis corpi bus. Et ista ratō fundata ē sup duas radi ces q sūt causalitas z pportionalitas. De hoc autē alias audies cū faciā p̄sideratōez et inq̄sitiōe de eo q dicūt hmōi substā cie hoc ē angelice z spūales assūere corpa z appare in illis videlz an ipossibile sit an nō. Manifestū igr tibi d; eē ex hīs q ser mo platonis nō ē fmo naturalis de hūa nis aīab? videlz sermo q posuit eas crea tas eē seorsū a corpiibus. imo valde ē circa naturā animaz iparū. z ipē etiā ordo na ture p̄tradicit eidē. Ordo ei nature causal nō ē cū sit vniuersalis atz ppetuus. Quia igr iste vires animarū nraz p̄us efficiūtur in nobis vniuersaliter atz ppetuo q; vi res aīarū nraz sublimēs z nobiles. Idē autē ordo ē pfectibiliū qui est z perfectōrū. Manifestū ē igr qā nō p̄us sūt vires no biles aīarū nostrarū q; vires earū inferio res q in corpiibus z p corpa operaf. Qua re nō p̄us sūt aīe nre i perfectionib? viriū illarū q; istarū nec p̄us in virib? istis sine cū eis q; in istis z cū istis qn ponus si locū haberēt hic p̄us et posterius p̄us essent in istis inferiorib? z cū illis q; cū istis z i istis. Ampli? dubitari nō p̄t qn oculus in quā tū oculus sit natus z fabricat? ad viden dā z nō expiandā vel purgandā vtutē visibi lē z ita ē de toto corpe. Quare ipa natura

mēbroz singulorū hoc testificaf qre et na tura totius corpi atz figura. hoc ipm testi ficatur de se q in admittit ē tanq; organū eius puenientissimū toti aīe hūane z hoc per naturā. Vn igr ista falsitas vanissima q in carcerē z penalē vel expiatoriū sit cor pus humanū anime sue totaliter. Ampli us. certū ē generationē in hoibus et alijs animalib? generationē eē vniuersalez qā oēs et singuli generatur atz perpetuo hoc ē vsq; in finē cursu vno nō mutato curren tē. Descēsus igr animarū aut ē per hunc modū videlz vt sit ordinatus z currez per successiones generationū corpm huma nū aut nō. Si sic nō ē igr casus aut p̄cipita tio earū siue defectio ex alto stellariū. Cas? em̄ in culpā nihil habz ordinis nisi diuine iusticie z hūc habet ad penā p̄cedit em̄ pe nā per diuinā iusticiā vel q ē veri? ac ma gis pueniēs eā seqtur pena ex ordie diuie iusticie quē admodū effectus causam suā.

¶ Ampli? Cuiusmōi culpa animarū est. Hec q expiada ē i corpoibus z vtrū equal in oibus an ineqlis. Desideriū ei incorpo rādi nō ē culpa aliqua cū sit naturale ma xime qntū ad inferiores vires. Si ei vt? vi sibilis desiderat oculum vt in eo z p ipm p ficiat qntū ad operatiōes visibiles vel vt etiā ipa perficiat oculū cui? nata ē eē perfe ctio z a qua natus ē oculus perfici z nihil hz inordinatū aut culpabile hmōi deside riū quare nec anime p̄t hmōi desideriū culpabiles in aliquo sūt z ppter hoc nec i digētes erūt expiatiōe aliqua. Si vō dixe rit q corpales delicias p̄cupiuerūt cū eēt in stellis sic et hmōi p̄cupiscētia. fuit i eis i ordinata atz culpabiles. Quis dubitat qn pueniēt? expiarē i lot? i qb? p̄hibite eēt ab eis z oī mō eis inaccessible q; i corpi bus in qb? eas quodāmō necesse habet. nō solū p̄cupiscere. S; etiā plurimū seqz exgrere. ¶ Amp. In corpi? incessanter eas p̄cupiscunt z hoc est eis a pte corporū nec possūt a se p̄cupiscere hmōi p̄cupiscen tiā dū in eis sūt ex hoc igr oriūtur z sequit tur incōueniētia multa. Primū q; si hmōi cōcupiscere culpabile et expiabile iudica bit creator quāto fortius iudicare debuit ipm exgrere delicias hmōi z eis immer gi. Ad debuit igr animas hūanas in cor porib? icludere in quib? nō solū a p̄cupis cendo nō desisterent. S; etiā poti? volu prates anime hūane p̄cipites abiret. Se cundo quō culpā cōcupiscēdi expiare per

corpa intendebat creator: cuius ignorare non
 posset per ea concupiscentias augeri. Tercium
 quia nulla est expiatio peccati vel culpe a
 quo non receditur nec ab eo purificatur ani-
 ma quam ipsum omnino non dereliquit. Quia igitur
 homini concupiscere nec in corporibus nec per
 corpora relinquunt anime nostre imo magis con-
 trario. Manifestum est nullam esse homini ex-
 piationem animarum quam plato posuit. Quod si
 dixerit quia anime virorum sanctorum bene pu-
 rificantur et sanctificantur in corporibus suis.
 Verum indubitater dicitur hoc veritate et do-
 no creatoris quo vel reprimunt concupiscen-
 tie et alie passionis homini vel extinguuntur
 et castigatione magna corporum quam in fuitu-
 ritate animarum rediguntur. Nullatenus autem
 est veritate corporum cum ea magis necesse sit de-
 bilitari sancti exercitationibus et etiam afflictio-
 nibus ne animas humanas concupiscentis
 et alijs passionibus polluatur et corrumpatur.

Amp. Anime humane cum reuertuntur
 ad stellas suas secundum ipsum aut recordantur mi-
 seriarum et iniquitatum que passae sunt in
 corporibus aut non recordantur. Si recordan-
 tur fideliter igitur agunt erga alias si non eis
 hoc annunciat et descendere in corpora non
 eisdem dissuadent quare quacumque de modo
 isto illuc reuersa auertantur alie admonitio-
 nibus ipsius a voluntate descendendi huc
 et ita cessabit hominum creatio et iste descen-
 sus platonius animarum. Si vero non reco-
 rantur eorum que in hoc mundo passae sunt duo
 inconuenientia sequentur. Primum quod tanta
 amissio memorie erit lesio grauissima pre-
 fertim cum expediat eis recordari expiatio-
 nis suarum et aliorum beneficiorum creatoris que
 hic receperunt ne incidant in execrabile no-
 men magnitudinis et propter hoc indigebunt
 expiatione alia per quam ab illo purificentur
 quare reuertentur iterum ad corpora ut ab illo
 in eis expiantur aut erit in celo eis alio mo-
 do expiationis constitutus quod si est quomo-
 do et non per alios minoribus vicijs iniquita-
 tem est eis in eodem celo et expiatione puri-
 sum. Secundum inconueniens est quod non auertentur
 a desiderio reuertendi ad corpora cum non
 recordentur malorum que in eis passae fuerunt
 cum sint tanquam in corporibus non fuissent. Vi-
 des quia iste error platonis non mediocriter
 vertit in opinionem erroneorum quos
 christiani vocant manicheos de quo supra me-
 tionem tibi feci.

Pitagore vero accidunt inconuenientia
 multa et inopinabilia. Primum

est quia omnibus animalibus brutis erunt ratio
 et intellectus et propter hoc omnia animalia
 erunt rationalia. Homo enim nec est nec dicitur
 animal rationale nisi propter animam
 rationale et nullomodo propter corpus. Cum igitur
 anime rationales hoc est anime humane sint
 in corporibus brutorum eadem de causa erunt
 bruta animalia rationalia. Quod si dixerit
 quia hominibus liberum est uti ratione
 non solum habent rationalitatem imo et usum
 ipsius. Respondetur quod multi non habent usum
 nec facultatem uti ratione quemadmodum illi
 qui vocantur moriones. Similiter et furiosi
 omnes tempore furoris sui. Nonimmo
 tamen et homines et animalia rationalia
 et sunt et dicuntur. Si vero dixerit quia non
 per naturam ligata est ratio in huiusmodi
 hominibus sed a casu per malam disposi-
 tionem corporis hoc ipsum necesse habet
 dicere et in huiusmodi brutis. Sola enim
 dispositio brutalium corporum quia non
 congruit animabus humanis impedit in
 eis usum rationis aliam enim causam sin-
 gere non possunt quare necesse habent con-
 cedere bruta huiusmodi animalia esse.

Amp. Aut creauit deus corpora bru-
 torum aliqua in que non sunt translate ali-
 que anime humane aut non creauit. Si
 creauit aliqua que habent animas brutas
 ex illis cum animabus suis brutalibus
 sunt vere animalia et ex necessitate alterius
 speciei quam illa bruta que habent animas
 humanas quare nescient homines quod ha-
 bent animalia bruta. an habeant veros
 equos. veros asinos. veros boues. an falsos.
 aut si magis homines reputanda sunt
 quam bruta animalia. et ita nepharium erit
 vnicuique hominum uti seruitute brutorum
 animarum et affligere illa ne forte stimu-
 lando boues aut equos virgendo calcari-
 bus aut affligendo alijs varijs laboribus
 ne forte grassetur in animas parentum su-
 orum aut fratrum aut cognatorum. Si ve-
 ro nulla creauit corpora animalium bru-
 torum deus in quibus non inclusit vel
 inclusurus sit animas humanas. tunc ma-
 nifestum est nullum esse brutum animal creatum
 esse a deo et nullum animal esse irracionale.

Amp. Virtus intellectiva non operatur
 in corpore nec per corpus operatur in quod suas
 nobile operationes que sunt intelligere et ratio-
 cinari et de substantijs sublimibus spiritalibus
 abstractis que non prohibentur a parte
 corporum bruta animalia philosophari de
 21 iij

libus et contemplari in eis ad philosophandum autem de corporalibus et materialibus adiuvatur a sensibus et multo nobiliter atque sublimius adiuvatur quibusdam sensibus quaedamque homines. Unde et bestias presagium multa ex eis non nisi per ea noscuntur scilicet et canes et latrones investigat et deprehendunt splendorem prophetici evidenter mutari vident. **M**anifestum igitur est sequens esse animalia bruta et philosophari et prophetari post se. **A**mplius. Aut animabus humanis est ordo et aptitudo in humana corpora potius quam in bruta siue non magis curat illa naturaliter quam bruta. **Q**uod si dixerit quia est illis ordo et concupiscentia naturalis ad humanam corpora cum brutismum concupiscentia non possit esse propter incarcerationem naturale desiderium earum ad illa alia igitur intentione est eis naturale desiderium ad ipsa naturale desiderium ab ipso actore et creatore naturaliter eis inditum est. Nihil autem est frustra inditum a creatore quod necesse est in plurali naturaliter huiusmodi desiderium. Impletio igitur desiderij naturalis est. Quia igitur impletio hec non est nisi incorporatio ipsa cum impletio desiderij si sit nisi adeptio desiderati. Incorporatio igitur animarum humanarum naturalis est. Quod nec incarcerationem est ad penam earum nec ad expiationem. **A**mplius. si motus in aliquo fine est naturalis ergo expulsiō in illa quod igitur motus concupiscentie siue desiderij in corpora humana naturalis est animabus humanis ergo et pulsiō in illa hoc autem non est nisi increatio scilicet in illa siue incorporatio. **A**mplius. quoniam cuius est potentia eiusdem est et actus potentie illius quod idem est sper necessitate potes et agēs per illa potentia quod est agēs. Quia ergo naturalis est animabus potentia incorporandi alioquin frustra inditum esset incorporandi desiderium si natura non dedisset ei et potentiam ad hoc quare actus incorporandi naturalis est animabus humanis. Incorporari igitur est eis naturale non carcerari aut placulari. **A**mplius. si motus in aliquo est alicui naturalis et quies in eodem erit eiusdem naturalis quod si motus quem dixi desiderij vel concupiscentie in corpora humana vel alia est acribus nostris naturalis quare est in corporibus est animabus nostris naturale. **A**mplius. si exitus ab aliquo vel motus ab illo est alicui non voluntarius sed violentus naturaliter quies in illo erit eiusdem naturalis quod igitur exitus a corporibus violenti sunt animabus nostris naturaliter inuite exeunt ab illis erit quies in illis naturalis eiusdem. **A**mplius. e contrario et

indirecte. Si est in corporibus est violentus et circa natura acribus nostris exire ab illis erit eis voluntarium. Manifestum autem est quod inuite sepe exeunt naturaliter quod dico propter acrias quod spe felicitatis eterne plurimum ita letificatur ut desiderabile sit eiusdem dum sunt in corpore dissoluti ab eodem et exire de illo. **A**mplius. si duorum aliquorum separatio violenta et naturaliter pulsiō erit naturalis. Sed separatio animarum humanarum a corporibus violenta est et mortem hominum notat. et fugit eam communitatem hominum naturaliter quod est vniuersale est atque perpetuum. non est causale sed naturale et alias sic dixi tibi tuget ab eo et dolet natura humana teste tota vniuersitate indiuiduorum suorum. quod re manifestum est ea esse plagam durissimam nature humane. Manifestum igitur est per hoc quod constitutio animarum humanarum ad corpora sua est et diuisio circa natura et propter hoc earundem acriarum pulsiō ad alia corpora contrariarum figurarum et dispositionum circa natura est. Si vero dixerit quia non est acrias humanis ordo neque respectus ad humana corpora potius quam ad bruta ergo non est eis causa a parte sua propter qua potius intrat humana corpora quam bruta que vel intrat utraque vel neutra quantum in eis est ergo iudicium creatoris ut intrat potius hec quam illa aut e converso. **A**mplius. Nemo adhuc ausus est dicere peccet de hominibus autem manifestum est quoniam absque mensura et numero peccant quod aptiora expiationi et sanctificationi acriarum humanarum corpora brutorum quam corpora humana. imo quod plus est corpora humana omnino inepta sunt istis purificationibus animarum humanarum cum in eis tam multiplex inquantur sed renitentes et inuite. In alijs autem inquantur nullatenus possunt. **A**mplius. quod possibile est ut ab eo irrecordabiliter obliuiscantur ipso ingressu corporum status sui in quod erat cum essent in stellis. Si ei in causa hominum obliuiois est ipsa pulsiō corporum dum igitur sunt in corporibus stellis potuerit remitti cum causa obliuiois eadem remaneret. Si ei leuia et mima obliuio ni tradit non est hoc mirabile quoniam non curant nec etiam si magna ad modicum obliuiscunt. Sed quod et semet ipsas et statum illam tam nobilem quam magnificam obliuio ni tradiderunt et hoc perpetuo hoc est quod dicitur in corporibus sunt. **Q**uod si dixerit quia hec est ebrietas qua ebrietas a parte corporis velut immerse in ipso quod igitur recordant aliarum leuorum scilicet et mimmorum. Si dixerit quod ebrietas paulatim minuitur dum sunt in corporibus. Deberet igitur reuertit ad cognitiōem persistentem quam habuerit antequam igitur crederet corpora

Quia igr̄ nunq̄ reuertimur ad hoc nec re-
miniscitur dū sunt in corpore manifestus
ē naturalem eē ignorantia hanc tū sit p̄-
petua z vniuersalis nō em̄ est obliuio vel
ex obliuione. Q̄ si dixerit. quia aliquē ali-
quādo reminiscitur se fuisse in alijs corpi-
bus q̄a z talia narrant a poetis. Respon-
deo q̄a nec illis creditur a sapientib⁹ nec
illi pbant hoc p̄sertim cum ex narrationi-
bus eorū nec p̄sumptio appareat eos vl̄ i-
scelus fuisse vel in alijs corpibus. S̄z quē
admodū mente alienati interdū videt q̄
fuerint reges vel etiā aues vt apparet ma-
nifeste de sibiētia eorū. Sic dico et de ho-
ibus hmōi. **A**mplius. qd̄ maius p̄t ac-
cidere circa animam humanam q̄ mors
corpis sui de ip̄a aut morte corpis certus ē
q̄ nō abolet neq̄ abradit quodcūq̄ sciūt
vel dū eēt in corpe. Descensus igr̄ huma-
narū animarū in corpa vel trāslatio etiā ea-
rū a corpibus in alia corpa nō deletuit ob-
liuioē vniuersali atq̄ p̄petua scientias oēs
z memorias q̄s habuerūt vl̄ in stellis fm̄
platonē vel in corpibus alijs fm̄ pittago-
rā. Attestant autē nobis oēs homines se
nihil penitus scire de huiuscemodi rebus
vel q̄ in stellis suis fuerint anime eorū
et hoc etiā testificant anime eorū q̄a nihil
sciuerūt anteq̄ eēt in corpibus z fecerint
Sed oīa que sciunt se in suis corpibus di-
dicisse nulla em̄ dicit alicuius se reminisci
taliū naturale aut est in omnibus anima-
bus humanis vt quociens vel saltē i plu-
ribus vel multis aliq̄ rediscit eorū que p̄-
us sciuerūt statim auertunt z reminiscunt
se illud alijs sciuisse. In mille milib⁹ aut
studentiū z discentiū vel etiā phylosophā-
tiū nō est inuenire animā vnā que remin-
iscat aliq̄ eorū q̄ dicit se sciuisse in celo vel
apud stellā suam. **A**mpli⁹. si ipse plato
posuit phylosophado detegitur opte vel
sepulte naturaliter nobis vn̄ite vel innate
sciētie cū tā multa tam p̄funda inuēta sint
a p̄bis quō ab Aristotel. et seq̄ub⁹ ei⁹ q̄s
cōstat in phylosophias z p̄minatiōes fu-
isse ac p̄scrutationis inuestigatiōis nō est
hoc vnū inuentū atq̄ detectū in animab⁹
nris videt aīas eorū i celo fuisse z in corpi-
bus stellis habitasse. **A**mpli⁹. ista trāsl-
latio quā pittagoras posuit aīarū quous-
q̄ extēdet an extēdent in oīa corpa aīaliū
an stabit in aīab⁹ aliq̄bus qd̄ ē dicere an
vniū oīb⁹ corpibus aīaliū anime hūane
fm̄ itentionē platonis an pittagore an in

corpib⁹ hominū tm̄ an in corpibus etiā
quorūdā an imaliū aliorū z de trāslatiōe
eadē ē questio videt; an trāsserant a corpi-
bus hūanis in alia corpa humana tm̄ an
etiā in corpa aliorū animalū. Q̄ si dixe-
rit q̄ in corpib⁹ oīm animalū ergo in cor-
porib⁹ pulicū z muscularū q̄re quortidie ex-
ibūt a corpib⁹ hmōi innumerabilia milia aīa-
rū hūanarū p̄ solū venatū yrandinū. oīm
ei die vnaqueq̄ yrido venat plusq̄ duo
milia mustularū. Cortidie igr̄ reuertuntur i
numerabilia milia aīarū hūanarū ad com-
parabiles stellas de solis corpib⁹ muscu-
larū. **A**mpli⁹. manifestus ē nō esse tot
stellas in celo quot sunt pulices z muscu-
le. Cū em̄ nota sit magnitudo celi z decla-
ratū sit vnāquāq̄ stellarū fixarū visibilitū
z notabilitū maiorē eē tota terra. **M**ani-
festū ē musculas z pulices numero excede-
re stellas oēs q̄re z oēs animas hūanas.
Plato autez posuit aīas hūanas creatas
eē ad numerū stellarū. Si dixerit q̄ i ali-
q̄bus animab⁹ stat opinio platonis et pit-
tagore vel in hoibus solis. Illa igitur so-
la erunt vera aīalia vtpote habētia aīas
naturali aptitudine cōgruētes corpib⁹ su-
is. ex anima em̄ humana et corpe brutali
nō potest eē verus asinus aut verus leoz
ita de alijs. Erūt igr̄ quedā animalia bru-
talia vera z quedā falsa qd̄ ē dicere. Equi
veri equi z quidā nō veri z de leonib⁹ s̄lr
Manifestū autē ē q̄ trāslatio aīaz hu-
manarū i corpora brutoz nihil omīno h̄z
vtilitatē plurimā v̄o h̄z noxietatis. Si em̄
curreres p̄ oēs vias vtilitatē q̄ntū ad ip̄as
aīas nulla p̄t iuenies q̄ nec sibi sapiēti-
ores aut meliores effici possūt q̄ eē i corpo-
rib⁹ hūanis. imo p̄sus desipiunt ibi z in-
docibiles sapiētie z honestatē oīno effici-
untur. Ad expiationē v̄o vel correctionē si-
ue emēdationē penit⁹ inutilis ē hmōi trāsl-
latio. Impossibile ei ē eas corrigi vel emē-
dari in brutalibus corpibus. Q̄ si dixerit
q̄ ex ordine diuine iusticie videt; ad penā
p̄pter delicta sua trāsserūtur a nobilibus
corpibus hūanis z ignobiliora z vilio-
ra et hoc ip̄m vanū ē tā q̄ penā hmōi nō
sentiāt ip̄e vel alie q̄s met⁹ hmōi pene des-
terrere potuit z arcere a sibi delict. Inu-
tilis autē ē manifeste pena oīs q̄ nec paciētū
nec alijs p̄desse p̄t talis ē autē oīs pena in-
cognoscibilis. hec autem a deo icognosci-
bilis est vt nec prophetis reuelata sit nec a-
tantis prophetis potuerit inueniri. Q̄ si

dixerit quia a pitagore inuenta est Respo-
 deo quia non est inuentum nisi vel sensu
 vel ratione irrefragabili vtz ee declaratu
 e nisi forte creator? reuelatoe fuerit onisuz
 In huiusmodi ei rebus opinioes hominu
 nec metiones sz somnia reputada sut i cer-
 tis pbationib? aut saltē verisilibus fina-
 liter approbate. Si vo dixerit qz manichei
 iuenerit hac traslationē reminisci debes i
 becilitatis z erroneitatis ipozū z qualiter
 radicitus destructa ep me in pma pte tra-
 ctatus istius secta eoz in quō apparet tibi
 euidenter qa positiones eoz nō solū ipossi-
 biles sunt. sed deliramēta sūt mente alie-
 natoz et fabule aniles qzpropf nec dignū
 eas sigillatim et oēs destruere. Magis ei
 risu z derisione digne sunt qz disputatiōe
 Si vo dixerit qz stat in solis corpibus hu-
 manis huiusmodi traslatio animarū hu-
 manarū vt manifestum ē qz oia animalia
 bruta et ve animalia z ve bruta sūt. Soli
 aut homines nec veri sūt hoies. nec vera
 animalia. imo equoce aialia dicūf et ala
 hūana equoce dicet aia ad aias brutorū
 cū aia brutalis oīs ps sit ipi? aialis bruti.
 vt forma ipius atqz pfectio corpis eiusdez
 et vt ita dixerim naturalis inhabitrix cor-
 poris eiusdē z corpus brutale habitaculū
 ipius aia vo hūana ecouerso. Unū natura-
 liter hoc ē ex ipa creatiōe sua habeat ee ex-
 tra iuxta positionē platonis z pitagori et
 sic in corpe hūano tāqz hospes et aduena
 limitate hospitatiōis. **¶ Amplius.** Scdm
 hoc nobilissima species omnium anima-
 lium deesset vniuersitati animalium z qd
 est in ea velut caput. videlicet homo. hoc
 aut nō decuit creatorē videlicet vt vniuer-
 sitatē animalū relinqueret impfectā et tā-
 eno:miter detruncatā. imo decapitatā vt
 aptius loquar. Si in oia corpa animalū
 ē ista traslatio animarū humanarū cur
 non z in corpa planetarū. et deinde qua-
 liter stabit ibi vt nō extendat ista trasla-
 tio in lapides aut metalla. **¶ Amplius.**
 Cū corpus humanū nō minus organicū
 sit naturaliter nec minor aptitudinis na-
 turalis imo euidenter incompatibiliter ma-
 ioris qz corpis brutorū ad opationes mul-
 tiplices qz manifeste apparet in sculpturis
 figur? et innumerabilib? fabricationibus
 z artificijs quō creator non puidit hmōi
 corpibus naturalē perfectionē eis congru-
 entem z debitā vt est perfectio naturalis.
 Quia igr perfectio naturalis non habet

esse naturaliter nisi in eo et cum eo cui? ē
 naturalis pfectio aias aut hūanas voca-
 m? in hmōi perfectiones. qre anime hūa-
 ne per moduz quo anime hūane sunt nō
 habent esse naturaliter extra corpora. Si
 igr extra corpora create sūt per violentias
 tm sunt vel fuerunt in locis sue creationis
 qre z iniuste egit creator cū eis cū sine cul-
 pa hmōi violentiā eis intulit. nullā ei cul-
 pam in ipa creatiōe sua vel ante suā cre-
 atiōe cōtraxerūt z ipē desiderio incorpo-
 rādi nullomodo peccauerūt cum incorpo-
 rari eis naturali iure competeret z ipsum
 desiderū eiusdē naturale eiusdē eet et nul-
 lū naturale possit ee illicitū vel peccatum.
 Que igitur causa potuit esse creatoris vt
 istos carceres corpoz tate tenebrositatē at
 qz penalitatz cū ptra iusticiā eiusdē mani-
 festū sit hoc esse z in tantā iparū animarū
 pnicie pitagore vo maio: euidenter ee ap-
 paret isania in traslatiōe animarū hūarū
 a corpibus in corpa. Impossibile emē vt
 hic naturali earū desiderio fiat vel etiam
 aliorū iparū desiderio cum neutro modo
 rum hoc anime humane desiderēt et hoc
 apparet attestantibus eis q desideria sua
 purissime cognoscunt quare necesse est vt
 fiat hoc per violentiam huius autem vi-
 olentie nulla pro:us inueniri potest vili-
 tas. Sed z quomodo recordarentur tan-
 tarum mutationū et violentiaruz circa se
 factarum.

¶ Quoniam igitur ex hīs que preces-
 serunt manifestū est tibi platonē
 et pitagorem destruxisse in parte
 ista naturam animarū humanarū z si di-
 ligenter intēderis in hoc inuenies eos de-
 struxisse omnes animas humanas et po-
 fuisse substantias angelicas spūales scōz
 veritatez positionis sue creatas fuisse an-
 te fabricatiōem corporum humanorum
 non autem veras animas humanas qm
 hoc non patitur natura eorum et inuenit
 erro: eius in opinionem eozū cacodemo-
 nes quos vulgo dyabulos vocant de ce-
 lo deiectos et ppter delicta sua in corpo-
 ra humana velut in quosdaz carceres de-
 trufos sentiunt quare non effugerint pla-
 to atz pitagoras. Sicut nehu quos vlti-
 mo nominavi destructionem totius hūa-
 ne speciei. Veritas enim hūane speciei
 est ex vera anima et ex vero corpore et an-
 gelica quippe spiritali substācia in corpe
 humano ipossibile ē esse vnam hominē.

De hoc autē qđ dicitur a quibusdā substantias hu-
 iusmodi corpora hūana assumere ut homi-
 nes appareat questionē hęc nō facile dis-
 solubile an assumāt hūmōi corpora an nō assu-
 mānt et utrū assumptio ista sit talis p̄iunctio
 q̄ debeat dici unio v̄l vnitio p̄ quā vnū fi-
 at ex substantia angelica et corpore hūano et
 illud vnū an sit homo an alterius speciei
 r̄ iterū scđm errorem platonis quō nō obli-
 uiscuntur angeli sancti q̄ cognouerūt assum-
 ptionē corporū hūmōi an q̄a min⁹ immer-
 guntur corpibus q̄z anime nr̄e r̄ nec etiam
 vniuntur eis an etiā ob aliā causam p̄scrū-
 tabor in sequētibz in tractatu videlicet d̄
 huiusmodi substantijs.

Dist hoc consequēs erit de vniuer-
 so inuestigare an habeat renoua-
 tionē r̄ utrū vnā vel multas. Et
 utrū fm partē vel fm totū. Ubi etiā p̄scrū-
 tandū erit de statu illo scz generationis et
 corruptiōis atq; de morte r̄ vita utrū pen-
 nes sint r̄ nunq; habiture finem r̄ de vita
 ip̄a utrū p̄petuo fluxura sit in mortē an p̄-
 petua fluxione stabilienda q̄nq; r̄ imple-
 da nūc quedā p̄phēcia xp̄ianoz q̄ d̄r quia
 mors nō erit amplius q̄ r̄ ip̄a lex sarrace-
 norū exp̄sse hęc. Primū igit̄ ponā tibi opi-
 niones antiquoz horū ē opinio astrono-
 morū r̄ quorundā poetarū q̄ anno quez
 vocāt animū virtutem fiat renouatio vni-
 uersi et erunt oīa sicut fuerūt in ip̄o p̄nci-
 pio creationis vniuersi r̄ currēt oīa secula
 eodē scđo anno q̄ recurrāt p̄ma r̄ reuertē-
 tur res eedē ad secula sua q̄ fuerūt i alijs
 seculis. Verbi gr̄a. Idē plato. idē aristote-
 les. Idē oēs alij hoīes ita q̄ reuertāt sin-
 guli r̄ renascātur i ordine suo eadē agētēs
 eadē paciētēs p̄sus que vel egerūt v̄l pas-
 si sunt in t̄pibus suis r̄ generaliter euent⁹
 oēs in omī pte mūdi idē erunt q̄ r̄ p̄cesserūt
 r̄ ista renouatio nō est nisi reuersio omni-
 um rerū nō solum ad statū suoz p̄stinum
 sed etiā ad oēs cursus suos actiones scilicet
 et passiones r̄ alios euentus. Ann⁹ autē
 iste vt eis vt visum est p̄tinet. xxxvj. milia
 annoz r̄ hoc ē quoniā scđm p̄bationem
 p̄tolomei vnaq; stellarū fixarū mouet
 singulis centum annis vno gradu quare
 quoniā circulus celi nō cōtinet nisi trecentos
 r̄ sexaginta gradus. Unaqueq; stella
 rū p̄dictaz p̄plebit reuolutionē suā totam
 id ē descriptionē totius circuli celi in tot cē-
 tenarijs annoz quot grad⁹ p̄tinet celi cir-
 culus quare in trecentis sexaginta cetera

rijs annoz. Trecenti v̄o sexaginta centē-
 narij annozum. xxxvj. milia annozū sunt.
 Annus igit̄ magnus stellarū fixarū. r̄ xx
 vj. milia continet annozū. De planetis v̄o
 septē id ip̄m sentiunt qz eodē nūero an-
 norum ad statum suū p̄mitium absq; vl
 la diuersitate reuertētur. Predictū igit̄ spa-
 cium annozum annus ē reuolutionis totius
 celi r̄ reuersionis oīm motuum suoz
 p̄ncipium. Mundus v̄o nature id est ge-
 nerationis r̄ corruptionis q̄ p̄tinetur int̄
 circulum lineę p̄pter quod et mūndus sub-
 limaris dicitur quoniā fm opinionē eozū
 mundum sup̄iorem ac celestē tanq; duces
 suum r̄ causam motuum et mutationum
 suarū mundus sup̄iorē siue celestē sequi-
 tur necessario reuertetur fm se totus et sua
 oīa ad suum p̄mitium statum. et hoc est
 idē dicere p̄ omnes idem p̄sus homines
 r̄ ad minicula oīa et cetera cuncta q̄ mun-
 dus iste sublimaris p̄tinet regnabunt seu
 reparabuntur eadē r̄ sequuntur postmo-
 dum per similes celi reuolutiones eedem
 et corruptiones habende generationesq;
 alij euentus oīes donec cōpleatur iterus
 mundus et p̄sc̄ptus annozum. xxxvj. milia
 um post illius autem completionē fiet ite-
 ratio similis et ita in infinitum. Et quoniā
 de huiusmodi hominibus alij posuerūt mū-
 dum eternum. alij v̄o creatus t̄pe ex neces-
 sitate coacti sunt quidā eozum ponere infi-
 nitas iam renouationes huiusmodi p̄ces-
 sisse et infinitas subfuturas esse. alij vero
 infinitas quidem futuras esse nō autes p̄-
 terisse hoc em̄ p̄hibet mundi nouitas r̄ in-
 ceptio. Debes autē scire qz sunt q̄ dicunt
 annum istum magnus q̄ r̄ mundanus di-
 citur. xl. milium annoz spacium p̄tinere r̄
 credo qz hoc ē fortitan p̄pter diuersitatem
 reuersionis. vij. planetarū. Quid autē ve-
 ritas de hīs habeat facile ē tibi videre cū
 noti sint motus planetarū r̄ facile inueni-
 biles ad oēs t̄pis quātitatē. Nō refert autē
 q̄ntū ad intentionē p̄sentis tractatus.

Et qm̄ magni reputati sunt q̄ hoc
 dixerūt. Cōueniēs ē vt acgratur si-
 bi veritas r̄ certitudo sup̄ hīs nō
 leui rōcinatōe r̄ debili p̄tradictiōe dissen-
 tire videarēt ab opiniōe tātorū. Primū igit̄
 decet vt audias causas q̄ eos i hęc sentē-
 ciā vel iduxerūt vel iducere potuerūt r̄ iaz te-
 tigi tibi vnā ex hīs videlicet celestē ducatū si-
 ue mōi sup̄iorē p̄ncipatū r̄ trāsalitatē quā
 posuerūt ei sup̄ istū inferiorē scz sublimarē.

Ex quo visum ē eis q̄ inceptio rerū gene-
raliū z corruptibiliū sit ex inceptioe mo-
tus celestis et p̄gressus ex p̄gressione q̄re
reuerfio ex reuerfione. iteratio ex iteratio-
ne. z p̄pter hoc iterari continget motū ce-
lestem toties z res inferiores generabiles
et corruptibiles et hoc legisti apud libros
iudiciū astronomicorū hac de causa posue-
runt mutationes magnas in mūdo inferi-
ori iuxta dispositiones stellarū z lumina-
riū z iam noiāui tibi mutatiōes magnas
qualis fuit corruptio generis hūani vere
vniuersalis p̄ diluuiū vniuersale z repara-
tio eiusdē p̄ paucos qui ab eodez diluui-
o euaserūt. Similiter magnas mutationes
intelligo mutationes legū z sectarū atq̄
magnoz regnoz. Secūda causa que eos
ad hoc inducere potuit ip̄a circulatio que
om̄i anno p̄tingit om̄i ei anno reuertitur
quattuor vicissitudines tempoz iuxta qua-
drātes circuli solaris hoc ē circuli signozū
Ea aut̄ vicissitudine sunt ver estas autum-
nus et yems. Sill̄ attendent̄ circulatiōes
in rebus q̄ fiūt in sublimi quales sunt plu-
uie grandines niues rores z cetera huius-
mōi quoz om̄iū q̄ videbant circulares
renewationes estimauerunt q̄ vniuerso
sublimari esset z renouatio vniuersalis et
ann⁹ ei approp̄atus in cui⁹ cōpletionē to-
taliter reuertere ad suū iniciū. Si em̄ p̄ti-
bus p̄ticulares renouatiōes sint z anni su-
arū renouatiōnū p̄ p̄gruetia naturaz sua-
rum conueniens est et vt sit vniuerso vni-
uersalis renouatio z annus renouatiōis
congruēs vniuersitati sue. Tercia ratio vi-
det̄ illa fuisse. Tertū ei ē multa genera ani-
malium v̄tutē in seip̄is renouatiua. Sicut
manifestū est de serpente q̄ vocat̄ tyrus q̄
semetip̄s renouat z a senectute sua reiuue-
nescit. sicut alibi didicisti. Similit̄ aquile
ancipitres z de ceruis idē dicit̄ s̄ z vegeta-
bilis q̄ singulis annis veterescit singulis
annis renouatur z reiuuescit. De aue aut̄
fenice fortassis h̄z questionē. Uertū q̄ntū
mō mibi occurrit v̄similit̄ videt̄ q̄ anis
hec maḡ intēdat renouatiōnē suā q̄ mor-
tē totū em̄ q̄ facit p̄burēdo seip̄as natura
mouēte facit natura aut̄ nō mouet subie-
ctū p̄p̄iū in destructionē suā q̄ quare ma-
gis videt̄ renouatio fenicis p̄ huiusmōi cō-
bustionem fieri q̄ generatio noui fenicis
Inueniūt̄ ei m̄lta alia vim renouatiua
et reuerfua in semetip̄is habētia. Quāto
fortius igr̄ vniuersū vel v̄tute sua renoua-

bit̄ vel aliena dico q̄ p̄pter tyriū cui⁹ v̄tus
nō ē renouatiua solūmō ip̄ius. Imo etia⁹
alioz q̄ nobiles mulieres docētibus me-
dias se nosse multociēs ostenderūt. Quar-
ta ratio ē cui oēs p̄sentiūt sicut dicit̄ Aristo-
teles q̄ v̄tus itellectiua in animalibus z
plantis restaurat q̄ deperit d̄ indiuiduo
v̄tus v̄o generatiua q̄ deperit de specie. et
adiicit q̄ v̄tus nutritiua cōseruatiua est
indiuiduoz generatiua v̄o speciez fac̄ igr̄
vis generatiua q̄ potest videt̄ q̄ nō po-
test renouare indiuidua in seip̄is renouat
ea in alijs. Quia igr̄ nulla vtilitas ē in ge-
neratione nouoz indiuiduoz cū eque bo-
na sint q̄ corrupunt et simpl̄ mala sit cor-
ruptio boni. ¶ Manifestū videt̄ sup̄ua
cua esse generationē indiuiduoz in semet
ip̄is. postq̄ vis generatiua aliud nō inten-
dit q̄ p̄seruationē specierū multo melius
esset nature v̄tus renouatiua q̄ generati-
ua q̄m p̄ ea et malū corruptiōis tolleretur
ab indiuiduis z bonū p̄seruatiōis pueni-
ret eis dē z p̄seruationis specierū nihil pe-
nitus deperiret. ip̄i aut̄ testant̄ q̄m natura
intēdit nō solū in bonū s̄ etia⁹ in optimū
q̄ ē ei possibile. Quare natura vniuersal̄
intēdit ad renouatiōnē vniuersi quantū
ei possibile ē q̄m nō est stabile vniuersum
cui⁹ p̄tes generabiles et corruptibiles sūt
intēdit renouatiōnē eius p̄ successiones et
reducciones ad statū p̄mitiuū z q̄m in eo
stare nō potest p̄pter causam p̄dictā neces-
se ē ip̄m corrip̄i in p̄tibus suis corp̄alibus
q̄re vel nō stabit̄ oīno scilicet residens in
nō eē v̄l renouabitur status eius z q̄ nul-
lus eius status stabilis nec possibile ē q̄
om̄ino recedat in nō eē necesse ē vt sint ei
renouationes absq̄ nūero et fine. Quarta
ratio. Amplius. In vegetabilib⁹ que sin-
gulis annis renouantur z postmodū cor-
rumpuntur verifile ē illa corrip̄i in ea ex q̄-
bus cōposita fuerūt. Si em̄ p̄positū resol-
uitur in ea ex q̄bus p̄positū nō erat vt po-
tius in illa q̄ in alia. et q̄re potius in quo-
dā in q̄bus nō ē p̄positū q̄ in quibus alia hu-
iusmōi. ¶ Amplius. quō resoluetur com-
positū in p̄tes ex q̄bus nō ē cōpositum vt
homo in animam z corpus ex q̄bus nō ē
z numerus in vnitates ex q̄bus non ē ag-
gregatus q̄re triticū q̄ hoc anno come-
ditur resoluetur in ea ex q̄bus p̄positū est
et p̄pter hoc si fiat generatio ex eis dēz ge-
nerabitur idē triticū ex eis dē em̄ nō d̄ esse
nisi idē quare idem triticū erit p̄senti et se

quenti anno et eodem modo se habet de fructibus. quare consequenter et de animalibus quo generantur et corrumpuntur suo tempore eadem re generantur. Jam autem declaratum est in disciplinalibus sanctis et propositis quodcumque numeris possibile est inuenire tam minimum quam maximum numerantem illos quare possibile erit inuenire spaciuz temporis quo fiat omnium hominum regenerabilium regeneratio. hec autem dico quod quedam vna et eadem die generantur et corrumpuntur que dam vno mense quedam pluribus et quedam pluribus centenariis annorum seculis. Sicut coruus et cornix put supra audiuitis multe alie diuersitates inueniuntur in hominum genere notis omnibus hominum temporibus et temporum numerus facile est inuenire quod dixi exercitatur in talibus vicibus tempus in quo fiat omnium hominum regeneratio quod tempus siue sit ut predictum est. siue maius siue minus non refert quantum ad opinionem istam. Sexta ratio. Necessesse est ut generatio siue corruptio extendantur in infinitum aut ut stent aut ut reuertantur et quasi reincipiant cursum suum. Quod autem extendantur in infinitum impossibile videtur esse cum iam stabilitus sit status causarum quare quemadmodum non attingit causas efficietes ascendere infinitum Sic neque descendere quod est dicere ut a generet b. et b. generet c. et hoc fine non habeat. Quod autem non stet generatio in aliquibus indiuiduis inde manifestum videtur. Illa enim in quibus staret essent in infinitum stabiliora atque fortiora eis a quibus generata essent quare effectus esset fortior causa sua atque stabilior hoc autem non est possibile cum effectus per modum quo est effectus totum quod habet a causa sua recipiat. Recipere autem ipsum maius a causa sua quam ipsa causa habeat impossibile est. quare non est possibile ut stet generatio et corruptio in aliquibus indiuiduis nec possibile est eos currere in infinitum. Recurreret igitur et reinciperet cursum suum vel resolveretur omnia corruptibilia in nihilum. Quod si dixerit quod non est necesse quod quilibet. Quod si in prima naturam ex qua generata sunt fiat ista resolutio tunc non est fugit quin reincipiat generatio si generatio secundum naturam est. Causa enim generationis efficiens eadem est que et a principio siue causa ista intelligatur motus celorum siue natura aut virtus alia siue creator ipse sublimis et celestis. Potuit et eos mouere ad hunc errorem fictio vel narratio poetarum in quorum liberis inueniuntur aliqua huiusmodi.

Dicitur hec igitur per ordinem respondebo rationibus istis et dicam quod iam scite te scire quia motus celestis intentio non extenditur neque in particularia quod neque ipse pater. Socrates intendebat generare socratem cum daret operam generationi. Quanto fortius igitur celum vel virtus celestis non intendit in particularia vel indiuidua singulariter et si concessum fuerit eis quod virtus celestis causa sit efficiens omnium generationum et corruptionum que fiant in mundo sublimari quamquam de hoc multa in precedentibus audieris. Quare non est intentio motus celestis ut generent neque possibile est hoc villo modo quod virtuti celesti cuius animarum humanarum creatio et corporum humanorum fabricatio ipsorumque ad inuicem coniunctarum operationes sint. Soli omnipotentis creatori possibile est quare per interceptionem positionis illius astronomice dissoluitur ratio illa prima eorum. In sequentibus autem destruas radicibus et positionibus eorum et rationibus istam et ostendam multis vijs reuersionem istorum et renouationem nullo modo esse possibilem De nouitate vero huius mundi superioris ymo et totius vniuersi iam satisfactum est tibi et acquisita certitudo postquam non est ulla relicta tibi dubitatio. Scibe vero rationi cuius radix est circulatio que videtur esse in rebus que sequitur motum solis. Respondeo quia errant de ipsa circulations non enim est circulatio nisi ab eodem numero in idipsum. Non autem ita est in rebus de quibus exempla ponunt. Non enim est ab eadem hyeme ad eandem reuersionem nec ab eodem vere ad idipsum nec ab eadem pluuia ad pluuia et sic de alijs. Que igitur ista mutationes sunt ex quibusdam in alio numero et ex illis iterum in alia. Dico hoc esse extensionem secundum rectum cum in eis sit inuenire principium et finem diuersa numero penitus e contrario autem se habet in circulations. Tercie vero rationi quam de virtute renouatiua quorundam animalium inducunt et per hoc quod est in aliquibus partibus vniuersi generabilis et corruptibilis nituntur eam extendere in vniuersum illud. Respondeo quia virtus hominum in paucissimis est partibus vniuersi. Et quia multum distat inter renouationem hominum et regenerationem ipsi vero non ponunt renouationes vniuersi renouationes in quibus que sunt a vetustate sed regenerationes que sunt a corruptione et

resurrectiones que sunt a morte o qd? manifestu e q nec vniuerso generabili z corruptibili possibile est nec aliter parti ipsius. **N**ulla em oino creatura q possit generare se vel regenerare post corruptione sua vel resuscitare se a morte sua. Ad hoc aut q dicit quia melior e in indiuiduis generabilibus virtus renouatiua qua generatiua. Rñdeo quia necesse e corrumpi et mori multa ex generabilibus ppter conseruatione alioru. sicut de frugibus et fructibus manifestu est et de animalib? omnibus quibus alia nutriunt in qbus omnibus non hz locu renouatio sed magis regeneratio z resuscitatio. **C**omestioe em hmōi animalia corrumpuntur et moriuntur. Similiter z plante multis modis pereunt ppter conseruatione hominu z quorundaz alioz animaliu combustione scz et dissecatioe multiplici. Quare vis renouatiua hmōi vel non habet locu qntum ad vtilitatem vniuersi vel in perniciē cedere vel vniuersi. si eius eēt fortitudinis z esum z alios vsus necessitat ab animalib? prohiberet. De eo vero q dicunt quia vtilior vis hmōi renouatiua qua z conseruarent species simul et indiuidua. Jam respōsus est per hoc eadem cū ex eis manifestu sit conseruatione multozū indiuiduozū destructione esse z multozū aliozū indiuiduorum melioz atz nobilioz et etiā humane speciei per qua alie species generabiliū z corruptibiliū create eē videntur. Scito aut quia bonitas creatoris non intendit in conseruatione speciei humane qntum ad vitam p̄sentem tm̄. que admodū hoim hmōi vanitas sōniavit. ymo intendit eā transferre in vitam alterā que futura ē p̄ istam que est vita beata z vita glorie vita q̄ eterna rectissime noiatur. Nec data est ab eodem vis generatiua hmōi speciei indiuiduis ppter conseruatione eius hmōi ymo ppter ipsa indiuidua generata z sic qbus creator optimus p̄ nominatā gloriam intēdit singillatim z singulariter qntum ē de largitate ineffabili beneficentie sue qua q̄ propter causas multas z impedimēta multiplicia multa eoz eā mīme assequuntur. Sicut doceberis in sequētib? Et attende quia in ista respōsione etiam quarta ratio dissoluta est. Quinte vō rationi qua nituntur astraere eadem omnia regenerari et singulis annis fruges z fructus pximo precedentis anni eosdem nu-

mero reminiscere ac renerti. Respondeo quia intollerabiliter erant z q̄ falsus impossibile supponunt dicentes. Unumq̄d q̄ resolubiliū in ea ex quibus est solummodo posse resolui. licet verum sit vnumq̄d q̄ compositum in ea ex quibus est immediate compositum p̄ma sui resolutione resolui tamen possibile est secunda z tertia et qlibet alia resolutione in alia ipsum resolui. Verbi gratia. Corpus humanum in mēbra ex quibus est necesse est p̄ma resolutione resolui siue diuidi et omne aliō totum integrale. Veruntamē nullatenus necesse est corpus humanū in semina maris et femine resolui p̄ma resolutione sua neq̄ forsitan vlla et hoc est quoniā virtus resoluens vel dat materie resolubili formam sibi similem vel preparat ipsam ad huiusmodi formā propter hoc in res non solum alterius spei. Sed etiam alterius speciei generis seu diuersozū generum resoluuntur plerumq̄ composita. Cū enim ignis ligna resoluit in alia resoluunt q̄ si illa aqua resolueret. que admodum fit z econtrario virtute ignis alia generantur ex eis q̄ si virtute aque resoluerentur. Similr et cum materialis siccitas fortis ea resoluit generat ex eis putredo puluerulēta. cum vero innaturalis humiditas ea resoluit generant ex eis vermes z quichoredones vocantur. **M**anifestum est quia neq̄ ex huiusmodi pulueribus neq̄ ex huiusmodi vermibus ligna composita sunt. Sūma aut huiusmodi ratiocinationis hec est quia resoluens nō semper intendit resolui in ea ex quibus facta ē compositio ymo sepiissime noua generare et insuper p̄ter intētionē resoluētis generantur noua sicut vides in proposito exemplo. **N**on enim innaturalis humiditas generatione vermium. Sed alia virtus se ingerit que preparatam ad hoc materiā inuenies vmes ex ea gignit. Sexte vō rationi rñdeo quia generatiōs habet vltimā indiuidua humane speciei in vltima generatione sua qua generatiōs et resurrectione lex christianozū nominat stabilentur fixatione perpetua ita q̄ mors non erit amplius apud ea neq̄ etiam alibi. De indiuiduis vero aliarum specierū animaliu nec doctrina eozum nec p̄bia determinat quicq̄. Verum mihi simile ē vt ea que ppter esum vel propter alium vsum hominu et creantur et sunt cessare

debeant cessante causa iporum. Vita enim illa hominum impossibile est ut indigeat huiusmodi adiutorijs tunc cessabit etiam cursus generationis et ipsa vis generatiua cessabit in hominibus. Non enim erit necessarium ut per eam conseruetur humana spes cum immortalitate firmissima ex tunc conseruanda indiuidua quorum conseruatione manifestum est specie conseruari. Quapropter dico limitatam esse vim generatiuam sicut in singulis hominibus. Sic et in vniuersitate eorum et propter hoc determinatum esse numerum indiuiduorum humane speciei eorumque completo consumanda esse et finiendam generationem hominum ita ut nullus ulterius generetur. Debes autem reminisci quod in vita postquam futura est eorum que didicisti in destructione erroris qui continetur in lege sarracenorum. Tibi enim patefecisti tibi probationibus certissimis cessare omnino ex necessitate in alterius vite felicitate vim generatiuam et quantum ad fructum proles et quantum ad voluptatem et quia felicitas illa delicias escarum et pati potest quod nec extendetur in infinitum generatio nec ad suum recurreret initium ut nascantur et regenerantur iterum primi homines.

Nota totus copulatus contra ponentes magnum annum

Dicitur autem responsum est ratio- nibus erroneorum hominum conueniens est ut adducam tibi probationes per quas acquiras tibi certitudo veritatis in rebus tam longe ut videtur a consuetudine hominum et inuenta causa difficultibus et necessarijs vere ac nobilis philosophie perscrutationem intendentibus et hoc faciam si deus voluerit. Dico igitur in primis quod ista iteratio siue circulatio quam ponunt in primis superuacua omnino est et inutilis. Si enim non fluit in finem aliquem qui sit post eum hoc est in statum nobiliores sed fluit solummodo nec iterum fluat fluit ex necessitate sine causa cum ipsa sibi esse causa non possit. Quapropter inutiliter et superuacue. **A**mplius si idem per omnia est cursus eius qui est et recursus quem et ipsi ponunt et nullum meliorem recursus eiusdem quam cursus et omnino nihil addes vel ipsi esse vel bonitati eiusdem. Inutilis igitur est omni modo repetitio ipsius quem admodum vides de orationibus repetitis et negatorijs. Unum et negationem et inconueniens etiam ipsi sophiste reputant.

Amplius. secundum eos creator est sicut stultissimus edificator qui totum quod edificauit destruit et postmodum reedificauit idipsum et hoc in finibus et nec melius et nec pulchrius nec stabilius et omnino nihil addes vel operatio nihil modo quis enim non reputaret hominum edificatorem stultissimum. sic autem est secundum eos et de creatore sapientissimo et optimo quod quicquid edificat per generationes in rebus hominum destruit per corruptiones et postmodum reedificat per generationes per omnem modum rediens in idipsum. quod igitur hominum stulticia nec in operatoribus hominibus inueniri potest quanto fortius creator sapientissimus incomparabiliter longius erit ab ea. pone igitur quod ipse seminum prenotari temporis edificet absque vlla additione ut dixi. Indubitater est ponere illum stultissimum edificatorem et insanissimum operatorem. **A**mplius secundum hunc modum ultime generationis homines vel generabunt vel non generabunt. Si non generabunt stabit igitur in illis cursus generationis absque extensione et recuruante. Si autem posuerit strarium. Si autem generabunt aut igitur generabunt prius se precedentes hoc est patres suos et matres et illos vel viuos vel mortuos quorum vtrunque impossibile. Viuos enim generari impossibile manifestum est cum iam generati sint et in hoc permaneat. Mortuos autem regenerare vel resuscitare opus nature non potest esse. **A**mplius si generent patres suos hoc est patres et matres erit igitur unusquisque eorum pater aut mater alicuius ex parentibus suis quare erit unusquisque auus sui ipsius. Maius autem inconueniens est si generent antiquiores se quam sint ipsi parentes eorum et propter hoc longe maius inconueniens est si auuos et iterum per auuos et ita donec veniatur ad primitiuos. Maximam autem inconueniens est in hijs dicere quod generet per genitores suos precedentes eos multis milibus generationum et tanto maius inconueniens quanto pluribus. **A**mplius isti erronei non effugiunt circuli causarum in eodem genere causarum. Pater enim est causa filij efficiens et auus causa patris similiter efficiens et generaliter generans generati quare si circulentur generationes et circulantur et cause. Jam autem destructa est per me in primo tractatu totius primi sapientis ac diuinalis magisterij quod est de primo principio circulatio ista causarum et infinitas. **A**mplius.

Amplius

Et propter hoc recipiant iste generationes
 et corruptiones quia recipiet motus cele-
 stis anno huiusmodi completo et reuertent e-
 edem. Reuertent igitur diuerso numero quod
 motus diuersus numero. Idem tamen vo-
 lumus species non est causa ydeitatis secundum nu-
 merum alioquin omnia que specie eadem sunt
 erunt et numero eadem. Quod si dixerit motus
 non esse diuersos numero quam ab eisdem scilicet
 inicijs et per eadem eosdem scilicet circulos et
 ad finem scilicet eundem sequitur ex necessitate ut
 celi stellati vel superioris non sit infinita reuo-
 lutio numero et quod eius hodierna resolutio
 sit eadem que crastina et sic de alijs. Similiter
 se habet de reuolutione solis et lune et eo-
 dem modo de anno quam non erit nisi vnus
 annus sed repetitus. Quapropter sequetur
 et de die quod non sit nisi vnus ipsi autem iam
 posuerunt triginta sex milia annorum vel am-
 plius prius in anno mundano seu vten-
 te. Ex hijs autem sequitur eandem diem esse
 nubilosam et serenam et alia innumerabilia
 huiusmodi et annum non habere partes nisi ho-
 ras cum annus non contineat nisi diem vnum
 Sequitur ex hoc resurrectio dierum postquam
 preterierunt et horarum. Similiter et motus
 horum autem omnium facilis est destru-
 ctio. Ut enim redeat tempus idem numero quod
 abijt non est ponere in die quod necesse sit
 ponere in hora vnaquaque. Si enim dies reuer-
 titur tota et vnaqueque illius hora quare
 quam ista reuersio circularis per naturam est
 in motu et in tempore cum eiusdem prius na-
 ture sit tempus cum vnaqueque partium suarum
 erit similis reuersio non in vnaquaque horarum
 sed et in vnaquaque partium cuiuscumque illarum que
 re nec illam horam continget preterire nec
 partem ipsius aliquam. Si enim preteriret pars
 aliqua medietas eius vel reuertere post
 preteritionem suam vel non reuertere. Si re-
 uertere non esset alia medietas illius. sed
 eadem repetita et eodem modo se haberet de me-
 dietate ipsius repetite et ita in infinitum. Qua-
 re impossibile esset aliquid de tempore preterire im-
 possibile esset parte aliqua tempus habere. Ista igitur
 opinio destruit tempus. Quapropter et mo-
 tus **¶** Amp. si melior esset generatio anni
 sequentis mundani quam precedentis. Verissimi-
 le est ut et tertijs anni quam secundi que finem
 haberet iste generatio. cum ex nulla crea-
 tura distet in infinitum ab optimo statu suo
¶ Manifestum est quia per meliorationes
 finitas pueniet ad illud hoc autem est finis
 vniuersi nature vix ut sit optimo sta-

tu suo quare si secula illuc peruenerint
 quiescent ibidem naturaliter Completa enim
 intentione nature et acquisitio fine que in-
 tendit impossibile est quin moueret ulterius
 Si enim moueret ulterius moueret duobus
 modis contrarijs vix ad finem et a fine quod
 est dicere ad optimum sui statum et perfecti-
 onem et ab ipso. Quod si dixerit quia propter
 instabilitatem suam id est defectibilitatem su-
 am secula non possunt stare in aliquo sta-
 tu aut intelligit quod defectibilitas moueat
 ipsa aut intelligit quod aliud. Dico igitur quod ser-
 mo iste defectibilitatem erroneus est. Si enim
 defectibilitas moueret ea non moueret ea
 nisi ad non esse non esse autem non est finis
 que aliqua natura intendat vel querat quod
 nec aliquid est ipsum non esse. Preterea nul-
 la natura intendit in destructionem proprii
 subiecti. Si vero intellexit quia propter de-
 fectibilitatem suam patiuntur violentiam alicuius
 vel agentium aliquorum que vel destrunt
 illa vel transmutant in alia secula erunt igitur
 contraria illis cum non agant nisi contraria
 inuicem et hijs iste sermo inuoluntates multa
 et dubietates et persecutio eius pluri-
 tate vix an ipsa secula se destrunt an vnum
 aliud sicut manifestum est generatioes flo-
 rum in vegetabilibus et cadere eos per suc-
 cessiones fructuum fructus vero destrui esse
 hominum vel aliorum animalium. Similiter et alia
 multa pereunt mutua inuicem deuoratio-
 ne **¶** Amp. in numeris pereunt peste fame
 clade hoies vero morbis gladijs et alijs
 modis pene in numerum. De pluujs vero
 niuibus grandinibus et alijs generalibus
 et corruptilibus. **¶** Manifestum est quibus
 modis et qualiter destruantur et quali-
 ter generentur. **¶** Manifestum est igitur quod secundum
 opinionem istorum omnia resurgunt vix et niues
 et pluuie et cetera omnia que prenoxiata sunt et
 quod seculum vnum quodque in generabilibus et
 corruptilibus suis destruit se quod quedam
 partes ad inuicem se destrunt et verum est
 Item quod quedam se inuicem generant sicut
 animalia ex se inuicem generant Quare
 manifestum est quod secula rerum generabilium
 se inuicem destrunt et se inuicem conseruant
 predictis modis. Verum non est in natura
 vel virtute alicuius eorum ut semetipsum re-
 ducat ad statum suum primitiuum. Jam autem
 patefactum est tibi quia nec hoc habet ver-
 tus celestis quoniam non intendit in par-
 ticularia determinate et particulariter. Nec
 etiam aliquis operatur hoc modo inuen-

dit preter solum creatorem benedictum q
videt vnumq; particulariu futurorum
quoadmodum vnumquodq; presentius
sicut alibi didicisti. Alij autem operatiões
exceptis substantijs abstractis nihil videt
de particularibus futuris que operaturi
sunt sicut manifestu est tibi. q pater socra
tis non intendebat generare socrates sin
gulariter et determinate. Similr nec edifi
cator non intendit istam domu edificare
fm diuiduum vagu vt Aristotilis ait Sic
nec soluz intendit generatione huius nu
mero floris aut hmōi pomi z adhuc mo
dum se habet de alijs operatorib. Qua
re manifestum e q virtus celestis non est
determinate intendēs in generatione ho
minum vel quorūcunq; animalium et p
pter hoc nec in generatione hanc vel secu
li hmōi. **Amp.** virtus que intendit ge
nerationes seculoz z efficit eas aut inten
dit esse particulariu generatoroz ppter esse
eorum aut intendit illud ppter conserva
tionem seculoz. Qd si intendit esse particu
larium ppter hoc vt ipsa sint. Non inten
dit igitur destructione illorum. quare des
tractio eorum e a casu quantum ad inten
tionem ipsius cum sit pter illum z insuper
cu intendit ee eorum ex necessitate quan
tum in ipo est vt phibens non ee eorum
quapropter et destructione. Qd si dixerit
q reuera intendit ee eoz. s. put conuenit
et patitur natura eoz natura vero eorum
id est naturalis infirmitas non patitur ea
ee nisi ad modicum sicut dicit Aristoteles
q singularia minime esse poterat ppter lo
ge a principio distare Intentio igr isti ho
minis est q intendit esse hmōi particula
rium ad breue z modicu quia vero non e
minus malum non ee q sit bonum esse
quia non minus nocet q illud profit z in
super ipsum non esse maius est cum in
tendatur in trigintasec milia annorum
ipm vero esse ad plus in paucos annos
quō operatur tam modicu bonum z nō
phibet tanto maius malum **Ampli**
vel erit resurrectio mortuoz hominū vni
uersalis vel non erit. Si erit Impossibile
autem est vt corpora hominū sint nume
ro infinita sicut alibi didicisti. Non erunt
autem plures anime q corpora aut ecō
uerso. Erunt anime finite numero. Com
pleto igitur illo numero stabit creatio ea
rum z ppter hoc generatio hominū. Si
vero non erit resurrectio hominū et gene

ratio humanoz corporū erunt igitur aie
ociose ppetuo fm vires suas per qs ope
rantur in corpe z ita pene superuacue et
pistis inutiles erunt vires ille cu non sint
vtilis nisi ad valde modicu vt ad breue
illō ipis q anime sunt in corpib. q est q
si nihil ad compatione perpetue ociosita
tis in qua erunt cu anime solute erant a
corporibus suis qre modis omnib. neces
se est stare creatione animaz z generatio
nem hominū z ppter hoc omne genera
tiones que e ppter illam nisi forsitan alia
appeteret vtilitas aliaz generationū.

Amp. si circulus eet in generatiōib. z
seculis ita vt eadē omnia reuenterent ea
dem in q numero fieret ex necessitate re
surrectio z generatio omniū non solū ge
nerabiliū substantiarū z corruptibiliū s
omniū accidentiū ipoz hoc est oim qntū
tatum z qualitātū hoc autem e inconue
niens q nemo adhuc dicere ausus est
vitz vt eedem oēs substantie eadēq; oia
accidentia numero reuertant. Tūc enim
z ipa eadem mors resurgeret z eedē cor
ruptiões generent hoc aut fieri non pos
set pervim generatiū quā diximus cu m
manifestū sit rerū innumerabiles omīno
non habere illā. Per hanc etiaz viam ne
cesse habet cōfiteri eadē aquas numero
singulis annis reuerti per alueos fluuiō
rum qre nec stillam vnā aquarum posse
vilo mō vel retineri vel alit impediri qn
regeneret et reuertat in anno seqnti. Ne
mo at dubitari potest qn per multos an
nos aliqd aque saluari posset in vase vi
treo vel alteriusmōi. Quare impossibile
e fieri renouatiões omniū aquarum sin
gulis annis. **Amp.** fm hoc eosdes pa
nes comederem. eadē aquas biberem.
eadem vīna biberem. singulis annis Et
de alijs quibus ad esum vtimur similr se
hēre opteret hūde etiam capilli renascere
tur in nobis. Que oia etiaz manifestū est
ee impossibilia. Cū manifestū sit capillos
ō tātos fuari posse donec in eadē magni
tudine sint alij generati Qd si dixerit quia
non de pibus capilloz sed de totalitate
intelligendū est totū vitz quia cuz capilli
vel pili ad eaz magnitudinē puenerint vt
vltra in eo cuius sunt partes crescere non
debeat tunc regenerabūf z non añ. Et eo
demodo se hz de pilis lana cornib. et de
alijs supfluitatib. animalū. Sermo iste
multis modis apparet ee erroneus. Pri
mū iij

Pars prima de vniuerso.

nam quæ vel erit finis vniuersalis omnium
hominum quæadmodum ipsi ponunt receptio
vniuersalem aut deducet paulatim vniuersum
quæ ad finem suum. Quod si fuerit finis vniuersalis
omnium et postmodum statim reinceptio
necesse est ut fiat hoc altero duorum modorum
vix ut subito vel per successiones sicut facte
fuerunt ipse regenerationes. Quod si subito
habebunt igitur et anticipes et aegle et alie
anes que renouant plumas suas tot paria
plumarum simul quot mutationes habuerunt
ipsarum. Similiter et cerui tot paria cornium quot
mutationes ipsorum fecerunt. Similiter et equi
habebunt vngulas cum omnibus detrunca-
tionibus que eis facte sunt tanta multitudine
et frequentia ferrationum. Similiter et oves
cum omnibus velleribus que tot tonsionibus
ammiserunt reparabuntur. Et omnes tyri cum
omnibus pellibus quæ tot renouationibus
deposuerunt ipsi vero homines cum duobus pari-
bus dentium et cum ridiculosa ac deformis-
sima immensitate vnguinum quare mani-
festum est impossibile esse ut amisse superflui-
tates sic vix successiue et per partes presum-
pte siue corrupte simul restituantur eis quorum
fuerunt. **M**anifestum autem est hoc in
his floribus et fructibus arborum. sicut et in fructibus
arborum. Quare frondes sepe rescinduntur
quales sunt salices et vites et silue cedri-
ue. In his autem manifestum est omnes pro-
noiatas superfluitates simul esse non esse possibile
Quod si dixerit quod non simul fiet ista renoua-
tio sed successiue et per partes et eodem ordine
quo fluxerunt per corruptionem generabilia re-
uertentur ut iterum fluant. tunc reddit ratiocina-
tio in idipsum quod prius vix ut quod modo nepo-
tes sunt in ceterisima vel ampliorum numeri ge-
nerationem nepotes in quibus progenitorum suorum
fient viceversa ipsi per genitores illorum
in non minoris numeri generationes. Acci-
dit etiam aliud impossibile secundum hoc quod vel in
ista regeneratione erunt omnes homines infan-
tuli. Similiter et omnes mulieres vel erit sicut
modo est. Si omnes infantuli ergo sine patri-
bus et matribus ex quibus ergo nati sunt et
a quibus geniti. Hec igitur via manifeste im-
possibilis est nec esset renouatio ista. sed po-
tius quantum ad homines vniuersalis corru-
ptio atque mortificatio. puuli enim statim quæ
nati et geniti nec per diem viuere possent si-
ne matribus vel nutricibus. Si vero tunc
erunt illis patres et matres et nutrices sicut
et modo. **M**anifestum igitur est non esse

generationem vniuersi generabilis atque cor-
ruptibilis aut fortis durare velint quod iste
status qui modo est eius est. status quem
somnia generationis. **A**mp. Accidit
in pluribus generabilium et corruptibilium
quod particulatim et non in vno loco corrum-
pantur. Qualiter igitur intelligunt regeneratio-
nem huius fieri et conuenire materiis de
tam diuersis et tam remotis locis ut vna
virtute agentem esse que agat simul in to-
talitatem materie disperse sic ab vno enim
agente necesse est vnumquodque generabilium
generari. Quod si dixerint quia creatoris quæ
constat esse potentissima fiat renouatio ista
et non virtute nature neque virtute alicuius
agentis per naturam. In hoc iam declinat
ab errore isto et incipiunt appropinquare
veritati. Verum contrarij sunt sibi ipsis cum
pauloante adiecisset quia circulatio mun-
di superioris causa est circulationis mundi
inferioris de qua agitur. **A**mp. accidit
eis. Annus istum hoc est reuersionis et repa-
tionis quæ ponitur non potius incepisse ab
incipiens motum stellarum et illuminarium et
ipsius speræ stellarum fixarum quæ ab alijs quæ
buscunque punctis vel terminis motuum eo-
rundem ab isto enim nunc incipit status quæ
dam rerum generabilium et corruptibilium
qui terminabitur in ultimo nunc triginta
sextamiliu annorum qui ab isto nunc incipi-
unt. Et ad hunc modum est videre de quo-
libet nunc si quia ab ipso incipit tempus trigin-
ta sexta milium annorum. Quare similiter est
status siue seculum generationum et corru-
ptionum et aliarum mutationum que future
sunt in totalitate temporis illius et similiter re-
nouatio futura in ultimo temporis illius
In quolibet igitur nunc incipit annus
tens qui est annus fluxus generabilium
et corruptibilium et renouationis atque reuer-
sionis ipsarum. De hoc autem quod nonnulli
loos mouisse videri potest ex philozophis
et adhuc mouere videtur multos et vul-
garibus hominibus et alijs animalibus
virtute generatiua permanere et operari ge-
nerationem donec appropinquet finis vi-
te eorum eandem perseverantiam virtutis ge-
neratiue et generationis vident in terris et
aquis nec apparet vllus defectus vel de-
bilitatio vel hinc vel inde. Quia igitur vis
generatiua et operatio eius causa est conti-
nuitatis et perseverantie rerum generabi-
lium et corruptibilium necesse est persevera-

rez per hennē esse generationē z corrupti-
onem in illis. Quare statum generatōis
et corruptionis p hennem esse eis visum
est nec vnq̄ habiturum eē finem In reb⁹
enim pseuerantib⁹ in eē necesse est defe-
ctus z defectibilitatē apparere z etiā in cau-
sis earum. Nos autē ayunt videmus cō-
cupiscentias viroz etiam mulieres z ecō-
uerso non minores eē in filiis z filiabus
quā in parentibus fuerint sollicitudines
generandi et nutriendi nubendi z nuptu-
tradendi. Eodem modo se habet de agrico-
lationibus z vegetatiōibus et nauigatio-
nibus et alijs hmōi vite accionib⁹. quare
inquit sic ē modo z ita sp̄ erit p⁹ q̄ enim ne-
q; apd causas neq; apud defectus iuenif
defectus neq; debilitas neq; lassitudo necē
ē nseuerare z exeg pseuerare inq̄ pseuerā-
tia hui⁹ hoc ē vniuersalitatē et successiōis
hec autē ratiocinatio debilis est et est ser-
mo iste hominū qui naturam solam po-
fuisse videntur et gubernationē dei altissi-
mi cui totaliter seruit natura penit⁹ igno-
rassē. Sicut em̄ equus validissimus quā-
diu ei vires suppetūt sessorē ptat motu
vno et equali. Ueruntamē in voluntate
sessoris est motū eius vel omnino sistere
vel accelerare vel aliter moderari s; apd
equuz nec lassitudo nec debilitas aliqua
sit nec noua virt⁹ ei acerescit. Sed creato-
ris virtus dominantissima cursus hmōi
naturaliter sit sistere oīno cū noluerit et
accelerare z retardare absq; lassitudine z
debilitate earū potest p beneplacito suo
lassatis etiā et ex debilitatis naturis vires
et ne uas dare et veteres cōfortare z sicut
molendinarius fluxuz aque vel sistit vel
auertit vel liberū dimittit p̄t vult. Silr
sistit eundē et retinet etiam ipm cum vult
facit inundare copiosus. Non est igr̄ in
potestate nature vt fluat vel vt magis vel
minus fluat vel etiam vt stet fluxus eius
sed in sola potestate creatoris regentē em̄
sapientia sua cuius non ē enarratio et po-
tentia sua imperiosissima moderantis eā
dem hec est veritas quā aperte viderunt
z scripserunt pphete illuminati splendo-
re qui vocatur ppheta. hanc etiam co-
gnouerunt et sc̄pserunt sapientes christia-
norum eiusq; crudelitatem gentis sue cōi-
cati doctrinis suis et exhortationibus nō
tanq̄ veram tantuz sed tanq̄ salutarem
et creatori placitam firmare solcite studu-

erunt. Attribuunt ergo philozophis cau-
sis naturalibus in aliquib⁹ vltra quā om-
nis conpeteret. Sicut per me alibi didici-
sti. Fortassis autem aliquid veritatis sub-
est sermoni auicenne licet habeat contra-
dictionem multā et fortem. Sermo autē
ip̄sus est quem dixit de duabus naturis
videlicet vniuersali et particulari. Intelli-
go inquit per naturam particulare virtū-
tem proprias regiminis vnus indiuidui
videlicet regitiuam vnus indiuidui et in-
telligo per naturam vniuersales virtutem
infusam in substantias celozū quasi vnā
rem et gubernantē vniuersitatem genera-
tionuz et adiecit quia motus qui intendit
in infinitū est vnus per continuatiōē et
intellexit per infinitū durabilitatem in ter-
minatam ip̄sus motus celestis quā gene-
rationum immundo sublimari et in hoc
errauit. quia si verum ē quod intellexit de
naturavniuersali ex necessitate esset inten-
tio ip̄sus hoc est nature vniuersalis con-
tra ordinem et beneplacitū creatoris quē
dico posuisse terminū generationuz sicut
scies in sequentibus. **M**anifestū eti-
am est tibi quomō intentio nature vniuer-
salis q̄ ponit in infinitū durabilitatis cas
motus celestis quā generationū non po-
test esse nisi altero duoz modozum hoc ē
vel particularis vel vniuersalis et intelli-
go intentionem particulare in infinite du-
rabilitatis vnus indiuidui et vnus mo-
tus vel vnus generationis. hec autē in-
tentio non solum frustra est sed etiam im-
possibilis cū impossibile sit ad huiusmodi
indiuiduoz fm̄ intentionē ip̄sus durare
in infinitū Non em̄ de celestib⁹ indiuidu-
is sed de solis sublimaribus loquit. Si-
vero vniuersalis est ista intentio non so-
lum impossibilis videtur sed etiam ridicu-
losa z hoc ē qm̄ non intendit generatiōis
durabilitatē infinitā. Virtus illa quā dē
naturam vniuersalē. necesse est vt intēdat
simul durabilitatē corruptionis infinitā.
Quapropter erit intentio hec non solū vt
generentur indiuidua infinita sublima-
ria et infinitū sed etiam vt corrupantur
Similiter quare erit intentio hec natura-
lis ad cōtraria et intendet hec natura nō
solū generare s; etiā corrumpe et destrue-
re q̄ generauit. hoc autē non videt eē pos-
sibile vt natura vna et eadē cōtraria inten-
dat. Ridiculosa etiā est qm̄ intentio edifi-

candi et destruendi vnam et eandem domum in edificatore ridiculosa est. Et qui edificat domum vnam et edificatio destruit. pro inde est. ac si eam non edificaret. Quod si dixerit quod durat per partem aliquam temporis indidua generabilia et corruptibilia vicis tempore vite ea que viuunt et sic vnum quodque aliorum.

Manifestum est tibi quia vita ipsa non durat nec permanet. Quare recipiendo vitam amittunt eam et consequenter viuendo moriuntur et moriendo viuunt. De hoc etiam quod dixi quia virtus homini intendit in infinitum videtur quod eomodo posset dixisse quod similiter intendit in nihilum quoniam quemadmodum intendit in esse per generationem continuam. Sic intendit in non esse per corruptionem continuam. quapropter in nihilum. De eo vero quod dixit virtutem homini infusam in substantias celorum. Scito quod habes dubietatem et inuolutionem multam. Primum de hoc quod dixit virtutem ac si intelligeret vnam virtutem esse in substantiis omnium celorum. Tu autem scis quia nec vna quantitas nec anima vna infusa potest esse in substantiis omnium celorum. Etiam secundum sententiam ipsius cum ipsemet posuerit et se declarasse crediderit in libro suo quem scripsit de anima quod unicuique corpori animato est anima propria et nulla eadem multum et de quantitatibus et alijs accidentibus nec tibi nec alij dabitur quoniam appropate sint sigillatim suis subiectis. Substantiam vero separatam non intellexit virtutem infusam in substantias celorum. Cum infusio et separatio contraria sint. Si vero intellexit virtutem istam ipsam essentiam creatoris et intellexit eam infusam in substantiis celorum quam in illis est ut in vna quodque earum non quemadmodum sensit ab abacer sarraceno qui dixit in expositione auditus Aristoteli quod deus erat spiritus celi appropinquavit ut cuique ad veritatem et hoc didicisti in primo tractatu magisterij huius ubi te feci scire quod creator benedictus et sublimis in vna quodque substantiarum est et ex ipsa presentia est unicuique earum quicquid boni habet. Omne enim bonum omnis virtus omnis pulchritudo vel quedam redudantia est primi et vniuersalis fontis. Quod si de hac virtute intellexit auicenne sermone predictum propter quod dixit eam infusam esse in substantiis celorum cum in alijs substantiis sit esse infusa non dubites. Non minore quoque dubietate aut inuolutione habes quod subiunxit in sermone suo vicis tanquam vnam rem. Utrum enim intellexerit virtutem illam infusam esse tanquam vnam rem an ipsas substantias celo-

rum esse tanquam vnam rem. Reuertit eadem questio que prius videlicet cuiusmodi vnam rem intellexerit an vnam animam an vnam qualitatem an vnam substantiam separatam sicut predicti tibi et vni quodque istorum impossibile est sicut iam audiisti. Si vero ipsas substantias celorum noluit intelligere tanquam vnam rem. Hec intentio indubitater est magis erronea. Quis enim dicat substantias celorum esse vnam rem tanquam vnam rem. Nec minus erroneum videtur quod dixit virtutem illam gubernatam gubernationum. Cum generationes in multis generibus animalium et vegetabilium tot casibus et pestibus exposite sint et multis modis corruptionibus. quarum pars magna de celis venire videtur. Qualiter igitur gubernans est generationem virtus illa quam tam multipliciter destruit. Frigus enim superfluum et calor immoderatus. Similiter siccitas et humiditas destruit multas ex generationibus. Harum autem quantitates elementarum superfluitates et diminutiones ab homini virtute esse ipsemet posuit. In generationibus vero hominum eadem accidunt. Quod igitur intellexit generationem philosophus iste. Gubernatio namque per nauem defendit a periculis et nauis periculis. Nec gubernans aut gubernator nauis dicitur quod eam scilicet mittit siue immittit in pericula vel naufragiorum vel alia. Si vero virtus illa non inducit pericula gubernationum que predicta sunt immo propter intentionem eius et contra voluntatem eueniunt gubernabilibus non potest dici gubernans earum simpliciter. Cum pericula generationum nec minora nec potiora sint quam profectus ipsarum. Quapropter et in periculis commissa est homini gubernatio generationum utpote ignare tot et tantorum periculorum vel infirme dum ea auertere et eisdem occurrere non potest. Ipsa etiam virtus homini gubernationem istam suscepit quam supra prudentiam suam et vires esse ignorare non potuit nisi et ipsa fecerit intollerabili ignorantia obcecata.

¶ Contra origenem de corpore anihilatione
Dicitur autem iam patefactus est tibi error iste quoniam posuerit quidam circulari renouationem generabilem et corruptibilem et reuersiones mundi sublimiarum iuxta reuersiones celorum stellarum et luminarium ad incipia motuum suorum et declarate sunt tibi absurditates et impossibilia que ex homini errore proueniunt. Lon-

sequens est ut alium errorem qui penes simili-
lis est huic incipiam tibi destruere et hic est
error qui impositus fuit a quibusdam vni-
er precipuis doctoribus christiano-um et iste
fuit ex sapientibus theologis grecorum
et vocatus fuit origenes. Apparebit autem
tibi ipsum nullatenus istud hoc sententia et
assertione dixisse non solum ex verbis eius
sed etiam ex incredulitate et impossibilitate
erroris quo quattuor tate sapientie et eru-
ditiones inuolui pertinaciter finaliterque
non potuit. Error autem hic est videlicet
quod tota humana natura resoluetur in ni-
hilum quantum ad corpora quam glorifica-
tis animabus usus coporum non erit neces-
sarius secundum hunc errorem quam potius onero-
sus et cum secundum opinionem omnium retro phi-
losophantium corpora non sint animabus
humanis data nisi ut sanctificentur et perfici-
antur in eis perfectionibus quibus prepa-
rentur ad felicitatem eternam digne fiant
eadem ad quam et propter quam solam crea-
te sunt. quare expleto isto ministerio et ob-
tenta ista utilitate per ipsa cessabit. et esse
earum tanquam ulterius inutile et superuacu-
um sed et obtenta felicitate et gloria ani-
marum quod remanebit in animabus nostris natura-
lis mutabilitas separabilitas a gloria hu-
iusmodi tanquam eis aduenticia et acciden-
te fiet immutatio in animabus nec peccabunt
desiderantes incorporari propter cuius-
modi peccatum expiandum et sanctificatio-
nem animarum perficiendam erit usus corpo-
rum necessarius quapropter fiet regenera-
tio corporum humano-um donec iterum pre-
parate et sanctificate anime nostre obtine-
ant denuo felicitatem predictam a qua ite-
r cadentibus restituantur iterum corpora et hoc
non habeat in eternum. Impossibilitas igitur
istius erroris primum apparet ex eo quod in eo
dicitur quia usus corporum non erit neces-
sarius glorificatis animabus. hoc enim ma-
nifestum est esse falsum. In primis quam nec per-
fectam possibile est esse gloriam animarum
seorsum a corporibus quonia vires qua-
rum operationes sunt per corpus remanent
quasi extincte naturalis autem molestia ani-
marum nostrarum quam paciuntur ab impe-
dimentis huiusmodi virium certissimum in-
dicium est partem perfectionis et felicitatis
earum esse perfectionem virium huiusmodi
Amplius. quid est aliud dicere animam be-
atam vel glorificatam esse amisso usu sensu-
um et aliarum virium quibus operatur per

corpus quam hominem plene beatum glorio-
sum esse cecum surdum et mutum aliisque hu-
iusmodi operationibus corporalibus om-
nino ineptum. Ne attendas autem men-
dacis et deliramentis quorundam qui ne-
gant animas humanas videre audire et
ceteras operationes que per corpus sunt
exercere. sed hominem iuxta verbum Aristo-
telis dicunt huiusmodi operationes exer-
cere in anima. Cum manifestum sit operati-
ones que per instrumentum fuerit sibi proprie ab
ipso qui vitur instrumentis et ipsum pro-
pre operationes huiusmodi operari. Cum
igitur et corpus ipsum humanum totaliter
instrumentum sit anime humane et mem-
bra singula similiter necesse est ipsarum ope-
rari operationes que per ea fiunt et eius-
dem esse proprias proprieque de eadem dici
Videre igitur et audire proprie operationes
sunt animarum cuius autem actus eiusdem
et potentia quare visus et auditus et cetera
hominis que vires sunt potentie animarum
humanarum. Quapropter et opposita earum
videlicet cecitas et surditas et cetera
privationes huiusmodi opposita enim sem-
per et maxime privatio et habitus et circa
idem naturaliter. Manifestum autem est
hoc in privatione et habitu. De hoc vero quod
dixisse dicis quia corpora humana non
sunt necessaria glorificatis animabus et pro-
pter hoc cessabit eorum esse omnino. Manifestum
est quod non sunt necessaria ad esse earum
et adiuvantia sunt et impediencia mul-
tum ad complementum bene esse earum est enim
non nulla pars bene esse earum gloria vi-
rium predictarum quam scire te faciam in sequen-
tibus. Amplius si delectationes corporales
extinguit in animabus humanis omne de-
siderium delectationum spiritualium quon-
to fortius delectationes felicitatis eterne
que incomparabiliter maiores sunt extin-
guent in animabus nostris omne deside-
rium delectationum corporalium. Quare
et desiderium in incorporandi cum huiusmo-
di desiderium non sit nisi propter delecta-
tiones corporales. Nihil enim habet de-
siderabile anime humane pro statu presen-
tis vite nisi delectationes huiusmodi. Ce-
tera enim quecumque corpora sunt in ista
miseria molesta et onerosa sunt anima-
bus. Amplius. Amor eternorum ac
celestium gaudiorum animas humanas
fascidiare facit et debilitaciones corpora-
les et quod plus est pugnare contra eas

Pars prima de vniuerso.

et earū desideria et insuper esse in hōi
corporib⁹ atq; desiderare dissolutionē ab
ipsis ppter innumerabiles molestias et
impedimenta que pstant eisdem. Quan-
to fortius igr incogitabilis suauitatis illa
felicitas non solummodo extinguet in ani-
mabus nostris desideriu tam moleste tā
q; onerose habitatiōis qualis ē p statu
miserie istius habitatio eaz in corporib⁹
nostris. **Amp.** Manifestū est q; desi-
derium felicitatis illius facit odire aias
scias habitatiōē corporum nostrorū. licz
permōdicū sit z iurta tepidum. Quanto
forti⁹ igitur amor habitatiōis z glie cele-
stis quo supra omnē cogitarum ardebūt
cum eam continebūt non pacietur hōi
terrene habitatiōis desideriu aduenire
glorificatis animab⁹. **Amp.** amore il-
lo in suo ardore permanēte impossibile ē
amorem contrariū seu contrariū deside-
rium aduenire vel esse in animabus bea-
tis. Si igitur aduenit necesse est amorem
illum vel tepescere vel frigere. Quare ne-
cesse est vt hoc fiat vno trium modorum.
vix in facietate vl' fastidio vel corruptiōe
pueritatis que fiat in animabus ipis. Jā
autē patefactus ē tibi alibi q; z si facietas z
plenitudo dsideriorū cumlantissima apd
felicitatē illam sic non tamē per eam mi-
nuūt aut tepescit amor. Quēadmodū cō-
tingit in corporalibus delicijs que ardenti
amore z desiderio nō habite diliguntur
z appetuntur. Sua vō facietate amorem
sui minuunt et extinguunt. Jbi autem im-
possibile est sic se habere multis de causis
primū quia suauitas pme bonitatis nō
esset prima aut perfecta ex omnibus mo-
dis suis si hoc mō facietas eēt vix vt amo-
rē sui vel desideriu sui fruitione vel obtē-
tu minueret. **Amp.** hoc ipm videmus
in multz bonitatib⁹ que obtētu suo amo-
rem sui augent donec plene ac pfecte ob-
tineatur. Quādiu vero augent in subie-
ctis suis augetur amor et desideriu earū
in eisdem subiectis. Cū autē in sua pleni-
tudine et perfectiōe obtente fuerint z hoc
certū fuerit obninentibus quiescit quidez
desideriu qd est motus spūalis in ipsas
amor autem earū permanet in sua pleni-
tudine et perfectione. Quare impossibile
ē vel amorem pme bonitatis vel gaudium
qd ex ea est in gloria ibidem extingui vel
etiam tepescere. Quare impossibile est cō-
trarium alterutrius eorum illuc vllō mo-

doz attingere. Contraria em impossibile
est generaliter in eodem fm idem eē. Sz
neq; pugna contrariorū neq; rebellionē
vllō modo patitur status ille. **Amp.**
sicut ignis corporalis materiam calefactibi-
lem in situ suo debito et coniunctiōe seu
oppositiōe sibi conuenienter obuiantē
frigere non patitur. Sic et in igne spūali
se habere manifestū est z quēadmodum
quanto ignis corporalis fortior atq; pseue-
rantior tanto oprationē eius fortiozem
atq; perseverantiorē eē necesse est. Quia
igr pma ac purissima bonitas ignis spūa-
lis ē cuius calor est amor in ipam necē ē z
substantias angelicas factas et animas
beatas p magnitudine ignis istius atq;
perseuerantia ab eo calefieri z ardere. Du-
rante igitur coniunctiōe illa conuenien-
tissima quāstante fornaci sic coniuncte sunt
impossibile ē eas vel tepescere vel frigere.
quare impossibile ē eis contrarium ignez
vel ardorem ad illas attingere. **Amp.**
quoniam amor vinculū est z quanto ma-
ior et fortior quāto maius z fortius vincu-
lum tanto aruptura et dissolutiōe longi⁹
Quia igitur amor quo huiusmodi substā-
tie prime ac pure bonitati alligatē sunt et
astrictē i vltimitate magnitudinis erit ex
necessitate in vltimitate elongatiōis a ru-
ptura et dissolutione. Erit igitur omnino
irrupibilis et dissolubilis z ppter hoc in-
paciens cōtrarij amoris et desiderij. Nō
si dixerit q; desideriu eēndi in corpe siue
in corpandi vel corporalis in habitatiōis
non est cōtrariū amorī celesti illius z glo-
riose habitatiōis. Dico q; fmo eius erro-
neus ē in hoc qm desideriu istud ex neces-
sitate aut ē desideriu vnde hōi habita-
tionis z qlis scz ē in statu miserie pntis
et tunc desiderat statū illum erumpnosū
ppter ipaz leius miseriā q; est impossibile
aut ē ppter corporales delicias. z tūc mani-
feste cōtrariū est amorī deliciāz glorie sic
iam alibi scire te feci vix in capitulo de
structionis padyfi carnalis que gens sar-
racenoz post hāc vitā expectat aut ē ppe-
fectionē virium qbus operant p corpa
sua et hoc ē indubitāter naturale deside-
rium et hret molestias diuissimas z affli-
ctionē grauissimā nisi vel spes resurrectio-
nis corpm in qua hōi pfectionē obtētu-
re sunt eas psolare vel ipa in q sunt felici-
tatz suauitas omnē hōi dolorē ppelle-
ret vel potius absorberet quāq; et tan-

ta sit eis voluntatis rectitudo ut nihil eas velle vel desiderare patiantur nisi quod fuerit diuine beneplacitum voluntatis nec desinant etiam ille due virtutes que patientia et longanimitas vocantur quarum altera videlicet patientia molestiarum amaritudines dulcorat altera videlicet longanimitas dilationis et longe expectatiois tedium consolatur. Ubi vero tanto spei gaudio tantaque obtinenda certitudine tantum prestat consolationis solacium ut tedium huiusmodi percipiat. Propter igitur istas causas manifestum est nullam ex carentia corporum molestiam nullam ex dilatione vel longa expectatione tedium apud illam felicitatem penitus posse esse. **M**anifestum est tibi etiam ex hoc quod audiisti hic et ex alijs desiderium incorporandi si naturale est hoc est propter perfectiones virium quibus anime nostre operantur in corpore et per corpus non esse peccatum nec culpabile ullomodo possibile. Quare propter expiandum illud non est necessarius usus corporeus hoc est corporum humanorum vel aliorum sed que propter utilitates hominum creata sunt. Sed reuera propter perfectiones virium animarum nostrarum que per corpora operantur usus corporee nature necessarius est et erit semper et hoc nulla dubitat anima nisi que se et naturam suam ignorat. Reminiscere etiam hic quia a prima et pura bonitate postquam homini glorificata conjunctione coniuncte ei fuerint anime nostre nec violentia nec voluntate propria ab eadem separabiles sunt. Causa autem in hoc est quia violentia sublime felicitatis illius nullo modo attingit sed neque voluntate proprie eas auerti ab eadem possibile est quam omne quod ab alio voluntate propria separatur non separatur ab eo nisi altero duorum modorum siue alterutra duarum causarum vicem aut propter hoc quam aliquid sibi molestum in eo sentit quod impossibile est esse in prima ac purissima bonitate aut propter hoc quoniam aliud suo placere seu sua suauitate illud attrahit et propter hoc necesse est ipsum esse maius cum placere et suauitate quam illud quod pro eo dimittit quod verum impossibile est esse apud fontalem bonitatem. Videtur quia quemadmodum predictum tibi quod sermo huiusmodi non est hominis quod vel naturam animarum humanarum et diuine bonitatis suauitatem et ad modicum cognouerit a deo enim rapit in se diuina bo-

nitatis et pulchritudo animas quibus se intuendam ac sentiendam exhibet et apponit ut aliud eis cogitare vel non liceat vel non. Et si enim aliud vel alia videant qui eum in tanto humane que illuminatioe intellectus intuentur in ipso et per ipsum et propter ipsum hoc faciunt. Quapropter non tanquam sperant et seorsum aspectus declinato ab incogitabili pulchritudine creatoris illud intuentur in ipso intuitu pulchritudinis ipsius quantoque iam clarius tantoque certius unumquodque aliorum cognoscunt et vident quanto in luce ac pulchritudine creatoris magis est defixus et a declinatione elongatio eorum intuitus. Faciam autem te scire in sequentibus quia quicquid cognoscunt vel angeli sancti vel intelligentie si tamen sunt quod dico quia eorum esse nondum stabilitum est apud me. et iam super hec aliquando precedentibus audiisti. Dico igitur quia quicquid cognoscunt magis cognoscunt illud in creatore id est intuendo creatorem ipsum quam aciem intellectus dirigentes in illud et idem dico de animabus que secundum doctrinam christianorum et gloria angelorum iam beate sunt et de omnibus alijs glorificandis sicut scies in sequentibus.

Nunc autem reuertar ad alias partes promisse diuisionis et dicam quia in fastidibilitas est de proprijs perfectionibus diuine bonitatis atque suauitatis. Alioquin nec prima nec pura esset neque ex modis suis omnibus perfecta neque enim mediocri perfectio est in bonitatibus ac suauitatibus in fastidibilitas. **A**mplius. si fastidibilis esset. esset necessarius et molesta atque contristans possessores suos fastidium enim longum ex necessitate sequitur contristatio. Quare non esset delectans nisi propter sui desiderium vel famem hoc autem modo et cineres et carbones et lutum sordidissimum delectabilia sunt quibusdam egrotantibus. Similiter quibusdam mulieribus pugnantibus et quibusdam paruulis. **M**anifestum igitur est tibi quod longe a veritate senserit de diuina bonitate si quis nunquam in isto errore errauit. De hoc vero membro diuisionis vicem de corruptione quod statum illius felicitatis ullomodo attingat a deo palam. Si quis inde dubitat non rationibus aut probationibus tradendus

in hoc sit sed magis supplicijs coherced?

Amp. si appropinquo ad creatorē elōgatio est ab omni corruptione et cōtagio

Manifestū igr̄ est q̄ quecūq; sunt in vltimitate appropinquat̄ ad ip̄m s̄ in vltimitate elongatois a corruptione p̄dicte aut̄ substantie in vltimitate sunt appropinqtatis ad ip̄m cum sint p̄uicissime. Quare necesse est eas eē in vltimitate elōgationis a corruptione. Nulla igr̄ est appropinquo corruptioni ad ip̄as.

Amp. est ap̄ p̄pinquo ad creatorē. s. assimilatio sanctitatis et bonitat̄ que igr̄ substantie s̄ in vltimitate p̄pinquitatis ad ip̄m sunt in vltimitate assimilatiōis ad ip̄s. Quare impossibile est ad ip̄as p̄tingere corruptiōs aut̄ contagiū peccati.

Amp. si virtus et scientie sancte defendit animas in statu miserie istius ab inq̄namētis et cōtagijs vicioꝝ et peccatoꝝ vbi totz tam fortes insultus sunt et pene cōtio et tam longe repellunt ea ab ip̄is. Quanto fortius virtutes glorie que incōpabiliter maiores et fortiores sunt v̄tutibus hm̄oi vite p̄hibebunt accessum inq̄namēt̄ hm̄oi ad substantias que in ea sunt p̄sertim cū nullus insult? nulla pugna oīno sit ibi circa v̄tutes aut̄ possessores eozū solius creatoris.

Quare manifestum est omnes angelos simul creatos fuisse non igitur incessanter et continue creantur. Ad id vero q̄ dicit de largitate creatoris. R̄spondeo quia si continua ē generatio et corruptio et ip̄i ponunt nulla videt̄ largitas creatoris. Cū em̄ omne q̄ dat per generationē auferat per corruptionē pene idem est ac si nō daret. Et insuper si resurrectio mortuozū nō est futura maior est ablatio ipsius incomparabiliter quā donatio ipsius cum donatio sit ad modicū tēporis. Ablatio v̄o ad perpetuū per generationē enim obtinet̄ ea que generant̄ vt sint ad modicū et breue tēporis p̄ corruptionē vera amittunt esse perpetuo. Quia igr̄ eozū esse tēpore breui finitur ip̄m vero non esse eozū infinitū est cum nō sit ip̄ozū resurrectio futura verū et necessitate q̄ dixi.

Amp. Cum sicut indigent esse generabilia ita indigeat̄ et p̄tinuatione et p̄petuatiōe ipsius eē et hoc possit eisdem dare largissim? creator absq; v̄llo detrimēto seu diminutiōe diuiciay suay aliquid igr̄ in datū relinq̄tur apud ip̄m q̄ sine detrimēto et diminutione rerū suay dare posset quo et oēs ho-

mines indigere. **Manifestū** est igitur et oīa alia que generant̄ et corrūpuntur.

Manifestū est igr̄ p̄ncipiuz̄ ratiocinationis hm̄oi erronei eē falsum. Quod si dixerit quia non ē p̄ueniens creatori dare immortalitatem seu perpetuitatē eēndi hominib? aut̄ aialibus alijs aut̄ etiā vegetabilibus. Verū vtiq; dicit sed causam penit? ignorauit. Si em̄ dixerit hoc q̄ hoies nō sunt receptibiles immortalitatē q̄ntum ē de statu qui nunc appet̄ in natura hūana. Verum vtiq; dicit non t̄n sic effugit. Quā manifestū est possibile esse creatori statū nature hūane mutare in melius et firmare vitam in hoibus atq; p̄longare q̄ntum voluerit cū multz̄ medicinis ad hm̄oi virtutis dederit hoc ē virtutē renouādi et cōfortandi naturā humanā et progandi eisdem virā. Renouādi autem v̄tutem intellege q̄lis apparet in thyro serpente et alijs rapacibus multis. Latet etiā et latuit huiusmōi erroneos vtilitas mort̄ in hoib? p̄cipua nanq; et finalis vtilitas existētie animay hūanay in corpibus suis hec est sanctificatio et purificatio eay a passionib? que illas a nobilitate sua degenerare faciunt atq; deiciunt et in brutale ignobilitatē eadē trāuertunt sic dixit sermo p̄phicus quia homo cōparatus est iumentis insipientib? et filis factus ē illis. Similit̄ d̄terio et eliminatio ab immūdijs vicioꝝ q̄bus vel obtenebrant̄ vt multa sibi salutaria oīno non videant vel increassantur vt eam̄inus videant atq; difficile cognoscant. Cū hīs aut̄ est exornatio ac decoratio virtutū ac scientiarū quibus a deo accepte placitoq; creatori efficiuntur vt eas dignas reputet felicitate et gloria eterna ad hoc autē tua mors corporū non mediocriter vtilis ē que a delicijs corporalib? et diuicijs honorib? potētis et vanis laudibus q̄bus anime hūane obtenebrant̄ inebriant̄ horribiliterq; deturpant̄ atq; ip̄i creatori odibiles efficiunt̄ ipsa sui meditatione et timore homines abrumpit et separat et amorem rerū hm̄oi velut pestiferum mortiferumq; incendium extinguunt in ip̄is. Si enim per mortē tam cito auferenda p̄nomiata hoies tam furioso amore diligūt vt eis tā misabilr̄ captiuentur iebriēt̄ desipe brutalit̄ p̄pellāt qd eēt si p̄petuo eis habēda p̄cederēt a creatorē. Deniq; ip̄e amor vite p̄sentis non solū caribena ē que alligatas animas hūanas in-

corpibus tenet sed etiā ipam future vite felicitatez vix cogitare vix sperare z diligere vixq; ingrere patitur z hoc in paucissimis qui ad hoc diuine pietatē adiutorio q; gratia vocatur cōmuniter adiuantur. Quā si dixerit q; tādū igr detineri debent a creatore anime humane in corpibus donec perficiantur in eis ista tria videlicet sanctificatio purificatio et exornatio virtutum. Respondi tibi in hoc iam in alijs tractatibus et hic dico tibi quia multi culpa sua hoc ē negligentia et desidia nō adiuuantur adiutorio antedicto. Multi auertunt se ab huiusmodi adiutorio multi phibent illud a se ab inmanitate et multitudine offensionū creatoris multi inditio ipius nobis occulto z de hīs in tractatu dō cura z puidētia ipius audies vnde tibi merito satisfiat Interim igr attēde vtilitatē mortis in hominib; quā audisti. Cū qua z multe alie sunt suo loco tibi nomināde z forsitan numerande. Reminiscere autē eorū que audisti in alijs tractatibus p me qualiter z q; de causa nascūtur homines in multa corruptione et pueritate nature sue. Et hanc corruptionē doctrina xpianoz z fides originale peccatum nomināt circa q; specialiter datū sibi remediū ponūt. Sacramētū regenerationis z renouationis quoniam et ipam hmōi corruptionē vetustatem relictū me vocant z de hoc in alijs sufficienter edoctus es. Nec sola vtilitas mortis vel sole vtilitates eius de; que reuera magne et multe sunt phibet vite pennitatem ab hominibus hic. Sed z ipa nature illius ifirmitas atq; debilitas. Tercia vō causa mortis est in hominib; translatio in alterā vitā que nisi p mortē fieri non potest. Quartā vero causam assignat nō imerito sancti et sapientes ipm creatoris iudiciū. sicut quidā ex eis dixit hoc iudiciū a domino omni carni et quoniāquidē responsū est hmōi ratiocinationi q; optuit. Reuertar ad id in quo eram videlicet ad stabilizandā resurrectionē hominū vniuersaliter Dico igitur quia bonitatis et sapiētie creatoris ē non solū bona z benefacere s; etiā am optima et optime prout vniuscuiusq; natura receptibilis seu capax est. Dico etiā quia vita immortalis vnus hominis licet miseria melior ē innūerabilib; z infinitis vitis hominū miseris equalis miserie. Quartū vnaqueq; sit centū annoz. In vita nāq; penni seu immortalis ipius ē inue-

nire nō solum vnā vitam centū annoz sed etiā infinitas. Cum igr hmōi hō vixerit centū annis in tanta miseria et ali; totidem inequali miseria erūt ex necessitate equales illi duo q;ntū ad vitā. Dico et miseriam de bonitate vel sanctitate nihil loquor hic. Eodē mō si succedat illi mortuo alius equalis vite et miserie inuenietur z iste immortalis equalis illi toto centenario annozū. equalis inq; quantū ad vitā et miseriā ipi vite. z ita si infiniti succedūt quoz vnusquisq; sic centū annoz erit iste immortalis equalis omnibus. Quia igitur neq; maiores neq; meliores sunt sigillatim vni succedentes q; si simul sint omēs vel p milia aut centena milia alij alijs succedant. Manifestū est vnū hominem immortale infinitis mortalibus eiusdē valoris in ista miseria equalem esse et nullo mō minorem. Quare manifestū est addita ei gloria felicitatis eterne. de qua dubium eē non potest intelligētibus qn euz infinitū efficiat meliorē vtpote bonitas cui nulla p̄sentis vite bonitas comparabilis est. Manifestū inq; ē vnus solū hominis glorificationē in infinitū meliores esse atq; prestatiōre omnium mortalū generationibus z etiā durationib;. Multo fortius igr multitudo glorificationū omnibus generationibus hominū incomparabiliter melior. et multitudo glorificandoz hominū omnibus alijs hominū multitudinibus sup oēm cogitatū et compatiōne p̄cellentiōri futura ē. Quare si tante generationes hominum facte sunt z tante vite tpa data sunt illis ppter bonitatē p̄sentis et mortalis vite atq; bonitatē hominum. quā hic obtinet bonitatē dico que est pter gratiā et gloriā. Quāto fortius multitudo hominū aliqua glorificanda ē ppter infinitū z incomparabiliter maiores bonitates glorificatoz z glorificationū. Idē est et si equalitas in sanctitate ponatur in eis. Quā si dixerit q; qā si magnitudine bonitatis vite gloriose z glorificandoz hoīm attendens creator sapiētissim; z optim; noluit eam eē tpe suo et glorificare tūc quosdam ex hominibus cū maior bonitas in mltis esse glorificatiōis omnū hominū q; paucorū. Debuit igr velle glorificationē omnium hominū z ordinare vt esset. Respondeo in hoc quia si affozis z a reb; tm suis vel inductus creator oparetur p̄deret ratiocinatio hec aliquaten;. Verū nō

An

fic est. imo sola liberrima electione sapientie sue et mero beneplacito optime voluntatis sue. cuius impossibile est causam aliquam villo modo esse. Cum ipsa sit ut ait plato causa omnium que sunt. Quapropter non est philosophantium intentio vel officium circa diuinam voluntatem ingredi propter quid. Et ego hic hoc solum intendo declarare quia creator operatur quicquid operatur ex pura bonitate sua. et quauis superabundantia sint beneficia sua seu dona sine iniuria hic non accipientium et plurimum absque villo merito accipientium opera autem omnia ipsius sic sunt ut decet ea esse et ut pulchrum est ea esse. Scito autem quod in quibusdam operibus eius evidentior est pulchritudo iusticie in alijs pulchritudo misericordie ipsius. In vtrisque autem cum adinuicem considerata et compata fuerint et maior et magis elucescit vtraque pulchritudo. nec non et utilitas que minor bona maioribus que sunt. et ipsa que mala reputantur homines ut paupertas et mors et cetera huiusmodi adiumenta innumera et utilitates incogitabiles prestant bonis et hoc circa vitia et passiones pestiferas animarum humanarum. Qualiter etiam et quantum etiam boni homines pro malos licet persecutores et impugnantes et omnimodo eis aduersantes proficiant iam multa tibi dicta sunt per me. Ipsa etiam paupertas pauperum non solum ad ea que nature sunt atque fortune. sed etiam ad ea que sunt honestatis atque virtutis pauperes enim qui tam multipliciter operibus suis et operibus necessarij et vtilis sunt diuitibus eisdem nisi paupertas compelleret non seruirent. Ad ea vero que honestatis et sanctitatis sunt quis dubitat quin paupertate prouocentur diuites ad miserandum ad subueniendum et largiendum pauperibus. hec autem virtutes scilicet pietas et largitas que locum obtineant in bonis moribus quis ignorat. Sic se habet et in afflictionibus omnibus. Quod si consideratiore feceris de paupertate spirituali que est defectus sapientie et virtutum et de afflictionibus spiritualibus quas mali atque perversi homines partim sensibiliter et partim insensibiliter patiantur videbis compabiles ac proportionales utilitates eas occasionaliter auferre bonis hominibus et ipsam maliciam malorum hominum si potestas est dicere multipliciter bona hoc est vtile bonis et considerata vniuersitate creatorum videbis admirandam pulchritudinem in vniuerso et laudabilem sapientiam et

bonitatem creatoris que ex paucis malis innumerabilia bona elicit proinde dixi mala proportionatione bonorum. Ita et alias didicisti bonitatem incompatibiliter esse maiorem malicia pauca dixi mala proportionatione multitudinis bonorum que ex illis proueniunt occasionaliter et ut videas. Hoc enim detius attendere ex vnius hominis vnicam paupertate quot miserationes siue passionem quot elemosyne proueniunt quot utilitates alie seruitorum erga diuites. Deinde quot ipsi pauperes ex ea utilitates proueniunt videlicet puritas siue iudicie aliorumque alibi tibi notatorum et numeratorum prouenit etiam eisdem pietas in alijsque pauperes nisi ultra modum reprobus sit. Iuxta doctrinam vero christianorum ex vnius tyranni seuericia quot et quanta bona proueniunt patientibus et ex vnius hominis proditione salus innumerabilium prouenit. hec omnia induxi ut indubitate agnoscas quia omnia que in vniuerso sunt deceter collocata et vtiliter ordinata a creatore sunt. Sustinet igitur bonitas creatoris et permittit mala esse et fieri non tam vtiliter que etiam deceter et pulchre et hoc in tractatu de cura eisdem circa vniuersum. Ubi etiam apparet tibi quod utilitatis et etiam pulchritudinis inferni habeat totaque damnatio et supplicia reproborum. Interim autem certum tene paucorum hominum sanctificationem atque glorificationem ex diuine bonitatis et gratie electione esse. Damnationem autem ex diuine iusticie iudicio. Questio vero quam proponit ad presens sic soluetur. Quare inquit non omnes sanctificat atque glorificat. Respondet deo quod hoc non faciendo nulli eorum iniuriam facit. Utitur enim libertate sua quamque verus sit quia et malis meritis suis multi demerent et sanctificationem et glorificationem et mereant etiam eternam damnationem. Ipsis etiam que damnandi sunt multa et magna bona largitur et multis modis deseruiunt utilitatibus hominum et glorie dei sic doceberit in sequentibus. Attende vero quod cum explicuerit istam questionem que potius quosdam de hominibus eligit ad gratiam suam et gloriam que alios nihil inuenies aliud pro ea queri nisi hoc. Quare eligit quosdam et non alios nec aliud. Respondendum est nisi quod voluntate sua optima vtriusque facit et voluntate sua eligit istos et voluntate sua non eligit illos. id est eligere postponit. Queri autem non potest nisi despicentissime quare vult eligere istos et non vult eligere illos et hoc est propter causam quam diximus.

Quonia gloriatio animarum humanarum huius qui norunt immortalitatem earum dubitationem non habet quin saltem et si non oēs aliquae tamen earum gloriatio sine necessitate habet. isti ponere resurrectionem corporum earum necnon et glorificationem corporum suorum. Si ei omnino non redderent eis corpora sua non gloriarentur a se ipse sed eēt ut dixi tibi damnate et quasi mutilate quantum ad vires quarum operationes exercerentur per corpora et ut rememorationem eius tibi faciam essent sicut homines surdi. muti. paralytici. omnibusque sensibus damnati. Quia igitur nec damnatio nec damnationis pars locum habet apud gloriam illam. Manifestum est non esse possibile istam quam mutilationem et reuera damnationem locum habere apud felicitatem illam. **A**mp. Aut meritis reddis huiusmodi gloria aut datur ex sola diuina gratia largitate aut in quibusdam sit et in aliis sic. Quod si meritis reddis tanquam ex diuina iusticia. Cum igitur vires exteriores non minus ut ita dicam pugnaverunt contra passionem delectationum sensibiliū et molestias illis contrarias quam vires interiores contra suas nec minus vicerint quam ille non minus coronate sunt. Quod si dixerit quia hoc fuit impio et auxilio virium interiorum atque sublimiorum. Dico quod homo homo per sermonem istum remuneret etiam meritum a viribus interioribus et hoc est quonia ipse et auxilio gratie longe maiori et impio creatoris omnia faciunt et fecerunt. **A**mp. Tu scis quia sermo homo quo vires mereri dicitur tropicus est et non proprius. Homo enim est qui proprie meretur apud deum vel anima humana. Quare sicut totus hoc est tam interius quam exterius videlicet tanquam vires interiores quam exteriores placitis creatoris obsequiis ei seruit totus a deo hoc est secundum utraque vires remuneratus est. Quare totus ab eodem gloriatus. Si gloriatio remuneratio et merces homini obsequiorum. neque ei congruit diuine bonitati aut iusticie aliquid ex merito sibi obsequiis sibi placitis quod in remuneratum relinquere aut hic minus quam se extendant merita mercedem pertrahere. Quia igitur in totum hominem tam interius quam exterius se extendunt merita id est gratia creatori obsequiis quia necesse est ut et in toto se gloria remunerationis extendat. Quod si dixerit quia solis virtutibus donis creatoris qui apud christianos gratie creberrime nominatur debet ista gloriatio de qua agit cum ipsi non sunt nisi in animabus humanis omnino nihil habentes in cor-

poribus. Rursus deo duobus modis. Primum quod iste sermo cogit eum profiteri quod etiam placitis creatori obsequiis nihil remunerationis penitus debeatur. Cum longe remotiora sint huiusmodi obsequia a virtutibus et gratiis antedictis. Secundo dico quia ex eis redundat in vires exteriores et membra et in totam vitam exteriorē decor multiplex compositio quod et ornatus que esse deo grata nemo intelligens ignorat. Quarum si decor interiorum animarum humanarum quod utique virtutum est et gratiarum congruentem sibi habet remunerationem pro eo utique quia creatori grata seu placita cur non et exterior ex eadem causa et hoc est quod aliquis ex sapientibus christianorum dixit videlicet quia ex interna gloria animarum humanarum redundabit in ipsa corpora earum sanctitas incorruptionis quod utique non mediocriter congruit diuine iusticie et equitati videlicet ut proportionaliter sint merita gratiarum et premia gloriarum. Quapropter quemadmodum ex abundantia gratiarum redundat in totum corpus totamque vitam humanam exteriorē decor creatori acceptus et compositio eidem placita sic ex superabundantia gloriarum non minus redundare necesse est mercedem congruentem in corpore totamque vitam exteriorē. Quod si forsitan obijciat de paruulis in quibus locum non habet vite decor exterioris. et propter hoc non est necesse corpora eorum gloriari. Respondendum est ei quia largitas creatoris non intendit ad calculos meritorum humanorum. imo largitur dona sua iuxta magnificentiam gratie sue. et quemadmodum alibi didicisti quia totos licet ignorantes et aia et corpore paruulos sacrat atque sanctificat sicut integre tempore suo gloriificabit eos. Reuertar autem ut respondeam ei de rationatione ubi iam in parte respondi et dicam quia non omnia que possible sunt esse indigent ipso esse ea scilicet indigentia propter quam conueniat largitati creatoris dare eis illud. Jam enim patefactum est tibi quia non minus bonum est vita penitus unius hominis in aliqua quantitate bonitatis naturalis siue etiam gratie generationibus infinitorum quorum uniuscuiusque vita inaequali quantitate bonitatis sic centum annorum. Quare necesse est ut vita unius gloriosa tanto maius bonum sit infinitis vitis centenariis quanto vita gloriosa vita quacumque presenti hoc est siue nature siue gratie presentior. Et unius homo gloriosus siue gloriatur infinitis hominibus incopabiliter etiam in infinitum maius bonum. Quare potius eligendus fuit creatori et faciendum quam extendenda generatio hominum

in infinitū et vita eorum per successiones imperpetuū propagande. Magis igitur conueniens fuit largitati creatoris hoc bonū facere in infinitū maius quā illud in infinitū minus. Dico insuper conueniens esse sapientie et bonitati creatoris illud minus dimittere propter hoc si isti presteret impedimentū. Quia igitur nec infiniti glorificari possunt homines nec eē simul multos tamē glorificari necesse ē. ut quod prohibet infinitas et quod mala merita aliorum alieque cause quas audies in sequentibus bonū glorificationis cuius tota multitudo hominū non est receptibilis de diuina largitate in parte saltem aliqua suppletur. Quod si interrogauerit aliquis cum omnipotentie creatoris possibile sit omnes glorificari quod arctat vel angustat magnificentiam largitatis ipsius iam tibi multociens multis modis responsū ē super hoc. Reminisce igitur quia naturalis corruptio et acquisita per vicia et peccata licet in nullo obistere possint diuine potentie faciūt tamen ut diuina iusticia partim hoc prohibeat fieri partim autē diuina voluntas ē ut hoc non fiat. Cuius sicut nulla causa ē nec in ea aut circa eam propter quod inquirendū. Alias etiā responsiones super hoc audiisti in capitulo de perpetuitate suppliciorum infernalium ubi etiā audiisti quia questio hominū est quēadmodum illa qua queris propter quid luna non habet splendore equalē splendori solis et quare non omnes stelle eiusdem claritatis. Similiter et ei qua queris propter quod non omnes homines sunt reges aut principes terreni talis ēz illa qua queris quare non omnes lapides preciosi similes sunt et ille questionibus quibus queris. Cur non omnes lapides carbunculi sunt vel smaragdi. Scito autē quia vulgaribus hominibus atque simplicibus non leuia argumenta sunt scriptura resurrectionis corporum quae sumuntur ex compassionibus ipsorum corporum vel ad homines vel ad animalia alia. Si ei corpora partes hominum sunt. Si sole anime glorificabunt dimidij homines remunerabunt. Tu vero vides quod ridiculosum sic seruū vel seruitorē remunerare dimidiū. Si vero domus animarum sunt ipsa corpora. Domus in quibus naturales earum sunt. Conueniens ē bonitati largitatis creatoris ut dum extra ipsa sunt suo tempore reficiantur eis atque reparentur imo preparentur eis decorentur et ornentur per congruentiam glorie illius quam adempture sunt. Eodem modo si vestes animarum sunt vestes in quibus naturales denudatio earum in

dubitater per misericordiam ē propter quod necesse ē ut reddatur eis vestes hominū non in vetustate et scissuris vilitateque saccina in quibus modo sunt hoc ē in quibus in vita ista habuerunt sed in gloria et decore quae felicitati future deserviat et recordet. Sunt et ex compassionibus regni illius et glorie ad ipsos homines vel animas ipsorum conuenientia vulgaribus hominibus atque simplicibus sumuntur argumenta. Indecens enim et illiberale modis omnibus ē et inaudite hactenus rursus dicitur ut aliquis diues in hospicio suo siue in domo sua nolit recipere hospitem quem diligit nisi dimidium aut nisi nudum. Est enim gloria illa celestis domus gloriose habitationis beatificandorum hominum et animarum. et sic palatium regis regum in qua domo habitat et manet creator benedictus tanquam prefamilias eiusque cum eo perfecta familia. Milia scilicet militum sanctorum angelorum et beatarum animarum quae iam ibi pietatis sue dignatione et recepte sunt iuxta fidem et doctrinam christianorum. Ibi sedet velut in palatio et solio glorie sue velut rex vniuersalis donationis cuius magnificentiam nec attingit estimatio neque cogitatus. An autem et alie substantie ibi sint quae arabes et greci philosophi intelligentias vocant audies loco suo. Ex compassionibus igitur quae sunt domus ad hospitem siue palatium ad eundem et ex liberalitate atque largitate creatoris quas necesse ē in vltimitate perfectionis. Impossibile ē ut corpora hominum si partes hominum sunt excludat omnino a domo sua vel hospicio siue palatio. Similiter si vestes animarum sunt. Eodem modo si corpora humana velut equi animarum sunt non patietur ea excludi a domo sua vel palatio. Magnificentia largitatis creatoris sublimis hoc ei neque apud nos neque apud liberales hospites permittit fieri id modicum quod apud eos est liberalitatis et largitatis. Quotofortius igitur non patietur istam illiberalitatem fons ille abyssalis ac redundatissime largitatis. Habet autem et gens christiana argumentum non solum fortissimum ad astruendam resurrectionem bonorum sed etiam auditu iocundissimum ex resurrectione filij dei quem credunt ineffabili largitate pietatis et gratie sue pro salute hominum factum hominem et etiā morte suscepti corporis mortuum hominū enim gloriosa resurrectio pro testes et multociens apud eos claruit ita quod etiā a quingentis simul testibus visus est vna hora post mortem suam. Quia igitur apud eundem et iustissimum iudicem equalium merito

rū equa sint p̄mia et similia similia omni
um aut verorū et bonorū xpianorū merita
similia sunt meritis illius sc̄m qd̄ homo
fuit. Omnes em̄ veri et boni xpiani in eo
q̄ tales sunt imitatores illius sunt. Qua
re omniū talium merita apud deū patrē iu
stissimū iudicē meritoꝝ et dātoꝝ largissi
mū p̄miorū simile p̄mium nō dico equale
obtinēbūt. Similitudo em̄ ē in meritis xp̄i
et suorū nullatenus aut equalitas. Simi
lē igr̄ gloriosam resurrectionē ei qua xp̄us
obtinuit necesse est omnes obtinere et om
nes suos et ei similiter eē glorificādos nō
dico equalē vel equaliter p̄pter p̄dictam
causā. Quā si dixerit quis q̄a ratiocinatio
ista nō p̄bat nisi resurrectionē bonorū et
verorū xpianorū et quia vniuersalē resurre
ctionem nō p̄bat hoc ē vniuersorū verus
indubitanter dicit. De paruulis vero san
ctificatis et in huiusmōi sanctitate decedē
tibus nō est dubiū quin similes sint xp̄o i
gratia. et p̄pter hoc ex necessitate similes
ei futuri sunt in gloria. De meritis autē ni
hil p̄tinet ad eos in etate illa. Merita autē
intelligo hic obsequia operū creatori pla
citoꝝ ad que manifestū ē paruulos in eta
te puula impotentes esse. De malis vero et
pueris hominibus atq̄ mādatis creato
ris rebellibus. Ex p̄cedentibus appere tibi
potest quia necesse ē eos resurrecturos
esse in corpibus vt satisfiat diuine iusticie
hoc ē vt quēadmodū male et culpabiliter
se habuerūt in vita ista tam interius q̄ ex
terius. Sic et vtrūq̄ p̄ iusticiā creatoris re
tribuat eisdē retributione in q̄ peccatis
et vicijis p̄gruente. Hec autē retributio ē pe
na tam spiritualis q̄ corpalis. Qualit̄ au
tē corpa eorū et ignē eternū et alia tormēta
corpalia que eos expectāt sustineāt dicet i
sequētib⁹ cum gloria corp̄m humanorū tibi
fuerit declarata videlicet stabilita in eē
sue et in qualitatibus suis. Debes autem
scire quia causam efficientē et radicē p̄ se re
surrectionis corp̄m nostrorū in natura no
stra siue de natura et etiā naturam nostrā
esse impossibile est. Et hoc breui et leui cō
sideratione tibi patefiet. Neq̄ em̄ anime
humane possibile ē reformare corpus suū
aut reparare cum p̄ mortē dissolutū aut pu
trefactū seu in puluerem redactum fuerit.
Corpi v̄o sic se habēt multo minus cum
tunc nō sit. Ambobus autē simul cū alter
nō est certū ē nihil esse possibile nihil autē
amplius ē in natura humana. Quare omni

no nature hūane impossibile ē p̄ modum
factionis resuscitatio corp̄m nostrorū.
¶ Amp. Manifestū ē tibi q̄ anima hu
mana nec retinere se potest nec etiā rema
nere in corpe suo circa morbus vel egritu
dines mortale nec defendere ip̄m a morte
vel vulneribus aut egritudinibus v̄l aliis
causis mortis vniuersaliter. Multo igitur
fortius nec potest eripe de morte cum iam
mortuus fuerit similiter nec reintegrare nec
reformare. Si v̄o dixerit quis q̄ in natu
ra seu virtute celorū est potētia ista resusci
tandi et repandi corpa n̄ra post mortē ip̄o
rū. ¶ Manifestum ē hoc multipliciter es
se falsum quia nec virtus ea generandi in
eis est imo in parentib⁹. Preterea Null⁹
h̄mōi effect⁹ adhuc ex celis vel stellis ap
paruit neq̄ em̄ adhuc auditū ē ab illis vel
vnū hominē generatū aut a mortuis susci
tatum. Dico igr̄ quia resurrectio corp̄m at
q̄ reformatio siue reparatio eorū operatio
est solius sublimis et b̄ndicti creatoris
Neq̄ em̄ dicere possunt qd̄ generatō seu
formatio p̄mi hominis ex celis vel stellis
fuerit. Quo em̄ si in eis esset virtus h̄mōi
opationū vel vnū solū vel itaq̄ paucos ge
nuissent. Quō etiā tamdiu postmodum a
taq̄ nobili ope destitissent. ¶ Manifestū
igr̄ ē ex om̄ib⁹ h̄is quia omnipotēti bonita
ti creatoris solius ē virtus vel potētia re
surrectionis seu regenerationis corp̄m
humanorū et p̄pter hoc apud ip̄am querē
da ē causa et p̄batio seu declaratio ipsius
Dico igr̄ quia sicut sepe audiisti per me
quia bonitas et virtus creatoris nō opaf
p̄ modū nature q̄ modus ē seruiētis atq̄
seruilis. sed eius opatio ē p̄ electionē liber
rimā et beneplacitū voluntatis quā v̄l cogi
vel impediri impossibile ē que nec suade
tur nec inducitur a foris. Cōsilio igr̄ sapiētie
sue ad qd̄ ip̄ossibile ē vel ignoratiā vel erro
res attingere de purissima bonitate sua
facere q̄ facit et q̄n et quō facit. Sicut et nō
facere q̄ nō facit. Necesse igr̄ ē ip̄am elige
re ea facere q̄ meli⁹ ē facere q̄ non facere
Similiter et de modis et modis se habet.
Quare necesse ē ip̄m et optima et optime
facere iuxta qd̄ decet ip̄m et sc̄m qd̄ res
ip̄e receptibiles sunt et eis ip̄is expedit seu
vtilē ē neq̄ etiā sapiētis hois et boni est v̄l
minus bona vel inin⁹ b̄nifacere cum opti
ma et optime facere equali facilitate possi
bile sit. Quia igr̄ i toto genere hūano opti
mū ē glorificatio de q̄ nō dubitat qn crea
An iij

lois bonitate deceat et quin homines illi
us id est glorificationes receptibiles sint ne
cesse est bonitate creatoris in genere huma
no tempe suo optimū istuz efficere vel fm
partē vel scdm totū. Et quoniam scdm totū
non est possibile iusticia creatoris partim
ppter mala merita hoim obistente prim
mereo et beneplacito suo et iudicio nobis
oculto necesse est vt in pte tm generis hu
mani bonū istud prestantissimū operetur
Quasi qd dixerit homines nec scdm vniuer
sum suū esse receptibiles hmōi glorie nec
scdm animas scilicet nec scdm corpa vlsal
tem nō scdm opera. Dico quia hmōi ser
mo erroneus est et impossibilis et hominis
ignorantis nobilitatem nature humane.
Dico igitur quia anima humana suscepti
bilis est omnium scientiarū philosophicarū
naturaliter. Si enim aliquę anime impe
dite sunt passionibus corpoz suoz vt mo
riones vel defectu sensuū vt qui ceci et sur
di nascuntur vel alias occasionati hoc ex
accidenti est et aduēticiū et innaturale ani
mabus. De alijs vero animabus quibus
passiones huiusmōi siue occasiones im
pedimenta doctrine et discipline non pre
stant non est dubiū quin capaces seu rece
ptibiles sint omnium philosophicarū scien
tiarū. Receptibiles etiam sunt quedam p
phetici splendoris et ppter hoc necesse est
etiā qd omnes. Luz receptibilitas natura
lis in omnibus animabus humanis quę
admoduz et generaliter omnia naturalia
vnius indiuiduoz; cuiuscunq; speciei ex
necessitate naturaliter inueniant in vno q
q; alioz indiuiduoz eiusdem. **A**mpli
us. In pphetico huiusmōi splendore nō
stant naturali fixatione et phibitione qua p
hibeantur a sublimiori et nobiliori clarita
te. **A**mp. Appet ex magycis opib; ma
xime que sunt diminutionum qd maioris
aut nobilioris claritatis susceptibiles sūt
q; sit cognitio naturalis. Claritas em̄ illa
qua diuinat pterita vel futura et etiam vi
dent p̄sentia abscondita maior est om̄i co
gnitione naturali q; habeant vel h̄re pos
sint anime nostre in corpib;. Naturaliter
em̄ alia videre nō possūt anime humane
Si igr hmōi claritas et illuminatio est eis
ex p̄coiunctione demonū. tanq; ex appli
catione luminis quia reuera et ip̄i lumina
quedā sunt ex maioris luminis maioris ap
plicatione magis eas illuminari necesse ē
Lū maioris luminis intellectū nō obtene

ret vel obscuret imo p̄fortet magis et illu
minet. Licet aliter in sensib; se habeat qd
et dixit Aristotel. ppter qd dixit qa extre
ma corrupūt sensum sicut vehementia sola
ris luminis vt obfuscat vel obtenebrat vi
sum nostrū. Quia igitur cōiungibilis est
anima hūana luci p̄me ac purissime qd est
creator benedictus. necesse est vt ex ei; cō
iunctione vt applicatione tanto amplius
tantoq; sublimius illuminet anima hūa
na quanto ipsa lux p̄ma alijs luminibus
hoc est sanctis angelis atq; demonib; est
clarior seu luminosior. Necesse est etiā eā
confortari scdm vim intellectiuā et delecta
ri in ea delectatiōe que merito beatitudo
nominet. **Q**uasi dixerit qd quia anima hu
mana non est sic cōiungibilis destrues er
rorem istū multipliciter. Primū quia non
est dubitatum apud intelligētes virtutem
intellectiuam creatam esse ad intellectum
seu visionem spiritualem p̄me lucis et nō
ad quemcunq; intellectū vel visionē ip̄i
sed ad nobilissimā atq; p̄fectissimam. Hec
autem ē cōiunctio ad ipsam et applicatio
sine medio. frustra igitur creata esset si ista
perfectio nō esset ei possibilis. **A**mpli
us. Nō est cōiungibilis ad alia nisi ppter
illam ergo magis illi. **A**mp. Unaqueq;
virtus et vnaqueq; potentia propter opti
mū suum actū nobilissimāq; perfectionē
suam creata est. Alie em̄ perfectiones pro
pter optimam ac nobilissimā p̄fectionem
sunt. Quia igr optimi cognoscibilis opti
ma cognitio et nobilissimi nobilissima op
tima ac nobilissima perfectio est virtutis
intellectiue est talis cognitio creatoris opti
ma autem cognitio datoris est illa quam
predixi. **A**mp. manifestū est quia loca
lis distantia nec est nec esse potest int̄ crea
tozem et animā humanam distantia igr
tur spiritualem solam inter eos eē possibi
le est. Hec autem nō potest intelligi nisi al
tero duoz modoz vel trium. Primū dis
similitudine et hec est malicie que dissimi
lat animas nostras a creatore qui bonus
est in vltimitate bonitatis et hec est que p
se et directe phibet sentiri suauitatem ip̄i
us. Quemadmodū cōtraria dispositio in
palato corpis sentiri phibet dulcedinem
vel aliā suauitē tibi. Secūdo vō tanq;
distantia sp̄iales; facit aliud app̄hensum
cum via nō fuerit ad app̄hendendū crea
tozē. hoc autē ē cū fuerit app̄hensū vt res.
Reminisci nanq; debes sermonis que dī

dicit Aristoteles quia ymago leonis apprehenditur quousque ut res et quandoque ut signum et cum apprehendit ut res stat in ea et figurat apprehensio et non puenit ad leonem. Cum apprehendit ut signum non stat in ea apprehensio sed transit ad leonem et apprehenditur per ipsam leonem. Uides igitur quia unum modo ymago leonis est in te positum inter apprehendente et leonem et tanquam obiectum vigens in seipso apprehensione et prohibens eam transire ad leonem. Alio vero modo velut via non solummodo transitum prohibens apprehensioni leonis sed etiam transferens siue transuehens apprehensionem in leonem. Et iuxta istos duos modos currit res in omnibus creaturis et creatore quoniam quolibet creatura et res est in se et via ad apprehensionem creatoris et signum est ipsius intelligentibus. Tercio immersio et inaccessio quedam animarum distantia est prohibens puenitionem luminis et irradiationis ab ipso super illas nec mirum cum illuminationem intellectus quod dicitur esse per sensus a parte corporis etiam prohibeat et inaccessio ista et immersio facit homines moriones et pene brutales. Cum igitur ista tria sublata fuerint ab animabus nostris tunc erit possibile descendere super eas irradiationes que sunt a lumine primo et etiam a parte sensibilium ut dixi. Quia igitur quedam irradiationes huiusmodi naturaliter descendunt super quasdam substantias videlicet super angelicas. Unde et in quadam perfectione sapientie naturalis creatas illas esse manifestum est. Quidam vero cadunt iuxta beneplacitum creatoris etiam post illuminationem huiusmodi naturalis et istis non est mensura nisi beneplacitum creatoris quod influat de lumine suo quantum vult et quomodo vult. Opinari autem sunt quidam quod splendor propheticus est secundum receptibilitatem nature hoc est secundum dispositionem animarum super quas descendit et propter hoc paucis sunt anime humane super quas descendit. et in super non equaliter neque unum modo super ipsas. Verum ista non sunt indicia certitudinis quoniam similis diuersitas inuenitur in influentibus illuminationum que gratie tantum sunt et nihil habentes omnino a parte nature quod vel eas augeat vel minuatur siue expediat aut impediat. Jam igitur manifestum est tibi per hoc quia gloria intellectus anime humane est longe sublimior quam gratia prophetie et quam etiam illuminationis naturalis intellectus angelici. quem admodum et beneplacitum creatoris est incomparabiliter super omnem receptibilitatem nature et super omnem limitationem ipsius et iam scis quia beneplacitum

eius non habet limitationem aliunde sed a seipso. Et limitatio ista est in ipso secundum se cum et potentia ipsius et diuicie in ultimitate sunt amplitudinis et copiositatis. Sed limitatio est in muneribus eius siue sint nature dona siue gratie et etiam in penis malorum siue supplicij que semper minora sunt quam merita eorum requirant. Ea enim est superabundantia et diuicie misericordie sicut mali nunquam ab ipso totum quod merentur recipiant. Aggregata igitur rationatione. Dico quod decet creatori bonitatem adducere naturam humanam ad optimum ubi non obstitit eius iusticia et occurrit receptibilitas eiusdem et presentem ubi merita congruunt vel etiam hoc requirit hoc autem in omnibus electis quos hic perillustrat donis gratiarum suarum atque virtutum quibus et dat ut hic secundum beneplacitum suum viuant.

Amplius. sicut nata est vis intellectiva cognoscere creatoris et videre veritatem seu claritatem ipsius. Sic nata est vis affectiva seu desideratiua superior et nobilis sentire bonitatem ipsius. Quare utraque vel ducenda est ad hunc suum finem nobile iuxta modum quem predixi tibi. **A**mplius. Sicut illa nata est illuminari seu perfici lumine nobilissima veritate creatoris. sic ista iocundari seu beatificari suauitate bonitatis ipsius. et nemo intelligens ignorat quin intellectus principaliter atque finaliter ad lumen prime veritatis intuendum creatus sit et quin ipsa lumen eius sit et suum proprium et principale visibile ipsius. Sic et prima bonitas suum desiderabile et ut ita dicatur suum sensibile virtutis nostre affective nobilis. huiusmodi autem inditum certissimum est quod neutra vel impletur vel perficitur vel etiam quiescit circa ipsum. Si enim creatori placeret omnia alia clarissime ostendere virtuti nostre intellective se ipso aut eidem abscondito nemo dubitare potest quin adhuc et vacua et imperfecta remaneret nec reputaret se quicquam cognoscere vel videre ignorato vel non viso creatoris sic se habet et de virtute nostra desideratiua quam dixi quia si possibile esset ei haurire omnes suauitates que preter illam sunt adhuc se vacuum sentiret et prime bonitatis suauitatem exuriret atque sitiret. Corporales quidem delicias fastidire hoc enim est earum proprium et naturale ut ipsa sua habundantia fastidium sui generent. Spirituales vero fame sui siue sitim sua ipsa habundantia vehementiorem.

puocant et inflamant et propter hoc impos-
 sibile est eis aliquē faciri citra fontē ipm
 earū q̄ est indubitāter bonitas creator et
 inde pmittitur eis facietas p̄ pphetas he-
 breoz quozū vnus dixit ad ipm creatorē
 loquēs. Satiabor cum apparuerit gloria
 tua. Et alibi. Torrentē voluptatis tue po-
 tabis eos et inebriabūtur ab vbertate do-
 mus tue. Phia vero pphete xpianoz dicit
 qd̄ deducet eos ad vite fontes aquarum.
 ¶ Manifestus igr̄ ē p̄ hoc qd̄ coniunctio hec
 siue approxinatio ad creatorē felicitas
 est et gloria. et iterū plenitudo atq; facietas
 et pfectio earū. ¶ Amp̄. si citra sisterent vt
 nō ex ipō fonte luminis hoc ē ex ipā p̄ma
 ac luminosissima vitate haurirēt et ore vt
 ita dicat pleno biberēt cognitionē siue sci-
 entiā ad quā nate vel create sūt anime hu-
 mane nō solū impfecte s; misere remane-
 rent. cruciatuq; vehemētī famis et siti spū-
 alis torquerētur. Hoc autē appet̄ euidēter
 in viris sanctissimis de quib; apud te nō
 est dubitatio quin plus descendat super
 animas eozū et de lumine prime veritatis
 et de suauitate prime bonitatis q̄ sup̄ ali-
 os quoscunq;. Certū etiā est tibi quia quā-
 to sanctiores sunt tāto magis esuriūt et si-
 tiūt p̄dicta duo bona videlicet lumē p̄me
 veritatis et suauitatē p̄me bonitatis. et p̄-
 pter hoc magis affligūtur fame et siti hu-
 iusmodi et hoc sentiebat idem ppheta he-
 breoz q̄ dicebat. Quemadmodū deside-
 rat ceruus ad fontes aquarum ita deside-
 rat anima mea ad te deus. Et iterū. Siti-
 uit anima mea ad deū fontē viuū. et alibi
 Anima mea sicut terra sine aqua tibi. In
 ipō igr̄ creatore et ex ipō immediate ē qui
 es oīm desiderioz et plenitudo. ¶ Amp̄
 Lū hanc virtutē et largitatē dedit de; sub-
 stācijs multis naturalibus vt applicatiōe
 sua seu cōtactu assimilent sibi receptibilia
 virtutū suarū et actionū p̄ modū receptibi-
 litatis earū sicut appet̄ in igne q̄ ferruz eo-
 usq; sibi assimilat vt nō solū ignitū s; ignis
 etiā nomine sicut et oīs facies speculū qd̄
 ei obiectū fuerit si mundū tersumq; fuerit
 ipm sibi exp̄ssissime assimilat similitudinē
 suā exp̄ssissima eidem imprimens. Sic in
 odoribus et in saporibus et alijs innume-
 rabilibus se habet. Quāto fortius igr̄ lar-
 gitas et virtus creatoris quas manifestus
 est esse in vltimitate copiositatis ac redun-
 dantie eousq; assimilabit sibi animas hu-
 manas vltimate illa approximatione sibi

coniunctissima vt non solū deificate sint. sed
 etiā deē et dii et sint et veraciter nominent
 et hoc indubitāter aliquo mō somnauit
 antigas. sicut appet̄ ex phylosophoz an-
 tiquozū sermonibus et etiā poetarum. Et
 deos generaliter nominabant viros ma-
 gnificos et strenuos vt herculem omnes
 q; illos qui scōm opinionem suā laudabi-
 liter et strenue in hac vita se habuerant
 translatos vel transferendos opinabant
 et deos eos fieri seu deificari credebant.
 ¶ Exemplū apparet quia et saturnū et io-
 uem et mercuriū et appollinē et multos ali-
 os quos deos putabat et vt deos colebat
 homines aut mulieres fuisse ex hystoricis
 narrationibus certū est. Unus etiam ex p̄-
 phet. hebreoz ex p̄sona creatoris deos vo-
 cat aliquos de gente illa. Ego inquit dixi
 dii estis. Et iterū ex p̄sona sua. De; stetit i
 synagoga deozū in medio autem deos dī
 iudicat. ¶ Si ex tāz modica appropinquo-
 ne ad creatorē quantavidelicet erat ho-
 minibus illis in vita ista quāto fortius ex
 illa futura que incompatibiliter maior erit
 dii congruentius potuerunt nominari.
 ¶ Amp̄. Lum incompatibiliter maior sit
 influentia ex largitate et gratia creatoris q̄
 est post influentiam et largitionē donoꝝ
 naturalis hic in hominib; seu in anima-
 bus humanis. Multo fortius igitur maior
 erit influētia futura omni influentia natu-
 re q̄ et ipā nomina ostendūt. Presens ei
 influentia huiusmodi gratia nominatur.
 Futura vero que deo dilectis animabus
 pmittitur vocatur gloria cōmuniter vsu
 cōmunissimo. Nemo autē intelligens di-
 xit ad hoc compabilem esse gratiam glo-
 rie. hoc autem inde manifestum est quo-
 niam nec stillam glorie sustinere potest vi-
 te p̄sentis infirmitas. Sustinet autē gra-
 tiā pphetie que maxima inter gratias eē
 videtur de hoc autē melius doceberis in
 sequentibus vbi de ipā essentia in verita-
 te glorie inquiram inquisitione perscruta-
 ta si deus voluerit. ¶ Amplius. Si tan-
 te sunt influentie donoꝝ et gratiarum
 creatoris in eos quozū nulla sunt ad hoc
 merita nulla precesserūt ei obsequia quā-
 te erunt in eos in quib; inuenientur et di-
 gna merita et placita creatori p̄cessisse ser-
 uicia presertim cum non ipse nitendat ad
 calcos meritoꝝ. s; magl̄ attēdat qd̄ dece-
 at magnificētia largitatē sue q̄ qd̄ debeat
 meritis seruentiū suoz. et p̄p̄ hoc nō vt

detur finitum id quod addit supra condigna premia meritorum tunc enim vacare videretur ad calculos si finitum esset vel compabile et quod reddit ex iusticia id quod superaddit ex sue superabundantia largitatis.

Amplius. si inimicos etiam qui quantum in eis est malis meritis suis non solum restringunt. sed etiam penitus repellunt diuitias largitatis ipsorum quante erunt influentie bonitatis et munificentie ipsius in amicos et seruitores suos.

Amp. Si pulchritudines bonitates atque suauitates sensibiliu ita rapiunt in se animas humanas nec solum rapiunt sed etiam vniunt tanta vnione amoris quanta apparet in passionibus et compassiombus. passionibus inque dictorum sensibiliu et compassiombus animarum humanarum ad illa. quid factura est pulchritudo creatoris et bonitas atque suauitas. quas nec attingit admiratio. nec estimatio nec etiam cogitatus. sicut igitur amoris istorum ad amorem qui tunc erit creatoris nulla est comparatio. sic neque vnionis predictae ad vnionem erit beatarum animarum ad creatorem. Differt autem quoniam amor hominum et vnio animarum nostrarum ad sensibilia ebrietates est imo infania captiuitas insuper et obcecatio earum. Illa vero illuminatio est animarum nostrarum et sapientia perfectiois ultime libertas simul atque felicitas in vltimate elongationis a miseria et sanitas ad quam nec lesio nec aliquid attingit contrario villo modorum.

Amplius. Cum adamas ferrum attrahat tantisque velocitate rapiat illud ad se et coniungat sibi a primo quod non est nisi quodam occulto amore naturali quid facient pulchritudo et bonitas creatoris cum innotuerint animabus nostris et hoc absque velamine et interposito.

Amp. ex proportione. Cum pulchritudo et bonitas creatoris super omnem mensuram et compationem maiores sint pulchritudine et bonitate quoniamque aliorum siue sint sensibilia siue insensibilia anime vero nostre cum equaliter vtraque eis innotuerint et libere atque munde fuerint a pueritate corruptionis de qua sepe audisti necessario trahuntur ab eis proportionaliter causis hoc est secundum proportionem quam habent inuicem predicta trahentia. Quia igitur trahentium ad trahentia nulla est comparatio hoc est pulchritudinis et bonitatis creatoris ad alias quas cumque non erit compatio amoris et attractionis pulchritudinis et bonitatis creatoris ad amorem et attractum aliarum. Quare super mensuram et compationem erit amor pul-

chritudinis et bonitatis creatoris ad amorem et attractus aliorum et propter hoc nullus erit tunc talis amor aut attractus quantum ad alias pulchritudines et bonitates. Ex quo manifestum est paradysum carualem in altera vita impossibile esse. Sic enim quoniam am ad modicum valde trahuntur anime nostre a pulchritudine et bonitate creatoris et hoc est quoniam ad modicum eis innotescunt. trahuntur etiam ab aliis pulchritudinibus et bonitatibus. Quare de causa impugna magna sunt hic anime multe. Cum autem inualescit etiam hoc in hac vita noticia pulchritudinis et bonitatis creatoris extinguitur amor aliarum amor inque qualis dixi. Quanto fortius igitur cum plene innotuerint hoc autem est quemadmodum si ymaginauerit mobile aliquod quo trahatur duabus virtutibus in partes contrarias exempli gratia nomine nobile huiusmodi c. et virtus mouens ipsum in sursum nominetur a. virtus vero trahens illud in deorsum nominetur b.

Manifestum est tibi quia si a. fortitudine pualuerit b. trahet in partem suam hoc est in sursum ipsum b. Quare si in infinitum pualuerit totaliter trahet ipsum in partem suam hoc est in sursum. Quia vero impossibile est aliquid moueri simul contrariis motibus et hoc totaliter.

Manifestum est nullum esse motum ipsius tunc ad partem b. Et quoniam motus animarum nostrarum desideria sunt. Amor vero virtus est et radix huiusmodi motuum spiritalium. Manifestum est in altera animabus sic raptis et attractis amore pulchritudinis et bonitate creatoris nullum esse motum contrarium hoc est desiderium vel etiam amorem ad sensibiles pulchritudines et bonitates et quoniam in non amatum et non desideratis impossibile est delectationem esse in sensibilibus pulchritudinibus et bonitatibus delectationem in quam qualem ibi somniat et delirat vulgus saracenorum. Non enim verisimile est philosophos gentis illius in parte ista tam erronee sentire. Delectationem multiplicem esse futuram animabus seu hominibus glorificatur ex creatura que tunc erunt et etiam ex hiis quecumque esse desiderium manifestum tibi fiet in sequentibus bonitate. Verum homini delectatio erit ex amore prime pulchritudinis atque bonitatis et propter hoc nullomodo ei contraria vel repugnans neque impediens villo modorum eam delectationem que erit in pulchritudine et bonitate creatoris.

Amplius. ymaginare mundū diuinū seu seculū altius qđ et patriā et ciuitatem deo dilectorū z ab eo electorū hominibus theologi xpianorū vocant z ymaginare in ea duos populos alterū sanctorū angelo rū. alterū sctorū z glorificatorū hominum ymaginare etiā infernū velut carcerem et locū tormentorū vbi in malos et creatorē volūtati rebelles vindicant p iusticiā creatoris iniurie et cōtumelie quas et creatori z hominibus dum in hac vita viuerent irrogarunt. ymaginare etiā locum aliū nihil habentē hmoi tormentorū z ibi positos paruulos qui nature corruptione originali peccatū aliqđ addiderūt nec cōtra eam mūdationis remediū pceperunt. Dico igr quia omnis generis homines sunt sic in statu cōuenientissimo eis ac decētissimo. Decet em̄ modis om̄ibus creatoris famulos ac mynistros esse cum eo z iuxta eum quatinus hoc phas z possibile ē. Nihil em̄ indecētius regi inclito atz magnifico q̄ solitudo z paucitas milicie atz familie. Nihil decentius glorie ipius q̄ multitudo milicie dico indute z ornate atz decorate put decet regalem magnificentiam. Quia igr iste status sic se habet et hmoi est tam in hominibus q̄ in alijs substantiis nobilib⁹ q̄ et creatoris milicia et eiusdez familia digni vocari sunt vel erūt. Dico quia iste status cōgruentissim⁹ ē glorie creatoris. Decorū autē est qđ decet z ppter hoc maxime decorū quod maxime decet. Nihil autem magis decet creatorē q̄ q̄ maxime decorū est maxime iuxta eū atqz in domo siue in aula siue in palacio suo. Quare sic se habere magnificentissimam domū ipius z pclarissimā aulam nobilissimāqz miliciaz eiusdem tpe suo necesse est. Quod si dixerit quis quia nō est cōueniens vt homines simul z substantie spūales in vna scz domo vel palacio habitent cū homines corporei ille vero in corporee et incorpales sint. Respondendū est ei qz multo amplius incōueniens videri debet eisdem qz anime humane cum corpibus habitent cum inter ipas z corpa sua lōge sit maior differentia naturarū. homines em̄ et si corporei sint scōm partem est hoc partē dico inferiorē z ignobiliorē. In corporei autē fm̄ partē p̄cipuam p̄dictisqz substantiis in statu illo illo glorie similitam. Cōuenientius autē est vt corpa hūana sequantur animas suas et trabant ab eis in sub

lime seculi altioris q̄; ut ipse trabantur ab eis in locum inferiorē et habitationi earum minime cōgruentem. Dico etiam quia sermo iste hominis est ignorantis gloriā corporū glorificatorū. Si enim sciisset qđ valde similis est nature spiritali sicut tibi patefiet in sequentibus nullaten⁹ hoc dixisset. Dico etiam quia sermo ppheticus quo creator dictus ē rex glorie non habet dubitationem sue veritatis apud intelligentes. Non potest autem intelligi rectius rex glorie q̄ vno istorum modorū; videlicet vel vt intelligatur regnum ei⁹ gloria et quia p̄cipua pars regni ciuitas est in qua se des est z solum ipius quare illa tota gloria est et omnes inhabitantes in ea gloriosi seu glificati. Et ciuitas illa merito ciuitas glorie habenda est z dicenda et quoniam gloria perfectio est sicut alibi didicisti impossibile est in ciuitate illa glorie aliquid esse imperfectiōis. Alio modo intelligitur rex glorie quomō dicitur z rex iusticie quasi iustissimus quemadmodū dicitur vas pulchritudinis vas pulcherrimū. z qđ nihil habet indecentie vlt deformitatis. Sic rex glorie rex gloriōsissimus quasi cuius regnum est in vltimitate glorie et et nihil habens glorie repugnans seu contrarium. Necesse igitur est regnū eius totum qđ est vniuersitas hoc est vniuersa series seculorū sic se habere videlicet vt sit in vltimitate pulchritudinis scōm omnes partes suas. et hoc put cōgruit et expedit vni cuiqz earū tempore suo. Et ppter hoc necesse ē vt et vniuersitas angelica z vniuersitas hoim sic vnoqz tpe put decet eā eē z put decoz est eaz esse in tpe vnoquoqz et quia decoz ac decentissimū est vt p̄ma ac sup̄ma habitatio habitatoribus seu ciuib⁹ nobilitate eiusdem congruentib⁹ impleatur. qđ impossibile ē fieri nisi ex angelis et hominibus vtrisqz glorificatis. Nec enim p̄beat neqz cōueniens aliquē eē vestitioni gloria. omne enim aliud vestimentum z imperimentum indecens est et regi grum z regno glorie. Imperfectus autem vni ipas. stum et imperfectus ornatus in hominibus est gloria animarū necesse igitur est glorificandarum animarū corpora gloria cōmuni congruente suo tēpore vestiri. Tercio modo intelligitur rex glorie p̄ appropationē videlicet cui⁹ soli⁹ est z cui tota debet glia. Quare necesse ē oia suo tpe p̄uerti i gloria ipi⁹. nō solū igr aie

humane quatinus eis congruit p glorifica
 tionē suā cōuertende sunt in gloriā ipsius.
 Sed etiā corpa earū. Quēadmodū igitur
 animē totū glorie victure sūt p gloriā quā
 accepture sunt ab eo. Sic et corpa totalit̄
 in gloriā eius ⁊ obsequiū puerēda sūt tē
 pore suo ⁊ p̄p̄ hoc adeptura gloriā q̄ illi
 statim et officio p̄gruat. **A**mpli⁹. sicut
 alibi didicisti. Mors plaga ē nō solum in
 naturalis nature hūane sed etiā eousq̄
 cōtraria vt eam etiā destruat. h̄mōi au
 tem iudiciū certissimū ē q̄ naturaliter hor
 retur ⁊ fugitur ab hominibus. Nihil aut̄
 naturale naturaliter horretur ⁊ fugit. Na
 tura igr̄ hūana naturaliter nec ad mortē
 tendit nec ad illā ducit homines naturali
 ter. Quare manifestū ē plagam h̄mōi sa
 nandā esse tpe suo. si em̄ i pecude sua siue
 in grege vel armento nemo sustineret pla
 gā mortis siue etiā mortalitatis si eā auer
 tere posset. Quāto fortius creator in gene
 re humano q̄ velut grex eius est. imo nō
 bilissima amabilissimaq̄ possessio ei⁹ nō
 sustinebit plagam mortis quin eam curet
 tpe suo. **A**mpli⁹. Quis paterfamilias
 pestem seu pestilentia a pecudibus suis si
 possibile ei fuerit nō depellat. Quis deni
 q̄ rex in regno suo que totū illud vastent
 si hoc posset facere nō auertat. Et q̄ ma
 nifestū ē q̄ gen⁹ humanū pars precipua
 ac nobilissima est post substācias abstra
 ctas et nobiles regni creator. Necesse igr̄
 tur ē bonitatē creatoris pestem istā ⁊ vasti
 tatē abigere a regno suo. Mors igr̄ ⁊ cor
 ruptio finē habebunt in genere humano
 Eodē mō ē argumētari ⁊ de ruina dom⁹
 q̄ si em̄ domus creatoris ē vnīuersitas ho
 minū et aliarū substāciarū nobiliū ⁊ ex il
 lis velut duob⁹ pietib⁹ edificata seu p̄stru
 eta ruit aut̄ alter paries totaliter p mortē
 Qualiter igr̄ istā ruinā in domo sua ppe
 tuo sustinebit cū eā reedificare possit atq̄
 statuere stabilitate p̄petua q̄ p̄familias
 ruinā h̄mōi reparare negligeret ⁊ domū su
 am stabilē facere si posset. **Q**uid dixerit q̄
 q̄ ruinā q̄ p mortē sit vel corruptionem re
 parat creator q̄t̄idie p nouoz hoīm crea
 tionē. Debes reminisci eius q̄ audisti i p̄
 cedentib⁹ ⁊ in hoc eodē capitulo q̄ reedi
 ficatio h̄mōi p̄tinuo destruēda cōtinueq̄
 ruens nō reedificatio ē tm̄ ei destruere q̄n
 tū reedificat ex altera pte. perinde est ac si
 nihil reedificaret. ad alterā vō pte questi
 onis nō responderet videlicet qualiter susti

net bonitas creatoris tantā ruinōsitatem
 tantāq̄ instabilitatē tā preclari edificij sui
 Quis em̄ paterfamilias ruinam p̄tinuaz
 in sua domo vel edificio sustineret maxie
 cum eam aduertere p̄ualeret.

Beuertat autē et dicas quia creato
 ris aula siue palaciū cum repletū
 fuerit substācijs spiritualib⁹ et ho
 minibus glorificatis erit fm magnificen
 tiam regni ⁊ glorie creatoris erit ⁊ fm vlti
 mū decentie et decoris p̄p̄ij. Quare ⁊ ex
 parte creatoris ⁊ ex parte sua erit fm opti
 mū vltra q̄ nec melius nec decenti⁹ possi
 bile est esse. Sic dico ⁊ de inferno quia nī
 hil magis decet carcerē et locum tormēto
 rum q̄ malefici et iustissimi cruciatu eoz
 Quare sc̄dm ymaginationem positā erit
 infernus sc̄dm vltimum decentie et deco
 ris et hoc ex pulchritudine iusticie creato
 ris que ibi ⁊ p magnitudine sua ⁊ pro rei
 ctitudine lucidissime apparebit hoc est p
 ut possibile erit glorificatis oculis tam spi
 ritualibus q̄ corporalibus magnitudinē
 rectitudinem et pulchritudinem illius cō
 spicere et videre. Quia vero paruuli q̄ ni
 hil culpe addiderunt originali corruptio
 ni nihil pene actuali⁹ iusticia diuina pas
 suri sunt et hoc est quoniaz pena actualis
 non debetur nisi culpe actuali. **M**ani
 festū est eis non deberi nec decere eos lo
 cum alicuius pene actualis. Et quoniam
 digni gloria non sunt vtpote qui circa ori
 ginalem culpam remedium qd̄ est gratia
 sanctificationis non receperūt. locus glo
 rie eos omnino non decet. Decētissime igr̄
 tur collocati sunt sc̄dm positam ymagina
 tionē in loco qui nec sit pene actualis nec
 glorie. **Q**uid si dixerit quis quia impossibile
 est huiusmōi homines fore sine pena actu
 ali in quocunq̄ loco sint cum cognoscant
 se fuisse creatos ad felicitatem et gloriā
 ⁊ non adeptos illaz. Dico quia sermo hu
 iusmodi non est verus. Non enim creati
 fuerunt ad illam nisi qui electi fuerūt cre
 atoris predestinatione ad ipam. Cum igr̄
 tur videant se non esse electos ad illam vi
 dent se nihil iuris habere in illa et sibi nō
 deberi illam. Quemadmodum igitur vi
 des in multis hominibus q̄ absq̄ mole
 stia ⁊ dolore sustinent se non esse reges p
 hoc sc̄z q̄ sciūt sine iūria sua ⁊ cōtumelia
 hoc ēē. sic ⁊ isti absq̄ vlla pena ⁊ cruciatu
 sustinebūt se nō obtinere felicitatē ⁊ gliaz
 regni illi⁹ sblimis atq̄ p̄clari. Si vō dixerit

quia videbunt se potuisse obtinere illam et propter hoc dolebunt quia non obtinuerunt et hoc ipsum dissolues per predictum exemplum. Non enim est homo qui naturali possibilitate prohibitus vniuersum fuerit a regno. sunt tamen innumerabiles qui omnino non dolent pro eo quod reges facti non sunt. Non est igitur consequens ut si aliquis bonum aliquid obtinere naturaliter possibilis sit quod propter hoc doleat quod illud non assequitur. Jam igitur manifestum est tibi quod secundum positam ymaginationem status vniuersitatis hominum est secundum optimum suum et in vltimitate decentie et decoris nec non et in vltimitate sue pulchritudinis et quia per ipsam satis fit simul misericordie creatoris et iusticie ipsius atque nature humane et meritis hominum. Nature quidem humane quia redditur ei sua perfectio naturalis quantum ad vires naturales exteriores quas exercet per corpus. Redditur etiam ei corpus secundum hoc. Redditur inquam quale congruit ipsi naturaliter quod est dicere immortale sicut alibi didicisti. Nec solum quale congruit ei naturaliter sed etiam quale congruit meritis ipsius et statui. Statui quidem glorie congruit corpus gloriosum cuius gloriam in sequentibus audies. Statui vero eterne miserie congruit corpus quod eam perpetuo sustinere possit et tale redditur nature humane in vita futura secundum positam ymaginationem. Satis fit etiam secundum hoc statui per uulorum qui contra corruptionem seu maculam originale satisfactionis remedium non acciperunt. hic igitur est status per omnia decernimus et quantum ad gloriam creatoris tam ex parte misericordie ipsius quam ex parte iusticie. Similiter et quantum ad salutatem et utilitatem nature humane nec non et vltimam eiusdem perfectionem quantum humane nature possibile est cum equitate et iusticia creatoris. hunc igitur statum eligit. imo elegit eternaliter apud seipsam sapientia et bonitas creatoris. Quare manifestum est in eo statuendum esse finaliter naturam humanam. ¶ **A**mp. quia nullus mortis nature frustra naturaliter neque naturali impossibilitate prohibetur ab eo siue inquam est. Quia igitur appetitus immortalitatis naturalis est. id est naturaliter inditum hominibus quemadmodum fuga mortis hoc est timor et horror illius. ¶ **M**anifestum est immortalitatem que est finis huius appetitus et euasione ab ipsa morte non esse naturaliter impossibiles hominibus nec aliud intendi in sermone isto nisi quod naturaliter possibiles sunt isti duo fines hominibus possi-

biles quidem per modum receptionis et insuper natura intenti siue intentati. Non enim sic intelligo possibilitatem istam quemadmodum dicitur possibilitas vnicuique hominum essendi vel fiendi reges. Regalitas quippe non intendit a natura humana neque directio humane nature aduenit sed magis ab accidente et indirecte sicut et causa eius que est voluntas siue electio hominum ad quos pertinet reges eligere vel constituere. Insuper tota intentio nature perficitur et impletur absque hoc quod adueniat ei regalitas seu regia dignitas. Non autem sic se habet immortalitas ad naturam humanam quoniam sine adeptione immortalitatis non perficitur natura neque intentio eius nec puenit natura ad finem in quem tendit per duos per nomina suos motus videlicet appetitum immortalitatis et fugam mortis. ¶ **A**mp. Ullus motus naturalis est hominibus in regiam dignitatem vel potestatem. sed magis ex cupiditate et ambitione est desiderium huius potestatis hominibus autem quod rarissimum est ex creatoris dilectione vel hominum ipsorum et hoc est cum creditur ab hijs qui potestatem hominum suscipiunt vel deo placere vel hominibus expedire ut ipsi regnent creditur et propter hanc solam causam regnare se sustinent. ¶ **M**anifestum igitur quia hominum possibilitas non est possibilitas per se et ordinata ad hominum finem. Quare consequens est quod possibilis est humana natura recipere immortalitatem possibilitate per se et ordinata ad illam et quantum tendit ad illam a naturalibus motibus pluribus suis quare necesse est ut ad illam pueniat vel totaliter vel in parte quod si concesserit quia in parte pueniet ad illam. Jam audisti super hoc alias rationes propter quas impossibile est quod in parte etiam non pueniat. ¶ **A**mp. Jam alibi audiisti quia si contingat speciem aliquam in aliqua parte indiuiduorum suorum perfectione sua vel perfectionibus partem esse impossibile tamen est ut vniuersaliter pueniat illa vel illis. Similiter impossibile est vniuersaliter et perpetuo aliquam speciem remanere vniuersaliter et perpetuo in puatione seu potentialitate sue perfectionis. Alioquin frustra et vane creata esset a creatore. Homini autem exemplum est in mineris metallorum et gemmarum aliorumque lapidum nobilium. Materia ei omnis que per se materia est non creatur ut sit materia terminum sed creatur propter perfectionem. creatur inquam in materialitate sua ut in ea permaneat. Cuius expositio est ut intelligas quia minera auri non est minera ut sit

minera tñ neq; vt remaneat in hac maté-
rialitate q̄ ē mineralitas s; ppter aurū vt
aurū scilicet ex ea fiat. Quia igr̄ materia vt
materia nō ē utilis nisi ppter id qd̄ ex ea
exiturū ē. **M**anifestum est qd̄ nō crea-
tur vel est vt sit vel remaneat materia tñ.
qm̄ eius eē sic inutile eēt. Sapiētia autē z
bonitas creatoris nō pmittūt hoc vt crea-
tur vel sit inutiliter species aliq̄ totalit̄ hoc
ē fm̄ om̄e indiuiduū suū. Quare impossi-
bile ē species aliquā remanere totaliter in
sua materialitate vel potēialitate. Necessē
se igr̄ ē vnāquāq; species vel in totalitate
sua vel in pte indiui duoz suoz ad id pue-
nire qd̄ supra dixi supra pfectionē vl̄ actū.
Quia igr̄ species hūana in hac possibili-
tate seu potēialitate creatur vt ex ea pos-
sint fieri imortales hoies. Quare necesse
ē saltē aliquos fieri imortales. Hāc igitur
mortē q̄ nūc ē hoim. Sequetur ex necessi-
tate imortalitas. Hec autē ē vita imortalis.

Amp̄. nihil magis erigit hoies ad eie-
ctione vicioz z passionū inordinatarū q̄
spes future imortalitatis z retributionis.
nihil magis eos animat atq; p̄fortat ad ac-
quisitionē virtutū atq; custodiā z ad cōpo-
sitionē morū suoz totāq; vite sue decorati-
onē q̄ spes future imortalitatis. z hoc ap-
paret in hīs q̄ nihil boni sperāt in vita fu-
tura q̄ oia credūt cuz ip̄a luce vite p̄sentis
relinquere. hīs ei nullū ē amor virtutū nul-
la cura p̄ponēde vite sue. sed totos se tra-
dūt et exponūt instar iumētoz voluptati-
bus corp̄alibus. Quare q̄ spem istā tollūt
de medio negantes eā virtutes etiā de cor-
dib; hūanis extirpāt totūq; vitē humane
decus atq; decorē in brutales delicias atq;
turpitudines transferūt z deformat. **M**a-
nifestū igr̄ ē hāc opinionē radicē eē p̄nici-
osissimā atq; pestiferā hūane vite et insup-
ip̄i creatori p̄tiosissimā q̄ z amorē vir-
tutū salubriū extinguit in hoibus et crea-
toris cultū z honorificentia extirpat radi-
cus z laudē creatoris aufert ex ore hoim
Vita nāq; inmētina ebrietatē et insania
deliciarū carnaliū etiā ab anima huma-
na cogitatū abradit z abolet creatoris fer-
rō igr̄ et igne p̄ligāda ē z fundit; exter-
mināda huiusmodi opinio. **N**ō tā igr̄ p̄ba-
tionib; cōtra eam pugnandū ē q̄ tormen-
tis. **Q**si dixerit quis quia ppter diuitias
p̄sentes et corp̄ales delicias p̄ponēda ē et
ornāda virtutibus z morib; vita p̄sens tu-
ip̄e vides quia ista sūt q̄ totā turbāt z con-

fundūt vitā p̄sentē hominū z ip̄os etiā ho-
mines vsq; in insaniā subuertūt. et hec est
vna ex causis ppter q̄s sapientes ip̄as fu-
giūt tāq; pestes. **V**ides etiā quia hec sunt
que homines auertūt maxime a creatore z
ab omni cultū et honorificentia ip̄ius. **N**ō
inducat igr̄ hoies ad honorificandū et cō-
lendū creatore qm̄ potius obdurant. **I**sta
etiā sunt ex qbus sunt lites et iurgia. sed
tiones z bella ebrietates et furores hoim
inuicē. **Q**ualiter igr̄ ppter ista que cultū
et honorificentia creatoris adō impediūt
q̄s maximi cultores creatoris maxime fu-
giūt et p̄temnūt ex quib; mala q̄ p̄dixi om̄i-
nino sūt colēdas vel honorādas erit crea-
tor. **A**mp̄. si ppter hec sola honorā-
das vel colēdas eēt creator q̄ vtiq; esset si
alia vl̄ meliora ab eo nō sperarent vel q̄
recti; ē gratis cū colēdas eēt q̄ igr̄ eas nō
habēt absoluti eēt oino a debito cultus
z honorificentie creatoris cū apud eos cau-
sa huiusmodi debiti nō eēt. **Q**si dixerit qd̄
ip̄a vita p̄sens bonū magnū z ip̄a anima
bonū maximū. **S**imiliter z corpus totū
z mēbra singula bona et magna sunt. **V**e-
rū vtiq; dicit et reuera largitiōe tantoz
bonoz obnoxios sibi nos fecit bonitas
creatoris z debitores obsequioz q̄ ex hīs
eidē impēdere possum;. **V**erū adeo lesa
sunt oia hec z corrupta ī nobis z origina-
li corruptiōe de qua tot z tanta iam audi-
uisti z alijs causis q̄ de industria p̄tereo
vt ex eis neq; decēter neq; acceptabiliter cre-
atori seruire possimus z ppter hoc neces-
sariū ē nobis vt mūdēmur ab hm̄oi z no-
uis adiutorijs a creatore adiuemur **H**ec
autē adiutoria sunt q̄ virtutes z gratias et
dona doctrina xp̄ianoz creberrime nomi-
nat. **S**cito autē qd̄ nō ē hec intentio creato-
ris vt ppter obsequia n̄ra p̄dicta nob̄ mu-
nera largiat **N**ō em̄ indiget hīs sed nos
eis indigemus vt p̄ hec creatori nos acce-
ptos et placitos exhibeam;. z p̄ eadē ab
eodē incōpabiliter meliora atq; sublimio-
ra obtineam;. **H**ec igr̄ ē intētio ip̄ius ad-
iuuare nos hic hm̄oi adiutorijs vt nō so-
lū munificentia ei; z misericōdia ydoneos nos
faciāt maiora ac p̄cellentiora accipe. s; eti-
am eiusdē iusticia nos dignos iueniat vt
talia nobis ex meritis debeat. **Q**uapro-
pter manifestum ē qd̄ fuit bonitas nature
ex dispositionib; bonis naturalibus p̄pa-
rat et ydoneā facit naturā humanā sic ip̄a
q̄ adiutoria eandē p̄parāt nō solum vt ydo-

nea sit ad ea q̄ sunt eterne felicitatis et glorie. sed etiā vt et digna ex eisdē adiutorijs de hīs aut licet multa p̄ prophetas hebreorū et dicta et scripta sint genti illi. doctrina tamē xp̄ianorū de hōi adiutorijs dignitatibus retributionibusq; creatoris referatissima ēz gratiā adoptionis hereditatēq; regni celestis studiosissime attollit et p̄dicat ex q̄ manifeste sequit̄ resurrectio mortuorū et gloriificatio eorū saltes in pte. Stabilis aut gra ista exemplo vno p̄ bonitatem et largitatem creatoris. Dico igit̄ q̄ si rex aliqs in hoibus haberet regnū ditissimū ac p̄clarū nec esset ei nisi vnicus filius. Regnū aut eiusmōi vel maneriei eēt vt p̄ multitudinē heredū nulli minueret̄ et ip̄i vnigenito regis gloria multa atq; p̄claritas p̄ multitudinē coheredū atq; p̄fortiū accresceret bonitas et largitas ipsius regis multos filios suo p̄fortes aduocaret. et multos filios sibi gr̄e adoptaret. Licet autē apud nos in hominibus multoties factū est quicū filios p̄pos nō habebāt extraneos adoptabāt. nec dubiū ē apud intelligētes quā etiā si multos haberēt filios postq; p̄ quā tamēq; gratiā adoptionis ac p̄ quātacūq; multitudines adoptiuorū nihil deperit vnigenito creatoris de diuitiis aut gloria regni sui. quin potius auget̄ ei gloria exterior vltra omnē admirationē. Si ex multitudine miliciarū ex multitudine et magnificētia p̄ncipiū auget̄ gloria regis vniscuiusq; quātofortius innūerabilis multitudo regū celestiuū erit ad decorē et gloriā regū oīm. Si em̄ decē regib; impare tāta gloria ē imperātis regib; in q̄ terrenis et oībus terrenis regib; impare tāto maior gloria terreni impatoris q̄nto maior ē numerus atq; potētia regū terrenorū q̄ decē. Quāto magis oīm regū celestiuū obedientia et subiectio erit ad gloriā regis omniū seculorū. Manifestū igit̄ ē quia dominantissimus ille impator quē dei filiū dixi siue intēdat ad gloriā suā siue inutilitatem hominū put̄ decet diuitias bonitatis eius atq; iusticiāz ex necessitate aduocat et adoptat sibi cōsortes atq; coheredes regni et glorie sue innumerabiles quos secū gloriaturus et coronaturus ē in nouissimo et assilaturus sibi assimilatiōe que deceat magnificentiā largitatis ipsius et cōgruat meritis ip̄orū. Dico etiā si posset eos equales sibi facere in gloria. hoc ē si ip̄i receptibiles essent v̄llo modoꝝ eosdē sibi in gloria adeq̄

ret. Nō optet aut doceri quia natura possibilis p̄ semetip̄am v̄llo modoꝝ receptibilis ē equalitatis ad euz q̄ ē necesse esse p̄ se ex oībus modis suis quāq; receptibilis sit similitudinis. Licet a sup̄eminētia ip̄i incogitabiliter lōge distans. Nec aliter sentiendū ē de largitate et magnificētia bonitatis ipsius creatoris. Qui em̄ has diuitias hāc q; p̄fusionēz munificētia creatoris quā dixi negāt vel ignorāt p̄sequēter et deitatem ipsius negāt et minimū sue largitatē eī dē relinquūt. Quicq; em̄ largit̄ bonitas creatoris modicū valde ē ad nobilitatem et gloriā regni celoꝝ et gloriacionē atq; coronationē regū innūerabilū. Qui igitur eam negāt maximū sui q̄ntuz ad munera largitatis auferunt creatoris et p̄pter hoc male de bonitate ip̄i sentiūt. imo nō largitatem de ea sed auariciā potius restrictissimā de eadē somniāt et delirāt. ¶ Amp. q̄s ex terrenis magnatibus siue p̄ncipib; militē q̄ equū suū in bello eiusdē amiserit illi nō restituat siue reddat. Silr et alia dānā quecūq; in seruiō eius incurrerit eīdē nō refartiat aut refundat. Quia igit̄ electi creatoris atq; dilecti in seruiō ipsius corpa sua p̄ eorū mortē amittūt necesse habz creator ex bonitate sua et iusticia restituere tēpore suo. Quā si dixerit q̄s quia corpa illa ex dono receperūt creatoris et sic eadē eis donauit q̄ eadem sibi retinuit nō a se abalienauit quare que creatoris erāt amiserūt nō que sua tm̄. Et p̄pter hanc causā nō tenetur creator huiusmōi eis facere restitutionēz. Attende igitur quia sermo iste hominis est erronei et hoc declarabit tibi duobus modis. Primū quia p̄m hoc sublata est spes mercedis et retributionis sublata inq; dei seruitozibus vt nulla sit ap̄ creatorē omnia nanq; bona siue sint virtutes et gratie siue grata creatori obsega dona sunt creatoris. Si igitur p̄pter hoc quia corpa nostra dona sunt ipsius nō est debitoꝝ retributionis ip̄orū corpm multo fortius neq; gratoꝝ sibi quozūcūq; obsequiorū cum omniū obsequiorū que in vita ista p̄stari possunt eīdē mors corpm sit quādo p̄pter eū suscepta fuerit. Alio modo destruitur deliramentū istud quia et si humana corpa dona creatori sunt nostra tamen aliquo mō sunt et tantomagis n̄ra quāto illa in obsequijs creatoris occupauerimus. Et iam alibi didicisti p̄ me quia obsequia que ex amore solo gratuito in

tendimur dona sunt apud eū cui impēdū
tur et ppter hoc obligat ipm ad redonati
onē seu remūerationē siue retributionem
Donant igit ad deo dilecti et deū diligētes
hoies creatori corpa sua cū ex amore solo
hōi illa mortū p eo exponūt faciūt igit
ipm pueniētis retributionis sibi debitore
Hec autē ē cōmuni oīm hoīm opinione cō
ueniēs retribuit in p̄mis restituat dā
nū corpi p mortē amissi et de diuine boni
tatis largitate q̄ vt iam dixi tibi nō vacat
calculis meritoꝝ sed magis attendit quid
magnificētia et gloriā eius deceat erga ser
uitores suos et vt supra addatur gloria cor
pori qualē audies in sequētibꝫ. Quod si for
te dixerit quia ibi puenientissimū ē magni
ficētie creatoris illis corpa restituere q̄ pro
eodē ea mortū exposuē. In alijs tō q̄ ea
ppter mortē naturalē nō illi tam illa licet
in suo seruicio amiserūt nec dignū nec ius
tū ē vt eis restitutio sic amissōꝝ corpm fiat
cum nō p seruicio creatoris illa amiserint
Dico igit quia hō iste dei liberalitatē et lar
gitatē p̄trahit etiā infra notissimā atq; cer
tissimā hoīm bonitatē. Nullus ei ē homi
nū qui damna seruoꝝ suoꝝ que in seruicio
suo incurrūt eis nō refarciat et qui nō tur
pe sibi et erubescendū reputet hōi dā
na nō refundetur eisdem. Que igit erit li
beralitas atq; largitas creatoris si q̄ aua
ricia hoīm vel vit vel vllomō sustinet ipa
i seruitores suos sibi gratissimos ac deuo
tissimos opetur.

Alia habebūt corpa sancti post resur
rectionem.

Quonia igit ex eis q̄ p̄cesserūt euidēt
q̄ eluxit et claruit tibi animabꝫ suis
reddēda eē corpa sua in vita q̄ erit
post hæc hec redditio resurrectio est mor
tuoꝝ q̄ p̄mū ab ipō creatore p̄phet̄ reue
lata ē deinde rōnibꝫ et p̄batiōibꝫ q̄s audi
uisti sicut fuit dignatōis eiꝫ dare intelligē
tibꝫ approbata relinq̄ p̄scrutādū de dis
positiōibꝫ corpm hūanoꝝ q̄ salz aut q̄les
erūt. Dico igit qm̄ cū aie hūane qdā glori
ficāde sint q̄ illis ex necessitate reddenda
sūt corpa nō solū immortalia s; etiā ipassibi
lia et nutrimento nō indigētia. Erūt etiā eis
alie mirabiles dispositiōes ppter q̄s ipsa
corpa merito glificata noīabūt. Si ei pas
sibilia eēnt a lesiōibꝫ et alijs passiōibꝫ sen
sibilibꝫ essent aie ille glificate obnoxie do
loꝝibꝫ sensibilibus cū necesse sit paciētibꝫ
corpiꝫ q̄as eoꝝ compati nō eēt igit verā

sicut nec pura illa futura felicitas in tāto
rū doloꝝ miseria vel admixta eēt vel ad
misceri poss; Vera em̄ et pura felicitas nō
tam actu q̄ etiā potētia lōge ē in vltimita
te elōgatiōis ab admixtione miserie alio
quin nō eēt ipsa felicitas in vltimitate sue
p̄fectionis nec eēt etiā gloria noīanda aut
status hōi glorioſus q̄ cōtrarie miserie
susceptibilis eēt. imo q̄ verius p̄ p̄trarias
miseriā destructibilis. Nihil ei eorū q̄ sūt
glorie destructibile ē. Per eandē viā clare
re tibi p̄t q̄ nec mortalia erūt corpa aīaz
glificatarū eēt ei p mortē eoꝝ aīarū gloria
destructibilis et etiā doloꝝibus mortis ob
noxia. ¶ Amp. scdm hoc nō differt vita
illa a p̄senti nisi fm̄ magis et minus hoc ē
nō eēt alterius et admirade supeminētissi
meq; felicitatis s; ess; finalis felicitatis vt
hec licet maioris quemadmodū accidit il
lis qui paradisy deliciarū carnaliū posu
erūt. Quod si forte dixerit q̄ nulla felicitas ē
eius vtutis aut potētie in rebus creatis q̄
phibeat ab eis naturalē passibilitatē seu
defectibilitatē. Dico quia hō iste dicit ser
monē in p̄tinentē ad id de quo agit. Nō
ei hoc infēdit hic vt oīno p gloriā futuram
destruatur defectibilitas naturalis vel in
animabus hūanis vel in corpiꝫ. sed dī
co q̄ phibetur ab actu suo phibitiōe im
possibilitatis p̄petue. Lius rei exemplū
vnū licet longe distātis dissimilitudinis ē
aqua in vase solidissimo et oīno ipetra
bili circūclusa. Vides igit ibi fluiditatē ipi
us aque naturalē in nullo penitus iminu
tā et modis oībꝫ p̄manētē illesaz. Substā
tiāq; ipius in nullo p̄sus mutata a fluxu
suo phibitā s; hoc idē exteriꝫ ē ei et i hoc
ē dissimilitudo exempli huiusmōi ad glo
riā felicitatis de q̄ agit. Cōueniētius autē
exemplū ē in cristallo. Si posueris aquaz
vehemētia p̄gelationis in cristallinā duri
ciē solidatā et hoc ē qm̄ fm̄ hāc positioē
ipa cristalli suba mutata ē a fluiditate sua
et p̄phetica a fluxu p̄t possibile ē cristalla
line soliditati. Euidētius autē exemplū est de
re ista i lapide q̄ dicitur dyamas. Sicut et in eo
qui adamas noīatur. Tāto autē cōuētiora
sūt exēpla ista p̄senti negotio quāto sube
hōi videlicet que p̄gelationē idurate
sūt solidiores fuerint et a resolutione remo
tiores. Quapropter i celestibus corpiꝫ
p̄ueniētiora sūt exēpla que tāta soliditate
stabilita sūt atq; firmata vt nec corruptionē
nec lesioni alicui obnoxia sint. s; naturali

potēialitate seu possibilitate defectibilia
sint in se. put visū ē Aristotelis et seq̄tib⁹ ipi
us sūt et platonis. Nō sūt igr̄ p̄traria neq̄
adinuicē eousq̄ sibi repugnantia vt se in
vno eodēq̄ subiecto nō copatiant. Sic et
ecōtrario naturalis visibilitas seu vidēdi
potētia et p̄petuitas cecitatis id est a subie
cto isto in vita ista isepabilitas. Quia autē
nec alimēto indigeāt ī statu felicitatis illi⁹
corpa gloriōsata inde manifestum ē quia
omne nutrimentū sicut alibi didicisti restau
ratio ē eius q̄ fluit de corpe nutritibili per
motū et p̄sumptionem caloris naturalis.
Quia igr̄ hmōi dissolutio vel cōsumptio
locū nō h̄z in hmōi corpibus. Manifestū
est qm̄ neq̄ nutrimentū. ¶ Amp. fames
et sit̄ miserie magne sūt qm̄ simul sūt pau
ptas et afflictio q̄re nullus ē locus illis vbi
vera ē ac plena felicitas. Si autē apud cor
pora illa eēt dissolutio seu p̄sumptio locū
haberēt ibi fames et sitis. ¶ Amp. etiā ha
beret locū ibi mors. Lū et p̄tinua esset ibi
deperditio seu p̄sumptio quā p̄dixi videli
cet q̄ p̄ nutrimentū restaurari h̄z necesse p̄
eā tandē venire corpa ad defectū q̄ mortē
iduceret. Quia igr̄ extrema miseria est hec
hoc ē in vita ista mors corpm. Manifestū
ē vitā illā futurā gloriōsatorū hoim a mor
te eē p̄sus libera et immanē. Quia si dixerit
qs quia sufficere d̄z et satis erit gloriōsatis
hoibus vt nūq̄ moriāt et quia nō ē eis ne
cessaria hmōi ipassibilitas. Dico ī hoc q̄
iam declaratū ē tibi quia sine ipassibilitate
corpm nō ē possibile eē illā gloriā aiari
qm̄ quacūq̄ passiōe corpm hoc ē sine lesi
one et dolore sensibili euacuare et tota atq̄
destruere. S̄z neq̄ etiā veri nois glia eēt
si ad eaz vllō modoq̄ eēt accessus miserie.
Vn̄ ei de p̄sequētib⁹ ē hmōi gloria vltimi
tatis elōgationis a miseria. ¶ Amp. di
co quia hmōi corpibus gloriōsatis cedēt
absq̄ vlla resistētia et difficultate qualibet
corpa alia alio qn̄ passibilia eēt ab ipis.
Causa autē in hoc ē. q̄ oē corpus resistēs
aliq̄ erit necessario agēs ī illud vel retardās
aut ipediēs motū illi⁹ et si fuerit altez alte
ro subtilioris sube intrabit alterū ī altez fa
ciēs in eo sectionē seu diuisionē. Si autē se
ctabilia aut diuisibilia essent hmōi corpa
eēt necessario hoies gloriōsati mortales
dissecatio et diuisio corpm hūanoz mortē
iducit homi corpale. ¶ Amp. omne impe
dimētū et retardatio mor⁹ volūtarij. oisq̄
difficultas miseria ē nihil autē miserie ha

bitara ē illa felicitas. Motus igr̄ volunta
rius in hoibus nec resistētia nec retarda
tionē nec difficultatis q̄q̄ habebit p̄ que
cūq̄ igr̄ corpa erit eis transitus ab omni resi
stētia et difficultate liberrim⁹ et imunis p̄
quecūq̄ in q̄ corpa alia videlicet que non
sint gloriōsata. Si qs autē q̄rat an ipi ho
mines gloriōsati si moueri in celo vel p̄ ce
lū maluerint possint moueri. Dico q̄ iaz
r̄siderūt sapiētes xpianoz in hoc q̄ corpa
gloriōsata poterūt eē in eisdē locū cū alijs
corpibus s̄z hec nulla p̄batiōe declarau
erint Declaratio autē eius est hec. qm̄ si alia
corpa ī suis locis secū nō possent pati cor
pora gloriōsata. necesse eēt vt gloriōsatis
ingrediētib⁹ loca illa eicerēt alia de locis il
lis in q̄bus antea q̄scebāt. Quare p̄ vio
lentia eēt exitus illoz a locis illis ex necessi
tate igr̄ retardarēt ingressū illoz in loca il
la et difficultatē ingererēt motū gloriōsica
toz. Iā autē p̄hibitū ē hoc a motu eoz. Quia
si qs dicat q̄ gloriōsatis corpibus cedūt
alia sponte loca sua et hoc p̄tinet ad glori
am eoz vt tanq̄ honorabiliorib⁹ atq̄ no
nobilioribus cedāt eis alia. Verū aristol.
et sequaces ei⁹ estimauerunt se p̄hibuisse
hoc dicētes diuisiones sectiones non esse
possibiles apud corpus celi vel etiā apud
quodcūq̄ ex alijs corpibus celestibus et
causas estimationis sue iā alibi audiuit
p̄ me hoc ē igr̄ verisimili⁹ qd̄ supra dixi nec
h̄z p̄tradictionē aristol. vel alicui⁹ ex seq̄ci
bus eius videliq̄ q̄ corpus nō gloriōsatus
secū in eodē loco paciat gloriōsatum absq̄
vlla sui diuisione vel sectione. et hec ē vna
ex causis p̄pter q̄s lex et doctrina xpiano
rū corpus gloriōsatum vocat spūiale. videli
cet qm̄ quēadmodū spiritus totū corpm qd̄
minuat atq̄ viuificat absq̄ diuisione secti
one absq̄ vlla etiā lesione intrat. Sic cor
pora gloriōsata intrabūt alia et etiā intra
būt ab eis. Quia multi crediderūt qd̄ ferro
ignito et carbone ardēte opinātes q̄ ignis
totaliter intret ferrū ignitū et totaliter itres
tur ab eo. Similiter crediderunt de ligno
ignito q̄ carbonē itret. Et hoc ipm̄ opina
ti sunt de vna hoc est qd̄ vinato siue vino
madefacto totaliter pane et de oibus simi
libus. Causa v̄o secūda p̄pter quā spiritu
alia dixerūt futurā corpa gloriōsata est qm̄
nō erūt idigētia nutrimento. Tu v̄o iaz di
didicisti quia nutrimentū restauratio ē dep
ditionis et p̄sumptiois que fit in vita ista
in corpibus animalū mūdi hui⁹ videlicet

sublimaris. Quia igr apud corpa illa glorificata nulla oino erit i substacis eoz de perditio vel psumptio. nulla erit apud ea hmōi restauratio quare nec nutrimentū. Debes autē hic remisci eoz q̄ alibi didicisti de nutrimento animalū videlz q̄ nutrimentū hmōi nō fit nisi p multas digestiones ac depuratiōes ex qbus sūt generatiōes multipliciū supfluitatū. Ex hīs aut sequit̄ incōueniētia q̄ audiuiti in capitulo de destructiōe padyfi deliciarū carnaliū. quatecūq; ei amplitudinis et capacitatis sit regio illa padyfi nō essz possibile vt sufficeret imppetuū etiāz solis supfluitatibus corpm hūanoz. Manifestū igr ē tibi p illa z hec q̄ hic audis nō eē possibile corpora glorificatoz hoīm nutrimentū vlt epulis indigere. Utrū aut sit eis futura mobilitas illa seu agilitas quā eis ponit doctrina xpianoz facile est declarare z hoc multis vijs. Et p̄ma quidē via ad hoc ē id qd̄ audiuiti in p̄cedētibz de subtilitate seu spiritualitate ipoz p quā absq; vlla resistētia z difficultate qlibet seu retardatiōe est eis liber transitus p oia alia corpa. Quare quēadmodū si motus esset possibilis fieri p̄mane sic visū ē aristoteli eēt mot⁹ absq; mora z mēlura in tpe z hoc est dicere subit⁹. Totū em̄ qd̄ mot⁹ req̄reret esset apud mobile. potētia aut ois q̄ totū hz apud se qd̄ req̄rit ei⁹ actus nō d̄z h̄re morā in exitu ad suū actū z ē intētiō mea in hoc p̄mone. qz nō d̄z eē mora inter potētia hmōi et actū ipsius quare subit⁹ ē eius exitus in suū actū vbi nō resistētia ē circa ipāz potētia ibi nō ē mirū si mora z retardatio locū habēt. Exemplū aut hmōi ē qz motus hūi hmōi nō ē nisi p violentiā z victoriā mouētis sup id p qd̄ ē motus scindētis ipm et faciētis sibi viā p illud. Quia igr grossiora corpa maioris resistētie sūt z difficilior diuisionis q̄ subtilia ideo ex necessitate vni⁹ z eiusdē corpis motus ē tardior p grossa corpa q̄ p subtilia. Cui⁹ exemplū ē qd̄ tardior ē motus corpis cuiuscūq; qd̄ p terrā moueri pōt q̄ p aquā. Silt̄ z p aquam tardior q̄ p aera quare iuxta positionem aristotelis motus p̄mane sicut oino essz sine resistētia sic eēt oīno sine tarditate et mora. esset igr in nō tpe z subit⁹ z hoc erat incōueniēs t̄pibus aristotelis qm̄ nihil ad huc auditū erat vet etiā cogitatū apud eū z sequaces ei⁹ de motu corpm glorificatorū. Ipe etiā aristoteles d̄ motū naturali

um corpm naturalibus agit et tractat in libris illis. Quod si quis dicere voluerit quare nec celi nec aliq̄d corpm celestū patit resistētia aut difficultatē in motu suo z p̄ hoc qlibet celestis mot⁹ deberet esse in nō tpe z subit⁹. z p̄pter hoc etiā equales omēs motus z reuolutiones eoz et tūc nec esset dies neq; nox neq; mēsis aut annus neq; vllū t̄p̄s cū ois motus subit⁹ eēt et i vno solo nūc cōpleretur. Dico quia sermo iste nō ē declaratus z adhuc neq; per se manifestus videlicz qz virtutes mouētes celos nō habēt impedimentū vlt resistētia motū suoz fortassis ei virtus que mouet celū lune nō posset reuoluere eadē velocitate celū solis vel forte nec mouere ipm vllō modo. z multo minus celū stellarū fixarū quēadmodū aia que mouet corpus mulce vel pulicis nō posset mouere corpm yridinis aut equi z que posset mouere corpm yridinis aut equi non posset mouere corpus aquile vlt corpus elephātis. forsita igr p̄portionate sunt virtutes mouētes celos magnitudinibz ipoz ita vt in maiora corpora motus tāte felicitatis nō possunt. Si quis vō dicat quia eadē aia mouet corpm pueri in infantia sua cū valde modicū est z mouebit ipm in iuuetute etiā si gigātee stature et magnitudinis fuerit. Dico quia creuerūt ei adiutoria mltā cū cremēto corpis ipsius videlicet neruoz spūm ossiū cordarū et ligamētoz et inde ē qz p̄pter paucitatē ipoz hoc ē adiuuētōz hmōi nō potest mouere corpus paruuli. vel ad saltationē vel ad cursū apud celos autez nihil hmōi est.

De eodem.

Reuertar aut ad id in quo eram et dicā quia naturalis motus naturalū corpm sequit̄ naturā ipsorū corpm que ē p̄tinuitas et diuisibilitas in infinitū z p̄pter hoc p̄tinuus ē ois mot⁹ naturalis naturalū corpm z in infinitū partibilis iuxta sermonē aristotelis quo dixit in quolibet moueri eē infinita mota et in qlibet fieri infinita facta z declarauit hoc in libro suo quē vocauit anditū et post eū multi alij etiā tpe meo. Quoniā aut virtutes glorie virtutibz nature incōpabiliē nobiliores z fortiores sūt necesse ē vt in opationibz suis z modis opationū p̄cellat eis dē sup oēm p̄parationē z mensurā. Quare necesse est vt motus ad motus similiter se habeāt cū p̄portioales sint virtutes vtre qz z motus earū. Quia igr nullus motus

Do iij

cōtinuus ad aliū cōtinuū ē incōpabilis in
 velocitate necesse ē alterū istorū duorum
 motuū nō eē cōtinuū Quare necesse ē ipm
 eē in nō tpe siue subitū. Necesse ei ē omes
 duos motus inequales quozvterq; est in
 tpe p̄pabiles eē z si fuerint in t̄pib; equali
 bus erit p̄portio spaciōrū p̄trāsitorū que z
 velocitatū motuū. Qm̄ igr̄ nō d; eē cōpa
 ratio motus ad motū nisi nō ē virtutis mo
 uētis ad virtutē mouētē nō erit p̄paratio
 motuū nature ad motus glorie in veloci
 tate. Erūt igr̄ motus glorie īfinitū in velo
 citate ad motus nature cū virtutes glorie
 mouebūt p̄ magnitudinis z vehementie
 sue immēstite. Nō ei negandū ē qui z p̄
 voluntate ac bñplacito suo glorificati ho
 mines moueri possint in statu illo. Si v̄
 decuerit vel optuerit z stat; ille hoc p̄mise
 rit moueri inq; motu cōtinuo et nō subito
 h; ei nō leuē neq; facile determinabilē que
 stionē hoc sicut patefiet tibi in sequētib;

¶ Amp. impatiuū z ministratiuū correlati
 ua sunt. Similit̄ imperiū z ministratio siue
 obediētia q̄re necesse ē eē ip̄a eqlia omia
 ei correlatiua eqlia sūt z oīs relatō sue cor
 relatiōi eqliis z econuerso. Nec obstat q̄
 apud mathematicas positiōes q̄s vocat
 suppositiōes minores suis suppositiōib;
 dicunt̄ z hoc tpe meo declaratū fuit p̄ me
 Declaratio aut̄ hec ē q; quātū a. ē mai; b.
 tāto b. t̄m b. min; a. q̄re maioritas a. ad b
 tāta ē quāta maioritas b. ad a. Eql̄es igr̄
 sūt oīs maioritates suis minoritatibus et
 econuerso. Q; igr̄ dupla p̄portio maior d;
 apud eos q; sub dupla ad denoiationem
 refer̄ z ita se h; in oībus aliis duplicitas
 enim a binario denoiata est z sub dupli
 citas ab vnitare.

¶ Item de eodem.

Buertar igr̄ ad id in quo eras z di
 cas quia imperiū et obediētia eqli
 lia erant z impatiuū et ministrati
 uū in suis cōparationibus quare q; impe
 ratina erit anima hūana siue q; potēs im
 perare corpi suo in statu illo glorie. taz mi
 nistratiuū erit corpus z tam potēs ministra
 re eisdē. Quantū motū igr̄ et quā velocē
 potēs erit impare aīa humana corpi suo
 tūc t̄m z tam velocē erit tūc potēs exequi
 corpus ipius. Quare motū nō in tēpe sed
 subitū poterit imperare corpi suo tūc z il
 lū exequi corpus. ¶ Amp. quātūcūq;
 velocē motus imperarēt anime ī statu illo
 corpius suis et quātūcūq; veloci motu

mouerent ea dum mō motus illi essent in
 tempe non essent illi motus glorie cum v̄
 equales vel saltē cōparabiles inueniatur
 motus naturales v̄ ad minus q; nō sunt
 glorie qualis ē motus p̄mi celi. cuius tran
 sit; ē in ictu oculi p̄ q; mille millia millia
 riorū q; apparet ex ipsa magnitudine celi
 illius. Motus em̄ ipius ē in spacio. vigin
 ti quattuor horarū equaliū ē iter sexagita
 milliū annoz fere. Ita vt annus sit trecen
 torū sexaginta dierū. Iter vero diei qua
 draginta milliaria. Ita inq; ē iuxta p̄bati
 ones z declaratiōes quas scripsit quidaz
 in libro suo de p̄funditatibus celoꝝ. Qm̄
 autē admirationi ē in sp̄iētib; p̄pter igno
 rationē glorie istius qualiter tanta stabili
 tate solidanda sint corpa glorificatoꝝ ho
 minū qualiter tanta sanitate incorruptio
 nis firmāda. Respondebo in p̄mis admi
 ratiōi eorū z dicam quia sup̄ ista questio
 ne satisfecissent eis scripture rerū gestarū
 et hystorie si eas vel videre vel audire cu
 rasset. Notissima quippe est hystoria mul
 erū que amazones nominatur quarū ar
 ma linita dicunt̄ fuisse bitumine q; nec fer
 ro nec igne soluitur. Quali etiā bitumine
 portas caspias exere fusas liniuisse reges
 alexadrū narrat hystoria gestorū eiusdē
 Simile bitumen apparet in archa noe q;
 stat̄ adhuc sup̄ montes armenie a tot mil
 libus annoz durante adhuc linitura z li
 gatura illius bituminis. Si igr̄ natura il
 lius bituminis in tantā solidationē potu
 it vel p̄p̄riū subiecti vel eorū quibus appli
 cata ē vt nec ferro nec igne soluat̄ quid ex
 istimandū est posse gloriā circa corrupti
 onem z passibilitatem subiectoꝝ suoz.

¶ Amp. Si creator dedit nature que ad
 tam modicam est gloriā tantā virtutem
 soliditatis at; fortitudinis quid putandū
 est creator esse daturus corpius gloriā
 toꝝ hominū. quozū perpetuitas z incor
 ruptibilitas erit ei ad incōparabiliter ma
 iorē ac nobilioꝝ gloriā. Q; si forte di
 xerit hystoriographis atq; poetis nō esse
 credendū in omnibus satisfaciā eis per
 sensū oculoꝝ suoz in parte ista. Videant
 igitur oculis suis z diligenter intueant du
 riciem lapidis adamantis z soliditatez la
 pidis dyamantis cui etiā ferri duricia ce
 dere dicitur. Attendant etiam ad quāta
 soliditatem ex tenerrima aque fluiditate
 cristallus operante natura pueniat z con
 siderent quia nō ē limitatū creatori solas

naturales fortitudines quibus voluerit largiri. imo etiam multo nobiliores atque sublimiores tribuere in solo dignationis eius beneplacito est cui voluerit. **A**mplius Si regem terrenorum ea est potentia et magnificentia ut plebeios imo natos seruos homines supra naturales conditiones eorum eleuent et exaltent dantes eis dignitates et potentias. qualiter abnegabit regi omnium conditori et dominantissimo seculo: omni imperatori naturas utraque naturaliter sint posse extollere. et de electis atque dilectis suis reges in regno glorie sue facere quod nulla numerositate consortium minui possibile est vel villo etiam modo: ledi quemadmodum supra dixi quod potius augeri unicuique consortium et ipsi creatori necesse esse est ex hoc gloriae amplitudinem. **I**tem de eodem.

Quod autem merito queri potest de huiusmodi corporibus scilicet glorificatis. utrum luminosa et colorata futura sint et de coloribus eorum atque luminositate an sint notorum apud nos scilicet in hoc mundo gemini perscrutandum est inquisitione qui mihi possibilis est. Et quoniam huiusmodi luminositates atque colores qui habentur apud nos visibiles sunt et visibilia faciunt corpora quorum sunt etiam oculis et visibus quales in vita ista habentur visibilia essent nobis corpora glorificata videantur forsitan alicui quemadmodum et corpora mundi huius que videntur a nobis. Color enim secundum rationem suam hic suum est sensibile visus et lux similiter vel forte prius et magis proprie magisque per se. Nemo autem adhuc dixit ipsa visibilia humanis oculis quales sunt in vita ista in splendoribus et pulchritudinibus suis. Quod si dixerit quis quia propter hoc solum non sunt visibilia propter vehementiam scilicet imo supereminentiam splendoris atque coloris quod infirmitas vel armonia secundum aristotelem visuum nostrorum non patitur quemadmodum se habet in sole. tunc necesse est ea esse quantum in ipsis est tanto magis visibilia. Sol enim quantum in se est inter omnia quod luminositatis nobis nota est maxime visibilis est. Utrum autem colores medij tantam luminositatis seu splendoris vehementiam paciantur secum in eisdem subiectis merito dubitabit quis. non enim visa est apud nos adhuc nigredo vel nitor vel aliquis aliorum mediorum colorum qui nostri visus ar-

monias vel infirmitatem vel corruptam vel ledat. **A**mplius. In valde subtilibus corporibus color locum non habet. Sicut apparet de aere et etiam de aqua. Si igitur tanta erit subtilitas corporum glorificatorum ut omnia eis alia corpora peruia sint quomodo colores in eis locum habebunt. colores in quibus qui apud nos sunt. Scito igitur in hoc quia in rebus tam subtilibus tanquam longe a consuetudine nostra et etiam ab aliorum corporum natura distantibus non est via declarationis nec esse debet per vias rerum naturalium apud quos consuetarum hoc autem est propter longissimam ab eis distantiam et vix nobis cogitabilem dissimilitudinem. propter hoc igitur necesse est te recurrere ad prophetarum oracula et ad dei reuelationes atque eorum qui ex mortuis resurrexerunt testimonia. Unus quippe eorum dixit se in seculo illorum nihil vidisse quod simile esset alicui ex rebus mundi istius preter lucem et illam longe nostre luci dissimilem. Quare lux et color apud vitam alteram et apud hanc in qua sumus equivoce ex necessitate dici videntur et quod habent prophetarum sermones videlicet quod iusti fulgebunt sicut sol docti vero sicut firmamentum et quidam sicut stelle intelligendum est de splendore congruenti glorie vite illius vel quia vulgares homines sublimiores ac nobiliores splendores intelligere et capere non valebant dictum est sermonibus huiusmodi quid eos utcumque erigeret ad cogitandam sublimitatem glorie. quemadmodum sapientes christianoarum scripserunt promissionem de terra lacte et melle manante factam hebreis propter epulentias atque delicias spirituales que ab alijs sermonibus in rudi et pene puerili adhuc in rebus diuinalibus populo insynuari non potuerunt.

Si quis autem iuxta planum littere ponere noluerit corpora glorificatorum hominum claritatem solis habitura vel maiores incidet in questionibus difficile explicabiles videlicet de medijs ipsorum corporum videlicet an futura sint eiusdem claritatis an diuersarum. Non enim videntur oculi et nasus eiusdem claritatis futuri cum magis congruat oculis claritas quam naso. Similiter et de intestinis similis questio erit si habitura sint claritatem huiusmodi tanquam velut cristallina futura sint corpora eorum sed inconspicibiliter magis.

iois claritatis q̄ cristallus. Quia igr̄ i hūis
 z similib⁹ nō ē certū z determinatū positū
 fundamentū q̄d vel declarare vel defēde-
 re parat⁹ eē m̄ fm̄ possibilitatē paruitatis
 mee nolo d̄ ingenio meo nouū aliqd po-
 nere i talib⁹. Tu autē generalit̄ i hūis i qui-
 bus nec fundamētū reuelat⁹ p̄ pphetas
 vel alias a creatore z nisi deficit hūane in-
 geniositatis iuestigatio noli p̄cipitare opi-
 nionē tuā siue iudiciū. S; idubitatē certū
 tene q; corpa gloriatorū hoīm i tāta glo-
 ria futura sūt i tātaq; pulchritudine z de-
 core quantā req̄ret gloria eorū q nō solūz
 amici electi z dilecti dei. s; etiā filij eius des
 adoptiui filijq; eiusdē p̄ gr̄as ip̄i d̄icēdi s̄t
 nō ei itētiōis ē mee i tractatu isto nouā fi-
 dē astruere s; veterē atq; p̄munē vitatē. hoc
 ē cōiter ab oibus credēdas atq; tenēdam z
 qm̄ nō ē dubitādū pphetas z oēs sapien-
 tes q; pfundauerūt se i rebus diuinalib⁹
 tenuisse et tanq; p̄ncipiū ac fundamētum
 h̄e religiōis seruasse et defendisse.

Contra errorem de resurrectione corpm.
Insipientibus autē nō solū admirati-
 onē ē s; etiā incredibile videtur q̄
 de puluere seu cinere in qua reso-
 luta fuerit hūana corpa reforment in rege-
 neratiōe seu resurrectione vniuersali hoc
 autē ē eis ex ignoratiā q̄ ignorāt oipotentiā
 creatoris z mirabilia atq; admirationē ex-
 cedētia opa ei⁹. Latet ei eos indubitatē
 q̄ celos creauerit d̄ nihilo oipotētī verbo
 suo. Sic declaratiū ē tibi in pte p̄ma tracta-
 tus isti⁹. qm̄ ip̄e dixit z facta sūt mādauit z
 creata sūt. latet etiā eos illa incogitabili s
 impietas vbi sui q̄ vocat ea q nō sūt tā-
 q̄ ea que sūt. z qa ei obediūt ea q nō sūt
 vt ea q sūt. z ppter hoc cū mādāt vel iubz
 ea eē statim sūt. Quāto fort⁹ igr̄ obediūt
 ei mortua corpa vt viuētia. Quapropter
 eo vocāte adesse necesse est ea venire ad il-
 lud z eo mādante seu iubēte vt resurgant
 necesse habēt resurgere. Audiūt ei mortui
 vocē filij dei q̄ vocat eos ad vitā vel iubz
 eos viuere z ppter hoc viuūt ex necessita-
 te. Neq; ei ferramētis aut dolabris aut se-
 curib⁹ aut maleis seu qbuslib; alijs instru-
 mētis aut quocūq; humano artificio refa-
 bricāda sūt corpa. S; oipotētī impiosissi-
 moq; vbo creatoris iussa resurgere reinte-
 grata z reformata resurgerēt hoc ei mō et
 celū fabricauit z terrā. Mirabile v̄o est de
 admiratione h̄mōi hoīm q ligna aridissi-
 ma et quotidie salices reuiuiscere refro-

descere reflorescere z refructiferare vidēt z
 hoc de semetip̄is desperāt vel etiā credere
 p̄tradiciūt. Cū tāto maiorē curā necesse sit
 eē curatori oīm z singulorū creatori d̄ refo-
 matiōe ac renouatiōe mortuorū hoīm q̄
 mortuarū herbarū arbustorū aut arborū.
 quāto nobilioz ē hūana natura naturis il-
 lorū quātoq; in maiorē gloriā creatori est
 renouatio ac reformatio hoīm q̄ renoua-
 tio aut reformatio huiusmōi vegetabiliū.

Amp. cū videat tam multorū generum
 aialia z de puluere z de putredine genera-
 ri que generatio nō sit nisi oipotētī v̄tu-
 te sapientiāq; et bonitate creatoris. Qua
 stulticia igr̄ desperāt posse fieri vel eā futu-
 rā generationem humanorū corpm ex pul-
 ueribus in quos resoluta fuerint. p̄sertim
 cū tam modica apparet h̄mōi generatio-
 nis aialii vtilitas tam modica ex eis glo-
 ria creatoris p̄patiōe vtilitatis hominū z
 glorie creatoris que ex hominū generatio-
 ne p̄uenture sunt. **A**mplius. cū v̄tute
 nature videat ex vilissimo cinere generari
 vitrū mundissimū ac nitidissimū. Simili-
 ter et gemas choruscantissimas atq; vernā-
 tissimas qliter desperāt ex cinerib⁹ corpm
 hūanorū reformari posse seu regenerari vt
 etiā regenerāda eē corpa humana. p̄sertim
 cum hoc requirāt nō solū bonitas et largi-
 tas creatoris s; et iustia et gloria ip̄i⁹. Quā-
 autē omnes gemme nō solū ex cineribus
 vehementia caloris resolutis. s; etiā cinis
 sint iam in p̄cedentibus declaratus est
 tibi nec ponitur alia causa dissolutōis eo-
 rū cum eis quas audiuiisti nisi vt reformē-
 tur in melius quia etiā corpa damnatorū
 immortalia reformabūtur sicut audies in
 sequentibus.

Incollerabilis autē error ē q̄ h̄mōi
 hoies p̄suetudinib⁹ oculorum su-
 orū ad o p̄tinaciē innitūt vt nihil
 posse facere creatorē credāt nisi oculis suis
 videre p̄sueuerit tāq; alligata sit oipotens
 v̄tus creatori reb⁹ q̄s vel nouerit vt nosse
 se credunt z tāq; angustata et limitata sit
 bōitas z largitas ip̄i⁹ avaricie velut qbus
 dā repagul vt vt nō velit vel nō possit no-
 ua z eis icoguita dona dare q̄cūq; quāta
 cūq; z q̄cūq; decuerit magnificentia glie
 sue. Mirabile autē ē valde si credūt h̄mōi
 hoies p̄tētā eē potētā bonitatē z sapientiā
 creatori ista alternatiōe mortū et vite i ho-
 mibus atq; generatiōis et corruptiōis. Cū
 longe melior vtiliozq; sit hominibus im-

mortalitas etiā in vno quemadmodū i pcedētibz audiuiti q̄ huiusmōi alternatio in innūerabilibz eozū z nemo potēs z diues domos ruinosas iaz iamqz casuras edificaret si eas stabiles non quāqz ruituras eadē felicitate edificare posset nisi domos illas veller eē ad tps tmi quemadmodū tētozia seu tabernacula quedaz ad modicū tmi tps edificātur vel nisi aliq̄ ex causis pbiberet quarū nulla apud creatozes inueniri potest. **E**cclēsia est sponsa xpi

Sqs etiā sermonibz autēticis z sanctis qui sūt sermones votozum pphetarū attēdere voluerit euidenter z expse videbit in eis q̄ totā pgregatiōē electozū z dilectozū suozū creatoꝝ sublimis z bñdictus vocat ciuitatē suā domū templū sponsam equū z vestimentū suū. Ex quarū nominationū vnaquaqz sequitur renouatio z reparatio glorioza eiusdē ciuitatis siue domus. Nemo quippe vult h̄re sponsam nisi speciosam et que nunqz veterescat z ornata ac decorata ornamentis similiter que nō veterescat om̄iqz apparatu spectabile z qui cōgruat glōie mariti. Quis autē nō videat q̄ immortalē sponsū nō decet nisi sponsa immortalis z sponsum glōie nō nisi sponsa glorioza et eiꝝ speciositatis que quantū possibile est pueniat z p̄cordet pulchritudini sponsi que oēm admirationē om̄eqz cogitatū exupat. Sic et de domo z de equo et de alijs que p̄noia ui tibi negocianduz est. **Q**si dixerit quis qm̄ ista ratiocinatio deducit rez ad hoc q̄ creatoꝝ altissimꝝ ab initio debuit creare sponsā istā in glōia immortalitātē z speciositatē hmōi. z nō sustinere ruinas istas mortis et aliarū miseriarū. **R**ñdeo qa creauit eā q̄lis decuit vt crearet z qualē eā decuit eē in ip̄o initio existētie sue z in q̄daz glōria cuiusdā immortalitatis z i multo decore ac speciositate scientiarū z virtutū naturalū. z hic erat ordo decentissimꝝ vt p̄fectio naturalis tāqz fundamētū p̄cederet p̄fectionē grē z glōrie naturalia em̄ nra p̄ora sūt nobis q̄ aduēticia z hoc ē quoniā inata nobis. dona v̄o q̄ sūt grē vel glōrie sup addūf nobis diuie bonitatē largitate **S**i v̄o q̄sierit **C**ur ergo postea creatoꝝ mortiz alijs miserijs z nō ad p̄noiatā glōriā illā pduxerit z vt qd tot milibz annozū i morte tātisqz miserijs eā detinuerit. z quid expectat bonitas creatoꝝ z p̄p̄t qd differt glōriā sponse sue. **R**ñdeo qa iusticia creatoꝝ

hoc exposcit p̄p̄t peccatū p̄mōzū hoim q̄ tibi alibi iā declarati. **D**ico etiā sic i p̄cedētibz dixi q̄ innūerabiles vtilitates z bona iestimabilia fac bonitas creatoꝝ ex morte z alijs miserijs puenire hoibz et hec oia patefiēt tibi i tractatu q̄ sequet h̄nc absqz medio scz de cura creatoꝝ. **M**anifestuz v̄o tibi ē qz quotidie reuertūf hoies a malicijs suis z efficiūf boni multi. multi v̄o ex bonis efficiūf meliores. hec igr̄ oꝝ eē merito vna causa duratiōis status istiꝝ generatio eiꝝ z vita quā nō bonitas z decōꝝ v̄tū tū illustraret ip̄is quoz eēt noxia esset licz alijs forsitan p̄desse posset z iā dixi tibi qz vita malozū ac puerloꝝ hoim multiplici vtilis ē bonis et v̄tuosis. **N**osse autēz debes quia vnaqueqz species creata ē p̄pter optimū sui sic totū qd i hoie ē z totū hō p̄pter optimū sui z p̄pter p̄fectionē eiꝝ q̄ ē in eo optimū hoc autē nō ē nisi illud qd p̄cellit brutis aīalibz z p̄fectio illiꝝ v̄ltima futura glōria ē aīarū. **S**ic tota species scilicz hūana q̄ ē dicere totū genus hūanū creatū est p̄pter optimū sui ac nobilissimū z hoc indubitatē ē certus electozū atqz glōrificandozū hoim. q̄re p̄pter glōriā futurā in hoibus tota species hūana creata ē pars quidē vt eā obtineat. Pars v̄o vt adiuet obtenturā. **M**ali quippe ac puerfi hoies bonos adiuuat et ad bonitatē quā habēt z ad glōriā quā habituri sūt lz hoc ip̄i mali ignorēt. **Q**si quis quesierit qa aliq̄ multitudo hoim ē vel aliqs populus i q̄ nullꝝ ē nisi puerfus. nec inde aliquis assumēdꝝ ē ad glōriā futurā. z p̄pter hoc tota ē inutilis vel forsita noxia vita illoꝝ. dū sibi nec alijs p̄sūt. q̄ntū ad hoc hoc ē q̄ntū ad p̄fectionē v̄tutū et sciētiarū vel q̄ntū ad p̄fectionem future glōrie. nō vidēt igr̄ creati hmōi homines vel ad hoc vt ip̄i futurā glōriā obtineant. vel ad hoc vt adiuent obtenturos. **R**espondeo quia sermo iste nō est de sermonibus autenticis nec d̄ sermonibus p se manifestis. nec de sermonibus demonstratiuis p̄bationibus declaratis vel etiā declarabilibus. nec ē de sermonibus legis alicuius p̄pter qd nō cogēris sermonem huiusmōi cōcedere vel recipe qui etiā si verus eēt nō p̄pter hoc inutilis eēt aut inutiliter creati huiusmōi homines. **Q**uēadmoduz em̄ luminositas solis z si multis nō p̄sit nō tamē in p̄te inutilis est aut inutiliter creata. **S**icut et multi fructus sūt qbus nec homies nec alia aīalia

vescū cū tñ comestibiles sint qa et si actu
vtilis non sint potētia tñ sūt. largitas aut
bonitas creatoris nō ē tñ erga hoies ad
necessitates eoz. s; ē p̄fusa vltērī put de
cet magnificētia ipi. Cui exemplū posui
tibi i p̄cedētibus in viro diuite z dapsili q
nec p̄parat nec apponit cibos cōiuijs su
is put regit indigētia vel fames eozū so
lūmō. imo put decz largitatē ipi. Et vult
etiā largitas et magnas eē reliqas mense
sue ne ip̄operes ei a creatore q dixit sc̄tus
z sapiēs. Nihil inqt remāsit de cibo eius

Reminisci etiā debes eoz hic q̄ di
xi tibi z in p̄cedētib; in hoc tracta
tu et etiā alibi qa vniuersitas ho
minū velut materia ē et silua et velut auri
fodiua siue minera alteriusmōi s; q̄ p̄ ml
tas excoctiōes z depuratiōes tāq; aurū
pulcerrimū ac p̄batissimū extrahitur cet
sapiētū atz bonoz z i futuro gloriādoz
Tu aut vides qm̄ nō oīa ligna siluarūz q̄
apta sūt edificijs exp̄dūtur i illis nec oēs
minere p̄sumūtur i extractiōe metalloz
Qui igr miratur diuinā largitatē maiorez
eē circa nos q̄ sint necessitates nre vel ex
penso nescit cogitare deū vt deū neq; diui
tias bonitatis eiusdē ad hoc vel salte; ad
modicū app̄hendit. hoies igr licet mali z
puersi z inutiles etiā alijs q̄ntū ad debita
adiutoria in multā gloriā sūt creatori q̄ cir
ca mala eozū merita nō obstāte etiā i gra
titudine ipoz innūerabilia z iestimabilia
eis bñficia largitur creādo sc; p̄seruādo et
p̄ creatoras eos multipliciter erudiēdo si
aduerterevellēt. Electis aut atz dilect; dei
multā deuotionē et gr̄atiāctiones in cre
atorē puocat cū eos vel vidēt vel audiunt
i suis puerilitatib; sustineri z expectari di
uti; a creatore z a donis z munerib; gr̄a
rū et virtutū qbus obtineretur eterna felici
tas defraudari. Se aut ad futurā gloriāz
tanq; p̄ arrā quandā p̄dictozū donoz ele
ctos quēadmodū eis possibile ē cognos
cūt. Quāq; aut de speciositate multa p̄ti
cularia supra nos sint eozūz vt ad ea ph̄i
ca iuestigatio nō attingat z honorāda po
tius silērio videātur q̄z ph̄ica p̄scrutatiōe
indagāda. tñ i hoc z mibi z tibi euitendū
ē vt erroz z incredulitas rerū hmōi tollat
de medio qm̄ p̄tumeliosissim; est creatori
Debitus aut honor z gloria creatori fue
tur p̄ fidē verissimā atq; rectissimā q̄ credi
tur innūera mūerabilia z fecisse et facere z
facturus eē incessanter q̄ nō sufficimus ad

certū et liquidū inuenire erroneū ei intol
lerabiliter ē limitibus nre p̄suetudinis cir
cūscribere atz restringere creatorē z tanq;
metiri eū nri intellectus angustijs. et eius
immēsitatē nra icludere puitate q̄ nec fa
ciat nec facere possit nisi vel q̄ vel qualia
videre p̄sueuimus aut p̄phendere p̄uales
mus z hanc stulticiam non ignoras esse z
fuisse in quibusdam hominibus.

Sqs aut querat p̄pter quā causā
differatur resurrectio mortuozū q
iam decesserit z vt qd̄ imp̄fectio ex
teriorū viriū qbus sc; anime hūane ope
rantur p̄ corpa tanto tpe sustinetur. et ma
xime animarū que purgatiōe alterius vi
te nō indigēt q̄si sicut totū humanū gen;
p̄ticulariter moritur. sic z p̄ticulariter resus
citaretur. z vniuersalis resurrectio non ex
pectaretur. R̄ideo i hoc quia hō qui sic q̄
rit ignorat pulchritudinē ordinis z ordine
pulchritudinis in resurrectione mortuozū
ignorat etiā vnitatē atq; societātē electozū
atq; dilectozū creatoris qui cetū eozū vo
cat z sponsam suam habet. Qui igr pul
chrius est vt tota simul reformetur decore
tur z exornetur gloriāficetur z recipiat pul
chritudinē que p̄gruat glorie tanti sponsi
et vt tota simul introducatur in thalamū
eiusdem et in solium glorie sue quam fru
stratim atq; per partes ita z futurūz ē per
electionē z bonitatē creatoris et ē admi
ratio z questio huiusmodi ac si q̄reres de so
cūs amore fortissimo et ingenti. p̄pter qd̄
alter alterū expectat nolens ingredi p̄pri
am ciuitatē solus vel etiam intrare patriā
absq; tota societate quāq; verū sit qa ani
me a bonū labe vicioz z peccatorum pur
gatissime atz donis virtutū et gratiarum
decoreate cū sanctis et beatis angelis iam
sunt et in gloria simili glorie illoz quantū
possibile ē siue corpibus et expectant glo
riam viriū suarū exteriorum gloriāq;
corporum suozum vt fiat totius sancte ac
dilecte deo societatis gloriōsa regeneratiō
ex q̄ sicut alibi didicisti p̄pter iestabile ieo
gitabilis dilectiōis vnionē. erūt cuiq; tot
gaudia q̄t erūt sūt resurgētes in gloria quā
tā quāta erit charitas mutua in oēs alios
z in singulos eozū ita vt null; amor seculi
isti; p̄pabilis illi sit z p̄ hoc oēs amores
vite isti; si in vnū amorē p̄gesti vel p̄iun
cti essent. nō ess; ille vnus minimo amorū
vite illius cōparabilis quia igr amores p̄
sentis vite licet taz parui tanq; debiles ita

denunciat et p̄nectit seseq̄ amātes h̄cvt se
 parationē abinuicē vel vix vel nulla tenē
 admittāt qd̄ facere estimādus ē amor ille
 beatarū animarū quē habent in creatore
 et in animas iam sibi sociatas in gloria il
 la nec nō et in consociandas in posterum
 Quid mirū igif si simul cū eis recipiendā
 expectāt gloriā maxime tamē tot et tanta
 gaudia sint eis exvniuersali resurrectione
 et gloriā totius illi⁹ electe societati
 p̄uentura cū etiā nō ignorent hoc esse bñ
 placitū creatoris vt totā illā sponsam dile
 ctissimam sibi sublimet solio regni qd̄ ei p̄
 parauit. et introducat in thalamū abscondi
 te et incogitabilis nobis pulchritudinis et
 glorie. Certissimū etiā ē eisdē quāta sit pul
 chritudo diuine iusticie quātaq̄ sit gloria
 creatoris vt innotescat publice que maxime
 clara et euidentē fiet p̄ iudiciū vniuersale ne
 q̄ alia via ē a deo cōueniēs manifestatiōi
 ac declaratiōi ipsius q̄ iudiciū Cū iudiciū
 verissima ac rectissima diffinitioe ac ratio
 ne declaratio sit iusticie. Maior autē ē pul
 chritudo sp̄ in toto in totalitate sua cōsti
 tuto q̄ sit in p̄tib⁹ impialite sua p̄sistenti
 bus. Aggregada ē igf exvniuersis p̄tibus
 suis iusticia dei forinseca ex oibus retribu
 tionib⁹ et vltiōib⁹ aggregada inq̄ in vno
 iudicio faciēdis vt tato magnificētus splē
 deat ad gloriā creatoris in totalitate sue
 pulchritudinis quanto maior est vniuersi
 tas oim̄ retributionū et vltionū vnaquo
 q̄ iparū. Est autē nōnulla similitudo iudi
 cij huiusmodi ad iudicia regū terrenorū
 q̄ magnificētus putant magnā multitudine
 maleficioꝝ siml̄ punire q̄ singularib⁹
 iudicijs singulas et p̄pter hoc interdū re
 seruent donec aggreget ex eis multitudo
 magna vt ex iusticiātoe tante multitudis
 et magis et maior appareat iusticia regū
 hmōi tāq̄ ex aggregatis puis lumib⁹ ful
 gur maior splēdeat et bonitas ipsius p̄nci
 pis tato fulgore maior laudi et glorie pa
 teat. **N**ota solutionem questionis.

Sqs autē querat q̄lit sine dolore
 carētia corp̄m suorū sustineant aie
 beate q̄ cū dolore magno amiserit
 Similit̄ et de societate p̄dicta q̄liter festi
 nēt sibi differri vel gaudiū qd̄ ex hmōi as
 sociatione sperāt vel etiā tm̄ bonū societa
 tē illi⁹ quā supra cogitatū ipm̄ diligūt aut
 ei desiderāt gloriā corp̄m suorū et viriū su
 arū qd̄ p̄ corpa opant aut nō desiderāt.
 Q̄ si desiderāt sine dolore igif nō differē

eis. Si v̄o nō desiderāt hoc videt mirabi
 lius q̄ tm̄ bonū suū et sibi etiā debittū nō
 desiderāt. Rūdeo i hoc et similib⁹ genera
 lit̄ q̄ a deo ē eis recta volūtas vt i nullo dis
 cordet a rectitudie volūtatē ipsius creato
 ris. et hec ē ps potissima glorie iparū. Licet
 igf desiderēt p̄noiatā gloriā nō tm̄ deside
 rat eaz h̄re nisi qm̄ eā dare vel reddere bñ
 placitū fuerit creator. Nō ignoras autez
 qa q̄ desiderat i tps nō affligit desiderio
 illo añ tps illud i q̄ h̄re vult qd̄ desiderat.
 et q̄ totalit̄ vult impleri bñplacitū creatoris
 neq̄ p̄trariū vult aut desiderat vllō mōz
 vllō desiderio affligit cū sp̄ipleat deside
 riū ipi⁹ sp̄ ei i omib⁹ et p̄ oia sit bñplacitū
 creatoris et hoc beate aie nō ignorāt. Quā
 tū em̄ ad hoc notū ē eis totalit̄ bñplacitū
 creatoris. Eodē mō r̄ndendū ē tibi d̄ illo de
 siderabili p̄sortio aiarū q̄ assumēde sunt et
 nō dū assūpte ad gloriā in qua iste sunt
 de quibus agitur.

Addā autē adhuc tibi duas manife
 stationes qb⁹ euidentē patefiet tibi
 immortalitas corp̄m hūanorū q̄ red
 dēt aia b⁹ gloriā. Dico igf qa etiā na
 turaliter p̄ magnitudie ac fortitudie virtu
 tis ē magnitudo et fortitudo opatiōis et p̄
 copiositate fontē ē magnitudo et vebemē
 tia inundatiōis. Quare cū aie hūane om̄is
 virtus incōpabiliter maior et fortior futura
 sit i gloria de q̄ agif q̄ in ista vita vbi totū
 miseris affligit p̄mis debilitat. necesse ē
 vt eius ois opatio i corp̄ suū lōge maior
 et fortior sit. imo incōpabiliter q̄ sit hic hoc
 ē i statu miserie isti⁹ vita v̄o corp̄is sui vna
 sit ex opatiōib⁹ ipi⁹ erit maior et fortior in
 cōpabiliter q̄ mō sit. Nullo igf modo
 erit morti obnoxia. si ei mortal̄ eēt quē ad
 modū hic nō eēt possibile vt incōpabiliter
 fortior futura sit ibi q̄ sit hic. Juxta hunc
 modū dico qa vita corp̄is hūani ad ipsas
 aiaz hūanā ē vt inundatio ad fontē suum.
 Quia igf aia hūana in statu illo erit vita
 copiosior erit ex necessitate inundatio seu
 redūdātia ei⁹ etiā corp̄ tanto copiosior ac
 vebemētior quanto ipa tūc erit vita pleni
 or seu copiosior. Quare sic ipa aia hūana
 erit tūc ex vltimitate p̄pingtat̄ imo p̄ficiē
 onis ad p̄mitinū fontē vite q̄ creator bñ
 dicit̄ vltimitate plenitudis ac copiositatē
 vite sibi p̄gruētis erit ex necessitate vita re
 dūdās ab ipa in corp̄ scz vita corp̄is i vlti
 mitate sue vebemētie ac fortitudis et p̄p̄
 bor i vltimitate elōgatiōis a morte p̄ria.

Amp. Manifestum est tibi quia ipse spirituales passiones siue affectiones cum vehementes fuerint mortem corporis inducunt. sicut sunt amor et odium. ira. tristitia. dolor et gaudium et cetera homini. Cum igitur incomparabiliter vehementiores atque fortiores sint amor et gaudium in statu illo glorie quam possint esse hic vehementia autem et fortitudine sua extinguunt vitam corporis qualis est hec. Impossibile igitur est ut eas passiones sustineat vita futura corporis humani in statu illo glorie nisi fuerit incomparabiliter fortior quam sit hic. Non erit igitur morte vincibilis aut superabilis. Necessarium enim est omnes duas vitas corporales morti corporali obnoxias siue ea vincibiles compabiles adinuicem esse fortitudine. Declaratio autem homini est hec quoniam necessarium est eas esse aut equales fortitudine. et tunc manifeste compabiles aut alteram alteram excedere. Quod si altera altera excedit aut finite eam excedet. et tunc necessarium est proportionalem compationem inter eos esse aut infinito et tunc erit infinite fortitudinis cum eius fortitudo contineat infinitas fortitudinem alterius. Jam enim alibi didicisti omne aggregatum ex infinito tantum sui generis quacumque quantitate demonstrata infinitum esse dubitari non potest ab aliquo intelligente vitam infinite fortitudinis morte posse nullatenus superari.

De glorificatione corporis.

Ad dam tibi et aliam manifestationem pulchritudinis simul et agilitatem hominum glorificationis quantum ad corpora et dicitur quia indubitatum est amorem eorumque confortare animas humanas in hoc statu in corporibus suis ut ipsa corpora eis longe leuiora propter hoc videantur et multo leuius ea moueantur quam et in aliis passionibus ista etiam manifesta sunt ut in frenesi et mania hiis est duabus passionibus laborantes quanto fortius quantoque leuius corpora sua moueantur quam alij homines licet sani ac robustissimi sensu forsitan edoctus es alioquin super hoc sensu poteris edoceri. Neque enim ipsemet quam sani facti sunt ab huiusmodi passionibus vel vincula irrumpere vel homines fortissimos lacerare possent aut ligamentibus se resistere quod eos in ipsis infirmitatibus positos posse videmus. A me etiam alibi audiuisti quod vires corporales in animabus plurimum siue confortationis et fortitudinis hinc a naturis et passionibus accipiuntur. Quia igitur mille passiones amoris et gaudij que in vita ista habeantur compabiles sunt

ad amorem et gaudia future glorie animarum humanarum et hominum necessarium est vires motiuas humanorum corporum infinite siue incomparabiles fortitudinis esse futuras ad vires motiuas que se habent in statu vite presentis. agilitas igitur corporum glorificationis siue mobilitas super omnem proportionem excedit agilitatem corporum humanorum quam habent hic. Quod si dixerit quod tanta vehementia motiuam tantamque exagitationem sustinere non possent corpora humana. Dico quia sermo iste est hominis etiam corporaliter non videntis. Si enim vere videntis esset videret utique in infirmis corporibus predictis passionibus laborantium quatenus motus quantasque exagitationes sustineant quatenus nec sana sustinere valerent. Non attendit et forte apprehendere non potest velocitatem motuum celestium que vix in nostra imaginatione cadit propter sui magnitudinem. Quod si tamen robur corporibus licet egrotantibus presentantur passiones homini que infirmitates tamen sunt et non vires ac virtutes quod estimande sunt facture amor glorie illius et gaudium quod non solum virtutes erunt imo virtutes perfectissime in vltimitate perfectionis suarum et in actibus suis vltimis intrasmutabiliter stabili.

De pulchritudine vero ipsorum hominum glorificationis que ultra estimationem nostram ex ipsa interna animarum humanarum felicitate augetur sic iudicium est id quod appetit in hominibus in vita ista in vultibus eorum etiam ex modico gaudio cum fuerit in animabus eorum. Vides enim quod inde splendescunt oculi eorum et tota facies gratiori colore suffunditur dilatatur etiam inde tanquam nouo decore atque pulchritudine venustatur. Quia igitur proportionales sunt spiritus cause similes suis effectibus erit ex necessitate per immensitatem futuri gaudij splendor et venustas in facie vniuscuiusque hominum glorificationis.

Amplius. si ex sola bona dispositione anime humane dispositione inquam sine statu naturali tanta reducat in corpus bona dispositio sanitatis et roboris atque mobilitatis siue agilitatis. quanto fortius ex illo statu glorie incomparabiliter modis omnibus meliori. hoc est fortiori copiosiori redundantiori redundabit incomparabiliter maior sanitas et agilitas expeditioque omnimoda in corpus humanum. et hoc quidem habet ipsa doctrina christianorum hoc quippe dixit vnus ex sapientibus et doctoribus eorum scilicet quoniam ex beatitudine anime humane reducat in corpus humanum sanitas incorruptionis. Quia

ho in parte vel non vident vel videre no-
 lunt aut q̄ verius ē videre nesciūt ea que
 in p̄fectu oculoꝝ habēt hmōi homines
Manifestū est tibi p̄ ea que ingeniati
 at̄ p̄phati in corporibus celestibꝫ que ip̄i
 posuerunt animata eē z etiā incorruptibi-
 lia et estimauerūt se p̄bationes adduxis-
 se ad hec. Ex quo sequit̄ eos vt vel ponāt
 animas hmōi corporum aut nobiliores
 animabus corpoꝝ humanoꝝ aut eque
 nobiles aut minus nobiles. Quā si minus
 nobiles consequēs igitur est vt si ex illis ē
 corporibus celestibus vita p̄petua natura-
 liter q̄ ex animabus humanis sit natura-
 liter vita p̄petua corpibus nostris ē em̄
 de nobilioꝝ redundātiis animaz vita
 nobilis. hoc aut̄ non est nisi immortalita-
 te stabilitate hoc est immunitate a morte
 Quā si dixerit quia hmōi vita sc̄z immorta-
 lis vtiq; redū daret ex animabus hūanis
 in corpora hūana naturaliter si vite talis
 eēt naturaliter susceptibilia. Rūdeo in
 hoc z dico quia errat intolerabiliter si ei
 corpus humanū est naturale vas fontis
 hmōi emanationis z p̄pter emanationē
 suscipiendā fonti naturaliter applicitū er-
 rant igitur natura vas emanatiōis in su-
 susceptibile fonti hmōi applicando. Natura
 autē in hijs que naturaliter facit mani-
 festū impossibile ē. Quare naturaliter cō-
 gruit ex necessitate vas humani corpōis
 per receptibilitatē fonti huiusmōi emana-
 tionis. hec aut̄ emanatio est vita p̄petua
 vt ip̄e ponit. Naturaliter igr̄ ex animabꝫ
 humanis redundat vita p̄petua in corpa
 humana z ip̄a naturaliter receptibilia s̄t
 ip̄sus alioquin inepta valde esset z natu-
 re prudentiā minime decēs hmōi vasorū
 ad hmōi fontes applicatio siue p̄iunctio
 Si ho fuerint nobilitate equales anime
 celestes et anime humane manifestū est
 ex equalitate causarū sequi debere natu-
 raliter equalitatē effectuz. Erit igr̄ redun-
 dantia vite corporalis in corporibus hu-
 manis immortalitate id ē immunitate a
 morte firmata naturaliter. Jam aut̄ audi-
 uisti alibi p̄batiōes z declaratiōes alias
 ad hec. Quā si dixerit quia nobiliores sunt
 anime ille celestes animabus hūanis et
 hmōi iudiciū est ipsa nobilitas corpoꝝ
 hoc em̄ iam multi dixerūt. Dico q̄ longe
 maior appet nobilitas in hūanis corpo-
 ribus in q̄bus apparēt tot organa z tā mul-
 tipliciū operationū. In illis q̄ppe corpoꝝ

bus nec vnū apparet organū vnus ope-
 rationis aut virtutis. Nobilitas autē aiaz
 z omnium virtutū etiā apparet ex multi-
 tudine z nobilitate operationū p̄pterea
 ar̄. z sequaces eiꝫ posuerūt celū stellarū
 fixarū ceteris celis nobilius z soluz stella-
 rum plurimā multitudine insignitū. tan-
 q̄ ip̄e stelle organa quedā sint z signa
 tutum multipliciū quibus creator celum
 illud p̄re alijs illustrauit. z in hoc astrono-
 mi consentiūt illi. Verū ar̄. manifeste d̄t
 organa motus non eē data stellis vtpote
 qui eas posuit nō moueri per se sed in ce-
 lis suis. Quia igr̄ tanta multiplicitas vir-
 tum apparet in aiaz hūanis tantaq; re-
 dundantia siue emanatio opationū. In
 illis ho non apparet nisi motus et virtus
 motiua de qua nō leuis deceptatio ē ap̄d
 phōs. **M**anifestū est aiaz humanas
 nobiliores eē illis quas ponūt copibꝫ ce-
 lestibus. Si ho dixerit quia alias habēt
 multiplices virtutes nobilissimas que note
 sunt apud astronomos z sc̄pte s̄nt in li-
 bris eoꝝ Tu iam audiuiisti intentionē me-
 am super hoc z declaratiōes q̄bus decla-
 ratum ē per tibi p̄ me quia nō est possibi-
 le virtutes tam nobiles atz sublimes eē ce-
 lis z stellis z multi ex astronomis posue-
 runt nec amplius eis relictū est a me de vir-
 tutibus z influentijs q̄s eis posuerūt nisi
 super q̄tuor elementa et in ea que ex ele-
 mentis sunt z hoc q̄tenus alligata s̄nt eis
 z de rebus volūtarijs apud hoies qd̄ p̄-
 sint z non possint qualiter z q̄tenus pate-
 factum ē tibi p̄bationibus z rationibus
 ad hoc igr̄ iā deuenit ista ratiocinatio qz
 maior nobilitas appet aiaz hūanaz na-
 turaliter q̄ illaz aiaz quas ponūt celesti-
 um. Quā si dixerit eas intelligētes eē longe
 nobiliꝫ atz sublimiꝫ naturaliter quā pos-
 sibile sit aiaz nris quāq; ip̄si nec p̄bēt
 nec declarēt hoc. Dico qz de intellectuā p̄
 se nō fuit vita apud corpus. Quā ip̄a p̄ se
 nō sit corpoꝝ p̄iugibilis aut applicabilis
 Quare eēt etiā ista nobilitas atz sublimi-
 tas virtutis intellectuē apud aiaz illas nō
 eēt influētia vite corporalis ex illa p̄ se. Qua-
 re imprinenter illā ponunt q̄ntum ad in-
 fluentiā vite immortalis. Adōis igr̄ om-
 nibus necesse est vitā corpoꝝ humanoꝝ
 tanq̄ naturalem redundātiā naturaliter
 Rūdeo naturali fonti suo naturalis aut̄
 fons vite corporalis humane aiaz humana
 est absq; vlla dubitatiōe Quare natura-
 pp

liter sicut ipsa aia ppetue copiositate ac redundante. Sic ipm corpus humanu naturaliter perpetue receptiois est hmoi redundantie. Naturaliter igr vita humani corporis ppetua est et de hoc iaz alibi alias pbationes audiisti.

Capitulu de corpibus damnatorum.

Post hec aut reuertar ad corpora damnatorum de quorum resurrectione seu regeneratione no dz ee apud te dubitatio cu plures ex hys rōnibus z pbationibus q̄s audiisti sup resurrectione seu regeneratione glorificandorum hominū sufficiant tibi certitudinē facere de illa. Maxie autem pbationes que sunt a p te iusticie creatoris hoc em̄ requirit iusticia ipius vt effectus causis suis. Rūdeant z pene malis meritis. Quapropter sicut duo pcesserunt in malis genera meritoꝝ maloz vicz z corpalia et spūalia ita reddant eis duo genera penarum vicz spūales z corpales hoc aut fieri non pōt nisi malis z pueris aiabus corpora sua reddantur que redditio non ē nisi resurrectio seu resuscitatio ipoz. Habet igr merito q̄stionē difficilez pscrutabile cuz corpora illa danandoz necesse sit immortalia ee z passibilia sicut paucl declarabo tibi qliter iste due dispositiones vicz immortalitas z passibilitas se cōpaciuntur in eis. Dico igr quia iā alibi declarata est tibi p vias multas ppetuitas penarum z qm̄ aliter non eet satisfactū iusticie creatoris nisi mali z incorrigibiles hic ppetuo torquerent in vita futura ppetuitas autē penaz non potest ee in subiecto mortali. p̄sertim in ea magnitudine et vehementia q̄ future sunt in qbus eas sustinere non possent vllō modoꝝ corpora que non eēt immortalitate firmata. Si vero passibilia non eēt nulle eēt pene corpales. nllī dolores vt vides. Ql̄ si dixerit q̄s quia dolor ē solutio p̄tinui siue p̄tinuitatis sicut posuerūt aliq̄ ex philosophis et p̄sertim medici. Dico quia iam r̄sum est ad hoc p me in hoc eodē tractatu vbi dixi quia est spēs ignis qui nec dissoluit corpus nec ledit vllatenus. torq̄t autē intollerabiliter animā in corpore illo existētem. Si em̄ pene ille corpales eterne qm̄ deficientibus per mortē corporū suozū subiectis pene corpales deficerent et ita non essent ppetue. Restat igr hmoi corpora in se r̄abilia ee z incōbustibilia. Verū questionem habet vtrū ex ppria dispositione hoc

habeant an ex p̄tectione diuine iusticie sic habent se in p̄moy hominū corporibus que non ppria impassibilitate a sectionibus z diuisionibus imunia erāt z libera ante q̄s peccassent illi p̄mi hoies. Similr ab omni dolore et pena hoc aut erat per ordinem diuine iusticie quo p̄hibebat pena culpam p̄cedere. Sicut et ordo nature non patitur vt effectus causam suam p̄cedat. Sic z p̄tegente diuina iusticia a lesionibus dissolutionū atz diuisionū in ipis ignibus futuroꝝ tormētoꝝ liba z imunia p̄sistēt corpora danandoz. Iā aut multis experimētū didicisti ex narratiōibus autēticis de quaz veritate nephas ē dubitare multos in medio igniū homines p bonitatē creatoris illesos fuisse seruatos et tā a lesione corporū suozum q̄s ab omni dolore tam corpali q̄s spirituali liberatos. Quia igr non est mai⁹ creatori ab altero duoz saluare vel liberare q̄s ab ambob⁹ simul q̄ est admiratio aut incredulitas stultoz de hoc q̄ saluatis corpibus in medio futurorum igniū z illesis per oia in ipis p ignes hmoi anime sint torquēde. Facilius em̄ in se est non dico q̄ntū ad impotentia creatoris sola corpora sit seruare q̄s animas et corpora siml. Ql̄ si dixerit q̄ ignes illi infernales incōparabiliter fortiores sunt ignibus seculi istius. Verū vtiq̄ dicit. Sz ipa corpora damnandoz erunt incōparabiliter fortiora ad sustinendū ignes hmoi q̄s nostra sint hic ad sustinendū ignem seculi p̄sentū quāq̄ omnipotentie creatoris nō sit vllō modoꝝ difficile p̄sentis fragilitatis z infirmitatis corpora ignibus supple illis futuris seruare illesa. **A**mp. iam dixi tibi in p̄cedentibus z pellē animalis q̄ dicitur salamādra z plumas q̄rundam auium in igne fortissimō apud nos fuari illefas z dicitur etiā q̄ ibidem purgantur z meliorantur. Aurū etiā in fornace non tam seruatur q̄s etiam purgat et melioratur. Si igr ista mirabilia sint in naturis z virtutibus earū quomodo nō magl creatori possibile est z etiam placitū p̄pter ad impletionē iusticie sue seruare corpora p̄petuo in medio igniū infernaliuz a dissolutione combustionē atz cōsumptionē z si talis ignis qui corpora nō ledat z animas torqueat inuenit in naturis et facturis creatorū in mūdo isto quomodo non multo fortior in altero seculo qd̄ totum refertissimū est numerabilibus creatoris et

ubi tam necessarius est propter executiones iusticie sue non inueniet. **A**mp. cui ex regibus magnis et inclitis defuerunt vni quibus instrumenta penalia ad executionem iustitiarum vindictarum in maleficos. Quato fortius igitur non deerit regi regum omnium. Quia igitur talis ignis necessarius est ad executionem iusticie creatoris in pueros et incorrigibiles qui sicut alibi didicisti pena perpetua est necesse est non solum ignem homini futurum esse sed etiam ab eo tempore factum esse quo ipsum regniuit dei iusticia propter usum istum. Quare ab eo tempore quo ceperunt esse qui igne homini digni essent. Dico etiam quia si factus ab eo tempore non fuisset. faciendus tamen esset creator in iudicio futuro alioquin iusticia ipsius deesset vel executio vel executionis celeritas. Turpe namque esset non mediocriter creatori et omnino non decens gloria ipsius vel defectum instrumentorum homini vel retardationem executionis sue eiusdem iusticia paciat. Nec dubium est tibi iam ex aliis quam pena homini hominum perpetua sit. Quia propter necesse est ignem homini et parcere eis a consumptione corporum suorum et non parcere a tormento preteritum cum ad hoc tantum creatus sit nec est multum mirabile hoc cum etiam ignis qui apud nos est impurgatione metallorum et non parcat ad mixtum eorum sordibus parcat autem puris substantiis ipsorum. De homini etiam igne iam dixi tibi quia sepe et corporibus et animabus per virtutem creatoris peccat ut nec tormentum animabus eorum nec corporibus aliquam lesionem intulerit. Alias etiam didicisti vicem in tractatu primo sapientialis diuinalisque magisterij virtutes omnes naturales sic teneri beneplacito creatoris ut non influant operationes suas nisi cum creator voluerit et quantum et quando voluerit. et audiisti eum tenuisse et aquam et ignem ita ut non influeret operationes suas que sunt robustiones et influxiones et immerisiones et hoc legis in sermonibus autenticis prophetarum hebreorum. Multo autem plura et maiora in lege et doctrina christianorum et precipue in narrationibus miraculorum suorum que sepe consului tibi inspicere quam multipliciter adiunat philosophiam nobilem et sublimem. Sens autem saracenorum ipso legis latore eorum testante non habet nec habuit miracula et causa tibi nota est ex aliis que de lege gentis illius per me didicisti.

Hys igitur ita se habentibus conueniens est post hoc declarare tibi gloriam corporum glorificandorum et hoc faciam ex ratione et partibus suis. Dico igitur quia gloria secundum intentionem et doctrinam christianorum apud quos solos de ea sermo est aliis enim gentibus nullatenus innotuisse videtur in qua gloria statum seu dispositio omnium statuum nature in creatoris lege super eminentes et totus mirabilis. In corporibus autem spiritualitati similitudine multa proximus sicut audiisti in precedentibus quod propter hanc causam in lege et doctrina christianorum spiritualia dicta sunt corpora huiusmodi primum quidem propter subtilitatem substantie ipsorum deinde propter velocitatem siue agilitatem qua pari facilitate se transferunt habentes eas si voluerint quod spirituales substantie a cogitatu in cogitatum. De hoc tamen aliquid audies in sequentibus. Tercio propter incomsumptibilitatem atque stabilitatem substantie sue per quam prohibentur indigere nutrimento. Quarto quoniam in palpabilia et inuisibilia sunt et insensibilia omnino sensibus nostris potest esse in statu miserie istius nisi seipsi glorificati homines modo quem ipsi noverunt vel cognoscunt se ad hoc accommodauerint et adaptauerint hoc enim quibusdam dei electis atque dilectis etiam in ista miseria diuino munere concessum est vicem ut nec viderent nec sentirentur nisi cum vellent. Sicut legitur in narrationibus miraculorum gentis christianorum et in operibus magorum tam naturalium quam maleficorum de rebus homini multa inueniuntur. Tu etiam vides in sole quod visui nostro per nubem interpositam coaptatur ita ut melius in dicent homines se videre illum quam de tecto ad nudum fulgore suo. Verum si glorificati homines apud nos non videntur aut aliter sentirentur merito dubitari posset an ipsi fulgorem suum si visibilis nostris temperarent ut hoc solum sui fulgoris in oculos nostros influeret quod ipsi oculi pati possent. An noua virtute ad hoc nostri visus et oculi inuarentur et foris ita est in spiritualibus visionibus que sunt propheticæ reuelationes et apparitiones quod nostris visus interiores id est nostre virtutes intellectiue nouo adiutorio eleuantur confortantur ut talia valeant interueniri. Interdum autem velaminibus signorum et figurarum reuiviscarum fulgur eis et claritas temperat. De hoc autem perscrutatus in gram in sequentibus si deus voluerit. Interdum autem verisimile valde est homines glorificatos siue glori.

fiendis eousq; habere corpora sua in pace
 vt ⁊ qualitates ⁊ quantitates suas p bene
 placito suo habeant ostendere ⁊ exhibere
 quibus voluerint ⁊ quō voluerint et quā
 do et hmoi rei exempla multa inuenies
 in p̄nominatis libris de miraculis xp̄ia-
 norum. Quarta vero causa p̄pter quam
 spiritualia dicuntur est ista potestas atq;
 libertas apparitionis qua apparent qua
 do volunt et quibus volunt et quomodo
 volunt quēadmodū spirituales substan-
 tie de qbus multa legunt tam in lege he-
 breorum q̄ in lege xp̄ianorū. Uides igit̄
 qa ista q̄ttuoꝝ longe valde sunt a quantū
 libet sublima nobilitate nature. Sic se h̄z
 de immortalitate atq; impassibilitate cor-
 porum hmoi videlicet q̄ longe p̄stantio-
 res dispositiōes sunt atq; sublimiores di-
 spositiones aliorū corporum animatorū
 tam mundi huiusmōi sublimaris q̄ etiā
 superioris mundi corporei qm̄ si ponant̄
 celi ⁊ stelle animalia quēadmodū visum
 est platonī et aristoteli atq; sequacib; eo-
 rum nec immortalitas nec impassibilitas
 similis est illis. Et de impassibilitate qui-
 dem manifestū est. Dicit em̄ forsitan pas-
 sibilis non sint a contrarijs quia contra-
 ria non habent vt hmoi phylozophi pos-
 suerūt tamē q̄ indiuisibilia ⁊ infecabilia
 atq; impenetrabilia sint non ē verisimile.
 Scito autē q̄ omnes res create seu facte
 naturaliter receptibiles sunt melioris sta-
 tus atq; nobilioris et p̄fectionis excellen-
 tioris q̄ naturaliter habeāt Creator vero
 solus additionē non recipit et hoc est qm̄
 nobilitas ⁊ p̄fectio ipsius in vltimitate su-
 pereminētie et altitudinis ē per omnem
 modum. Q̄ si dixerit quia stelle celi ⁊ lu-
 minaria non recipiunt additionem neq;
 meliorationē. Verum vtiq; dicit si intelli-
 gat a natura vel naturaliter. Natura em̄
 non potest addere aliquid naturalib; p̄-
 fectionibus iporū. Scire tamē debes qz
 sapientes doctorū xp̄ianorum docuerunt
 ⁊ sc̄pserunt in tractatibus suis ⁊ p̄phete
 eis attestari videntur exp̄sse quia meliora-
 tionem recipient ⁊ nobilem valde reno-
 uationē in renouatiōe seu regeneratione
 hominū et causam hmoi audies p me in
 sequentibus quēadmodū igitur vides in
 h̄is partibus glorie corporū q̄ longe pre-
 cellunt naturalibus p̄fectionibus iporū.
 Sic imaginari et scire te oportet de glo-
 ria animarū humanarū.

Merito v̄o inuestigandū est de ip̄is
 m̄ sensib; humanis in quo statu q-
 busue dispositionibus futuri sint
 glorificatis animab; humanis atq; corpo-
 ribus Dico igit̄ quia glorificandi homines
 totaliter glorificabunt. Si em̄ oculi non
 glorificarent s; remaneret in ista miseria
 et passibilitate possent cecutire vel penit-
 excecari. Sic ⁊ possent surdescere hoies
 glorificati. Similr ⁊ sensum tactus cōtin-
 gere posset obstupescere vel extinguir ita
 non esset vera ac pura illa felicitas que tā
 tā haberet partem miserie. **A**mp. non
 se viderent inuicē glorificati hoies p̄hibē-
 te hoc subtilitate corp̄m ipsoꝝ quoniam qa
 nec aer nec ignis elementū visibilis est hic
 oculis humanis. p̄pter subtilitatem sub-
 stantie vtriusq; quato fortius igit̄ illa corpa
 glorificata non eēt ibi visibilia oculis hu-
 manis in ista imp̄fectione p̄manentibus
Amp. si electi dei atq; dilecti tunc fulge-
 b̄nt sicut sol iuxta p̄missionē p̄phetarū ⁊
 vtriusq; dictarū legū. s. hebreorū ⁊ xp̄ianorū
 non potuerūt homines glorificati se inuicē
 intueri absq; lesione visū suorū. Si-
 cut neq; modo solē. **A**mp. manifestū
 est tibi quia sola vigilia deficit visus hu-
 manus aut igit̄ erit somnus id ē dormitio
 ac cōtinuitate vigiliarū necesse erit caliga-
 re oculos hominū glorificatorū ⁊ tandem
 obtenebrari oīno. Q̄ si fuerit ibi dormi-
 tio erit ibi lassitudo ⁊ fatigatio nō erit igit̄
 v̄a felicitas. Necesse igit̄ ē oculos hominū
 glorificatorū glorificatos eē virtus vero vi-
 sibilis p̄fectio ē oculoꝝ. Quare necesse ē vir-
 tutem visibile in omnib; glorificandis ho-
 minibus glorificandā esse que igit̄ erit glo-
 ria illius si p̄ eam non vident hoies tunc
 eque longe vt p̄pe ⁊ equaliter remota vt
 p̄p̄nqua. **A**mplius. si nō omnia corpa
 eēt visui glorificato pura posset ha-
 bere impedimentū v̄tus visibilis in ope-
 rationibus suis retardatiōes multas atq;
 difficultates. Quare non eēt elongata in
 vltimitate elongationis a miseria quā h̄z
 hic. Non eēt igit̄ dispositio eius aut stat⁹
 aut dispositio glorie. Q̄ si dixerit quia re-
 tardationes hmoi ⁊ impedimenta mira-
 facilitate declinabit hoc est longe maiori
 q̄ posset hic declinare. Dico in hoc quia
 qui sic dicit glorie virtutis visibilis contra-
 dicit et remouet ab ea gloriam futuram.
 S; reuera potuit ei lōge minore miseria
 quā sic ea in qua nunc est hic. Qm̄ igit̄

declaratū est tibi per hoc et alia que p̄ces-
serūt homines glorificādos totaliter glo-
rificādos esse hoc que ita glorificādos
vt nulla eorū pars remaneat in miseria.

Amp. qm̄ ipse anime humane q̄ glori-
ficāde sunt totaliter glorificāde sunt hoc
est fm̄ omnes vires suas necessarie glori-
ficādi sunt oculi hominū et aures et vir-
tutes animarū sc̄z visibilis audibilis et ce-
tere exteriores non solū interiores et iam
audiuisti causam in hoc. Apparet iḡif ex
hīs quāto p̄stantior atq; sublimior ē visus
glorificat⁹ visu adhuc existente in ista mi-
seria et obnoxio tot et tantis passionibus
ac lesionibus.

Questionē autem habere videtur
difficile explicabilē quis modus
vel videndi vel audiendi vel aliter
sentiendi erit tunc hominib⁹ glorificatis.
Si enim p̄ passionē et immutatioēs or-
ganorū sensibilium. In huiusmōi autem
actionibus et passionib⁹ p̄pinq̄uitas et re-
motio sensibilium euidentē p̄stant impe-
dimentū vel adiuuant sensibilium em̄ que
p̄pinq̄uora sunt organis sensuū fortio-
res immutatioēs operantur in eis et vehe-
mentiores imp̄siones influunt et huic q̄
magis sentiri se faciunt remotiora. Et eco-
trario se habent. Quod si dixerit quis q̄a or-
gana sensuum a deo erunt purgata tunc
a deo q̄ facile immutabilia vt in quanta-
cunq; remotione a suis sensibilib⁹ immu-
tetur necesse habet dicere vt ex appropin-
quatione sensibilium augeant immuta-
tiones huiusmōi et p̄pter hoc tandem in-
ualecant in lesionem ip̄orum sensuum et
hec sunt in conuententia que remouit tibi
in precedentibus a sensibus glorificatis.
Dico iḡ quia facile est creatori ap̄d quez
nullomodo ē difficultas. Sic moderari
et mensurare immutationes istas vt nec
appropinquatioē crescant nec remotione
sensibilium minuant. Sicut em̄ multoci-
ens tenuit virtutem ignis vt omnino nō
combureret nec aliquatenus lederet com-
busibile in quo erat. Si cut modo vides
sepissime laxatum ardorē ignis vt influat
combustionē sup̄ ligna arida. Sic in be-
neplacito ipsius omni modo positum est
vt laxet virtutes sensibilium et resurgat mē-
sura qua voluerit ad faciendas immuta-
tiones in organis sensuum elongatione
et appropinquatioē eorū nec addente ali-
quid nec minnente. Hoc autem dico si be-

neplacitum eius est vt iste sit modus sen-
tiendi. Si cui autē videatur quia mensu-
ra huiusmōi erit in diminutioē sensuum
quantum ad operatioēs ip̄orum p̄pter
hoc quoniam maiores immutatioēs hoc
est excedentes mensurā huiusmōi errat
indubitanter nec attendit etiā ea que ma-
nifeste accidunt hic in naturis. Quidam
em̄ homines non vidēt subtilia nisi mul-
ta appropinquatioē eorū ad oculos su-
os et quibusdam necessaria est elongatio
earum ab oculis suis et adiuuat visus eo-
rum per illam. In lapideo qui dyamas
dicitur quāntūcunq; puus sit distincte ta-
men vidēt ibi forme multe sil. Quod ergo
mirum si modica immutatioē etiam cla-
rissime ac distinctissime videbuntur visi-
bilia in futura felicitate.

Si quis autē dixerit quia sicut tota
potencialitas virium animarum
humanarū exhibet et perpetuo ma-
nebit in futura gloria in vltimitate sue p̄-
fectionis et actualitatis. Sic et vires exte-
riores quib⁹ opantur anime humane p̄
corpora liberabūtur tunc a malo poten-
cialitatis et erunt in vltimitate p̄fectionū
suarum et in vltimitate actualitātū suarū
hoc autē est dicere quia vis intellectiua in
statu glorie future erit speculum in effectu
omniū intelligibilium et erit speculū in-
telligibile hoc est exemplū in effectu vni-
uersitatū intelligibilis. Sic vnaqueq; vis
sensibilis erit speculum in effectu omniū
suorum sensibilium. et p̄pter hoc non in-
digebūt organa sensuū vel vires sensibi-
les immutatioibus nouis quē admodū
nec vis intellectiua tunc quia dico q̄a ser-
mo iste non est improbabilis gloriā fu-
turam intelligentibus. Causa autē in hoc
est quoniam omnis imperfectio reuera et
omnis obnoxietas ad miseriam tollēda
est per gloriā futurā. Quod si passionibus
istis et immutatioibus obnoxie essent vi-
res predictę multe imperfectiones remane-
rent apud eas ex quibus vna est quia nō
omnia visibilia viderent glorificati homi-
nes simul et non viderēt ea que essent p̄
eos. sed tantum ea que essent ante. quare
viderent particulatim vnū post aliud si-
cut et modo. **A**mplius. iocunditas seu
delectatio que tūc erit ex visu esset frustra-
tim atq; particulatim et non esset tota si-
mul. **A**mplius. deperiret particulatim si-
cut et generaret quoniam cum desinerent vt

deri quedam visibilia pertret delectatio que foret ex visione eorum. Non congruit autē gaudijs nullomodoꝝ q̄ alia eorum pereat vel aliquid ex aliquo eorum. Congruit igr̄ iste sermo vt dixi glorie atq; perfectioni viriū predictarū. Querat autem fortassis aliquis de virtute gustabili ⁊ virtute tangibili et etiam odorabili. Si qua erit earū operatio vel vsus in futura gloria et reuera non est tibi dubitandū quia vires ille non recedent ab animabꝝ hūanis. Sed operatio virtus gustabilis que gustatio siue comestio est cum non sit necessaria nisi ppter nutrimentū et restorationē corpis non erit ibi necessaria. Sicut neq; operatio virtutis generatiue que generatio est. liberabuntur autē iste vires a miserijs in quibꝝ modo sunt. Tu enim vides qualiter hic affligitur virtus gustabilis fame ⁊ siti malisq; saporibus. De vi etiam generatiua notū est tibi que tormēta paciatur hic ab ardoribus concupiscentiarum et libidinibus ab hīs igitur erit libera tunc et immunis et erit decor eius et gloria castitas inuolabilis. Sic non est tibi dubitandum quin ornatur tunc ⁊ glorificetur virtus gustabilis sobrietate ⁊ abstinentie que illi glorie congruat si p̄has est eas sic nominari. Non em̄ sobrietas aut abstinentia aut minꝝ virtutes sunt aut minus arma animarū humanarū in pace spiritali q̄ in bello ⁊ hoc est qm̄ non solum arma sunt sed etiam ornāmēta ⁊ pulchritudines animarū mirabiles ac desiderabiles. In eo igr̄ q̄ virtutes q̄ ornāmēta q̄ pulchritudines animarū vsus earum manifesti sunt in statu beatitudinis illius animas em̄ fortificant vt virtutes ornant eas ⁊ decorant vt ornāmēta et pulchritudines. Verum qm̄ par illa bella non habet nec ad illam attingere bella possibile est vllō modoꝝ in eo q̄ arma nullus est vsus earum hoc est dicere nullus est vsus p̄tectionis earū nullus vsus impugnationis hū enim sunt duo vsus armorum in eo q̄ arma sunt.

Reuertar autē paululum ad ea que precesserunt et dicam quia reueras felicitatis illius ⁊ glorie ppter elongationē suam a consuetudine nostra et a rebus seculi istius non est facile vt inueniantur per vias p̄bationis ad certum et liquidum per singula. Sed indubitan

ter verum est q̄ felicitas illa nullam secpacietur miseriam in glorificatū nullā imperfectio nē que dedecet aut non deceat homines glorie illius. Utrum autē vires sensibiles sic perficiende sint quemadmodum audiisti an alio modo creatori et q̄bus reuelare noluit noto nobis autē adhuc innoto cū ex sermonibus p̄phetarū vel alijs sermonibus autenticis p̄spiciūz non sit non facile affirmandū est Si quis autem dixerit quia sicut nihil corruptibile habet vita illa glorie ita nihil habet etiā corrupens vel corruptiuū verisimile p̄culdubio dicit. Scio em̄ multas ⁊ maxie in rebus diuinalibus ad modicū exercitatos non facile posse videre q̄ omnia visibilia simul videantur in effectu visione lucida et distincta Similiter ⁊ q̄ omnes armonie omnesq; concentꝝ delectabiles actualiter simul audiant ⁊ sub distinctione clarissima non minus eis incredibile videtur. Tu v̄o audiisti quid rationis habeat. Ineternū igitur causa exercitatiois ista teneas donec per me vel per aliū acquiratur tibi certitudo rerum huiusmodi Non em̄ parum habet admiratiois aut questionis an armonias habeat ⁊ concentus delectabiles vita glorie illius ⁊ tu scis quid senserit Aristoteles de sonis ⁊ generatione ipsorum quāq; autē plato posuerit armonias in celis mobilibus. In celo tamen immobili ponende non sunt et fm̄ ipsum ppter motum enim ipsorū posuit in celis armoniā. Tu autē iam audis sermones hominū de cantibus angelorū Audis etiam sermones p̄phetarū et maxime p̄phetias ch̄stianorū de hīs ⁊ reuelationes que apud eos sunt de quibus iam sepe dictū est tibi per me quia valde vtile ē videre eas et sepe inspicere. H̄z etiā q̄stionē q̄ future sint ibi armonie ⁊ voces hoīm vtz vniuoce vocibus q̄s hēmus hic et vtz pueniat eis ratio quā posuit. Arist. vocis q̄ est dicere an sint vniuoce voces ille vocibus nostris. Generaliter ergo scito quia delectationes sensibiles hoc est p̄ sensus quecunq; erunt ibi non erunt sensibiles per modum quo hic q̄ est dicere quoniam non stabunt anime nostre in rebus sensibilibus neq; herebunt eis p̄ delectationes istas Sed magis erunt ei vie ad bonitatem pulchritudinē atq; suauitatem creatorū omnes bonitates pulchritudines atq; suauitates creaturarū. Tunc

enim iuxta sermones sapientium et sanctorum creatorum omnes glorificatis hominibus intuentibus et sentientibus eas manifeste apparebunt vestigia vie intus et signa creatoris ducentes ad ipsum et ostendentes ipsum et hic est error quo gens sarracenorum inuoluta est miserabiliter et se ducta quoniam sic se credunt esse delectandos in rebus sensibilibus et per sensum delectabilibus sicut delectari se sentiunt hic cum indubitate res sensibiles et per sensum delectabiles non detineant tunc animas glorificatas hominum quin potius ducant eas et transferant in creatorem et propter hoc quod maxime delectabit homines glorificatos in creatoris erit ipse creator et forsitan quod proprie ac per se quemadmodum inuestigis et alijs signis cum sint delectabilia per ea solummodo quorum vestigia vel signa sunt illa proprie et per se delectant quorum signa vel vestigia sunt et forsitan non est delectatio veri nominis aut vere rationis quam gens sarracenorum somniat aut que inebriantur et captiuantur anime stultorum hoc autem erit tibi manifestum cum rationes seu definitiones delectationis consideraueris. Delectatio enim est apprehensio ut ait quidam ex philosophis virtuti apprehendenti Rectius autem diffinitur delectatio coniunctio conueniens puenientis cum conueniente. Jam autem alibi didicisti per me quia coniunctiones animarum nostrarum cum sensibilibus delectabilibus in ista miseria neque naturales sunt neque conuenientes cum sint abusive et adulterive hoc autem est quoniam sicut amor propter se ab animabus nostris non debetur nisi creatori. Sic delectatio debet esse eisdem per se aut propter se nisi in illo aut per illum. Et cum ymaginatus fueris animas ex omnibus modis suis bene dispositas atque perfectas inuenies hoc euidenter quod omnia delectabilia vite sunt ei ad creatorem et nullus finis et propter hoc in nullo eorum stat hoc enim reputat abusione finem habere viam vel viam habere finem. Similiter et adulterinum cum amorem suum et amplexus suos spirituales per se atque finaliter sciat se non debere nisi creatori que etiam omnis anima erudita non dubitat esse sponsus suum secundum id totum quod est in ea est nobile atque sublime hoc autem est totum quod precellit brutis animalibus et hoc est tres vires superiores nobiles ipsi

anime rationalis et de hoc plura per me in alijs tractatibus didicisti et quia philosophi multi in hoc leuiter errauerunt ponentes naturales et veras esse delectationes istas abusiones et adulteria.

Nunc autem reuertar ad id a quo tam longe digressus sum et dicam quod gloria animarum humanarum quantum ad exteriores siue inferiores simul vires suas siue sit per modum illum perfectionis quo omnia visibilia delectabiliter videantur per modum quo dixi videlicet ut vestigia creatoris ut vias ad ipsum ut signa et nutus ipsius et ut refulgentiam quandam bonitatis pulchritudinis et suauitatis ipsius siue sit per modum alium congruentem beatitudini illi future qui nec impedimentum habeat nec retardationem nec difficultatem ullam nec periculum a lesionibus virium illarum aut organorum suorum hoc enim congruit felicitati illi videlicet ut ad ipsam non attingat lesio vel corruptio ullo modo non video errorem vtrilibet dicatur nec adhuc manifesta est certitudo in altero istorum vel sermonibus authenticis ut predicti nec probationibus. Veruntamen primum istorum duorum magis philosophicum est et magis congruens perfectioni illi future. Secundum autem minus eruditus credibilis sed vtrum duorum verum sit propter nouitatem diffinire superse deo Tu igitur ex hijs que audiisti ymaginare et considerare veritatem future glorie tam in corporibus quam in animabus et reminiscere quia quatuor tibi posita sunt in precedentibus velut partes quatuor glorie future corporum. Expeditio scilicet siue agilitas impassibilitas subtilitas cui non obsistit soliditas aut duricia corporum aliorum deinde claritas que vtrum sit vniuoca claritatibus mundi istius magis est disputabile quam perspicuum. Non est autem propositum meum hic stabilire que expresse non continentur in sermonibus authenticis aut que expresse in eis declarari euidenter non possint. Exposite etiam sunt tibi quatuor cause propter quas spiritualia dicuntur corpora glorificata et hoc est quantum per illas multa similitudine spirituali nature approximat. Exposui etiam tibi primum mihi possibile fuit qualiter et quibus oculis visibilia futura sint ex quo apparere tibi debet qualiter etiam tangibilia seu palpabilia et quibus seu qualibus tactibus. De

Partis prima de vniuerso.

modulationibus autem et armonijs quales
ibi future sint. **M**anifestum est indubi-
tanter quia spirituales ibi erunt quales autem
ipse sint et quales future referuo tractatu
de substantijs spiritualibus qui sequetur istum
De corporalibus autem modulationibus et
gesticulatiõibus et de choris siue choreis
quas ibi futuras multi credunt determinã-
dum est ex alijs et per alia quonia pcul-
dubio ante ea perscrutandum est an possi-
bile sit ibi fore motum corpalem. Si enim
non est possibile ibi esse motum impossibi-
le est ibi esse cantiones aut gesticulatiões.
Cum gestulatiões euidenter motus sint
modulatiões autem corporales non vide-
antur nisi per motum posse fieri villo mo-
dorum. Hanc igitur questionem videlicet an
motum possibile sit ibi esse persequar in se-
quentibus primũ aliquibus dictis de
natura seu dispositione corporum eorum quod
damnandi sunt et de corporibus paruolo-
rum qui absque remedio originalis corrup-
tionis et immundicie decesserunt. Dico igitur
quod corpora damnatorum immortalia erunt
vt iam audiisti alioquin non eẽnt susce-
ptibilia cruciatibus perpetuis. **A**mp. nu-
trimento non indigebunt cum in consump-
tibilis futura sint. Si enim locum haberet
apud ea consumptio nutrimento restau-
rabilis essent necessario mortalia et hoc e-
quoniam continuo defectu seu consumpti-
one tandem necessario morerentur. **Q**ui
dixerit quis quia ista duo sunt partes cor-
porum glorificatorum tu vides ex his que
dicta sunt. quonia ista consumptibilitas
non excludit miseriam. ymo est in extrema
miseria et verisimile est etiam quod non ex-
cludat miseriam; fame et sitis quoniam iustissimum
est vt quemadmodum peccauerunt virtute
gustabili per eandem torqueantur et quem-
admodum peccauerunt in gluuie ciborum et in-
gurgitatione potuum fame et siti contrarijs
crucientur. Verũtamen possibile est om-
nipotenti creatori igne illo de quo supra
mentionem feci tibi eos in faucibus et li-
guis sufficienter punire. De agilitate vero
vel mobilitate huiusmodi corporum non ali-
ud apparet ad presens nisi quod non est ibi ne-
cessaria quantum ad diuinam iusticiam quo-
niam magis decet corpora huiusmodi hominum
detineri grauata et illigata supplicijs quoniam illa
agilitate quoniam audiisti superius ad loca
varia euagari presertim cum de carcere in-
fernali eis exire nec liceat neque etiam con-

ueniat. De coloribus vero eorum verisimi-
le est vt tales quod congruat deformitati ani-
marum eorum videlicet thetri et aspectu hor-
ribiles vt quemadmodum imitati sunt per-
uersitate malignos spiritus et horribiles.
Sic et eos penali deformitate et aspectu
horrifico imitentur.

De corporibus vero paruulorum quos
prenominavi tibi multas habet que-
stiones quas nusquam credo determi-
natas vel etiam propositas. Et prima est vt
in eis dispositionibus resurrectura sint in
quibus ex hac vita decesserunt. Videlicet illa
infirmitate seu debilitate in qua erant
quando decesserunt et in illa desipientia qua
nec loqui poterant nec intelligere quicquam
aut si forte corpora eorum cum sint immorta-
lia futura erunt et impassibilia et hoc idem
debet esse tibi clarum ex his que preces-
serunt quia nulla pena actuali punibilia
erunt sicut nulla culpa actuali tenebantur
cum hic viuerent hoc autem ita eẽ cogitue-
ritas iusticie creatoris que non permittit ali-
quem actualiter puniri quod actualiter non
peccauit. Si enim in desipientia et purilitate
in qua erant incunabulis vbi et decesse-
runt permanerent multa inconuenientia se-
querentur. Primũ quidem quonia vita eo-
rum ociosa videtur et omnino inutilis. De-
inde nisi immortalitate firmes villo modo
durabilis. Tercio vtus tam spiritualis quam
corporalis esset omni perfectione naturali pri-
uata in eis propter hoc et alia verisimilius
est in ea perfectione naturali secundum cursum mise-
rie istius et in virili etate hoc est imperfectio-
ne virilis etatis quoniam adepturi erant si tantum
viuerent et hoc eis prestabitur diuine largi-
tatis beneficentia vt sic impleatur decore et per-
fectio humani generis quantum diuina iu-
sticia patitur. Nec est mirabile si perfectiões
quam largitur erat eis creator pro successibus
etatum et temporum si eousque viuerent ipso
resurrectionis momento eisdem largiatur et
ita requirit ipsa miseria paruulorum vt defe-
ctus adiumentorum nature diuina bonitas
suppleat et quod naturalibus nutrimentis et ad-
iumentis acceptura erat natura hoc vtus
creatoris illis deficientibus largiatur. Similiter
et de perfectibus atque perfectionibus anima-
rum vt eis in resurrectione tribuantur quas
si usque ad virilem etatem viuerent obtinerent.
Verbi gratia naturalẽ prudentiam et simi-
les perfectiones quas virilis etas habere
naturaliter consuevit. Si quis autem que-

rat de artificijs et magisterijs dignitatibus et potestatibus que omnia forsitan obtinissent in vita ista si in ea tanto tpe permansissent. Rñdeo duobus modis. Primum quia non est certum quia aliquis earum aliqđ ex huiusmodi artificijs seu artibus magisterijs aut dignitatibus obtineret etiā si tam diu in vita ista permansisset et hoc vti quod tunc certum erit quoniam manifestum erit tunc diuinam prudentiam aliter de hominibus muneribus ordinasse. Secundo respondeo quia magisteria et dignitates et artificia distribuit bonitas creatoris ad communes utilitates hominum quod ex inde apparet quia homines se inuicem indigent propter huiusmodi artificia et officia. Quis enim est qui textore et artificio texture non indigeat. Similiter fabro et arte et fabricandi. Magistratibus autem potestatibus iudicibus aduocatis et bellatoribus quantum res humane indigeant quis non videat. Per hos et iusticia et pax et fit et seruetur inter homines per quas potissimum bene est hominibus bene in quibus secundum naturam. Sicut et contraria videlicet bella lites et iniusticia res humane perturbant atque confundunt ipsamque vitam humanam destruunt propagationem etiam et educationem generis humani multipliciter impediunt sicuti nosti.

Quoniam autem multa in hoc capitulo aggregata sunt tibi quedam de beneficentia largitatis creatoris quedam de rectitudine iusticie ipsius. Quedam vero de perfectione et decore status vniuersalis generis humani videlicet quia vltimitas pulchritudinis ipsius est in qua euidenter apparet beneficentia largitatis creatoris et rectitudo iusticie ipsius et perfectiones nature humane prout conueniens est bonitati et iusticie creatoris. et dictum etiam est tibi quod genus humanum est in istis dispositionibus prout decet magnificentiam et gloriam creatoris et hic est status eius optimus atque pulcherrimus utpote sapientie et bonitati eius conuenientissimus et per hoc clarnit tibi resurrectio mortuorum tam maiorum quam bonorum tam paruulorum quam magnorum. Tuum erit de cetero ex hijs studio se ac diligenter considerare an per hec omnia sufficienter declarata sit tibi renouatio vniuersi corporis futura in ea parte sua que genus humanum vocatur siue vniuersitas hominum et siquidem acquisita est tibi certitudo huiusmodi renouationis per hoc

et destructi errores contrarium gratie tibi et mihi agende sunt bonorum omnium largitori. Alioquin saltem vie tibi multe a parte sunt et inicia tradita per me quibus et perscrutatus inuestigare et facilius inuenire super rebus a consuetudine nostra tam longe distantibus poteris veritate. Ego vero propter distractiones occupationum permiserunt secundum possibilitatem meam desiderio tuo curavi satis facere in hac parte et certum est mihi quia exercitatis in rebus diuinis atque philosophicis et veritatibus salutiferis amatoribus sufficiunt que audisti. Consequenter igitur persequar alias que restant de questionibus que circa hec sunt. Quarum prima est de reliqua parte vniuersi corporis an et ipsa renouationem vel meliorationem receptura sit. Scito igitur quia sermones prophetarum hebreorum hoc vident inuenire prophetie vero christianorum expresse hoc testantur. Uidi inquit vnus ex prophetis eorum celum nouum et terram nouam. Primum enim celum et terra abiit. In ipsa lege hoc doctrina christianorum multa de hoc et clara testimonio de ista renouatione poterit inuenire. Quod si quis dicat quia celum et terra incorruptibilia sunt et immutabilia. Respondendum est ei quia nihil habet omnia hec nisi quod acceperunt ex solo beneplacito creatoris nec stant nec permanent nisi eo conseruante et retinente. quemadmodum ipse etiam plato testatus est dicens ex persona creatoris loquentis ad eos et dicentis natura quod dem nos dissolubiles me autem sic nolente indissolubiles. Nulla igitur necessitate nec prophetica est omnipotens voluntas creatoris a renouatione et melioratione celorum et celestium corporum. Jam autem testificati sunt prophete quia et terris et fluminibus et vegetabilibus atque animalibus et melius et deterius fuit propter homines. Certum etiam factum est hoc experientia multiplici quia et celi non dabant pluuiam neque rorem aliquando propter malitiam hominum et sicut dixit propheta hebreorum terram fructiferam dedit in saluginem a malicia inhabitantium in ea. Audiuisti etiam famosissimas subuersiones ciuitatum quod et totius regionis illius exterminium et qualiter cum esset ante sicut paradusus dei facta est postmodum vastitas horribilis. Note et sunt tibi plage egypti antice quibus percussa est a creatore et in fluminibus conuersione. Et san-

guinem et in terra vastatione locustarum
et in aere tenebris palpabilibus. Sic et con-
trario iuxta testimonia prophetarum terram
siue aquam credit creator in exitu aquarum
et fertilitatem terris et vegetabilibus dedit
multotiens et reddidit. Si igitur propter pau-
cos electos et dilectos suos et breuem habi-
tationem eorum super terram beneplacitum fuit
bonitati creatoris sic meliorare et ornare
terram et congrua sibi venustate vestire pro-
pter modicum et paucis temporis seruitium quan-
to fortius propter incomparabiliter plures ele-
ctos suos et dilectos et incomparabiliter meli-
ores quam esse possent hic erit beneplacitum
eiusdem decorare celos et stellas et lumina-
ria que ab inicio mundi seruiuerunt eis et tam
multiplicibus seruitijs. **Amp.** si benepla-
citum fuit creatoris declarare habitatio-
nem electorum suorum tam breuem tanquam mo-
dici temporis in terra quanto fortius deco-
rabitur celum propter inhabitationem eorum
perbennem. **Amp.** si verum est iuxta testi-
monia prophetarum quod cetum electorum habe-
at creator tanquam sponsam suam spiritualem.
Nemo autem regum vel etiam inferiorum ho-
minum est qui domum suam non preparet et ex-
ornet quanto creator sponsam homini in effa-
biliter amplius sibi dilectam introducturus
in palatium illud preclarum atque magnificum
et in thalamum illud secretissimum incogita-
bilis felicitatis introducturus non predeco-
rabit et preornabit preter solitum decorem.
Amp. quis regum in coronatione vnius si-
lii sui non preparet et ornent atque decorent pa-
lacium suum nouo decore et ornatu. Quan-
to fortius igitur creator innumerabiles filios
adoptionis et gratie sue coronaturos pala-
cium illud nobilissimum ac preclarum in quo
cum eo regnaturi sunt et sessuri in gloria fu-
tura nouo decore et ornatu faciet solito spe-
ciosissimus propter honorem et gloriam ipso-
rum et suam. Quod si dixerit quia longe secus est
in natura quam in gratia quia incomparabiliter
plus diligitur filius nature quam filius gratie.
Verum indubitanter dicit quia indubitanter
super omnem compensationem et etiam cogitatum
maioris glorie est et habet apud patrem fi-
lius nature quam filius gratie. Veruntamen
non est secus in hoc quoniam et coronationis na-
ture et coronationis gratie debitum et sequela
fit decoratio homini et ornatus palacii. Si
vero dixerit quia tanta est speciositas atque
preclaritas celestis illius palacii ut coronatio
regum huiusmodi maiorem merito non re-

quirat. Dico quia maiorem requirit quan-
tatum illa sit et hoc est ex congruentia ho-
noris et glorie coronantis. Decet enim regem
et dominum seculorum ita facere ut dixi et
iudicium huiusmodi est naturale exemplum
quod posui tibi de regibus et inferioribus or-
dinibus. Non enim ociose aut frustra pin-
git exempla natura exempla huiusmodi
in manifesto. Sed obedientia causam quam
dixi auencebron. Scito in gens quia ma-
nifestum est iudicium occultum. **Amp.**
si propter hospites et aduenas fit appa-
tus huiusmodi domorum ut honorifice ac
festiue recipiantur et hoc ab hominibus ex
modica virtute hospitalitatis quid ab il-
lo patrefamilias creatore videlicet cuius
largitas ac liberalitas est in vltimitate per-
fectionis et hoc pro electis atque dilectis.

Amp. cuius eos gratia adoptionis
honorauit quo honore in creatura maiore
cogitari non potest quo modo honores
minores et compensatione istius nullus non
eis impendet. Vides igitur quoniam recte sen-
serint et docuerint sapientes christianorum
qui celos et stellas atque luminaria re-
munerandos esse dixerunt pro seruitio quod ele-
ctis impenderunt tam illuminando quam tem-
perando et aptando habitationem eorum ter-
renam remunerandos in quibus ob gratiam id
est ob amorem et honorem ipsorum. Quod si
dixerit quis quia nobiliores sunt celi stelle
et luminaria quam homines et propter hoc indi-
gnum est ut eis fuerint et ut motus eorum
et alie operationes propter homines fuerint
quemadmodum dixit anicena quia res igno-
biles seu minus nobiles non debent esse
cause rerum nobiliorum. Dico igitur quia
manifestus est error eorum in hoc. Vide-
mus enim euidenter quia homines seruiunt
ceteris animalibus ut pastores ouium ouibus
et pastores equorum equis et ita de
alijs et quod magis est artifices omnium artifi-
cium artificijs non solum in fabricando
sed etiam decorando et exornando sed
etiam in conseruando et custodiendo illa
ipsi est reges et principes ceterique rectores at-
que doctores qui vident dominari subdi-
tis suis serui eorum sunt seruietes eis in
officijs a quibus huiusmodi denomina-
tiones habent et ista nomina que audi-
uisti et cetera omnia huiusmodi nomina
sunt officiorum atque seruitutum. Verum
enim nihil aliud est quam seruus iusticie
et propugnacionis pro subditis et propter hoc ex-

igitur ab eo iusticia quæ admodum a seruo debita opa. Unz vsualiter dicunt reddere iusticiam siue iura quæ admodum serui debitas opatiões. apparet eci dubitater tibi per hmoi exempla z similia quia nõ est in cõueniens vt res nobiliores seruiat minz nobilibus. Ex quo manifestũ est tibi qa verus e fmo qz quicũqz voluerit maior in ter hoies fieri necesse hz eẽ omniũ seruus

De mundo sublimari.

Equitur aut post hoc vt psequar tibi de mdo sublimari quẽ status habitus e tuc. Dico igr ia p̄mis quia necesse est ea elemẽta pacem habere inter se et vt non sit amplius pugna et conflictus inter ea. Causa autẽ in hoc est qm̄ pugna hmoi z conflictus non e apud elementa nisi ppter generationẽ generabilium et corruptibilitũ que sunt sub spe- ra lune. Quia igr cessabit generatio cessabit etiã z corruptio vt iam patefactũ est tibi z patefiet tibi per remeozatiõz aliqũ que precesserũt. Cum em̄ animalia z vegetabilia. Sillr metalla et alia quibz vtũtar homines in habitatiõe ista non sint necessaria nisi ppter ipsos translatis autẽ hominibz in loca phenniũ habitatiõnũ suarum cessent vtilitates reruz huiusmõĩ necesse e cessaturam tunc generationẽ et corruptionẽ ipsarum. Qz si dixerit quia ignis non potest manere ignis z nõ pugnare cũ aqua quãqz hoc sup satisfactũ tibi debeat esse ex p̄cedentibus. Reminisci tamẽ debes qualr olym in egypto ignis in aqua magis ardebat qz extra aquam. Reminisci etiã debes eius qz audiisti p me quia philozophi plus attribuerũt naturis causalitatis atz influentie qz veritas habeat. Non em̄ naturas sic dimisit sibi ipis creator benedictus vt earũ virtutes z influẽtias nõ omnino i beneplacito suo retinuerit atqz posuerit et hoc manifestũ est ex miraculis hebreozũ antiquis que iam diu est penitus cessauerũt apud eos ppter infidelitatẽ et maliciã eozũ. Sillr et ex miraculis xpianozũ que a tempe incepte legis et religionis eoz incepterunt z adhuc nõ cessant tibi poterit elucere. Nec attendas sermonibz philozophoz in pte ista nec etiã in alijs si vis eruditus esse et absqz errore in rebus diuinalibus nisi q̄tenus eos cõcordare inuenerũt fmonibz pphetaz z alijs sermonibus autenticis. Mirabilia em̄ creatoris que miracula nõ

minatur aut oĩno non credidisse et hec e causa ppter quã errauerunt in naturis z earum vtutibus errore quẽ dixi tibi. Ex q̄ etiam in alios errores plurimos incidũt.

De p̄tereas aut quia qui ponũt generationẽ elementoz q̄tuoz factã per motũ celozum cõseruari qz ea p̄ motum eundẽ videantur cogi concedere qz cessate motu celoz cesset ex necessitate esse q̄tuoz elemẽtoz. Causa em̄ conseruatiua cessate cessare necesse e esse qd per eam p̄seruabatur. **A**mp. si q̄tuoz elementa nõ erant nisi ppter generabilia q̄ generabant ex h̄is cessante igr generatio ne vident et ipsa cessatura. **A**mp. qz vsus vel vtilitas virtutũ elementariuz in statu futuro qz e dicere quis vsus caloris aut frigiditatẽ in statu illo. **A**mp. si terra renouãda est z acceptura decorẽ z ornatum perpetuũ quid fiet de alijs elemẽtis.

Amplius. q̄tuoz elementa que sunt partes domus creatoris que totus mundus est. Si domus hec renouãda decorãda et ornãda est quõ in vetustate sua p̄ ista remanebit. Et de terra quidez aliqui ex sapientibz ch̄istianoz dixerunt qz graminibus semp virentibz z floribz in marcessibilibus perpetuaqz vernãtia z amenitate instar paradysi terrestris decorãda est z ornãda. Nec habet dubitationem apud intelligẽtes quin ornatus hmoi et perpetua cõseruatio ipsius possibilis sit creatori. De alijs aut elementis nec perspicuũ est ex sermonibz autenticis nec metũ est nouũ aliquid hic ponere scd veterem veritatẽ quam creator p̄phetis z p̄phetarum sequacibz innotuit q̄ntum mibi possibile e astruere. Verissimile autẽ est nubes et nebula pluuias niues z grandines fulgura z tempestates ceterasqz hmoi imp̄fiones quibus aer deformati videt cessaturas esse et ipm̄ aera decorandũ esse puritate. De aqz nõ nec lex nec doctrina ali cuius legis quẽ status habiture fuit aliqd statuit cui declarationẽ me intendere oporteat. Qz si quis ornatiũ aquarum dicat p̄fices z alia animalia que generant in aqz z viuunt in eis. Dico qa similitẽr idem p̄t dicere qz ornatus terre e animalia terrestria et vterqz ornatus reuera pulcherrimas atqz nobilissimz et nec terra nec aq̄ potest habere p̄stantiorẽ. Quia igr non p̄t hoc esse nisi alterutro duoz modoz videlicz vt immortalis sint vtrazqz animalia

terrestria scz & aquatica aut vt cōtinuet
 imppetuum generatio & corruptio. **N**ul-
 la autē apparet vtilitas immortalis vite
 animalium ea em̄ que ad esum & victum
 hominū tantū vtilia sunt p̄ mortē vtriq;
 vsui deseruiūt ad euectiōes v̄o & medici-
 nas nulla erit vtilitas eoz cum glorificā-
 dorum hominū corpora nulli onerivel te-
 dio sint eis futura cū labores & lassitudinē
 ap̄ eos felicitas illa p̄cul ab eis in acces-
 sibiliter faciat. **M**edicinē v̄o nullus loc⁹
 ibi ibi eē poterit vbi nec morbi nec vulne-
 ra vbi tanta felicitas firmitas vt conforta-
 tionē vel meliorationē non recipiat. **C**or-
 pora quoq; dānatorum miseria omnino
 immedicabili & irremediabili teneantur.
De corporibus v̄o paruuloz qui actuali-
 ter non peccauerūt dum hic viuerent qm̄
 immortalitate stabilienda sunt & diuine p̄-
 tectionis impassibilitate numianda. Sic
 dixi & quali dixi. **M**anifestū est q̄ nul-
 lus vsus animalū apud ea locum habe-
 bit. **Q**uapropter cōsequens ē q̄ si p̄pter
 vsus & vtilitates hominū solummodo
 vel creata vel creanda eēt hm̄i anima-
 lia. **C**onsequēs ē ea nec debere nec posse
 esse cuz vsus isti & vtilitates cessauerint q̄
 vero p̄pter vsus & vtilitates hominū cre-
 ata sunt ipsa natura testificat que homi-
 nes omnibus vti docet & suggerit.

Si v̄o dixerit quis generationē et
 corruptionē animalū cōtinuen-
 dam esse imppetuū ne habitatio-
 nes iste terrarū scz & aquarum & aeris va-
 cue sint & p̄petua ociositate inutiles. **R**e-
 minisci debes eoz que precesserūt in isto
 tractatu quoz vnum ē quia necesse est fi-
 niri generationē et corruptionem aliasq;
 mutatiōes omnes & motus qui in tpe ha-
 bent fieri finiri & cessare cum tpe & diffini-
 tione t̄pis non est tibi relicta dubitatio.
Aliud vero est quia generatio animalū
 cessatura est ex necessitate cū eius omnis
 vsus & vtilitas cessabit. **N**ī si quis dixerit
 q̄a depurabit aqua. quēadmodū et aer
 depurabit inq; ab immundicijs suis que
 sunt aliene cōmixtiōes nō im̄ p̄babiliter
 dic̄ neq; incredibile est eā esse largitatem
 & magnificentiam creatoris vt electos suos
 atq; dilectos non solū in seip̄is sed etiam
 in oibus suis hoc ē quibus in obsequiū
 creatoris benefi sunt honorificet atq; re-
 muneret quēadmodū supra dixi de ipsis
 corpibus & corporalib; virtutibus animaz

hoc est quibus opantur per corpora p̄p̄
 hoc igr̄ non immerito sentiunt doctores
 xp̄ianoz extendendā esse mercedē siue re-
 muneratiōē largitatis creatoris non so-
 lum in seruitores ip̄ius. **S**ed in ea etiam
 qbus bene vtendo eidē laudabiliter ser-
 uierunt & p̄pter hoc in terras & aquas et
 aera quasi non frustra neq; inuanū tot &
 tāta cōmoda siue seruicia electis & dilectis
 dei aer aque et terre impēderint qm̄ p̄t
 decet largitiōz creatorū magnificā inde re-
 munerabunt. **S**i v̄o dixerit quis q̄a fm̄
 hanc rationē & causam extendendā est re-
 muneratio siue merces in alia animalia
 & etiā in vegetabilia **R**ūdeo q̄a non sunt
 receptibilia remuneratiōis cum irresurgi-
 biliter mortua sint & irrepabilr corrupta
Si v̄o dixerit quia resuscitari debent vt
 sibi congruente remuneratiōē recipiant
Dico q̄a ne hoc possibile ē quia nec aq̄
 nec terre ea capere possent. **E**t iam alias
 patefactū est tibi nec possunt nec eē debēt
 per hennes & multe vie ad declaratiōem
 hm̄i ostense sunt tibi. **A**ttēde autem q̄a
 quēadmodū nō eēt nobis in vegetabilis
 status vniuersi corpe nec etiā status gene-
 rabilium & corruptibilū anteq; eēt. **S**ic &
 multo minus in vestigabilis ē nobis sta-
 tus eiusdē futurus post cursum expletū p̄-
 sentē & hoc est q̄ incorpabiliter admirabi-
 lior ē. **I**nuestigabile vero intelligo ad cer-
 tum et liquidū. **M**axime cum de ingenio
 suo in talibus nemo aliq; nisi temere as-
 firmare possit nisi ea q̄ sermonibus auten-
 ticis expressa sunt aut ex hīs euidenter se-
 quunt̄ aut saltē non p̄radicūt et in asser-
 tionibus etiā taliū nisi vel necessarijs vel
 multū verisimilib; p̄bationibus non est
 aliquid affirmandū

Quod hec at reuertar ad inuestigā-
 dum de motu vtrū futurus sit in
 statu illo futuro. **D**icam igr̄ in pri-
 mis quia si motus ē ibi futurus necesse ē
 ibi futurū eē t̄pus. **T**u aut iam adiūisti
 remotionē t̄pis in p̄cedentib; q̄ ex neces-
 sitate sequit̄ remotiō motus & omniū mu-
 tationū que non habent fieri nisi in tpe.
Amp. si non p̄t ibi eē motus erūt igr̄
 hoies glorificati mobiles & hoc vides esse
 nō leuis miseria. **A**mp. sanū corp⁹ sa-
 na mebra & incompatibiliter fortiora maḡ
 q̄ expedita q̄ possint eē hic quis phibe-
 bit moueri. **I**n hoc ergo r̄ndendū vides.
Si q̄s dicere voluerit q̄ mor⁹ nō erit ibi

q̄ motū nō p̄hibet infirmitas aut debili-
 tas corporum. S̄ ipsa dispositio status il-
 lius qui erit eternitati similim̄ que non
 p̄mittit ibi eē prius et posterius nec p̄tinui-
 tatem successiuā v̄llo modoꝝ. Sicut in p̄-
 cedentibus didicisti. Adiuuat aut̄ respō-
 sionem istā perfectio status illius p̄ quas
 prohibita est omnis indigētia ab illo. Et
 iam patefactum est tibi in naturalibus q̄
 motus elemētōꝝ et omniū animalium alio-
 rumq̄ elemētōꝝ ex indigētia ē seu ca-
 rentia. Indigētia autem et carentia per-
 fectio status illi omni modo remouit ab
 illo. Quod si dixerit quis quia hoc non h̄z lo-
 cum immotibus celoꝝ et celestium corpoꝝ
 q̄m̄ per illos non intendūt celi vel celestia
 corpa p̄sulere aliq̄b̄ indigētijs suis vel ca-
 rentijs. S̄ ipsi motus p̄fectiōes sūt q̄s itē-
 dūt nō effugit q̄n̄ et ipsi motus h̄mōi ex ca-
 rentia vel indigētia sunt cū ip̄os intēdāt p̄-
 fectiōes et ip̄is p̄fici querāt. p̄fectio em̄ oīs
 ex indigētia et imp̄fectiōe querit. Si vero
 dixerit quia quidā motus sūt velut iocun-
 de deambulationes q̄ interdū sūt nō ex
 indigētia aliq̄ vel ex necessitate quēadmo-
 dum venatorie exercitationes nō ex indi-
 gētia tibi sūt a potētib̄ et magnatib̄ sed
 causa iocūdatiōis t̄m̄ et sic se h̄z in oībus lu-
 dis et imodulationib̄ q̄ causa delectatio-
 nis querūt et sūt. Dico in hoc q̄ p̄mo iste
 ē sermo hoīs nō exercitati i reb̄ naturali-
 bus et etiā nō intelligētis seip̄m. Indigen-
 tia ei et carētia voluptatis idigētia et caren-
 tia sūt veri noīs et vere rōnis nec querunt
 nisi ab indigētib̄ illis et carētib̄ eis. et hoc
 ex indigētia et carētia obtēre ei nō querūt
 s̄ tantumō dū nō habēt. Quia igr̄ cessan-
 tib̄ indigētia et carētia earū voluptatus q̄
 p̄ hec acgrūt cessant hec et durantib̄ indi-
 gētia et carētia earū durāt h̄mōi vel mot̄
 vel actiones. **M**anifestum ē indigētia
 et carentia h̄mōi voluptatū causa eē natu-
 rale h̄mōi motū et actionū causa in q̄s eo-
 mō quo carentia vel p̄uationē p̄ncipium
 v̄nū naturalū mobiliū ponit aristoteles
 in libro p̄physicōꝝ. Quia igr̄ vt p̄dictū ē ti-
 bi p̄uenientissimū ē illi statui h̄re siml̄ oīa
 delectabilia seu desiderabilia q̄ congruūt
 nobilitati et p̄fectiōi felicitatis illi alio q̄n̄
 nō tota siml̄ eēt neq̄ plena cuz p̄ticularim̄
 atz frustratim eēt. Nō ei vere felix aut bea-
 tus ē cui aliq̄ p̄s v̄e felicitatis aut beatitu-
 dinis deest. **A**mp̄. Felicitas ammissibilis
 siue p̄ totū siue p̄ p̄tes. imo q̄ v̄e amittere

tur q̄liter felicitas dici posset et de hoc iam
 multa audiisti i capitulo de eternitate in
 tpe. Nec dubiū ē alicui intelligēti ammissi-
 onē etiā p̄tē felicitatē p̄tē eē miserie magne
 q̄ ē amissio totius felicitatis. **A**mp̄. Si
 deambulatio locū h̄ret ibi nō eēt nisi p̄p̄t
 obtinēda loca alia ab h̄is in q̄bus p̄m̄
 locati eēt hoīs aut p̄pter vidēdos ami-
 cos seu aliq̄ delectabilia loca v̄o alia si q̄
 reretur desereretur p̄ora. et tūc necesse ess̄
 vt vel eēt equalia nobilitate et iocūdita-
 te v̄traq̄ aut ineq̄lia. Quod si eq̄lia frustra igr̄
 eēt motus ab h̄is in illa cū nulla meliora-
 tio nulla fieret additio felicitatis q̄ obtine-
 bat i p̄orib̄ locis nisi forte q̄s dicat q̄ de-
 ambulatio h̄mōi fieret p̄pter tollendum
 fastidiū more longioris in eodē loco. Hic
 aut̄ sermo valde erroneus ē cum nulli du-
 biū eē possit felicitatē illā nec fastidiū h̄re
 posse nec rediū. Si v̄o dixerit loca p̄ora ē
 equalia eē in iocūditate et nobilitate p̄ori-
 bus. **M**anifestū ē q̄ acgrūtōe posteri-
 ori aut augebit aut minuet felicitas illa.
 Utrūlibet aut̄ fiat nec erit vera nec p̄fecta
 felicitas illa vera quidē nō erit q̄ mutatio-
 nes augmētī et diminutiōes et etiā ammis-
 sionis saltē in p̄te patit̄ p̄fecta nō erit que
 augeri potest. imo auget̄ fm̄ hoc. Quod si di-
 xerit quia deambulationes erūt ibi p̄p̄t vi-
 dēdos amicos aut aliq̄ delectabilia q̄ pri-
 us nō videbant̄ ea igr̄ videre p̄hibebat
 vel remotio vel interpositio aliqua quare
 remotio ibi et interpositio p̄hibet vel ipe-
 diūt delectationes que sunt ex huiusmōi
 visitationibus omnes aut̄ delectatiōes q̄
 ibi sunt p̄tes sunt felicitatis illius. S̄ iam
 dictum ē tibi q̄a non est vera aut p̄fecta fe-
 licitas que v̄l minui p̄t vel impediri siue
 in toto vel in p̄tibus et non ē perfecta que
 tota simul non ē. hic ergo sermo est statui
 eternitatis et statui eternitati sili modo cō-
 gruētiōis et tā sublimia cogitare valētib̄
 v̄issimilio. Sibi aut̄ soli et eis q̄bus reue-
 lare dignat̄ fuerit refusa it atz retinuit cre-
 atoꝝ sublim̄ ac b̄ndict̄ stat̄ illius claram
 ac liquidam certitudinem et hoc insinua-
 uit vnus ex nobilissimis p̄phetay hebre-
 eꝝ h̄is v̄bis. Oculus non vidit deus
 absq̄ te que p̄parasti diligētibus te. Et in
 lege et doct̄na xp̄ianoꝝ inuenit̄ p̄mo sili
Debes aut̄ scire q̄a sermo deambu-
 lationis iocunde et visionib̄ ami-
 corum alioꝝq̄ delectabiliū p̄mo
 est hominū breuis intellectus et pauca ex
 Dq

exercitatiois in reb⁹ diuinalibus et maxie in rebus mirabilibus q̄ sunt seculi altioris et habitatioi gloriose nisi ciuitas illa id e⁹ cetus glorioz hominu collocada est et matura perpetuo. Cūq; cōsideraueris errorem hebreoz atq; sarracenz qbus sperant paradysum deliciaz sensibiliū inuenies sermonē istum multū appropinquantē errori eozū. hoc autē est qm̄ delectatio de ambulatione et visionis delectabiliū sensibilem p̄tinet paradysum. Sicut et sermo d⁹ miseria quā somniat eidē errori p̄rimus ē. Si em̄ impossibilitas mouēdi siue motus vel miseria eēt vel pars miserie eēt creator i parte ista miserim⁹ hoc autē est qm̄ tam longe ē creator a possibilitate hmoi q̄ longe ē ab omni indigētia et carentia. Quare manifestus est motū et mouendi possibilitatē in vltimitate elōgatiois et impossibilitatē p̄phetica esse a creatore quē admodū omnem carētia et indigētia. Quod si dixerit q; in hominib⁹ q̄ sunt naturaliter voluntarie mobiles miseria ē mouēdi impossibilitas nō effugiet qn̄ cogat cōcedere q; copiositas et plenitudo omniū desiderabiliū immunitasq; omniū tristabilis sedibiliū fascidibiliū que sunt due partes totaliter p̄stituēt veras ac plenā felicitatē miseria sit aut miserie pars. Quia propter ip̄a felicitas erit miseria vel miserie pars. Vera ei ac plena felicitas motū pati non videt in statu suo vllō modorū sicut neq; carētia aut indigētia. Si q; autē dicat q; sanctissimi ac beatissimi angeli visi sunt venisse ad homines et ambulasse hominibus et ducātū eis p̄buisse quādoq;. Sicut euidenter legere potes in eoz legib⁹ et doctrinis nō ammissio neq; imminuto statu felicitatis sue. Attēde q; ad modicū edocti in talib⁹ hoies qm̄ nō ē molestū angelis sanctis neq; tediosum vllō modorū p̄beneplacito creatoris secedere ab habitatioe glorie sue et descēdere ad homines vt eis p̄sulat vt instruat. p̄muniāt interdum aut et defendāt a malis angelis quos dyabulos vocāt vel etiā ab hoibus malis. Interdū etiā ad malos vt eoz ciuitates subuertat et eos etias perdat et de hoc p̄dicte leges et doctrine multa cōtinent testimonia. Idcirco aut et eruditores in talib⁹ genitū xpianoz soli sensisse vidētur angelos sanctos atq; beatos cuz ad hec officia vel misteria descendūt hos

ē descēdere vel vident vel dicūt in autēticis et sanctis sermonibus beatitudinis et glorie sue nullū pati penitus detrimentū nec a visione pulchritudinis creatori aut a fruitione suauitatis illius nullaten⁹ elōgari cū quocūq; vadāt quocūq; mittātur p̄sentissimū inueniāt vel potius habeant creatorē. Ego nō dico tibi in hoc q; fmo⁹ nes isti ex actissima ac diligentissima p̄scrutatione determinādi sūt. Similis questio eē videt et de glorioz hoib⁹ quoz aduentus et apparitiones crebri habent in gente xpianoz et iam de hoc in p̄cedētib⁹ aliq; audiisti et alibi plura q̄ deberet sufficere tibi. De angelis nō sanctis atq; malis an possibilis et an p̄uenies sit eis mor⁹ et quis intellectus esse debeat in sermonibus autēticis et sanctis cū dicūt ibi vel moueri vel deambulare v^l volare tentabo tibi satisfacere in tractatu singulari d⁹ eis q; sequet istū si deus voluerit. **D**e eodez **P**terim aut scito quia nō ē possibile vllō modorū omnipotentie creatoris neq; incōgruū felicitati et glorie future vt felicitas illa oēs ptes suas sicut habeat et vt viso glorioz quē admodū dixi supra oia visibilia videatur a glorioz hoibus si hoc ad illā felicitates p̄tineat videat iōq; nō obstare v^l puitate v^l magnitudine nō p̄hibēt v^l ipediēt hoc distācijs aut interpositioib⁹. Si q; nō dixerit q; delectatio quāta cūq; possit eē tūc p̄sensius quasi in vltimitate puitatis erit ad delectationē q̄ erit ex aspectu et visione creatoris et p̄pter hoc si detrahatur oīno vel quācūq; pars eius per inde est ac si nihil ei detraheretur quē admodū si punct⁹ linee v^l corpi detrahatur. Et istud exemplū adiuuat sermonē p̄mū de descensu sanctorū ac beatissimoz angeloz ad hoies. Interpolatio ei breuis felicitatis illi⁹ ad totā quasi punctus ē. Alius aut sermo sicut sepe dixi tibi quo dicūt status felicitatis illius eternitati sublimius et felicitas illa p̄pter hoc oēs ptes suas h̄re simul sapiētie p̄ueniētiōis et statui illi cōgruentior. Ratio autē ad hoc validior e q; si q; ita posuerit necesse habet ponere p̄us et posterius i statu illo et p̄pter hoc tps qd̄ iā videt ex p̄cedētib⁹ de monstratiua destructioe remotū. Secūd⁹ nō sermo quo ponūt angeli sancti atq; beati p̄pter misteria et vtilitates hoim̄ descēdere ad hoies et interpolare ad modicū beatitudinē illā videri p̄t p̄mo impossibile. **D**e

pus enim homini interpolatio erit tanquam di-
uino beatitudinis diuides beatitudinem
ipam in duas partes quoniam altera terminatur
inicio temporis altera vero sine eiusdem nec videtur
dubium esse posse apud aliquem intelligentium
omnem interpolationem diuisionem esse duorum
quorum alterum alteri absque medio iungere
nisi interpolatio interueniens prohiberet
Erit igitur diuisibilis in partes et secundum prius et po-
sterius illa felicitas nec solum in partes duas.
sed etiam infinitas. Cum possibile sit qualibus par-
te temporis descendere et mitti angelos sanctos
multos ad homines propter multa et varia
ministerium in multis et diuersis temporis parti-
bus requiruntur et adimplentur erunt ex necessi-
tate tot interpolatioes et tante quot et quan-
te temporis partes homini. Sequitur etiam ex hoc non
solum diuisibile esse felicitatem homini sed etiam in-
numerabiliter esse diuisam. Cum ab inicio
creationis generis humani angelorum mis-
teria innumerata et innumerabilibus vicibus fuerint
et adhuc sint et singulorum ministeriorum ex-
pletiores singulas interpolationes atque di-
uisiones in illa felicitate fecerint. Erit igitur
mirabiliter quasi dilacerata et in innumera-
biles dirupta quantum ad angelos homini
felicitas illa et secundum doctrinam christianorum etiam
quam quantum ad omnes sanctos angelos et bea-
tos cum secundum illam omnes sint ad ministrorum spi-
ritus missi in ministerium propter dei electos
homines et dilectos hoc igitur causa exercita-
tionis hoc posui in sequenti tractatu studi-
osius perscrutandum. Et quamquam contraria sunt felici-
tatis illa et infernalis miseria non merito
neque improbabiler in multis sibi se habe-
re et in multis ab inuicem discrepare dicuntur
Si enim illa est vera et extrema miseria omnes eius
partes simul esse videtur. Sicut audiisti de par-
tibus felicitatis opposite alioquin non esset in fi-
ne sine vltimitate sue ut ita dicatur perfectio-
nis et eadem inconuenientia videtur sequi quam su-
pra audiisti de diuisione et laceratione felici-
tatis et de continuatione temporis hoc est de du-
ratione eius perpetui. Amplius non esset leue reme-
dium penarum et tormentorum transitus eorum vel
eorum et multo plus cessatio tormentorum quam mi-
tigatio eorum. Quomodo igitur in illa felici-
tate nulla est remissio vel diminutio gaudi-
orum. Sicut in inferno nulla est mitigatio vel
alenuatio tormentorum. Quod si dixerit quis quod longe
superabundatio est misericordia creatoris in pro-
missis et retributionibus quam sit iusticia eius in sup-
plicis et tormentis. Vel idubitate dicitur pe-
nitentia autem et integritas communes esse videntur

ex necessitate extreme illi felicitati et extre-
me miserie et hoc est propter statum illum futurum
quem quantum videre datur hic eternitati op-
Sed quis querat ut esse similitudinem
quod licet anime humane vel homines tan-
tis et tot gaudijs simul gaudere pos-
sint vel tot et tanta tormenta simul sentire. De
his reminisci eorum quod alibi de hoc pro me au-
diuisti. Ubi ostendi tibi multis exemplis quod
etiam in ista miseria et angustia presentis vite
multe anime multis simul apprehensionibus
vacant et intendunt et passiones simul multipli-
ces patiuntur. Quid igitur de eis in illa felici-
tate sentiendum et nisi instar substantiarum an-
gelicarum sublimium dilatate roborate atque
libertate et expeditioe vix vobis cogitabili
donate sunt. Adde etiam tibi magnitudo
gaudiorum et claritas apprehensionum et cogniti-
onum cogit et ea simul sentiri et illas simul esse
Juxta modum istius visibile esse se habere de doloribus
et supplicijs infernalibus et videtur sermo-
nes facti et autentici hoc innuere. Dicitur enim
in quodam ex sanctis et autentis libris quod flu-
mina tunc curreret duriter et intelligitur eni-
deter hoc de fluminibus tribulationum illa-
rum ac si diceretur quod simul non per partes neque per
successiones torquerentur damnatos. In alio
vero libro ex eiusdem dicitur donec deus pluat bel-
lum suum super eum. Insinuans quod quemadmodum
stille pluuie innumerabiles simul cadunt su-
per aliquem. Sic et dolores illi innumerabiles
simul affligent damnatos. Scio tamen quod aliqui
aliter et in contrarium sermones istos interpreta-
buntur intorquetes eos et trabentes ad intel-
lectum suum iuxta consuetudinem suam. Attendere
etiam debes propter quod dixerim quod felicitas
hec et infernalis miseria quasi contraria sunt et
non dixi quod essent de contrarie quod reuera felici-
tatis illa impossibile est ut habeat contrarium
quemadmodum impossibile est ut causa eius effici-
ens et immediata impossibile est ut sit ali-
cui contraria vel aliquid eius contrarium. Neque enim
pulchritudo. neque claritas. neque bonitas
creatoris contrarium villo modo habere potest ex hoc
declaratum est tibi sufficienter in prima parte tracta-
tus istius. Si remiserit autem eius quod dixit ari-
sto. in li. topicorum quod scientia ex eo quod est considera-
re quam dyamet est costasime non habet contra-
rium adiuuabit te ad hoc cognoscendum propter
hoc enim scientia demonstrativa quocumque sit et
vbiutque ipsa sit non habet contrarium quam res demo-
strabiles non habent contraria propter necessitate
sui esse contraria in quibus que sint a non entibus aut
et scientia neque aliud esse potest. Alibi insup-
Da q u

Audiuisti q̄ oīa veri noīs z rationis p̄tra
ria sunt sibi uicē e regione alterū cōtra al
terū in eodē gradu altitudinis z dignitatē
naturalit̄. Tu aut̄ n̄ es oblit̄ vias qb̄ de
claratū ē tibi creatori nihil posse eē e regio
ne iuxta p̄dictū modū. imo vniuersitas s̄
est ei absolute ip̄e v̄o sup̄ ei i vltimate sup̄
eminētie z altitudinis z p̄pter hoc in p̄mo
nib̄ autētici rectissime noīat̄ altissimus

Beuertat̄ aut̄ vt audias id q̄d mul
tis faceret admirationē grandē si
qs eēt q̄ hoc assereret. Si eivt̄ for
sit̄ alicui videri possit̄ nihil potētalitatē
hoc ē carētie indigētie ip̄fectiōis in virib̄
animarū hūanarū relinqt̄ p̄fectio future
felicitatis tūc vis vocalis ex q̄ sunt modu
lationes emittet̄ simul oēs voces atq; so
nos quos naturaliter emittēre p̄t̄ z etiam
qualcūq; p̄fectio glorie illi sup̄addiderit
Erit igr̄ os vniuscuiusq; hoīs glorifira i si
cut cythara cordarū innūerabiliz et sicut
organū innūerabiliū fistularū z erit sono
ritas ex ore vniuscuiusq; glorificati homi
nis cōcentus vocū siue sonorū innūerabi
liū mira z incogitabili nobis hic suauita
te sibi uicē p̄sonatū z aurib̄ p̄fectiōis illi
us simul audibiliū. Ratio v̄o q̄ aliquem
fortassis adhuc moueat ē glorificatio de q̄
audiuisti animarū n̄raz quā necesse ē fo
re vt videat̄ p̄m oēs vires earū. Quia igr̄
virtus vocalis vna illarū ē q̄ alia existima
ri p̄t̄ ei? glorificatio q̄s hec vicz vt ei? possi
bilitas sic impleat̄ z eius potētalitas sic p̄
ficiat̄ oēs igr̄ p̄tes sue p̄fectiōis ex necessi
tate simul erūt hee aut̄ nō sunt nisi voces
siue soni vocales aut̄ inusitati aut articula
ti z intelligibiles. **A**mp̄. nisi simul eēt
oēs ille p̄fectiōes p̄tes s; p̄ticularim z trun
catim ibi succederent̄ ex necessitate eēt̄ ibi
dē z t̄pus vt audiuisti. **Q**uā si qs dixerit de
v̄tute interpretatiua q̄ ē virtus loquendi
similē d; h̄re p̄fectionē hoc aut̄ est vt vnus
q; hoīm beatorū oīa simul loquat̄ sup̄
q̄ erit possibilitas v̄tutē ei? iterptatiue nō
videret̄ mirabile hoc si locutiones vel ser
mones locū haberēt̄ ibi. Multis aut̄ ex sa
piētib̄ de gēte xp̄ianorū videt̄ nō fore ibi
necessario p̄mones z hoc ē p̄pter claritatē
stat̄ illius vt nihil aliquē glorificatorū ho
minū ibi lateat̄ q̄ videre vel scire ip̄m de
ceat̄ z q̄ nosse ad gloriā illā p̄tineat. Sup̄
uacūū igr̄ eēt̄ ibi interpretari alterū alteri cō
ceptos suos seu cogitatiōes suas cū ibi ne
minē lateat̄ z q̄ nemine abscondite sint cui

expediat illas nosse z manifestū sit q̄ in
notescere vel interpretari q̄ nosse non expe
dit nō solū ociosum sed etiam stultum est

Si qs v̄o quesierit q̄lit̄ vna fistula
siue arcteria tāte multitudinē vocū
taq; varijs modulatiōib̄ de p̄uire
possit̄ p̄culdubio q̄ sic ponit̄ necesse habz
hoc attribuere glorie illi vltra ei omnē ad
mirationē n̄ram et cogitatū erūt virtutes
z potētie glorificatorū corpm sup̄ id q̄d sūt
hic. Sic dico z de pub̄ z organis quorū
vsus erit ibi nō ē mirabile si status ille q̄
totus ē mirabilis z miraculosus tot̄ plu
rima h̄z vel etiā oīa q̄ etiā v̄tute fidei sola
z ad modicū quo quō capiāt̄. Sicut igr̄
hic fac̄ vnus hō i statu scz miserie istius in
eis q̄ sūt roboris z v̄tutis z agilitatē id q̄d
x. vel. xx. alij facere nō p̄ualet̄. Sic nō ē i
p̄babile vel incredibile vna fistula v̄l arcte
ria in gloria p̄fectiōis illius multa posse fa
cere que multa milia fistularū vel arcteria
rū facere nō possent. Remisci etiā debes
questionis in p̄cedētib̄ p̄posite que ē de
differētia vocū hūanarū hic z ibi scilicet an
sint vniuoce id ē eiusdē noīs z ratiois. Si
igr̄ ita se h̄z veritas in hoc satisfactū sit de
siderio tuo z p̄posito meo q̄ nō inermem
neq; indefensam cōtradictiores veritatis
eā inueniat̄ de cetero. Si v̄o aliter se h̄z re
uelabit hoc creator b̄ndictus si voluerit et
dedarabit eam per quem voluerit.

Habz aut̄ questionē de choris siue
chozeis z gestilatiōib̄ an in statu
illo glorie futuri sint z h̄ac questio
nē p̄p̄te aggrauat̄ z difficiliorē faciūt̄ p̄mo
nes sapientū q̄ p̄cesserūt i gēte xp̄ianorū q̄
hoc euident̄ sc̄p̄sisse inueniūt̄ ip̄a q̄s natu
ra z naturalit̄ exp̄tētia hec insinuare imo
aut̄ testari videt̄. In hoc ei statu ista mo
dica gaudia q̄ i eo sūt hoies nō sustinent
absq; motu corpm suoz z pene singulorū
mēbroz. Manifestū ei ē tibi q̄liter ex gau
dijs q̄ in aīa tua ē mouet̄ os tuū motu q̄
risus vocat̄ ē z tota etiā tua facies imuta
tur. Vides insup̄ viros z mulieres p̄gau
dijs h̄mōi dissiliētes trepētes saltātes z so
nis castilenarū aut̄ musicorū istrumētōz q̄
possūt effigiatiōe motū p̄cordare conar
tes. Multos q̄s vidisti ex vir̄ z mulierib̄
q̄ vel catātes vel cātus audicētes ab h̄mōi
effigiatiōe gestilatiōis corpa sua nequeūt̄
p̄tinere. Quia igr̄ gestilatiōes iste exube
rātie sūt siue redūdatie p̄sentū gaudiorū
q̄ tā modica sūt. imo nulla cōparatiōe gau

diorū felicitatis future quālibet possibile est i
cōpabiliter maiores exuberantias seu redū
dārias puenientū saltationū seu exaltati
onū puenientū meq; respondentū nō eē
ex illis. Rūddēū igr videt hic vera ac spū
alia gaudia nō iundare i corpa hūana ge
sticulatiōes aut effigiatōes hmōi z hoc ē
qm̄ vt ait qdā ex sapiētib;. Verū gaudiū
res seuera ē hoc ē nō frangēs nō emolīēs.
nō dissoluēs gaudētē qn poti; pfortans
z erigēs ipm. Corpalia vō z nō vera gau
dia merito hmōi exuberantias influunt in
corpa sic gaudētū. Et manifestū ē vnici
q; intelligēti qa magl videt hmōi gesticu
latiōes at; saltatiōes exagitatiōes isanie
q; veroz gaudiorū exuberantie. Jā aut de
claratū ē tibi p me qa hmōi gaudia falsa
sunt z gesticulatiōes q; ex illis foris perstre
punt velut motus petulētie sūt z iper; at;
p̄cipitationes iumētōz z aliorū hmōi aia
liū. nō leuiter aut moueri p̄t aliqs. Si qs
dixerit q; ibi tacebūt ore laudes creator;
cū decentissimū ac debitū modis omib; p
le videatur z corde z ore ibi potissimū lau
dari creatorē ab hijs in quos incogitabili
ter p̄fusa erit beneficētia largitatis ipius.

Amp. ipa virtus gratitudinis nec p̄ple
ta fore in opationib; suis videri p̄t si non
erūpiti voces collaudatiōnū b̄ndictionū
z glorificationū creatori. Dicit aut fortas
sis aliqs qa vocalis illa collaudatio sup
uacua eēt ibi p̄pter id qd i p̄cedētib; audi
uisti videlic; qm̄ virtus vocalis interpretiua
ad alterū tm̄ sunt z opatiōes ei; p̄pter in
digentiā z impfectionē aliēnā. Hec aut est
mutua ignoratiā siue in alterutrū apd ho
mines cogitationū seu passiōnū suarū.
Cessatura aut ē ibi causa hmōi qre cessatū
rus videri p̄t z effectus. Q; si dixerit qs q;
nō parua neq; p̄tēnda ps felicitatē de
rit illi statui futuro. Si delectatiō armoni
arū maxime b̄n̄ mo;ate musice iuxta fmo
nē platonis z suauitatis p̄tentū armoni
ci generi cātilene ibi defuerit. Tu iā instru
ctus es ex p̄cedētib; q; fmo hmōi manife
ste vergit at; declinat f̄m intētiōnē loquē
tis ipm in paradysū sensibiliū voluptatū
iuxta erro;e gētis sarracēnoz. Jā aut p̄bi
bitus ē a te erro; hmōi p me destructioni
bus demonstratiuis.

Non immerito vō p̄scrutandū est
qd sit q; delectet aīas n̄ras in vo
cib; musicat; seu melicatis z forsi
tan videatur alicui nō irrationabiliter q;

nō voces ip̄e delectēt eas s; magis m̄ieri
z p̄positiones musice q; nullaten; audit; f
s; iterius solūmō cogitatur. Iudiciū autē
hmōi nō leue ē qm̄ videm; aliquos absur
dissime canētes z in iocūda p̄cussione au
res audientiū offendētes suis cantib; nō
mediocriter delectari. Intus igr apd aīas
eorū ē cū tam insuauiter tanq; moleste fo
ris sonēt cātus eoz q; si ita ē videlicet vt ea
q; intus sūt apud aīas delectatiōi ingerāt
musicalē nō videtur necesse eē vt p̄pter il
lā sonēt forinsece voces. Recte aut vtenti
b; vel harmonijs vel alijs sensibilib; z po
tissimū in illo statu taz felicitis p̄fectiōis im
possibile ē futurū eē modū istū delectatio
nis sensibilis vel verius iumētīue. Nec ti
bi dubitandū qn oīs pulchritudo. omnis
apta p̄iunctio oīs pueniēs applicatio tūc
futura resonet i eo statu spūaliter pulchri
tudine bonitate et sapientiam creatoris et
ip̄m vniuersum vniuersalit; hoc ē in oib;
p̄tib; suis spūalib; z corp̄alib; erit qdaz
resonatiā creatoris z velut carmē pulcher
rimū arte creatoris z sapiētia ineffabili ar
tificis modulatū. Spūaliter vt dixi glori
ficatis hominib; auditu iocūdistimū non
forinseco strepitu vllō modo; tumultuo
sum. Sciendū vō ē tibi qa sermo quē au
diuisti d̄ hoc q; status future glorie hoim
z animarū statui eternitatē erit similimus
questiōes diuinalit; p̄hylosophatib; p̄ies
ac difficillimas generat z silēcio foris ita po
tius honorādas q; p̄scrutatiōne attendan
das. Harū p̄ma ē hec qa fides veritatē sic
ē apud gēte xp̄ianozū notissimū euidēt
asserit quotidie aliqs assumi in gloriā il
lā quē admodū z gētes antique reges su
os in deos trāsuebi siue trāsferri opinabā
tur et abeūtes se vidisse iactabāt. si credi
hystorijs earū. Esto igr exēpli grā aliquaz
ex hmōi heri fuisse trāslatā in gloriā illā et
z aliā hodie sūt trāsferendā. Quia igr spa
cio vni; diei distāt trāslationes seu assum
ptiōnes hmōi necessariū videtur alterum
duoz vic; vt tm̄ distēt i statu illo glorie aut
vt siml; fiat. Si autē eas fieri ip̄ossible vi
detur eē scōm positionē istā. cum altera
alteram spaciō vni; diei p̄cedere et etiam
subseq; p̄positus sit. Si vō distāt igressu al
terius i illū statū ab igressu alteri; i eundē
spatio vni; diei necesse ē ibi eē tps z p̄us
z posterius z añ et post vbi ergo similitudo
ip̄ius ad eternitatē. Similes q̄stionē gene
rat descensus aiarū ad iudiciū z ad corpa
Dq; iij

¶ Pars prima de vniuerso

fua resumēda. Iudiciū ei nō videt subito facturū p̄sertim cū credat habēda ibi disceptatio de meritis bonorū atz malorū et rapiēdi vtriqz boni scilicet in sublime beatitudinis sibi p̄misse z p̄parate mali & o i p̄fundū infernale. Illo igr̄ interuallo iudicij hoc ē pte t̄pis qua totū cōplebit iudiciū cū disceptatiōibz et sentencijs suis et sententiariū ip̄arū executionibz videt ab esse a loco illo sublimi a quo descenderūt cū ip̄o iudicē viuorū z mortuorum. Inter descensum aut̄ istū z ascensum earū qn̄ tēpus vnū fuerit siue futurū sit aut plures tēporis ptes q̄ dico p̄pter hoc qm̄ nō siml̄ ascenderūt oēs q̄ inde tunc descēderūt dubiū nō est. habitatio igr̄ earū ab ascensu seu ascensibus hm̄oi tpe vel t̄pibus terminata ē. Necessario autē habitatio illa aut tota ē habitatio eorū in sublimi illo felicitatis aut pars. Q̄ si tota erit igr̄ finita z mēsurata certo tēpe habitatio illa glorie non erit igr̄ p̄petua. Si vero pars ē igr̄ partibilis sc̄dm̄ t̄ps nō erit igr̄ tota simul. Qualiter igr̄ erit eternitati similis. Q̄ si noluerit circa hoc appropinquare negociari poterit incipe sic. Quoniā aut̄ aliqd̄ de illo statu transitu transitu vnū diei aut nihil. Si dixerit qm̄ aliqd̄ est igr̄ status ille status nō p̄manens ad modū t̄pis siue mor̄. imo fluens atz dilabens quēadmodū alteruter ip̄oz. Si vero nihil p̄terit de illo statu spacio vnus diei cōsequēs ē sicut alibi didiciſti q̄ nec aliqd̄ inde p̄treat spacio vnū an̄ et s̄lr̄ mille annorū. Quacūqz hora igr̄ id ē quacūqz tarda q̄s ingrediatur status illū nihil minus obtinet illo qui mille annis ante eum ingressus ē z inibi morat̄ p̄ nihilo igr̄ habendū ē ibi ihabitasse p̄ mille annos z s̄lr̄ p̄ mille millia annorū. Exēplū aut̄ declarans obiectionē istā ē in tpe vnus diei vel quolibet alio determinato. Si em̄ nihil flueret de die nihil minus haberet de die qui hora meridiana nasceretur q̄s qui summo diluculo z hoc ē qm̄ totū diem simul inueniret. Eodē mō z etiāz manifestius se habet in aqua fluente z in aqua stante. Si enīz flueret ab initio diei aqua de clesedra z hoc p̄ totā diem plus ex necessitate h̄ret de illa q̄ ab initio diei illam excipe inciperet fluentem z exceptio nē hm̄oi p̄ totam diem cōtinuaret q̄s qui hora qualibet alia eiusdē diei hoc faceret. Si vero nihil de aqua flueret nihil hm̄oi diuersitas alteruter vel auferret vl̄ auferret

Lū ea esset aque hm̄oi conditio vt eayter qz totaliter haberet. Vides igitur quia nihil desipientibz dici posse videtur q̄ hoc videlicet nihil esse hoc est nec p̄desse nec valere quicqz per mille milia annorum. fuisse in statu felicitatis illius. Istas igitur questiones p̄posui tibi hic causa exercitationis. Non enim facile ē determinare ea in capitulo isto z hoc est p̄pter difficultatē ymaginādi et declarandi status huiusmodi cuius declaratio singularē tractatū desiderat diffusum ac p̄scrutatū. Interim autem tibi sufficiat quia sermones quibz se vtimur hic intellectus seu passionēs quę sunt apud animas nostras in vita ista p̄senti multū longe sunt multumqz differentes et forte non equiuocantur ad illos vel illas qui vel q̄ sunt vel future sūt apud statum illū felicitatis et maxime sermones tēporis z motus z questio est non facile certificabilis an sermones temporis siue intentiones eorū hoc est p̄teriti p̄sentis z futuri locum habeant apud felicitatem istaz vel apud eternitatem. Maxime cum manifestū sit in eternitate nihil fluere nihil eē ante et post. De hys igitur que futura sūt in tempore vel p̄terierunt in illo an possint vel dici vel excogitari in eternitate qm̄ erūt vl̄ fuerunt merito dubitabit quis. Si em̄ de vno quoqz p̄teritorum verum est quod fuit et de vno quoqz futurorū verū ē quoniā erit quō ista vera non sunt ibi dicibilia vl̄ cogitabilia. **¶ Ampli.** Sc̄dm̄ hoc nihil scitur ibi de veris huiusmodi quoniā om̄is scientia que ibi est ē scientia in effectu z nō tanqz habitus dormiens. Scientia autēz in effectu non ē nisi cogitatio siue visio spiritalis. Consequēs igr̄ erit ex hoc vt neqz creator ip̄e b̄ndictus aliqd̄ sciat de hm̄oi. Scito igr̄ qm̄ ista t̄palia q̄ dixi cognoscūt ibi z cogitant̄ intempaliter quēadmodū vides in temetip̄o q̄ quietus z inmor̄ vides moueri multa ex hys q̄ mouetur z cogitas motū eorū z transitū aliquoz trāseuntū ante te cuius tu nō transeas. imo stes fixus in loco tuo. Sic i immobilitate eternitatis existēs creator in vltimitate stabilitatis fuissim̄ videt fluxus mor̄ successus z mutatiōes t̄paliū z nō tangit eū vel statū ei⁹ aliqd̄ fluxū aut successiōnū hm̄oi quēadmodū z nihil p̄inet ad te trāsit⁹ eorū q̄ vides trāfire corā te vt p̄ hoc opteat te moueri trāstū simili nisi hoc soluz reuera tangit te qz motū nō vides in instanti. imo

necesse est ut videas ipsum in tpe. Sed apud intellectum exemplum est de hoc convenientius quam motum qui reuera non est nisi in tpe apprehendit eum cum cogitat subito et in instanti. Sicut et ipse. Iuxta hominum exempla opteat te conari ad ymaginandum qualiter temporalia et in eternitate et in instanti ei sibi modo cognoscantur et intelligibiliter videantur et tamen seorsum a tpe hoc est intemporaliter. Et quemadmodum de localibus seu locabilibus loquuntur homines extra loca in quibus illa sunt exempli gratia homines qui sunt in alapia loquuntur de rebus que sunt in yndia vel ethyopia et homines qui sunt in terra loquuntur de stellis et alijs corporibus que sunt in celo et cogitant de eis et apprehendunt eas cum tam longe sint ab eis. Similiter et homines qui sunt in statu aliquo cogitant de hominibus qui sunt in statu longe alio et alterius modi. Ipse et anime nostre dum hic sunt cogitant de sanctis et beatis angelis et de statu ac felicitate ipsorum secundum possibilitatem suam. et homines cum temporalia sint et in tpe de ipsa eternitate cogitant et de creatore qui solus in ea est licet per difficultatem sit eis clare ymaginari et ad liquidum comprehendere ea. Manifestum igitur est quomodo et de eternitate est ipse et temporalia conspiciere et de ipso tpe eternitate. Sed verum est quod de eternitate ita quod in lumine et ex lumine ultra quod non est lumine de tpe vero tanquam de tenebris et illud ad modum densis. Verum est et sermo sancti et sapientis duo dixit. Nos quippe iuoluimur tenebris. Jam etiam audiisti alibi quomodo sensibilia sunt nobis hic tenebre magne et hoc est propter corruptiões et icrassatiões que sunt animabus nostris a parte corporum et augetur euidenter tenebre iste apte quomodo corporaliu. Sicut vides a parte nutrimento quomodo corporaliu ut appet manifeste in cibis et potibus qui habent inebriant usque ad dissipatiõem anime nostre.

At tendendum etiam est tibi hic quod felicitas illa tantam habet claritatem cognitionis ut non magis videatur illic qui presentialiter sunt quam que preterierunt in tpe vel futura sunt. Unde primo cõs vici sapientiu ita est ibi que ad huc in tpe futura sunt et presentia ibi est que iam in tpe preterierunt. Ex illo igitur lumine videtur futura in tpe que ex illo lumine neque per preteritionem exeunt neque per aduentum suum in tpe suo nouiter illucescunt. Hec est causa propter quam dixerunt aliqui antiquorum quomodo in eternitate est in ipsa que non dicitur est in tpe quomodo sic audiisti in precedentibus infinitas eternitatis circumdat et continet angustissimam ipsius bonitatem quemadmodum si diceret quod quicquid est in terra est et in celo. quomodo circumdat et pertinet celo. Unde et posuerunt

hoc verbum est equiuocum et diuiserunt significatiõni eius ponentes alteram eternalem alteram temporalem et dixerunt quod secundum intentionem eternalem non declinatur in fuit vel erit et hec est intentio secundum quam de solo dicitur creatore iuxta fidei et doctrinam christianorum. Similiter et hebreorum quorum utriusque nihil eternum ponunt proter ipsum et positio ista est tibi verificata in precedentibus. Attestant autem isti distinctiõni sancti sermones et autentici quod manifestum est in libris prophetarum et aliorum qui prophetas secuti sunt. Secunda vero intentione sua non congruit nisi temporalibus et tpe sic neque inflexiões ipsius. Vere tamen secundum communem usum loquendi de his dicitur que tota simul sunt hoc est quorum esse non fluere siue sint simplicia siue composita. in hoc enim non vicinans non nulla similitudine eternitati propter quam secundum intentionem eternalem quam dixi et etiam habeat tempus verissime dicitur non ens et non esse sed magis fluens et fluere omnem eum que esse dicuntur quolibet modo ab eternitate remotissimum est tempus et hoc est quomodo eternitatem minimo sui tangit tantummodo hoc autem est ipsum nunc seu presentem et de hoc aliquid audiisti in prima parte tractatus istius.

Quod autem statum felicitatis future similitudinem eternitati sepe dixi necesse est ut ita intelligas non quod et inicitium et partes habeat felicitas enim sanctorum angelorum cuius similitudo et equalitas promissa est electis et dilectis dei ab ipso et per ipsum indubitater cepit et iuxta doctrinam christianorum qui soli de ea phantasi sunt paulo pro creatione ipsorum habuerunt quodammodo hanc aliam felicitatem quamque merito naturalis de quomodo ipsa fuit opulencia bonorum naturalium hoc est sciam naturalium et virtutum habes ex necessitate multa iocunditate cum tam longe esset a molestiis et miserijs et quoniam non erat sine cognitiõne magna et luminosa creatoris habebat illa felicitas ex necessitate gaudium ex cognitione ipsius licet in comparabiliter minusque habeat illa que postmodum data est eis felicitatis. Dico igitur quia hec felicitas in his que narrabo est eternitati similis horum presentium est quod omnia bona gaudiorum et gloriarum sunt habet nec perit aut fluit quicquid eorum quod permanet ipsa requirit et que decet apud eam permanere. Secundum est pax placidissima absque omni tumultu motionum corporaliu atque afflictionum longe immunis et libera. Tertium est stabilitas atque immutabilitas in seipsum vel in minus vel in deterior. Desurari autem eam nihil prohibet sed hoc idem est alieno tpe non suo quemadmodum et motus sublimares tpe quod est me.

fura propter motus celestis mensurantur. Et tu vides etiam quod magnitudines que note sunt per alias notas mensurantur. Sic longitudo panni per vlnam et altitudo visus per vmbra sua meridianam. Sic et per astralabium et tabulas eius ac circulos aliasque descripti- ones que in eo sunt mensurantur. Attende etiam quia sunt quedam de quibus feci tibi in prece- dentibus mentionem videlicet quorum esse totum est simul in omnibus et cum omnibus partibus suis sicut vnaqueque scientiarum atque virtutum se habet et mora seu mansio earum in propriis substantiis. Non est inconueniens est villo modo dicere quod aliquis per duos annos fuit iustus vel per plures et in fine secundi anni cecidit a iusticia et perseuerantia eius vel mora in ipsa. iusticia mensurat tempore quod fuit inter iustificationem eius et casum eiusdem a iusticia. Jam igitur determinatum est tibi per hec exempla quia mora siue mansio in felicitate angelica mensuratur tempore. tempore utique non suo et manifestum est tibi que est fuisse in illa per mille annos. Utrum autem recipiat diuisionem vel interruptionem per descensum futurum animarum que ibi tunc inueniuntur ad iudicium et etiam angelorum que descensuri sunt cum ipso conditore et rege suo et quid ipse descensus sit reseruandum est ex necessitate tractatui sequenti sicut predictum tibi.

Nota per sermone de omnibus sanctis.

Habet autem questionem vtrum illa felicitas mutationem saltem recipiat in maius quod est dicere vtrum augeri possit. Videtur ei non parum augenda tribus de causis. Primum est si tantus est futurus glorificatio hominibus amor diuine iusticie et exterminationis omnis iniquitatis et iniusticie omnisque miserie a sanctis et electis hominibus seu animabus que licet possibile est eos ista videre fieri et nouum eis gaudium non accrescere. omne enim amatum obtentu suo siue adoptione aut nouum inquirat gaudium aut persistit adauget. Secundo ex receptione glorificationis corporum. Si enim tantus amor est corporum suorum animabus humanis etiam in ista miseria et deformitate positorum. quomodo non inconuenienter maior amor est eis corporum suorum cum ea viderint glorificata per magnitudinem autem amorum in amatum est magnitudo gaudij ex adoptione amati. Manifestum igitur est ex receptione corporum glorificationem accrescere eis gaudium inestimabile. In ipsa enim glorificatione hominum perficietur et ipse secundum vires suas exteriores sic in precedentibus audiuit. Tercio cum tantus amor sit et angelis sanctis in animas sanctas et animabus sanctis que iam in illa fe-

licitate sunt in animas glorificandas hoc est quod ad illam felicitatem adhuc assumende sunt. Quomodo non ex aduentu et consortio earum augebitur gaudium vtrorumque per magnitudinem amorum in eas. Debes etiam reminisci eorum que super hoc alibi audiuit et demonstratue declarationis quam super hoc feci tibi. videlicet de hoc quod gaudium vniuscuiusque beatorum angelorum de gloria vniuscuiusque beatorum glorificationem seu animarum mansio erit omnibus gaudiis que in hoc mundo vel vita sunt etiam si aggregaretur in vnum. Quia igitur non vnum tantum sed innumerabilia milia hominum gaudiorum vniuscuiusque tam beatorum angelorum quam animarum que iam consortes sunt felicitati ipsorum aduenient seu accrescet ex omnibus hiis que de iudicio assumet ad vtrorumque consortium quomodo non augebitur et tot tantorum gaudiorum milibus felicitas vtrorumque partium glorificationum. Quod si intendere quis noluerit in ipsam gloriam et honorem que tunc multipliciter non solum inotescet sed etiam persistet et hoc intelligo de gloria forinseca que erit appetitio clara magnificentie sue et omnipotentie iusticieque eiusdem. Insuper exterminationis iniurie et contumelie ipsorum et inimicas vindicta iustissima atque impiosissima videbis euidenter etiam per magnitudinem eorum deum creatorem gaudium accrescere eis de omnibus hiis prefertim cum amor omnis statum illius sit imperfectio ne ultimi actus sui et equalis eidem. omnis enim amor status illi equalis est gaudio quod primo et principaliter est ex illa et propter hoc amor in creatore equalis est gaudio quod per se et principaliter est amatum ex illo. Secundaria vero gaudia que ex aliis sunt licet propter ipsum creatorem et ad ipsum possibile est esse minora forsitan. Dico igitur in hiis verisimile esse augendam esse felicitatem ipsam predictis causis et modis prefertim cum in imperfectio sit et multa ei desesse videantur ad perfectionem suam que admodum audiuit in precedentibus quia pars glorie hominum est gloria corporum suorum et pars glorie animarum etiam gloria est virtutum illarum quibus operantur per corpora et in corporibus. Scis etiam quia nemo amicus propter felicitate contentus est nec beatum se reputat cum in miseria videt amicos suos esse et semper sibi ad beatitudinem desesse reputat beatitudinem eorum quos amat. Quia igitur angeli sancti ac beatissimi tanto amplius tanto rectius sinceriusque diligunt amicos suos quam boni homines diligere possint in vita ista amicos suos necesse est tanto magis impleri ac perfici felicitatem eorum consortio et comunione amicorum quanto

felicis illius amicitia est amicitia vite per se sentit sublimior atque prestantior. Nec dubitandum tibi est angelos illos amicos esse hominum amicorum dei altissimi cum et videat illos ab eo dilectos et etiam semetipsos ab illis. Quod si quis dixerit quod gaudia felicitatis illius ex apprehensione sunt sine cognitione cognitioni vero felicitatis illius non videtur aliquid addendum cum tanta claritas sit statim illius ut ipsa futura se ibi tanquam presentia videatur et propter hoc gaudiis illis nihil ex futura glorificatione hominum vel animarum augetur gaudiis felicitatis illius. Dico in hoc quod non est studium ad certum et liquidum declaratum adhuc et etiam si esset verum multum distat inter apprehensionem quam apprehendit res esse futura et eam quam apprehendit esse presentem. Sic et inter cognitionem quam aliquis cognoscit se aliquod bonum habiturum et eam quam cognoscit et sentit se iam habere illud. Et dixerunt aliqui quod multum distat inter gaudium rei iam habite vel obtinere. Et si igitur pronoscatur a sanctis ac beatis angelis certitudine indubitata societas eorum vel hominum scilicet vel animarum quod ad eorum consortium assumendum sunt non dum tamen habere nisi in spe et ut verum dicatur tamen sperare habenda non dum autem habere. Quod si quis dixerit quia non est futura eis maior aut certior cognitio quam iam habeat ab eis de gloria associandorum sibi. Dico quoniam nec verum est quia cum fixum erit omnino quod immutabile quod creator statuit de glorificatione futura hominum vel animarum erit certior ac firmior cognitio sanctorum angelorum de illa. Quia vero de multis penderet adhuc quam multi qui iusti sunt et sancti possunt et mali fieri et mali decedere ex hac vita et multi preparati sunt et prelecti ad gloriam illam quam possunt et non esse electi et non quibus fuisse electi ad illum et hoc docerentur in sequentibus.

¶ Manifestus est in super quam sic aliud est futuritio rei alicuius alio presentia seu presentialitas eiusdem. Sic alia est cognitio de ipsa futuritione rei alicuius alia de presentia seu de presentialitate ipsius apud creatorem autem non sic est cur et apud quem de his que sua sunt nihil deperit aut preterit. Verum apud beatos angelos et animas sanctas que in consortium eorum iam assumpto sunt perit et preterit spes quorundam bonorum futurorum. Similiter et gaudium de spe ipsorum que cito ipsa adueniunt et ab eis presentialiter obtinetur.

¶ De gaudio future beatitudinis an secunda opaciam operationem aliquam corporalem. **¶** In Irabitur autem quis non immerito de ipso gaudio future beatitudinis spiritus a quo fruire sunt aie ex aspectu pulchri

tudinis creator et etiam sensu bonitatis ac suavitatis eiusdem an secunda opaciam operationem aliquam corporalem siue sensibilem in hominibus glorificatis. Cum enim degustatio tam modica que nonnulli sanctorum virorum hic et terdum concedit ita rapiat in se et occupet corda eorum ut aliud illa hora vel agere vel cogitare non liceat et ita etiam vel vere mortui sint vel mortui videantur sensibus et viribus corporis penitus destituti. Quid abyssalis illa suavitas et gaudiorum illorum immensitas factura est in hominibus tunc glorificatis. Deficiet igitur videtur ex necessitate vita corporalis et usus omnino corporum humanorum. Dico igitur in hoc quod sicut pre dixi de plenitudine illa et immensitate erit redundancia conveniens in ipsa corpora humana et erit ipsa expediens et confortans ultra admirationem nostram vite autem nostre corporalis miseria et infirmitas nec presentem gratiam aut virtutum operationes absque molestia et debilitate sua sustinet. hoc autem est non solum propter infirmitatem ac debilitatem suam sed propter quandam quodammodo contrarietatem quam habet ad bona spiritualia hec autem est innata corruptio que eis adversatur et hinc est quod convalescentibus et proficientibus bonis spiritualibus hoc est gratiarum donis et virtutum ipsa infirmatur et deficit. In sua vero puritate et in sue incorruptionis firmitate confortabitur ut pre dixi ex bonis spiritualibus future felicitatis utpote in nullis discrepans ab ipso spiritu in nullo tunc adversans eadem et hoc dignum et iustum est ut cessante corruptione innata que causa contrarietatis atque rebellionis istius sola est sit par inter carnem depuratum et spiritum illa felicitatis gloria sublimatum.

¶ De loco iudicii. **¶** Est hec autem tentabo de ipso loco iudicii universalis futuri que futurus est. In quo reminisci debes sermonum prophetarum que de hoc aliquid locuti sunt et expressit aliquis que in valle iosaphat que est non longe a hierusalem civitate famosissima. Verum hoc per metaphoram more prophetico dictum esse forsitan que opinetur quoniam vallis illa posse capere nullatenus videtur innumerabilem illa multitudinem omnium gentium de quibus non est dubium quoniam in illo iudicio iudicande sint et numerabile etiam est si medietas totius terre eas capere sufficiet. Sapientes vero et doctores gentis christianorum dicunt regem glorie iudicemque omnium descensurum in aerem.

istum inferiorē et ibi disceptaturum cum
bonis et malis et laturū sententias duas
saluationis et electorū et dānatiōis aliorū
Sūt autē hic q̄stioēs multę et p̄ma tñ credas
ap̄iturus oibus iudicādis et manifestū sit
multitudinē illā longe plus q̄ centum mi
lia p̄ circuitū eē occupaturā qualiter a taz
longe distātibz videri poterit et p̄sertim
in forma hūana in q̄ creditur iudicaturus
Secūda ē cū disceptaturus sit cū iudican
dis sicut exp̄sse p̄tinet sermo p̄pheticus et
lex xp̄ianoꝝ hoc euidenter p̄tineat discepta
tio autē nulla sit nisi disceptas audiat. Si
militer et nisi sentētie audiant ab hys cō
tra quos vel p̄ q̄bus ferēde sūt inuanum
et insipientissime p̄ferētur. Dico igr̄ q̄a nō
p̄ metaphoram imo iuxta planū lre disce
ptatio iudicādis et sentētiatio p̄ueniēter in
telligūt in terra ei fieri d̄ q̄d sit sup̄ terras
et nō longe a terra. Saluū igr̄ ē planū lre
p̄ hāc expositionē lz i aere inferiori super
vallē iosaphat et nō lōge a terra factur̄ ē
ea q̄ dixi etiā si nō tota multitudo hoim in
valle illa futura sit. Ibi ei disceptatur̄ est
et iudicaturus iustus ille iudex vbi et futu
rus ē tūc. Qualiter autē vel videndus est a
tam lōge distātibz hoc et om̄ipotentissime
virtuti eius ad tribuendū ē et glorie tam vi
sus q̄ auditus electoꝝ et de hoc multa au
diuisti in p̄cedētibz. Et q̄ credit ip̄m dedis
se visum om̄ibus vidētibz et etiā multo
ciens cec̄ nō potes dubitare q̄n facillimū
sit ei eousq̄ clariorē et ampliorē dare qua
tinus hoc requirit iusticia et iudiciū hoc autē
ita dixi licet manifestū sit om̄i intelligenti
nullū eē locū difficultati ap̄d ip̄m. d̄ dāna
tis autē nō ē dubitandū quin et visibilem
et audibilem eis se tunc exhibeat hec enī
pars nō modica futura est videlicet aspe
ctus tremendi iudicis quo tanto tremore
cōtremiscent tanta erubescētia cōfundē
tur vt requireret tunc et magnitudo scelerū
et feditas vicioꝝ et maiestas terrifica iudi
cantis. ¶ Manifestū igitur est tibi p̄ hoc
quia hoc requirit illud iudiciū vt iudex vlt
sua virtute se malis atq̄ damnandis exhiberet
visibilem et audibilem velut hoc ope
reretur in visu et auditu eorū. Unde ipsum
tunc et videre valeant et audire.

His autē peractis disceptatiōe scili
cet et sentētiarū platiōe nulla mo
ra futura est et executioni nec ali
quā restat nisi vt iudex in celeste palaciū se
recipiat et elects illā et p̄claram familiā suā

in ip̄m introducat ibidez cū eo p̄petuo re
gnaturā et gaudijs illis incogitabilibz fru
ituram. Si quis autē querat vtrū totū ce
lū vltimum q̄d sepe dixi tibi esse habitati
onem esse glorificandorū hominū et bea
torū angeloꝝ totū repleturū an in aliqua
eiusdē parte mansuri et pars illa que sit an
orientalis an occidentalis. an australis. an
meridienalis difficile inueniet conuenien
tē ac certā responsionē. Si em̄ totū celū il
lud q̄d magnitudie sua excedit celū stella
rū fixarū repleturi sūt glorificādi hoies q̄
liter capiet infernus oēs dānatos. Fas ei
alibi didicisti totā terrā in vltimitate pars
uitatis eē p̄p̄tione magnitudinis celi stel
larū fixarū. Infernū autē multo minorē
eē terra tota dubitari nō potest. Cū ma
nifestus sit ex p̄cedētibz ip̄m eē in medio
terre et p̄pter hoc partē ip̄ius terre nō ma
gnā hoc ē neq̄ medietatem neq̄ quartā
De similitudine v̄o damnandorū omnis
lex determinatū habet se q̄ multo maior
futura sit multitudine glorificandorū. Nō
videtur ergo possibile vt totum celū mul
titudine glorificandorū excessura sit nisi for
te quis dicat eo tropo replendum esse ce
lū hominibus huiusmōi quēadmodū
diceretur terra repleta hominibus aut pe
cudibus aut ip̄m celum stellarū stellis hu
iusmōi em̄ sermones inueniunt in libris
autenticis videlicet p̄phetarum. Cum au
tem incimus ac perscrutatus considera
ueris sermonem huiusmōi videbitur tibi
occurrere intollerabilis absurditas et hoc
est p̄pter distantiam stellarum ab inuicē
que em̄ sibi inuicē p̄pingores videntur di
stant p̄ multa miliaria. et hoc apparere po
test facile per omnia instrumenta quibus
inuenitur distantia stellarum ab inuicem
Si igitur tantis in tristicis distantes in il
lo celo collocandi sunt magis dispersi ap
parebunt q̄ congregati vel etiam associa
ti. Sed nec facile corda hominū hoc reci
pian. Inter homines tāta sibi inuicē ami
cicia cōiunctos tantas dispersionis distā
tias esse nō penales. Cum de hoc semper
sit apud amicos dolor querulus q̄ ab in
uicem sunt elongati. Si vero in parte celi
collocandi sunt homines non est dubius
si p̄ximi inuicem futuri sunt. quia magis
apparebit celū vacuū q̄ huiusmodi ho
minibus plenti et hoc etiā apud homi
nes turpe ac ignominiosum reputatur vt
per amplā ac p̄ magnifica palacia i parte

sui maxima vacua se est. Quāto forti⁹ igr̄ in illo p̄claro nobilissimoq; palacio regis regū hoc indecens et turpe estimandū est.

Amplius. regalibus mensis atq; palacii q; dubitat ignominiosissima esse paucitate cōuiuarū que aut ē paucitas vt maior aut ignominiosior q̄ illa q̄ nec palacii nec mense partē centesimā occupare sufficit aut implere.

Amp. iam alibi didici⁹ si p̄ me quia felicitas illa p̄ magnificū est atq; opulentissimū cōuiuiū spūalium epularū. Sicut expresse legere potes i lege xpianorū et i libris pphetarū hebreorū licet nō adeo euidenter. Qualiter igr̄ p̄ honore et gloria hoc ē putat decet honore et gloria tantū regū nō erit ibi multitudo cōuiuarū. Que aut multitudo deceri potest magnificentiā et gloria ipsius nisi que totū eius palacium implere sufficit et mensam eiusdē totaliter occupare. Et apud hoies quidē quanta sit indecētia quātaq; deformitas mense etiā in pte vacuitas manifestū ē p̄sertim cuz ciborū tāta sit habūdantia tantaq; ferculorū varietas vt omni multitudini nō solum sufficiat. S; etiā ineffabiliter supabūdent. In hoc igr̄ nō aliud video respondendū nisi quia decētia et decor maxime hic p̄siderandus ē et plenitudinis intētio sp̄ respōdet ei cui⁹ ē. aliter ei⁹ domus plena cōuiuatibus aliter hoibus. Nō em̄ sic implet cōuiuatibus vt pincerne et dapiferi aliq; epularū mīstri inter cōuiuantes ad mensarū mīsteria iterrcurrere nō possint plenitudō igr̄ cōuiuantū mīstros epularū non excludit. Similiter cū dicis plenā domus hominibus nō intelligis plenā assummo vsq; deorsus neq; ei ad hoc domus facta est vt sic repleat hoibus vasa vō aliquorū ea intētionē plena ditū videt; cū assummo vsq; deorsū nihil vacuū habuerint et si forte liquoros aliqua euentaciōe idiguerint qm̄ interdū liquoribus noxia ē nimia plenitudo. nihilominus vasa plena dicū vsualiter. licet aliqua p̄ticula eorū vacua sit cuz plena fuerit iuxta p̄gruentiā hmōi q; p̄seruatio liquorū requirit. Aliud etiā vides in omni rerū collocatiōibus quedā ei⁹ requirit p̄pinguatē summā et hoc ē cōtigitas. Sicut dētes in multis aialū quedā vō distantiā adinuicē vt manus vel pedes et ale et hoc ē qm̄ ipa p̄pingtas et deformis esset et mēbroz hmōi officia ipēdret. In structuris etiā et edificijs hoc idē vides q; colūne rectā requirit distantiā abinuicē lapides vō

in muris et parietibus p̄ cōtigitatē ordinantur et ibi etiā multe sūt interpolatiōes maxime si lapidibus varijs aut p̄ciosis fuerit edificium decorandū. Nō ei omēs lapides marmorē eiusdē coloris simul in eadē ferie ordinat. S; iterpositi aliorū colorū lapidibus alternatim hmōi ei varietas et alternitas nō partū pulchritudis addit edificio. Iste igr̄ due cause vici⁹ necessitas siue vtilitas et pulchritudo ita opant in rerum collocatiōibus et ordinib; et neutra appet nobis p̄ aspectū in celo stellato. Quā dē ceter ei et quāte pulchritudis ordine sic locatē sint stelle i illo nō aliā via p̄bare possum⁹ q; p̄ sapientiā et bonitatē creatorū cui placuit celū illō indubitāter ordinare et decorare stellis. Utrum aut hmōi ordinatio stellarum necessaria ē vel vtilis sit ipi celo nō ē nobis p̄spicū de necessitate aut vtilitate earū apud res sublimares multa et multis capitulis iā audisti p̄ me. Nullatenus aut dubites q; si daret nob celū istud e vicino p̄spicere appareret nob euidenter pulchritudo ordinis ipaz stellarū. In collocatiōibus vō hoim vides differētiā multas vici⁹ i ordine s̄m aī et post s̄m superior et inferior. Vides et aliā differētiā s̄m lōge et p̄pe. Magnates ei spaciosius sedere solēt et abinuicē distātius q; plebes. Uulgus aut etiā apud nos eē p̄suevit in angustia et p̄ssura. Et iterū vnusq; magnatū cū comitatu suo collocari p̄suevit i maiorū palacijs. Reges etiā q; suberāt imperio babiloniorū i babilone habebāt habitatiōnes suas et p̄pa palacia abinuicē p̄grua remotiōe distātia. Et forsitā apud vrbē romā similit̄ se habuit res et verissimile ē ad hoc specialiter edificatū fuisse palaciū magnificū vt reges imp̄o romano subditi in eo cū ip̄o impatore pueniēter et honorifice recipi possent. Quāq; aut p̄ncipatus et potētatus hmōiq; officia hoim similiter et sanctorū angelorū vtpote ibi nullo modo necessaria cū ibi nec doctrina nec eruditione nec disciplina neq; correctione siue coheritiōe opus sit tāta claritate sapiētie illuminatis hoibus tāta p̄positiōe imo p̄fectiōe morū et virtutū vt illā decet gloria decoratū erūt tñ ibi grad⁹ varij meritorū atq; p̄miorū sp̄saq; varietas tā i sanctis et beatis angelis q; i glorificatū hoibus et sic hic appet i gēte xpianorū i q̄ diligēt p̄siderant b; et talia itelligere valētib; put possibile ē i vita ista mltā resultat similitudo ciuitatū illi⁹.

nobilissime ac p̄clare cuius edificium ex p̄dic-
 dictis angelis et hominibus tūc erit sua
 pulchritudine atq; p̄fectiōe p̄sumatū Sic
 erit ad decore ciuitatis eiusdē varietas p̄-
 miorū et gloriarū. Sicut mō ē varietas or-
 dinū z p̄fessionū ad decorez ip̄ius gentis
 xp̄ianoz. Neq; diuersitas p̄fessionū con-
 trarietatem h̄z repugnantiaq; decore i to-
 to suo vel deturpet vel minuat aut aliq̄te-
 nus impediāt. imo auget z qd̄ m̄ius est ex
 ista varietate z in ista cōsistit pulchritudo
 totius. Sicut neq; varietas mēbrozū aut
 officiozū ip̄oz ledit v̄llo modozū pulchri-
 tudinē totius corp̄is humani. Similit̄ ne-
 q; varietas v̄tutū aut opationū pulchritu-
 dinē animarū humanarū quin poti⁹ illas
 exornat p̄ficat z p̄ponit. Sic se habitura ē
 in totalitate ciuitatis illi⁹ speciosa illa glo-
 riarū varietas. Quēadmodū etiam cele-
 stes ymagines ex qb⁹ duodecim signa no-
 minatur ip̄m celū stellatū tanq; multe ex
 illis abinuicē multū distent distinguūt at-
 q; decorāt. Sic illi sup̄celestes ordines ce-
 lū illud v̄ltimū in quo collocādi sūt icogi-
 tabili pulchritudine decorabūt. Nec dubi-
 tandū ē tibi q; in celo saturni nō indecen-
 ter collocata ē stella vnica z i sequētib⁹ ce-
 lis similiter. nec v̄llo mō arbitrandūz tibi
 q; tāta vacuitas a stellis deturpet aut de-
 formet v̄llo modozū aliqd̄ ex celis huius-
 modi quēadmodū neq; paucitas oculoꝝ
 corpa hominū aut alioꝝ animalū q; so-
 la frons in hominibus oculis ornata ē to-
 tū v̄o residuū corpm̄ humanozū vacuum
 ē ab oculis nō deformitas ē eozū. imo de-
 cor atq; decencia. Sic z q; in fronte draco-
 nis sola carbūculū gignit natura. totū v̄o
 residuū corp̄is eius vacuū relinqt z a gem-
 ma huiusmōi z ab alijs. Nemo autē ē qui
 hoc imputare possit ad deformitatē. Sic z
 de celo v̄ltimo ac nobilissimo quis existi-
 mare p̄hibeat vt parte eius modica p̄pa-
 ratione totius repleta sanctissimis ac bea-
 tissimis ciuib⁹ illis maior eius ps vacua
 ab eis absq; v̄lla indecētia ac deformita-
 te remaneat quāq; z ignotū nobis adhuc
 sit an ps ei⁹ aliq̄ aptioꝝ sit imo specialiter
 aptata habitatoꝝi h̄mōi q; alia. in eodē ei
 regali palatio mansiones multas z officii-
 nas esse. Quāto fortius in illo tam magni-
 fici regis palatio multas māssiones eē mul-
 tāq; amplitudinē nec multoz tanq; vario-
 rū meritoꝝ ciues collocādi sūt. Si qs autē
 dicat quia celū illud simplex ē z vnus na-

ture p̄ totū z idō nō habēs diuersitatē mā-
 sionū attēdat hō h̄mōi q; in aere et in aq̄
 inuenit diuersitas fm̄ rarū z densū subti-
 le z grossum licet sint corpa simplicia z ni-
 si etiā nō apparent v̄tilitates aut necessita-
 tes similes eis quas requirit tāta varietas
 tantaq; multitudo inibi collocādoꝝ. Qu-
 si dixerit quis ga nihil ad gloriā sanctorū
 angelozū attendat h̄mōi hō q; multū p̄ti-
 neat ad animarū gloriā nobilitas et tota
 gloria corpm̄ suozū que z si in multis opa-
 tionibus multis virtutib⁹ deseruiēt aiarū
 habitacula tamē earū siue receptacula eē
 nō dubitatur. Attēdat etiā regū antiquoz
 gloriā nō modicā reputatā thronos aure-
 os lectos eburneos palacia deaurata m̄-
 taq; varietate p̄ciosozū lapidūz decorata
 omnēq; ambitionē vestitū coruarū velo-
 rū quoz nec vel corpa cupiūt v̄l p̄ se corpi-
 bus cupiūt. Quin potius anime sunt q̄
 ista desiderant z delicias in h̄is gloriāq;
 suā sentiūt vel somniāt potius vt sepe au-
 disti. Si v̄o dixerit quoniā animab⁹ h̄ia-
 nis dū in corp̄ibus sūt talia v̄trūq; p̄gru-
 unt hoc ē corpales vel deliciae vel glorie et
 cetera que noiaui ad angelos v̄o sanctos
 incorpales z abstractos nihil p̄tinet d̄ hu-
 iusmōi corp̄alibus. Dico tibi q; responsū
 ē in p̄cedētib⁹ de hoc. Addā autē hic aliq̄
 Dico igr̄ q; fmo iste adhuc deducit istum
 erroneū vt dicat ad creatorē b̄ndictum ni-
 hil p̄tinere de celo vel de tota m̄di corpo-
 rei multitudinē de q̄ nō ē dubiū quin eas
 inhabitet z repleat. put decet h̄mōi ihabi-
 tatio magnificentia glorie sue z isti sūt ser-
 mones autēici p̄phetarūq; creator b̄ndi-
 ctus in celo ē z habitat z celū et terrā ipse
 implet. Sermōes etiā antiquoz phyloso-
 phozū sunt m̄di corporeuz eē habitatio-
 nē deozū z hominū. Miros autē si homo
 h̄mōi audiuit sermones vulgatissimos q;
 bus dicat deū habitare in hoibus z etias
 in templis z de hoc aliqd̄ audiuit in p̄-
 cedētib⁹. Scito igr̄ ga habitationes cōi-
 ter sūt tribus de causis in rebus corpora-
 lib⁹ vel in locis. Primū p̄p̄ indigentia
 inhabitantiū q; ob causam habitāt in do-
 mib⁹ z volucres in nidis et ferarū multa
 genera in spelunc̄ vt p̄ hec p̄tegāt ab in-
 comodis frigoris ymbriū z ventozū. ha-
 bitāt etiā aues i aere z pisces in aq; p̄p̄ i-
 digentiā vite siue necessitate sic scis In turri-
 b⁹ v̄o et alijs monitiōib⁹ habitāt ob aliā
 necessitatē scs p̄p̄ rapinaz atz belloꝝ p̄-

cula. Secūda v̄o causa ē indigētia locoꝝ ⁊ rerū que inhabitantur et hoc mō habitat deus in hoībus nō ppter indigētia suā cuius plenitudine ⁊ diuitijs oīa indigent ip̄vero nullo om̄ino. Indigent q̄ppe hoīnes tali et tanto inhabitatoꝝe cū ex eiꝝ p̄sentia ⁊ in habitatione influat in eos q̄c quid boni habēt siue illud sit nature siue gr̄e siue glorie siue etiā t̄pale aut corporale bonū. In templis v̄o qm̄ templa ppter dei honore ⁊ gloriā sunt ⁊ ppter sanctificationes aliasq; spirituales vtilitates hoīnū habitat deus ppter vtilitates hoīm si militer. Quē em̄ ibi honorat ⁊ glorificatur non sua vtilitas est sed hoīmū. Sicut q̄ sol videtur nō vtilitas ip̄ius est sed videntū. Sic et dei glorificatio seu honoratio tota perfectio animarū nostrarū ē ⁊ hoīmū p̄sertim cum fuerit in vltimitate sue cōpletionis q̄ est felicitas futura. Tercia v̄o causa ex duabus istis p̄posita est ⁊ hec est causa habitationis animarū nostrarū in corpibus nostris ⁊ anime enim corpibus indigent ppter multas opationes atq; pfectiones ⁊ corpa animabus ppter vtilitates multiplices que notissime sunt ⁊ quas nec nominare opus est nec nūerare. Et si igitur creator benedictus nec celo nec hoīmū nec templis indigeat nec aliquid ei ex habitatiōe hoīmū rerū accrescat celo tamen ⁊ hoīmū ⁊ templis multa ⁊ magna ex inhabitatiōe creatoris adueniunt que alibi didicisti ⁊ hec ē causa inhabitatiōis eius in hīs. Sic ⁊ sanctis angelis ⁊ si nihil eis ex habitacul̄ suis vel receptaculis que habent in celo empireo accresceret v̄l adueniret ppter vtilitatē aliquā ip̄orū receptaculoꝝ inhabitare inibi possent tantus quippe ornatus tanq; creatori honorificus tanq; associat̄ sibi hoīmibus iocundus vel vtilis posset esse ex p̄sentia et in habitatione sanctorum angelorum. vt merito ip̄a ppter hec inhabitare deberet quēadmodū narrat lex hebreoꝝ q̄ angelus p̄cedebat exercitū eorū in columna nubis quā et p̄sentia sua illustrabat a p̄te ip̄oꝝ a p̄te v̄o egyptioꝝ obtenebrabat vt hebrei i lumine egyptij v̄o in tenebris ambularent. Sunt alij ornatus q̄ luminis ⁊ de hoc feci tibi p̄cedētib; aliquā mētiōē

Quia vero terra deteriorata est et maledictiōe quadā a creatore dā nata ppter peccata p̄morū hoīm sicut narrat liber p̄mus legis hebreoꝝ nō

leue neq; inualidū argumentū ē credentibus legis illius latoꝝi terrā liberandam a maledictiōe hoīmū cū causa hoīmū maledictiōis oīno cessauerit hoc autē ē dicere vt spinas v̄l tribulos ampli; nō generēt. Si militē ⁊ in meli; ip̄as reformādas q̄ ab iniicō p̄stituta fuerit ppter causas p̄traria fortioꝝem. Si enim apud creatoris iusticiā peccatū illud hoc potuit vt terra maledictiōnem istam incurreret vt spinas ⁊ tribulos in penam hoīmibus generaret panē v̄o non sine labore ⁊ dolore multiplici tanto fortius apud bonitatē ip̄ius atq; misericōiāz. virtus et gratia hoīmū ne dicam gloriā hec poterit non solū vt restituat ad statū p̄istinū sed etiā vt in meliōre ac nobiliōre reformetur quicūq; ille sit ppter hoc p̄petua vernātia ⁊ amenitate venustanda esse terrā creditur a gēte xp̄ianorū. Vñ et floꝝ b; immarcessibilib; p̄petuisq; viroꝝis gratiā minibus a multis creditur exornāda. De lignis autē aut arboribus nihil exp̄ferunt q̄ ad nos puenerit sermones autentici.

Quonia autē ista credulitas firmata ē in gente ip̄ianorū p̄ sapientes eorū quos theologos vocat videlicet q̄ si p̄mi hoīmēs nō peccassent i paradiso terrestri tota posteritas eorū remansisset ibidē p̄mansuravtiq; ad p̄finitū tempus a creatore quo trāsferenda erat in paradysum ⁊ cōsortiū bonoꝝ angeloꝝ consequēter creditur habitatiōē istā nō patriā naturalē esse hoīmū. S; mag; exiliū ⁊ ob hanc causā tot ⁊ tantis miseris ⁊ erumnis obnoxia ⁊ aspersam. Quia igitur p̄mis nō peccantibus cessasset origina lis corruptio que causa radicalis ē vicioꝝ cōsequentū ⁊ peccatoꝝ nullus nasceret vel postmodū efficeretur peccatoꝝ. Quare habitatio ista nec deseruiret hoīmibus vt patria cū in ea null; nasceretur nec deseruiret vt exiliū cū i ea nullus exulare mereretur. Animalia vero ⁊ alia vegetabilia que in vsus solos ⁊ vtilitates hoīm creatur. Similit̄ metalia lapides ⁊ gēme nulli vsui vel vtilitati hoīmū in ea deuenirent sed nec alibi deseruirent cōt quonia nec in paradiso terrestri cū ibi nulla esset penalitas nulla indigentia tibi p̄ ea occurreretur. Quis igit̄ esset vsus q̄ status istius habitationis si p̄mi hoīmēs non peccassent. Sequitur igitur ex hīs non moleste ferendū ēē p̄phylōsophantibus. Si ignorant statū habitationis istius q̄ indubitā

ter erit naturali nobilio: et ppter hoc esse
debet occultio: qñ ipse stat^o natural^o q phy
losophicis ē inuestigatiōib^o viciniō: non
pōt ee p phām vlsq; quaq; pspicius. S; illō
indubitāter tenēdū ē q hmōi status talis
erit vt z gloriā creatoris deceat z future p
fectiōi vniuersi corporei cōgruat.

S que aut forsitā moueat vis ge
neratiua terrarū et aquarū q ppe
tuo ociose ee videbūf z idō inuti
les. Rñdeo in hoc duob^o modis. Primū
quia vsus vt iā pdixi tibi virtutis genera
tiue nō erit vltorius necessari^o vsus dico
psuetus nec in hoibus nec alijs z causas
i hoc iam audiūsti in pcedētib^o. Secū
do q: nouissima generatio i vegetabilib^o
lz vnica futura sit nobilitate sua ac ppetu
tate nō solū cōpensabit imo etiā supabit i
compabiliter. Cōtra somnia vō stultoꝝ
atq; deceptoꝝ q inueniūf in gente sarrace
noꝝ q vsus z vtilitatē vrtutis nre generati
ue futurā in sola voluptate carnali consti
tuūt i alio tractatu audiūsti p q sufficien
ter z euidēter destructa sūt et hoc ē qñ vo
luptas hmōi paradysū spūalē nullo mōz
sustinere pōt ibi etiā declarauī tibi q neq;
regio corpalis etiā solas spurcias egesti
onū aliarūq; imūdicarū q hmōi erroꝝ
sequēf cape nullaten^o sufficerēt etiā si esset
celo vltimo centies milies maior.

B euerat igr ad id in quo eras z di
cam qa stat^o mūdi inferiorē terre
ni futurus post famosū illud z vni
uersale dei iudiciū nō dū ē inuentus p me
vel p aliū cuius inuentio ad me puenerit
certitudine determinata. In vniuersali vō
put traditū ē genti xpianoz a prib^o inue
niri pōt p vias q; i pcedētib^o audiūsti qd
erit idubitāter speciosioꝝ atq; prestantioꝝ
q; mō sit z erit laborib^o hūanis z agrico
lationib^o oīno nō indigēs z omne gen^o ho
minū cessabit ab hmōi laborib^o deinceps
hoc ē ab expleto pdicto iudicio z pcordat
in hoc lex hebreoz z credulitas sapientūz
q manifeste intelligūt ab ipō leg^o pncipio
hoc pmo hoī iūctū fuisse laborē agricola
tionis qñ dictū ē ei ab ipō creatore. In su
dore vultus tui pascere pane tuo. Intelli
gūt etiā euidēter ex eo dē leg^o capitulo ter
ram ab hmōi maledictiōe damnatā q in
digeret labore agricolationis.

S q; aut querat cuiusmōi vsui vt
utilitati deseruitura ē status illius
pcciositas atq; pstantia fm opinio

nē phylosophoz. facilis ē responsio vide
licet quia pfectiōi deseruiēt vniuersi spūa
lif aut pfectiōi vniuersi corporei quā nullo
modoꝝ decet negligere creatorē alias au
tē vtilitates audiūsti i pcedētib^o. S; z de
hoc vic; de ipa pte terre tota q extra para
dysū terrestrē ee dinoscūt hos vsus vl^o vti
litates habitura erat si pmi hoies nō pec
cassent z cui^o etiā statū cū statū pntē sta
tū maledictiōis z nō statū sue pme cōsti
tutionis seu pditionis ee appeat ex lege he
breoz. Rñdeo i hoc q; reuera lōge nobili
oꝝ q; iste sit atq; pfectioꝝ. de vsib^o vō z vtili
tatibus ipius plantū ē iuxta opinionē phy
losophoz vt dixi plantū etiā ē iuxta cōmu
nē fidē ac veritates; qa stat^o ille deseruieret
glorie creatoris z appet in eo iuxta possibi
litate suas largitas ac redū dātia bñficētie
creatoris. Jā etiā dixi tibi i pcedētib^o d ve
nis auri z argēti z venis oīm metalloꝝ z
de lignis seu arborib^o z fructib^o earū quī
bus oīmbus nemo vtrif qliter seruiūt glo
rie creatoris z de omnibus alijs huiusmo
di.

De statu sanctorum.

D e statu vō future glorie sanctorūz
angeloz et scōꝝ hoīm. quatin^o et
qliter similis futur^o ē eternitati di
xi tibi qd potui. Ubi posui tibi multa cau
sa erercitatiōis z vt appareret tibi inspie
tia eoz q spem glorie illius i dei electis et
dilect^o hoibus velut inanē irridendā z va
cuaz z vt etiā cognosceres q; et suasionēs
habes pista z defensionēs qles possibile
ē in reb^o arduis z a nra cōsuetudine taz
remotis tanq; distātib^o inueniri. In om
nib^o aut sermonibus meis de reb^o hmōi
z de alijs rebus diuinalib^o ac intentiōe z
moderatiōe loquoz vt in nulla opinione
vel inesse fixus et immobilis nisi qñinus dei
auctoritas z patz doctrina atq; testimonia
me astringūt. Si igr vel ppa iuestigatiōe
vel cuiuscūq; alteri^o declaratiōe alit se ha
bere veritatē iuenero me aliter sensisse do
lebo z veritati sp adherere studebo hoc ee
ver^o ac recte philosophātis ē itētiō vt a de
phēsa falsitate statū recedat z errasse se do
leat atq; inuentā veritatē cū gaudio ample
ctaf z hoc maxime i reb^o ad veritatē rea
ligiōis pūctib^o. Diligēter igr ac pscruta
te itēde i hūis q; i pcedētib^o sunt dūspūta
ptra erroꝝ aristotel^o d eternitate mūdi cō
sidera etiā studiof^o de fine sine affinitione
tpis si forte aliter se haberet veritas iueni
ri possit. Silt^o z de pfectiōib^o futuris vni

exteriorum animarum nostrarum futurum in statu glorie illius ubi videtur magis abscondita veritas quam vtriusque tibi reuelat deus et mihi parte omnino ei periculosum est in rebus inueniendis tam difficultibus et de quibus nihil habemus traditum a patribus aliquid temere affirmare.

De statu vero mundi supralunaris continentis celos mobiles noue quod reuera melioranda sunt et quod eis nouus deus addendus sit splendorque luminarium ad augendus et prophete hebreorum insinuare videtur et doctrina christiano doctorum affirmat et causas in hoc audiuit et rationes quas mihi fuit possibile inuenire sed et de tempore postquam celauerunt motus celorum stellarumque et luminarium iuxta doctrinam christiano cum in celis ipsi tunc locum non habeat nec est in terris aut aquis cum nulla in eis mutatio remaneat. Sed de inferno propter varietatem et multitudinem tormentorum multis visum est tempus ibi futurum esse. Laus autem hominum opinionis apud eos est credulitas que credit nec omnia simul esse vel aliquid eorum totum. Uerum si quis dixerit ea simul futura et somnia et vniquodque totum simul futurum in omnibus eis que post iudicium ibi futura sunt. que admodum partes future felicitatis et omnes et tanta simul esse in glorificationis non videbitur errare multumque periculose neque improbabiler dicere hec autem quam completa videtur futura esse infernalis illa damnationis miseria que admodum et completa futura esse videtur promissa sanctis felicitas neutra autem earum completa fore videtur si non omnes partes suas simul habuerit et de hoc nulla aggrediaris intentionem quam nullum est periculum in hoc nisi primo aliquis autem contrarius eorum habuerit cum nullatenus contradicendum est tibi. Tunc ei vere ac recte prophetamur cum veritatem sancti et sapientibus diuinitus reuelatam vel per eos aliter declaratam vel defendimus vel astruimus vel cum ipsam non declaratam alias put nobis possibile est declaramus et intelligibilem facimus.

Tractatus de prudentia.

Dicitur hec autem aggrediar loquor de gubernatione vniuersi corporis et maxime quantum ad res humanas et ipsos homines ethoc est quam circa homines ipsos et res humanas magis errat et periculosius et erratur adhuc a multis ipsi etiam philosophi hebreorum partem intelligentibus dubitasse videri possunt de cura et prudentia creatoris et hoc legere potes in libris hebreorum Nonnulli etiam ex nobiliores poetarum interdum dubitasse se scripserunt in libris suis poeticis proponam igitur in primis tibi

questiones que sunt circa hec et tentabo determinare illas quam ex scientia scilicet sapientiali scientia est gubernationis dei altissimi sicut audiuit ex sermonibus Avicene. Hanc igitur questionum prima est an curet creator benedictus et sublimis vniuersa et singula et de vniuersis et singulis. Secunda quomodo curet de malis que iustis et sanctis hominibus accidunt in hac vita et de alijs que circa hanc questionem sunt vices qualiter et que utilitate vel usu sustineat hic flores malos flores inque potentibus diuinitus delicijs. Sicut que utilitate vel fructu sustineat bonos affligi hic et etiam opprimi a malis et ipsos malos dominari malis et multiplici tyrannide atque violentia grassari in eos post hec de ipso malo an per prudentiam creatoris ipsi eueniat loquor etiam hic de fato et fati a quibus dicitur fatari homines vel esse fatatos et hic sermo valde vulgaris est et valde anilis. loquor etiam de hijs que vocantur apud poetas pce et noianf ab eis doctos lathesis otrophos et facia te scire de prescientia et prudentia creatoris qualiter ex eis non sit rebus contingit necessitas nec per eas villo modorum impedire vel prohibere nostra libera voluntas neque arctare vel restringere nostra libertas quantum ad velle et non velle facere et non facere nisi quantum nus et quibus modis ostendam tibi.

Sicut igitur in primis que differt intentione prescientie ab intentione prudentie quam intentione prescientie amplior est et extensior tam sup bona quam sup mala futura eque ei prestat creator benedictus mala et bona et eorum solus. Intentione vero prudentie restrictior est et non cadit nisi sup bona futura. Communiter enim sola bona prouideri dicunt. Nemo ei dicit prouidere malum vel sibi vel alij prouidet ei que consulte intendit aliquid facere vel ut aliquid fiat. Mala vero non intenduntur consulte siue circumspice imo per errorem. **A**mp. que prouidet aliquid procurat aliquo modo ex intentione ut illud fiat vel eueniat. Non autem est bonitatis diuine intentione ut mala eueniant vel fiat mala dicunt culpabilia. Sed neque eiusdem bonitatis est procurare ut mala hominum fiant vel eueniant. Quare manifestum est mala non esse prouisa a creatore. Sicut neque consulte procurata quam dubitare non debeas omnia et bona et mala presciant esse ab eodem et prescognita ac prouisa et intentione mea hic de malis culpabilibus. Prosequor igitur primam questionem. Dico igitur quam vniuersa et singula curat creator et vniuersa et singula bona nec non et mala quorum duo sunt genera culpabilia scilicet atque penalia licet

¶ Pars prima de vniuerso

mō dīuerso hoc autē ē videre p ptes eadē
q̄ q̄ sūt ab ip̄o p creationē dubitari nō p̄t
qn̄ curet. Lū eis sciēter z eē tribuat z p̄ser-
uet nō ei modica ē ista curatio. Q̄ si dix-
erit quis q̄a postq̄ dederit eis esse dimittit
ea sibi nō ea de cetero gubernās vl̄ cu-
rās vl̄terius. attende errorem istū quo multi
se inuoluerūt aut necatoꝝ rebus hm̄oi de-
dit vires siue vtutes q̄b̄ se ip̄as regere seu
gubernare sufficeret absq̄ ampliori cura
creatoris aut nō. Si sic z hoc fecit vtiq̄ sciē-
ter z p̄inde p̄ p̄uidentiā iḡr eiusdē regunt
cū p̄ curā seu p̄uidentiā eius factū sit ap̄d
eas vñ se regerēt hoc em̄ habēt ex cura z p̄-
uidētia ip̄ius vt se ip̄a regāt atq̄ gubernēt
Exemplū autē hm̄oi rei euidentissimū ē in
illo q̄ volēs regere p̄ se filiū suū elegit ei et
dedit rectorē instruēs ip̄m q̄liter filiū rege-
ret z limitās ei certis mādatīs et regulis fi-
lij gubernationē. In hoc iḡr exēplo mani-
festū ē q̄ p̄r nō dimisit filiū sibi ip̄i imo po-
tius regēdū p̄misit rectori istructo ab ip̄o.
Nec dubitare p̄t quisquā qn̄ p̄r curet filiū
nec q̄s audebit dicere qd̄ negligat ip̄m vl̄
neglexerit. Illa q̄ppe nō curari dicuntur q̄
negliguntur. ¶ Amp. vires hm̄oi seu vtu-
tes q̄si gubernacula sunt q̄bus res ip̄e re-
gūt se fm̄ hoc. Nullus autē ex gubernato-
ribus nauū negatur gubernare nauē cui-
us tenet gubernaculū s; d̄r eā gubernare
p̄ gubernaculū. Si iḡr hm̄oi vires tenet
creator q̄ gubernacula sūt rerū hm̄oi q̄lit̄
negabitur res hm̄oi gubernare. ¶ Amp.
q̄ regit rectorē aut gubernat gubernatorē
in eo q̄ rector aut gubernator ē indubitā-
ter regit et gubernat id qd̄ regitur aut gu-
bernatur ab ip̄o. Gubernacula em̄ nauū
reguntur et gubernantur a rectoribus ip̄az z
hoc p̄ manus eoz tāq̄ p̄ quedā guberna-
cula s; z manus ip̄e p̄ musculos cordas et
ligamenta. z hec iterū p̄ vires motiuas et
ita donec veniatur ad sapiētiā guberna-
tis q̄ est gubernatiū p̄ se et gubernatore
alio nō indigēs si vera z p̄fecta ē. Et iuxta
hūc modū se h̄re necesse ē in sapiētia crea-
toꝝ que ē gubernās z dirigēs p̄ se ea q̄ i-
mediata sūt apud ip̄am et p̄ illa imediate
p̄sequētia z ita donec veniatur ad vltima
gubernata a creatore. Si q̄s ergo dicere
voluerit qd̄ nō oīa creata reguntur a creato-
re imediate hoc ē p̄ se solū nō contradico
cū innūerabilia regat p̄ retores tam sp̄ua-
les q̄ corpales. Multi ei ex hoibus rector-
es sūt alioꝝ z mlti ex angelis p̄sūt alijs

z etiā hominibus et in animalib; etiā in-
uenitur in multis generibus q̄ parētes re-
gūt filios et erudiunt. Sicut aquile erudi-
unt filios suos ad volandū z accipitres si-
militer. In volatu etiā multe aues duces
sibi p̄ficiūt vt grues. ¶ Amp. hm̄oi vires
aut egent naturaliter rectorē aut guberna-
toꝝ aut nō. Si egent aut p̄uidit eis crea-
toꝝ aut non p̄uidit. Si nō p̄uidit cū ege-
rent relinq̄t iḡr eas casui et temeritati eas
iḡr p̄clitari sciēter voluit q̄re ad casum si-
ne ruinā z periculū eas cōstituit. Q̄ si p̄-
uidit eis retores vel rectorē q̄ indubitan-
ter sapiētie eius et bonitati cōgruit. Q̄ si
p̄uidit eis retores vel rectorē tūc vel se re-
ctorē p̄ se z immediatū aut retores alios
et p̄ eos ex necessitate regit illas. ¶ Ma-
nifestū iḡr ē q̄ in eis q̄ p̄ creationes sunt a
creatorē locū habet cura z gubernatio ip̄i
us. ¶ Amp. Illa nobilissima sūt in crea-
turis rationabilib;. Similiter z corpalia
que ab ip̄o sunt p̄ creationes. nobilissima
sūt in corpalibus. Intellico autē de corpa-
libus quo mere corpalia sunt. Si non cu-
rat iḡr ea que nobilissima sūt multo for-
tius non curabit ignobiliora z sic nihil omnino
curabit in vniuerso Si em̄ nobiliora non
curat multo minus ignobilissima z si sup̄-
ma multo minus neq̄ media neq̄ infima
¶ Amp. oīs creatura indiget cura et gu-
bernatioe creatoris q̄tū ad p̄seruationes
sui in suo eē. Q̄ si dixerit q̄ animalia q̄
p̄seruat suū eē p̄ nutrimentū nō indigent
ampliori cura creatoris s; sufficit ei? natu-
ra quoniā q̄cito natus est porcus scit cur-
rere ad vbera m̄ris z inde suggere lac. Si-
militer ad pascēdas herbas z ad alia nu-
trimēta sumenda nō indiget duce vel p̄ce-
ptore z p̄pter hoc sufficiunt sibi ad cōserua-
tionē vite sue quāq̄ iāz remouerim istud
in p̄cedentib; addā et alia ad idip̄m am-
plius z lucidius renouādū. Dico iḡr qd̄ na-
tura que docet animalia sic alimēta p̄grere z
vitā seruare gubernatrix ē eoz hanc autē
dedit eis creator sapiētissim; et ad hoc de-
dit vtiq̄ vt ab ea z p̄ eā sic gubernarentur
Redit iḡr iste sermo ad hoc vt cōfiteat q̄
hoc dicit creatorem gubernare hm̄oi ani-
malia sed p̄ mediū rectorē aliū videlicet na-
turā p̄ naturā hm̄oi qui autē cōfiteretur cre-
atorē curare et gubernare aliqd̄ scilicet p̄
mediū rectorē z gubernatorē aliū nō de-
struit curam aut gubernationem creatoris
sed magis declarat eam.

DE motibus autem celorum stellarumque
 et luminarium et de vicissitudinibus
 temporum et de generationibus et
 corruptionibus que vicissitudines temporum
 sequuntur propter curam et prudentiam creatoris
 sunt iudicia manifesta intelligentibus utilita-
 tes que inde pueniunt hominibus et alijs
 animalibus que nullomodo puenire possent nisi
 per curam et prudentiam creatoris. Inutiliter enim
 hominibus hoc est homines et alia animalia atque
 vegetabilia creasset creator si non eis alimen-
 ta et alia sine quibus durare non possunt pro-
 uideret. Exemplum autem hominibus est in archite-
 cto que non solum inutiliter sed etiam insipienter
 edificasset domum corruendo per se et statim si
 non eidem fulcimenta quibus stabiliret adie-
 cisset frequentia solum sine perpetuitate et vniuer-
 salitas iudicia certissima sunt cure et prouide-
 tie et remouet casum et temeritatem quemadmo-
 dum dixi tibi in precedentibus que mors accidit
 hominibus vniuersaliter et secundum quod dicitur hic. hec
 igitur duo sunt iudicia certissima que per curam et
 prudentiam creatoris mors est in hominibus.
 Econtrario vero raritas atque particularitas iu-
 dicia sunt certissima casus et temeritatem que
 tunc ad nos. Quantum autem ad creatorem neque
 casus neque temeritas aliquid est et istud ibi at-
 tendendum est diligenter in omni genere animalium
 generatio enim pedum alarum et etiam plumarum in
 omnibus animalibus que naturaliter habent mem-
 bra hominibus vel admunitas sicut plumas et
 squamas ex necessitate per curam et prudentiam
 est creatoris quoniam pennis est ut ita dicas hoc
 est durans quantum creator hic esse anima-
 lia prouidit. Est etiam vniuersalis vnicuique
 generi animalium hominibus Sic se habet et genera-
 tio pilorum in illis partibus animalium in quibus con-
 suenerint generari. Curam dico intelligentiam
 ut mediam vel immediatam vel mediatam vel im-
 mediatam. Quanto fortius igitur motus celorum
 tam frequens et tam immutabilis erit per curam et prou-
 dentiam creatoris. Amp. non potest dubitari quoniam
 creator prouiderit siue prouenerit quod bonum vel
 eum vel habet motus celorum et quod propter illud dede-
 rit virtutes ad hominibus motus prouidit igitur mo-
 tum celis cum illum procurauerit propter bonum vel
 quod est vel quod ex eo habet vel quod ex eo est hoc au-
 tem est per curam vel prudentiam ut dixi tibi. Est
 igitur hominibus motus ex prouidentia que et omne
 id quod per se naturaliter ex eo sequitur que di-
 es et nox et generationes et corruptiones
 vernaes et autumnales hyemales et estiuales
 et vicissitudines ipse temporum quattuor.
 Utilitates autem iste note sunt nobis multo

fortius igitur creatori. Quonia igitur intentio
 sapientis est intendere in opere suo omne bo-
 num et omnem utilitatem que puenire debet
 aut potest ex opere suo erit hec intentio multo
 fortius creatoris sapientissimi. Quare om-
 ne bonum quod est vel debet esse ex quocumque opi-
 bus eius est per intentionem ipsius omne autem
 bonum ad opus eius est aut ex opere eius omne
 igitur bonum est per intentionem ipsius et effectus eius
 vel mediatum vel immediatum quicquid autem est crea-
 tum ab eo est creatum per sapientiam eius et propter hoc
 omne bonum est prouidum ab ipso et per curam ac prouide-
 tiam ipsius. Scito autem quia ytalici philosophi pre-
 dictis iudicijs vsi sunt ad declarandam curam et
 prouidentiam creatoris circa vniuersum cor-
 ruptum et circa corporalia que generantur et cor-
 rumpunt sub circulo lune. Verum non pos-
 tuerunt per has vias extendere curam et guber-
 nationem creatoris vsque ad singula particu-
 larium. ut enim generetur hoc granum frumen-
 ti vel corruptum per curam et gubernationem cre-
 atoris nullo modorum videtur declaratum
 per vias istas hoc autem est quoniam non est patefactum
 per eas que cura et gubernatio creatoris sit im-
 mediate circa hominibus mediocrum vero non est in-
 tentio ad hoc verbi gratia. Intentio prius so-
 cratis non fuit ad hoc ut generaretur socra-
 tes. Sed magis ut generaretur proles in vni-
 uersali vel fortitan ut dicat aliquis individu-
 um vagum bene igitur se habet et conueniens est
 huic capitulo que tractare incepti inuestiga-
 re de hoc. Debes igitur scire quia non est neces-
 se ut media per que fit gubernatio intendat
 generaliter vel intentione vniuersali vel in-
 tentione particulari. Sicut manifestum est tibi
 in armamentis nauis hoc est in instrumentis
 gubernationis ipsius que nihil omnino inten-
 dunt vel vniuersaliter vel particulariter. Ne-
 que etiam cum homines medijs sunt gubernationis
 necesse est ut intendat in omnia particularia sic
 mynistrum argonautarum siue archinautarum
 intendunt in singulos fluctus vel vndas que
 possunt nauem subuertere nec in singulas
 guttas que possunt in sentinam influere quo-
 niam nec cogitat de illis cogitatione particu-
 lari. Sic nec duces de singulis passibus nec
 ipsi etiam ambulantes ex quibus exemplis for-
 tassit alicui videatur quod multo fortius non
 est necesse omnipotentissimum creatorem inten-
 dere in singula eorum que per curam et gu-
 bernationem ipsius sunt vel gubernantur. Si
 enim non optet aurigam de singulis passibus
 equorum trahentium currum suum aut de sin-
 gulis revolutionibus rotarum currus quem

¶ Pars prima de vniuerso

regit singulariter intēdere vlcogitare quā
to minus creatorem omnipotētissimū ac re
ctore vniuersoz deū nō optebit singulari
ter intendere de omnibus que p curam et
puidētia ipius reguntur presertim cū
incomparabiliter facilius sit ei vniuersū
regere q̄ cuius aurige currū leuissimū.

¶ Amplius. Ridenda z ridiculosa vide
ri potest prouidentia circa athomos atq̄
arenarū calculos p̄sertim cum nemo sapi
ens hmōi minucias curet vel etiā numer
earū sciat aut scire velit. Quātomagis igitur
creatori ista curāda nō sūt hinc ē q̄ q̄
dā ex sapiētibus et doctorib⁹ xpianoz re
putauit dei adulatorēs q̄ talia ipum cura
re dicerent. Tu igr attēde in hīs exemplis
q̄ posita tibi sunt hic qm̄ in eis sunt sermo
nes quozū intentiōes ibi diligēter intuen
de sunt. videlicet q̄ auriga dicit regere cur
rū aut equos trabētes ipm̄ z dux itineris
viantes. nō em̄ ista dicūt simpliciter z fm̄
totū equi nanq̄ gressus suos regūt sensu
bus suis z vi estimatiua ē maximo eozum
z in minimo regūtur ab auriga sic se hz et
de itineratibus z duce eozū. De patre vō
familias vel sapiēte quociq̄ q̄ non curat
minima domus sue vt athomos et calcu
los arenarū. Verū vtiq̄ ē hoc. Causa aut
est quoniā intentio sapientis hmōi limita
ta ē circa ea que videt vtilia sibi vlc̄ expedi
entia domui sue vel hīs q̄bus hz ex offi
cio suo p̄sulere vel puidere. hinc ē q̄ nec
numerū athomoz vel aliarū minuciarū
hmōi neq̄ aliqua ex eis curat s̄ ea sola i
q̄bus ē spes aut certitudo quā intēdit vtili
tatis. **¶** Amp. Nec possibile ē hōi ista sin
gillatim neq̄ p singula curare qm̄ nec co
gitare. In creatore vō tam longe aliter tā
q̄ dissimiliter cura z puidētia quantū lō
ge ē eius bonitas z sapiētia a bonitate hu
mana et sapiētia quantecūq̄ ipse sint. Si
cut em̄ sapientia creatoris aut intētus ei⁹
nō adiuvat magnitudo rez aut paruitas
Sic neq̄ paruitas neq̄ multitudo ipedit
eam vllō modozū. hoc em̄ declaratū ē in
p̄ma pte scientie istī⁹ z causa in hoc ē quo
niā creator nō ē sapiens aliunde vel affoz
s̄ essentialiter p hoc qd̄ ē scilicet z per hoc
equaliter nouit futura vt p̄sentia z p̄terita
similiter. Sicut parua vt magna z multa vt
pauca z corpalia vt sp̄tialia et econuerso.
Similiter p̄ticularia vt vniuersalia. Qua
ppter et singula que creauit z singulas vti

litates eoz in vltimitate claritatis et certi
tudinis intuet. Ex quo manifestū ē qd̄ om
nes bonitates creaturarū singillatim pui
det z singillatim largit hoc aut ē esse p̄ p̄
uidētia z curā eiusdē videlicet bonū esse
vel vtile z cōsultē siue scienter factum esse
¶ Amp. In quolibet cōtinuo indubitan
ter sunt ptes infinite z si puidit z curauit
creator vt eēt totū. Sic puidit et curauit vt
eēt medietas z eodē mō se habet de medi
etate medietatis et ita in infinitū qui enī
puidet et curat vt sit domus puidet et cu
rat vt sit paries z etiā vt sit lapis in pariete
Verū non oportet eū curare vt ptes lapi
dis sint in lapide hoc em̄ iuenit p̄ter curā
z puidētia iam factā. Creator vō benedi
ctus de hīs que facit vel fecit nihil iuenit
vel iuenit factū alias vel ab alio. Inten
do autem factum alias factum nō per cu
ram et prouidentiam suam. **¶** Manife
stum igitur est quia totum cōtinuū esse
cum vniuersitate z infinitate partium sua
rum factum est per curam et puidētia
creatoris apparet aut hoc euidenter p hoc
q̄ generatio omnis naturalis hoc ē cuius
libz cōtinui qd̄ generat cū non sit nisi per
virtutē generantē datā a creatore ad hanc
vtilitatem videlicet generandi. Consequens
igr ē vt oēs z singule partes cuiuslibet p̄ti
nui generati sint p curam z puidētia cre
atoris z multo fortius et cuiuslibz cōtinui
creati qd̄ dico ppter celum vltimū videlicet
empireū z ppter terrā que forsitan videat
tur creata et nō p̄p̄e generata. De nouem
vero celis mobilibus qui in medio aqua
rū facti sunt forsitan magis verisimile ē qd̄
sint generati vel facti ex aquis hoc est ex
media parte aquarū in cui⁹ loco positi et
ordinati sunt.

¶ Euertat igitur ad id in quo eras z
dica quia sicut partes in toto con
tinuo sunt non obstante numero
sitate vel etiā infinitate earū sunt in q̄ p̄
uidētia creatoris sic et multo fortius in
toto disgregato hoc ē in omni monte are
noso et litore vniuscuiusq̄ maris z in rip
pa vniuscuiusq̄ fluminis. Neq̄ ei obstat
infinitas aut numerositas sapientie aut p
uidētie creatoris vt minus eas videat q̄
finitate vt ita dicam aut minus infinita q̄
vni⁹ **¶** Amp. vni⁹ quisq̄ puiscor dom⁹
sue sicut aggregare festucas seu paleas ad
sternendā inde domū vel construendum

stratus licet non videat vniuscuiusque palee vel festuce utilitatem per se visione singulari et determinata. In vniuersali vtiq; videt fascem palearum necessariam esse ad alteram duorum predictorum. Quotoforti creator oia intuens et singula singulorum omnium utilitates videns ad certum et liquidum nouit aggregare siue in totum continuu siue in totum congregatum particulas minutissimas siue corpora minutissima. Nouit enim non minus utilitatem vniuscuiusque calculi arenalis quanticumque paruulus sit ut utilitates aggeris totius ex innumerabilibus calculis arenalibus congesti necesse igitur est et parua et minuta corpora in quantumcumque puritate sint esse per prouidentiam et curam creatoris. Verus ipse nouit utilitates vnicuiusque calculi arenalis quas habet in se et per se et incopabiliter lucidius quam nos eas quas habet in toto. Nos autem propter ebrietatem et obscuritatem intellectus nostri atque breuitatem ipsius ad hoc tam minuta non attingimus quemadmodum neque visu corpora li videre tam parua possumus in sua paruitate donec aggregata fuerint in atrium vel aliam congeriem vel continuitatem in totalitate alicuius colligata. **M**anifestum igitur est tibi ex his quoniam singula creatorum suorum et etiam singulorum partes curat creator singulorum partes singulas. **A**mplius Si curauit de singulis ut essent et ut bene essent prouidens vnicuique locum convenientem et salutarem sibi et etiam virtutem acquirendi ipsam locum vnicuique tribuit quomodo non per prouidentiam et curam eius non sunt omnia que creauit sub cura et prouidentia ipsius qualiter verissime est ut regere et gubernare negligat ea que esse voluit et curauit. **A**mplius. Cum propter certas utilitates vniquodque eorum que sunt creauerit necesse est ut ea dirigat et perducatur ad illas utilitates quantum in eo est et ad fines propter quos ea esse voluit quod dico propter homines malos et angelos malos que cum ad felicitatem nobilissimam scilicet perpetuam creati ab eo sint ad illam tamen non perueniunt. Causa autem in hoc est malicia voluntaria qua ab eius regimine atque directione se auertunt quantum ad hoc. Non enim extra regnum ipsius sunt quos tamen sepe contempnit et laxat ut non noceant mali angelum quantum volunt neque mali homines libidines suas aut cupiditates explere possunt

sunt pro libito neque in alios grassari et de horum perscrutatus et diffusius loquar in sequentibus. Qualiter autem eos laxet et contempnat et quibus utilitatibus audies tunc.

Manifestum autem est tibi quod equus qui a seffore interdum laxatur a cursu. Interdum autem frenatur ab eo in ambulatione. Interdum autem et ligatur omnino ita ut etiam nec moueri possit non est extra regimen et curam sefforis. De parulis vero quas utilitates habeat quos versus vel utilitates habeat vel naturas eorum vel vita. Jam aliqua super hec dicta sunt tibi. Reliqua vero expectanda sunt versus in capitulum quod dixi. Alios vero homines et angelos amaui indubitanter dirigit atque perducit creator benignissimus ad bonum propter quod et ad quod eos creauit et adiuvat etiam illos multiplicibus et pene innumerabilibus adiutorijs animalia quoque que sunt ad usum hominum creata per industrias et artes quas ipsemet dedit hominibus ad hoc conuertuntur in usum hominum quare licet per homines medios ad finem perducuntur ad creatorem ad quem sunt. Jam enim alibi dixi tibi quod quicquid est causa cause per se in eodem genere cause est etiam causa causati et intelligo causa cause per se. Cum igitur industria hominum et voluntas utendi animalibus huiusmodi a creatore causate sint efficienter siue effectius et ipse causet usum huiusmodi eodem modo causandi necessario et usum hominum opus est creatoris et donum atque beneficii. Quicquid autem est causatum ab eo ita vel donatum est causatum vel donatum ab eo per curam et prouidentiam ipsius. quare usum animalium huiusmodi erit per curam et prouidentiam creatoris. **A**mplius. Certum est quod mors et vita totaliter in voluntate sunt et beneplacito creatoris neque viuunt aliquis nisi ex dono et beneficio ipsius et nec moritur aliquis nisi vel eo faciente vel permittente quicquid autem vel facit vel donat scienter facit et quicquid permittit similiter promittit scienter quicquid autem scienter donat vel facit curam indubitanter et facere et donare et curam etiam finem et fructum qui ex hoc provenire debet nisi forte sit vltimum donatum quod est finis et fructus omnium precedentium illud in ordine suo vel ordinatione proinde igitur et curate siue prouidenter omnia facit

que facit et donat similiter alioquin velut ludo seu ioco ocioso aliquid faceret vel permitteret fieri quod nec bonitas nec sapientia eius villo modo patitur. **M**anifestum igitur est tibi ex omnibus hijs quoniam a maximo creatore quod ad minimum omnia bona curat et prouidet creator et omne bonum aliud ab ipso est per curam et prouidentiam ipsius omnino enim indecens est bonitati et sapientie ipsius ea non curare vel quod ipsa faciunt vel quid de eis fiat que curauit facere alioquin iocose et ociose tamen ea faceret quemadmodum si quis artifex artificum aliquod faceret et postmodum non curaret vel quid ipsum faceret vel quid de eo fieret vel quod deueniret ad iocum stultissimum atque ociosissimum opatus manifeste appareret. **Q**uod si dixerit quis quod de modicis et minimis non oportet creatori curam habere et quia ridiculosa est atque ridenda homini cura siue curatio. **J**am respondeo tibi in hoc quod postquam creator iudicauit bonum illa facere et non ridiculosum necesse est ut iudicet bonum illa curare et regere alioquin vel dixi iocose et ridiculose illa fecisset.

Quod autem erigam te atque dirigam ad sublimiorem ac nobiliorem considerationem cure ac prouidentie creatoris in rebus minimis considera et inuestiga nisi discunt vel didicerunt aranee nere siue filare et telas suas atque reaciaula texere ubi didicerunt similiter casuras esse muscas in reaciaula earum et quod musce prode earum esse naturaliter debeant et esca antequam vel matres filantes viderent antequam cognoscerent ut fila vel telas vel reaciaula antequam apperet eis musca aliqua. **S**imile considerationem fac de anatis quod cito aquam videt in eam statim insiliunt et natate incipiunt cum nullum animal natate viderint ubi natate didicerunt et aquam esse habitationem suam hoc est nature sue prouidentie. **S**imilis est questio ac consideratio de formicis ubi didicerunt thesaurizare et quod est mirabile ubi didicerunt grana tritici germinatura si ea integra relinquerent et ideo diuidunt ea in frusta. **D**e pedicibus vero habet admirationem non leuem quod mater agnoscit quam nunquam viderunt et relinquunt pedices quod furas oua mater fouit ea pediculi vero exclusi statim ei relinquunt et mater que oua in gibus nati sunt posuit sequens inseparabiliter. **L**onge autem mirabilior omnibus hijs est generatio scarabeorum. **S**carabei autem cum scarabeos alios generare non viderint miro artificio generant alios. **D**e stercore namque equi

non globos rotundos formant et ad receptacula sua eos portantes atque desuper incubantes alios generant. **S**unt et alia innumera artificia animalium quale est artificium pice quo conpingit nidum suum quem nemo carpentarium vel architectorum effigiare potest. **D**icit autem et illud mirabile quod fateor me non probasse quia etiam plures resisti structura illa arte etiam cementarium quadam uti videtur prouidentia et quidam volucres alie et ut vltimum te dirigam quod docuit rosas texere flosculos suos et cingere et lilia filis et de omni genere seminum secundum quod dixit aristoteles quod virtus que est in feminibus similis artificijs et propter hoc quod genera artificiorum naturalium quare manifestum est omnia semina artifices esse nature vel naturales. **D**enique quod docuit gallinas et alia animalia ouantia supincubando ouis suis generare animalia suarum specierum. **Q**uis docuit struthiones oua sua calefacere in sabulo ad solem et sic generari sibi pullos. **Q**uis vero docuit apes ut fauos suos per exagorios operari quod docuit eas vel quem explantatorem habuerunt quod mel esset in floribus et quod ostendit eis artificium illud colligendi ex illis. **U**bi didicit fenix ex aromatibus rogamus sibi construere et in eo se concremare ut ex eius cineribus fenix alius generet. **P**reterea de medicinis animalium occultis et saluberrimis sicut de buffone quod medicamentum veneni primum ostendit ruta et salua et inuera homini scilicet que leguntur apud medicos et naturales philosophos. **S**uper huiusmodi igitur ioco semeltonis aliquos interrogavi et est vna responsio omnium quod natura docet animalia homini artes et artificia. **P**ostmodum autem quere ab eis utrum natura hec liber sit an magister et iterum cuiusmodi liber cuiusmodi litteris scriptus et quod quantitas et cuius voluminis et descriptore interrogo eos et nesciunt mihi respondere. **Q**uod si dixerint quod magister quia magister est. **Q**uero iterum ubi magister ille tot et tanta artificia didicerit si didicit. quoniam si non didicit hoc est si scientiam homini ab alio non habet necesse habet profiteri quia magister iste creator est cum solus creator scientiam ab alio non habeat et quicquid habet ab eo habeat. **M**irabile autem valde est quod simul artifex et magister aut similis liber apud nos non dum inuentus est. **Q**uod si creator ipse qui docet homini artifices quod nulla est artificiorum necessitas propria compatio indigentiarum et necessitatum naturarum quantomagis in nos deberet esse tante diuine bonitatis largitas ut in hominibus

eēt iste artes naturaliter vel saltem artes
necessarie vt nō cogerēt hoies tātū vigilijs
et laborib⁹ artificia sibi necessaria discere
et acquirere. Mirabile autē ē si liber in quo le
gūt isti artifices artificiorū suoz scientiā q̄
liter ibi legere possūt et videat q̄ lre ille sint
naturales si lre ibi sūt qm̄ mille lre natura
liter legūt ab hoib⁹ et lre nō possūt eē na
turales aliō q̄ naturalia signa. S; et hec
signa vbi imp̄ssa sūt et q̄ imp̄ssit. Amp̄. na
tura q̄ ita docet hmoi artifices si nō ē s; b;
iectū. S; i subiecto quēadmodū docet ari
stotel. q̄liter docet euz ip̄a nihil scire posse
videat q̄s ei opines accidēs v; scire aliqd
v; docere nisi quēadmodū q̄s dicat albe
dinē vel aliū colorē dicere p̄sū et calorē et
tactū et vniū quodq̄ alioz sensibiliū docere
re sciētē se p̄ sensū siue p̄ sententiā sui.
Modus autē iste multū lōge a cognitioni
b⁹ q̄ videt esse naturaliter in animalibus
antedictis et in multis alijs.

Descendū igr̄ videt vt quēadmodū
fluit esse a fonte p̄mo et vniuersali
eēndi et p̄ bñplacito ip̄ius supesse
causati ab ip̄o et quēadmodū bonitas et
pulchritudo et alia q̄ vocat̄ bona siue bo
nitate sup̄ oia creata et generata. Sic et a
lumine sapiētie creatorū descendūt siue flu
unt p̄ bñplacito ip̄i naturaliter p̄ bñpla
cito ip̄ius lumina p̄dictarū cognitionū p̄
ut regit necessitas et vtilitas eoz quemad
modū sup̄ formicā lumē quoddā p̄viden
tie q̄a hoc regit necessitas vite ip̄i nisi ei
p̄gregaret in estate vñ aleret i hyeme cum
extra receptacula sua p̄pter aspitatē frigo
ris et teneritudinē atq̄ passibilitatē p̄p̄ri
corpis alimēta et receptacula sua p̄grere n̄
valeret. Sic velut aliud quoddā lumē q̄
dā venadi descendit sup̄ araneā velut aliud
quoddā lumē. Manifestū ei ē qm̄ venati
one muscay vitā suā sustētat aranea et qm̄
hoc lumē i ip̄a iutile eēt p̄ se sup̄additū est
ei et p̄vidētia creatorū aliud lumē videlicet
nendi siue filandi et reicienda sua texandi.
Sic et receptaculū ouoz suoz fortissimū
vbi oua sua ponit et cubat siue fouet. In
lupis autē et lupab⁹ astucia venadi nō mo
dica lumē quoddā naturale ē et qd̄ mirabi
lus videt eē i casibus non solū hoc factis
nobilio: ē q̄ i multis alioz aialiu s; etiaz
velut quoddā lumē p̄phēcie seu diuinati
onis q̄busdā canibus a creatore inditus ē
naturaliter ita vt et latrones et hoies oc
cultos hoc lumine inuestigent diuoscāt et

app̄hendāt. Causa autē in hoc ē qm̄ canis
creatus ē p̄p̄ custodia hoim et rerū ip̄arū
quā ip̄a sollicitudie sua et amicitate q̄
dā quā exhibere vidētur hoibus nec non
latratibus et morsibus q̄bus arcere nitūt
ea que videntur eis vocitura hoib⁹ dñis
suis vel rebus eoz euidenter indicāt. Quia
igr̄ latrones et occulū homicide d̄ hijs sūt
q̄ multū nocēt hominibus et rebus eoz
lumē hmoi q̄si diuinationis cuiusdā datus
ē canibus. Verūt̄ paucissimis vel p̄pter
nobilitatē ip̄ius luminis vel p̄pter rarita
tē dispositionis q̄ illos receptibiles illi
luminis facit. Quēadmodū et qdā dicit de
splendore p̄phēcie quia tanta bonitas
et p̄lectionis rarissime inuenitur in homi
nibus que receptibilis sit splendoris illi
us ideo rarissime inuenitur i illis. Tibi ve
ro certū potest eē splendorē istū nō sequi
bonitatē et p̄lectionis q̄n potius ab ip̄o p̄
pter alia potestatē q̄n multis datus est p̄
pter meritū sanctitatē ip̄oz multis p̄pter
alios instrūdos et p̄muniendos circa ma
la ip̄is imminētia. Multis ob alias cau
sas quas audies solo loco et interdū val
de male complexionatis etiam inuenies
et datū esse et dari donū istud. Quēadmo
dū igr̄ a p̄mo fonte essendi siue a p̄mo eē
vt esse sic eē descendit cui⁹ esse aliud. Sic a
p̄me lumine sapiētie vt ē lumē sapientia
le descendūt oia hmoi lumina p̄ bñplaci
to creatoris et p̄ p̄videntiā eiusdē ad vtili
tates q̄s dixi et alias innūerabiles q̄s no
minare et numerare et mihi difficile est et
multe me latent et tibi forsitan esset tedio
sum. Debes in hoc etiam scire quia stultis
cia augurarum et opinio tam antiqua de
veritate auguriorū qua opinioe multi ad
huc errare noscuntur an potest videri ha
buisse occasionem sui esse et sue credulita
tis tanq̄ super cornos et cornices aliosq̄
aves circa quas obseruātur auguria des
cenderent quedam lumina p̄sagiorū a lu
mine antedicto et que per hec de euentib⁹
humanis p̄sagirent aues huius garnb⁹ et
volatib⁹ alijsq̄ corporum suoz motibus
hominib⁹ iudicarent. Qualiter autem et
quib⁹ vjs erro: iste declaretur non solū
impossibilis sed etiam ridiculosus patet
et tibi per me loco suo si de⁹ voluerit. Cau
sas etiaz deceptionis istius audies ibidez
et sicut tibi manifeste videtur etiam iuxta
hanc viam vt omnia que sunt virtutis et
fortitudinis et pertinent ad illas descēdāt

similit̄ a p̄ma virtute siue fortitudine siue potētiā vt ē virtus z fortitudo z potētia z sp̄ p̄ puidētiā ip̄ius z p̄t requirit̄ necessitates z vtilitates recipientiū. Vñ in q̄busdā sunt arma defensionis sicut i bob⁹ z vaccis appet̄i cornib⁹ q̄ p̄ illa se defendūt a lupis quedā v̄o sūt arma p̄tectiōis sic duricia cutis in ap̄is z cocodrillis licet z alie sint vtilitates istorū. In alijs v̄o dētes et vngues ad ipugnationē p̄ter z defensionē sunt. Sicut in v̄sis z leonib⁹ z alijs aīa lib⁹ q̄ de p̄da siue rapina sua nutriunt̄. sic etiā de pulchritudinib⁹ dicendū videtur qm̄ oēs descēdūt a p̄ma pulchritudine vt ē pulchritudo z bonitates a p̄ma bonitate vt ē bonitas. Sic sciētie vel sapientie a p̄ma sapientia vt ē sciētia et altitudines a p̄ma altitudine vt est altitudo z suauitates veri hōis a p̄ma suauitate vt est suauitas. Causa autē in hoc ē qm̄ omia hec relucēt ad p̄mum iqn̄tū talia sūt ad p̄mū iqn̄tū tale q̄le dētm̄iaui tibi. sic oīs v̄t̄ ad ip̄s̄ inquantū ē virt⁹ z oīs bonitas relucet ad ip̄m inquantū est bonitas z eodē mō currit res in alijs. Quia igit̄ omne qd̄ relucet ad ip̄m non relucet ad ip̄m nisi p̄ id qd̄ cadit sup̄ ip̄m de irradiatiōe p̄mi. Manifestū ē q̄ omne qd̄ ē potēs et omne qd̄ ē bonū nō ē tale nisi p̄ illud qd̄ cadit sup̄ ipsuz de irradiatiōe p̄mi p̄ p̄dictas cōparatiōes oīs v̄t̄ videt̄ eē causa z declaratio sermo nū hm̄ oī. Certe autē ne p̄ hoc intelligas diuersari p̄mū apud se v̄llo modoz quēadmodū z fons quātūcūq; multitudine vel diuersitate riuoz apud se nō diuersat̄ aut multiplicat̄. Sic nec p̄mū p̄pter multitudinē aut diuersitatē influentiariū q̄ ex ip̄o sūt. Certe autē itellige v̄bitūq; noiari creatorē audieris fontē et creaturas riuos vel flumina. Nō ei ē p̄p̄e riuos nisi aq̄ q̄ fluit i fonte vt ps fontis id ē aqua fontal̄ z p̄pter hoc iueniret̄ ex necessitate eius fluxu vel exitu aq̄ fontalis nisi ei alia daret̄. Remota ei iam a creatorē ē p̄ me ē p̄t̄ibilitas. Nec sup̄ hoc ē tibi relicta dubitatio. Et ab vno z eodē calore ē imolicio in cera et iduratio i luto. Vides etiā q̄ ex eodē semine tā modico pueniūt fructus flores et folia frondes z cortices z etiā semen silē cum semen vnū z forte vnū simplex hoc ē vnus nature sit. In semine z hūano q̄ vni⁹ nature tm̄ est videt̄ appere maioz multitudine maiozq; diuersitas i effectib⁹ suis hoc ē in eis q̄ ex ip̄o generat̄ quoz ē tāta multitu-

do atq; varietas vt pili vngues caro ossa nerui cartilagine medulle z q̄ttuo: hūo: res radicales z ip̄a substātia cerebri. Quāto forti⁹ igit̄ a creatorē p̄ modū effectiōis p̄ imperiosissimū verbū ip̄i⁹ erit multitudo atq; diuersitas adeo deorsū ab ip̄o adeoq; discreta vt nec specie nec genere nec etiā p̄ dicamēto p̄mūicet. In hys aut̄ similitudinib⁹ attēde lōgissime distantē dissimilitudinē. Semen ei licet fortissimā habeat virtutē opatiuā causa material̄ est z p̄pter hoc corripitur i generatiōe eoz q̄ ex ip̄o fiunt hoc aut̄ nō ē cause efficiētis nūq; p̄ se scilz vt ip̄a corripat̄ ip̄a opatiōe sua q̄ ē ei p̄o p̄a z p̄ se. Nec moueat te exemplū fenicis qd̄ posui qm̄ ignis ille quē ip̄e succēdit est causa efficiēs corruptiōis ip̄i⁹ ip̄e aut̄ fenix nō ē causa p̄ se z p̄p̄e ignis illi⁹. Remisce re igit̄ sublimitat̄ ac sup̄eminētie creatorē b̄ndicti imperiositat̄q; verbi ip̄i⁹ d̄ quo plura audiisti in p̄ma parte tractat⁹ isti⁹. Et videbis q̄ longe ē omnipotentissimā virtus ip̄ius z excellentia atq; magnificentia opationū ip̄ius ab alijs virtutibus et modis operationū ip̄arum. Reminiscere etiā quia nomē z intentionē cause efficiēt̄ videt̄ merito phylōsophi extendisse vt exactā ac deputatam eiusdē rationē forsitan enim sic non congruit nisi p̄ime cause efficiēt̄ que est creator̄ benedictus

Quia v̄o similes illuminatiōes eis que supra posui h̄re videt̄ omnia alia aīalia z quedā multo miores minulq; nobiles. Quedā etiam maiores quēadmodū vultures si verū est q̄ de eis multi fabulati q̄ p̄vident strages futuras ex plijs z p̄pter hoc p̄gregat̄ i locis vbi future sūt strages hm̄ oī tāq; p̄uideat i futura esca cadauoz hūanoz z equoz. Appet̄ tibi ex oibus hys luminib⁹ luminosoitatez sapientie creatoris penetrare atq; p̄tingere nō solū vsq; ad extrema aīaliū s; vsq; ad extrema seminū lumina q̄ cadūt sup̄ semina silia sūt artificijs vt dixit aristoteles. at tēde etiā qd̄ lumina hm̄ oī nō sunt tm̄ sic artes aut artificia opandi s; sunt velut imperia creatoris q̄ necesse habet̄ implere ip̄a semina. Nō em̄ ex libero arbitrio opant̄ s; ex necessitate p̄ modū sc; p̄uient̄ qd̄ z aristoteles alif̄ alibi generalit̄ dixit de natura sc; qm̄ ip̄a opat̄ p̄ modū p̄uēt̄is. Nemo at̄ dubitat qm̄ semina nec alia nec alif̄ opari possunt quēadmodū i ip̄is ē ip̄ediri tm̄ z adiunari possunt vt meli⁹ z citi⁹ operent̄

Sicut appet ex opib⁹ magice naturalis q̄ sunt subita generatio pediculorū ranarū vermū et aliorū multorū. Impediūf vō semina in agris multoties p̄ naturā agrorū exrepugnantē vt ex seminato tritico nō generet nisi sinapis aut figalū. Jam igit̄ declaratus ē tibi qm̄ ad oīa hec puenit nō solū luminositas sapiētie creatorū s; et imperiū q̄re oīa hec q̄ sic fiūt vel generant̄ z fiūt creatore sciēte z imperate fieri z sic fieri quare z p̄uidenter ab ip̄o et per ipsum

D hoc q̄z q̄ querebas cuiusmodi cognitiones vel sciētie eēt lumina ista. Reminisci debes eorū q̄ aliibi audiisti p̄ me vicz qm̄ scientiarum siue cognitionū alie sūt descēdētes desup a luminositate creatorū z hec vocāt̄ scie idite v̄f̄ ifuse et idite qdē q̄ naturalit̄ isūt z cū hīs creāf̄ q̄b⁹ idite sūt z noīant̄ recte scie naturales vel innate. Alie vō q̄ post naturā cōpletā dono creatoris adueniūt cōiter vocant̄ ifuse. Tercio vō reb⁹ ip̄is adueniūt quēadmodū ymaginez resulatēs i speculis ab inspicientiū facieb⁹. Et iste sūt q̄ sequūtur numerositate rerū et varietate atz diuersitate vtpote causate ab ip̄is. Nec mirū cuiq̄z videri debet si multitudinē aut varietate rerū sequētur ymaginez earū et verificat̄ istō p̄ augmētationē a causa et a p̄portioe. Cū em̄ res omēs ad hmōi ymaginez suas sūt se habeāt siue p̄portionalit̄. Consequēs ē vt p̄mutatim. sicut res adiuicē se habēt. sic z amaginez earū se habeāt adiuicē z p̄pter hoc vt ē diuersitas i reb⁹ adiuicē. Sic z in ymaginibus p̄pter hoc igit̄ siue res hmōi vniuersales fuerint siue pticulares. Eodē mō erūt z sciētie vel vniuersales vel pticulares. Sciētie vō alie videlicet tam inate q̄z infuse sequētur imitate cause sue z p̄pter hoc vna earū ē multorū generū z multarū specierū z indiuiduorū hinc ē q̄ lumina q̄ nūeraui tibi z nomināui sequēf̄ hoc mō vnitatē ip̄i⁹ ne habent lineationes aut descriptioes librorū nec aggregatiōes ptūū quēadmodūz nec sapiētia p̄ma. Et idē dico de splēdore prophētico qm̄ vn⁹ nō ē diuisibil⁹ neq; aggregatus ex pticularib⁹ splēdorib⁹ z in illo et p̄ illū visa ē a p̄phetā tāta rerū et euentūū multitudo atz diuersitas. Sic dico z d̄ istū lumib⁹ quāq; nec lumina dicēda sint p̄paratiōe splēdorū p̄phetici. i vno tñ ei assumilāt vicz i hac vnitatē z indiuisibilitate. Si tñ inuenirēt in hoibus lumina similia vi

deliciz iuestigāda latrones z dinoscēdi atz dep̄hēdēdi eos aut nendi siue filādi texendi q; rethia z venādi. Si inq; inuenirēt in hoibus p̄ter eruditionē z doctrinā splēdorez illos p̄pheticos nemo noīare vereret. S; neq; sciētia illa neq; p̄ sciētiā operari aīalia vel semina vsualiter dicim⁹ p̄pter paucitatē nre exercitationis in hīs z p̄pter nouitatē quā sp̄ z mōstrat̄ z plurimū ab horret vulgares hoies et impiti p̄pter q̄d aristoteles dicere noluit q̄ artificia essent in sermonib⁹ s; vtutes similes artificijs p̄pter q̄d z pueniētius acomodato aptato. q; sermone nō dicim⁹ lumina ista sciētiāz aut artes seu artificia s; magl̄ similitudines scientiarū z artium et artificiorum.

S q̄s aut querat vtrū aranea sciat siue filare z rethiacula tendere z alia facere q̄ facit p̄ponet questione nē nō facile determinabilē impitis aut ei sciēter facit aut casu qd̄ facit z p̄ter intentionē. Q̄ si r̄ndeat q̄s q̄ nesciēter facit qd̄ facit. Qualiter igit̄ declinat errorem omnē i opib⁹ suis. Amp̄. si quēadmodū dicit aristoteles q̄ oīno sciēti signū ē dicere posse z si potit̄ signū sciēti erit facere posse. Amp̄. q̄ signū ē i muliere filate q̄ ip̄a filare sciat q̄ nō z meli⁹ z magl̄ appeat i aranea. Si vō dixerit q̄ mulier hoc facit arte vel scia siue artificio oblit⁹ videtur huiusmodi homo sermonis quē dixit aristoteles. quis q̄ natura tale magis tale. q̄re naturalis ars magl̄ ars z natural⁹ sciētia magis sciētia z naturale artificium magl̄ artificium z naturalis sciēs magl̄ sciēs. Quare et magl̄ sciens ē aranea hmōi opis z magis scienter opaf̄ fila z rethia q̄ mulier q̄ hoc p̄ doctrinā alienā aut p̄ p̄pam adiuentionē hoc scit vel didicit. Q̄ si r̄nderit q̄ instinctu nature hoc facit aranea inuoluit se difficiliorib⁹ q̄stionib⁹ de instinctu scz z natura qd̄ vtrū q̄ illoz sit. Eadē ei restat questio de natura vtrū sciēter instiget aranea ad ista faciēda aut insciēter. Q̄ si sciēter nō erit hmōi natura i subiecto eis em̄ q̄ i subiecto sunt nullo modoz p̄gruit scire vel sciēter aliqd̄ facere. Si vō subiectū fuerit natura hmōi sequētur alie questioes de hmōi subiecto an p̄ se hoc faciat an alieno instinctu. Q̄ si p̄ se restat questio qua vtilitate et cuius. Si ei sua vtilitate hoc facit nō erit hmōi subiectū nisi ip̄a aranea. Venatio ei muscarū soli aranee q̄ illa exercet vtilis eēt v̄f̄ def. Nisi forte q̄s dicat quia etiā vtilis est

¶ Pars prima de vniuerso

homibus ad admirationē sapiētie creato-
ris et ad philosophandū de prouidentia ipi?
Si nō alieno instinctu hoc facit hmoi na-
tura pueniet hec eadē ad creatorē et fiet p
hoc manifestior in rebus hmoi prouidentia
diuina cū inuentū fuerit q̄ p̄ eius instinctū
et filant aranee et texunt fila sua et retia et
venatur. Si autē nō puenierit hoc vsq; ad
creatorē; necesse ē vt veniat hoc ad aliam
substantiā nobiliores q̄ sit aranea et hoc vl
vnam vel multas que si fuerit vna sola ap-
parebit eē regitua oim aranearū docens
eas hmoi viuēdi artificia vel instigās eas
ad hoc vt illa exerceat qd̄ vel erit ei cōmis-
sū a creatorē vel erit eidez innatū p̄ vtrāq;
aut viarū istarū appet̄ euidēter oia hmoi
artificia et esse et exerceri p̄pter videntiam
creatoris. Eodē mō si multe fuerint hmoi
substantie regitiue aranearū nō poterit eē
dubiū qn̄ regnū huiusmōi sit eis vel inna-
tū vel cōmissum a creatorē. Tu ergo atten-
de in hīs et similibus q; nō ē contendēdū
recte philosophantibus de vocabulis aut
nominibus quin potius siue litigio et con-
tentione sicut vtitur cōmunitas hominū;
Extraneitas autem quam repudiat vsus
communis in vocabulis modis omnib;
fugienda est philosophantibus. Similit̄
et vacuitas earum nisi forte defectus neces-
sitas cogat noua vocabula fingere aut sal-
tē circūuolutionibus vtendū; est eis pp̄
hoc iḡ aristoteles noluit dicere virtutes
que sunt in semibus artes eē vel artificia.
sed similes artificijs quāq; absq; abusiōe
intollerabili dixisse potuisset eas eē qual-
dā artes seu quedā artificia nature. Neq;
pretendendū est tibi sup̄ hoc q; p̄dixi videli-
cet vtrū aranee sciant facere qd̄ faciūt. vel
vtrū scientie tibi faciant quod faciunt. Lū
vsus cōmunis hominū recipiat eas et scire
opari et scienter opa hmoi et tantillum lu-
minis accepisse eas a luminositate sapiē-
tie creatoris ad acquirendū sibi sustentatio-
nē vite sicut dixi verū aut p̄ mediū siue me-
dia an imēdiate nō diffinio hic qm̄ eē et vi-
ta imēdiate vident̄ p̄cedere a creatorē et
creari ab ipso et p̄pter hoc fortassis vide-
atur alicui q; in ista modica lumina sicut
et magna descendant ab ipso super hmoi
creaturas sicut et nobilissima lumina que
vocatur dona gratiarū scientieq; et virtutes
sublimes dicūtur ab ipso imēdiate descen-
dere sup̄ homines et angelos beatos. In-
tū iḡ determinatū sit tibi p̄ hec oia hmoi

que p̄nominata sunt p̄ prouidentia creato-
ris et esse et fieri.

Quonia autē datū est a creatorē oī
bus corpibus vt possint sibi acqui-
rere loca naturalia hoc ē naturis
suis congruētia et virtutes etiaz ad hoc eis
date sunt ab eodē qbus hec acquirāt per
motū et quibus etiā in eis quiescant non ē
tibi dubitandū qn̄ p̄ prouidentia creatoris
sint motus eorū et q̄etes p̄sertim cū motus na-
tural' vniuscuiusq; corpis nō tā sit ingitō
loci natural' q̄ etiā fuga inatural' atq; p̄tra-
rū. Vides iḡ euidēter q; corpa naturalia
sibi prouident naturaliter ad cōseruationē
sui esse et a locis nociuis pfugā et de locis
salutaribus p̄ motus et inclinatioēs natu-
rales et hec ē causa vt mihi videt̄ que idu-
xit aristotelē naturā hmoi in corpibus na-
turalibus quasi quandā vitam eē quonia
in viuētib; hmoi prouidentissima euiden-
tissima est videlicet qua declinat noxia et
querūt sibi salutaria atq; pficua. Et in qui-
busdam quidem animalib; naturalis pe-
ricia et ars innata medicinalis. Quis em̄
docuit bufonē alieno morsu atq; veneno
vulneratū rutam adire et eidē locū vulne-
ris affricare et p̄pter hmoi affricationē a
periculo veneni curari et hoc idem de salū-
ua facere creditur a multis. Similiter q̄s
docuit cattam p̄ affricationē suam ad her-
bam que nephya nominat̄ concipere posse
et sic defectū masculi supplere. Eodem
mō et equas exponere se flatui venti vt ex
eius afflatu atq; attractu conciperēt. Quis
vero docuit pisces quosdā postq; in aquā
effusa fuerint oua eorū semine suo supfun-
dere alios aut generare nō posse. Deniq;
q̄s docuit aquilas et coruos reiuuēscere
et in iuuentutē suā modis qb; alibi au-
diuisti renouare. Quis docuit scorpiones
exteriora tm̄ manū in hominib; p̄cutere
palinis aut parcere vel qd̄ verius credo ti-
mere ne forte ab eis inclusi capti detineat̄
q; ab exteriorib; manū minime timent.
Sunt et alia innūera que hystoriographi
nature de hmoi scripserūt in qbus omnib;
manifestū ē tibi et cōiter dici artes q̄sdam
et artificia et ingenia nature dici et nō im-
merito. Ista tamen vocabula vsq; ad na-
turas inanimatorū corpū neminē ad huc
audiuim; extendisse etiā hoc ē p̄pter pui-
tatem suam et vt ita dicam tenuitatem lu-
minis. Nulli em̄ philosophantiū audiui-
m; dixisse ponderosa corpa inclinari vel

moueri ad mediū mundi arte vel artificio
 Similiter neq; ignem cōburere ligna ar-
 te vel artificio nature licet cōiter receptus
 sit q; hoc faciat virtute nature sue sed hoc
 est vt dixi ppter longam distantia at; dis-
 similitudine ad artes z artificia. Creator
 autē puidencia sicut z virtute eius dē pma-
 ria omnia ista fieri que nominaui tibi iaz
 dubitū esse non debet nec in partibus nec
 in totis vt pdixi. Fortassis autē nō inten-
 dit singularia in hys nisi quis dicat eas in-
 tendere singularia vaga. Nō em̄ videtur
 intēdere aranea hoc filiū determinare vel
 hoc reticulū. Jam autē audiisti alibi in-
 tentionem meā de indiuiduo vago quali-
 ter se habet in ip̄o sensu z in ip̄a ymagina-
 tione. Et h̄mōi exemplū quoddā est in ho-
 mine qui videtur a longe veniens sed p-
 pter elongationem nō dū scitur eē homo.
 sed scitur esse hoc animal veniens deinde
 cū appropinquauerit cognoscitur esse iste
 homo veniens z nondū socrates. Erit au-
 tē magis vagum si eousq; remotus fuerit
 vt nō dephendatur animal eē s; hoc mo-
 uens. magis etiam vagum si nec moueri
 appareat. Tunc em̄ nō cognosceretur esse
 nisi hoc corpale. Ex hys igit; apparet tibi
 quia denudatio a cōditionibus pticulari-
 bus z circūuestitio eorū facit indiuiduum
 vel vagum vel magis vagū vel expressum
 ac determinatissimū iuxta modos huius-
 modi exemplorum.

Quia vero sermones phylosophe-
 rū de animabus animalū nō ra-
 tionabiliū fuerunt eas apprehen-
 dere vniuersalia non posse z dixerūt hoc
 eē ppter animarū rationabiliū z substan-
 tiarū intelligentiū. Nō videtur fm̄ eos q;
 in animab; animalū similiter artificib;
 operationū sint ymaginatioes vel alie im-
 pressionēs vniuersalius neq; q; possibilis
 sit eis abstractio circūuestitionib; indiui-
 duantibus vsq; quaq;. Quapropter diffi-
 cile erit eis determinare vtrū aranea yma-
 ginet muscā cū ip̄am non viderit vel qua-
 liter ymaginet eas si vniuersaliter eas ap-
 phendere non posset fm̄ eos. Si v̄o indi-
 uidualiter aut singulariter ymaginatur q;
 cōditione vel circūuestitione illam indiui-
 duet difficile posse videri videtur cum ipse
 pditiones pmo individualiter necessario
 apphendatur. Siet autē euidentius qd̄ di-
 co p exempla. Si em̄ ymaginatur aranea
 muscā casuram volatu in telam suam iste

conditiones oēs cōmunes sunt z plurib;
 cōmunicabiles. Nō indiuiduat igit; muscā
 z vt breuius dicam p has pditiones nō ē
 descendere ad hanc. Qualiter igit; descen-
 det aranea ad quācūq;. Quā si nō descēdit
 ad hāc aliquā stabit igit; eius ymaginatio
 siue apphensio alia in cōmuni siue in gene-
 rali. Nō erit igit; ppa substantiarū intelli-
 gentiū apphensio cōmunionū siue vniuer-
 salū. **Amp.** De artificibus q; non sunt
 apud nos nullus dicit se edificare hāc do-
 mū indeterminate sed potius quandam
 domū. Similiter neq; textor; aliq; dicit
 se texere hunc pannū sed quendam pannū
 Nec aliq; ex fabris dicit se fabricare hūc
 gladiū sed quendam gladium. Multo mi-
 nus igitur in animalibus ratione carenti-
 bus erit possibile hanc indiuiduationem
 seu determinationē esse. **Amp.** cū ani-
 me rationales multo nobiliores z fortio-
 res sint in apphēdendo q; anime quomō
 extendent se in apphensionē singulariū
 vires apphensue earum et vires apphē-
 siue animarū rationabiliū erūt adeo bre-
 ues z decurtate vt in suis artificiis vsq; ad
 particularia z vaga similiter indiuidua nō
 attingant. Si quis autē dixerit qa aranee
 operant; quēadmodū aliquis artifex opa-
 retur cecus vel clausis oculis nec sic etiam
 absoluit se a nodo questionis istius quo-
 niā q; sic operatur quoniā et si clausos ha-
 beat oculos vel om̄ino obscuratos aper-
 tam tamē habet at; reuelatam ymagina-
 tionē in ip̄m sensum cōmunem interiores
 Difficile autē ē inuenire exemplū dissimi-
 litudinis ymaginationis z intentiōis hu-
 iusmōi animalū in opibus suis apd̄ nos
 z hoc ē qm̄ ip̄a intendūt ab intus z ymagi-
 natur insup. Nos autē a foris z deorsū i ar-
 tificijs que apud nos sunt. Et iam dixi ti-
 bi in plurib; capitulis et tractatib; sciētie
 istius quia lumina que de ursū descēdūt
 z longius z latius se extendunt q; que de
 orsum z a rebus animalib; nris in aiab;
 animalū irrationabiliū adueniūt ppter
 quod z mēsuratur z numeratur scōm res
 Unius em̄ vna ē visio z vnius soni vna ē
 auditio z duorū duez ita se habz de alijs
 et hoc est quoniā omnia hec ad modum
 passionū sunt a rebus agentib; i animas
 apphensiuas z ad modū resultationū a
 formis rerū sensibiliū i speculis anime v̄o
 apphensue z receptibiles h̄mōi passionū
 efficit specula h̄mōi resultationū. **Vltus**
Ss

¶ **¶** et auditus habitus naturalis et ceteri
 hmoi habitus ampliores sunt atq; latiores
 licet imperfecti actu naturaliter et indigentibus
 passionibus et resultantibus quas di-
 ximus. Sic se habet et de luminibus que noia
 ui tibi et quanto amplius ascenderis et cogi-
 tatus et consideratione tanto amplius eam
 inuenies dilatari donec puenias ad puris-
 simum lumen videlicet lumen luminum quod est crea-
 tor sapientissimus. Cuius luminositas est in
 vltimitate latitudinis seu habet sanctus et au-
 renticus sermo videlicet quoniam sapientia attingit a fi-
 ne usque ad finem fortiter et disponit omnia sua
 uiter. Hinc est quod splendor prophetici pro-
 ut possibile est mutates illud lumen scilicet lumi-
 num non solum in latum amplissime disce-
 duntur sed etiam in longum propter quod ipsi pro-
 phete non solum prima vident in splendoribus
 istis sed etiam nouissima. Apparet igitur
 tibi per hec ista lumina naturalia non im-
 merito esse extensa apprehensionibus nostris
 que affozis inueniuntur et propter hoc necesse
 est ut res precedat apprehensiones hmoi
 tanquam cause earum. Splendores vero prophetici
 et ista lumina sicut a rebus non sunt Sic
 nec exigunt existentiam rerum precedere se pro-
 pter hoc et non existentia antequam sint exten-
 dunt. Ideo et splendor prophetici prophetis
 ostendunt preterita que iam non sunt et futu-
 ra que nondum sunt Sic et ista lumina aquilis
 et ceruis ostendunt suas renouationes an-
 tequam sint et causas earum et modum operatio-
 nis quo eas faciant aut percurent. Similiter
 et araneis reaciaula que non sunt et forte
 muscas que nondum sunt et causas earum in
 reaciaula antequam sint. Quod si quis dixerit quod
 nec araneas nec hmoi animalia scire vel vi-
 dere que operantur vel utilitates operum.
 tunc magis accedit ad ut concedat ea non
 sua sed aliena prudentia operari. et tandem
 deueniet sermo iste adhuc ut precedat omnia
 opera hmoi fieri per prudentiam creatoris
 sicut dixi tibi. Sequitur etiam hoc ut dicat
 araneas alieno instinctu comedere mus-
 cas quas capiunt. Et hoc ipsum habebit necesse
 esse potest et omni generi animalium quod non
 instinctu proprie nature aut famis comedunt
 sed alieno instinctu ut quod enim potius
 faciunt operationes hmoi alieno instinctu
 et non illas videlicet comedere et bibere que finis
 horum sunt et utilitas. **¶** Amp. quicquid potest
 in finem et in viam et quicquid in extremum et
 in medium naturaliter Quia igitur iste opera-
 tiones filare texere reaciaula insidiari ara-

neas capere eas media sunt et via natura-
 lis ad comestionem earum et ad acquisitionem
 nutrimenti ex eis similiter et media naturalia
 sicut ad illa Illa vero extrema ad hoc ordi-
 natione naturali et aranee naturaliter pos-
 sunt in finem vel extrema potuerunt multo
 amplius in vias et media. **¶** Amp. hoc
 est dicere quod aliquid potest naturaliter in co-
 medere quod non est naturaliter nisi per masti-
 care et non potest naturaliter masticari. Sicut
 quod aliquid potest naturaliter nutriri cibo et
 non potest coquere vel dirigere cibum. Vi-
 des igitur per me in hijs non nullas vias ex-
 ercitacionis ingenij cui quod si melius videre
 dederit tibi deus in hijs gaudere et velle
 fieri mihi.

¶ De motibus vero naturalibus que sunt
 Da medio et quidam addunt tertium
 videlicet circulare qui est circa medium
 quas hoc improbabile merito valde vi-
 deatur Aristoteli et sequacibus eius. Similiter et
 de inclinationibus ex quibus sunt hmoi mo-
 tus. Jam dixi tibi quia neque motus per sci-
 entiam fiunt eorum que mouentur sic neque per
 prudentiam. Neque aristoteles voluit noia
 re principia motuum istorum artes vel artificia
 per aias vel vitas sed quasi vitas et causa
 in hoc fuit sicut dixi tibi distantia et elo-
 gatio ab hijs quibus hmoi nominaciones
 recta ac vera nominacione congruit. Jam
 igitur apparet tibi ex hijs que precesserunt
 prudentiam diuinam attingere a primis crea-
 tis usque ad minima. et intelligo hoc de sub-
 stantijs et tam de partibus que de totis corpo-
 reis substantijs. et quia non est inconueniens
 vel indignum sapientia et bonitate creatoris
 ea curare. postquam sunt que curant eam non
 essent et eorumque curauit ut ea esse faceret et
 quia motus omnibus decet eius sapientiam
 et bonitatem ea deducere ad fines hmoi et
 utilitates quibus ea aptauit et ordinauit si-
 ue sint nobis noti siue ignoti hoc autem est
 sicut dixi tibi indubitate regere videlicet con-
 seruare et deducere ad fines vel usum ad
 quem res est. Quod si quis fuerit quis qualiter cu-
 rat musculas quas yrundines tam studiose ve-
 nantur Licet nec videat eas conseruare quoniam
 potius videtur eas exposuisse deuoratori
 yrundinum. Qualiter etiam videtur deducere
 ad finem ad que sunt et an est alius finis
 earum que nutrimentum seu sustentatio yrun-
 dinum Rideo in hoc quia reuera dicitur
 vna finis et vna utilitas musculorum hmoi
 et ad hunc finem vel utilitatem deducit eas

creator p naturam ipaz yrudinū quā crea-
 uit esui earū nutritibile seu sustentabile. qb
 et dedit lumē naturale de pdictis lumib
 quo hec illo mō cognoscant z etiā ipas ca-
 pere sciāt quēadmodū z comedere. Consp-
 uat igr eas creator vsq; ad vsū hmōi quā
 qz z alie utilitates sint z alij vsus quos au-
 dies i sequētib. Nec ē incōueniēs quedā
 animalia i esū z sustentationē alioz creato-
 re creasse vel etiā i alios vsus multiplices
 Sicut apparet de equis z asinis et mulis
 qui non comeduntur ab hominib; com-
 munitē. boum vero et ouium z caprarū
 alie sunt utilitates multe quibus adiun-
 tur homines qz esus z nutrimētuz z vt eui-
 dentior tibi fiat dei prouidētia in omnib;
 narrabo tibi et numerabo generales utili-
 tates creaturarum. Prima igitur genera-
 lis est bonuz quod ē vel quod habet vna
 queq; siue illud sit esse siue aliud siue alia
 siue eē cū alio aut cū alijs. Gratuita nāq;
 bonitas creatoris nō intēdit pdesse sibi in
 creādo res in dādo eis eē vel bona alia sz
 pdesse reb; istis z hec ē sp intētio gratuite
 bonitatis vic; hmōi rectitudinis vt nec re-
 caruet eā dāto; i se intendēs sc; sibi pī. hoc
 ē in ppriū bonū vel honorē vel comoduz
 vel gloriā vl' voluptatē vel aliqd ad hmōi
 neq; deflectēs eā ab hmōi rectitudine vel
 in nocumentū inimicōzū vel i pfectū ami-
 cōz suoz vic; qz sui sūt. hec em; p̄sideratiō
 vic; qz sui sūt declinatio ē a rectitudie gra-
 tuitatē z h; aliqd recuratiōis p̄dicte. Se-
 cūda causa ē creatiōis i qbusdā ē utilitas
 aliena z hoc accidit i multis generib; rez
 Quedā ei sūt nata eē p se z insup eē vtilēs
 alijs. sic iaz superi; multotiēs audiuiisti de
 vegetabilib; z animalib; irrationabilib;
 qz nata vidēf eē vtraq; utilitati z vsui ho-
 minū. Alia vō sūt nō nata eē p se vt ptes
 z mēbra animalū quēadmodū ocul; nō
 natus eē p se z pes z man; sūt. Sz i toto si-
 militer z toti. Similiter os z nerui et caro
 in animalib; nō sūt nata eē p se sed i aiali-
 bus tm̄ nata sūt eē z utilitati totalitatis eo-
 rū. Quapropt̄ finis qdā z utilitas creatio-
 nis eoz vidēf eē utilitas totalitatē aialū
 quoz ptes z in qb; solūmō nata sūt eē et
 hic non itelligo nisi utilitates naturales.
 Sūt ei z alie utilitates sublimiores at; nō
 biliores z hec sūt qbus adiunāf vtutes z
 cōpositio mox i hoibus z ea bona gratia-
 rū at; vtutū qb; pennis z futura felicitas
 obtinet z hec oīm utilitatū nrarū vltia at;

pfectissima utilitas. Ex qbus manifestū ē
 tibi qz vtutes z dona grātū vtiliora sūt oī-
 bus alijs qm̄ utilitas istozū ad quā scilicet
 sūt eē z quā intendit creator z pncipaliter
 hoibus utilitas ē vltra quā nihil querēdū
 erit. Post hec vō fm gradū utilitatis obri-
 nēt in ordine isto ea qbus ista ac grūf nū-
 triunt adiunāf cōsuant adaugēf z inter
 hec p̄me sūt bone dispositiōes earū natu-
 rales siue bonitas p̄plexiōis z benignitas
 naturalis z māfuetudo naturalis. Qui ei
 istis p̄diti sūt faciles sūt recipe gratia ac
 nobile vtutē paciētie et sancte dilectionis
 nec nō z pacis at; seueritatē cordis cuius
 cōtrariū ē turbulētia z inquietudo z d; h; s;
 oib; satisfactū d; eē tibi p ea q audiuiisti
 de vtutū tribus generibus hoc ē naturali-
 bus gratuitis z cōsuetudinalibus z eis q
 circa ipas sūt terciū locū obtineret in ordi-
 ne isto doctrina studiositas z disciplina z
 ppter hoc gens xpianoz q maxime place-
 re creatori nitit z studijs qb; creatori pla-
 ceat z sumopere iuigilat sacris doctrinis
 z p̄dicatiōibus singulariter isistere vidēf
 cū alie gētes ista negligāt euidenter. Nec
 dubiū ē apud te de sacris doctrinis z p̄di-
 catiōibus quātū incitēt ad cultū z honorē
 ficientiā creatoris quātū illuminēt mentes
 hoim ad cognitionē ipius z eoz q aman-
 da qreda tenēda z fūada sūt hoib;. Sicut
 ad cognitionē eoz q eis fugiēda sūt et di-
 mittēda z etiā psequēda. z oīno non igno-
 rās quāta sit virtus doctrine z p̄dicatiōis
 i immitādis cordibus hominū z in auer-
 tēdis eis ab omni errore z prauitate et ab
 oīmibus aduersitatibus z cōtagijs merito-
 rū maxime cū gra creatoris z loquētibus
 z audiētibus affuerit. Et tu iaz didicisti qz
 reuerentia que puritate intentionis sacre
 doctrine et exhortationes z loquēde z au-
 diēde sūt et quō p irreuerentiā z impuri-
 tatē cōtrarias absq; fructu plurimū et au-
 diūtur et docētur. Studia vō que sūt lecti-
 onū meditationū lectionū quidē in sacris
 libris. Meditationē vnicuiq; apud semet
 ipm et p se z deliberationū seu circūspecti-
 onū in eis que agunt aut sustinent. Qui-
 dā em; impati z improuisi parūq; circūspe-
 cti p̄siliūt ad opa que cōsultissime agēda
 essent z incauti irruūt in pericula aduersi-
 tatus prius deiecti z letaliter vulnerati qz
 de pugna deliberent qz armis se attingat
 vel induant.

Quia vero de disciplina aliquantu-
 Ss ū

lū diffusio: sermo habēdus est ppter hoc quoniā minime cognoscūt homines vtilitates eorū que sunt discipline ppter quod ipam tanq̄ noxiam fugiunt et cum dolore et molestia p viribus illam plurimūq; sustinent. Res igit̄ discipline sunt que timorē aut dolorem aut opp̄sionē inferunt et que fomenta vicijs subtrahunt aut eis concludūt vel accessum ad ea omni no auferunt. Timoris autem vtilitates iā alibi audiuiti in capitulo de operibus et mirabilibus ipius et p se manifestū est q̄ timor: fuga spiritualis ē et resiliatio ab eo q̄ timetur. timor: igitur bonus et sanctus ē quo fugitur ab omni q̄ iram puocat creatoris. hoc ē ab omni inquinamēto peccati mortiferi. ppter hūc igitur timorē incutiēdū mortalibus creator: et stellas comeres in celo gladiosq; igneos. et dracones flammeos creat et apparere facit i sublimi. Similiter et portēta in terra et in mari et mulas parere monstra in hominibus etiā nasci vt infantulos multorū capitū. ppter q̄ et mōstra dicūt. nō solū ppter admiratiōnē nouitatis ea hoies sibi nuicē mōstrāt sed quoniā iram dei mōstrāt in munere mortalibus vt sc̄z turbatio rex ordine turbatus hoibus creator: appeat. Sūt et alia inuēta pter illa que lex xpianorū exp̄sse cōtinet que sc̄z futura sūt in sole et luna et stellis et in alijs inter que etiā terre motus enūeratur vt ip̄o temore suo terra tremorē hominib; incutiat. et tremendū eis suadeat ppter iminentē vindictā creatoris. Quapropter manifestum ē terre motū fieri p puidentiā creatoris ppter tam euidentē vtilitatē que ex eo d̄z puenire hoibus mortalibus. et hec siue fiat p naturaz quā didici sti in libro metherozū siue alias p voluntatem creatoris ppter hāc causam lex hebreorū data ē eis in tantis terroribus ignis caliginis et lampadaz ignis discurrentium clangorūq; terrifici s; et ipam p̄cesserūt terribilia facta in egypto. vt timerēt a malo i obediētie. et a pessimis psuetudinib; egypti qbus nutriti erāt. ppter q̄ elegant̄ interpretatur doctrina xpianorū hebreos fuisse de egypto insequētibus egyptiis et eos fugātibus vt eo ip̄o intelligerēt fugiendū eis gē nō solū ab hominibus egyptiis. s; etiā ab egyptiis moribus ab exēcratiōe scilicet ydolatrie et a vicijs qbus illi se creatori abhominabiles et odibiles fecerant.

Amp. cū diligentiorē p̄siderationē d̄ ti

mōre feceris inuenies ipm euidenter super omnia alia dona dep̄mentē cor: humanū et subūcientē ei quē timet. cor: inq; immobile durū atq; seruale. ppter q̄ sciens creator: rebellionē cordis gentis hebreozum se eis timendū atq; tremēdū tot tātisq; tremoribus legi datione exhibuit vt eos ab legis siue obediētia nō tam incuruaret q̄s etiam frāgeret. Sēns enim illa sic ipsemet creator: dicit in lege eoz gens dure ceruicē fuit. et ppter hoc inclinationē voluntariam nō suscipiēs terrorib; horrificis terrēda fuit ab initio. **D**e bono doloris.

Et vero q̄ sūt dolor sicut sc̄is mortificant et extinguūt cupiscētiās voluptatū. desideriaq; carnalia ac secularia. ipasq; voluptates mortificāt et abradūt hominib;. Jā aut̄ nosti ex alijs q̄ noxia sint hominibus voluptates hmōi et desideria qz videt; captiuat inebriat debilitāt dissoluant excecant atq; dementāt in omne genus insanie aīas humanas seu hoies. Dolor igit̄ qui oīa hec extinguit et abradit ab eisdem q̄ salutaris sit apparet ex hīs. et qz reuera medicina ē istar absinthij vermes hmōi mortificās et ē velut lixiua abhominādi hmōi inq̄namenta diluens. ppter hec igit̄ duo vic; mortificationē istā et abluōnē absinthio noiata videtur aqua tribulatiōis i sermonib; pphetarū. Sciendū etiā tibi ē q̄ ipam auariciā atq; supbiā radicit; exterminat cū geminibus earū et quēadmodū ignis laterē et oīa alia vasa fictilia firmat atq; fortificat et obdurate quodāmodo armat. nō solū ptra aquā s; etiā cōtra se. lateres ei excocti nec ignes timēt nec aquā. Sic dolor p̄sentū tribulationū aīas hūanas armat atq; fortificat. et velut armaturā quādā eis paciētiā opaf et p̄stat. et hoc exp̄sse legit̄ i vtraq; lege hebreoz sc̄z et xpianoz. et in lege qdē hebreorū dixit ip̄e legis dator ad gentē illā excoctē i camino paup̄tat. In lege v̄o xpianoz legit̄. Tribulatio paciētiā opatur. aīas etiā hūanas mirabiliter adiuvat et illuminat ad sapiētiā. Jp̄e v̄o sapiētissim; hebreozū et rex gentū illi; dixit i quodā ex libris suis. q̄ colligata ē stulticia i corde pueri. s; v̄ga discipline fugabit eā. Et in eodē libro. Virga ac correctio tribuūt sapiētiām. Ali; etiā ex sapiētib; antiq; dixit. q̄ sapiētiā nō inuenitur in terra suauiter uiuentū. Et ex phis archita carētū exp̄sse dixit. Ubi dñatur libido nullū esse locū tempe

rantie et in regno voluptatis virtute non posse
 persistere. Quare nec sapientia cum sapientia ve
 ri nominis virtus sit plus quam ars sicut dicit aristoteles
 de metaphysica ipsa. Attende igitur istas utili
 tates dolorum et auerte quod eas nouit creator
 et quod est bonitas creatorum ut diligat animas non
 stras. et propter hoc necesse est ut eis prouideat
 bona tam salutaria. quibus a tantis malis liber
 rantur atque purificantur. **A**mp. cum omnia natura
 mala a quibus per dolores predictos est liber
 ratio animarum morbi sint vulnera fedita
 tes deformitates et inquameta abhominabi
 lia animarum. et alia multipliciter noxia animarum
 nostris et ledentia illas. Cum nemo intelligens du
 biter creatorum amare et velle sanitatem. mun
 dicia pulchritudinem et fortitudines. ceteras
 que perfectiones animarum nostrarum qualiter dubitari
 poterit hec bona eum non prouidere animarum nostris
 quibus a deo efficaciter adiunxerunt ad obtinen
 dum prouisatas perfectiones quas non diligere in
 eis non est possibile creatorum. **A**mp. si vi
 des egrum multipliciter egritudinum incomo
 dis laborantem et videris ei exhiberi medici
 nam salutarem contra omnia illa. cum ipse nec de sani
 tate sua cogitet. nec aliquid sibi medicatio
 nis procurat aut perquirat. dubitabilis ne al
 terius bonitate et sapientia medicinam homini
 eidem prestari. De illis vero quod dolores inferunt
 et mederi patientibus non intendunt. **M**ani
 festum est quod eorum prouidentia medicina ut medi
 cina non prestatur homini. quoniam nec intentione eorum
 est ut sanent vel prestent alias sed magis ut ledant
 et noceant nisi forte sint eruditorum atque do
 ctorum. Quod si imaginari volueris vniuersi
 tatem hominum prouisatis tibi egritudinibus la
 borare et attendes creatorum iugiter. veri mor
 bos siue egritudines homini in genere huma
 no. Considerauerisque diuitias pietatis ipsius
 non ascendet villo modo in cor tuum ipsum negli
 gere tantam plagam in genere humano et relin
 gere irremediata seu imoderata. Quia igitur
 optimi et sapientissimi medicatis est ea species me
 dicandis adhibere remedia. que saluberrima
 esse respicit et ad curandas egritudines effica
 cissima. prouisatos vero dolores videt crea
 torum benedictus a deo virtuosos ad curanda pre
 dicta incommoda. a deo salutare egro homini
 necesse est ut eos eidem adhiberi per ipsum. ma
 nifestum igitur est etiam ex hoc dolores tribulatio
 num que in hominibus sunt esse in eisdem per cur
 ram et prouidentiam creatorum.

Quod si dixerit quis quia ista eueni
 unt hominibus ab ipsis vel in se p
 temeritatem vel ab alijs in alios ver

bi gratia. Egritudo interdum ex crapula in
 terdum ex ebrietate. interdum ex cibo vel po
 tu non sano. interdum ex estu vel frigore ni
 mio. et alijs pluribus modis. Ab alijs vero
 in alios ut verbera et plage. carceres vin
 cula damnificationes per fraudes dolos ra
 pinas. Eodem modo et contumelie et que cotu
 meliarum sunt homini igitur omnibus non causa
 eundi vel adueniendi non videtur esse diuina
 bonitas. quin potius humane iniquitates
 atque malicie et ignorantie agentes enim ec
 clesie sunt occasionum suarum et passionis ef
 fectus est illatioque actionis propter hoc igitur
 dixerunt maiores ex sapientibus christianorum
 quia reuera actiones homini hoc est malas
 que sunt atque pueras non causat directe bo
 nitas creatorum. sed sustinet eas siue pmit
 tit propter bonitates et utilitates passionum
 et propter hoc ipsas passiones cum causare di
 xerit quoniam eas prouidet diligit approbat
 utpote tam multipliciter utiles. propter hoc
 igitur sustinet actiones pueras siue pmit
 tit. Et quoniam longo maiores sunt et plu
 res bonitates et utilitates passionum. ele
 git prouidentia creatorum paucas et modicas
 malicias atque pueritates ut inde multo plus
 multoque maiores bonitates eliceret. quam il
 las omnino esse non sineret. In hoc igitur et per
 hoc a quibusdam dicitur se creatorum causa malarum
 atque puerarum actionum. quod et actores earum
 creauit et vires eiusdem dedit quibus abuten
 tes eas faciunt licet non ad hoc eas illis de
 derit. Tu vero vides euidenter quod nomine cau
 se abutuntur et etiam cum dicunt a creatorum esse
 malas actiones abutuntur a prepositione hac
 est ei homini prepositio nota siue signum directe
 originis et recte causationis. Cuius exemplum
 congruentissimum est in rege iustissimo. et prefe
 cto eius iniquo siue prorege qui occidit inocen
 tes scienter inique. In hoc igitur exemplo ne
 mo dicit hanc occisionem innocens esse a rege
 vel per regem iustissimum. licet prorege potes
 tatis per quam inique occisus est ab ipso rege sit
 hoc autem est quoniam et si potestas prorege a rege
 sit directe et per se occisio tamen innocens non
 est ab illa directe et per se. quoniam potius per intor
 sione et abusione et inflexione in latus non est
 descendit pena directe a potestate nisi per iu
 dicii rectitudinem et tunc sunt nocentes solummodo
 vel qui merito nocentes habent seu reputantur
 quod dico propter probationes que interdum vel
 false sunt ut falsi testes vel falsa inscientia
 Neutorum tamen falsitas appetit iudici.
 Multotiens etiam deest iuris probatio et ne
 Ss liij

Pars prima de vniuerso

esse huius iudex ex officio iudiciario cōdem-
nare innocentē. Cuius exemplū ē in debitore
qui reuera soluit mutuū sed deficit impro-
batione solutionis. Cōfitef autē se recepif
se mutuū stat ergo iudex merito cōfessio-
ni ei⁹ quā ptra se facit cū pbatōne soluti-
onis nō adhibet. Ex hūis igit manifesta ē
tibi q̄ male actiones atq; p se nō ppe dici
possunt eē a creatore. Sicut neq; innocen-
tū supplicia aut falsa siue iniqua iudicia p-
toris a rege iustissimo vel p ipum esse. nisi
abusue imo nisi intollerabili abusiōe ne-
mo diceret.

S vero volueris utilitates dolorū
inuenire et numerare. quō dolor
et aqua tribulatōis vocaf z ignis
in sanctis autenticisq; sermonibus cōside-
ra actus et opationes ignis naturalis z in-
uenies ad similitudinē z pportionē earū
opationes et utilitates spirituales dolorū
z tribulationis in animabus humanis et
de hūis alibi plurima audiisti per me. Ex
hūis etiā ē manifestū tibi q̄ vtilēs sint i ge-
nere hūano q̄ dolores inferūt siue ea ex q̄
bus dolores sunt. quoniā tot vtilitatum z
ministri et vasa sunt seu instrumēta. s; nō
intendentes et scientes hec faciant z inter-
dū contraria intendētes. hoc est nocumē-
ta siue nocere. hinc est q̄ cū vtilitates my-
nisterū eorū cessauerint pūcientur in locū
damnationis nisi interim resipuerint et p-
penitentiam fuerint emendati. hūmōi au-
tem exemplum ē in virga quā erudito ad-
plenu filio paterfamilias in ignem pūcit
ppter hoc dixit sanctus et sapiens z in gē-
te xpianorū doctor clarissim⁹. Quid glo-
riatur impius quia de illo flagelluz mibi
facit pater meus. Si igitur nouisti ad huc
creatoris pietatem immensam erga gen-
humanū z diligētī scrutatiōe cōsideratio-
nē in reb⁹ hūanis fecerūt. inuenies ipm pa-
terna sollicitudinē atq; dulcedine sic erudire
totū genus humanū p malos quēadmo-
dum pater vnus vnicū filiū alijs etiā ma-
lis que non sunt p malos. quēadmodum
sunt mors et pestes fames atq; sterilitates
innumeras utilitates prestat bonitas cre-
atoris mortalibus et quoniā de hūis mul-
ta alibi dicta sunt et alibi etiā dicenda vi-
delicet in p̄dicationib⁹ et exhortationib⁹.
Reuertar ad ppositū et dicaz q̄ bonitas
creatoris et sapientia cū nihil faciat aut fie-
ri pmittat sine causa et inutiliter. Luz nec
ala vnius mysce sit nisi p curā z providen-

tiā ipius. Quātoforti⁹ ea ex q̄bus tot z tā-
te vtilitates nobis pueniūt nō erunt nisi
ipō faciēte vel fieri rationabiliter pmittēte
z etiā ordinante. Quā si dixerit quis q̄ ma-
tis nō p̄sunt imo nocent mala hūmōi. Jā
responsum ē tibi sup hoc in p̄cedētib⁹ p-
mensam cōiue dapilis qui nō soluz ad
mensurā facietatis p̄iuantū. s; iuxta ma-
gnificentia largitatis sue mensam ornat z
pparat. et addo alia hic z dico quia culpa
et defectus eorū est q̄ tam vtilibus auxilijs
vri vel voluerūt vel nescierūt. quāq; z hoc
nō facile concedendū sit q̄ videlicet flaget
la hūmōi nō semp p̄sint. Cū verisimile val-
de sit filium sub virga patris rebellantem
multo rebellantiorē sibi fore dimissum.

Manifestuz etiā est intelligentibus
ipam mortem ad modū vtilem esse etiā
in malicijs suis pertinaciter p̄sistentibus.
Cum euidenter hūmōi hominibus expedi-
at malefaciēdi amittere potestatem atq; li-
bertatem. quēadmodū et furentib⁹ z furi-
osis se habet de amissiōe seu ablatōe gla-
diorū. Omnis em̄ potestas abutentis ea in-
perniciem suam et aliorū velut gladius ē
in manu furentis. **A**mplius. cum tot z
tantis vtilitatibus indigeat genus huma-
num. si malicia eorum ad eas rescindendas
nō sufficeret eas indubitanter procuraret
bonitas creatoris. Nullo em̄ modozū taz
perniciosum defectuz in genere humano
sustineret. Quid mirū igitur si p̄uide imo
sapientissime causas hūmōi malorū in ho-
minibus esse sustinet et permittit. **A**mp-
lius. ppter hūmōi vtilitates fiūt iustifica-
tiones iudiciales videlicet mulctatiōes pe-
cuniarie membrorū mutilatiōes latronū
suspendia. omēs q; cruciatus p̄toriales. vt
ipi mali qui non iudicio sed malicia q̄cun-
q; mala que dixi inferunt hominib⁹ ne eo-
usq; turbent suis insolentijs res hūanas
vt non solū bene viuere sed nec etiā viue-
re inter eos liceat compescatur. Jbi igitur
manifestū est p̄nominatos dolores atq;
mala p̄ diuinam prouidentia pcurari ho-
minibus. Cum omnes rectores z iudices
ppter has vtilitates dari ab eodē manife-
stum sit hominibus. Non debet igit esse
dubium alia mala dolorū z tribulationū
scz diuina p̄uidētia p̄mitti et ordinari p-
pter causas easdem. **A**mplius. Multe
de hūmōi malis licet non p̄sint patientib⁹
p̄sunt tamen alijs. Vnius em̄ pene male-
fici multos deterret q̄ similibus. **A**mp.

Quis nō videat quia si mūdus iste non haberet nisi pacem atq; delicias inseparabili adherentia detineret in seipō homines et a bonis futuris et virtutibus eouq; auerteret. vt paucissimi vel has vel illa curarēt. Vita igitur hūana et magnis et multiplicibus respargenda fuit amaritudinibus et dolorib⁹. vt tū malum tantaq; noxietas auerteretur ab hominib⁹. Quis enim magis perniciosum magisq; noxium humano generi cogitari pot. eo qd auferet ei bonum propter quod solum creatum est. bonum scilicet felicitatis future. et malū quod nullū maius est videlicet supplicium dānationis eterne infert eidez. Non immerito igitur vite istius dulcedinē amaricari velle debuit creator hoib⁹ ne a bono ad quod eos creauerat illos auerteret et in malum contrariū eosdem traheret. Quomō igit opinādū est dolores tam vtilēs tāq; salutares diuina puidētia vlt pcurate vlt pmitte et ordinante non esse in hominibus

Probatur hoc idem per exempla.

Primam autē tibi ad hec exempla multa multo plura p̄mittēs declinās p̄licitatis tediū et horū p̄mū erit exemplum nutricis que tpe ablationis puez que nutrit videns paruulum dulcedine lactis adeo illectū. vt ab eo se se pari se nō paciat. nec ad solidiorē aut congruentiorē sibi cibum inclinari velle. summitates papillarū aliqua asp̄git amaritudinē quā puul⁹ sentiens in papillis sponte eas respuit et etiā refugit et ad mensam patris inhyat et postmodū comedit. Quid igit mirū si toti⁹ generis hūani creator nutrit⁹ et nutritor a lacte nō dico puericie s; puerilitatis humane que turpissima ac p̄niciosissima ē separe nolēs et ad mensā futurarū spūaliū epularū que in celo glorie sue parata ē inhyare volens homines atq; aspirare. amaritudinib⁹ multiplicibus asp̄git carnales ac seculares dulcedines quā rū falsitas atq; fallacia adeo noxia adeo q; p̄niciofa est hominib⁹. vt et a mēsa illa delicias in excogitabilib⁹ refertissima omnino auertat hoies et in seipis eosdez inebriat et dementet. Res insup hūanas bellis litib⁹ om̄iq; inordinatiōe atq; inperudine deturpet pfundat atq; perturbet. Aliud exemplū h̄mōi rei ē paterfamilias q videns filiū i loco periculoso arrepto flagello ipm crebro percutiēs illū austeret inde et diffugāt. De quo dubitare nō potes. q; si multi

tudinē magnāz haberet filioz disp̄sam in multis locis periculosiss. qn multiplicaret flagella et flagellationes ad idipm faciendū multitudini filioz q faceret vnicō. Cū igitur vniuersitas hoim sicut multitudo sic filioz aliquo genere filiationis. Quid mirū si creator benignissim⁹ cui manifestissima sunt oīa pericula omniaq; noxia habitacionis isti⁹. et moram que per amores noxia ē hominib⁹. qd inq; mirū si multiplicat flagellis atq; dolorib⁹ eos nec huic habitacioni siue mundo hereant absterret et diffugat. Qd si dixerit qd deū nec habere nec reputare homies filios suos vltō modo filiationis. quāq; in parte ista ipius creatoris oraculis hoc ē sermonib⁹ p̄phetis apte cōtradicat negare tamē non potest quin saltem aut vt boues aut vt oues aut in aliqua conditione seu comparatione sue possessionis eos habeat. Quis autem paterfamilias de ouibus suis aut bouib⁹ si impericuloso aliquo loco eos eē cōspiceret non ita faceret vt dixi. apparet igit ex hoc puidētiā diuinā causam esse dolorum p̄sentium in hominibus. Tertium exemplū ē de vino fortissimo et inebriantissimo cui similitudine sūt vite h̄mōi p̄sentis carnales aut seculares voluptates. Inebriant em̄ vsq; in brutale desipientiā et insanissimā dementiā. Tribulatiōes vero et dolores p̄trarie similitudine sunt aque quāntū ad virtutē rep̄mendī maliciā vini h̄mōi et obfistendi ne inebriet. Nemo autē intelligens ignorat omnes homines quosdam creatoris esse conuiuas vel saltem hospites. quin potius manifestū est etiaz a luminos esse quin omnes cibet et potet. Quis autem paterfamilias conuiuis ruis vintū tam noxium non temperet. Quis alumnis suis quib⁹ curā alendi et sumptis alimentorum impendit non p̄uideat a mortifera pernicie. si eam esse cognouerit in alimentis. Quis hospitibus suis a veneno mortifero non caueat nisi malignissimus p̄ditoz. et querens mortem hospitem suorum. Nullum autem venenum perniciosius est voluptatibus antedictis. imo ille tanto perniciosiores omniveneno pestifero quanto vita beata futura quā hoibus auferunt ē vita corpis quā sola venena extinguit p̄statio. Quia igit p̄ aquas tribulationū et dolorū supradictas tāl malis luberrime occurrif atq; picul. Nō relinq̄ tibi dubitatio. qn aque tribulationum et

dolorum hominibus per prudentiam et bonitatem creatoris admisceat presentibus deliciis. Ut autem sine facili ratiocinatione istius. Dico quod nec de minimo bono quocumque dubitare permittitur quod homo est non noie tamen sed re et noie. quoniam ipse sit a creatore. quemadmodum si non esset fons luminis nec esse posset propter solem quod hoc nosse non dubitaret de quocumque lumine vel quocumque quoniam ipsum esset a sole. Quia igitur iam declaratum est tibi in prima parte magisterij huiusmodi. nec esse nec posse esse fontem boni vel bonitatem propter creatorem. **M**anifestum factum est tibi non posse esse aliquid boni vel bonitatis nisi ab ipso. Declaratum etiam est tibi in precedentibus. tribulationes et dolores hominibus non solum bona esse sed etiam valde bona. Tam magna vero bona creatoris negligere quod nisi homo sine intellectu cogitet. negligere autem intelligo ut curet ea esse nec curet qualiter aut quo fructu. Sunt et alia innumera exempla hominibus innumerabilium utilitatum et fructuum dolorum et tribulationum hominibus. que alibi et maxime in exhortationibus sacris et dicende et exponende sunt. Si quis vero dixerit quia reuera communitati hominum et consilium et prouidetur innumeris utilitatibus et fructibus per hec. et quod creator gerit indubitate curam vniuersitatis non autem singulorum. Respondendum est homini illi quod in rebus naturalibus singulorum euidenter appetit cura creatoris et prouidentia ipsius videlicet in proposito formatione numerositate et colligatione membrorum atque perfectione. Nulla enim est natura nulla virtus alia cui possibilis sit fabricatio humani corporis. et de natura quod de corpali dubitatione non habet de natura vero spirituali breui consideratione id ipsum videre potest quoniam illa non operatur instrumentis cum illa non habeat sed ymaginatio siue intelligendo tamen et volendo siue imperando. non recipit autem intellectus rationalis ut esse subsit voluntati aut imperio alicuius que creatoris. Similiter neque que forme corporales et maxime corpus animalium subsint nisi soli imperio creatoris. quoniam non potest naturaliter impare esse multo minus non potest impare sic esse aut tale esse. **M**anifestum igitur est per hoc sola virtus creatoris posse fabricare et formare corpora humana. et etiam aliorum animalium ex quo manifestum etiam est consequenter ipsam nutritionem vitam et preservationem totamque reliquam gubernationes ad creatoris prudentiam pertinere. Nota enim minus est mirabile nutrimentum et clementium corporum animalium atque vegetabilium nec mori difficultate inueniuntur aut potius estimatum que genera-

tio et fabricatio ipsorum. Quis enim admirari sufficiat tam studiose tamque diligenter decoquere nutrimentum tam crebra excolatione depurari tanta fidelitate ut ita dicat distribui singulis membris et partibus per unicuique oportet est et prouenit et per etiam iustum est. que arte arismetica numerari possent nutrimento et nutrimento particule que geometria diuidi mensurari et commensurari membris et alijs partibus atque aptari necessitatibus et indigentis earum. nulla enim conueniri potest quod minus iuste aut plus recipiat quantum est in virtute nutritiua et nutrimenti distributiua. nisi cum ei aut plus debito aut minus ei de nutrimento traditum fuerit aut eius de virtuti inobediens. In his autem tribus casibus culpa est tamen superioris dispensatoris quemadmodum cum aliquis vel plus iuste onerat stomachum. vel minus cibi que nature sufficiat infert in illum. vel cibum quem decoquere et depurare stomachi virtus non sufficit non culpa est stomachi quicquid viciationis aut corruptionis ex his accidit nutrimento vel corpori nutriendo. sed ut dixi culpa est male dispensantis ipsi stomacho sed nec in his cessat prouidentia aut bonitas creatoris que egritudines et dolores exinde prouenientes tam multipliciter efficit fructuosas ut audiisti. Appetit igitur euidenter ex his tibi quia in corporibus animalium et partibus eorum quecumque naturaliter fiunt per diuinam prouidentiam et bonitatem vel fiunt et ordinantur. ut exinde multiplices utilitates proueniant et sicut non est pilus in veste tua qui locum convenientem in ea non teneat. licet propter paruitatem suam et utilitatem ipsius paruitatem hoc sensus perficere non sufficiat. Ita et de omnibus vniuscuiusque totius particulis cuiuscumque generis totum ipsum sic se habet. Ita enim declaratum est in tractatibus de continuo et infinito quia omne aggregatum ex continuo id est ex partibus quorum vnaqueque continua est ipsum vero totum disgregatum aggregatum est de necessitate ex finitis. Quapropter propter omnis pannus cuiuscumque magnitudinis sit ex finitis pilis est et omnis acervus arenae ex finitis lapidibus et si vnum pilus detraheres panno detraheres aliquid de totalitate ipsius. et pro certo ac determinate in se comparationis ad totum pannum licet neque comparationem hominibus neque detractionem sensus percipiat lutositas vero sapientie creatoris omnia hec et similia mensurat atque dinumerat neque enim sine causa dixit sanctus et sapiens loquens ad ipsum omnia in numero pondere et mensura disposuisti.

Dicitur hec autem venia ad ea que sunt
 opprobrii et subtractionis mate-
 rie malorum et prohibita accessus ad
 ipsam hoc est quod prohibet homines abscedere a
 malo et conuerso. Dico igitur quod opprobrium ipsa
 intentione et notatione sua habet utilitates mul-
 tas spirituales quarum prima est circa iniquissimam ele-
 uationem superbie quam et imminente sanat et
 circa imminente preuocatur. Secunda utilitas eius
 est circa incostantiam leuemque nobilitatem quibus
 quidam ex hominibus a deo exagitantur ut nec in
 vno loco corporaliter nec in vno statu spua-
 liter persistere possint et prime utilitatis exem-
 plum est compressio pellium inflatarum. Sicut et fol-
 lium fabulium et omnia alia que compressione detu-
 mescunt. Euidens autem exemplum est in buffoni-
 bus que generantur in angustiis fissuris petrarum
 que intumescere non possunt donec inde ere-
 ant. Secunde utilitatis exemplum est in leui-
 bus tecturis domorum que lapidibus onerantur
 ne a vento auferantur. Similiter et omnia illa que
 bus ponderosa supponuntur ne vel flatu ve-
 torum vel fluxu aquarum rapiantur. Tercia utili-
 tas est cuius exemplum apparet in equis quorum
 nimia velocitas et impetus remittitur oneribus
 et gressibus ad suauitatem et modestiam redigitur
 et iuxta has vias tuum erit videre et excogitare
 multas alias. Que vero prohibent homines
 abscedere a peccato vel peccata ab-
 scedere ab eis sunt carceres et vincula et cu-
 stodie disciplinales atque circumclusiones que vi-
 ri sancti omnem aditum peccatis obcludere in-
 tendentes sequuntur atque discipulos suos ab absces-
 su eorum prohibere volentes sibi fecerunt et ad-
 huc faciunt et ista apud gentem christianorum sola
 inueniuntur. Nonnulli tamen ex his aliud vici-
 num homini custodiam fecisse dicuntur eligentes
 sibi habitaciones deorsum et longe ab hominibus.
 Scientes quod periculosa sit societas indoctorum
 atque inconstitutorum hominum philosophari volentibus.
 Paupertas vero a deo salutaris est casti-
 titati et sobrietati ut in incendiis earum li-
 gnorum subtractio opulentia namque ciborum
 et potuum aliorumque temporalium que corpori deser-
 uiunt obsunt ad luxum et luxuriam atque nimi-
 as concupiscentias ciborum et potuum que ligna
 ad ignem vel incendium. Secunda utilitas pau-
 pertatis est vallaris munitio que enim est vallum ad
 arcem quam circumdat siue inuicem hec paupertas
 ad pauperem siue hoc intelligat siue non et quam
 quemadmodum vallum arcet hostes et prohibet
 ab ingressu uno ab accessu. Sic paupertas vi-
 cia luxus et luxurie commestationum et ebrietatis
 tuum accedere non sinit ad homines. Ex incomo-

dis autem diuitiarum facile appetunt tibi fru-
 ctus et comoda paupertatis et iam alibi per me
 de vtriusque plurima didicisti.

Quia autem maxime errauerunt et ad
 hoc errant homines circa prudentiam et
 curam creatoris in eis que casu trahi-
 derunt accidere et hec sunt que cõter et equaliter
 eueniunt sapientibus et insipientibus iustis et
 iniustis. Quia sunt pericula naufragiorum que in-
 stituta et iniustis propter absorbentur et mortes et in
 alia incomoda fortuita. Secundo que in eis om-
 ni non curari videntur tam a creatore quam ab
 aliis quales sunt furiosi que furore suo solum-
 modo ferrivideant. Tercio in his que prohibentur
 vult hoc est ut voluit et non nisi male viuere
 voluit. et ut ita dicatur stulta voluntate sua
 dicitur vel potius agitur villo rectore vel cu-
 ratore ut videtur exterius. Quarto in his
 que omni derelicti videntur quemadmodum ca-
 dauer expositum canibus et auibus pro cuius
 liberatione ad irripientibus et deuorantibus
 nihil fit. Sic nonnulli pauperes diripiuntur et
 multiplicatur affliguntur hic non solum villo
 erripiente vel defendente vel etiam contradicente
 aut saltem compacite presertim cum san-
 ctissimi atque iustissimi sint. Qualiter ergo
 eos curat creator benedictus. Si vero hos
 non curat qualiter alios curat. Scito ergo
 in primis quia casus et temeritas tam longe
 sunt a sapientia et bonitate creatoris quam
 longe stulticia vel ignorantia. et propter hoc quantum
 ad creatorem nihil est casus. Apud nos
 vero locus habet casus sed quantum ad nos hoc
 autem est propter ignorantiam et improuisionem
 creator enim omnia intuetur non insitio-
 ne que sit habitus dormiens quin potius
 intuitu qui est in vltimitate vigilantie et actus
 alitatis neque aliquid est opertum vel ab-
 sconditum villo modorum a visione ipsius.
 Sed neque intuetur aliquid tam longe sit
 ab eo neque tam propinquum sit ei. et in-
 telligo in hoc sermone meo quod propinquitas
 et remotio rerum nec addit nec minuit
 cognitionem ipsius. Quapropter videt
 omnia ad nudum et tam proximo. **M**a-
 nifestum igitur est quoniam nihil euenit
 ut sit in rebus que ipse non sciat et etiam presciat
 Et quoniam intentio est eius et ut bona sint et fi-
 ant et permaneat quod diu videt decere gloriam
 suam et puenire ex eis utilitates que vult ex
 eis esse. Circa mala vero vnum que vulgus mala
 notat et hec sunt mala penalia que vulgus
 les insipientes homines totum studijs ac viribus fu-
 gere et declinare vel saltem minuere atque leni-

re conāf qm̄ reuera bona sūt hm̄oi sic ali
 bi didicisti z sūt opa iusticie z misericōdie ip̄i
 multipl̄r vtilia ac salutaria hoīb̄ circa in
 quā hec ē eadē ei intētio q̄ z circa alia bo
 na tpalia seu corpalia. hoc vno excepto q̄
 ista pueniētiora sūt bonis correctōis z re
 tractōis hoīm a mal' vicioz z pctōz z pue
 niētissima noiatiōe bona disciplinalia bo
 naq; discipline z eruditōis creator̄ noiari
 possūt. alia v̄o bona tpalia sc̄z et corpalia
 bona attractōis z allectōis diuine beni
 gnitatis dicēda sunt. Ea ei largif benigni
 tas creator̄ hoīb̄ vel ad necessitatē sustē
 tatiōis z hoc cōiter oīb̄ vel ad blandimē
 tū attractōis z allectōis. et hoc specialit̄
 puerilis sensus hoīb̄. adō ei modica bo
 na sūt hec. vt ea sapiētes despiciāt z ea di
 gnitate sua idigna oīno eē cognoscāt. pue
 riles v̄o hoies eadē tāq; magna tota aui
 ditate amplectūt. p hec igr̄ qm̄ blādif eis
 bonitas creator̄ vt eos ad amorē suiz cul
 tū attrahat z paulatim pficiētes ad subli
 mia bona. ppter q̄ eos creauit puocet in
 star matris atz nutrit̄ z etiā boni pr̄is par
 uulos p munuscula piroz atz pomozū in
 amorē sui puocātū. z deinde v̄l ad stu
 dia lrarū vel ad alia queq; maiora eisdez
 puocātū quo artificio erga gentē hebreo
 rū creatoris bonitas manifeste vsa ē. Cui
 vtpote puerili z adhuc p mille bona subli
 mia vel cognoscere vel amare nō valenti
 p obfuaōe legis sue sola modica tpalia
 tāq; puerilia munuscula z pmisit̄ sola cō
 traria videlicz paup̄tatē mortē corpale mi
 nar̄ ē eis dē tāq; puulis deterrēdis. Nō ei
 iudicauit sapiētia creator̄ cū gēte illa sibi
 agendū eo tpe tāq; cū sapiētib̄ sc̄ies pue
 rilitate z niditate ip̄i. pmissiōes ei hm̄oi
 munusculoz sapiētib̄ illusiones z irrifio
 nes eēnt si eis fierēt. Quis ei sapiēs nō se
 irrideri cognoscāt si ei mulier papillas dis
 cooperiēs suggēda offerrat z si p munerib̄
 magnis ac p̄ciosis duas eidē vel tres
 auelanas porrigat ppter hoc igr̄ paulatim
 erudito genere hūano tā doctrina leḡi he
 breoz z pphetarū q̄ phicis dogmatib̄ z
 alijs creator̄ eruditōib̄ atz miracul' bo
 na sublimia pmissa sūt i lege vitat̄ z pfe
 ctiōis. z pmissa bona sublimia vicz bona
 alteri vite que sola digna sunt excellētia
 generi hūani z pfectiōe eiusdē. In quo no
 bilitati phōz satisfactū ē. Silt̄ z aliorū sa
 pientū q̄ z puerilia hm̄oi munuscula pte
 nēda eē cognouerūt z docēt dei sapiētia p

legē z doctrinā xp̄ianoz pmissiōes bono
 rū desiderabiliū hoc ē futuroz tota auidi
 tate receperūt. Silt̄ z pminatiōib̄ maloz
 magnoz deterriti ad vtutes sublimes cō
 fugert. Intelligētes i lege hm̄oi z euiden
 tissime cognoscētes pfectiōes q̄s quō qre
 bāt. Intellige igr̄ ex hīs qz lex z doctrina
 xp̄ianoz nō puerili pp̄lo vt puerili data ē
 qd̄ manifestū ē ex pmissiōib̄ z cōicatio
 b̄ eiusdē qm̄ earū cognitio nō cadit i ani
 mos pueriles nec ab eis capiūtur. Appet
 igr̄ ex hīs q̄ dixi tibi intētio bonitat̄ crea
 toris circavtraq; bona p̄dicta qz p altera i
 tēdit sustērationē cōiter oīm hoīm. Speci
 alit̄ aut̄ blādiri puerilib̄ et eos attrahere
 ad maiora futura vicz z p̄sentē miserā ta
 liter qlit̄ psolari. Per alterā v̄o intēdit bo
 na discipline hoc ē retrahere z p̄seruare a
 malis vicioz z pctōz. Et iā dixi tibi in p̄ce
 dētib̄ qz null' ē cui ip̄a mors corp' vtilis
 n̄ sit. Sact̄ ei z iust' liberatio ē a p̄sentib̄
 malis oīb̄sq; piculis exitusq; de carceri
 b̄ z vinculis z egressus ad regnū felicitat̄
 future. Multa etiā alia bona mortis cor
 poralis p me alias audiisti. Malis v̄o z
 qb̄ statim p mortē iminet infernale suppli
 ciū i hoc mors vtilis ē qm̄ malis merit' su
 is a qb̄ respiscere n̄ pponūt p̄sistēdo i eis
 maior' dānatōis sibi supplicia cumulet
 Dico at̄ respiscere nō pponūt qm̄ qcuq;
 hoc pponit factus z iust' ē ppositū ei nō
 peccādi de cetero z recte viuēdi p̄tinuo in
 posterū oēm maculā pcti mortalis abolet
 z abradet a b animab̄ hūanis sic z volū
 tas q̄ hoc vult nō dico velle. Sic igr̄ vo
 lētib̄ restat iterdū aliq̄ satisfactiōe q̄ n̄ mi
 n' purgatio ē post mortē satisfactio et pur
 gatio iusticiā et sactitatē nō extinguit aut
 minuūt qn̄ poti' adiunāt multiplicif atz
 clarificant. sic alibi didicisti. Est z alia vtili
 tas hui' mortis cōiter eueniētis iustis z in
 iustis hoīb̄ ē ei nō leuis admonitio mor
 taliū ad p̄pationē finis sui z exit' d̄ hac vi
 ta magna excitatio p̄ torpore atz pigriciaz
 hūana q̄ qdā i vita ista velut dormiētes sūt
 z oīno nesciētes qd̄ eis vel circa eos agat̄
 neq; p̄cogitare volētes qd̄ eis imminet.
 Est et ip̄a mors aliena adiuētū validū z
 p̄ceptū vite p̄ntis de q̄ creator euidēter oñ
 dit q̄ parū illā app̄ciēf z q̄ p̄i nobisip̄is
 eē debeat quātā facile extingubilē fec̄ z tot
 mort' generib̄ subiecit. mala igr̄ hm̄oi z
 bonis et malis cōiter eueniūt et oīb̄ in
 dubitater. S; nō eqliter p̄sūt. Dico etiam

quia ipis iniustis et peccatoribus multoties
 pstat ut horrore tepestatis et metu mor-
 tis immineret auertant a suis viciis et pec-
 catis. et ei timor fortissime virtutis ad expel-
 lenda peccata et ad abruptum hoies a viis suis
 malis et perversitate consuetudinis. **M**anifestum
 igitur est quia expedit saluberrimum mul-
 tis ex peccatoribus pite naufragijs. Quato
 forti ergo scitis et iustis hoc at fiet tibi ma-
 nifestius testimonio eorum quod frequenter na-
 uigant et vsantur in maribus. Ipsi enim ma-
 nifeste narrat atque testantur nusquam a deo sibi
 displicuisse vicia sua et peccata. Nunquam a deo
 doluisse vel penituisse de illis nunquam a deo
 desiderasse et amasse iusticia et sanctitates
 quod cum sibi videbat imminere naufragi pe-
 riculum quod igitur nulli incredibile vel ignotum est
 creatori pnoscere hec bona puenire bonis
 et malis iustis et iniustis communiter ex
 naufragiorum piculis. Quid mirum si creator
 vult eisdem communia huiusmodi picula ubi enim
 effectus communis et utilitas non est indecens
 causam esse communem.

De furiosis vero rideo quod non sunt ex
 ra curas et pudentiam creatoris
 cum videamus quosdam religio-
 ri vel flagellari ne sibi vel alijs noceant. Lu-
 etiam videamus eos pasci nutriri et vestiri et
 alia necessaria eisdem pstaris quod siue ex natura-
 li amore siue ex pietate pstantium siue etiam
 ad custodia vel rerum vel hominum quibus noce-
 re possent si dimitterent per curam fiunt hec
 omnia et pudentia creatoris. Luce dona sunt
 amor pietas et sollicitudo pdicta. Quod si di-
 xerit quis quod in huiusmodi satis appet cura et p-
 dentia creatoris. Sed in furiosis quod sibi ipsis
 dimittunt nulla esse videtur. Luce neque a se ipsis
 nec ab alijs rogant. Ratio quia in quibusdam
 ipsa dimissio quod sibi dimissi videntur non so-
 lum est per curam et pudentiam creatoris sed
 etiam per curam pudentiam hominum et hoc
 quoniam quidam ppter hoc soluunt a vinculis
 et liberi dimittuntur quod ipsa dimissio et liber-
 tas discursus et euagatio ptra furiositate
 salutaris est eisdem. Nec adhuc puenit ad me
 quod alia de causa dimitterent sibi ipsi furiosos
 sed ne ppter hac causa dimittunt si ei dimis-
 sio atque libertas alijs piculosa videtur. Quod si
 etiam de vinculis euaserit sicut in dicitur ptingit
Manifestum est ex hoc et sibi et alijs bo-
 na magna puenire et ei quidem puenit bo-
 num cautior custodia. Videtur autem illud
 esse suo et aliorum piculo liberum puenit inde
 puocatio ad pietatem et beneficentiam in ipsis

Que tria magna esse bona et creatori acce-
 pia nemo rationalis dubitat et si etiam aliquem
 lesent anquam comprehendat hoc ipsum utilita-
 tes quas iam didicisti et forsita multas alias
 Si vero semetipsum in aqua vel igne precipita-
 uerit et hoc ipsum eidem utile est sicut audiuit
 eis etiam quas ledere poterat bonum pacis et se-
 curitatis ab eo per mortem ipsis puenit. De ipso
 etiam malo furoris dico quod plerumque ymo sp-
 valde est furiosus. Siue enim boni et iusti sint
 cum infurore incidunt. In tuto ponit per furo-
 res sanctitas eorum siue bonitas cum tpe furo-
 ris peccare non possint et ita nec amitti ab
 eis nec minui eo tpe scititas et iusticia eorum
 possit cum per sola peccata sanctitate et iusticia
 possibile sit vel minui vel oino tolli siue esse
 mali et iniusti sint in hoc eis per furorem p-
 litur ut malicia eorum de eo tpe non augeat
 et ppter hoc nec future damnationis suppli-
 cia eis crescant. Quod si credit. Salieno adiu-
 uat hunc sermonem id quod dicitur in libro de mel-
 colia vici quod quidam ex nimio desiderio vide-
 di deum nimiamque solitudine circa hoc inci-
 dere in melancoliam quod non esset possibile apud
 creatoris bonitatem vici ut ex tanto bono tam-
 que ei accepto quantum est desiderium videndi
 ipsum et circa hoc vehementer esse sollicitum per-
 mitteret eos in tantum malum incidere morbum
 melancolie nisi eisdem ipsum pnostris utile fo-
 re multipliciter et salubre. Debes autem scire
 quod tpe in eo multi fuerunt viri sanctissimi ac
 religiosissimi quibus desiderio magno erat
 morbus melancolie ppter securitatem ante
 dictam. Unde et cum inter eas esset quidam me-
 lencolicus et statum eius mediocriter affecta-
 ret aperte dicebat deum inestimabilem gratiam
 illi melencolico ptulisse in hoc vici quod bona
 eius spualia a deo in tuto eidem pstituerat
 ut ea amittere non possent cum bona huiusmodi ni-
 si per peccata vel p dicitur amitti non possint. Quod si
 dixerit quis quod non est impossibile apud voluntatem
 creatoris ut ppter bona aliquos mala recipere
 permittat neque rarum esse imo frequentissimum
 Quis enim dubitat multos occidi per iusti-
 cia quod ea vel fecerit vel deserere nolebat ab
 ydolatrijs quod milia hominum infecta sunt quoniam
 a cultura creatoris quod dubitari non potest iustis-
 sima recedere nolebant et quoniam ydola colere
 vel eis sacrificare pteuebant. Deinde quot
 milia matronarum et virginum infecta per eo-
 rum libidines corruptorum coniugari renue-
 bant In hoc igitur rideo quod nulla huiusmodi pena
 a vulgaribus et insipientibus hominibus et ma-
 la false et etiam iniuste dicuntur atque creduntur

Non enim possunt esse mala que iusta sunt
 et que iudicio creatoris que errare vel fal-
 li impossibile est bona sunt ac eiusdem reme-
 ratione dignissima. nec adhuc dubitatum est
 a quo qua intelligere quoniam pati pro veritate et
 iusticia et bonum et iustum sit et apud homi-
 nes gloriosus laudeque dignissimum. Apud
 etiam iusticiam creatoris remunerabilissi-
 mum. Male igitur atque damnabiliter infli-
 guntur mala pro bonis. sed laudabilissime
 tollerantur. Non nocent ergo virtutem pa-
 cientie neque rectitudinem eius pulchritudinem
 que ipsius et gloriis penitus ignorant quod nec
 dum sciunt quod decorum sit pati per iusticia et
 quod ipsa patientia omnium aliarum virtutum
 pectrix est et velut clypeus omnis ictus et
 insultus quibus alie impugnantur cunctaque
 iacula que in eis iaciuntur in semetipsa ex-
 cipens et elidens omnes elisos protegit et cu-
 stodit. Et sermo iste de patientia que hic
 dico determinatio est questionis quarte qua
 primo supra posui.

De his vero qui voluptuose hic vi-
 uere videntur et pro voto tanquam vicij
 constituti et expositi per omnia qua-
 liter sub cura et prudentia creatoris viuunt
 et hoc intelliges quia qui donis creatoris
 ad solas voluptates utuntur quique ab eo de-
 dit sunt voluptatibus molestias diuinarum
 flagellarum nullatenus ferre possent. imo
 occasionaliter pro eas deteriores fierent qua-
 to enim dolore quantaque iracundia thabesce-
 rent et exardescerent si eis deliciae quas sum-
 opere habent auferentur si eis deliciis inser-
 rentur inde manifeste videre potes quonia
 deliciarum ablatione insaniunt. **A**mp.
 si eis donis que maxime amant et de quibus
 maxime gaudent non prouocant ad amorem
 creatoris sed potius ingrati eorum abutun-
 tur eis in tantam animarum suarum perniciem
 quid credit eos facturos in flagellis contra-
 rius proculdubio insaniret usque ad blasphe-
 mias creatoris et pertererentur ad negan-
 dum ipsum. et etiam nephandam ydolatri-
 am corruerent sicut de multis iam audiui-
 sti. Consulto igitur sapientia et bonitas cre-
 atoris elegit homini homines quantum in
 se est prouocare et attrahere ad se donis et
 beneficiis que maxime diligunt quod pro terre-
 re flagellis et a se absterrere tribulationum
 doloribus quas maxime oderunt. Si enim
 lacris dulcedine non prouocatur puulus ut
 papillas diligat et eis adhaereat quanto mi-
 nus attrahitur absinthium aut cuiuscumque al-

terius amaritudine. propter hoc enim et crea-
 tor prouidentissimus dulcedinem in lacte
 posuit mamillarum. ut ipsum appetibile atque
 amabile faceret paruulis qui nutrirunt eius-
 dem substantia tota etate paruula indigent.
 Adhuc igitur dulcedo temporalium bonorum po-
 tissimum creata est ut paruulos adhuc sapien-
 tia nutriat in amore et obedientia creatoris
 non solum ut eas corporaliter nutriat et im-
 pinguet. Nec phas est sentire de sapientia
 et bonitate creatoris ut corpora humana tan-
 toper curet et animas negligat. et ut bo-
 na corporalia que ingratum et insipientibus
 per ingratitudinem et abusione sua adeo
 noxia efficiuntur et tanta profusione sue lar-
 gitatis tribuat que tam necessaria. tanquam
 salutaria hominibus et sine quibus ipsa bona cor-
 poralia perniciosa esse conspiciunt auaricia
 et nihil crudelitate quarum utraque de ipso
 cogitare nephas est omnino gladio et igne
 ab ipso exterminandum largiri non curet.
 Quod si dixerit quis homini bona corporalia
 seu temporalia multum non esse prouocatoria
 aut nutritoria amoris et obedientie in cre-
 atorem quin potius in peruersionem et cor-
 ruptionem animarum suarum videlicet in su-
 perbia et luxuria ceteraque pestes viciorum
 et ideo non diuina prudentia aut cura ea
 dari hominibus cuius intentio sapientie et
 bonitatis creatoris. Sic ut dona eius pro-
 sint recipientibus non autem villo modorum
 ut noceant. Respondeo quia verissimum est
 sermo vltimus hic videlicet de intentione
 sapientie et bonitatis creatoris et propter in-
 tentionem ipsius et reuera est quod bona dei do-
 na homini homines in propriam vertunt per-
 niciem quod indubitanter faciunt peruersum
 intensionem date sibi a creatore libere po-
 testatis. homini rei autem exempla multa
 sunt dedit quidem vinum creator homini-
 bus ad salutatem quod multi ex eis inuertunt
 inebrietatem. Dedit igitur ignem multiplex
 adiumentum salutis et conseruationis. Furi-
 osi tamen in eum se precipitantes ipsum sibi fa-
 ciunt instrumentum perditionis. Dedit etiam
 aquam eisdem ad utilitates tam multipli-
 ces tanquam necessarias multi tamen pro insa-
 niam in eam se immergentes euertuntur. Dat
 interdum paterfamilias filio gladium ad ipsi-
 us defensionem qui tamen pro furore aut ira-
 cundiam nimiam eodem se perimit. Sic et
 lux solaris tanquam late tanquam longe ad illumi-
 nationem oculorum radians sit eisdem in obtu-
 perationem permenietatem siue supabundantiam

nam aspectus in eū vel lumē ipsius. Quā
autem manifestū est omnes hmōi abusi-
ones et intorsiones culpabiles eē atq; pec-
cata et prauitates vtpote p̄tra rectitudinē
dignum et iustū est atq; iusticie creatoris
conuenientissimū vt hec peccata pena seq̄r.
et dei dona que puerterit in abusione cul-
pe sint eis causa eē iuste pene. Iustissimū
igr̄ est vt abusione viui sequatur ebrietat
vel alia pena iuxta beneplacitū creatoris
quemadmodū interdū sequitur eā ydro-
pisis interdū febris aliq̄ interdū sompn̄
inexorabilis per quē datur optunitas la-
tronibus spoliandi aut etiā ingulādi ebrī-
os. Sunt et alij casus innumeri atq; mala
ex ebrietate puenientia. Apparet igr̄ in
hīs omnibus penis euidenter sc̄z abuten-
tium beneficijs creatoris ip̄i iusticia. In
bene vero v̄tētibus eisdē eiusdem plarga
benignitas. Utraq; aut̄ indubitanter ad
curam et p̄uidentiā ipsius videlicet et que
iusta sunt et q̄ vt ita dicat̄ benigna. Nec
dubitatur quv̄nū v̄tute sua naturali quā
h̄z a creatore inebriet quāq; non adhuc
hmōi virtutem creator eide dederit et per
occasionē abusiōis male v̄tētis fit creato-
ri instrumentū iustissime vltiōis. Quapro-
pterverissimū est quia q̄ sic beneficia cre-
atoris in suā inuertit perniciem ea dē ar-
ma creatoris faciūt et instrumenta iusticie
circa semetip̄os. Quin aut̄ placeat hmōi
iusticia creatori ap̄d intelligētes dubium
non ē. Uterq; igr̄ homines id ē et bene et
male vtentes dei beneficijs vel sub larga
beneficiētia recte se regūt atq; cōposite vel
sub eius iusticia vindictas eiusdē iustissi-
mas paciunt̄. Quis autē non videat sub
eiusdē regis regie atq; gubernatione eē
et bonos qbus pacem et alia bona largit̄
et maleficos quos iusto iudicio atq; iusti-
cia torquet et punit. Si v̄o dixerit aliquis
q̄ huiusmōi penas non intēdit creator fa-
cile est tibi videre qā p̄mo hmōi hominis
erroneus ē. Cum em̄ manifestū sit penas
omnes hmōi iustas esse et p̄pter hoc bo-
nas et creatori placitas necesse ē creator
intentionē cadere super illas. Causa aut̄
in hoc est qm̄ cum non sit fons iusticie pre-
ter ipsum creatore nec stillā est reperire iu-
sticie que non sit donū ipsius q̄ igr̄ iuste
sunt pene hmōi ex dono ē creatoris quic-
quid aut̄ dat creator dat sciens p̄udēs et
vigilant̄ atq; volens nō ignorans aut do-
mians. Quare sciente nolēte et dono suo

hoc faciente creatore iuste sunt et iuste hu-
iusmodi hominib; inflictiōe per curā igr̄
et p̄uidentiā creatoris. **A**mp̄. certū est
qm̄ in regno totaliter et immediate subie-
cto regi suo iustissimo nec fit iusticia v̄l iu-
diciū nisi per p̄uidentiā et curam ip̄ius
quia nec potestas iudicādi est in eodem
regno cuiq; nisi ab eo et per ip̄m et multo
fortius si nec volūtas faciēdi iudiciū aut
iusticiam nec sciētia cuiq; fuerit in hmōi
regno nisi per illuz regē. Quia igr̄ vniuer-
sa series seculoz regnum est creatoris et
nulli est in ea p̄tās vel voluntas aut sciē-
tia iudiciū vel iusticiā faciēdi nisi a cre-
atore et per ip̄m nec iudiciū nec iusticia fit
in tota serie seculoz nisi ab eo et per ip̄m.
Iusticia igr̄ qua abusers beneficiōz ei-
tam iustis penis iusticiant̄ ab ip̄o est et p̄
ipsum et hoc vtiq; sciēter atq; volenter vt p̄
dixi. Quicquid igr̄ iusticie fit in totalitate
vniuersi siue in exemplis p̄positis vel ali-
bi per curā fit et p̄uidentiā creatoris.

Amp̄. q̄salutaria sunt iudicia q̄ne-
cessarie iusticie quot et q̄nta bona atq; vti-
litates ex eis pueniant rebus humanis.

Manifestū est etiam pauca intelligē-
tibus et est intentio mea in hoc sermone
de iudicijs et iusticijs que per iudices atq;
iusticiarios hoies exercentur. tanta at̄ bo-
na v̄tētis iudiciū et iusticiaz eē in rebus hu-
manis v̄bicunq; sunt dubitari nō potest.
Cum incompatibiliter minusq; vtilia reb;
hūanis p̄uidere nec vnq; cessauerit nec
adhuc cesset. Necesse igr̄ est vt vbi p̄ ho-
mies iudiciū et iusticia nō sunt aut exerce-
tur diuinā sapientiā et bonitatē ista tanta
bona vel per se vel p̄ alias creaturas ho-
minibus supplere. Et hoc non solū p̄phe-
tarum historiariq; autenticarū testimo-
nijs sed etiā iugi experientia. **M**anife-
stum est per aquas siquidē diluuij vniuer-
salis in totū genus humanū velud vni-
uersale iudiciū et iusticiam exercuit. Ubi
ab hmōi inundatiōe atq; consumptione
oc̄o hominib; solis p̄cendum duxit per
pluuiā ignis et sulphuris flagicia quinq;
ciuitatū vindicauit. famosissima sunt iu-
dicia que in egyptios et deos eoz et bestio-
las ranarū et cynisum per ignē et grandi-
nem per cōuersionē aquarum in sangui-
nem per obtenebrationē eius partis egypti
in quā erant egyptij per illuminatiōz
ei-
ptis quā inhabitat hebrei et nouissime
per submersionē regis egypti et totius ex-

exercitus sui in mari rubro fecit altissimus. In ipsos etiam hebreos multoties vltiones per ignem et interdū per ipsam terrā hiatu suo absorbentē aliquos ex ipsis creatores fecisse certissime narrat historie pestes insuper fames et sterilitates siccitatesque et pluuiarū defectus notissime sunt que creatoris iudicio et iusticia ppter peccata hominū facta eē non dubitantur cuz in eas earumque contraria solus habeat potestatem. Legentibus etiā historias manifestū est fieri et vrsas et alias bestias vtz locustas et mures in vindictā missas esse supernationes iniquas. De tepestatibus vero maris et terre hoc ē inundationibus et terre motibus de merisionibus et cofragationibus cuius tatum et regionū non ē necesse vt loquar tibi. Diligentē autem considerationē faciens p singula inuenies nihil vacare a creatoris iusticia. qm̄ et ipsas beluas et pene oīa genera animalū inuenies quandā exercere iusticiā et iura sua defendere. Atq̄ de qualiter vrsa rapinā vel necem catulorum suorum vindicet. Similr et leena qualiter p vxoribus puidis pro escis p pullis seu fetibus suis pugnet quāta iusticia laboriosos suos masculi et femine inuicē participantur vt femina remanente in mūdo vel spelunca masculus ad perquirendū cibū atq̄ reportandū femine sue et fetibus egrediatur et regrediat. Tpe etiam meo ciconia tanq̄ de adulterio coniuncta postfactus masculi sui. congregata multitudine cyconiarum nescio qliter accusante masculo vel detegēte crime ei a tota illa multitudine depumata atq̄ dilacerata ē tanq̄ p filio aut iudicio oīm rea eēt adulterij iudicata. Narratur etiā de equo q̄ ignorāter cū matre sua cubuerat postq̄ hoc deprehendit p pīs detib sibi genitalia abscidisse tanq̄ in ipm̄ vindicās incestū quē commississe sibi videbat licet ignorās eo q̄ operimēto abscōdita fuisset ei mater eius dū eam ascēdebat. Angelos etiā scōs nec non et marmissos malos eē sepe i vindictā scelex legē potes in libris historiāū maxime gentis hebreorū atq̄ gentis xpianorū quarum gentium historijs nemo sapiēs dubitat eē credendum. In narrationibus autem gentis xpianorū et miraculis eorū quarū et admodum salutaris et valde iocūda est inspectio inuenies innumeras et cōsolationes angelicas et vidictas magnificas sceleratosque pncipes multos arreptos a de-

monibus et miserabiliter cruciatos. Si quis autē dubitat de barbaris nationibus que omnino extra leges et extra regnum omne eē videntur. Scito q̄ nulla est natio adeo barbara q̄ maiores suos nō habeat quibus pareat et p quos vtcunq̄ regitur. Similr et deos et sacra que magl execrationes dicēde sunt et ritus aliquos et ceremonias non tā impios q̄ etiam ridiculosos adiuuat et gubernationē eaz ipaferitas seu veracitas barbarica qua se inuicem repmunt et castigāt nec permittitur barbari in barbaris seuire absq̄ vindicta qualem quidē irrogare sufficit ipse qui patitur et ppter hoc mutuo se inuicē timore compescit aliquatenus. Ipa et barbaries atq̄ in domabilitas atq̄ in credibilitas iustissime pene sunt nationū hmōi ex iustissima disertione creatoris q̄ nec duces nec rectores neq̄ doctores eis adhuc dedit quibus erudirent et componerent ad instar nationū que viuunt vt homines. Et qm̄ alibi didicisti aliam iusticiā esse naturarū aliam vero positūā et institutā per homines. Tertiā vero diuinā ab ipso creatore institutā et hoc ē de componēdis ad perfectionem moribus hūanis atq̄ de cultura ei per se placidissimo atq̄ sanctissimo q̄ q̄ solum ipemet dignū reputat remuneratione felicitatē eterne. Terne et inuestigata vniuersus mūdi sublimari et inuenies euidenter nihil vacare ab istis tribus generibus iusticie. Inuenies vnumquodq̄ regi aliquo istorū trium generū vel duobus vel et omnibus tribus. Quia igr̄ iste omnes iusticie siue leges a creatore sūt et per ipsum. **M**anifestū est nihil esse in mūdo sublimari q̄ nō aliqua lege creatoris vel aliquibus eiusdē legibus regatur. Quicquid autem regit lege vel legibus cuiuscunq̄ cura et puidencia eiusdē regitur indubitatē. Nihil igr̄ est in vniuerso sublimari vel hominū vel animalū q̄ non regatur cura et puidencia creatoris.

Ruertar autē ad id in quo eram et dicas quia homines q̄ voluptuose et p voto viuere hic videntur et beneficijs creatoris abutunt in supbias auaricias luxurias suas ceterasque pestes hmōi ipsa beneficia sicut dixi sibi faciunt penalia et instrumēta contra seipos diuine iusticie et sic creatoris donis abutētes executores sunt licet nesciētes ptra semet ipsos diuine iusticie atrocissimi quippe lic-

tores sunt animarū suarū dū delictis eas
inebriat et excecant. Mala vō superbie ⁊
auaricie ⁊ aliorum vicioꝝ quōs morbos
⁊ vulnera seruitutes ⁊ vincula dīs sapiē-
tia philozophoz ceterozq; sapientū no-
minat quis meciatur aut numeret. Quis
diuicias corpales thesauris honestatis ⁊
virtutū diuicijs compet. Si igr ablatio
pecunie corpalis pena est ⁊ ablator eius
punitoz amittentis eā. Quātofortius ab-
latio diuiciay p̄nominatay ē pena ⁊ ab-
lator eay punitoz amittētis eā ⁊ hoc t̄to
acratior q̄nto sp̄iales ille diuitie ad hūc
modū qui corpalia mala inferūt vt mor-
bos ⁊ vulnera virtutes carceres et vincla
vere lictores sunt eoz quibus hec irrogāt
Quātofortius in morbos ⁊ vulnera sp̄ia-
lia ceteraq; mala h̄mōi ⁊ inimici vel lic-
tores reputadi sunt facientū. Cum nec ma-
la cū deteriora sint malis corpali-
bus quāto aīe humane p̄cellunt corpibus. Verus
igr est sermo quē dixi quia ⁊ creator be-
neficia instrumēta sibi penay faciunt ⁊ se
ip̄os executores diē iusticie licet ignorātes
cōstituant dū creatoris iniurias ⁊ p̄ume-
lias in aīas suas tā atrociter vindicat et
plerūq; in corpa sua sicut p̄terigi tibi Qua-
re iustissimo creatoris iudicio et p̄ omnia
laudanda iusticia eiusdem seruiūt in exē-
cutionē contra semetip̄os iusticie q̄ ingra-
tos seip̄os de beneficijs exhibētes serui-
voluntarij nolunt eē eiusdem iusticie.

Debes autē scire q̄ interdū impijs
atq; pessimis hoībus p̄dest diuine
largitatē beneficiētia ⁊ a mal' suis
hoc est vicijs ⁊ peccatis. Sicut accidit tpe
meo de quodā diuite ⁊ magno dignitate
auerit. Cui⁹ vita cū esset de tantis bene-
ficijs creator ingratissima luxuriaq; spur-
cissima ⁊ nihilomin⁹ electus eēt ad hono-
rem ⁊ dignitatē pontificalem oblata sibi
electio ē statim dixit. Uicisti me benignis-
sime ac dulcissime deus infatigabili boni-
tate ⁊ beneficiētia tua qui beneficia tua ⁊
mibi semper largiri non cessasti cui ⁊ ego
mala semper reddere non destiti. Nunc
autem me omni bono indignissimū omni
dānatione et morte dignissimū ad istū t̄te
sblimitatē ho nozē vocare fecisti cōclusisti
mibi ⁊ p̄clāsu me pietati tuē trado d̄ ceto
dicās ⁊ hunc honozē ⁊ omnia mala bona
tua temporalia quib⁹ tam ingrate tanq; dā-
nabiliter abusus sum abiens igr relicto;

ribus arctissime religioni se dedit. Ibidē
perpetuo creatori victurus. Nosti etiā q̄
liberatio de periculis tepestatum de car-
ceribus obtentus victoriarū innumera-
biles auertit a suis vicijs ⁊ peccatis ⁊ ad
emendacionē vite eoz et morum cōposi-
tionem induxit. Sic ⁊ alia beneficia crea-
toris multos etiā de quibus nescitur ad
amozē creatoris ⁊ obedientiā induxerūt.

Quartā vō q̄stio facile determiabi-
lis est post hoc de hīs vic⁹ qui fla-
gellis et tribulationibus omnib⁹
q; corporalibus incōmodis expositi sunt
Dico enim qm̄ aut paciuntur hec p̄ iusti-
cia ec̄ab impijs hominib⁹ vit⁹ nolentēs
eam seruare ⁊ non deserere neq; iniquitatē
consentire ⁊ tunc manifestū est hoc nō es-
se extra curam ⁊ p̄uidentiā creatoris cū
nihil iustius nihil legi creatoris p̄sonat⁹
nihil eidem accept⁹ aut apud ip̄m remū-
nerabilis. Si vō pro delictis suis ⁊ faci-
moribus hoc paciuntur ⁊ hoc vtiq; iustissi-
mū et non solū cura et p̄uidentiā diuina
sed etiā eiusdem p̄curatione dignissima.

Amp. Cum nec sic resipiscāt nec a ma-
lis suis reuertant. Manifestū est etiā
quia maioribus supplicijs digni sunt ⁊ ius-
te igr infliguntur eis ea que paciuntur et
misericorditer de meritis supplicijs detra-
bitur eis. **A**mplius. cū eozum maliciā
tanta flagella nō auertant quāta essent ⁊
quosq; p̄cederet nisi flagellis reprimere
⁊ frenaretur. Manifestū igr ē quia nō
derelinquuntur a creatore quozū malicie
sic consultur vt per flagella saltē aliquate-
nus reprimat. Alijs etiā hominib⁹ in hoc
vtiliter p̄uidetur q̄ tāta malicia p̄cebra
flagella repressa in eos grassari non sinēt.

Solite igr ac p̄scrutate intellige
sermonē meum de malis penali-
bus et de malis culpabilib⁹ ⁊ attē-
de q̄ mala penalia ⁊ omnino culpa ca-
rentia bona pp̄ie et vere sunt. Sed insi-
pientia hominū ⁊ corruptio palati cordis
humani malicie nomē eis imposuit. In-
sipientia quippe hominū et ea fugere fa-
cit et etiā vt eisdem fugiēda videant. Si-
cut vides in equo vmbatico qui fugit q̄
fugiendū eidē; non est et ex eodem vicio
vmbaticitatis periculū estimat vbi non ē
nisi securitas eodem modo quoniā huius-
modi bona palatum cordis corruptū ha-
bentibus male sapiunt et etiā mala bene-

Pars prima de vniuerso.

malis bona nominant et bona mala dicentes bonum malum et malum bonum atque ponentes lucem tenebras et tenebras lucem sicut ait sermo propheticus homini ergo nominationes sunt quemadmodum si febricitates imposuissent nomina saporibus et noctu luci et tenebris. Non enim dubium est quod febricitantibus dulcia amaritudinem sapiant et amara dulcedinem similiter manifestum est quia noctuis et vesperilionibus ceterisque similibus lux tenebra videtur et tenebra lux. Similiter nox dies et dies nox. Attende etiam quia in errore epicuri perculdubia declinant quibus vel sola penalitas vel maxime bonum videtur. Causa autem in hoc est quoniam necesse est ut eis deus vel sola voluptas bonum vel maxime videatur. Apparet igitur tibi euidenter ex hijs quia vtraque ista bona cum dona creatoris sunt et non nisi scienter et volenter donentur ab ipso non esse extra curam et prouidentiam ipsius licet per actiones iniurias atque peruersas mala penalia infligantur patientibus. Quod si quis querat qualiter malis homines per actiones malas suas cause efficientes possint dici et ipse creator simul cum eis. Jam determinavi tibi quod creator causa est eorum per intentionem reclusam faciens non tantum ut sint sed etiam ut bene et salutare multipliciter vtiliter sint. Cuius exemplum est in impio qui vulnerauit alium gladio ubi manifestum est quia nullus exiit ab eo per malam voluntatem tamen per potentiam datam a creatore et ipse et gladio et etiam per possibilitatem hoc est per possibilitatem recipiendi vulnus ipse vulnerato. Intendebat igitur impius nocere vulnerato per vulnus. Creator vero per idem vulnus intendebat contrarium vicem eidem predestinare. Elicuit igitur impius ex potentia bona malum velle malam actionem. Creator vero passionem bonam absit autem nec soli malicie infligentis attribuendum sit vulnus illatum. Cuius et potentia semetis et voluntas id est vis volendi et ipse gladius et ipsa possibilitas ut dixi patientis bona creatoris dona sunt. Ipsa igitur malicia ferientis et ipse vulnerato sunt et predestinatio feriente et ipse creator et ob hanc causam esse permittitur vel finitur. Cuius igitur tor dei dona adiunguntur et cooperentur ex ipsa intentione creatoris ipsam esse vulnus aut doloris ex vulnere cum ipse esse vulneris et doloris creatori placeat non immerito ei esse attribuendum est creatori. Malicia vero eidem nullatenus attribuenda. Prefertim cum multi hoc opi-

nentur quod malum velle et malum agere hoc ipsum quod est a creatore est. Sed in ordinatione eius atque deflectio a debita rectitudine certitudine que et malicia est et prauitas tamen ipsius agere tam ipsum velle et male agere et male volente est. Hic autem est intellectus eorum secundum intentionem meam quemadmodum si diceretur idem esse secundum essentiam et veritatem occasio huius hominis cum occiditur per iudicium et iusticiam et cum occiditur per iniquitatem et impietatem. Idem igitur est eius esse vtrumque. Quare si eius esse est a creatore cum est per iudicium et iusticiam erit et a creatore etiam cum fuerit per iniquitatem aut impietatem prefertim cum iniquitas et impietas non videantur posse dare esse vel illi vel alij. **A**mp. in ordinatione et prauitas quas dixi accidit et ipse velle et ipse agere non constituit igitur eius esse nec dant illis omnia aut alia ex quibus predestinat ipsum velle vel agere quod est malum bona dona creatoris sunt. Nec velle igitur nec agere quodcumque non est nisi ex dei altissimi donis quod est et in quantum est et propter hoc non est nisi bonum omne agere et omne velle quod est et in quantum est. Non est igitur mirum si mala agere et mala velle sunt quod sunt a creatore et per curam ac prouidentiam ipsius et si bone sunt passionem que ex illis sequuntur. Homini autem exemplum vnum est in motu nauis qui non potest dici non esse a vento vel aqua vel a ambobus simul nec autem sit non rectus vel distortus potest esse vel a mala dispositione veli vel mala positione gubernaculi. **M**anifestum autem est quod nec dispositio veli nec dispositio gubernaculi causa est motus hoc est ipsius esse vel essentia motus. Sed distortus aut dirigere motum indubitate possunt et faciunt. Sicut igitur motus nauis distortus aliunde est motus et aliunde distortus. Sic et actio distorta siue praua aliunde est et aliunde est distorta siue praua et sicut nec vento nec eque attribuenda est distortio motus maris. Sed motus tantum ipsius. Sic creatori neque distortio neque prauitas actionum aut voluntatum nostrarum sed ipsum esse earum quo sunt aut quo sunt actiones et voluntates. Secundum istos igitur cum omnia sint a creatore non solum substantie sed etiam actiones et voluntates earum facile est videre omnia esse sub cura et prouidentia creatoris. Cuius omnia sint omnia opera eius et omnia scienter et volenter atque sapienter ne-

esse sit ipm operari neq; possibile sit ipm aliquid opari sapienter et non puidenter. Dicat aut forsitā aliqs ex potētis esse totaliter actiones et volūtales. Sicut cursus equi totus ex virtute gressibili ipius et non ex calcariū aut freno nec ex cōpunctiōib; calcariū aut freno. Sic non ex ipō velle actu siue actuali ē aliqua ex actiōibus nostris q; ipm velle. Sicut cōpunctiō tantū est et passio in aīa agentis et suggestio forinseca siue imperātis siue mouentē siue terrentis velud calcariū est. Jam aut dixerunt multi ex phis velle et nolle timere et sperare et cetera hmoi passiones tantū esse et ideo fm sermonē istū sicut calcaria non equos currere faciūt nec cursū eqrū cause sunt vel dicunt punctiōes verō calcariū excitationes tantū. Sic predicte passiones animarū nrarum excitationes sūt ipsarum at; viriū earundem ad actiones suas et non cause. Quicqd igitur nomine tar malicia fm hoc non erit causa actiōis. Sint igitur ista tibi in hoc capitulo materie exercitaciōis ingenij qm declaratio ac diffinitio rerum istarū tractatū diffusio; et ac perscrutaciōe desiderat.

Utrum aut venatiōes hominū et animalū sic in diuinā curam cadant et puidentiā et actiōes voluntarie que vident omīno in differētes et nō referre an fiat annon fiant questiō; h; q; potius aliqui ridiculosas reputat q; fructuosas aut inuestigatione dignā. Inuisiōi sunt an p curā et puidentiā creatoris cadat iste piscis in rete piscatoris potius q; alius. et an enadat alij p puidentiā creatoris q; parcat eis dē a captione et deuoratiōe. Et eadē est questiō de leporibus et capreolis et alijs reiaculis venatorum. In animalū vō venationib; silis est questiō de onagris et leonibus vics an per curas et puidentiā diuinā capiāt aut deuoret vn; onager a leone vnū q; ali; et vnus mus amurilego potius q; alius. Eadem est questiō de araneis et muscis et hurrudinib; et musculis et deueniēt ist; q;stiones ad canes et ossa ad vtures et cadauera ad galinas et grana et alias aues q; granis vescuntur. In rebus vero voluntariis similes questiōes sunt an p curam et puidentiā creatoris comedat iste potius hanc bucellā panis q; aliam et p; hanc q; ali; gm. Eodem modo se h; de leguminib; an p

curam et puidentiā creatoris comedat hoc granū p; q; aliud et hanc fabā potius q; aliam et an p curam et puidentiā creatoris pares vel impares. Dico igr in hoc q; sapientia creatoris nō minus attingit vllō modo; minima q; maxima vel media vel econuerso nec min; cognoscit vtilitates minimorū licet minimas q; maximorū licet maximas et tā hec q; ille ex ipō sunt et per ipm sapienter puidenter volēter et sicut cura fuit ei vt eēt singula quemadmodū pdixi. Sic ē ei cura ordinare singula ad fines suos et vtilitates nec dubitat venatores et piscatores et dicere deus dedit mihi hodie piscē istum vel feram istā et quando nihil capiūt. Similr apte dicūt hodie non dedit mihi deus aliqd capere. In q; diuersitate siue alternatiōe capiēdi vno die vel nō capiēdi vna euidens est vtilitas credulitas et admiratio diuine puidētie et bonitatis. Similr excitatio timoris et amoris creatoris. Similr et gratitudinis in ipm vt cū dat eidem gratia referatur et cum nō dat timeatur offensus et de ei; munere qd querit expectet. Debes aut scire quia quantū pertinet ad id de q; nunc agitur curare aut nō curare p duos modos aut intētiōes d; . Et vna ex h; ptinens apud nos ad virtutē nostrā motiūam mobilē et est fm hunc modū non curare nō habere cordi eousq; aliqd vt nec gaudeat si fiat nec offenda; si nō fiat aut econuerso et iuxta hūc modū non curare dicitur creator apud vulg; oē id quo nec offenditur nec plagat. Hoc aut est dicere p quo nec penā infert nec remuneratiōē largitur et hoc modo nec numerū muscarum que ab araneis capiuntur aut ab hurrudinibus gluciunt. Similiter neq; numerorū fabarū quas quis comedit neq; ordinē quo hanc p; illā poster; curat creator et forsitā p; cordat ista intētiō et h; mologie nominis qua dixerūt quidam quia cura dicitur quasi cor; vrens vnde et illa curare dicunt p; p; que euentus vel non euentus corda nostra vrunt hoc est mouent quacūq; passio; vt ira vel plaratione dolore vel gaudio et ad creatorē nō; pertinet ista intētiō nisi per tropū que scis. Cum ipē sit in vltimitate impassibilitatis et immutabilitatis. Hic autē tropus ē quia iratus dicitur cū facit ad modū irati videlicet cū infert vltionem et gaudens cum largitur remuneratiōē p quocūq;

¶ Pars prima de vniuerso.

facto. Similr ꝛ placatus cū desistit ab vl
ciscendo et iste intentiones alijs ꝑmonibꝫ
apꝑerius designatur vtz cū ita dicitur ga
noia vel vba hmoi cū de nob dicunt affe
ctiue dici intelliguntur qꝫ est dicere qꝫ affe
ctiones nostras id ē passiōes animaz no
strarum significat. Cum vꝫ ad creatorem
referuntur effectiue dicunt hoc ē dicere ef
fectiones eiꝫ quas nominari significant.
Hoc aut est qm passiōes hmoi ad crea
toris puritatē supereminētissima vllō mo
doꝫ attingūt rectissime igr dixit quidā ex
doctoꝫ xpianoz sapiētioribus qꝫ iratū de
um nō facit dici turbatiōis affectus. Sed
vltionis effectꝫ per modū igitur istuz siue
intentionem nō curat creator captiōem
hmoi fere vel piscis vel euasiōē nisi cum
vel ad necessitatē querit capientis aut al
terius ea indigetis vel cum aut amor ipiꝫ
creatorꝫ aut obediētia aut honor aut pie
tas ad querendū ꝛ venandū piscandū et
capiendū homines inducūt. In hmoi ei
intentiōibus ꝛ opationibus nemo qꝫ bo
nitate creatoris nouerit eū adesse dubitat
adiutorē cum hoc ipse qui nouit oia vide
rit expedire ꝛ gloriā suaz decere. Nec mi
rum cū etiam tempore meo frumēta ꝛ le
gumina omnipotētie sue virtute atꝫ largi
tate etiam in ipis horreis tpe famis incen
tuplū ꝛ eo amplius multiplicauit satisfac
tiones simul et pijs desiderijs religiosoz
fame piclitanti pplo ꝫpatientū ꝛ necessi
tatibus egenoz. Leges etiā innarrationi
bus ꝛ miraculis xpianoz ad quoz lectio
nē te sepius hortatꝫ sum et hortor ad huc
aureos multiplicatos in loculos virozꝫ
sanctoꝫ. Tpe etiam meo pisces iā coctos
ad mēsam cuiusdā veri sancti mihi notissi
mi multiplicatos fuisse benignitate ꝛ lar
gitate creatoris qꝫ cū vix sex conuiuatiōibꝫ
ministrari possꝫ de illis in vno ferculo my
nistratū est per singulas scultellas in tri
bus ferculis toti multitudini puiuantius
epulēter ipse qꝫ qꝫ supauerūt reliquie pi
scium maiores longe fuerūt paratis pisci
bus ꝛ appositis mēsis. Non est igr mirā
dum si de piscibus aut feris iā creatis lar
gitur creator circa cura ꝛ puidētia venā
tibus et piscatibus aut eis ꝫ qꝫbus vena
tio exercet atꝫ piscatio cū pisces iā coctos
atꝫ patos ad comedendū mirabiliter int
dum in ipis mēsis multiplicet. Scdo mo
do vel intentionē dicitur curare atꝫ edere vl
cogitare ꝛ hoc modo ꝫtinet ad vim nrām

apprehensiuā mobilem et iuxta excellen
tiam nobilitatis sue ad ipm creatorē nec
est aliquid in rebus creatꝫ vel earū euentū
bus qꝫ per modū istum ꝛ intentionē non
curet creator. Nihil em̄ est ex om̄ibus hu
iusmōi qꝫ non videat ꝛ atꝫ edat non solū
ipm sed fines ꝛ vtilitates quas inde ꝫue
turas sua ordinatiōe ꝫecognoscit ꝛ ꝫui
det. Per modū igr istum ꝛ numerꝫ musca
rum que capiunt ab arrāneis ꝛ muscula
rum qꝫ deglucit ab hyrūdīnibus ꝛ oem
ordinē captiōis atꝫ deuoratiōis earum
omnia em̄ hec intuet intuitu fixo ac luci
dissimo cū vtilitatibus ac finibꝫ suis. De
uoratio em̄ vnius musculę ꝫs est saturati
ōis vnius yrūdīnis ꝛ ipa muscula ꝫs est
totalitatis cibi illiꝫ. Quā si qꝫ querat qꝫ vti
litate vel fructu hec intuet. Rñdeo qꝫ to
ta vtilitate vel fructu qꝫ inde ꝫuenit. Dico
etiā qꝫ rector nauis vniuscuiꝫqꝫ si eiꝫ vir
tutis ꝛ claritatꝫ esset ipius intellectꝫ vt nō
solum gubernacula vela ꝛ remos sꝫ etiā
singulos nauis asseres atꝫ clauos atꝫ fu
niculos ꝫspicere simul sufficeret oia hec si
mul hec intueret. Quāto fortiꝫ igr rector
vniuersitatis altissimꝫ nihil extra intuitū
suum patitur Dico etiā hoc est debitū per
se om̄iū rerum passiōnū ꝛ euentuum vt
oia ꝛ singla sint sꝫ lucidissimo intuitū crea
toris et qm non ē possibile ipm aliquid vi
dere ignorāter vel insciēter necē ē vt atten
te videat oia ꝛ sic intentio eius in oia et sin
gula non em̄ videt vt nos qui nullā ex re
bus totā siml aut plene videmꝫ ymo mul
te ex rerū conditionibꝫ innotescūt nobis
vna post aliū Illi aut oēs simul ꝛ tote atꝫ
equaliter. ¶ Amp. nobis multa in re vna
innotescūt subito et ꝫter intentionē apud
ipm aut econtrario ē. Si vꝫ querat que
est vtilitas ordinis in cōmestione fabarū
au granoz. Dico qꝫ eā videt creator siue
nos ignoremꝫ siue nō quāqꝫ in aia cōme
dentis aliqd sit qꝫ inclinavit et mouit ipꝫ
cōmedentem vt hāc prius vel potiꝫ come
deret quā illam. Appet in hoc bonitas li
bertatis apud ꝫmedentē qui forsitan abs
qꝫ vlla cogitatiōe vel consideratione vti
litate ordinavit. De cōmestione sic vt hanc
prius vel potius comederet qꝫ illā volēs
solummodo liber comedere et vsqꝫ a deo
liber ac neqꝫ suāsus neqꝫ illectus faceret
Sed mero ac liberrimo imperio volun
tatis qꝫ mihi scio multotiens euenisse.

Sicut autem in eis que casualiter euenire videntur vicis in occurrionibus hominum in piscibus et in alijs que per intentionem et cognitionem nostram eueniunt. Sic respondendum est de casu piscium in reia atque ferarum in reiacula vicis cur potius hic quam ille vel hec quam illa incidit in ea. Quemadmodum que sunt causa que homini homo obuiauit isti foro cum ab eo non queres nec de eo etiam cogitasset.

Manifestum enim est quia eadem hora eadem via quocumque duo et diuerso ambulantes necesse est sibi occurrere et potuerunt esse eis diuersae cause ambulantis. alteri enim negotiationem alteri repetitionem debiti alij ex actione vectigalium alij receptionem thelo neorum alij inuestigationem latronum aut aliorum malefactorum causa; homini ambulantis fuisse possibile est. Unitas ergo viae suae foris concurrentibus in eo homini causis occurrere fecit suae cursum homini hominum. Sic cum ibat per se forsan ad pastum per viam aliquam contingebat tunc trahi rethe per eandem vel forte fugiebat a clamore et strepitu quem faciebant socij trahentium rethe. Occurreret igitur sibi in uice piscis et rethe occurreret autem causa est euidenter captionis alia autem piscis eadem hora vel eadem via non ibat ad pastum vel forte non puenit ad eum foris piscantium ut fugeret aut forte fugit in profundiores latebras aut per aliam viam et ideo non occurrit rethi aut rethe illi et propter hoc non est retentus ab ipso. Causa vero positae captionis suae manifesta est interdum propter velocitatem suam ad rethe vel maiorem naturam velocitatem vel positam puentionis terroris ad ipsum. Euidens autem id est non captionis plurime potest esse cause quae ptemet ipsum videre tibi facile est quemadmodum maior hora vel tarditas natatus hoc autem est quod prius fuerunt collecta reia quae posset in ea incidere vel fugit forsita per aliam viam aut forsita fugit retro cum ante eum extensum rethe aut irrupit forsita rethe et fecit sibi aperturam eio per quam effugit aut exiliuit desuper rethe et transiliuit ipsum aut immerfit se et infixit se in arenam vel lutum sub ipso rethi et ita transiuit sub ipso vel cum rethe traheret transiuit super ipsum et hec omnia vniuersa et singula intuet et attendit sapientia creatoris et ordinat ad fines et utilitates convenientissimas et sibi soli perfecte notissimas. Ne dubitates autem quod sicut omnes pisces sibi capi omnesque feras destructio est vniuersalis in piscibus et feris ita quaedam et quaedam quocumque capi

et comedi destructio est nature particulari in eisdem quantum ad aquam unam vel ad regionem. ubi gratia cum pauci sint alicui pisces in flumine vel stagno alij paucos illos capi vel comedi est vastatio atque destructio generis illius in eodem. Non est igitur mirum si creator et seruator naturarum per curam et providentiam suam precauet naturam particularibus. Sicut et vniuersalibus ne ex toto vascens et pereat donec cessare debet ut et utilitas eorum de qua in precedentibus audiuit. Si vero principes terrarum et minores domini earum interdum interdum venationes et piscationes in aquis et terris iurisdictionis suae auaricie suae solummodo per hoc consulere intendentes non nature de conseruatione prouidere. Quantomagis bonitas creatoris naturarum conseruationem quae tantis utilitatibus creauit consulere non dedignabitur ne pereat usque quae. Et motum est tibi ex lege hebreorum quod licet in archa illa famosissima conseruare precepit per bina et septena animalium genera circa aquas diluuij. Videns etiam quantas astucias effugiedi piscatorum insidias quantasque vires piscibus dederit creator benedictus. Sicut et feris quod latibula quot refugia per venatores et et ipsi feris iudicet alijs contrarias. Quis enim docuit ceruas in via calcata pere ad declinandas luporum insidias. Quis docuit eas quod lupi vias calcatas timeant et declinet. Quis docuit onagros sustinere vehementem sicut ardorem donec leones ab aquis potant reuerfi sint ne si hora illa quod leones ad aquam vadunt vel inde redeunt leonibus occurrentes ab ipsis duorant. Quis eos fecit eos scire quod leones eisdem insidient. Sic et leporebus leuitate pedum et cuniculis profunda et pene inaccessibilia alijs receptacula ad conseruationem sui esse dedit creator. Sic et praeludinibus tantam velocitatem volat et multum alijs a vniculis et multi credunt hanc esse causam que nulli aut rapaci praeludo nunquam preda fiat. Mibi tamen videtur quod acquisio vicis eius tota est per volatum quem per ipsum solummodo venas musculas volitates et sic nobis multa ex animalibus tam gressilibus volatilibus quam natantibus non sunt nobis in escam aut esum quod potius abhominamur ea et eis omnino vesci respuimus. Sic non mirum reputo si praeludines ex causa sibi ab animalibus rapacibus non comeduntur. Memini etiam me vendidisse caui carnem auis que vulgo plumalia dicitur comedere nullatenus noluisse cum caro illa a deo gustu suauis sit et saporis ut iter regallium ciborum veli

¶ Pars prima de vniuerso.

cias compute hoc aut incidenter dixi ne multū ne facile credas hoibus pauce exercitatiois in rebus naturalibz et vt erigā et eleuē intellectū tuum et cogitatū tuum ad p̄siderationē mirabiliū creatoris in rebus naturalibus et radiositate sapientie sue qua illuminant oīa animalia ad regē dum se et vitā suam licet luminibz p̄ modicis quāq; magna sint et merito eē debeat in admiratione nra et in p̄patione obtentionis animaz humanaz et obfuscatiois quā patitur intellectus hūan⁹ ex corruptione originali et supadditis tenebris ex vicij et peccatis hac quippe comparatione splendorem propheticū reputemus in animabz hūanis eā sagacitatē siue sensum nature seu quodcuq; aliud lumē nō minari libeat in canibus virtutē inuestigandi et apprehendēdi latrones. Sic et puidentiā formicaz de qua dixi tibi si absq; doctore absq; libri inspectione inueniret in hoibus. Sunt et alia innumera hūmōi lumina que nō dubitarem splendores vocare p̄phicos in hominibz si absq; doctrina et eruditione inuenirent in eis quēadmodū inueniunt in animalibz inuenit etiā in corpibus inanimatū virtus regitiua quā declinant noxia et querūt sibi salutaria p̄ motus naturales. Videt aut in omnibus speciebus lapidis magneti virtus esse multum appropinquās sensui pene em̄ videt sentire ferrū et vidi oculis meis quod p̄ interpositam spissitudinē peluis enee trahebat ferrū magnes. tres namq; sunt species lapidis magnetis si creditur mercurio. Prima est que ferrū attrahit hec ē notissima. Altera vero species repellit illud a se. Tercia vero species ex altera parte ipm̄ attrahit ex altera vero repellit. Est et aliud de mirabilibus magnetis quod in p̄sentia veri ad amantis cessat ab hūmōi operationibus attractionis ac si sentiat illi nobiliores ac fortiores se quasi reuerentialiter deferēs et Et simile aliquid dicitur de palma masculina et palma femina. qm̄ cum ramus alterius ramū alterius tetigerit se cōplicat immutū amplexum in quo virtus eius vitalis. Videtur aliquid habere aspersionis de luminositate virtutis sensibilis et forsitan hec est causa p̄pter quā Aristoteles eam dixit nobilissimā plantarum. De virgulto quoq; quod corulus nominat simile aliquid dicunt loquētes videlicet quod cū diuisa fuerit per mediū p̄ longitudinē

in ipsa recentia diuisionis ptes sibi inuicē per se appropinquātes reungunt quod deceptores verborū quorundā virtuti ipsi decepti attribuunt cū hoc sit ex virtute et sensu nature.

Deflore vero et dominatione maloz ac pueroz hominū quantas utilitates p̄stet bonis qui per ipsos in hac vita premunt et multipliciter affliguntur et ipsis etiā malis atq; peruersis quantā ingerat admirationē diuine bonitatis et largitatis quantāq; puocationem etiam amorem et obedientiam creatoris manifestū est cum dona que ipsi tam magnifica reputat videlicet diuitiarū et deliciarum et hūmōi nō solum immeriti et indigni sed contra merita sua pessimi obtineat. Hic etiā et illud salutaris eruditionis erga bonos verosq; creatoris cultores vt ex hoc quod tāz viliū hominibus p̄stant vilissima ea eē cognoscant et vt inter creatoris munera reputāda adistatq; ex eodem mima reputare creatorē ea que etiā inimicis p̄stat et doceantur paciēter carere donis tam viliū licet interdū huiusmodi dona suis etiā cultoribus largitas in consolationē vel ipsorum vel alioz bonorum ne desertos a creatorē aut derelictos se putent. In cōicationē etiam et adiutorium atq; defensionē indigentium et bonoz circa iniquos opp̄ssores amicis suis bonisq; seruitoribus p̄stat huiusmodi bona bonitas creatoris opulētia namq; diuitiarū cum obtinetur a bonis alit indigentes atq; sustentat et p̄cipue bonos potentia vero ab iniustis opp̄ssores defendit eosdem.

Quoniam aut ex hijs que p̄cesse runt credo satisfactū eē tibi de cura et puidentiā creatoris quia ipa est attingēs vniuersa singula et p̄pter hoc tantā rationum exēploz multitudinē aggregaui tibi scz vt firmaretur in te credulitas hic tā salutaris et destrueretur error p̄niciosissim⁹ quo quidā de insipientibz opinati sunt creatorē non curare ista inferiora neq; etiā hoies aut res hūanas et agi oīa hec casu atq; temeritate Quid em̄ iocundioris p̄solatiois potest eē hominibus in suis opp̄ssoibus et afflictionibz q̄z firma credulitas de cura et puidentiā creatoris circa ipos et res eozū qua creditur sapientiā et bonitatē creatoris in oibz curā eozū gerere. Quis em̄ non videat oīa quā circa eos

fiunt in eo sciente ppter eius sapientiā et
utiliter quantum in eo est ppter eiusdē bo-
nitatem eodē etiam nolēte aut pmittente
et etiā ad finem debitū ordinante ppter
eius virtutē omnipotentissimā. Luncta igr
circa se agi et bene et utiliter nisi per ipos
steterit consequēter cognoscūt homines
apō quos ē de cura et puidētia creator
circa ipos fixa snia nec mediocriter iuvat
et puocat ad amorē et obedientiā creato-
rū ista credulitas. Quis em credat magni-
ficētissimū creatorē se et sua oīa curare ac
si solū curaret amorē suū atq; obedientiā
ptineat timores etiā et pudores sanctissi-
mos in eisdem excitat ista snia et tam attē-
te curare et seipos actusq; suos atq; passi-
ōnes tā interiores q̄ exteriores tāq; vigi-
lanter intueri et etiā iugiter sentiūt. Alias
etiā vtutes plures in nobis vel puocat
vel nutrit vel roborat vel auget ista credu-
litas. Sicut pdixi tibi de paciētiaq; et de
alijs pluribus leui p̄sideratiōe inuenies
Error hō p̄trarius a deo noxius est a deo
q̄ p̄niciosissimus hoībus vt omne curam
honestatis oēm honorē virtutū omnem
spem future felicitatē radicit⁹ extirpet ab
hoībus. Quenim restat hoīb⁹ error ist⁹
tenebris execatis ac demētatis et merce-
dem sanctis ac dei cultorib⁹ non esse con-
stitutā nec penā malis atq; pueris et nec
hic nec in futuro deū iudicare vel iudica-
turū esse credētibus nisi vt in oīa flagicia
et scelera se se p̄cipitēt et omni turpitudini
vicioꝝ et peccatoꝝ absq; vllō repagulo se
p̄stituat postq; enim nec creator a deo bo-
nus aut iustus ē vt curet quid agāt boni
vel mali vel qd paciant nec alius pro eo
vel ex parte ipius. Scdm errorem istū ni-
hil est in rebus hūanis nisi pturbatio aut
pueritas omnimodaq; inordinatio atq;
p̄fusio cū sol⁹ creator eas ordinare possit
et nec curet fm ipos nec velit etiā vt ordi-
nent atq; diligant. Sed potius casui atq;
temeritati eas p̄cipitadas atq; subuerten-
das r̄liquerit. Vides igr euidenter in pte
ista quā salutare sit magisteriū quāq; vti-
lis sapiētia quā tā p̄niciosus error destrui-
tur et tā necessaria tāq; fructuosa creduli-
tas stabilitur.

Quoniam igr est post hec q̄stio-
nes que sunt circa hec p̄seq; deter-
minare. Quaz p̄ma ē stultoꝝ et in-
sipientiū querentiū qualiter possibile est
creatori tantā rerum multitudinē diuersi-

tatem regere et curare. Cui q̄stioni r̄ndet
apuleius platonis discipul⁹ hoc mō quē-
admodū in q̄ rex vnus aut dux regit exer-
citurū innumerabiliū bellatoꝝ et ad vniū
clangorē buccine alij ad arma alij ad eq̄s
alij ad machinas currunt et circa vniūq;
q̄ istozum tā multa tāq; varia opa fiunt.
Sic totā multitudinē creaturaz vn⁹ mor-
talis creatoris ac si singule nature illū audiant
aut sentiat exequit vnāq; vices suas sciēs
legē a creatore sibi indita quemadmodū
in exercitū q̄ntumcūq; magno scit vnusq;
q̄ eoꝝ qui ibi sunt qd ad deū ptineat ex
officio suo et illud exequitur dato signov
clangoris buccine vt dixi vel alio. Sciunt
q̄ppe armigeri q̄ ad eos ptinet arma pa-
re militibus. Sciūt ipsi milites q̄ eos op-
ter armari et parare se ad plium. Sciunt
custodes equoz q̄ ad eos ptinet sellare
singula pare equos frenare et de frenatu-
ra p̄ alios puidere. Et per hūc modū p̄si-
dera tantam multitudinē tantāq; varie-
tatem officioꝝ vna voluntate regia quaz
buccine clangor vel aliō signū innuit ad
tā multa et varia tā cito tāq; facile p̄citari
et aggredi q̄ vnusquisq; cognoscit ad suū
officiū pertinere. Quid igr mirū si rex et
dñs seculoz creator benedictus vniuersi-
tatem creaturaz et singulas etiā illarum
omniū potentissima impioissimāq; volū-
tate sua cōmouet et cōcitāt aggredi q̄ fa-
cit opatiōes ad vnāquāq; ptinentes le-
gesq; quas ei imposuit vel potius edidit
et officia que eis dē iniūxit quasi studiosis-
sime atq; officioissime adimplere. Quā dē
xerit q̄sq; bellatoꝝ vt pote ratiōales in-
telligunt p̄ clangores tubarū aut per alia
signa nature hō et maxime insensibiles q̄
liter cognoscūt creatoris voluntatē quaz
q̄ ex p̄cedētibus huic q̄stioni respon-
sum sit per exēpla animalū et artificioꝝ
addam tamē tibi declarationē euidentio-
rem ad hoc et dico q̄ vnicuiq; nature na-
turaliter indita est diuine cognitio volū-
tatis et cū ea nascitur vnaqueq; et hōi
cognitiōes vocaui tibi modica lumina
irradiatiōe et asp̄sione luminositatē sapiē-
tię creatoris. Et hōi exēplū p̄ueniētissimū
ac emidētissimū ē in substantijs sp̄ualib⁹ et
abstractis q̄ create sunt cū perfectiōe scie-
naturalis honestatē s̄lr naturalis et hoc ē
cū inscriptiōibus natural' honestatē in vir-
tute sua intellectiua et cū imp̄sitiōib⁹ siue
sigillationibus pulcritudinū virtutū natu-

salus in sua virtute motiua siue affectiua et hoc est voluntas in ipis. Quare manifestum est quod cum lege sua creata est vnaqueque ipsarum et quasi cum libro vbi legit quod ei naturaliter aut faciendum sic aut declinandum. Similiter quasi cum lucerna vel lumine ostendente sibi vias per quas ambulare debeat et de via que necesse habeat declinare quod in primis hominibus qui in simili perfectione per motum suo facti et formati fuisse non dubitantur ab illis qui prophetis sermonibus et diuinis oraculis non credere neque credunt. **M**anifestum igitur quia secundum hunc modum nascitur aranea cum lege libro et lucerna homini qui et lex est ei qua transgredi non potest et liber est in quo legit quodammodo qualiter ei et bene viuendum sit et qua arte vel artificio motus fit ei querendus et lucerna est ostendens eidem vias per quas debeat ambulare naturaliter. Manifestum autem est tibi quia omnis lex sermo est et designatio voluntatis eam iubens siue imponens quod via igitur omnis natura tam substantiarum nobilium abstractarum quam hominum tam ceterarum animalium et etiam vegetabilium nascitur ex necessitate cum iudicio et designatione voluntatis et beneplaciti creatoris quam cum lege sua habet vnaqueque ex necessitate in se et a se non solum vna cognoscat voluntatem creatoris naturaliter. Sed etiam ipsam cognitionem naturalem eiusdem et hoc apparet ex prescripta definitione legis.

Secunda responsione ad hanc questionem dedit quidam ex sapientioribus sanctisque doctoribus christiano rum dicens quod cum preceperit rex aliquis edificari sibi ciuitatem de vna eius voluntate vnoque imperio ipsius de edificanda ciuitate procedunt tam multa et varia opera operariorum necnon equorum mulorum asinorum omniumque animalium oneriferorum. Videbis ibi alios in lapidicinis eradicantes alios cedentes alios sculpentes alios polientes videbis alios comportantes eosdem lapides alios porrigentes illis cementariis alios collocantes eos in structura murorum. Videbis ibidem quadrigas et quadrigarios alias onerarias alias honoratas ad locum edificij puenire Videbis fabros ferrarios multiplicia instrumenta necessaria illi edificio fabricantes Videbis et fabros lignarios quos vulgo carpentarios vocat suarum arcium opera facientes. Sunt et alia officia et opera innumera que premetipsum excogitare tibi facile est. Ex vna igitur volun-

tate regia vel iussu vides tam multos motus hominum et animalium quadrigarum et aliarum euectionum fieri tam multa genera artificum et operariorum tam et multis et variis generibus artificiorum occupari. Scientibus operariis omnibus et ministris quid artis vel operis ad vnumquemque pertineat ad vnum iussu regium quod leuissimo signo agnoscunt singulos opera sua aggredi et explere et ita dixi tibi ex sermone Aristotelis quod virtutes seminiales sunt artificibus. Quare et ipsa semina artificibus. Appet igitur tibi ex hac consideratione qualiter sine labore et sollicitudine nutu voluntatis sicut tanta multitudinem varietatemque creaturarum suarum mouet et regit creator altissimus quanto et rex nullo modo magnificentia et gloria nulla ex parte ei expandit tantam multitudinem animalium et hominum et artificum et operariorum instrumentorumque innumerabilium mouet et regit et in fine intentionis sue dirigit et perungit sedes in solio suo quietissimus. Quod si de toto ipso regno considerationem facere volueris inuenies exempli similitudinem exemplumque conuenientius quam regis ad regem et regni ad regnum et gubernationis ad gubernationem prouidentie ad prouidentiam cure ad curam iusticiarum ad iusticias et iudiciorum ad iudicia presertim si enim adeo inclitum ymaginatur fuerit ut plene atque totaliter absque rebellione vlla sine resistetia sit ei subditum regnum suum eaque predicta sapientia ut velut splendore prophetico illuminatus omnia cognoscat et videat que aguntur in eodem regno. Cui ea sit bonitas atque rectitudo et feruor rectitudinis ut toto studio et viribus omnem iniquitatem et iusticiam persequatur. Hic igitur constituet et ordinabit ab initio vel potius ornabit totum regnum suum magistratibus sapientissimis ministris obediuntissimis et instruet eos mandatis vitalem et iusticie leges iustissimos ac ferocissimos per omnes fines suos promulgabit. Sed et de alijs omnibus que ad pacem tranquillitatem defensionemque regni contra hostes sapientissime prouidebit. Hic igitur solo nutu optime voluntatis sue mouebit sibi assistentes demum presides prouidentiarum suarum rectores et custodes finium magistratus ciuitatum iudices omnium ordinum. Videbis sub eo dispositissimam armatamque miliciam. In primis duces legionum deinde ciliarum quingenarios centuriones decuriones et ita usque ad extremum vel vnicum bellatorum totam armatam miliciam decetissime ordinatam. Regem istud in solio suo videbis

regentē et omnes et singulos hoīes regni sui. Tpe siquidem pacis regentē tribunalia ne quid iniusticie vel iniqui iudicij ex eis prodeat regentē singulos priuatos ac suis legibus cohercentē ne qd iniurie vel fraudis alij ab alia irroget z vt ad vnum dicam oīa genera hominū sub eo legibz pprijs regi seruos liberos rurales. Siltz bellatores legibz sibi appropatis viuere z iuxta hunc modū se hz de alijs. Ipsum vō in solio regni sui pacatissimū residere. Quēadmodū enim dixi tibi de seminibz in regno naturali rez naturaliu z de artificibus in edificatiōe ciuitatis sic intellige hic de officijs publicis qbus respublica gubernatur atz defendit necnō et de artificijs qbus vnicuiqz puatorū motus acquiritur sicut sunt artificia fabroz argēteariorum lignarioz et etiā agricolaz que non eis solis q ea exercent necessaria sunt. Sz publicē vtilitatibz multis mōis deseruiūt. Ars em̄ fabricatoria z lignaria z cemētaria defensionē reipublice defuiunt qm̄ fabricatoria ferraria fabricant lorice tela et gladij et galee fabricatoria vō lignaria artis baliste et lancee fabricant z machine omniū generū extruunt. Lemētaria vero turres et muri oīs qz generis lapidee munitiones edificant. Solo igr̄ nutu voluntatis sue et tpe pacis per iudiciū et iusticiam regit vniuersos subditos suos z singulos et tpe belli regit armatā miliciā a maximo bellatore vsqz ad minimū per bellipericā defendit autē regnū suū regniqz sui habitatores per armatā miliciā z vasa siue instrumenta belloz z non ē dubium tibi quin per pudentiā z curā eius omnia bona z tpe pacis z tēpore belli regno suo pueniant et quin mala oīa exterminant per ipsum ab eodē regno et hoc per iudiciū bona vō tempore pacis sunt pax et tranquillitas subditoz custodiaqz rerum eoz. Bona vō tpe belli sūt defēso victoria z alia q̄ ex victoria puenire solēt victoribz vt spolia hostiū z subactio eoz vel fūilis vel tributaria vl̄ cōis iudicari. Adhūc modū creator in regno suo qd ē regnū omniū seculoz quid mirū si disposuit vniuersaz seriem seculoz nutu suo z sue beneplacito voluntatis et singula que in ea sunt siue naturalibus legibz suis siue legibus pphetas aut per semetipm̄ editis et hec leges diuine merito nominant siue legibus per homines pncipes editis que hu-

mane vocantur qbus ipemet creator perri vult quatinz legibus diuinis cōcordat aut saltē nō p̄dicat. vbi ei p̄dicat nō leges sz blasphemie nec mira sz creatori iniurie reputade sunt z ppter hoc igne z gladio exterminande de medioqz tollēde. Si q̄ vero natiōes hm̄oi peruersis legibus regi dicunt iustissimo dei iudicio z laudanda per omnia eiusdē iusticia hoc fieri permittitur ppter scelera eoz atqz spurcias abhominabiles vt talibus legibz non regi sed opprimi dici potius debeat quoniā nec legibz equitatē voluntarie subditos se esse paciunt. Quapropter nec iusto regimine nec iugo suauī. Sed oppōsitione z violētia quemadmodū fere aut belue indomite que magis ferro religande sunt z flagellis assiduistondēde qz disciplinis et legibus erudiende. Quia igr̄ quicqd boni quicquid egatis atz iusticie leges humane continēt totum vult approbat totū docuit z docere nō cessat altissimus vel p se vel p homies aut libros eozū vel p res ipsas que vt dicit Ar̄. mentiri nō norunt. Merito per curā eius et pudentiā leges hm̄oi in tm̄ z condite et edite sunt. Quare manifestū est qz tota gubernatio generis humani ad curā et pudentiā pertinet creatori. Et etiā leges iniue vt dixi ppter iusticiā iustissima oppressiōē z afflictionem beluioz atz in cōposito hominū ad curam eius et pudentiā pertinet.

S vō aliud exemplū gubernationis z cure creatoris h̄re volueris. Considera domū regiam per oīa bene dispositā et primū regi assistētes senes vicz sapiētes deinde iudices. Tercio thesaurarios. q̄rto dispēsatores opū regalium. deinde cubicularios. p̄ hec dapiferos. deindē cocos. deindē eos q̄ deputati sūt deferēdis cimicijs aut lris regalibz. z p̄ hoc pincernas p̄nifices mensarūqz regalium varios mynistros. nouissime custodes eqz quoz est eqs parare quotiēs regi eg tandū est z videb in tota domo regia oīa p̄nominatorū officiozū opa solo nutu fieri regie volūtatē. Cū igitur totus mūdus velud domus sit creatoris et aula ei⁹ regia in q̄ habitat cū tota familia sua z opulentia qd mirū si ad nutum oīpotētissime volūtatē ipi⁹ oīa in ea fiunt z singula volūtatē dico vel impant vel phibētis vel vtz libz permittētis z ordinantis vntū quodqz maloꝝ que fiunt cui p̄fit cui noceat ordū

nantis in q̄ lege equissima. Et prescriptus sapiens de gente xp̄ianoz hoc exp̄ssit in sermone suo dicens nihil sit in tota rerū vniuersitate tanq̄ in republica vniuersali q̄ nō ab intelligibili aula summi impatoris aut volendo z iubendo aut sinēdo seu p̄mittendo p̄cedat vbi sicut ex p̄cedētibz tibi patefactū est neq̄ finit aut permittit fieri nec eos ip̄os q̄ hic male agūt a cura z p̄uidencia sua deorsum definit aut relinquit quin post ip̄os male agentes sic ordinat vt p̄dixi vt creatoris iudicium et iusticiā contra semetip̄os exequantur et ip̄e male actiones eoz creatoris sint arma vindicte iustissime ip̄is vero paciētibus si voluerint vtilitatū multipliciū adiumenta p̄stantes si milia exēpla denaui z rectore ip̄ius de mynistr̄ gubernatiōis ei instrumentis decurru z auriga.

An omnia eueniat de necessitate.

Post hec aut̄ prosequar antiq̄ illā questioz que multos antiquus exagitaui z multos etiā tpe meo inuoluit vtz vtrum p̄uidencia z cura creatoris rebus z euentibz necessitatē inferat et fere eadē questio est de sciētia et p̄scientia ip̄ius. Ponā igitur in p̄mis ea que in errorem istū multos induxerūt. horū autem primū est quoniā inquiunt impossibile est diuinam p̄uidenciā falli necesse est euenire quicqd̄ p̄uidit quicquid autē necesse est euenire necessariū est quicqd̄ igr̄ p̄uidit creator necessariū est p̄uidit aut̄ omne q̄ est futurū seu euenturum. omne igitur futurū seu euenturū necessariū est omne igr̄ futurū est immutabile z inuersibile. **Amp̄.** inquiunt aut̄ possibile est euenire aliquid eoz que p̄uidit deus aut non si est possibile eo igr̄ posito non accidit impossibile. Ponatur igitur. Erit ergo verum q̄ aliquid eoz que p̄uidit deus euentura nō eueniet errauit igr̄ p̄uidēdo et verum ē p̄uidenciā eius falli in hoc hoc autem certū est omnibus eē impossibile vtz deum errare vel p̄uidenciā eius falli in aliquo id igr̄ ex quo accidit est impossibile. Impossibile igr̄ est aliquid eoz que p̄uidit deus euentura non euenire. Nihil autem est futurū qd̄ non p̄uiderit. Nihil igr̄ est futurū q̄ nō sit necesse euenire. Quia igitur oē q̄ est euenturū p̄uidit deus euenturū omne qd̄ ē euenturū necesse est euenire q̄re omnia de necessitate eueniūt. Hys igitur in hm̄oi que s̄ophisti

ca tendicula et intelligētibus exercitatisq̄ in rebz hm̄oi ridende ac puriles argucie volo te detinere diuti. Reminiscere igit̄ q̄ hoc necesse ē esse euenturū quicqd̄ eueniet vel necesse ē euenire quicqd̄ p̄uidit deus euenturū duas hz intentiones siue duos itellectus qm̄ necessitas pōt referri vel ad singula vel ad totū z alijs verbis fere idem dicitur compositē vel diuisim z itellectus. Primū ē ac si diceret necesse ē hoc euenire q̄ p̄uidit deus et illud et ita de singulis. Multa aut̄ de singularibz huiusmodi p̄culdubio p̄tingētia sunt z non euenire possibilis. Si vō necessitas referat ad totū q̄ ē hoc q̄ hac locutiōe significatur. Quicqd̄ p̄uidit deus eueniet de qua nemo dubitat qn̄ vera sit z necessaria. Sicut et cōtradictoria eius impossibilis q̄ ē hoc aligd̄ p̄uidit q̄ hoc eueniet et hoc s̄ophiste ytalici vel latini dicūt esse duplicitatē locutiōis qua pōt intelligi vt dicunt de re vel de d̄to. z intentio eoz est q̄ d̄ctm̄ q̄ per illā locutionē dicitur quicqd̄ p̄uidit deus eueniet necesse ē siue necessarium. Sicut z ip̄a locutio necessaria et eius p̄tradictoria manifeste impossibilis. Intellectū vō de re vocant id q̄ ergo dixi de singulis z hoc purili z vaga intentione. In explicatiōe namq̄ hm̄oi duplicatis defuerūt eis z defunt adhuc non tantum sermōes sed etiā intellectus clarus ac depuratus hoc aut̄ apparebit tibi p̄ hoc q̄ dicam manifeste. Primū quia locutiōe omni dicitur res hoc aut̄ est quoniā omni locutiōe dicitur id q̄ ip̄a significat. Id vō q̄ vnaqueq̄ locutio significat res eius ē etiam si sermo sit vel signū aliud. qd̄cūq̄ res dicitur ad sermonē vel locutiōz significante illū. d̄ctm̄ igitur per locutionē res est. q̄re intellectus de dicto est itellectus de re. **Amp̄.** considera ipsum p̄dicatum z videbis q̄ aliud non ē nisi necessitas eueniendi hoc autē de ip̄so dicto nullomodo vere dicitur quonia s̄ d̄ctm̄ nec euenit nec eueniet. Non em̄ est de futuris cū ab initio seculoz z modo etiā verum sit z necessarium. Quia igr̄ predicatū istud non ē nisi de rebus z naturis non pōt intelligi illa locutio nisi de rebus ē ergo veritas vera distinctio quia ista necessitas pōt de rebus p̄dicari vel rebus attribui in vniuersali siue vniuersaliter z hoc fit fm̄ veritatem qm̄ intelligitur de dicto fm̄ eos vel p̄ intelligi in singulari seu diuisim z hūc in

Intellectū vocant ipi de re hoc igitur est quod facit dupliciter in re videlicet vniuersalitas et singularitas. Nullomodo enim verum de singulis singulariter et diuisim quicquid prouidit deus euenturū euenire necesse est. Est tamen verum in vniuersali et coniunctim etiā si vnū quodque futurū eēt contingēs et possibile non euenire. tamen verū eēt hoc et necessariū et hoc est quoniam necessitas ē cui cōpetit necessitas. singularitati vō nō quēadmodū cuius dixeris d' duobus oppositis cōtingētibz alterū istorū duorū esse verū necesse est. In vtroque enim contingētia ē et in neutro necessitas et quēadmodū si dicas sp erit verū alterū. sempiternitas veritatis nō diuisim aut singularim attribuitur alteri sed in cōmuni siue in vniuersali. Eodem modo intellige et ibi quicquid prouidit deus euenturū euenire necesse est. Quēadmodū et si quis dixerit omnes hominē viuere necesse est cū de quocunque verum sit singularim atque diuisim quod ipm viuere non est necesse cū ipm mori possibile sit. nec ista locutio omnis hominē viuere semper vera est p eisdem hominibus nec pro eisdem etiā enunciat. Ideo sempiternitas veritatis stat in vniuersalitate ipius et in vniuersitate hominū que nō mutat mutatione indiuiduorū. Sicut neque species in ratione speciei. **A**mplius. dictū huiusmodi quicquid prouidit deus euenire aliud ē. cū dictio refertur ad singula diuisim atque determinate. aliud est cui stat in vniuersali siue cōmuni. Cū enim ad singula dictio refertur singularim ac determinate p inde ē ac si singula singularia diceret hoc autem est ac si diceret hoc quod prouidit deus necesse ē euenire et id et illud atque ita de singulis. Cū autē stat in vniuersali vt dixi nō dicunt illa singula singularim ac determinate et ideo manet eadē significatio locutionis siue eadē maneat pūsa siue alia pūdeatur. Quēadmodum et ista locutio omnis hō vidit nō mutat significatū vel dictū mutatiōe indiuiduorū speciei nisi quod p dicto modo intēdat de singulis singularim tunc enim p inde est ac si diceret singula dicta singularia hoc est in viuere vel in non viuere et illud viuere et ita de singulis. hec ē igitur dupliciter p dictarū locutionū et hec mutatio deceptoria siue sophistica in eis. Cū ei pcessū sit p modū sit p modū vniuersalitatis et p iunctiōis quicquid prouidit de euenturū euenire necesse ē. Tu scis p quē modū

cōceditur. Cū autē assumit quicquid necesse ē euenire ē necessarius. iam transfert se ad singula singularim. Ista enim locutio. omne quod est euenturū ē necessariū vel immutabile v' inauersibile singulis singularim attribuitur necessitas et immutabilitas et p inde est ac si diceretur et hoc euenturū et illud tota de singulis alijs ē necessarius v' inmutabile nec solueret sophisma istud nisi ad hominē. Si quis diceret quia fit in huiusmodi argumētatiōe mutatio tam subiecti quā p dicti. Quā in hac locutione quicquid prouidit deus euenturū euenire necesse ē infinitiui subiectū ē et necessitas p dictū de re infinitiui. In cōclusionē vō quā ē hec quicquid prouidit deus euenturū ē necessariū totū hoc quicquid de euenturū ē subiectū et necessitas p dictum. Mutatio igitur p dicti facta ē. quia necessitas que p dicta batur de re infinitiui que ē euenire in cōclusionē p dicta de re hōi circūlocutionis quicquid prouidit deus euenturū. Res autem hec est vniuersitas eorū que vidit deus euentura. Mutatio etiā subiecti facta est quia p subiectū erat infinitiui in cōclusionē vō p dicta circūlocutio. hec autem est quia nō explicabit se hō quod hoc dicitur interrogatus fuerit an oī rei infinitiui put ibi subijcitur cōueniat p dicta necessitas. quod est an oī euentui future adeo p uiso cōueniat. an nō pueniat. et quia manifestū ē quod nō puenit. cum nō oīe hōi euenire necesse vel necessariū sit cogēs nō obstante ista mutatiōe confiteri primā p positionē esse falsam oīmō videlicet hanc. Quicquid prouidit de euenire. euenire necesse est. **M**anifestū etiā ē quia aliquo modo vera ē nō igitur liberat se ab hōi laqueo vel nodo sophistico. De hijs vō locutionibus si deus prouidit hoc necessario eueniet. vel necesse est illud euenire. h' pueri tpe meo noscerēt duplicitates earū multos tamen video postmodū miserabiliter inuolutos. Quis enim non videat quia necessitas potest fieri sup conditionē. et tūc dicitur et asseritur illa cōditionali locutione. necessitas cōditionis siue cōsecutionis. et perinde ē ac si diceret ista cōditio vel cōsecutio. qua dicit si deus prouidit hoc ipm eueniet ē necessaria quod pculdubio verum. Alius vero intellectus ipius est quo necessitas fertur ad consequēs p cise et absolute et ē p inde ac si diceretur si hoc est verū deum prouidisse hoc istud est necessariū. scilicet.

¶ Pars prima de vniuerso

cet ipsum euenire quod est dicere quod si antecessus est verum consequens est necessarium quasi diceretur ad veritatem antecedentis sequitur necessitas consequentis hoc autem indubitanter est falsum. Scito autem quod hanc eandem distinctionem alijs verbis alij faciunt dicentes quod illa ordo conditionalis Si deus prouidit hoc necesse est illud euenire potest vocari necessitas consequentis et hoc est quod dixi quia potest referri necessitas ad consequens vel potest vocari necessitas consequenti et hoc est quod dixi necessitatem referri ad consequentem verum quoniam ista puerilia sunt et nec tollerabilis est ignorantia eorum in pueris transibit ad ipsam radicem questionis istius.

Dico igitur quia ignorantia scientie siue cognitionis creatorum atque mundi quo ipse prouidet vel cognoscit dedit occasionem isti questionem et hec est etiam causa propter quam opinati sunt quia si aliquid prouidit vel sciuit non potest illud non prouidisse vel non sciuisse vel non cognouisse. Induxit etiam eis quedam alia radix veritatis que est hec videlicet quod diuinam prouidentiam falli vel errare vel non esse veram impossibile est. quod utique indubitanter verissimum est alia fuit ignorantia dispositionis siue conditionis quorundam verorum atque falsorum que nata sunt habere alterum duorum videlicet vel veritatem solam vel falsitatem solam. non tamen ita fixe ut necessario sint in alterutra et huiusmodi conditionis siue dispositionis sunt propositiones singulares de contingenti in eis que sunt de futuro vel dependentia ab his contingentibus que futura sunt et horum exempla sunt te fuisse comesturum cras semel tamen et eius oppositum. **M**anifestum est tibi quia hoc vel est verum vel est falsum. Si autem est verum non tamen ex necessitate in sua veritate fixum imo potest esse falsum et e converso. Accidit etiam in huiusmodi quia si est verum semper fuit verum et de falsitate similiter se habet et hinc est quod nullum huiusmodi mutari potest a veritate in falsitatem aut e converso. Mutari enim potest post unam dispositionem habere aliam aut ante unam dispositionem habuisse aliam. hoc autem non est possibile in huiusmodi. quoniam si aliquid de his est verum nunquam fuit in dispositione contraria et de falsitate similiter se habet et propter hoc non sequitur hoc est verum et potest esse falsum ergo potest mutari a veritate in falsitatem. Similiter neque argumentatio e contrario valet. Causa vero in hoc est quoniam verbum mutandi duas dispositiones dicit scilicet alteram ante et alteram post huiusmodi ante et non sunt

receptibilia veritatis et falsitatis simul sicut scis neque etiam diuersis temporibus videlicet ut altera prius habeat alteram vero post. Iuxta hunc modum se habet diuina prouidentia quasi prouidet aliquid prouidit aliud ab eterno et si scit aliquid sciuit illud ab eterno. et si non prouidet vel scit modo nec prouidit nec sciuit ab eterno. Uel tamen illud est quod scit aliquid de huiusmodi et tamen non potest scire illud et quod minus videtur insipientibus. Si sciuit aliquid ab eterno vel prouidit et tamen possibile est ipsum nunquam vel prouidisse illud vel sciuisse. Declaratio autem huiusmodi manifesta est quod si verum est te cras comesturum fuisse semel tamen et verum fuit etiam ab eterno. **M**o autem verum quantum est verum est et quantum diu verum est et scitur a creatore et scitum est quare si hoc verum est sciuit illud deus ab eterno non autem si est verum propter hoc est et necessarium quare licet sit verum possibile tamen est ipsum non esse verum. et si non esset verum nec modo sciret a creatore neque unquam scitum fuisset ab eo. **C**omitantur ei se ipse veritas in uno quod dicibilem et scientia creatorum ita ut si est verum sit scitum a creatore et si non est verum non est scitum ab eodem. et si fuit verum quantumcumque fuit verum est scitum et e converso. Quia igitur accidit in exemplo posito ut tamen sit verum scilicet te esse cras comesturum semel possibile est illud non esse verum et etiam cum semper fuerit verum possibile tamen est ipsum nunquam fuisse verum. Consequenter verum est propter dictam ante comitantiam ut cum sciatur a creatore modo non sciat postea et cum scitum ab eterno fuerit a creatore possibile tamen sit ipsum non fuisse scitum ab eodem. quia admodum et possibile est ipsum fuisse nunquam verum tu enim non dubitas quia non est possibile cadere scientiam vel prouidentiam aut prouidentiam nisi super. Ex his igitur appetit tibi similitudo quam potest dici. Non enim si prouidit deus aliquid et possibile est non euenire illud ergo possibile est ipsum falli vel errare. et hoc est propter comitantiam antedictam scilicet scientie diuine et veritatis in prouiso vel prouiso.

Qualiter autem et quare de causa verum sit ut deus prouiderit vel sciuerit aliquid quod tamen possibile est ipsum nec sciuisse nec prouidisse. Dico quod hoc est perfectiones et luminositate ipsius creatoris cui a parte rerum nihil accidit vel aduenit per quod sciat. Similiter nec aliquid ab eo recedit vel colitur villo modo per quod efficiatur non sciens hoc est per cuius recessus et ideo cum sit sciens aliquid absque villo modo mutatio id est propter quod aliquid ab eo recedat vel in eo esse desinat potest effici non sciens illud. Aliud autem mirabile

le in scientia creatoris ē. quia ea scientia et eodē intuitu p modū omnē quo scit veividet alterū oppositorū cū ē verū erit sciēs reliquū si erit verū. Longe autē aliter se habet apud nos. Quis ei scientia nra omnis etiā cogitatio nostra aliqd ē nouū et aduēticiū et sup additū sup essencias animarū nrarū et ppter hoc nō absq; mutatiōe eorū efficimur sciētes eoz que p̄us nō sciebamus aut nō sciētes eoz q̄ p̄us sciebamus. Neq; vna et eadē sciētia q̄ scimus alterūz oppositorū possum? scire reliquū. Causa autē in hoc ē quoniā scientie hmoi in nobis cū a rebus ip̄is sciti sūt sequūf diuersitatē rerū tanq; causarū suarū et ppter hoc affirmatiōis aut negationis aut quorūcūq; aliorū duoz nō ē vna nūero sciētia actualis apud nos. Scientiarum habit? vna forsitan est contrariorum et vna disciplina qd ppter hoc dico quia sermonē istū Aristoteles absq; masticatiōe pscrutatiōis deglutit. Cū em̄ quorūlibet duoz cōtrariorū vtrūq; p̄pas habeat passiones et dispositiones sepatas et forsitan cōtrarias habeat passiones et dispositiones. a dispositionibus et passionib? alterius non videt vt tam bonū eadē eēt scientia p se s; forsitan p accidens et ex p̄sequēti intelligendus est sermo ille Aristol. quoniā qui nouit per se ac p̄pe hoc est ex p̄p̄is passionib? dispositionib? aut etiā rationib? nouit p accidēs et p̄sequenter reliqt. Quis si scientia nostra fuerit ex lumib? naturalib? q̄lis naturaliter ē in angelis aut ex irradiatiōe nobilioz q̄les sūt splēdores p̄phetici. Sicut res cognite nō sūt cause ip̄oz. Sic nō sequitur aut imitat eas in vnitāte sua vel multitudine neq; in ydemptitate sua aut diuersitate. quocūq; tamē mō fiat in nobis sciētie actuales v̄ etiā habitudinales nō fiūt tñ sine imutatiōe noua animarū nraz. nisi q̄s istare velit in sciētis naturalib? et habitudinalibus q̄ s̄m platonē cōcreaf ip̄is animabus nris. **M**anifestū igr̄ est ex hīs oibus q̄liter et quā ab causam verū ē qd creator aliquid sciuit ab eterno et tamē possibile ē ip̄m nunq; sciuisse illud det qualiter et quā ob causam scit aliqd modo et tñ possibile ē ip̄m nunq; postea scire illud et vtrūq; istoz absq; v̄llo mōz mutatiōis et ppter qd nō sequit si puidit aliqd euenturū qd tñ possibile ē nō euenire qd ideo possibile sit ip̄m falli vel errare. qz verbum fallēdi et verbū erroris notat duplicē statū

et discrepantiā siue sepationē inter euentus rerū aut res ip̄as et puidētiā vel scientiā creatoris cū inter eas et illā comitantiā inseparabilis sp̄ sit sicut audiuiti declaratiū igr̄ ē tibi p̄ hec ppter qd et qualiter nō est necessaria hoc mō puidētia creatorū vt si aliqd sit puidit ab ip̄o ppter hoc necessariū sit illud eē puidit ab ip̄o imo possibile est sicut ostēdi tibi illud nunq; fuisse vel futū v̄ puidit ab ip̄o tñ verū ē indubitanter qd ip̄a ē ineffabilis et imutabilis infallibilis qd de ppter necessariā comitantiā ip̄i? et rerū p̄ quā nō ē possibile vt discrepet vel discordet a rebus. hoc autē ē dicere qz non est possibile vt aliter puidit q̄s eueniat vel ecōuerso. nec ē possibile vt puidit aliqd euenturū et nō eueniat quāq; p se de multoz puidit quolibet possibile sit ip̄m nō euenire et de eoz s̄m quolibet verissimū ē possibile eē ip̄m nō fuisse puidit. Comitantiā autē puidit et euentionis in nullo genere rerū separabilis ē qm̄ se inuicē sequuntur vt si puidit ē de vnoq; qd ip̄m eueniat ac si nō eueniat sequitur nō eē puidit qd eueniat imutabilis etiā ē puidētia creatoris ppter duplicitatē quā p̄din tibi statuit et cōditionū. Eodē mō et de sciētia eius des se h; qm̄ imutabilis ē. hoc ē nō est receptibilis duplicitatē illius quā p̄dixi tibi et ppter hoc neq; nouitatis. Nō ei possibile ē vt dicat de de creatorē ip̄m aliqd vel scire vel puidere de nouo qm̄ si scit aliqd sp̄ sciuit illud et si puidit aliqd ab eterno puidit illud. Nouitas igr̄ procul ē ab ip̄o in parte ista hoc autē ē ppter duos status v̄l duas p̄ditiones q̄s h; intellect? et intentio nouitatis. Sic et intentio mutatiōis et mutadi. hū autē duo status sūt nouitatis eē scilz et nō fuisse. Mutatiōis v̄o aliter eē q̄ p̄us vel aliter se h̄re vtraq; autē istarū diuersitatū p̄cul ē scientia et puidētia creatorū ppter eandē causā nec discere vel fieri scientē dici p̄t v̄llo modorū de ip̄o qm̄ intentio discēdi et discēt in duos status ē videlicet in scientiā et ignorantia. Scientiā inq; p̄sentē et ignorantia p̄teritā. Eodē mō se h; et de eo qd est fieri scientē qm̄ similis duplicitatis intentio ē i eo qm̄ nemo d̄ fieri sciens nisi eius qd antea ignorabat. Et hec oia exempla ideo aggregaui tibi vt caueas in p̄dicatiōib? q̄ fiūt de creatorē ab huiusmōi sermonib? ne p̄ eos ad creatorē referat aliq̄ hmoi duplicitas. Hoc autē dico qz nisi ad ip̄m creatorē referat v̄l ad id

quod est ipse creator hoc est ad scientiam vel prouidentiam eius non habet homini periculum quem admodum cum dicitur creare aliquid de nouo vel mutare impios iniustos nouitas ista non refertur ad creatorem neque refunditur in ipsos sed in sed cuius de ipsa est vicis in id quod creatur. Illud ei de nouo est. est ei cum prius non fuerit et mutatio in ipso exemplo non refertur in creatorem sed in eos quorum deest. Huius autem sunt quibus auferuntur malicia quam prius habebant et praestant iustitiam quam prius non habebant. de creatione vero quod creator aliquid creare dicitur et de omnibus alijs quae per modum agendi de eodem dicuntur quod significant et in quo esse non debeat quod significant satisfecit tibi in tractatu primo huius magisterij quod tractatur de primo principio a sepe dictis quoque duplicitatibus similiter cauendum est in eis quae dicuntur de futuro aut de pendet a futuro de quibus dixi tibi quod non sunt susceptibilia duarum homini dispositionum aut conditionum et debes esse circumspectus circa intentiones sermonum quae homini duplicitates quoquo significant. Sicut dixi tibi de sermone nouitatis cuius intentio non explicatur nisi designatione duorum statuum siue conditionum quae sunt praesens existentia et praeterita non existentia nec abhorreas siue existentia vel aliam quamcumque praedicationem dispositionem vel conditionem vel statum nomine. Usualiter autem paupertas status aliquis dicitur et etiam nuditas alias. Ipse etiam aristoteles in physico auditu non est veritus carentiam vocare principium naturale nec in homini vim aliquam constituas cum vel propter defectum sermonum vel propter euidentiorum rerum explicationem nomina plurimumque fingere opteat sermones aut homini sunt incipere desinere. Similiter et primo aliquando esse. Non sequitur ergo si te esse comesturum cras semel tamen est verum et potest esse falsum quod ideo potest vel desinere esse verum vel incipere esse falsum vel aliquando primo esse falsum. Hoc autem est propter antedictam causam quam si est verum semper fuit verum et si est falsum semper fuit falsum. Si autem incipit esse verum aut falsum esse verum cum prius fuisset falsum aut esse falsum cum prius fuisset verum apud ipsum autem non habet locum statuum ista diuersitas vel duplicitas eodem modo cauendum est tibi in omnibus que significant additionem vel minutionem vel clementiam. Si enim dixerit quis quod multa potest creator prouidere que non prouidit et multa non prouidere vel etiam non prouidisse. potest igitur addi et detrahi numero prouisionum a creatore vel potest crescere vel crescere numerus prouisionum ab ipso. Scito con-

clusionem esse impossibilem. Si ei est possibilem. Si ea posita nullum accidet impossibile ponatur igitur aliquid addi numero prouisionum. Dico igitur quod illud non erat prius de numero prouisionum non erat igitur prouisum. additur autem numero prouisionum. est igitur de numero prouisionum cum prius non esset de illo quare est prouisum cum prius non esset prouisum. Jam autem patefactum est tibi quia si aliquid est prouisum a creatore ab eterno fuerit prouisum ab eodem. **M**anifestum igitur est praedictam conclusionem esse impossibilem. Juxta hanc viam declarabis impossibile esse aliquid detrahi numero prouisionum a creatore. Si ei possibilem esset sequeret illud quod detraheretur de numero prouisionum effici non prouisum cum prius esset prouisum et homini impossibilitas iam patefacta est tibi quod eas numero prouisionum a creatore crescere vel de crescere impossibile sit ex hijs. Certissimum enim est impossibile esse numerum crescere vel decrescere nisi per additionem aut deductionem. Quia igitur manifestum est tibi tam additionem quam deductionem tibi esse impossibilem manifestum est tam clementiam quam decrementum ibidem impossibile esse. Cuius enim causa impossibilis et ipsum impossibile esse necesse est. Causa vero clementiam et decrementum additio et deductio sunt alia tamen via impossibilitas hec clementiam scilicet et decrementum declarabilis est videlicet quoniam si aliquid adderet numero prouisionum contrarium eius detraheret eidem et ita quantum adderet illi tamen detraheret. et ita quemadmodum cresceret ex additione vniuersus tamen decresceret ex deductione contrarij. Maneret igitur in eadem quantitate. Antequam de igitur diligenter hec exempla ne inuoluaris tendiculis sophistarum et ne pueris ista scientibus te exhibeas deridendus.

Quoniam manifesta est tibi iam diuersitas et differentia multiplex inter scientias que nobis a rebus et deorsum adueniunt et scientiam creatoris et inter modos nostros sciendi in hoc et ipsius quoniam illa est essentialis ipsi et nullo modorum aduenticia et vna per omnem modum neque aliquo modorum multiplicabilis et quoniam non sequitur diuersitatem vel multitudinem rerum quarum est et vna numero. et eadem per omnem modum est alterius oppositorum si est verum que et esset reliqui si esset verum. In nostris autem scientijs e contrario se habet per omnia et ex hoc declaratur tibi consequenter quoddam quod est ad numerationem. Et incredibile insipientibus. hoc autem est per

pter ignorantia istarū differentiarū. Cum
 immutabilior inquit et fixior sit incom-
 pabiliter creatoris scientia vel prudentia
 necessariū autē est vt si aliqs ex homibus
 vel scit vel sciuit aliqd ipm sciuisse illud p
 hoc sit necessariū vt vllō modoz possit nō
 sciuisse illud. Qualiter igr possibile est de
 aliquo q creator scit nūc vel sciuit ipm nō
 sciuisse illō et qualiter potest de cetero nō
 sciuisse illud. Intende in hīs que dixi q
 hoc ē ppter mutationē omnes apud crea-
 tores ita vt ex hoc qd aliquid scit vel sciuit
 non intelligatur aliqd aduenisse vel acces-
 sisse ei z si nō sciat vll nō sciuerit nō itelligi-
 tur aliquid amississe vel recessisse ab eo ali-
 quid. In nobis autē ecōtrario se hz p mo-
 dū omnem z hoc ē quoniā scientia qualē
 dixi aduenit nobis p doctrinā aut discipli-
 nā aut experientia aut inuestigationē propri-
 am nec potest ptingere vt sim nō scientes
 nisi p recessum ei a nobis z p amissionē
 ipius que ē obliuio aut cōtraria sciētie dis-
 positio quemadmodū p dubitationē pos-
 sibile ei ē aliquē etiā p modū demonstrati-
 onis scire aliqd z p argumentationem ali-
 quā sophisticāz postmodū dubitare illud
 aut opinare vel etiā credere contrariū. Tu
 autē vides quoniāz iste tres dispositiones
 videlicet dubitatio eius q sciebatur opi-
 nio contrarij illius atz credulitas ipius cō-
 trarij dispositiones sūt ptrarie scientie eo
 modo scz q eam ab animabus nostris ex-
 pellunt nec secū eē in eisdem illā patiūtur
 obliuio vō p uatio ē scientie z abasio ei
 a memoria vel intellectu que admodū ab-
 rasio scripture sine oblituratio ei a libro
 vel tabula. Manifestū igr ē tibi quia q
 sciens ē vel fuit apud nos nō p eē non sci-
 ens absq aliquo istorū modorū mutatio-
 nis z absq ammissione scientie q ē p ob-
 litionē vel acquisitionē alicui ex cōtrarijs
 tribus dispositionibz istis qz noiāui tibi
 obliuio aut z acquisitio hmoi dispositio-
 nū ammissioqz scientie mutationes sūt ha-
 bētes duplicitatē de q tam sepe locutū sūz
 tibi. Nō ei possibile ē queqz amittere sciē-
 tia nisi et aliqū illā habentē z q aliqū apd
 nos illā hz apud nos non p illā nō habe-
 re nisi amittat illā. In creatore autē secū ē
 quia creator hz mō scientiā multorū q fu-
 tura sūt tamē p nō hēre illā id ē nō scire il-
 la absq amissione scientie illius. Caue autē
 vt sane intelligas hoc quia reuera creator
 nō p nō hēre scientiā aliquā quā vel habet

at vel habuerit vnqz s; compationē ipius
 scientie qua dicit sciēs aliquid z que quo-
 quō p nōiari casus scientie ipius sup illō
 vel respectus aliqs scientie ipius aliō z tā
 casus hmoi q respectus iste licet eos habe-
 at creator p tainē eos nō hēre absq amif-
 sione alicui q sit apud ipm z nō ē istud
 mirabile in creatore. Cū apud nos incom-
 parationibz ac relocationibz atz respecti-
 bus eodē mō res se habeat. qd ei ē equa-
 le aliū vel simile potest eē nō equale et nō
 simile illi absq vlla mutatiōe sui atqz sine
 amissione alicui q sit apud ipm. Hmoi
 autē exemplū ē in duobz equalibus quorū
 alterū auget vel minuit q causa euidētie
 volo noiari b. alterū vō remanet immuta-
 tū in sua quātitate z illud noiē a. Vides
 igr q a. cū eēt p us equale b. mō ē nō eqle
 vel ineqle z hoc absq vlla sui mutatione
 vel amissione alicui qd eēt apud ipz. Sic
 se habet de duobz similibz quoz alteruz
 alterat reliquo releuāte immutato scōz q
 litatē. Quēcūqz igr mutatio fiat in rebus
 sup quas cadit diuina scientia vel puidē-
 tia nō ppter hoc apud diuinā scientiā vel
 puidētiā mutatio aliqua fit. non ppter
 hoc aliquid addit aut detrahif s; reuera
 si ista duo cōpossibilia essent vt creator sci-
 ret aliqd mō z postea nō sciret illud neces-
 se eē mutationē aliquā fieri circa scientiāz
 vel puidētiā ipius. Jam autē audiuiti ē
 pcedētibz duplicitates hmoi non eē cō-
 iungibiles hoc ē simul p dicabiles de ipō
 creatore nec scōm idē tempus nec scōm
 diuersa. Est ei imutabilis p omnē modū.
 Si quis autē querat de aliquo falso q ta-
 men p eē verū qd exempli grā nomine
 a. vtrū creator nūc habeat scientiā a. et p-
 cedat sic. Creator mō nō scit a. ergo nō hz
 mō scientiā a. **Amp. a. nō ē scibile mō**
 cū sit falsū ergo nō ē mō scientia ei vel de
 eo nec creator igr nec alius hz mō scientiā
 eius z p hēre scientiā ei imo habebit quā-
 do erit verū ergo p hēre vel habitur ē sci-
 entia quā non habet. **Manifesta ē hic**
 deceptio. Nō em si p hēre scientiā cui mō
 non habet. Consequēs ē vt possit hēre sciē-
 tia quā nō habet. Quēadmodū rex aliqs
 ex potestate sua regia qua rex est et domi-
 nus omnīū subditorū suoz si nascat in re-
 gno eius aliqs vel efficiat alter de nouo
 subditus eius hz potestatē illius cui p us
 potestatē nō habebat nō tamē habet po-
 testatē quā p us nō habebat quia ex pote-
 statē

¶ Pars prima de vniuerso

State boni est potens super istuz vel dominus ipius habet igitur dominium ipius cuius prius non habebat non tamen aliud dominium quemadmodum rex est eius cuius prius non erat non tamen habet regnum quod prius non habebat De diuino emvniuersali questio est. rex est intentio mea hic non de diuino singulari quod forsitan habet istuz Si vero processerit ulterius et dixerit quod creator habet modo scientiam huiusmodi quod non est verum et primo non habuit scientiam huiusmodi nosci in parte ista insidias sophistarum et quia ipsimet distigunt hic concedentes quia scientiam huiusmodi habuit prius. Nec tamen concedunt quod prius habuit scientiam huiusmodi quia comparatio predicta quando precedit verbum preteriti temporis quod est habuit liber refertur ut dicunt ad presens vel preteritum tempus quando vero sequitur verbum illud non refertur nisi ad tempus ipius verbi hoc est ad tempus preteritum et tunc secundum hanc positionem non cadebat scientia diuina super ipsum cum esset falsum. Si vero dixerit habet modo creator scientiam huiusmodi et prius non habuit scientiam huiusmodi ergo habet modo scientiam huiusmodi et prius non habebat illam. Laue tibi in hoc quia cum dicitur creator non habebat prius scientiam huiusmodi non negat simpliciter ipsum habuisse scientiam hanc. Sed in comparatione adhuc vel potius comparatio adhuc quia propter ipsam comparationem que ibi negari intelligit recipiunt eam cum autem dicitur habeat illam vel non habebat illam negatur simpliciter et vnde vel affirmatur simpliciter et vnde scientia vel habitus scientie de ipso creatore.

De obliuiscaris autem opinionem deorum qui dicunt omnia vera esse huius ut non cadant iste duplicitates circa ea vel super ea videlicet alteratio a veritate in falsitatem vel econuerso. Similiter inceptio essendi verum et desitio contraria. horrendum enim reputant et non immerito creatorem nunc primum scire aliquid quicquid illud sit et incipere aut de finire scire illud. Multum quippe sonare videtur in iniuriam et contumeliam sapientie creatoris nec ista effugere possunt quod ponunt vera et falsa quedam. Sic alterari et mutari. Cum enim non possit sciri a creatore aliquid nisi cum est verum et quod diu est verum necesse est ut tunc incipiat ipsum scire creator cum incipit esse verum et conse-

quenter tunc desinet illud scire cum ipsum desinet esse verum. et tunc sciat primo aliquid cum illud primo est verum. Videtur enim consequens esse ut si incipit aliquid scire vel desinet scire illud discat illud vel obliuiscatur et si nunc primo scit aliquid quod prius non sciuerit quod vel doceat illud ab alio vel inueniat illud per se de nouo vel alio modo de nouo venerit ad noticiam eius Tu vero debes scire quia non solum vere blasphemie in creatorem id est que veras iniurias aut contumelias creatoris significant cauende sunt omni generi hominum sed etiam omni igne et gladio exterminande. Lausam vero vel occasionem dedit huic errori alia stultissima et creatori contumeliosissima opinio qua posuerunt innumera-bilia hoc est omnia et falsa omnia ab eterno fuisse et habere suum modum existendi per se seorsum a creaturis et ab omnibus dei opibus nec esse facta aut creata a creatore sed esse eterna et ab eterno fuisse. Quapropter nihil debere creatori vel quantum ad suum bene esse. Qualiter autem composita sunt huius ex subiectis et predicatis que vtiq; temporalia sunt et ex tempore ceperunt pro maiori parte et quomodo precesserunt partes suas non solum tempore sed eternitate. Preterea cum composita sint et non a creatore neque a seipsis qui fuerunt compositores eorum aut quis compositor vel quomodo composita nullo componente pertranso destructionem erroris istius quam incogitabilis intellectus imbecillitas somniauit.

Reuertar igitur ad id in quo eram et dico quia affirmationibus et negationibus non affirmantur neque negantur nisi res que per predicata significantur et nisi de rebus que per subiecta et nisi ex hijs id est ex rebus subiectis et predicatis potest aliquid vnum componi compositione naturali imo huiusmodi compositiones rationis sunt et intellectus in cuius potestate est et componere intelligibiliter seu rationabiliter que per modum nature componibilia non sunt et diuidere similiter per modum sui que per modum nature diuidi impossibile est et compositiones iste atque diuisiones intellectuales seu rationales non sunt nisi affirmationes et negationes de quarum vtrisque inueniuntur vere et false possibles et impossibles necessarie et contingentes et propter hoc grammaticum musicum esse de quo audisti apud lo-

eam aristotelis nec factum est nec eternus quonia nec affirmatio nec negatio fac affirmatum vel negatum quoniam non dat ei esse neque compositio intelligibilis coniungit res nisi apud intellectum neque propter ea minus sunt in sua diuisione vel sua contrarietate apud semetipsas Similiter neque propter negationes minus sunt in sua coniunctione. Si enim dicas quod oriens est occidens et econuerso non minus longe est propter hanc coniunctionem oriens ab occidente et si dicas de eo quod est in oriente quod ipsus est in occidente aut econuerso non propter hoc non recessit hoc ab oriente aut appropinquauit etiam occidenti. Similiter neque econuerso.

Et ab huiusmodi errore non longe est ille qui posuit tria predicamenta et tria genera rerum videlicet naturalia moralia vel civilia et rationalia et de rationabilibus quidem si solos sermones vocauerunt rationalia nihil periculi vel periculosi erroris habuit opinio eorum nisi forte ante illam declinauerint insaniam ut idem delirarent de vocibus quod predicti erronei de veris et falsis et homini. Huiusmodi enim errores videlicet quod dicebantur voces fuisse ab eterno et eternos aliarumque falsissimarum insaniarum circa hec ubi non latet te quantum fuerit ignorantia eorum in rebus naturalibus et quantum imbecillitas intellectus eorum et in his rebus in quibus exercitatos se autumabant et de quarum sapientia se iactabant horum vero destructio facillima est tibi et alijs. Reuertar igitur ad id in quo eram et dicam quia orationes de preterito et de futuro per ista tria tempora non diuersantur significationibus aut significatis. Sicut neque ipse uerba est enim et fuit et erit rem unam significat videlicet esse vel entitatem et disputat et disputauit et disputabit non significat nisi disputationem licet modis varijs. quemadmodum ipsa disputatio cum est presens et cum est futura et cum erit preterita non aliud est aut alia res autem sunt ea que sciuntur indubitanter et ea que significantur et ea que apprehenduntur. In omnibus scientijs de rebus agitur illarum et in omnibus queritur vel esse rerum vel dispositiones earum propter siue passionem. Scientie igitur omnes de rebus sunt et creator etiam dicitur sciens. Sicut et reuera est preterita presentia et futura et hec non sunt nisi res. Illa enim que ipsi vocant enunciabilia affirmabilia scilicet et negabilia vera et falsa secundum

errorem eorum sunt semper et ideo nec preterita sunt que perpetuo manent nec futura cum si fuerint secundum eos nec presentia cum eorum esset ipsa presentia non limitet aut mensuret. Respondebo autem in primo ad ea que per errorem hominum facere videntur et eidem dedisse occasionem. Dicam igitur non solum quod veritas habet hic et quod alibi declaratum per me tibi est videlicet in prima parte tractatus de vniuerso et etiam in prima parte homini scientie sapietialis. videlicet quod ipse solus et eternus est et ab eterno et ipse nouit ab eterno et vidit et videt intuitu vigilantissimo ut dixi tibi in precedentibus omnia que iam preterierunt et que futura sunt et que presentia sunt. et hic est sermo fidei communis atque veridice qui iam declaratus est tibi sicut audiisti scientia eius et prouidentia fluxus sunt cui subest tota series seculorum et vniuersi cursus eorum immutabilis est. et omnino prenominate duplicitates statuum non habent locum villo modo apud ipsum et vides ex hijs qualiter et quam ob causas sciuit aliquid quod tamen non potest sciuisse et qualiter in nobis non est possibile quonia non est vna numero scientia actualis et per se apud nos duorum contrariorum alterius post alterum et quantum non est possibile apud nos ut aliquis sciat aliquid quod possit non scire nisi per aliquam mutationem quas dixi et ideo nemo nostrum potest aliquid scire scientia homini quod possibile sit postmodum ipsum non sciuisse propter mutationes quas dixi tibi et dualitatem scientiarum de duobus oppositis. In creatore vero propter dictam mutabilitatem ipsius et unitatem ac singularitatem scientie ipsius ut autem euidenter videas quod dico intende in exemplum quod pono tibi de rebus que sunt apud nos et si posuerim inter me et te quod aliquis homo presens omnibus alijs locuturus est mihi et sit nomen ipsius a. Dico igitur quia a. nomen est cuiusdam ex hominibus videlicet illius qui primo locuturus est mihi. possibile tamen est ipsum a. nomen fuisse se nomen illius et hoc est quonia possibile est quod alius presens mihi loquatur. Quod si esset videlicet ut alius primo mihi loqueretur a. esset nomen illius non autem propriis. Eodem modo si demonstrauerim illum ad intellectum et dixerim iste homo loquetur mihi presens possibile erit per eadem viam me non demonstrasse illum quantum si alius est mihi primo locuturus quod vniuersum esse per manifestum quod illum demonstrauit secundum se. manifestum igitur est tibi quantum in his duobus actibus meis que sunt notatio et demonstratio accidit.

Dicebā q̄a noīaui et demonstrāui hōiem q̄d m̄ possibile ē me nec noīasse nec demōstrasse hoc autē ē q̄m sup̄ quē hōiem cadat noīatio vel demōstratio p̄nerūz comitās actui vel statui futuro hominis illius. Eodē modo casus scientie vel p̄uidentie creatoris cōmitans ei veritatē siue euentum rei ad quā referē ita vt si nō subsit veritas vel euentus non cadat sup̄ illud et q̄a nō cadit aliqd sup̄ quod ab eterno non ceciderit pendet ex ipa veritate vel euentu quod dammo nō solum vt cadat vel nō cadat sup̄ illud scientia creatoris s̄z etiā vt ceciderit sup̄ illud vel non ceciderit quēadmodum p̄dicta nominatio et demonstratio super quē ex hominibus cadant vel non cadāt pendēt ex actu futuro ad hoc vicz ex locutione p̄mo habēda meci. Siltz sup̄ quē ceciderit v̄l nō ceciderit alterutra eoz̄ pendet etiā postq̄z vtraq̄z facta est z ideo super quācunq̄z alterutra eoz̄ ceciderit pōt non cecidisse sup̄ illū quēadmodūz actus ille cuiuscūq̄z futurus sit potest non fore illius et fore alterius.

Declaratio autem euidentis q̄a p̄uidencia creatoris non infert necessitatem rebus nec ex ea sequit̄ necessitas apud res. Si em̄ hoc esset nihil eēt contingens z possibile nō euenire. Cū dubitari non possit oīa que futura sunt et quecunq̄z vnq̄z futura fuerūt sub p̄uidencia diuina et cadere z ab eterno cecidisse. Jam em̄ declaratū est tibi per me in p̄mo tractatu hui⁹ sapientialis ac diuinal̄ magisterij om̄ia tam p̄sentia q̄z p̄terita q̄z futura eē notissima creatori z ab eterno fuisse notissima nec minus fuisse ei nota cum eēt futura q̄z cū eēt p̄sentia nec min⁹ p̄us q̄z p̄terita q̄z cum sunt p̄sentia z causas in hoc audiuisti quoniā nec res nec dispositiones earūz nec rerū t̄pa q̄d ē dicere q̄a nec est futuritio nec p̄teritio nec p̄sentialitas rerum addit aliqd v̄llo modoz̄ scientie vel p̄uidentie creatoris. Similiter neq̄z minuit apud ipm̄ omnia igit̄ ex necessitate euenirent et nihil eēt contingēs de futuris sed vnūquodq̄z ess̄z vel necessarium euenire v̄l impossibile euenire. h̄mōi autem destructionem iam nosti ex libus ytalicozum phylosophoz̄ et aliam destructionem audies per me in sequentibus.

Amplius. Si ex p̄uidencia creatoris sequeretur necessitas euentū futurorū aut sequeretur ex ea tanq̄z ex causa et tunc ne-

cesse est ipam esse causam coniunctam rerum huiusmodi videlicet posita consequenter eēt res ex necessitate z tunc cum bona z mala hoc est furta adulteria homicidia et cetera huiusmodi mala culpabilia eque cadant in creatoris scientiā z in p̄uidentiā quemadmodū ad cognitionē necesse eēt diuinam scientiam vel p̄uidentiā causam eē omniū et singulariorum huiusmodi malozum hoc autē nephas ē sentire de creatore vel scientia vel p̄uidencia ipsius nec solummodo causas ipam eē necesse eēt h̄mōi malozū sed etiā causam agentē z efficientem z p̄pter hoc ipm̄ creatorem auctorem h̄mōi omniū malozum et etiā p̄pter hoc non solum malum sed pessimum. Si vero non sequitur ex p̄uidencia creatoris p̄dicta necessitas in reb⁹ tanq̄z ex causa que igitur erit causa consequentie istius duo em̄ equoz̄ū neutrum est causa alterius z que non habent communē causas neq̄z colligationem relatiuam adinuicem impossibile est eē huiusmodi concomitantia vel consequentiam. Ita autem est inter diuinam p̄uidentiā et res quas nominauimus hoc est mala culpabilia. Quod si dixerit hanc eē causam huius consequentie q̄z si creator scit vel sciuit aliquid euenturum ipm̄ eueniet et necessaria est ista conditio vel consecutio duobus modis destruitur error iste. Primus quia sicut necessaria est ista p̄secutio si et conuersa videlicet si euenturum est hoc creator scit vel sciuit euenturum. Non minus igitur erunt res inferentes necessitatem p̄uidentie creatoris q̄z p̄uidentie creatoris in rebus. Secundo q̄a etiā similis conditio vel consecutio ē necessaria de te ipso et vnoquoq̄z hominum quia si scis aliquid euenturum illud eueniet non propter hoc tamen visio tua facit vt illud eueniat nec vt necessarium sic sit illud euenire ergo neq̄z scientia creatoris faciet res euenire per modum quo est scientia vel cognitio. alioquin scientia qua tu scis solem eē in celo vel super terram faceret solem eē ibi vel necessarium eē ipm̄ eē ibi. **M**anifestū autem est tibi vt vtrumq̄z impossibile eē videlicet vt quia tu scis solem eē in celo vel super terram vel necessarium sit ipm̄ eē in altero duozum locoz̄ illozum. **A**mplius. diuina scientia vel p̄uidencia a deo separata ē a reb⁹ h̄mōi z cū bus etiā temporalibus q̄z ipa p̄cessit eas tota eternitate in qua erat cum nulla earūz

adhuc est. Ipa igitur erat sine rebus ipse vero non possunt esse quoniam illa precesserint precessio vero per modum quo est precessio nullam dat necessitatem sequentibus licet enim non possit esse occasus solis quoniam ortus eius precesserit tamen ortus non facit esse necessarium ut sequatur occasus vel econuerso presertim cum sicut alibi didicisti relationum alterum non sit dignius causa esse alteri? aut econuerso neque alterum contrarium similiter ortus igitur non dignior est causa occasus quam econuerso nec precessio ut sit causa conuersionis neque econuerso. neque igitur scientia diuina per modum quo est scientia dat necessitates scitis. Sicut neque visio tua qua uides sole in celo dat necessitatem soli eundi in celo neque tanquam causa dat prouidentiam creatori? necessitatem rebus neque per modum quo est scientia vel visio. Sicut neque visio tua neque necessaria comitantia est inter illam et res per hoc quod ipsa sit causa earum cum innuerabilia sint quantum ipsa non est causa uidelicet omnia mala culpabilia omnia uicia et peccata neque per hoc quod commune habeat causam cum rebus cum ipsa causas non habeat ullo modo. Sed neque ipsa necessaria est in ea compatio e qua pre dixi tibi hoc autem est dicere quod casus est super quasdam res est possibilis et contingens uicis super res contingentes quod possibile est euenire et non euenire. Et iam dixi tibi et dedi conuenientissimum exemplum ad hoc quia ipsa cecidit super res multas ab eterno possibile tamen ea non cecidisse unquam super aliquam earum et hoc est quoniam possibile est nullam earum euenire et si uilla earum eueniret unquam super aliquam earum cecidisset prouidentiam creatori. Patet etiam tibi quod una est scientia creatoris et quomodo non multiplicatur multiplicatione rerum nec diuersatur diuersatione earum et propter hoc una et eadem per omnem modum permanens cadit super alterum contrarium et potest cadere super alterum absque ulla diuersificatione et mutatione que fiat apud ipsam. Declarauit etiam tibi quod econtrario se habet in scientiis que vel adueniunt a rebus vel acquirunt nobis per ipsas. Intende igitur diligenter in hoc et non inuolueris erroribus que sunt circa hoc neque perturbabit te uolulo modorum pueriles argucie sophistarum

Quia vero et per alias vias quam per creatoris prouidentiam visum est non nullis erroneis omnia ex necessitate fieri vel euenire in mundo isto et nihil esse omnino in potestate nostra libere sed potius impelli nos necessitate ad omnia que

facimus et prohiberi impossibile ab omnibus que non facimus. Conuenientissimum arbitror negociari aliquantulum circa hec et intendere ad destructionem errorum istorum quos tu uides tam perniciosos. Scito igitur quia quattuor sunt que induxerunt eos in errorem huiusmodi primum fuit prouidentia diuina per comitantiam quas audiisti siue comitantiam mutua inter ipsas et res futuras vel non futuras et odiuit eorum deceptionem ridiculositas arguerunt quas dissolui tibi in precedentibus et non est necesse vel ut repetamus que dicta sunt de hoc ut alia supradamus eis cum illa sufficere tibi debeant. Secundum fuit motus celorum atque figurationes ceteraque dispositiones stellarum et luminum de quibus consueuerunt astronomis qui omnes euentus omnesque actiones et passiones que fiunt in mundo inferiori et maxime in hominibus et rebus humanis. Tercium fuit ymarmene quos uocauerunt aliqui ex philosophis implexam seriem causarum et indeficienter currentem dependentiamque necessarium unius ex alia. Quartum fuit fatum siue fatatio. De tribus igitur hijs tentabo satisfacere tibi per viam quoniam consueui probationum et satisfactam si de uoluerit. Quoniam si inter motus celestes et res antedictas est huiusmodi causalitas que necessariam consequentiam faciat in rebus cum duorum quorumlibet quorum alterum sequatur ad alterum uel alterum ex altero si antecedens est necessarium necesse est ipsum consequens esset necessarium non esset effugere quin quemadmodum motus celestes necessarium sunt et immutabiles et adeo seorsus et longe a potestate nostra ut nec circa eos omnino possumus quin currant per omnem modum sicut currunt erit ex necessitate ut nihil possumus etiam circa cursum rerum antedictarum quare nihil erit nobis imputandum de cursu earum. In omnibus igitur que in rebus huiusmodi accidunt erimus per modum omnes inculpabiles quoniam enim non est imputandum alicui non est culpabile apud ipsum neque ipse propter illud similiter neque laudandus. Quare nemo bene aut male agat cum nemo male agat nisi culpabiliter et inuituperabiliter et nemo similiter bene nisi laudabiliter. Nihil igitur erit uicium vel peccatum et nihil uiciose agatur. et peccare quemque impossibile erit. Non peccates autem punire iniquum et iniustum est ipsa igitur iusticia qua rei

puniat vel erit iniq̄ vel iniqtas et iudicia
oia quib⁹ hoc decernit vt rei puniat iniq̄
erunt ⁊ iniustissima. Cū oēs hoies necesse
sit esse innocētes. Cum impossibile sit qua
libet modozū aliquē vel rei esse vel pecca
re. Iste igr̄ error destruit iusticiam et iudi
ciū que tam necessarie tanq̄ salutares sūt
⁊ hominib⁹ et rebus hūanis totūq̄ ordi
nem subuertit totūq̄ pacem atq̄ tranqui
litem rerū humanarū. **A**mp. nihil erit
correctio nihil disciplina cum correctio ni
hil aliud sit q̄ auersio a malo culpabili et
conuersio ad contrariū. Utrūq̄ autē ē im
possibile s̄m errozē istum necessitas em̄ in
auersibilis ē et inuitabilis ⁊ impossibili
tas incōuersibilis. impossibile enī est s̄m
errozē istū aliquē auerti ab eo ad qd̄ im
pelli ip̄m necessitas motū celestīū nec mi
nus impossibile ē euz cōuerti ad id a quo
prohibet ip̄m contraria predicte necessita
ti impossibilitas. Cōtra errozē igr̄ istum
non ē tam ratione disceptandū q̄ igne ⁊
gladio pugnandū. Cum oia vicia ⁊ pecca
ta descēdere asserat om̄ia eē inculpabilia.
⁊ nullaten⁹ habētibus ea vel faciētib⁹ im
putada ⁊ ppter hoc nec illos nec illa vlla
pena vel punitiōe eē digna. Nutricē ⁊ uovi
ciōz ⁊ oim peccatoz vicz ipunitatē adō de
fēdat ⁊ nutriat vt penas oēs ext̄minet nec
aliquā infligi nec infligēdā eē paciat. Ubi
nō ē dubitādū vllō modozū qn̄ penis ma
xime indigēt et illis solis edoceri possint.
Si ei vndiq̄ flagellēt cōtumelijs afficiat
rebusq̄ suis spoliēt mirū ē si tāta tāq̄ er
ronea p̄tinātia vt de nullo ista eis irrogā
tū cōquerat si neminē sibi iniuriari dicat
vel etiā posse iniuriari hoc em̄ necesse ha
bēt cōfiteri vel respiscere ab isto errozē et
hic est vnus de trib⁹ modis qbus phylo
sophia cōsulit errozib⁹. sicut etiā audiūisti
alibi p̄ces ⁊ ammonitiones inter homies
inutiles erunt aut superuacue. Pulchre autē
irrisit quendā ex hmōi erroneis qdā amī
cus me⁹. Cū em̄ cōstanter assereret omnia
que eueniūt ex necessitate euenire ⁊ oia q̄
nō eueniūt in potestate p̄hibita non eue
nire. Factaretq̄ se hoc posse p̄bationib⁹
irrefragabilib⁹ astruere nec posset ab ista
p̄tinācia illū auertere quin potius errone
us ille rogabat eum vt cū eo iret ad quen
dā q̄ inter sapiētes et doctozes p̄cipu⁹ ha
bebat ⁊ pmitteret q̄ illū sapientē p̄bati
onib⁹ validissimis ad hoc ip̄m conceden
dū cogeret. Respondendū illi erroneo di

cēs. Tu credis q̄ omnia que eueniunt ex
necessitate eueniūt vel eueniant ⁊ que nō
eueniūt vel euenient impossibile ē vt non
eueniant stultissime igr̄ rogas me vt eam
teci quia vel impossibile est me facere qd̄
petis si nō sum factur⁹ illud ⁊ tunc inuti
les sunt p̄ces tue vel necesse ē me facere il
lud si factur⁹ sum illud et tūc p̄ces tue su
peruacue sunt cū siue roges me siue nō ro
ges ex necessitate s̄m factur⁹ illud. Sic er
go illus⁹ et irris⁹ cognouit errozē suum
et destitit a p̄cib⁹ illis. **A**mp. s̄m erro
rem istū nulla vi vel virtute poterit impe
diri volat⁹ mustale vnus quemadmodū
neq̄ causa ip̄ius id est motus celestī ⁊ co
natus omnes ad quecunq̄ opera frustra
essent apud homies hoc ē vel superuacui v̄
inutiles frustra ergo laborabitur vt fiant q̄
cunq̄ bona vel vt declinent aliqua mala
cum declinatio venturoz vel imminentū
maloz sit impossibilis ⁊ asecutio nō ven
turoz bonoz sit impossibilis. Lauēdū
autē est tibi ne decipiaris et erres respon
sione quam facit quidā ex phylsophis
ytalicis dicens. Cum queritur de egro an
sit conualitur⁹ de egritudine quas pati
tur an non et si dixerit quis q̄ sit et ei ob
iectum fuerit ergo superuacua sunt ei me
dicamenta. Si vero dixerit quia nō est cō
ualitur⁹ et obiectum fuerit ergo inutilia
respondet quia nō bene arguit quia si di
cit cōualitur⁹ est ergo superuacua sūt me
dicamenta quoniam medicamenta sunt
per que conualitur⁹ est et est perinde ac si
diceret hoc est futurū ergo causa superua
cua est per quam est futurum vel si dixerit
hec domus erit ergo superuacua est edifi
catio illi⁹ vel si dixerit istam scientiam ob
tinebis vel habebis ergo superuacuum est
tibi dare operam vt illam habeas vel sup
uacuum studium per quod illam acquirē
vel superuacua inspectio librozū aut au
ditus magistrorū vel aliud quodcunq̄
per quod illa sciētia acquireretur tibi nemo
intelligens dubitat huiusmodi argucias
magis irrisione q̄ solutione dignas for̄
tan enim illusioni predicte ⁊ alijs que in p̄
cedentib⁹ induxi ad hoc conabitur aliq̄s
respondere ad similitudinē responsionis
istius ⁊ dicit quia licet aliquid sit ex neces
sitate futurum vel faciendum non tamē p̄
ces vel superuacue vel inutiles sunt apud
factozem illius et hoc est quoniam per p̄
ces obtinebit ab ip̄o qd̄ faciat illō. Sicut

Dixi de medicamentis et sanitate futura. Eo
 dem modo se habet et de correctione quam licet iste con-
 uertendus sit ab errore suo et ignavia ex
 necessitate non tamen obiurgatio vel pena
 corrigentis superuacua est quam obiurgatione
 et pena homini correctio eius futura est. Eo
 dem modo videtur posse rñdere ad alia similia
 Tu igitur attende quam ista exempla et cause mul-
 tum longe distat hoc est multa dissimilitudine
 a motibus celestibus quibus ad res humanas
 et voluntarias et hoc est quam causa scientie
 quam acquiris in nobis est vel nos sumus illa et
 ipsa acquisitio ex nobis est et propter hoc libe-
 rum est nobis acquirere illam et non acquirere
 motus vero celestis secundum positionem errone-
 orum istorum extra nos est et in eum per se nihil pos-
 sumus neque quantum ad eum ipsius neque quantum ad
 aliter se habere eiusdem. manifesta igitur est tibi dis-
 similitudo causarum prenominarum in cau-
 salitatibus suis faciam autem scire quam in rebus vo-
 luntariis hoc est in rebus que per voluntatem no-
 stram vel sunt vel acquirunt nihil potest natu-
 raliter et per se motus celestis. Homini autem
 prima declaratio est per ipsam libertatem nostre volun-
 tatis. Dico igitur sicut et alibi per me audiisti
 quia tanta est libertas homini ut non patiamur eam
 cogi ad suum actum per se que est velle neque prohibe-
 ri ab eo in vita hoc est dicere si velit illum
 esto ei que cogatur in vita vel subiectum ei in-
 uentum velle aliquid et nomine illud a. secundum
 hanc positionem igitur ipsum subiectum est volens a.
 inuentum et volens ipsum velle quia igitur ipsum
 velle a. est volens et hoc propter a. magis est
 volens ipsum a. quoniam propter unumquodque
 illud magis est igitur volens a. non est igitur
 volens illud ergo nec coactum nec inuentum
 vult a. Sicut dico que non potest prohiberi velle a.
 si vult velle a. Esto enim que prohibeatur si
 possibile est. Dico quia prius vult velle a.
 Quis velle simpliciter non sit nobile nisi pro-
 pter a. neque aliud quodcumque velle volitum
 esse potest nisi propter illud in quod aut su-
 pra quod cadit aut transit. Quapropter vel-
 le a. non est volitum ab ipso subiecto nisi pro-
 pter a. Quapropter erit a. non solum volitum sed
 magis volitum. Vult igitur a. Non ergo pro-
 hibitum est a volendo a. positum autem erat
 ipsum esse prohibiti. **M**anifestum igitur iam
 feci tibi. quia non est possibile aliquez cogi
 ad volendum aliquid cum nolit velle illud
 neque prohiberi a volendo ipsum. Cum velit vel
 le illud et est intentio mea hec in hoc sermo-
 ne de voluntate qua aliquis veraciter dicit
 volo vel nemo vaciter dicit que non facit il-

lud si potest de voluntate que dicit que velle
 non est intentio mea in hoc sermone hec enim
 voluntas magis est desiderium quam voluntas
 quam magis optativa est quam imperativa. Illa
 autem est imperativa qua que vult aliquid fieri im-
 perat eis quorum obedientia est necessaria
 ad faciendum illud ut unumquodque faciat
 quod suum est sicut vides in opere scriben-
 di quia si vult aliquis scribere huiusmodi
 voluntatem imperat et oculis et manibus
 motus ad scribendum necessarios atque in-
 cisionem calami et alias preparationes ad
 hoc. Jam igitur declaratum est tibi per hoc
 que voluntas nostra secundum intentionem quam
 dixi non subest necessitati motus celestis
 nec cuiquam alij necessitati. quapropter neque
 ea que subsunt voluntati aut que ab ea si-
 ne per eam. Si enim libera est voluntas
 per semetipsam necesse est libera esse que
 subsunt eius imperio et ab illo et per illud
 quantum diu subsunt eius imperio. hoc autem di-
 co propter hoc quoniam motus membrorum
 nostrorum interdum non subsunt imperio
 voluntatis. Sicut apparet in eis quorum
 manus ligate sunt siue pedes de quibus
 manifestum est que non soluitur per motum
 celestem neque ligantur per ipsum. imo per
 voluntatem potestatem habentis in hoc.
 In his igitur et huiusmodi que possunt
 non subesse imperio nostre voluntatis et
 vim et violentiam et necessitatem pati potest
 voluntas nostra et nos ipsi. Sed in sua pro-
 pria operatione et immediata que est velle
 liberrima est ut dixi. Similiter et in seipsa
 hoc enim impossibile est ut velit coactum
 inuita vel volit aliquid. **M**anifestum
 igitur est tibi quoniam nec voluntas nec
 res voluntarie subsunt alicui necessitati.
 Sed nostre voluntati vel aliene vel par-
 tim. Nos enim ipsi vel paciendo vel etiam
 adiuvando impedire possumus volunta-
 tes nostras ab operibus exterioribus que fi-
 unt in corpore vel per corpus salva per om-
 nia libertate ipsarum quantum ad primam et
 immediatam operationem ipsarum nisi ma-
 nifestum est que prohibitio homini operum non est nisi
 si voluntaria vel nostre voluntatis ut dixi vel
 aliene vel partim. Potest enim quis liga-
 re siue manus vel pedes aliquo adiutorio
 vel artificio vel a diuino ligante. Ma-
 nifestum igitur est tibi per hoc ex celesti mo-
 tu nullam esse necessitatem in rebus volun-
 tariis. Cum ex voluntatibus humanis om-
 nino ut dixi dependant et sint.

Amp. Voluntas humana non inclinatur in aliquid violentia vel necessitate vnde dicitur sicut per suasio vel suasio metu et spe et alijs passionibus et hoc etiam non nisi sponte et propter hoc per apprehensionem vel unam vel plures. Ex motibus vero celestibus mille sunt ei apprehensiones sed magis a rebus nisi forte cogitet de ipsis motibus sed rerum voluntariarum mille sunt eis apprehensiones ex illis. Quare nulla inclinatio est voluntatibus nostris ex hominibus motibus ex inclinationibus autem voluntatum nostrarum sunt voluntaria nostra hoc est actiones et ea que ex illis sequuntur aut per illas fiunt nihil igitur ad motus celestes de rebus hominibus. **A**mp. Apprehensiones omnes circa res voluntarias aut similitudines sunt hominibus rerum aut per similitudines earum sunt apprehensiones autem sicut alibi didicisti cause sunt generantes affectiones aut alio modo eas impetentes. Quia igitur motus celestes non sunt cause apprehensionum non erunt cause affectionum causatarum ab illis et propter hoc consequenter neque operum quorum ille cause sunt. Si enim neque principium ex quo per modum affectionis sunt et media et postrema non esse causa non erit causa alicui mediorum et multo minus postremo. hominibus autem convenientissima lucidissimaque exempla multa sunt quorum unum est in motu solis et die et anno solari. Si enim celum quod solem inuoluit non daret causam motui ipsius vel esset causa motus ipsius non esset causa diei vel anni. et ad hunc modum se habet de alijs et quod non est causa efficiens ignis vel in hoc ut sit vel in hoc ut calidus sit non erit causa efficiens calefactionis vel combustionis que ex illo est. Nec moueant te sermones vulgarij hominum et rationes causalitatis ignorantiam que causam combustionis dicunt vel illum quod ligna applicat igni vel ignem lignis aut alij combustionibili. Similiter dicunt homines imperiti quia qui subtrahit calumniam edificio vel suffodit fundamentum illi cause est ruine eiusdem et reuera causa quedam est non autem efficiens. imo ponderositas edificij causa est efficiens casus ipsius qui est motus naturalis in deorsum cuius principium naturale est efficiens ponderositas est huiusmodi causam vocauerunt non nulli causam sine qua intelligentes non fieret ruina edificij et reuera non est causa in aliquo genere causarum que alibi didicisti. Sed est de hijs que dicitur ad diuinationem causas ipsas vel tollendo im-

pedimentum prohibens eas operari vel prestando aliquid quo causa ipsa indiget ad hoc ut sit operans in effectu quemadmodum vides in exemplo columne primo posite et in exemplo fundamenti edificij reuera nihil nouum prestat ponderositati que est causa efficiens ruine illius sed tollit impedimentum quod erat prohibens operationem ponderositate edificij hoc est descensum sine ruina nam ipsius edificij prohibebat enim columnam vel fundamentum motum edificij in deorsum et tenebat illud in alio circa naturam ipsius edificij. Similiter et fundamentum hoc ipsum faciebat. Qui vero vel ligna applicauit ignem vel ignem lignis donec sese contingerent prestitit indubitanter nouum adiumentum et ipsi igni quantum ad actionem combustionis et ipsis lignis quantum ad passionem videlicet contiguitatem siue contactum vel appropinquationem siue quorum altero non proficiuntur a deo fortes atque vehementes actiones. In motu autem celesti et voluntarijs actionibus et passionibus nostris nec etiam possibile est fingere hominibus adiumenta nisi quod forte dicat quod sol luminositate sua adiuuat voluntarias operationes nostras et maxime illas in quibus actus videndi requiritur. Saturnus adiuuat venditores lignorum in venditionibus eorum ex prolongatione frigoris et augmentatione ipsius facit enim secundum positionem astronomorum ut et facilius et carius et copiosius vendantur. Similiter et mercurius nauigantes quonia est dominus ventorum secundum ipsos et interdum non minus impedit secundum eos. Similiter et ventilates in aeris adiuuat et ad hunc modum se habet de alijs secundum opinionem eorum et de hijs et hominibus multos libros impleuerunt videlicet omnes libros iudiciorum astronomorum. **M**anifestum autem est tibi quonia hominibus adiumenta non sunt digna ut debeant planetas facere esse causas efficientes rerum voluntariarum nostrarum videlicet quantum voluntates nostre sunt principia effectiua. **A**mp. Si celi luminaria et stelle per motus suos et alias dispositiones sunt cause rerum voluntariarum nostrarum quas dixi aut erit hoc per intentionem et voluntatem ipsorum aut propter intentionem eorum et voluntatem. Quod si per intentionem eorum et voluntatem propriam cum vicia et peccata sint voluntaria apud nos aliogenec vicia essent nec peccata neque villo modo aliorum aliquibus imputanda nec causis antedictis ipse igitur sole erunt omnibus bonis.

nis vicij et peccatis presertim cū scdm errorem istū non sit possibile hominib⁹ causis hmōi resistere que p naturales dispositiones suas et motus necessarios operantur naturales em̄ dispositiones earū nec augeri nec minui vel vllō modorū mutari p nos possunt quare nec ea que ex hīs naturaliter et p modū effectiōnis sequuntur

Amplius. sequit ex hoc maliciā stellarū luminarib⁹ et celis innatam esse et eos esse naturaliter malos et ad mala hominū incendere quare nō solum malos esse sed et deteriores hominibus quib⁹ sunt maliciarū omnium voluntarij actores. Jam autē destruxi tibi hoc in alio capitulo de hac eadem materia iudiciorū scilicet astronomie. Si vero preter intentionem et voluntatem eorū sunt voluntaria nostra. Sunt igitur a casu siue casualiter q̄stum ad ipos casualiū autē nec ordo est nec certitudo nec perennitas nec etiam frequentia quare nec scientia ergo nec ipi astronomie sup hmōi credendum est neq; eius p̄fessores super talibus consulendi. Et hoc est qd̄ intendebam videlicet declarare qd̄ mot⁹ celestes nō sunt cause vllō modorū necessitatis apud res humanas.

Quoniam autē alibi circa hoc multa tibi et dicta et scripta sunt per me pcedam ad destructionē hymme nei prout eas isti erronei posuerūt. Hanc igitur dixerunt esse implexam seriem causarum iuxta quod intellexit mercurius et expressit in libro suo de deo deorum. Primum igitur querendū est ab eis vtrū intelligāt istam seriem sic implexam et continue fluentem a primo causante vsq; ad vltimum ita vt aliquod causatū pmo fluat a primo causante qui est creator benedictus fluat inq; immediate et per necessitatē et ab illo alius similiter immediate et hoc donec veniatur vsq; ad vltimum causatum vel currat hoc in infinitū aut non est ita. Quod si dixerit quoniam a pmo causante fluat pmo et immediate vnu causatū p necessitatē tunc necesse est vt fluat ab ipō per modū nature aut p voluntatem et de modo nature iam scis q̄longe sit a nobilitate et gloria creatoris quoniam sicut didicisti apud Aristotelem natura operatur p modū seruiantis et ideo seruiliter. **A**mplius. nō est liberum nature non facere qd̄ naturaliter facit nec ē ei potestas aut libertas neq; electio sup facere et non facere q̄re mo

du operationis nature vllō modorū congruit creatori. Sicut neq; seruitus aut seruitas neq; magis decet magnificentiam ipius atq; prestantiam aliqd̄ q̄ libertas. Est igitur causatio pmi ex operibus creatoris pervoluntatē ipius liberrimā quare non p necessitatē. Non igitur ē cōtinua causatū ista implexio p totam seriem causantiū et causatorū continua inq; id ē continue necessitatis.

Amplius. Si p̄mū opus ipius creatoris est substantia intelligens erit idem ostendere de illa tamē omnis sapientia intelligens nō operet nisi p electionem et voluntatē; alioquin nec bñ agere nec male posset nec recte agere nec peccare nec aliquid eis imputandū ē ad meritum vel ad culpam ad laudem vlt̄ vlt̄uperium ppter hoc em̄ nec bene nec male agere posse nec culpabiliter aut laudabiliter quicq; facere posse dicuntur quoniam non est potestas sup facere et non facere. Sed necessitate ferunt ad ea que cupiūt et necessitate auertunt ab eis que timēt non libertate se illis applicant aut cōtraria declinat quare si hmōi substantia ferretur simili necessitate ad aliqua vel resisteret ab eis neutrum esset ei imputandū hoc ē neq; inclinatio siue applicatio ad illa neq; resilitio ab illis.

Amplius. intellect⁹ est supvacuus et omnino inutilis in hmōi substantia intellect⁹ in qua quo cognosceret que ei agenda que declinanda eent. Cū ista cognitio esset in huiusmodi substantia nulli vsui vel fructui. **A**mplius. nec ea que virtutis sunt essent agenda hmōi substantie nec ea que viciozū declinanda nec vlla eidem lex imponēda neq; cū eodē demozibus agendū. Sicut neq; cum brutis animalib⁹ aut lapidibus cū necessitas legem non habeat nec legi subdita esse possit quare nec intellectus virtutū aut viciozū neq; cognitio boni et mali intelligibilis esset in ea nisi frustra. Quod si dixerit quia ppter bona et mala sensibilia adipiscenda vel declinanda. hoc non est verū cum ad hoc ipi sensus cum virtute estimatiua sufficere possent et deberēt eidem. **A**mp. hmōi intellectus videlicet agendorū et declinadorū quem vocāt practicū non ē nisi ad hoc agenda scilicet intelligibilia bona et declinanda intelligibilia mala hoc autē ei impossibile quare intellectus huiusmodi erit in ea ad finem impossibile et hoc em̄ frustra. frustra em̄ ē omnis virtus et omnis

potentia cuius operatio est impossibilis et res ista curret per totum ordinem ac seriem substantiarum nobilium abstractarum. In toto igitur ordine illo non erit propter predictam convenientiam implexio causarum necessaria et ineuitabilis atque immutabilis hoc est nec in toto ordine intelligentiarum quas posuit Aristoteles et sequaces eius nec in omnibus nouem ordinibus angelorum sanctorum quos ponit doctrina christianorum et est intentio mea in hoc sermone de necessitate qua natura naturaliter operatur. Sicut dixi tibi et hec est necessitas seruitutis siue seruitutis. In causis vero que per sapientiam vel prudentiam et electionem operantur libertas est super operari non operari et nulla necessitas impellens vel cogens eas ad operandum nisi forte quod dicitur voluntatem siue imperium creatoris cogere causas hominum adimplere vel exequi iussa eius vel beneplacita ubi cauendum est tibi a sermone coactionis et intentione eius de non enim proprie intentio sermonis huius currit in eis causis que voluntarie operantur quamquam vulgaris usus atque certissimus hec habeat ut cogi se dicat amore imperantem quod amore fortissimo eidem est obnoxius et strictus. Dicitur etiam secundum hunc modum aliquis operari amore cogente quod maxime voluntarie maximeque libere atque gaudente operatur. Causa autem in hominum sermonibus est quod quemadmodum violentia cogentis virtutes seu vires coacti totaliter sibi subiectas habet ita ut contra ipsum nihil possint hoc est nullatenus resistere violentie ipsius. Sic in uehementer amate totam voluntatem eiusdem amor occupat et possidet ut contrarium voluntati iubentis non velit et si amor fuerit fortissimus atque firmissimus nec etiam velle possit quod illis amor est in sanctissimorum angelorum consortiis erga creatorem ubi dubium non est quia quemadmodum amor ille nec minui nec ullo modo tepescere potest apud eos. Sic neque voluntas adimplendi quicquid iubere eiusdem fuerit dignatio creatoris et huiusmodi voluntatis fortitudo atque immutabilitas ex immutabilitate et fortitudine est amoris in creatore. Cum autem certum habes quod coactio omnis ex debilitate atque defectu patientis illius et maiori cogentis virtuti propter hoc resistere non valentis. ¶ Manifesta igitur est tibi diuersitas inter propriam coactionis siue violentie intentionem et istam vulgarem et improbam cum illa proprie scilicet sit ex infirmitate virtutis illam sustentis ista vero ex fortitudine ipsius et ex hoc quod cogens

illo modo coacti virtutem impedit et ad contrariam operationem sua virtute impellit. Voluntas autem iubentis insit amanti virtutem eius amore scilicet ex obedientia nullo modo impedit quoniam potius eas auget et confortaret si augmen et confortationis eam susceptibile inueniret. Tertium enim est quia gaudium vere ac perfecte amanti non tantum eorum quos amant necessitatibus subuenire. Sed etiam eorum parere beneplacitis et mandatis.

¶ Scire etiam debes quia quemadmodum bonitas creatoris per hoc ipsum quod nec potest minui nec mutari et per hoc ipsum quod non potest nisi bene agere non solum non minus libera est immo hoc est ei ex vltimitate ac supremetia libertatis. Sic nec preclaris illis ac nobilibus substantiis quod non possunt vel amare creatorem vel non velle quod sciunt ipsum velle vel non facere quod intelligunt ipsum iubere eas facere non est ex debilitate siue virtutis ullo modo vel ex deffusione vel lesione aliquo libertatis. Male igitur agere aut seruire est aut ex seruitute aut etiam seruum fieri sicut alibi didicisti. Sicut igitur aliquis non potest seruus fieri vel seruire siue opus facere seruitutis ex perfectionibus eiusdem est libertatis videlicet ex magnitudine et fortitudine ipsius. Sicut se habet in creatore et in prenotatis substantiis hec ei omnia sunt ex elongatione vel etiam ipsa elongatio a seruitute ex elongatione aut a seruitute impossibile impediri libertatem vel ledi quolibet modo. ¶ Jam igitur manifestum est tibi per hoc quod implexio causarum non currit cursu causalitatis naturalis atque necessitatis huiusmodi in substantiis intelligentibus abstractis neque in aliis quibus aliis substantiis quantum ad actiones voluntarias et quod necessitas obedientie voluntarie non contradicit libertati nec ledit eas vltimo modo quoniam potius perficit eandem et quod non possunt obedire iussis creatoris prenominate subire nobiles non est ex debilitate vel impotentia vel defectu virtutis quoniam potius ex fortitudine habundantiaque et perfectione ipsius. ¶ Quod si dixerit quis quod non obstantibus hijs currunt res sicut currunt et quia ista non faciunt debere ut non sit cursus causarum necessarius hoc est aliter non esse vel non se habere impossibile. Dico in hoc quod voluntas creatoris sublimis aut benedicti non est super huiusmodi cursu causarum nec ita se sit et non aliter quemadmodum non est super virtutes mouentes celos ut se ipsas eos moueat neque super motus

relorum aliorumq; corporum celestium vel ut
semper sint vel ut ita semper sint quin po-
tius cessaturi sunt motus huiusmodi et vir-
tutes mouentes eos si virtutes intelligen-
tes sunt et mouentes eos voluntarie. Si-
cut posuit Aristoteles et sequaces desinent
eos mouere in fine seculorum currentium
intelligentes voluntatem creatoris esse in
hoc sic dico et de sanctissimis angelis qui
ad multiplices utilitates hominum domina-
tissimo seruiunt creatori cessantibus autem
utilitatibus huiusmodi cessabunt et myri-
steria eorum que propter eas adimplebant
quapropter in eis etiam inuenitur non so-
lum aliter posse esse sed etiam aliter mul-
tatiens non fore quonia que operantur mo-
do angeli sancti circa homines quandoque
non operabuntur. **M**anifestum igitur est quod
in operationibus eorum huiusmodi neque imple-
tio necessaria prenomina neque etiam sem-
piteritas aut perpetuitas locum habet.
Jam etiam patefactum est tibi in prece-
dentibus quod in rebus voluntariis que apud ho-
mines sunt. Similiter locum non habet ne-
cessitas aut impletio cum tanta sit libertas
voluntatis humane neque cogi possit ad
suam prenam ac propriam operationem que
est velle vel prohibere ab illa inuita. In eis
autem voluntariis que sunt ex velle et pro-
ipsum corporalibus scilicet actionibus locum
habet prohibitio et coactio antedicta in qua
tum sunt motus corporis aut membrorum ip-
sus aut contrarius motus. Inuitio enim vno-
quodque hominum in statu miserie istius pos-
sunt moueri corpus eius et membra et pro-
hiberi a motu per ligationes aut alia impe-
dimenta. Scias autem me dixisse in quantum
motus corporis aut membrorum et noluisse
dicere in quantum sunt actiones voluntarie pro-
pter hec quoniam in manu alicuius potest
poni tuis eo omnino inuito et penitus ob-
nitente seu renitente et moueri manus hu-
iusmodi ad pedes ydoli et poni tuis ante
ydolum per manum ipsius. Sed positio ista
non erit thurificatio neque actio voluntaria
quonia ad ipsum nec etiam motus voluntarius
sed violentus erit aut thurificatio fortassis
et veneratio ydoli quonia ad ipsum qui violentia
infert huiusmodi et hoc si intentio eius
fuerit in hoc ut sic ydolum veneretur.

Hesitan autem dicat aliquis quia
ista impletio est iuxta sermonem
quem dixit quidam ex vltimis phy-
losophis occupationes in qua serimur. hu-

iusmodi aut exemplum est quod cum in aliquo con-
currerint scribendi voluntas et optunitas
ceteraque omnia que requiruntur ad hoc
ut potentia scribendi exeat in actum exhibet
necessario in actum et eodem modo se ha-
bet de hijs quorum causa est actus scriben-
di cum alijs quonia sequuntur ex actu scri-
bendi cum alijs et hoc necessitate simili quod
actus scribendi secutus sed ex sua causa et
alijs adiutorijs et ita in infinitum vel usque
ad nouissimum causatus. Qua de causa cui-
uscunque singularis vel existentia vel eue-
tus erit necessarius et hec ratio induxit ali-
quando me in adolescentia mea ut mihi
videretur nullum ex singularibus contin-
gentibus habere causam huiusmodi vel
vnum vel plura simul aggregata causam
in qua coniunctam scilicet qua posita de ne-
cessitate ponat audies et alia a me in hoc
presenti capitulo. Scito igitur hic quonia
fortassis verum est quod posita huiusmodi ag-
gregatione cause scilicet efficientis et eam
ad hoc quod operetur adiuuantium necesse est
operationis incipere esse vel operis non au-
tem opus ipsum vel eius perfectionem et
hoc dico in hijs que generantur vel per suc-
cessionem temporis fiunt et hoc est quonia
am aut consummationem vel perfectionem
operis huiusmodi possibile est vel ipsam
causam efficientem omnino non esse vel
aliquid de aggregatione illam adiuuan-
tium sicut vides in edificatione domus cuius
causa efficiens est voluntas edifican-
tis vel edificari facientis quam voluntatem
possibile est mutari in contrariam volun-
tatem antequam perficiatur domus hec et om-
nino desinere esse similiter possibile est fa-
cultates ei auferri seu furto subtrahi possibi-
le etiam est prohibitionem ei fieri ne edifi-
cet et alia multa impedimenta euenire qui-
bus impedietur perfectio domus. Eodem
modo se habet et de scriptura siue actu scri-
bendi quia igitur huiusmodi rerum vel euen-
tuum perfectio pendet ex aggregatione mul-
torum possibilium quorum quolibet non
existente impeditur eius perfectio. Non
est igitur necesse ut cum fluentibus siue ag-
gregatis causa efficiente et omnibus eam
adiuantibus necesse est ut dixi opus vel
operationem incipere seu inchoari et quo-
niam ad eius perfectionem seu consumma-
tionem stabilitas totius aggregationis hu-
iusmodi si illa concurrent sequetur consum-
matio. Verum quonia ipsa stabilitas ut
Xij

Pars prima de vniuerso

ita dicam nō est necessaria stabilitate stabilis ymmo non esse possibilis non est necesse ex p̄dicta aggregatione sequet necessaria p̄sumptio z p̄p̄ hoc generalit nō est verum in rebus huiusmōi q̄ ex aggregatione sepe dicta sequat consumatio nisi in ea intelligat̄ toti⁹ aggregationis permanentia. Similiter nō est necessariū vt sit etiam hoc est cōputata ibi stabilitate sequatur p̄sumptio seu p̄fectio necessaria nisi ip̄a p̄manentia necessitate firma intelligatur z adhūc modū se habet in omnib⁹ causis opantib⁹ in tpe siue p̄ successionez. Sicut euidenter apparet in claritate diei q̄ cū sit ex reuolutione solis sup̄ terrā tāquā ex causa efficiente tamē non ē necesse vt sit ex illa licet necessariū sit illā esse qm̄ lux solaris p̄t impediri quātū ad opationē istaz vel p̄ nubiluz aut nubes vel p̄ eclipsem solis vel p̄ aduentū multitudinis locustarū sicut plerūq; fit in terra palestinez in p̄tib⁹ egipti. Lux igr̄ solaris nō ē necessaria aut necessitate stabilis. Sciendū etiā est tibi qm̄ actiones multe et etiā innumerabiles pendētes sunt ex ip̄is faciētib⁹ qm̄ nō fiūt cōtra voluntatē paciētiū multotiēs ymmo quēadmodū vides in illūinatione hominum a solez in calefactione eoz ab eodem possibile nāq; multis hoib⁹ ē auertere se a lumine et a calore ipsius et multi hoc faciūt abscondētes se ab eo vel in siluis vel in antris vel in locis subterraneis vel in alijs ad hoc edificatis z aptis. Sic audire potuisti de ethyopib⁹ et in libijs z si intenderis in hoc erit tibi facile soluere questionē que aliqui mibi difficilis visa est adsoluendū. Hec aut̄ questio illa. Si causa nō ē in potestate n̄ra causa in quā qua posita ponit̄ effectus nō erit effect⁹ in potestate nostra z est intētio mea in f̄mone isto qui est eē v̄l non eē in potestate nostra vt tūc dicatur eē in potestate nostra causa cum facere possum⁹ vt v̄l sit vel opet̄ aut p̄hibere vt vel non sit v̄l ne opetur. Quare p̄sequens vides vt causa non est in potestate nostra vel quātū ad eē vel quantum ad operari nec effectus sit in potestate nostra. Cuius exemplū est in sole et die de quo manifestum est q̄ non est in potestate nostra dies quia nec sol quantū ad esse suum neq; quantū ad opari opatiōe qua diem opatur que operatio est lucere sup̄ terras. Neq; em̄ p̄hibere possum⁹ eē ip̄ius solis neq; eius lucere sup̄ terras aut

omnino auertere aut nullaten⁹ impedire et ideo manifestū est quia non est in potestate nostra vt dies non sit. Eodem neq; vt dies sit quia sole existente sup̄ terras non possum⁹ facere vt sit vel vt luceat sup̄ terrā. **M**anifestū igitur est quia si causa huiusmodi non est in potestate nostra neq; effectus. Quare si effectus est in potestate nostra et causa quare z causa cause. Cum quelibet causarū vsq; ad primaz effectus sit alicui⁹ cause. Quare si aliquid est in potestate nostra erit ip̄a prima causa in potestate nostra. Quia igr̄ ip̄a non est in potestate nostra p̄ destructionē p̄sequentis sequit̄ nihil oīo esse in potestate nostra. Quare nihil eozū que sunt vel fiūt est in potestate nostra vel vt sit vel vt non sit. Nihil ergo possumus auertere de his que sunt vel fiūt vt possumus auertere v̄l p̄hibere ne sint vel fiant aut facere vel p̄curare vt sint vel fiant. Quare omnia erūt vel fient vel eminent ex necessitate quantum ad nos. Nulla igitur erit libertas nostra nulla omnino potestas. Scito igitur in hoc quia non solum cauendum est tibi ne falsum aliquod dicas vel fennas d̄ creatore benedicto sed etiā timorate et reuerenter z circūspectis examinātissimisq; sermonibus loquendū est nobis de ip̄o. qui nec speciem vllaz nec suspicionem erroris habeant. Quia igitur causaz primam esse in potestate nostra sonat in subiunctionem ipsius quem constat non solum esse liberum. sed etiam omnium seculozum dominatorem dominantissimum indubitāter male sonat sermo huiusmodi speciem habens erroris pessimi. Veruntamē illud manifestum est et non habens dubitationem quia quemadmodū non possumus facere vt radius solis intret per fenestraz aliquam tamen possum⁹ prohibere ne intret possum⁹ etiā facere aliqd̄. quo facto intrabit. Sicut aperire fenestraz vel aliud obstaculum amouere et ob hanc causam interdum dicitur in potestate nostra esse vt domus nostre illuminent̄ a sole quia videlicet p̄esto sunt lux solarē z bona dispositio aeris si cōcurrerit cuz eis amotio prohibentis obstaculi totaliter enim nihil de forinsecis actionibus est in potestate n̄ra v̄z neq; comedere neq; bibere neq; ambulare et hoc est quoniam vita nostra et duratio n̄ra requirit̄ ad vnūquodq; istorū non est autē in potestate nostra vt durer

ad comestione buccelle vnius vel ad han-
stum modici vini vel donec pficiam⁹ vnu
passum. Eodem modo se habet et de sa-
nitate membrorum atq; virtutis gressibilis
non em⁹ possumus cōseruare sanitatē per-
dum donec ptransuerimus etiaz passum
dimiduz via etiaz requirit circa quē quid
possimus et non possimus manifestuz est
tibi. Quare manifestū est tibi de omnib⁹
huiusmodi q; nihil eoz est totaliter in po-
testate nostra hoc ē cum omnib⁹ adiuuē-
tis et impedimētis suis. Intende etiam in
opa creatoris que opatur in nobis qua-
lia sunt dona gratiarū atq; virtutuz. Dico
igitur quia in potestate nostra est auertere
nos a largitate et beneficētia ipius quan-
tuz ad hmōi quēadmodū possibile est te-
nenti vas auertere illud et desup cadente
pluuia vel obstruere eius orificiū aut ob-
uertere fundū ipius ad pluuiam. Sic em⁹
stulti et mali homines faciunt dum corda
sua que sūt vasa virtutū et gratiarū recepta-
cula cōuertunt ad vicia et peccata auerūt
em⁹ vasa hmōi a largitate et bñficiis creato-
ris que pata est descendere velud ymber
descendens a fonte redundatissimo que ē
bonitas creatoris et sicut vides homines
auertentes oculos suos corpales. Sic ple-
rūq; oculos cordiuz auertere a lumine pri-
mo qd est deus altissimus duz virtutes su-
as apprehēsiuas nobiles ad alia cogitan-
da et inquirēda intendūt atq; cōuertunt.
Patet factuz igitur ē tibi p hec et huiusmodi
exempla quia multe sunt de opationib⁹
prime cause quas possumus auertere vel
p̄hibere ne fiant in nobis. Veruntū non
circa voluntatez creatoris s. i. eo inuito et p-
pter hoc nō ē verum si intimi⁹ ac diligen-
tius consideres. non ē hoc proprie atq; to-
taliter in potestate nra cum hec ipsa auer-
sio vel p̄uersitas sit et adeo sit in potesta-
te creatoris vt eam p̄orsus a nobis tollat
cum voluerit et dispositiones contrarias
et preparationes ad dona sua recipienda
nobis dare possit quando cunq; sue fuerit
dignatio bonitatis. Eo igitur sinente vel per-
mitente sic ab eius munerib⁹ manus no-
stras siue vasa cordium nostrorum auerti-
mus. et p̄pter hoc eadem non recipim⁹
et hoc facimus ex viribus siue virtutibus
naturalibus q̄s ipse nobis donauit. Nō
igitur ex aliq̄ potestate q̄ ei resistere possu-
mus adeo peruerse agimus. Vides ergo
quia proprie non debet dici ēē in potesta-

te nostra contra quem nihil possumus ex-
cuius viribus ab ipso nobis donatis per-
abusionem ipsarū eo tamen non inulte
sed iusto iudicio p̄mittente non ipsuz cre-
atorē impediētes sed nos ipsos grauif-
sime ledentes dona eius optima a nobis
repellimus. quemadmodū si quis eruat
sibi oculos non cōtra solem cuius lumen
a se repellit. hoc fac neq; in lesione aut de-
trimentum ipius sed in p̄ximam lesionem
Apparet igitur tibi ex omnibus antedictis
cū ea diligenter cōsideraueris quia inten-
tio eius q; est esse in potestate nō dicitur
pp̄rie et simpliciter et fm totū nisi de crea-
toze qm̄ in eius potestate ē vnuq; q; eoz
que sunt vt sit vel nō sit vt fiat vel nō fiat
et etiā vicia et peccata destruere et extermi-
nare oio qm̄ hoc ē eximie ac dñantissime
potestatis ipa autem facere vel p̄curare
vt fiant nō ē vllomō potestatis eiusdē qz
hoc ē debilitatis ac vilissime fuituz. Utrū
igitur aliquid sit in potestate nra iam tibi
determinatū ē qm̄ pp̄rie ac vere ac nos ipi
in potestate nra sumus et p̄pter nihil v̄ie
ac pp̄rie in p̄tate nra qm̄ nihil vel facere v̄l
esse facere siue p̄curare vt sit sufficim⁹. Sic
ostensum est tibi in actibus q; maxime v̄i-
dentur eē in potestate quales sunt actus
comedendi bibēdi ambulādi. Causa autē
in hoc ē qm̄ ad hoc vt vnuq; q; talium sit
vel fiat requirit agregatio multa ammi-
culorum adiuuantū ad hoc vt illud sit v̄l
fiat. Ea vero intentione qua dicitur interdū
aliquid esse in p̄tate nra v̄z scdm̄ quid vel
quia possum⁹ aliquid facere quo facto il-
lud fiet vel non fiet nō sequit vllō modo
rū necessitas aut impossibilitas circa nos
neq; lesio vlla nre libertatis. S; neq; etiā
am sequit vt si aliquid possumus circa ef-
fectum aliq; creatoris vel alteri⁹ cause
qd p̄pter hoc possum⁹ aliquid circa ipm̄
vel circa illam. **M**anifestum em⁹ ē quia
aliquid possumus in illuminatione que fit
in nobl aut circa nos a sole nec tñ aliquid
p̄pter hoc in sole possum⁹ v̄l circa ipm̄.

Post hec trāsibo ad vestigationez
fati et fatationis et earū p̄sonarū
que vulgo dicunt fate et fatādi po-
testatē h̄re vtrū sint l' nō sint et quid sit ipa
fatatio scdm̄ intentiōem eoz. qui eā posu-
erunt Scito igr quia fatū fm̄ intentiōem
vnā ē fortuna vel infortuniū aduersitas l'
p̄spitas exaltatio vel depressio p̄ordina-
ta seu predestinata aut preparata alicui⁹

ipsa natiuitate sua vel ante et hec est intē-
tio fm quam astronomi sciētias iudiciorū
luorum fatidica nominant et dicitur fatus
abusiue a fo: faris tanq̄ constellatio nati-
uitatis vel cōceptionis vel etiā alteri? ho-
re precedent? et conceptionē et natiuitatē
hec fata siue loquuta fuerit presignādo si-
ue presignificādo. Alio modo et alia inten-
tione fatum intellexerūt cultores multitu-
dinis deoz preordinatus et predictum ab
ipsis dijs q̄s colebant predictū inq̄ denū-
ciatiue opinabantur enim deas tripliciter lo-
qui v3 commonitorie et comminatorie et
denunciatiue. Ea v̄o que cōminatorie vel
communitorie dixisset posse auerti ne eue-
niant denunciata vero necario euenire tā-
q̄ decreta et statuta deoz. Unde et fata tā-
q̄ dicta et predicta deoz ipsorum q̄s men-
tiri impossibile eē credebant nominauerūt
Fatū igit fm intentionem istā est sentē-
tia et assertio deoz ipsorum dicēdo vel fan-
do exp̄ssa et denunciata mortalibus d̄ ma-
gnis euentib? alicuius. Nō enim dicit fa-
tum de quotidianis et modicis euentib?
Dedit autē casum huic opinioni mltiplex
narratio et assertio hominū et maxime mu-
lierum dicentū se audiuisse deos loquen-
tes in natiuitatib? hominum et mulierū
euentus istos. S; et vsq; hodie apud mul-
tas nationes ē huiusmodi opinio et forsitan
apud oēs et multos ex egregijs militi-
bus fatatos sic dicūt id ē magnos euent?
eorū a dijs vel deab? anteq̄ euenirēt pre-
fatos siue p̄dictos. Et posuerūt quidā de-
as eē. que talia prefarent aut predicerent
maxime in natiuitatib? hominū forsitan
similibus narrationib? et assertionib? ho-
minū dicentū se audiuisse deas colloquē-
tes d̄ euentibus nascentū vel forsitan arbi-
trati sunt conuenienti? deas assistere pa-
rentibus hominūq; natiuitatib? q̄ deos
et hoc lic; supersticiose et pene anili? dici
videatur qz vel famose vel fabulose tñ pe-
ne communit? dicitur et fatati multi d̄ anti-
quis et quidā etiam huiusmodi temporis
non multū lōge a terra natiuitat? mee nō
est pretermittendū quin de hoc aut v̄itas
si deus voluerit aut veri similitudo quera-
tur et tentetur an per me valeat inueniri.

Sciendum autē est tibi qz fuit ex ita-
licis phis cuius eloquentiam vsq;
hodie tota latinitas non immeri-
to admirat et int? italicos sapientiā ei? re-

puto et arbitror admirandā qz dixit fatū et
ymanuenes idē eē nec distinxit int? ea nisi
nominibus tantū dicēs fatū eē causas col-
ligatas p̄ q̄s res reb? cōnexe serie oriuntur
vel fiūt. Et iterū alio fmone dixit qz fatū ē
ex oī eternitate fluēs v̄itas sempiterna qz
bus sermonib? et si veritates explicare sibi
visus fuerit rationē tamen et explicationē
preterit nominationis nec apparet nobis
nec fac nos scire qre fatū sit nominatū sic.
Reminiscere igit eorum q̄ audiisti in p̄ce-
dentib? hoc ē in p̄ma parte tractat? istius
qui ē d̄ vniuerso et in p̄ma parte toti? spiri-
tualis ac diuinalis magisterij d̄ verbo p̄-
mo seu p̄mo genito. q̄ prim? genitor p̄m?
qz loquutor semetipm dixit eternalit? ante
omnia tēpora et anteq̄ aliqd crearet et eē
dixit eodē verbo quecunq; factur? erat et
quecunq; futura erāt siue in reb? siue d̄ re-
bus ita vt nullū ex euentib? vel rez vel ho-
minum qd nō in eo v̄bo et p̄ ipsuz dixerit
Sitr nec ordo nec mod? in tota serie secu-
lorum ab eo p̄termissus ē vel tacit? quare
quicqd tūc erat futur? tūc fat? est et loquu-
tus et p̄pter hoc fatū tūc siue dictū esse hu-
ius. Inō igit videri pōt nominatus fatus
primogenitū verbū quia dictū ab ip̄o p̄-
mo loquutore p̄moq; genitore. Scis enī
quia dictū aut fatū non solū res dicit sed
ipsa factio siue dictio ipsi? q̄ res dicta vel
fata dicēda ē. hec igit ratio videt esse no-
minis seu nominationis fati et congruere
soli verbo creatoris in q̄ et per quod con-
stituit et ordinauit apud semetipsum ante
secula totam seriem seculorum atq; causa-
rum omnesq; euentus hominū. qz dicun-
tur fortune vel infortunia et bona quides
omnia tam nature q̄ gratie qz future glo-
rie et etiam tēporalia siue corpora de quo-
rum numero sūt pene et afflictiones depau-
perationes contumelie ipsaq; paupertas
omniaq; tormēta hmōi et etiā mors que
oia vulgaris stulticia mala noiat et tanq̄
mala fugit eadē et put pōt repellit. Ma-
la vero culpabilia que vicia dicunt atq;
peccata dixit apud semetipm futura atq;
preuidit nec voluit nec eēt ex ip̄o vel ab
ip̄o vel per ipsum quoniā non decet glori-
am eius et bonitatem vt sit causa talium.
Statuit igit apud se in verbo suo om̄ipo-
tentissimo et per ipsum non p̄hibere ea es-
se. Sed limitare atq; ordinare et modera-
re limitare quidem ne eo vsq; profilirent
quocunq; mali homines vel mali demo-

nes vellent aut suggerent. Moderari & multiplicibus cepsionibus ac resistētis quas omnes sola totaliter nouit sapientia ipsius ordinare quoque ut non ante vel prius fierent quā ipse utilitates illas ex eis elicere propter quas ea permittenda potius elegit quā cominus essent auertenda seu prohibenda.

Hys igitur ita determinatis caue diligenter ab intellectu et intentione sermonis communis quo dicunt homines valde incircumspecte fato euenit hoc vel per fatum quoniam si fatum intelligat ibi verbum dei altissimi non poterit vere dici nisi de bonis vel nature vel gratie vel glorie vel temporis seu fortune et nomine fortune intelligo ipsa bona antedicta que vulgus insipientium in fortuna nominat cum nemo sapiens dubitet illa esse bona dei dona multipliciter fructuosa bene utentibus et inestimabiliter preciosa. Verbo quippe dei atque per ipsum facta fuisse omnia et fieri quecumque operas creator et fienda quecumque facturus est. Declaratum est tibi in prima parte tractatus ipsius et hoc habet usus authenticorum sermonum prophetarum gentis hebreorum. horum enim vnus dixit. Verbo dei celi firmati sunt lex vero et doctrina christiano referentissime sunt huiusmodi sermonibus hoc autem est quoniam verbum istud illis maxime innotuit et ipsum legis sue latorem auctorem doctorem et predicatorem indubitata fide tenent ipsumque pari cultus honorificentia cum ipso genitore suo in unitate deitatis tota deuotione ac studio venerant nec apud eos qui docti sunt de gente christiano recipitur sermo huiusmodi fato euenit hoc vel per fatum quoniam nec intentionis homini quas dixi vicia qua significet verbum dei nomen fati est apud eos et etiam si esset non reciperet absque distinctione expressa atque declaratione. Laet enim sibi non immerito non solum ab erroribus impietatis cuiuscumque sed etiam ab ipsa specie et suspitione eorum in sermonibus et colloquutionibus suis hinc est quod fati nomen abhorrent tanquam sonent vel in ima eius ydolatriam quam sumope detestantur vel irident tanquam anilis seu vetularis insipientie deliramentum. Nec te conturbare potuerunt aut debent argucie sophistarum dicentium postquam creator dixit

eternaliter omnes euentus futuros et verbum eius immutabile est per omnem modum et omnis dictio vel assertio necessaria et omnino impossibile est ipsum mentitum fuisse necesse est igitur euenire vel verum esse quicquid dixit. Si reminisceris similitum argutarum quas in precedentibus de prudentia creatoris audiisti per omnia enim similiter te habere debes in omnibus que circa verbum dei vel dicti obiciuntur quemadmodum et in hijs que circa providentias et cauere tibi a sermonibus duplicem statum aut duplicitates de quibus audiisti vel expresse significant vel insinuant vel discrepantiam siue dissimilitudinem inter verbum dei vel dictum quale est verbum menciendi vel dicendi falsa vel falsitas verbi dei aut falsum verbi dei. Ita enim dicunt discrepantiam inter verbum dei et res dictas et homini discrepantiam indubitanter impossibilis est. Impossibile enim est aliter esse in rebus vel se habere res quam deus dixerit et sicut non est necesse de vno quoque prouidit deum ipsum prouidisse illud ymo multa prouidit quorum vnū quodque possibile est ipsum non prouidisse et de scientia similiter se habet sic et de verbo seu dictione ipsius verissimum est ipsum multa ab eterno dixisse de quorum vno quoque possibile est quod ipse non dixerit. Quemadmodum etiam dixi tibi cauendum esse ab vniuersitate et particularitate et compositione atque diuisione et a re et dicto iuxta sermones loquentium de prudentia creatoris. Sic et in similibus locutionibus circa verbum eiusdem vel dictionem tibi cauendum est in similibus sermonibus. Et ut clariores fiant tibi que audisti circa verbum creatoris et providentias intende diligenter in exemplum quod propono tibi. Si quis dixerit de duobus oppositis contingentibus quorum necesse est semper alterum esse verum hoc est verum demonstrato eo quod est verum et firmauerit intentionem suam in hoc quod aliud non demonstraret. Manifestum est ipsum non posse mentiri in hac oratione hoc est verum in hac intentione quam dixi causas possibile est non esse verum id de quo dicit hoc est verum quoniam de vtroque possibile est ipsum non esse verum. Cum secundum positionem istam vtrumque contingens sit quanto fortius non debet esse mirabile deum non posse

mentiri verbo suo licet multoꝝ quodlibet eorum que dicit vel dixit. possibile sit non esse verum. Causa autē in hoc est qm̄ que admodum intentio vel demonstratio istius non cadit nisi super illud de duobus quod est verum. Similiter hec loquatio vel hoc verbum ipsius que est hoc est verum non potest esse falsum vel falsa licet falsum esse possit qd̄ p̄ eam significatur. Sed si falsum eēt non significaretur p̄ eam vel p̄ illud. quāto fortius igitur verbum dei eēt falsum non potest licet multa subsint ei q̄ possibile est eēt falsa. Evidentius autē erit inuentibꝝ si dixerō de morte vel vita alicuius ita erit de isto cras demonstrato id qd̄ erit de morte vel vita eius nescio tamē quid erit hoc ē an morietur an viuat. Sed illud qd̄ erit demonstrato. Uides hic manifeste quia non possum mentiri ⁊ verbum meum verum est quicquid accidat de morte vel vita eius. Sic verbus dei non cadit nisi sup̄ ea que vera sunt aut vere futura ⁊ preterita. Sicut audiisti de prouidentia ipsius ⁊ sicut hoc eodem verbo. s. hoc erit si aliud eēt futurum de vita vel morte istius dicerem illud fore. Sic ē ⁊ de verbo dei q̄ tinus in rebus tam longe ab inuicem distantibus fas ē vel dici vel inueniri similitudinem quā creator benedictus eodem verbo p̄ omnia que dixit hoc eēt futurum qd̄ reuera est futurum dixisset illud ipsum non eēt futurum si in veritate non eēt futurum et illo vnico verbo dicta sunt omnia que oibus orationibꝝ nr̄is dicibilia sunt.

Quia vero error que predixi tibi de dicibilibus et enuntiabilibus occasione habuisse videtur ex hoc quia innumerabilia fuerunt ab eterno et hoc per vias quas ostendam tibi. aut em̄ vera fuerunt veritate que erat et que erat in eis aut non. Si sic erat igitur veritas eorum et erat in eis erant igitur et ipsa. Luz in non entibus. nec veritas nec aliud esse possit. Si vero non erat veritas eorum nec erat in eis quomodo igitur vera erant ea veritate q̄ nec erat nec erat in eis hoc enī ita dici videt ac si diceret q̄ aliqd̄ erat albam albedine que nec erat nec erat in eo. Nec minorem forte difficultatez habet sermo quo dicuntur vera esse ea que de futuro sunt siue sint necessaria siue contingentia. quomodo enī verum est solem esse orturum cras si veritas eiꝝ non est. Non ali-

tervt videt q̄ si dicat socrates ē philosophus aut sapiens sapientia vel phia que non est. Quod si dixerit quia veritas illa futura est hoc est ac si diceretur quia socrates est sapiens sapientia que non dum ē. sed futura ē. Si vero dixerit quia veritas illa ē ubi ergo ē. non pot̄ dici q̄ in sole quoniam etiam si sol non eēt dummo cras eēt orturus vera esset enuntiatio q̄ diceretur cras orturus. Quod si voluerit de hoc calumniari quia sol ē. et propter hoc habet veritas illius enuntiationis subiectū in quo sit et a q̄ sustentet errat multa inbecillitate intellectus deseret enim eū ista solutio. Si dixeris ei aliq̄ dies p̄terijt. que modo non ē vel aliqua dies erit que non dum ē manifestum ē tibi quia neutra istarum enuntiationum habet subiectū quod sit. Quare non habet subiectum in q̄ sit veritas cum neuriꝝ subiectū sit exagittati qd̄az vel hīs vel similibꝝ rationibꝝ ⁊ inbecillitate intellectus deficientes ab inuentione veritatis et eiusdeꝝ ianuā tanq̄ ceci et errabūdi nō inueniētes dixerūt primā veritatē eē qua vā sunt oia huiusmodi. hic aut̄ error destruet vīs q̄s oīdas tibi hāz p̄ma ē aut em̄ intelligunt q̄ p̄ma veritate vā sūt oia huiusmodi formalit̄ aut effectiue q̄ ē dicere quoniam aut intelligūt q̄ p̄ hoc nomē vā predicet p̄ma veritas q̄ nō ē nisi creator benedictus ⁊ tūc ponēt eas ex necessitate in oī vō. aut intelligūt q̄ p̄ hoc nō vā predicet quidaz effectus p̄me veritatis cadēs sup̄ oia vā que admodū lumen sparsū a sole sup̄ oia illūminata ab ipso. Et manifestus ē intelligētibus q̄ veritas huiusmodi lux ē intelligibilis ad virtutē nr̄am intellectuā que admodū lux corp̄alis ad virtutem nr̄am visibilem ⁊ p̄pter hoc om̄e ⁊ sol verū sabile ē nobis quemadmodum solū lucidum actu v̄l illūminatu visibile necessitate igitur hunc ponere p̄me veritatis essentiā fm̄ intentionē hanc in dīmino non entibꝝ. quoniam innumerabiles substātie tam corp̄ales q̄ spirituales vt aīe humane ⁊ passiōes earū atq̄ habitus future sunt et nec dum tamen verum est de qualibet earum. quoniam hec res erit quantunq̄ earū demonstrata hanc rem aut forte nihil ē quoniam subiectum huiusmodi enuntiationis non ē neq̄ predicatum fore enī predicat esse q̄ non dū ē. Sed neq̄ cōpositio ē subiecti et predicati nō entia em̄ illa nullomō coniuncta sūt p̄ticipatiōe reali et fm̄ veritatē imo reuera diuisa

quoniam reuera hec res non est vel non
 dum est quare hanc rem fore de non enti
 bus est. est autem verus hanc rem fore fm
 intentiones posita huiusmodi nominis ve
 rum qua dicit primam veritatem in eo de
 quo predicatur. Quare prima essentia erit
 in hoc non ente et in omni simili vero et p
 pter hoc similiter non ente. Quis autem in
 telligat hoc quod ens sit in non ente. Neque em
 liquor in vase quod non est neque anima in cor
 pore quod non dum est neque scientia in anima
 que non est neque ullum genus rerum po
 test cogitari esse in aliquo quod non sit.
 Amplius manifestus est multa et innume
 ra modo esse vera que possunt esse falsa et
 e converso quod si contingeret recederet ab eis
 prime veritatis essentia et intraret opposi
 ta eorum quasi ergo locus mutare vel ha
 bitaculum eam sequeretur et hoc. **Amp.**
 sequeretur maius inconueniens. quia vel fal
 sitate vel alio illud expellente fugabatur a
 vero in quo erat tanquam non potens ibi re
 manere. non enim potest remanere veritas
 ubi inierat falsitas. **Amp.** siue falsi
 tas aliquid sit siue nihil impossibile est quod
 expellat primam veritatem. Si enim ali
 quid est impossibile est ut sit ei fortitudine
 comperabilis. quomodo igitur expelletur p
 ipsam si nihil est falsitas. Multo minus po
 terit contra primam veritatem. **Iuxta** hoc
 inuenies et alia inconuenientia non tam
 impossibilia quam irrisione dignissima. Si ve
 ro dixerit quod veritas hec qua se sunt enun
 ciationes vel vera eorum significata est ve
 lud lumen sparsum a prima veritate super
 omnia vera huiusmodi non effugit quin ne
 cesse habeat concedere et confiteri quod lus
 men illud spargitur super non entia et quod eo
 illuminata sunt. et eo lucent infinita non
 entia. Hanc autem positionem nec ymagina
 tio recipit nec intellectus. Si enim lumen il
 lud accidens est quomodo est in subiecto
 non ente. **Amp.** istud accidens erit
 eternum et immortale et incorruptibile vni
 uersaliter impossibile etiam et in contingē
 tibus veris. Impossibile enim nullum con
 tingentium dicibilium verum esse. **Neces**
 se enim est quorumcumque duorum contradicto
 rie oppositorum alterum verum esse.
Amp. si in eadem propinquitate sint
 ad veritatem primam. duo huiusmodi op
 posita qualiter non cadet equaliter super
 ambo lumen istud veritatis quemadmodum
 si duo luminabilia in eadem propinqui

tate et alijs dispositionibus fuerint vel se
 habuerint ad soles et eque illuminabilia
 fuerint equaliter illuminabunt et utrum
 quod illuminabitur vel neutrum. **Amp.**
 qualiter recedit huiusmodi lumen verita
 tis ab altero eorum aut prima veritas re
 trahit ad se radium et hoc non accidit in
 aliquo genere naturalium operationum
 aut ipsum quod erat verus recedit a lumine
 illo et hoc non est possibile nisi illud mo
 ueatur. Quis autem intelligat dicibilem mo
 ueri qualiter intelliget quis enunciatio
 nem moueri vel ipsum enunciatum cum nec
 voluntarie nec naturaliter possibile sit ea
 mouere. **Amp.** huiusmodi lumen
 erit vel partibile vel impartibile in omni enun
 ciato. Si partibile erit igitur pars eius in sub
 iecto et pars in predicato. Quare alterutro
 eorum destructo destruetur pars illa hoc autem
 manifeste impossibile est et ponam tibi ex
 emplum ad hoc. **S.** Socrate disputare vel
 non disputare. hoc enim semper est verus siue
 socrates sit siue non et eque verum destructo
 socrate. Si autem pars veritatis istius esset
 in socrate destrueret illa pars veritatem de
 structo socrate. **Destruata** autem parte non re
 maneret totum integrum nec etiam maneret
 Manet autem integra veritas eius quod est so
 crate disputare vel non disputare manet
 etiam illud non minus ullomodo verum quam fue
 rat socrate permanente. Quare manifestum
 est nec totam veritatem illius nec partem in so
 crate esse. quare erit in predicato quod est dispu
 tare vel non disputare. Quia igitur in eo quod
 est non disputare nec veritas nec aliud esse
 esse potest cum ipsum etiam sit non ens et ni
 hil utpote pura negatio erit ex necessitate
 tota in eo quod est disputare. Quare eo destru
 cto destruetur. **Luz** igitur non erit disputare so
 cratis non erit veritas in toto illo quod est socrate
 disputare vel non disputare. **Socrate** igitur
 non disputate non erit verum socratem dis
 putare vel non disputare. **Amp.** ista in
 fluentia huiusmodi habens a prima veritate
 descendens et super omnia sparsim aut est na
 turalis aut est voluntaria ipsi prime veritati
 Quod si fuerit naturalis ut preteriti erit seru
 lis siue seruitutis hoc autem non patitur
 nobilitas prime veritatis sicut multoci
 ens audiisti. Si vero fuerint voluntaria
 per voluntatem igitur ipsius erunt vera
 omnia vera. Quare istum rapere. illum
 furari. illum blasphemare. illum negare
 deum erunt vera per voluntatem eius et ipso

faciente vt vera sint. Erit igitur voluntas eius causa omnium furtoꝝ et rapinaꝝ. Quicquid enim facit vt verum sit furari istu facit vt iste furetur. **A**mplius. Ista influentia nō ē vel essentia creatoris vel creatori essentialiter. Quare potest separari ab eo actu vel saltē intellectu. Sepem igitur intellectu eā ab ipso. id ē intelligamus non influere vel spargere cum istud lumen aliam nō habeat nō erit omnino postq̄ non erit a creatore. Quare nulla erit veritas ꝛ ppter hoc nihil erit verū. Erit igitur hoc ipm verū scz nullā veritatē eē ꝛ hoc aliud nihil esse verum et innumerabilia huiusmodi.

Amplius. hōi veritas cum nec sit pars eius sup quod cadit nec sit ipm totū separabilis ē ab eo saltē intentione vel intellectu.

Amp. ammissibilis est ꝛ irrecupabilis in multis id ē multa sunt vera que possunt nō esse vera ꝛ multa nō sūt vera que possunt esse vera. De omnibꝫ aut hōi dicitur vniuoce verū accidit igitur omnibus hōi.

Amp. Socrate disputare nō recepit in ratione sua vel essentia veritatē. Si enim essentialis erit ei veritas nullo modo potest recipere falsitatē nihil em̄ receptibile ē alicuius qd sit contrariū vel priuatio aut totius essencie sue aut alicuius essentialium suozū. Est autē receptibile falsitatis nō est ei igitur veritas eēncialis.

Amplius. Socratem disputare nō aliud ē nec alteriꝫ rationis si sit verū q̄ si sit falsum. Esset autē aliud vel alterius rationis si veritas eēt ei eēncialis.

Manifestū igitur ē fm̄ hęc intentionē cum sit influentia a luminositate p̄meveritatis descendens sup omnia vera et vniuoce dicatur de omnibus illis erit separabilis saltē intellectu ab vnōqꝫ eozū et hoc indubitanter. Sic se habet in omni eo q̄ necesse est tota essentia eius in quo est neqꝫ pars sed est receptū super totam et completā essentia. Quare ab vnō quoqꝫ hōi erit actu vel ratione saltē in separabilis veritas hec. hoc autē manifeste impossibile est in numerabilibus quozū vnū ē socratem disputare vel nō disputare. Nullus em̄ intellectus potest ab eo separare veritatem et eodem modo se habet in omnibus similibus hoc est que sunt disiuncte contradictionis. Eodē modo se habet in eo qd est aliquid esse verū vel aliquam veritatem esse. Nullus enim intellectus admittit vt non sit verū aliqd esse verū neqꝫ vt sit verum nihil esse verū

Similiter nullus intellectus recipit nullā veritatem esse. **A**mplius. Cum manifestum sit multa fuisse vera ab eterno diuersa et maria et omnino ad inuicem non contingentia multa inq̄ cōtingentia de futuro et alia nihil autem ab eterno fuerit preter creatorem. Non fuit igitur veritas effusa cum ipse creator non sit imo lumen sparsum ab ipso super omnia vera scdm̄ hanc opinionem. aut igitur non erant vera aut erant vere veritate que non erat. Quod si dixerit quia veritas illa fuit q̄ cito fuit p̄maxime luminosissima veritas que est sol spiritualis intellectus ꝛ omnium substantiarū intelligentiū quemadmodum q̄ cito fuit sol siue luminositas eius tā cito fuit ꝛ splendor ex ipso emicans et sparsus per totū orbem receptibilem ipsius. Dico quia totum celū vltimū luminosum esset ad instar solis. Nihil luminis raderet vel spargeret ab eo extra se et hoc est quoniam extra celū non est aliquid receptibile vel luminis vel alicuiꝫ influentie nisi quis deliret nō ens aut nihil esse receptibile alicuius impressiōnis aut influentie hoc autē est quemadmodū predicti tibi ac si quis dicat vas quod non est recipere liquidē aliquem ꝛ aera quod nondū est illuminari a sole atqꝫ subiectū non ens sustentare accidens quodcunqꝫ. Quod si dixerit quia splendor a celo spargeretur super inane vel vacuum. Jam audisti semp̄ hoc Aristotelem ꝛ expositores eius qui opinati sūt se deltra xisse inane siue vacuum.

Mandū igitur est tibi in hīs quoniam veritas scdm̄ multas intentiones ꝛ vna intentione signum siue significatio et veritas opposita sunt et hoc modo veritas non est nisi res ipsis significata. Secundo modo veritas opponitur falsitati que est apparentia rei alicuius que non subest et scdm̄ hunc modum dicuntur falsi homines qui pretendunt exterius contrarium eius. qd̄ habent interius et vt communi et noto nomine nomen eam tibi vsualiter stimulatio vocat. Tercio modo veritas ipsa ē puritas ab admixtione quemadmodum dicitur verum argentum quod est purū et tanto verius quanto purius huic ergo veritati puritas opposita est siue vt cōtraria siue verius videtur vt priuatio. Quarto modo ipsum esse rei vnus cuiusqꝫ hoc est residuū a tota varietate et circūstitutione accidentiū

et hoc est esse quod explicat diffinitio in qua non cadit aliquid de accidentibus sed ea sola que vel sunt rei essentia siue substantia. Unde et ratio substantie nominata est vera diffinitio quam explicatio est ipsius substantie integra ac pura absque admixtione vel admixtione alicuius ex accidentibus et nominata est substantia propter hoc quod stat sub tota illa veritate ac circumfinitione accidentium sustinetur eam alioquin caderet in non esse propter quod et accidentis nominatum est tanquam ad substantiam cadens querens inniti ei et sustentari ab ea tanquam per se subsistere non valens vel dictum est accidentis quasi ad non esse cadens quantum in se est. hoc est quantum est ex natura accidentis latis tanquam per se hoc est propria firmitate scilicet naturali subsistere non valens. Quinto modo dicitur veritas esse creatoris siue ipse creator et omne aliud comparatione ipsius dicitur falsitas sicut dixit Aristoteles in libro metaphisicorum dicens unum esse solum cuius nulla est causa et illud est veritas omne aut aliud est possibile esse et illud est falsitas vel vanitas et intentio ista similis est aliquid tenus vni ex precedentibus intentionibus. Causa autem in hoc est quoniam que ad modum non dicitur verum argentum quod exterius solummodo argentum est neque symea vel pylosus dicitur homo quam exterius homo est tamen interius aut brutum. Sic unum quodque eorum que sunt propter creatorem exterius tamen est et affinis habens esse de foris et aduentitium quoniam sicut declaratum est tibi in prima parte totius sapietialis ac diuinalis magisterij esse quod predicat per hoc verbum est et hoc est esse quod unum quodque est hoc in quibus esse de vno quibus aliorum dicitur accidentaliter siue secundum participationes de solo autem creatore dicitur essentialiter siue secundum essentiam aut secundum substantiam ab omni quod per alio est separabile actu vel ratione siue intellectu a creatore vero solo nullo modo. rursus separabile est alioquin esset ei acquisitum vel aduentitium huiusmodi aut impossibilitas manifesta est quam si esset ei acquisitum aut esset ei acquisitum a se vel ab alio et ita vel esset causa sui esse vel causa haberet aliam et ita nec esset principium nec principium et non oportet ut per se hic destructiones erroris istius de qua est tibi in prenominate tractatu plenissima certitudo. Quia igitur omne aliud a creatore exterius tamen est hoc est esse foris et aduentitium utpote accidentaliter Solus autem creator intus vel potius intime Merito falsum ens dicitur omne aliud aut falsitas. Solus autem creator verum siue vere ens et verus atque veritas. huiusmodi autem

exemplum conuenientissimum est in aere luminoso siue lucidato falso enim lucidum siue lucens comparatione solis dicitur esse et maxime comparatione lucis solaris que essentialiter lux est et eius esse lucere. Sexta vero intentio veri et veritatis qua vera dicitur enunciata et vere enunciationis et hoc ut ait Auicenna est adequatio orationis et rerum id est affirmationis et negationis et intelligendum est in sermone auicenne quod orationem vocat tam exteriori scriptam scilicet vel vocalem que spiritualis siue intellectualis. Siue autem dicas equationem siue equalitatem siue similitudinem non refert quantum ad intentionem auicenne. Verum igitur secundum hanc intentionem adequatus ut dixi siue affirmationi vel negationi et ista adequatio est non secundum unum tempus tamen immo secundum omne et extenditur etiam in eternitates oratio igitur vera est que dicitur esse quod est aut non esse quod non esse vel fuisse quod fuit vel non fuisse quod non fuit et similiter se habet de futuro. Debes etiam scire hoc quia non est enunciatio alicuius enunciabilis que vel aliud aut plus aut minus aut aliter quolibet modo assertit vel negat quam habeat vel contineat ipsum enunciabile et hec est similitudo vel equalitas vel adequatio quam intendit auicenna siue dicas conuenientiam siue concordiam inter ipsum enunciabile et suam orationem vel negationem suam in qua sicut exposui tibi prius hoc ipsa conuenientia vel concordia enunciabilis et enunciationis. Veritas est vtriusque et contrarium siue privatio illius est falsitas vtriusque. Verum igitur est enunciabile quod a sua affirmatione vel negatione disconuenit vel discordat. Unde manifestum est quod veritas et falsitas secundum intentiones istas velut respectus sunt aut comparationes compositionum atque diuisionum ad affirmationes et negationes suas et veritas atque falsitas affirmationum et negationum comparationes sunt siue relationes aut respectus ad compositiones et diuisiones rerum quas significant. alibi autem declaratum est tibi per me quia comparationes et relationes nec addunt nec minuant rebus in semetipsis nec ponunt aliquid in illis neque comparatum aut relatum per hoc quod est comparatum aut relatum non habet aliquid in se sed habet aliquid ad se vel sibi. Sicut dictum vel significatum apprehensum cogitatum amatum per hoc quod significatum cogitatum aut apprehensum aut amatum non habet aliquid in se nec iste dispositiones seu compa-

iones requirunt esse illud in quo sunt vel
 & quo sunt. Significat em̄ plurimū id qđ
 nō ē nec significatio qđ significatur ē aliqd
 ī eo. Sitr amat etiā id qđ nō ē ⁊ desidera
 tur fili⁹ qđ nō dū ē ⁊ desiderat aurū qđ nō
 dū generatū ē nec vnq̄s erit. Apphēdit igr̄
 res apphēssione qđ in ea nō ē ⁊ amat amo
 re qui in eo nō est et desiderat filius desi
 derio qđ in eo non est et generaliter verū
 qđ denominationes passiuē siue p̄dicatio
 nes fiunt de rebus in quibus nō sunt qm̄
 sunt in eas v̄l ad eas vel de eis ab albedi
 ne autē vel alias quacūq; sensibiliū qua
 litatū non fit denominatio vel p̄dicatio
 nisi de rebus in quibus sunt albu enim ni
 hil dicit nisi qđ habet in se albedinē v̄l in
 quo est albedo. Amatū aut dicit nō in
 quo est amor sed id in quo ē vel de quo ē
 nisi forte supaddat amatū a seip̄o tunc ei
 idem ē amans ⁊ amatū et ad hūc modū
 se habet de significationib⁹ apphēssioni
 bus ⁊ affectionibus n̄ris quoniā p̄dicant̄
 de rebus in quibus nō sunt. ⁊ de reb⁹ in quibus
 sunt. hoc autē ne extenderis ad appre
 hēssiones sensibiles. Similiter neq; ad ef
 fectiōnes sensibiles quoniā quēadmodū
 nō sentit nisi qđ ē ita nō sentit nisi quod
 est. Causa aut in hoc est quoniā nō sentit
 nisi qđ p̄sentialiter agit in sensū hoc est in
 organū sensus. Similiter nō delectat sen
 sibiliter nisi qđ ē neq; delectat id qđ nō ē
 In ymaginationib⁹ autē et in hīs que su
 pra eas sunt dispositionib⁹ animarū n̄ra
 rum currit res quemadmodum dixi.

Reuertar igr̄ ad soluēdas questio
 nes et argumētationes supra po
 sitas et dicam quia enunciabilia
 de futuro vbi nec subiecta sunt nec p̄dica
 ta p̄sentialiter vera sūt h̄mōi veritate hoc
 ē cōuenientia siue concordia siue adequa
 tione siue eq̄litate ⁊ dico multas cōueniē
 tias multasq; h̄mōi cōpatiōes nec eē ali
 qđ in reb⁹ nec ponere aliqd ī eis ⁊ eē etiā
 p̄uationes q̄sdaz earū vel dici p̄m p̄uatio
 nes. Usualiter ei dicit oīa nō entia cōue
 niētia eē vel cōuenire in nōesse ⁊ omīa im
 possibilis cōuenire in impossibilitate ⁊ oēs
 cecos similes eē in cecitate ⁊ nudos in nu
 ditate ⁊ pares etiā ⁊ eq̄les dicit q̄stuz ad
 hoc. **M**anifestū aut ē nihil horū aliqd
 eē p̄m veritate. Sitr et foramina dicit eq̄
 lia et vasa similia vel eq̄lia in foraminib⁹
 ⁊ eque nudi dicit hoīes ⁊ nuditates eorū
 eq̄les ymago etiā cesaris vel herculis di

ci⁹ similis illi cū nec cesar nec hercules sit
 Quia igr̄ cōueniētia inter orationē ⁊ eius
 significatū vel p̄uatio est vel p̄m p̄uatio
 ne dicit. sicut appet ex ratioe adeq̄tionis
 qđ posita ē vicz que nō aliud aut aliud aut
 aliter q̄ pl⁹ aut min⁹ q̄ ipm enunciātū cōti
 net hoc ē asserit v̄l negat nihil igr̄ p̄hibet
 p̄m hoc aliqd eē verū veritate que non ē.
 Sicut neq; aliqd eē nuditate que nō ē et
 cōuenire nō entia cōueniētia que nō est ⁊
 īpossibilia sitr. Debes etiā scire cū dicitur
 enunciabilia v̄a eē id ē cōueniētia siue ade
 q̄ta affirmatiōib⁹ aut negatiōib⁹ suis nō
 itelligit hoc qđ dicitur de affirmatiōib⁹
 et negatiōib⁹ suis p̄m actū s; p̄m poten
 tia ⁊ hoc ē dicere qđ nō intēdo affirmatio
 nib⁹ vel negatiōib⁹ suis q̄s p̄sentialit̄ ha
 beāt hoc ē cui⁹ p̄sentialiter aut actualit̄ si
 gnificēt s; poti⁹ qbus possibilis sunt affir
 mari vel negari. Vera igr̄ fuerūt ab eter
 no innūerabilia id ē cōueniētia siue ade
 quata orōib⁹ suis qbus scz erāt affirmabi
 lia vel negabilia. Nō cogēris igr̄ per p̄di
 ctas argumētationes innūerabiles verita
 tes vel innūerabilia enunciabilia actu fuis
 se ab eterno. **¶ De fato.**

Sqs aut dicere voluerit quoniā
 p̄mo verbo oīa affirmabilia vera
 ⁊ oīa vera negabilia affirmata et
 negata sūt ab eterno et illi sp̄ cōuenientia
 ar̄ adequata. Verū quidē dicit s; nō sol
 uit nodū questionis qm̄ nō exponit veri
 tatē de h̄mōi p̄ueniētia v̄l adeq̄tōe ⁊ hoc
 ē qm̄ claudicabit ex necessitate p̄m ipm cū
 nō habuerit a pte enunciabiliū vbi pedē fi
 geret. Cū res ⁊ si eēt enunciabiles nō eēt
 tñ ī veritate eēndi. Qualit̄ igr̄ itelliget cō
 uenientia relationē eē cū correlationē ha
 bere nō possit ī reb⁹ p̄pter nō existētiā
 earū nisi recurrat ad ea qđ dixi. Sic igr̄ ali
 qđ ē v̄ez qđ tñ nō ē vt chymērā nō eē cui⁹
 nec p̄dicatū nec subiectū ē. Sic nō ē mirū
 si aliqd ē verū veritate qđ nō ē maxime cuz
 veritas h̄mōi v̄itas rōnalis siue loyca sic
 ⁊ p̄ueniētia enunciatiōnū qđ nō maḡ exigit
 res eē q̄ nō eē ⁊ ecōuerso. Nec maḡ ad
 entia q̄ nō ad entia affirmatio em̄ qđ affir
 mat chimerā eē eque p̄uenit cū affirmato
 tuo et eque adeq̄ta ē ei vt qđ affirmat crea
 torē eē cōuenit cū suo affirmato vel adeq̄
 tur eidē. De relatiōib⁹ aut ⁊ p̄dicatiōib⁹
 ⁊ modis p̄dicādi expediui te ⁊ me ī tracta
 tu singulari occasiōe p̄dicatiōnū qđ sūt iu
 rta doctrinā xp̄ianoꝝ ī reb⁹ diuinālib⁹ v̄l

poti' diuinis. Et si reminisci voluer' eorū
q̄ dicta sūt ibi p̄ me adiuuaberis nō parū
ad declaracionem questionū z declarati
onum propositarūz quanquā ea q̄ hic au
diuisti merito tibi sufficere debeant.

Dicit hec autē reuertar ad fata z fa
p tationes. Scito igr̄ q̄ tam lex heb
breoz q̄ christianoz in hoc cōcor
dat q̄ z in natiuitatibus et ante natiuita
tes facte sunt reuelatiōes magnoz euen
tuum de viris nascētibz z lex hebreozum
narrat ab ip̄o creatore reuelatiōes hmōi
factas et maxime de p̄ncipibus et patribz
gentis illius. Lex autem xp̄ianoz p̄ ange
los narrat reuelatiōes factas hmōi. In
narrationibus etiā eoz legunt̄ multe re
uelationes hmōi facte ēē per sompnia et
ēē p̄ pphās siue p̄ ppheticos v̄os. Romē
fati vel fate vel fatatiōis apud v̄tranqz gē
tem sicut p̄dixi tibi horrificum ē z abho
minabile nec in alterutra dictarū legum
legitur vel auditur z qm̄ v̄traqz lege anti
quozū est cultura deozū atz deozū z ydo
latra velud reliquie quedā et sequela ali
qua hmōi culture remansit opinio fatati
onis. Potissimūz autē circa ahos seu
vetulas que vel curiositate faciente mulie
briz leuitate vult q̄stuationē p̄ qua mē
tiri non veretur nondū recesserūt ab eis
Quia igr̄ si creditur eozū hystoriz credu
litas v̄tuncqz tollerabilis ē eo tpe quo co
lebatur multitudo deozū hoc ē demonio
rum pessimozū. Sicut p̄mittebat̄ cultori
bus suis dare respōsa z multa alia facere
Sic potuerūt z in multozū natiuitatibus
colloquētes audiri et p̄dicētes q̄ ophe
bantur de euentibus nascētibz et que ip̄i
met forsitan nesciebāt et suggererūt hoī
bus collocutiōes suas hmōi esse fatatiō
nes hoc est firmas ordinatiōes euentū il
lozū. Similr̄ et fata q̄si decreta irretira
ctabilia haberi. oia autē hec faciebant
intentiōe malignissima atz neq̄ssimavicz
vt cultozibz suis et etiā alijs se deos v̄os
esse suaderēt et q̄ in ptate haberent solo
verbo vel dicto magnis ac p̄claris euenti
bus p̄sperare et p̄claris honoribus subli
mani vt insipientes hoīes ad culturā suā
puocarent in quem nihil intēdere pote
rant vbi vel contumeliā creatozis vel sub
uersionem ac perditiōē colentiū vel vā
nissimā honoratiōē suam hoc em̄ putat̄
esse vt vehemēter p̄cupiscant nominari
et haberi dīj et diuinis honoribz venera

ri. Eodemodo sentiendū est et de fatabz
hoc est defalsissimis et vanissimis deabz
quia nō sunt nisi demones cū aliud sunt
et cū in veritate collocutiōis eozūz audiū
tur seducere intēdentes eos quibus p̄mit
tuntur talia et taliter loqui. Interdū vero
fictiones sunt et adinuentiōes vetularū
aliquid per hmōi mendacia ab insipien
bus obrinere volentiū. Quistulositas ē
et adulatio a vetulis et maxime paupibz
non facile recedit sed z d̄ diuinatōibus et
sompnijs v̄l expōnēdis vel fingēdis est
eis tanta auiditas mentiendi tātaqz au
dacia vt nec etiā flagellis ab eis exererū
possint alias etiā ē mulieribz generaliter
tāta certa hmōi credulitas vt vetulas res
istas mendātes atz fingētes frequētare
desistere nō possint licet et multociēs mē
daces eas p̄bet et in nullo veridicas. In
super et hmōi mendacia atz figmēta p̄es
tījs magnis emere audacissime sunt.

Nihil autē habere firmitatē aut ne
cessitatis dicta deozū hmōi inde
manifestū est qm̄ nec verbum nec
dictū creatoris omnipotētis infert firmita
tem vel necessitatē euentibus p̄ingentibz
Sicut sepi' in p̄cedentibus audiuiti qm̄
to minus dicta falsoz deozū aut dicta
vanissimaz deozūz alicuius firmitatē aut
necessitatis erunt **A**mplius. quociens
mendaces z illi et ille p̄obati z inuenti
sunt ab ip̄is cultozibus suis q̄ si de men
dacijs eozū vel earū certitudinē habere
volueris lege narrationes christianozum
lege etiā responsa eozū et inuenies
innumerabilem multitudinem menda
tiorū nec non et ambiguitatem in res
pōsis ip̄ozūz que in v̄tranqz partem cō
tradictionis interpretari possunt in q̄ appa
ret vel eos ignorasse veritatē et ea astucia
huiusmodi dēdisse respōsa vt qcquid eue
niret illud p̄dixisse viderentur **A**mp.
iam declaratum est tibi in aliō tractatū et
scriptū est tibi de cultura eozū quoniam
nihil possūt statuere vel destituere p̄ mor
talibus vel contra illos quin potius totūz
bene esse tota prosperitas totūz male esse
q̄ est aduersitas in beneplacito est creato
ris omnipotentī. Si ergo nulla vi vel vir
tute sua siue potentia possunt p̄desse vel
nocere hominibz quanto fortius nullo di
cto suo vel loquutione aut loq̄la **A**m.
si natura vel virtute eozū est vt sciret euen
tus hominū quātomagis deberent p̄nos
yy

se suos presciant igitur exterminius sui cultus. Quomodo ergo illud non auerterunt.

Amp. si solo dicto honores et potentiam dare possunt hominibus et auertere ab eis omne genus infortunij quomodo seipos exonerari et deprimi atque contumeliam passi sunt et adhuc patiuntur. ut omnis honorificentia culture sue exterminata sit a regno christianorum et a regno sarracenorum et aliam a toto orbe romano an fatauerunt impatores romanos in tantam sui contumeliam et depressionem.

Amp. certum est gentes iudeorum et gentem christianorum gentesque sarracenorum ignominiosissimas esse omni cultui eorum et eos ex lege sua totis studiis ac viribus persequi. Quomodo ergo solo dicto cum hoc possint non adeo infortunat siue infauit unumquodque eorum qui nascuntur in aliqua istarum gentium ut nihil possit circa eos. De his autem alijs qui circa eos sunt expediam me et te in tractatu primo post istum si deus voluerit.

Quonia autem mundo sublimari rectorum multos posuerunt et philosophi et alij animam mundi ut plato et sequaces eius alij vero virtute alij eiusdem mundi totius regitiam necnon et alias virtutes occultas et demones etiam consulere rebus humanis. Conueniens est perscrutari de his quantum pertinet ad presentem tractatum et primum circa animam mundi negociandum mihi videtur anima enim corporis que animam gubernatrix indubitanter est reginaque atque impatrix ipsius Imperij autem ipsius et dominatio super illud appetit ex obedientia tam ipsius totiusque membrorum. Similiter et prudentia ex inspectione eorum que corpori ipsi et membris necessaria sunt sicut tectum et tegimen cibum et potum. Albusamar etiam astrologus totam fabricationem atque formationem corporum animalium attribuit animabus eorum siue naturis earum quasi anima leonina ex materia de qua generatur corpus leonis assumit vnde format sibi dentes et ungues. Similiter et anima vrsina. Nec mirum est si hoc attribuat animabus cum Aristoteles similiter sentire videtur de seminibus virtutibus cum pre dixi tibi. Ut quid enim in seminibus virtus est formandi flores et folia et fructus corporaque omnia vegetabilium et non potius in seminibus vegetabilium est virtus formandi corpora hominum cum tanto nobiliora debeant esse semina animalium nobiliora virtutes seminum ipsorum quanto nobiliora sunt corpora animalium corporibus vegetabilium. Tota igitur gubernatio mundi ex anima ipsius

erit. Prefertim cum plato expressisse posuerit ipsum esse animal intelligens diuine prudentie sanctionem. Quod autem induxerit eum ad hoc ut vtrum totum mundum id est vniuersum corpus posuerit esse animal an solum celum id est partem illam vniuersi corporis que est a luna supra et tota mobilis circulariter que scilicet continet nouem celos mobiles de quibus in precedentibus audiuisti an totum vniuersum quod constat scilicet ex nouem celis istis et quatuor elementis dubium esse potest quoniam Aristoteles et sequaces eius solum celum id est partem illam que est a luna supra vel forsitan celum stellarum fixarum animam esse posuisse videntur et auicenna euidenter dicit quod celum est animal deo obediens. Quatuor autem elementa animata ponere non videtur tanto philosopho congruisse quis enim dicat ignem vel aera animatum esse. Similiter aquam vel terram neque enim vita in eis apparet nec aliqua species motus preter motum localem nisi violentus que nullomodo vitalis est. In omnibus autem vegetabilibus apparet motus incrementi et decrementi et Aristoteles dicit quod crematio atque determinatio videtur autem ex his que apparent in terra et aquis virtute quandam generatiuam vegetabilium et etiam animalium habere vtraque et lex hebreorum atque doctrina assentiunt in hoc et doctrina christianorum atque fides non dissentit ab hoc. Ego autem iam dedi tibi causam et probationem in hoc in precedentibus et dixi quod terra per hoc quod est terra non habet virtute generatiuam animalium aut vegetabilium. Nullum enim corpus per suam corporietatem potest generare nisi corpus sue speciei terra terra solum et aqua aquam solum. Quod igitur alia corpora generant vicia animalia aut etiam vegetabilia ex alia virtute super addita est vtrique et hoc confitentur prenoiate leges que scilicet ex benedictione creatoris datum est vtrique generare nobiliora quam ipse sint et insinuauit lex hebreorum in primo suo verba creatoris quibus intelligitur ista benedictio vicia quibus dicitur producant aque et tibi producat terra etc. Tu vero debes scire quia in animatio quatuor elementorum non est causa que debeat prohibere esse animal que admodum in animatio quatuor humorum in corpore humano non prohibet hominem esse animal et est istud exemplum sane istius platonis prudentissimum. Cum inter hominem et mundum quandam posuerit esse similitudinem ut hominem mundum minorem non dubitauerit nominare. Secundum platonem etiam sciendum est tibi

quia mundus circūdans quatuor elemēta mundo nō indiget sublimari qn̄ potius eōuerso et hoc iā nosci ex alijs. Scis etiā qualiter quatuor humorib⁹ qui quatuor elementis assimulantur quāliter nutriunt membra humani corpis et partes illorum et qualiter ex illis sit generatio supfluitatū et inimicorū quorundā aialium in eodē. Sic vegetabilia aialia metalla et liquores generantur ex quatuor elementis et ea que nutriabilia sunt ex hōi generatis nutriuntur ex ipsis elementis. Dixerūt etiā sequaces platonis in cōfirmatione opinionis ipsius quod effluxiones et refluxiones sunt marium spirationes et respirationes ipsius mundi. Unde et quasi nares ei posuerūt ubi maiores sunt inundationes siue effluxiones marium quod est vel in abyssō magna quā matricē omnium aquarū dicit Arl. vel in maribus illis ubi vehementiores maioresque apparēt hōi inundationes.

Dum autē error facile manifestus sit si consideraueris qualiter spirationes et respirationes fiant in animalibus et primū quidē quia non fiunt sine motu dilatationis et constrictiōis quarūdam partium in eis videlicet venter atque pulmonis. Nihil autē tale apparet in partibus terre hoc ē in omnibus profunditatibus ipsius terre que ē velud venter continens maria omnia. **A**mplius spirationes et respirationes augentur in animalibus ex vehementia motus et fortitudine et minuitur ex contrarijs. Nullus autē motus apparet in corpore terre. Inundationes vero marium hyemales atque vernaes maiores sunt ac fortiores inundationibus que fiunt alijs temporibus. **A**mplius maria occidentalia et septentrionalia vehementius sunt ac maiorum inundationibus que orientalia vel meridionalia que viciniora videntur esse in talibus ipsius mundi quemadmodum que viciniora sunt pulmōni et cordi in aialibus spirationibus et respirationibus fortius mouentur partibus remotioribus ab eisdem. Apparet autē euidenter secundum Arl. et sequaces eius quod fons vitalis caloris ad orientem ē atque meridiem. Virtutes etiā ex quibus ponuntur generationes et vitas animalium ad meridiem ponuntur vicis solis et alios planetas et duodecim signa. **A**mplius manifestum est quia quas marium aut sinuositas atque profunditas terre attrahit et ea reicit aut alio cum aqua nō nisi violenta motu ita

exundat. Si dixerit quia aqua attrahit eas intra sinus suos atque profunditates hoc multis modis apparet esse impossibile. Primū quia non possunt attrahi nisi ubi aqua non erunt que aliqua profunditas terre vacua est ab aquis ymo tāta sinuositas tantaque profunditas que capere sufficeret aquas reuertentes hoc autē est manifeste impossibile quod locus ille que intrat vel est oīno vacuus a corpore quod est impossibile vel est plenus aere. Aer vero non posset prohibere aquas quin intrarent et diuiderēt ipsum et eūcerēt de loco illo persertim cum locus ille tā multiplices habeat sinus et exitus. **A**mplius nō aliter attrahitur aera nisi dilatato pulmōne et extenso ventre. Nihil autē tale fit in profunditatibus terre. **A**mplius spiratio et respiratio non sunt nisi spiritus id ē aeris a quo et denotantur. **M**anifestū autē ē quod si oīa interiora alicuius aialis vicis veteris et pulmō plena est aquis respirare non possent quod potius obcluso spiritu et via spirationis obstructa suffocaret siue exangueret appetit inde spirationem et respirationem esse aeris quia sola animalia spirantia et respirantia aera viuūt in illo propter quod et pisces in eo viuere nō possunt nisi qui in aera capita eleuant et natantes capita super aquas protulunt. Pisces vero qui semper inter aquas morantur non respirant propter quod neque pulmōnem habere dicuntur. Nec oportet quod amplius imoretur in destructione fantasie istius cum preter hoc quod hic dixi tibi reminisci possis eorum que didicisti in scia metheroꝝ ubi declaratum est tibi causa motus marium. Ubi et declaratum ē tibi quod motus hōi motus ebullitionis tantū est. Ubi et feruor maris vsualiter dicitur. Et tu iam nosci quod motus ebullitionis est ex vaporibus resolutis per calorem atque multiplicatū et ascendēibus multitudineque sua et ascēsu aquam impellētib⁹ atque sursum eleuātib⁹ exundareque eam cogentibus.

Reuertar igitur et dicā quia plato et quicunq; sic posuerūt aut intellexerūt unam animam esse omnium celorum nouē aut non. Si sit dico quia eadem iudicia que iudicant unum celorum esse animatum iudicant omnes esse animatos vicis motus. **A**mplius diuersas motores illoꝝ iudicant diuersitas motuum ipsorum. Motores autem eorum nullus posuit nisi aias ipsorum. Nō erit igitur anima una aians omnes nouem celos. Quod si dixerit quis quia multitudo celorum non prohibet unam animam animare

eos omnes. Cū euidenter appareat in corpore humano tanta esse multitudinē membrorum atq; diuersitatē et animam vnicā animare omnia illa quāto fortius non prohibebitur anima vnica taz nobilis corpora tam similia vt sunt nouē celi animare. Quod si dixerit quia motuū diuersitas hoc prohibet in celis. Cur non et in animalū membris tanta quippe motuū diuersitas ē in animalū membris. Cor em̄ non h̄ motū similem motibus aliorū membrorū et motum eius dixerunt sistholen et diaistholen hoc est eleuationē et depressionē et motus hm̄i nō est voluntari⁹ aut impetus nec est in potestate vel volūtate hoīs vel alterius animalis motū hm̄i reprimere vel prohibere motus vero oculorū videtur volubilis motus brachiorū adiutus motus pedum in aī. Quid vero aliō posse videtur de epate splene corde genitalib⁹ lingua labijs que tam longe ab inuicē esse videtur tamen nemo posuit ad hoc vnicuiq; istorum animā esse ppriam. Sed anima vna viuificari administrari et regi cōiter omnia hec que est anima totius corporis.

Amp. si plato sensisset diuersis anima bus celos oēs moueri et regi totumq; modum sublimarē simul ad qd posuisset eas compositā et presertim ex eodē et diuerso nisi quia istas duas naturas regrebat ipa mundi diuersitas que et partē hanc quas si eandem in vno sc̄z statu psistentem ac pmanentē vic̄ partem celestē que nouē p̄dictos celos continet et partē sublimarē cuius tanta mutabilitas tanta diuersitas maxime quantū ad statum inferiorū elementorū et eorum que in eis sunt vt nihil fere in eodē statu apud eos pmaneat.

Amp. corpora animalū et vegetabiliū elemēta sunt et ex diuerso composita qm̄ ex contrarijs elemēta enim p̄traria sunt si cut alibi didicisti non est igitur mirum cū vnaqueq; anima congrue obeat corpori suo vtpote p̄fectio illi⁹ et forma tanq; materie pprie non ē mix̄ si partem aīe totius mundi quidā posuit et ptem diuersum ppter congruentiā q̄ dixi eas oportere h̄re ad idē et diuersum. **Amp.** cū ipsi nouē celi mobiles indiuidua s̄t aut eiusdē sp̄ci aut diuersarū qualiter posuit plato vnicā illis animā eē potius q̄ mult̄ hominib⁹ aut multis alijs animalib⁹. **Amp.** nō videtur nosse naturā anime p hoc q̄ aīa est neq; naturā forme per modū quo for-

ma est qui ponit vnā animā diuersis corporibus per se esse natis au vnā formam diuersis materijs similiter eē natis q̄ dico ppter membra hominū et aliorū aīalium que non sunt nata esse p se sed in totis suis et de illis et ppter hoc anima toti⁹ vniuscuiusq; sufficit toti et partibus p̄sertim cū partes omnes colligantiā habeāt adinuicē mediatam vel immediatā quē admodum se h̄ res in omnibus animalium mēbris. Celi vō nō habēt a se inuicē colligantiā nisi contiguitatis. Cōtiguitas non est colligantia que sufficiat efficere vt vna anima sufficere debeat multis corporibus. Quare nondū dicit qui hoc dicit causam ppter quā debeat esse vna anima nouem celis mobilibus. Quod si dixerit alias esse colligantias illorū celorum que non immerito ignorant ab hominib⁹ ppter suū longe distare ab ipis. dico in hoc qm̄ motus iste ignorat motus istorū celorum et diuersitates motuū ipsorum ea em̄ est diuersitas eorū vt et contra diuersa habeant et polos et ppter hoc etiā plagas. Insuper motus vniuscuiusq; continuus est et indeficiens atq; totalis id ē s̄m vnā partem nulla enim ps in quocūq; illarum q̄scit. In hominib⁹ aut et animalib⁹ alijs aliter se habet nulla em̄ pars motū habet pprius et per se de interiorib⁹ nisi cor que admodum dixi. Cetera em̄ de interiorib⁹ non mouetur nisi motu totius Exteriores vero partes mouent imperio totius et tu scis causa motuū illarum. **Manifestū** igitur est ex hīs quia celi non sunt adinuicē vt membra vel ptes superiorū mundi mobilis. Cū adeo inuicem diuisi sint et motibus et motorū centris et plagis et polis vt nec partes nec mēbra illius villo modo dōrū reputari possint. **Amp.** cum aīas celorum ponat hāc solum opari in corporibus suis vic̄ vt circulariter moueat. Non em̄ vitam nutritibile operant in ea sed solum motus hm̄i. Quia igitur tam diuersi motusq; diuisi abinuicē tāq; ap̄opati motoribus suis vtpote immediati et per se effectus eorū necesse est motores eē diuersos ex vna enim virtute p se et immediate nō ē possibile act⁹ exire diuersos specie operatione naturali. Motus aut istī sunt operationes naturales et solo hm̄i motorū in corporibus suis. Nihil em̄ aliud opaf in corpora sua hoc ē non aliud influūt in ea nisi si forte dicat que nō videtur aliō esse que

non videt aliud esse quam motus. Conseruatiōe enim non indigent corpora hūmōi vel restau-
 ratiua que nutrimento pficiuntur vel alia cū
 incorruptibilia naturaliter esse ipsimet po-
 nunt qui hec senserūt. Ad hoc igitur deducit
 eos ista ratiocinatio vt necessario cogantur
 multos motores celsis antedictis pone-
 re p̄ multitudine ip̄oz. Quapropter et mut-
 tas animas cū motus circularis oīs aīal
 sit siue ab anima. Quod si dixerit quia nihil p̄-
 hibet et in mēbris animalium esse virtutes
 motiuas multas et vnicuique mēbroz mo-
 bilium p̄p̄iam virtutem licet aīa vna sit
 ex qua tanquam ex vna stella multorum radio-
 rum p̄cedunt omnes vires illo velut qui-
 dam radij. Sic ex aīa illa p̄mi celozū mo-
 bilium p̄cedunt virtutes octo motiue in
 octo celos inferiores. Dico in hoc quod p̄mo
 iste discordat ab opinione platonis in p̄te
 ista cum ipse posuerit contrarietatem in moti-
 bus celoz. Celos enim septem planetaz po-
 suit moueri ab occidente ad orientem econ-
 trario motus octauū celi ab vno autē p̄nci-
 pio per se et immediate impossibile est esse
 contrarietatem. Si vero dixerit quia aīam
 illam non posuit plato vnum p̄p̄ie et vere
 vno posuit eam multa atque contraria cum
 posuerit eam p̄positam ex eodem et diuerso
 que non est dubium esse contraria. Dico
 igitur in hoc quia vel vtraque pars compositio-
 nis istius est in celo vno vel sunt in diuer-
 sis celis due partes ille. Quod si fuerint in celo vno
 ita quod neutra in aliquo alioz debet igitur
 mouere celum illud duobus motibus con-
 trariis hoc autem nec inuenit in aliquo celo-
 rum et manifestum est ipsum esse impossi-
 bile. Quod si dixerit partem esse in vno celozū et
 partem in alio non erit ex illis anima vna
 que admodum nec ex corporibus hoc est ex
 celis in quibus sunt. **Amp̄.** p̄inde est hoc
 ac si diceret quod ex aīa que est in corpore socrati
 et illa que in corpore platōis est p̄posita aīa vna
Amp̄. in corpore vno anima vna cor-
 pore dico animato et per se vno ac diuiso
 ab alijs. Quia igitur p̄m ip̄z oēs celi anima-
 ti sunt erit hoc non aīa vna numero sed
 aīabus quot ipsi celi sunt
 que admodum se habent in alijs indiuisis aīa-
 torum tam hominum scilicet quam alioz animalium
 et etiam vegetabilium. **Amp̄.** celi qui mo-
 uentur ab occidente ad orientem econtrario
 primo motui vt ipse posuit non habet diuer-
 sitatem aut contrarietatem in motibus suis quoniam
 potius motus eozū idem sunt et vniformes

mes p̄m t̄pa sua quemadmodum et motus
 primus. Non est igitur ratio quare dicatur
 motus diuersus vel ediuerso motus eozū
 quam motus p̄mi nisi forte dicere velit hoc esse
 p̄pter stationes et retrogradatiōes eleua-
 tiōes et de p̄siones ephicidios et motuum
 eozū et aliozū motus quos p̄tholomeus
 ibi posuit ex causa quam audiisti et p̄ mo-
 dum quem alibi didicisti. Rūdeo in hoc et
 dico quia qui hanc diuersitatem motuum
 posuerunt in motibus planetarū et circu-
 lozū posuerunt similiter multas diuersi-
 tates in stellis fixis et posuerunt motum ante
 et retro in capite arietis in capite libe.
 Si vero totam aīam istam ponat in celo
 mobili p̄mo ponet igitur inferiores inania-
 tos. Unde igitur eis motus. Si autem posuerit
 eam totam in vno quoque celozū mobilium.
 In vno quoque igitur debet esse motus idem et
 diuersus cū isti duo motus et duas partes
 anime illius que sunt idem et diuersum
 causas habeat atque p̄ncipia sui esse. Si vero
 intellexerit idem et diuersum in anima velut
 duos respectus aut comparatiōes que aīe
 illi sunt altera scilicet ad idem creatoris hoc est
 ad vnitatem et immutabilitatem creatoris
 ipsius altera vero ad diuersum hoc est ad di-
 uersitatem et immutabilitatem mundi sublima-
 ris in quo est tanta rerū varietas et multi-
 tudo atque diuersitas et diuersa cū per motum
 et mutatiōes tam multas ac si intederet ip̄as
 vnam vel vnum esse ad partem creatoris in qua
 et p̄m quam non diffurcat vel diuidit vel
 virtutibus vel operatiōibus ad partem
 mundi sublimaris diffurcat atque diuiditur
 innumerat. virtutibus et operatiōibus tam p̄m
 platonem quam p̄m Ar̄. et sequaces eius oēsque
 illos qui astrozū iudicijs crediderunt omnes
 enim hūmōi totam diuersitatem rerū gene-
 rabilium et corruptibilium omnium quoque
 euentuum qui in mundo sublimari fiunt a mu-
 do superiori siue celo fieri posuerunt et hoc
 p̄pter aīam ipsius vel aīas. Corpis enim
 per modum quo corpus est impossibile est esse
 se virtutem effectiuam tam nobilium tanquam
 multiplicium operationum p̄pter istud igitur
 idem atque diuersum angulare et diffurcatam
 plato posuit aīe isti et hoc p̄p̄oloyce so-
 lummodo iuxta p̄suetudinē suam qua sicut
 dixi Ar̄. sequebat parabolas. Itaque etiam
 didicisti alibi quia nulla aīa nobilis siue
 intelligens p̄bilis est partitiōe aut diui-
 sione corporali nec vllomozū p̄gruit for-
 ma angulata aut diffurcata. Difficile autem
 yy iij

Intellectu videtur quia aia in corpore vno
 existens opari possit in corpora remotissi-
 ma et anime quide nostre potius paciun-
 tur a corpibus alienis atq; remotis q̄ im-
 pressionibus in illa faciant. Qualiter igr̄ in
 terris et in aquis et in aere tā multiplicia
 tāq; nobilia opa fiunt per aiaz istā nisi in-
 tellectu et voluntate. Corpus em̄ aie hm̄i
 siue sit vnum siue multa vt pdixi tibi non
 est tanq; instrumentū fabricatōis vt actu
 vel imp̄ssione vel tonsione vel aliq̄ modo
 rum hm̄i fiat fabricatio animalū et ve-
 getabilium. **¶** Manifestū igitur est sicut
 alibi ostensum est tibi q̄ opatio anime il-
 lius in ea que dixi et eoz hoc est animalū
 et vegetabilū non ē nisi spiritualis hoc est
 non est nisi per et voluntatem
 quēadmodū in p̄cedentibus audiisti de
 operatione creatoris qui v̄bo omnipotē-
 tissimo atq; imperiosissimo dixit et facta s̄t
 et dñantissima voluntate sua mādauit et
 creata sunt. Accidit aut̄ fm̄ hanc positio-
 nis motus celozum stellaz atq; planetaz non
 operari res sublimares neq; i eas nisi q̄n-
 tum ad q̄tuor elementarias et radicales
 naturatas seu qualitates que sunt calidi-
 tas humiditas siccitas et frigiditas. Cum
 em̄ anima illa opetur per intelligentiā et
 voluntatem tm̄ neq; indigeat celis aut mo-
 tibus eozum aut stellis aut planetis vel
 motibus eoz omnibus illis statibus et q̄-
 etis easdem opationes operabat in mū-
 do sublimari destruit igr̄ opinio hec iudi-
 cia astronomic que in motib; et p̄noia-
 forum corp̄m et in motuū consequentib;
 que sunt coniunctiōes oppositiōes aspe-
 ctuum figure ortusq; et occasus omnino
 cōsistunt et p̄pter hoc astronomici iudi-
 ces hec oia considerant et obseruat et ex
 eis iudicat dubium insup esse non potest
 intelligentiā et voluntatē anime illius vl-
 lo modozū pendere ex pdictis motibus
 alioqn omnium animarū in constantissi-
 ma esset ac mutabilissima cum hm̄i cor-
 porib; nihil mobilius sit et figuris p̄stella-
 tionum nihil in cōstantius. **¶** Amp. cū
 anime hūane longe viciniores sunt
 et mutatiōib; propter passibilitatē corp̄m
 suozum et p̄pter hoc multipliciter passibi-
 les per illa et non sequunt motus corp̄m
 suozum intelligētie et voluntates earū ymo
 potius ecōuerso impossibile erit ex neces-
 sitate vt intelligentia et voluntas anime
 illius sequantur motus antedictos. Qua

re nec opationes hm̄i sequuntur ip̄s cū
 sint per intelligentiā et voluntatē ab ani-
 ma illa. **¶** Amp. quis diceret hoc q̄ ip̄a
 figuret tri-
 angulares quadratos et alios vel q̄ ip̄a
 intendat in eos cum ip̄a non intendente
 non cogitante per motus celozū ex neces-
 sitate accidant. Sup̄uacuz em̄ esse mani-
 festū est eavel intendere vel cogitare quo
 absq; intentiōe et cogitāōe nihilomin;
 fiunt. **¶** Amp. fm̄ hoc faciet stationes et
 retrogradationes eleuatiōes et dep̄siōes
 ceterasq; figuras omnes cōstellationū et
 hoc non faciet nisi per intelligentiā et vo-
 luntatem. Quare scienter turbabit et con-
 fundet motus celestes per intelligentiā et
 voluntatē cū eius intelligentia errare nō
 possit nec eius voluntas eē nisi recta.
 Amp. d animabus nris manifestū est qz
 motibus suis hoc ē corp̄ozū suozum non
 intendant aliquā ex figurationib; sup̄a
 dictis nisi forte figuratio hm̄i sit necessa-
 ria ad aliquā aliam operationē Interdū
 em̄ seinuicem aptāt homines in figuram
 circularē quēadmodū ad choros ducēdos
 vel ad hon; q̄ h; figura hm̄i sup̄ozū
 dū Sitr se aptant et in figurā parallellā vl-
 in figurā longitudis tm̄ vel enā aliā aliq;
 put necessitas operatōis quā exercere in-
 tendant requisierit. Triangulari vero vel
 q̄dratus aut alterius figuratiōis aspect;
 in nullo iuuare pōt operationē que est ex
 intelligentia et voluntate per se et sola. Ali-
 oquin non eēt operatio hm̄i per intelli-
 gentiam et voluntatē per se. Sicut neq;
 opatio extendi aut edificandi de qb; ma-
 nifestum est tibi quia licet sint p̄ intelligen-
 tiam siue ymagināōnē et voluntatē non
 sunt tamen p̄ ea sola aut ex eis solis ymo
 ex eis per instrumēta. **¶** Amp. quid eēt
 q̄ dicit Ar̄. et q̄ etiam sensuū attestatio-
 ne manifestū est de virtutibus seminū q̄-
 rum operatiōes adeo euidentes sunt si vl-
 non eēt in seminibus vel nō operarent
 in eis quozum alterum esse necesse est s̄t
 anima illa quā plato dixit animā mundi
 omnia hec que generant et corrumpunt
 sub spera lune videlic; homines anima-
 lia et vegetabilia per intelligentiā solam
 et voluntatē anime illius generare. Sup̄-
 uacue enim et inutilit̄ essent hm̄i vtutes
 in seminib; si intelligentia et voluntas aie
 mundi per se ad hm̄i ope-
 rationes. Q̄ si dixerit quis quia vires mo

tive et aliarum etiam operationum effectiue sunt in membris animalium licet sit una anima in corpore uniuscuiusque animalis nec tamen vires ille supfluent. Dico in hoc quia primo iste destruitur duobus modis. primum quoniam secundum hoc homines et alia animalia erunt membra animalis istius cuius anima illa anima est mundi et propter hoc. Sicut nullum membrum animalis animal est. ita nec homo nec aliud aliquid ex animalibus animal erit sed erunt membra animalis illius magni monstruissimi et horrificissimi et consequenter ex hoc acciderit in nullo hominum vel animalium aliorum animam esse nec anima humana anima erit nisi equivoce cum nulla perfectio cuiuscumque ex membris hominum vel animalium aliorum anima sit vel etiam dicat sed neque homines erunt animalia plura vel animalium et propter hoc neque unus homo neque multi homines. Secundo destruitur primo huiusmodi per hoc quod anima que est extra corpus quod cumque impossibile est ut anima vel vivificet illud siue perficiat cum perfectio omnis essentialis pars perfecti sit atque de ipso et in eo de necessitate esse habeat. Quare quemadmodum anima que est in socrate non potest animare aut vivificare platonem neque villo modo esse perfectio eius. Sic neque anima octavi celi siue alterius corporis potest esse perfectio vel alicuius ex hominibus aut animalibus aut vegetabilibus que sunt apud nos hoc est sub circulo lunari.

Quoniam autem dixi tibi in precedentiibus de anima ista quod in retrogradationibus et exaltationibus et de precessionibus aliisque huiusmodi vel obsessionibus planetarum et eclipsationibus aliisque omnibus quibus virtutes eorum et operationes impediri posuerunt astronomi et non dixi in hoc sermone completum per quem firma fieret ratio seu probatio quam intendebam supplebo hic et firmabo probationem hanc. Dico igitur quia si anima illa efficit ea que numeravi et nominavi tibi vel efficit illa scienter et nolenter et ignoranter et propter hoc non volenter aut inuita. Quod si scienter operatur impedimenta virtutum et operationum planetarum qualiter igitur movet eos cum per motus et motuum figuras operantur omnes astronomi et omnes philosophi consentientes astronomis. **A**mplius vero quid eas retrogradi facit an quia plus iusto processerunt utrunque que ipsa imperasset an quia nimis celeriter moti sint

an quia peniteat ea eorumque novisse. Quare preter imperium eius et voluntatem eius moneri eos necesse est vel in parte vel in toto. **A**mplius qualiter obsidet eos constituens aliquid eorum inter duos malos ubi mirabiliter ligatam virtutem eius scripserunt astronomi. Et qua de causa eclipsat solem et lunam et interdum alios frequenter quo fructu siue utilitate tot et tanta mala querit atque procurat corporibus huiusmodi nec et in animam brutalem cadit ista malignitas ut corpus in quo est vel membrum vel aliquod ex membris eius scienter moveat ad impedimentum ipsius vel lesionem virtutis eius. Multo fortius igitur non est possibile ut hoc cadat in animam illam nobilissimam ac sapientissimam. Si vero nesciens hoc operatur hic etiam sermo valde erroneus est quoniam etiam si ista ignorantia in ea naturalis esset tamen longa tamen assuetudine millesies ablata esset ab ea et contraria eidem scientia acquisita. In brutis enim animalibus videmus per assuetudinem naturales ignorantias multas tolli et ipsa in multis quasi disciplinabiliter erudiri ita etiam ut quedam ex illis loqui siue dicere videamus si loquela dicenda est locutionis humane tales effigiationes. Qualiter igitur durasset ista ignorantia in anima mundi. **A**mplius ipsi astronomi qui homines fuerunt et sunt causaque brevius vite et tam longe a motibus istis etfigurationibus eorum et aliis que numeravi et nominavi tibi hec omnia inuenerunt investigationibus et observationibus suis. Qualiter igitur ignorare poterit anima mundi aliquid omnium istorum. **A**mplius cum animabus nostris notissimi sint motus corporum nostrorum atque membrorum et hoc est quoniam per ymaginatioes siue intelligentiam et voluntatem earum qualiter motus omnes celestes vel motuum figurationes latere possunt animam mundi cum fiant per intelligentiam et voluntatem ipsius. Si vero dixerit quod ea inuita accidunt

impedimenta virtutum suarum planetis est igitur alia virtus movens celos et planetas que ipsa anima mundi. Nullus autem philosophorum posuit aliquod horum moveri nisi ab anima neque etiam plato ipse. Quare erit alia anima movens celos vel alie anime moventes eos que anima illa mundi quam plato posuit et de hac erit adhuc questio eadem et difficultas eadem. Sequitur etiam hunc errorem per vias multas et violentas atque conflictus et ve
yy liij

lut pugna atq; rebellio fit apud celos hoc autem nemo philozophoz adhuc dixit.

Hys igitur causa exercitatiois et declarande veritatis propositis circa opinionē platonis. Dico quia secundum sententia meam non fuit opinio platonis mundum totum corporeum animal vnum esse sed celum solum hoc est totum quod est a luna supra vel vltimā sperarūz mobilis superiorūz quā plato forsitan credidit esse speram stellarū fixarū forsitan enim nona spera latuit eum quem admodum et decima et ipsum et alios philosophos. Sola quippe christianoꝝ doctrina decimum celum ponit quod et vocat empiricum hoc est prelucidum siue presulgidum et videtur hoc ipsum sensisse auicenne et platoni concordasse vbi dixit quia celū est animal

vel mundū a precellēcia mundicie et puritatis aut ab vltimitate mobilitatē scdm hoc nominatū videtur. Abubacer vero sarracenus in libro expositionis auditus Aristotiles dixit deum esse spiritūz celi quod si de creatore intellexit errauit intollerabiliter ignorantia etiā damnabilissima eū excecātū fuisse non dubites. Creator enim insupeminēcia nobilitatis vltimitate quod libertatis sue Sic ē in rebz vt neq; vnū neq; alligatū sit aut eis alicui eaz spūs em oīs vnū corpū quod vere dicit sic alligatū corpū suo vinculo naturali vt vel nō possit esse extra illud l' nō possit bene esse ex omnibz modis suis nisi in illo et cū illo hoc asit dicit propter aīas humanas que in cōsortiū beatissimozū angelozū sunt quibz quidē bene est nō autem ex omnibz modis suis quod ē dicere quia nō dum cōpleta est beatitudo earūz aut gloria cū restent adhuc eis pficiende et gloriā de oēs ille vires earū quibus ille opabant in corpibus suis et p illa. Quam longe aut sit a creatore omīs in completō omīsq; defectus. Manifestū est tibi ex vltimitate glorie illius Quia ergo de tanto philozopho tantus error facile credendū nō est. Magis mihi simile arbitroz fmo nem suū ipm intellexisse p trāspōitionem ita videlicet vt censuerit ipm spiritū celi propter nobilitatē suā et a p̄pinq̄uacionē ad nobilitatē atq; diuinitatē creatori deū esse nō ea intentiōe vel intellectu qua creator deus dicit. In illa enim nihil ei comunicat ymo nomē illud nomē est p̄p̄tū et in comunicabile creatoris propter quod nec plu

rale habet quā nō multiplicat vllō modo rum eius diuinitas. Equiuoce igitur et de et dū de omni alio et de omnibz alijs dicitur et nullatenus illa ratione vel intentione Sic igitur spm celi deū dixisse opināduz est abubac sicut Iouem aut appollinē et etiā eodē modo quo qdam mūdū ipm deum dicere nō veriti sui. quos quida ex philozophis ytalicis irridēs dixit in libro suo hoc Quod pulchritudo potest eē isti rotūdo deo Quod aut querit de alijs celis vtrū illa eadē aīa aīati sint an habeāt vnū quot quod eorū aīam p̄p̄tā. Cōuenientiꝝ dicens dum videt secundum platonē. quod vnū quot quod eorū aīa p̄p̄tā aīatiū est et quā vnā intellexit incōpositā ex eodē et diuerso totāz aggregationē aīaz illaz propter colligatiōnem quā hēnt celi ad inuicē. Quēadmodum ipse idē plato posuit caput et cor et matricē in hominibz animal esse nichilominus cū hominēz vnū quodq; animal vnū quēq; esse. Sicut et mundus vnū totū et vnū vniuersum cōmunit ab hominibz nūcupat vnū vero siue vnitatē quod posuit in anima illa posuit in celo quod ipse opinabatur p̄ncipale ac nobilissimū int celos. Diuersus vero aīe illi videt intellexisse aggregationē aīaz alioꝝ celoz. tū propter multitudinem atq; diuersitatē eaz. tū propter diuersitatē que apparet in motibz eoz. nec nō et cōtrarietatē admodū celi illi quod nobilissimū ac p̄ncipale opinatū est. Des etiā scire quod caput in hoīe plato posuit hominem esse. residuū vero sicut columnam ad supportandū atq; gestandū in alto hominē. i. caput ipm. Sic et nobilissimā partem vniuersi corporei totiq; residue eiusdem supeminētē animal eē posuit. et residuum velut quōdā vehiculū ac sustentaculum in sublimi hēre et deferre animal illud Neq; negaret plato mēbra hoīs p̄tes hoīs esse. propter cōmunē vsum noīandi hoīem. homo enim nominat cōmunit et vsualiter. nō caput solū s; totū. quod ex capite supposito quod componit et ipse intelligit et plato intellegebat quod a pte illa supeminētī totū nominaret homo. quēadmodū a pte corpis tanquā ab humo. p eo quod terrestris est siue terrena totū nominat hō. Quāquā igitur platonis consuetudo esset sequi methaoras ista tū videt mihi similioꝝ intentio sermonis eius de aīa mūdi. Debes aut scire quia eousq; excecati sunt. eousq; intellectu deficientes vt crederent vnā animā

mundi in numero, quicquid in mundo est animatum animare nec aliud esse secundum essentiam et veritatem animam socratis quam animam platonis. Sed aliam animam et hoc ex alietate animationis et animati, ex quo necesse habent recipere non aliud esse socratez quam platonem secundum essentiam et secundum veritatem, sed alium ex predictis alietatibus. Quia propter generationem et corruptionem secundum eos non erunt in hominibus vel in alijs rebus. Cum generatio sit ingressus secundum Aristotilem in substantiam et corruptio egressus ab illa nec fiant secundum accidentia quoniam potius secundum substantiales formas, huiusmodi enim mutationes versus que fiunt secundum accidentia vel accidentiales formas alterationes sunt, non autem generationes aut corruptiones.

Amplius, neque homines neque alie res numerantur secundum accidentia neque dicuntur. Unus et alius aut unum et aliud neque enim socrates quondam puer et modo senex numeratur unus et alius aut duo homines quavis ipse senex differat a se puero, multa numero sitate accidentium. Quare si non est inter homines alteriusmodi differentia quam secundum accidentia, non cadet numerus apud eos, neque erunt multi vel multa sed erunt unus et idem homo quemadmodum socrates quondam puer et modo senex. In destructione autem huius erroris non rationibus aut probationibus utendum est sed igne et gladio omnique penali genere exterminij. Nec te conturbet sermo cuiusdam ex ytalicis philosophis qui dixit quia sola accidentium varietas facit differentiam numero, quam intentio eius non fuit in hoc nisi vel excludere differentiam specificam et alias substantiales differentias, nec retulit intellectum sermone sui ad nos, intelligens differentiam ipsam distinctionem nostram, fuit igitur intentio eius in hoc sermone quod sola accidentium varietas id est non species aut differentia substantialis aut aliquid commune omnium essentialium facit differentiam numero hoc est diversitas ipsa individua vel facit distinctionem numerali nobis individuum. Non enim in specie distinguimus individua sed magis unimus similitudine essentiali omnimoda que est eis species vel potius que est ipsa species secundum ipsum. Ipsemet dixit quia species est substantialis similitudo individuum et debes intelligere quod dixit substantialis hoc est secundum totam substantiam propter enim rationem speciei nihil habet substantiale in diuiduum. Scito autem quia huiusmodi similitudo

nominatur communiter idempritas in specie. Nec dubites quia si intellectus noster illuminatus esset hic illuminatione glorie sue ultime distingueret et numeraret in ipsa specie sua non quidem dissimilitudine quia nulla est eis in ipsa specie sed diversitate qua videret hoc non esset illud et e converso et verissime numeraret. Diceret unum et aliud et tertium. In statu vero huiusmodi tam tenebrose miserie non illuminatur a dea numeranda et distinguenda nisi per ipsas accidentium varietates accidentium dico sensibilibus nisi forte splendore prophico aut alio desuper venientis irradiationis humane, hoc ei facere posse donec. Dico etiam quia quemadmodum et alibi didicisti sicut anima brutalis non est perfectiva humani corporis aut hominis et propter hoc multo fortius anima ista celestis quam plato posuit non erit perfectiva humanorum corporum aut aliorum animalium aut vegetabilium. Cum multo maior diversitas sit inter corpus celeste et corpora humana quam inter humana et brutalia. Eteodem modo se habere necesse est de aetherialibus et aliis celorum si aether eis vel aethera ipsos posuit.

Revertar igitur et dicam quia animam istam non videtur plato posuisse nisi vel in celo uno vel in ipso uno, converso nonne celos mobiles continere quod autem in precedentibus pertrahimus sermonem platonis dixit de diuisioibus atque diversitatibus celorum versus quod per eas prohibebat aether una aetheri eos omnes. Scito quod facile est et naturis multis et aetherialibus nobilibus colligationes habere ad invicem et firmare eas atque roborari per contactum corporum suorum. In naturis autem unum exemplum est tactus ferri et adamantis vel etiam magnetis que longe minoris virtutis quam adamas in parte ista. Cum enim ferrum tetigerit adamantem vel etiam magnetem attrahet alio ferrum et illud aliud et forsitan non habet istud finem. Unum et si acciderit tetigerit huiusmodi lapidem recepit ex ipso tactu huiusmodi virtutem attrahendi et quasi aglutinandi sibi acum aliam et scilicet similitudinem faciet de alia et tertia eodem modo operabitur in quarta et quarta in quinta. Nec est experientia probatum adhuc apud me an finem habeat hoc, an stet in aliquo numero acuum. Videbis enim an stet in aliquo certo numero. Videbit enim acuum primam sic ordinatam perdere ex lapide isto quem tangit deinde scilicet acuum ad herere illi per tactum siles et fieri et quarta et ita de alijs. Quia igitur virtus adamantis que sibi facit ad herere acuum primam transmittit et in omnes acuum. Quid mirum si virtus vivifica aether

Pars prima de vniuerso

primi celi transfunditur in scdm et a scdo
in tertium et ita donec veniat ad vltimuz
celoru nobiliu quod e celu lune etia si no
sit alia ligatura vel ligatio inter eos qz co
niguitas siue tractus. Quemadmodu ap
paret in exeplo pposito. **Amp.** in sitio
nibus arboru manifestu est tibi ipo sensu
quia transfundit vtus vitalis a trunco in
surculum insitu illi cu alia ligatura qz co
tactus sibinuice non hereat. **Q** ergo mi
rum si vita illa pmi celi se transfundit in fm
et ita de alijs. **Amp.** in ipsius vite con
trarijs inuenies transfusiones numerabi
les queadmodu in morbis **Q**
non est p me neqz leuis admiratiois qa
vno laborante morbo caduco cadente ca
dunt multi. **V**ides igr qz morbus iste se tras
fundit in stantes et maxime pueros etiam
pter appropinquatione contiguitatis ipa
etiam medicina laxatiua et purgatiua so
lo aspectu virtute sua transfundit in aspi
cientem et humores noxios illi et euacuat
ipso. **N**otissimu etiam est tibi de virtute
ignis et alijs actiuis qualiter transfundat
opationes suas in contigua sibi passibilia
atqz receptibilia opationam suaru et quia
tractus via est ad hmoi opationes. **Q**ua
re si primu illud ac nobilissimu celum fm
platonem sedes aie est illius et ppter hoc
necessario e habens in se maximam redun
dantiã vite ex ipsa pntentia fontis illius.
Quid miru si in corpa sequentiu celorum
influit vita et motus aliaqz animaru opa
tiones cuz hmoi corpa ex ipa similitudie
celi illi nobilissimisqz suis dispositioibz
has influentias recipiendas naturaliter ap
tatissima sint eozqz captatissima. **S**ic ei
qntum mihi vides fm intentione plato
nis fonte vite et motus habere in se celuz
illud. **S**icut sol fonte luminis et caloris et
simili largitate in receptibilia illos influe
re. **Q** si dixerit qz influentie ille aut aie
sunt aut tantu influentie animalis no re
fert opinor fm platonem hoc est non vides
inconueniens ee concedere qz reuera aie
sint. **L**um ipemet quasdam partes anima
lium animalia ee dixerit Aristoteles non
abhorruit dicere quoqz animã oculi visu
esse siue virtutem visibilem. **S**i vero quis
objiciat qz fm hoc erit anima ex anima
nec hoc inconueniens est apud multos vics
qz virtus visibilis ex anima totius anima
lis siue hominis siue alterius sit. **N**ec du
bitat ab aliquo intelligente quin pfectio

oculi quia est instrumentu viuum et natu
rale viuendi sit pfectio corporis naturalis
Potentia viuentis siue vita ha
bentis **Q**uare erit ex necessitate anima se
cundu hanc diuisione Aristotelis nisi for
te Aristoteles intelligere voluerit de cor
pore perfecto quod natu est ee p se vel in
alio vel de alio et hoc fortasse non irratio
nabiliter quis intelligat aiam vero filij ex
anima patris esse impossibile ee iam de
claratum est tibi p me alibi apud Aristo
telem vero et sequaces eius non reputat
inconueniens intelligentia esse ab intelli
gentia donec veniatur ad vltima qua di
cunt esse motorem celi siue spere lunaris.
Primam autem intelligentia solam a crea
tore esse per via creationis **S**ecunda vero
a prima sicut alibi ia dixi tibi. **C**onseqns
igitur e vt nec reputent inconueniens aiaz
secundi celi esse ab anima prima vel ab in
telligentia primi celi. **A**nimas etiam no
stras creari ab aliqua ex intelligentijs di
cere veriti non sunt intollerabiliter abute
tes verbo creandi et creatione ipsam que
opatio est propria et possibilis creatori bn
dicto creature errore ipssimo tributes.

Quod innumeros forme anime il
lius plato applicuit et aptauit et
quasi in compositionem ipius ve
nire illos asseruit ex ipsa mundi fabrica
cui animam hmoi posuit accepisse vides
Posuit enim distancias que sunt a terra vs
qz ad celu nouum ymovsqz ad octauu se
cundum ipm pportionales esse numeris
quos posuit in figura sua et totu mundu
esse posuit musicalem ptesqz ipius iuxta
qz de eo intelligere potuit pportionibus
musicis sibinuice naturaliter consonas et
pexas et ppter hoc ipsam animã mun
di que corpore suo concordare necesse ha
bet atqz congruere similibus nexibus esse
naturaliter vnitam quodammodo compa
ctam quemadmodu tetigi tibi supra cum
loquor de eodem ipius et diuerso. **I**ndu
xit etiam eum vis virtusqz musicaliu p
portionu qz a deo vt ipsemet dixit potetes
sunt in animas nras vt tote anime nostre
in pte earum posite videantur immutat
quippe eas mira facilitate secundu dispo
sitiones illas que sunt secundu virtutem
scupiscibilem et irascibilem et hoc p voto seu
libito musicat. **S**i i arte musica exercitat
fuerit reuident pira dolore naqz i gaudiu

et econuerso et ab ire turbatiōe in tranquilitatem atq; serenitatē a timore in spes sine fiduciam a pusillanimitate in magnificentiā et econuerso incredibili velocitate eas transferunt atq; demutant hinc est q; cū plato credidisset nihil nisi suo simili delectari naturaliter credidit anias nostras ppter uehementissimas delectatiōes quas habent anime nostre in consonantijs similes esse ipsis et ppter hoc cōpositas esse ex consonantijs musicalibus et inde etiam idem de aīa mūdi sensit addens ipsi mūdo uelut musicam duplicē. Lum em̄ musica humana bis dyapason nō excedat musicam celestē vsq; ad q̄ter dyapason ascēdere affirmauit philolaus quoq; philosophus hac eadem ratione p motus aīam humanā posuit armoniam et cōsequentē ipsam animā mundi. Multis autē vijs et modis positiō ista destruit et primū quia similia non solū fastidiunt sed etiā contristat animas nostras. Neq; em̄ calore delectatur nisi qui frigidus ē nec frigore nisi qui calidus nec cibo vel potu nisi qui esurit vel sitit sic quietē delectabilem facit motus et econuerso et ad hunc modū est respirare in multo alijs. **Amp.** fm̄ hoc i solis numerabilibus et mēsurabilibus eēt delectatio aīabus nostris. Quare in simplicibus et in corporeis q̄ntitatem non habentibus nulla eēt eis delectatio q̄re nec inscientijs nec in virtutibus nec etiā in ipso creatore in quo constat eē vltimitatē delectationis et aīam nostrarū beatificam suauitatem. **Amp.** quēadmodū anime nr̄e tantis studijs consonantias exquirūt et instrumenta musicalia sibi fabricant amore musicalis suauitatis. Sic et multo amplius anima illa consonantias istas exquiret et potissimū nature sue et cōpositioni cōgruentissima ita vt si possibile eēt armonicas melodias omnes celos faceret resonare. Jam autē declarauit Aristoteles musicalē sonum vel aliū quēcumq; celos resonare vel habere non posse voces em̄ ibi locum non habent. Sicut neq; localia instrumenta. Sonus vero omnis ex violenta collisione perficitur. In celis vero nec violentia nec collisio locum habet et ppter hoc neq; sonus presertim cū sonū emittat aer collisione h̄mōi compressus. Aerem vero in celis esse impossibile est cuz locus eius naturalis intra speram lune sit et sub spera ignis. Declarauit etiā aristoteles q; so-

nus est dispositio per collisionē imp̄ssam in aere et ppter hoc tam diu portat imp̄ssionem h̄mōi hoc est tam longe ip̄m collisio impellit vnde nec vltius audis hinc est q; nec pilus nec capill⁹ nec lana sonus perficit vel imp̄ssit nisi densatus vel globatus quoniā aliter collisionē aeris efficere non sufficit nec in aqua sonus posse fieri videtur et sonitus qui auditur maris nō est ex collisione aque ad aquā absq; imp̄ssito aere neq; aque marine ad litorea vel scopulos omnimodo em̄ istius dispositionis receptibilis ē et ppter hoc multi ex antiquis sonū diffinierunt aera ictum vel alusum quē ratio euidenter materialis est. Incōuenienter igr̄ collocata esset anima in parte superiori mundi corporei in tanta sc̄s nature sue dissimilitudine vt cū ipsa composita sit ex numeris armonicis nihil armonie eēt in illa regione sua. Quā si dixerit quis quoniā armonia sp̄ialis siue intellectualis ē ibi in numeris motū et pportionum iporum. Dico quia sermo iste ē euidentis impossibilitatis. Motus em̄ octauę sperę ad motum sperę vel stelle saturni est in pportione triginta annoꝝ ad vnum diem motus dico diurnus. Unaquaq; em̄ die naturali octaua spera quasi se totam pfecte describit siue pertransit. Stella vero saturni fm̄ platonem non minori tēpore q̄ triginta annis ptransit eandem. Stella vero Jouis in duodecim annis ptransit totum circulum signozum. **Manifestum** autē est quoniā iste pportiones armonice non sunt. Ip̄e etiā posuit q; musica celestis non excedit quater dyapason quater vero dyapason non est nisi sex de culpa pportio vel fm̄ eam. Sex de culpa enim pportio quattuor duplas continet p̄tinet quartū p̄ma est a sex decim in octo Secunda ab octo in quattuor tertia a quattuor in duo quarta a duobus in vnu p̄nominate autem pportiones multo maiores s̄t. Quā si dixerit quia inter speras planetarum siue motus earū sunt pportiones armonice et iste fm̄o similiter manifeste erroneus est pportio enim motus sperę siue stelle saturni ad motum sperę vel stelle Jouis pportio ē triginta ad duodecim hec autē est dupla sesquialtera fm̄ cursus eoz mediū. S; cursus equus facit aliam longe pportionē inter eos et oīno non armonica fm̄ veritatē. Si em̄ cursus

equatus et cursus medius eiusdem quantitate essent precise esse reuera proportio inter motus istorum duorum planetarum. Saturni videlicet et iouis armonicis composita ex dyapason ex dyapente. In ceteris quoque planetis cum examinauerit motus eorum equatione verissima inuenies proportiones motuum omnino non esse armonicas et si diligentior consideratione feceris per retrogradationes et stationes inuenies motuum proportiones ab armonicis dispositionibus etiam si alias essent inter motus illos multipliciter illos auertere. Quod autem posuit de distantibus et proportionibus earum an concordet probationibus ptholomei et aliorum tuum erit videre quam proportiones distantiarum magis videantur debere esse. Sicut tetigi tibi in precedentibus. Celi enim omnes mobiles proportionales esse videntur ex magnitudine siue spissitudine seu profunditate. Contrarium enim hoc est contraria habitudo videtur indecens immundo superiori deformitas. Non erunt igitur ille proportiones distantiarum quas plato posuit et hec et similia relinquenda arbitror considerationi tue. **Amp.** diuersum illud quod parte anime istius posuit aut est diuersum **fm** essentiam suam habens scilicet in seipso partem et partem aut est diuersum tantum **fm** virtutes et operationes. Quod si **fm** essentia erit de ipsis partibus eadem questio videtur an partibiles sint et aggregate ex multitudine aut non et quam illud diuersum non est compositum continuatione siue continuitate partium homini enim compositio corporis tantum est et per se. Quare erunt aggregate partes ille ex simplicibus seu ingibilibus et illis utique finitis alioquin esse anime illius esset infinitum et intelligibile atque intellectu interminabile et intransibile homini autem positiones respicit ista philosophia et omnia alia. Nemo enim recte sapiens philosophatur de non intelligibilibus. Erit igitur diuersum istud aggregatum ex finitis simplicibus et illa erunt ex necessitate substantie cum sint partes substantie illius que est diuersum hoc. hec igitur substantie aut erunt viuentes aut non viuentes et iterum intelligentes vel non intelligentes. Quod si fuerunt intelligentes et viuentes erunt igitur substantie nobiles et erunt vel anime intelligentie vel spiritus angelici. Quare pars anime illius erit composita ex aiabus vel intelligentibus vel spiritibus angelicis hoc autem quod inconueniens sit et quod inauditum hactenus

plene nosti. Si vero fuerint partes ille non viuentes erit igitur multo fortius totum non viuens et non viuus enim vel mortuus viuum esse impossibile est. Quod si dixerit quod diuersum illud non est diuersum diuersitate partium aggregatarum in compositione ipsius sed diuersitate virtutum et operationum que ex ipso sunt tunc pars reliqua eiusdem anime non erit multo fortius diuersum cum ea ex necessitate sit maior diuersitas et multitudo operationum tanquam ex superiori ac nobiliori quam sit illud diuersum omnis namque virtus quanto superior est quantoque nobilior tanto est virtutibus et operationibus multiplicior et maxime si coniuncta fuerit corpori. Sicut appetit euidenter in anima rationali que longe multiplicior est in virtutibus et operationibus quam brutalis et brutalis quam vegetabilis. Qualiter autem aliquis ponere possit ex aliquis substantiis vel virtutibus unam esse vel aggregatam vel alio quolibet modorum composita nisi ex defectu et inbecillitate intellectus videre non possit. hoc autem dico propter inbecilles et erroneos qui vel animam rationalem vel aliam quamcumque ex substantiis nobilibus aggregatam ponere audent ex simplicibus vel substantiis vel virtutibus ex quarum operationibus vel virtutibus unam aggregatam vel alio quolibet modo componi impossibile est hoc enim est ac si quis diceret unam virtutem aggregatam esse vel alio modo compositam ex virtute visibili et virtute audibili. **Amp.** si **fm** veritatem numeri venirent in compositione anime mundi esset composita **fm** veritatem essentie sue ex illis que re ex necessitate numerus in veritate essentie sue et propter hoc non esset vera substantia ymo essentia sua et veritate atque genere quantitas et propter hoc esset in subiecto et non esset ipsa subiectum veri nominis. **Amp.** unitates ex quibus esset numerus ille vel essent substantie vel accidentia. Si essent substantie rediret questio quam premissi que vel minime et intelligentes vel non etc. Quod si essent accidentia ex illis impossibile esset fieri nisi accidens **et essentia non esset sibi ymo accidens.** **Amp.** sic in numerum illis sunt proportionibus armonicis. Sicut proportionibus contrarie. Sicut enim sunt ibi nouem et octo et sex et quattuor tria et duo et unum habentes adinuicem proportionibus armonicis. Sic sunt et ibi nouem vel septem et quinque et tria et nouem et quinque et septem et quattuor quorum proportionibus omnino contrarie sunt

armonijs. Quare sicut pcedetes numeri adinuicē resonantiā faciūt in aīa illa. Sic isti contrariā dissonantiā in eandē et etiā maiores dissonantiā utpote plures discorantium pportionū q̄ illius pportioib⁹ armonicis adinuicē connexi sunt. Nō minus igr̄ inepta est compositio ista ratione hmōi dissonantiā q̄ apta ratioe psonātiarum. Manifestū est igr̄ tibi per ea que pcecesserūt nec fm̄ rem et veritatē platonem posuisse hmōi compositionē aie celesti et hoc apparet euidenter ex alijs sermonibus ipius. Cum em̄ dixerit eā omnibus intelligētib⁹ pstantiorē euidenter intellexit eam simplicē esse cum simplices substantie ex necessitate pstantiores sint cōpositis. Similr̄ apparet ex mixturis et diuisionibus ex quibus illam esse compositam. Spūales enim substantie nec mixtibilis sunt nec secabiles sed neq; corporales substantie mixtibilis in corporeis aut ecōuerso sicut alibi didicisti et quocūq; modo coniungibiles sint ad vnū efficiendū illō tñ q̄ eis componi impossibile est diuisibile esse quemadmodū homo ut homo diuisibilis non est aut secabilis quocūq; em̄ modo diuidere necesse eēt in aliq; ex partibus cedere illa em̄ indiuisibilis ē diuisione hmōi. Apparet igr̄ euidenter fm̄ rez et veritatē nec platonē nec aliū intelligētem ita sensisse de aīa. Parabolas vero platonis psequi per singula que ipse enumerat diffusiorē expositionē desiderat q̄ paciatur in eū in hoc ppositū neq; aliud. In hoc q̄ formā corporeā anime ille posuit intelligendū puto nisi q̄ vtutes anime illius extēsas et dilatatas esse in corpus celi iuxta figuras illas celestes ymaginatus est quemadmodū si qs dicat aīaz humanā figuram hīe duarū lineaz rectarum eqlium sese inuicē ortogonaliter secantiū qm̄ et corpus humanū hmōi figuram euidenter habet hoc aut est ac si qs poneret eaz compositā ex virtute intellectiua p̄ma ac superiori parte et vtute operatiua in fima operatiua in q̄ in corpe et per corpus. Medijs autem vtutibus p̄cupiscibili et irascibili tanq; partibus altera dextera altera sinistra et virtuti quidē incupiscibili sedē quidam posuerūt epar sue in epate et sedem amoris epar dixerunt. Virtuti vero irascibili cor. Un̄ et magnifici cordis et p̄ni cordis eos dixerūt in quib⁹ magnificētia et pusillanimitas sunt q̄s non est du-

bium disportiones eē virtutis irascibilis nostre. Si quis igr̄ ista de causa scz quoniam anime humane vtutes extendunt velut ab alto in deorsum et sinistro in dextrum et ecōuerso iuxta figuram corporis sui posuerit eam spūaliter habere figurā huiusmodi in hoc ponere videbit ad modum platonis et si vltius in hmōi positione pcedere voluerit etiā totam figuratiōem corporis humani aptare eidem per viam istaz poterit. Diffundunt autem et extendunt vires siue vtutes eius per oīa mēbra vsq; ad oēs extremitates ipius corporis quemadmodū manifestū est de sole quia luminositas eius in orbē circa ipam circumquaq; et in omnē partem effundit sequens formā ipsius corporis solaris et generaliter verum est quia vtutes corporales sua extensione operationūq; suarum diffusionē formā sue originis hoc est corpus a quo oriuntur mutant sic visum ē forsitan platonē de virtutibus spūalibus

Originis id est substantiarū a quibus exeunt imitant. Visum est etiā multis ex philozophis quia virtutibus et substantijs spūalibus que coniugibiles sunt corporibus et perfectibiles eoz corpora aptantur p exigentia seu congruentia operationū ipsarum et q̄ etiam cōfigurent eis hoc est figuratiōe assimilentur et in hoc utiq; recte senserunt videlicet de aptatione figurarū anima nanq; serpentina vel alterius reptilis nō posset esse in corpore eleuator ad gradiendū naturaliter apto. Sicut neq; anima humana in corpe serpentino ipse igr̄ vtutes et operationes animaz requirunt figuras corporum sibi congruentes. Quare potētaliter siue virtualiter videntur ipse anime aut figuras huiusmodi habere aut nō nullam similitudinem earum. Potuit etiā esse q̄ platonē considerauit in anima humana vtutē vitalem seu viuificatiuā quasi centrū vel medium anime ipius deinde virtutem intellectiua pcedentē ex illo medio in sublime virtutem vero operatiua per corpus velut pcedentem ex illo medio in deorsum virtutem vō concupiscibilem et irascibilem pcedentes iterum ex illo medio alteram in dexteram partem alteram in sinistram. Et forsitan propter hoc opinatus est figuram corporis humani huiusmodi lineationis esse debuisse hoc enim expresse videtur in orbibus celestibus.

Quattuor em sunt numerositate virtutes
 et videtur esse principales in anima humana
 Si quis vero dixerit virtutem gressibilem esse
 velud vnam ex homini lineis vicis que a virtute
 vitali prenditur in deorsum. Virtus vero
 operatiua artificiorum vel aliorum quorum
 cumque necessariorum prenditur in vtriusque la-
 tus ad instar brachiorum et indubitanter in
 brachijs et manibus est virtus homini. Vnde
 non leue argumentum humane salutis et re-
 formationis in homini figura possint lex et
 doctrina christianorum quam reformatio forme
 siue formatio respondere debet atque con-
 gruere. Quia igitur plato motum circulari in-
 tellexit esse primum ac nobilissimum motuum
 et hunc opinatus est esse difformem et vnum siue
 eundem et diuersum siue rectam et obliquam
 iuxta sermones Aristotelis. formam congruentem huius
 motibus et figuris eorum posuit anime mundi
 di superioris quasi ex aera potentialiter iux-
 ta exempla posita apud primam suam virtutem
 ac persistentissimam esset vna et eadem et poten-
 tialiter circularis hoc est potens naturaliter
 in motum circulari et homini posuit ex ea pri-
 mum motum esse illum rectum scilicet vnum et eun-
 dem et equalem in quo nulla diuersitas.
 Secunde vero parti posuit similiter formam cir-
 cularem sed diuersam atque obliquam ut
 pote in motum obliquum multisque diuersi-
 tatibus obnoxium naturaliter potens. Super
 his que de motibus ipse sensit et sequen-
 tes eius audiisti contra dictionem. Que
 si vera est neque secundum veritatem neque secundum para-
 bolam stare potest positio hec platonis.
 Audiisti etiam intentionem meam in hoc hoc
 est in motibus celestibus prout sustinuit bre-
 uitas capituli **A**udiisti probationes
 et ymaginationes tholomei **E**x
 quibus omnibus facile est tibi destruere hanc
 positionem platonis et ex his que audiui-
 sti a me hic licet adiuetur parabolas eius ex
 emplis quibus potui et ista sufficere arbi-
 tro: hic ut fiat tibi certitudo de ista positi-
 one platonis tam famosa et que tam profunda
 et a grecis et a latinis vsque hodie habetur
Utrum autem mundus ille superior
 animal vnum sit an plura et vtrum
 celi ipsi animati sunt et an anime
 eorum rationales apud Aristotelem et sequen-
 tes eius determinatum habetur et etiam apud
 multos ex ytalicis philosophis doctrina
 vero hebreorum atque christianorum hactenus
 talia non curauit. Sensus enim hebreorum con-
 tenta solebat esse libris sui legis et prophete

tarum a tempore autem multo ad fabulas
 in credibiles sue conuertit et illis se totaliter
 dedit paucis dicitur exceptis qui commi-
 xti genti sarracenorum probati sunt. Sensus vero
 christianorum virtutibus et sanctitati atque ve-
 nerationi creatorum totaliter se subiciens
 philosophiam ad modicum amplexata est nisi
 quantum erraneorum perversitas et insipi-
 entium contradictio eos coegit et ad defen-
 sionem legis et fidei et destructioni eorum
 quibus vel salus quam sperant vel honor cre-
 atoris impugnabatur. Et de animabus
 suis homines huius legis solliciti animas
 celorum attendere noluerit pro eo scilicet quod nec
 professioni eorum nec saluti scientia earum
 profuisse vel ignorantia earum obesse vis-
 sa est ipsis et siue mundus ille animal sit
 vnum et siue celum animal siue celi anima-
 lia horret tamen gens illa hoc tanquam mon-
 strum. Sic penitus ignotum et tanquam noui-
 tatem de qua ad se nihil pertinere arbitrat
 stupet et etiam refugit quamquam aliquis de no-
 bilioribus ac sapientioribus inter doctores
 gentis illius ignorantiam eius in quodam
 libro suo non erubuerit confiteri et in alio
 etiam hoc se dubitare dixerit credere igitur
 in parte ista Aristotelis vel cui vis alij nihil picu-
 li est legi vel fidei vel doctrine christiano-
 rum. Illud autem non leue piculum habet vicis sen-
 tire de aiabus illis que gubernatrices sunt
 rerum inferiorum et maxime humanarum et hoim
 Similiter et que effectrices sunt siue pro se siue
 pro corpora sua euentum humanorum legumque
 perfectarum vel aliorum que astronomi posuerunt
 eis nec mihi etiam videtur vllomodo que si-
 gna sint rerum homini neque pro rebus huma-
 nis nullomodo consulenda corpora celestia
 et de hoc audiisti intentionem meam iam in
 multis capitulis. Illud cum dubitandum tibi
 non est quia si celi vel animati vel etiam
 animalia sunt animabus eorum naturaliter com-
 missum est regnum corporum suorum et motuum.
 In alia vero nihil ad eos de gubernatio-
 ne naturalium. Nihil enim faciunt eorum que
 sunt gubernatorum siue rectorum quam nec le-
 ges condunt neque promulgant nec quicquam
 precipiunt aut prohibent neque consulunt aut
 suggerunt neque suadent aut dissuadent que-
 que Quare genus humanum arbitrio suo com-
 missum est et gubernationem cum adiuto-
 rijs que sunt ei a parte creatorum propter natu-
 ralia. Sicut sunt iudices reges principes et
 consules et magistratus consilij et do-
 ctiores. Sacerdotes et sacerdotum offi-

scia et de hys adiutorijs sunt lex et doctē
na atq; pphetia et intelligo in pphetia vi
siones et reuelatiōes. In adiutorijs etiā
creatoris que numerare nō sufficio ymo
nec intelligere intelligo miracula flagella
et terrores hysq; pstraria.

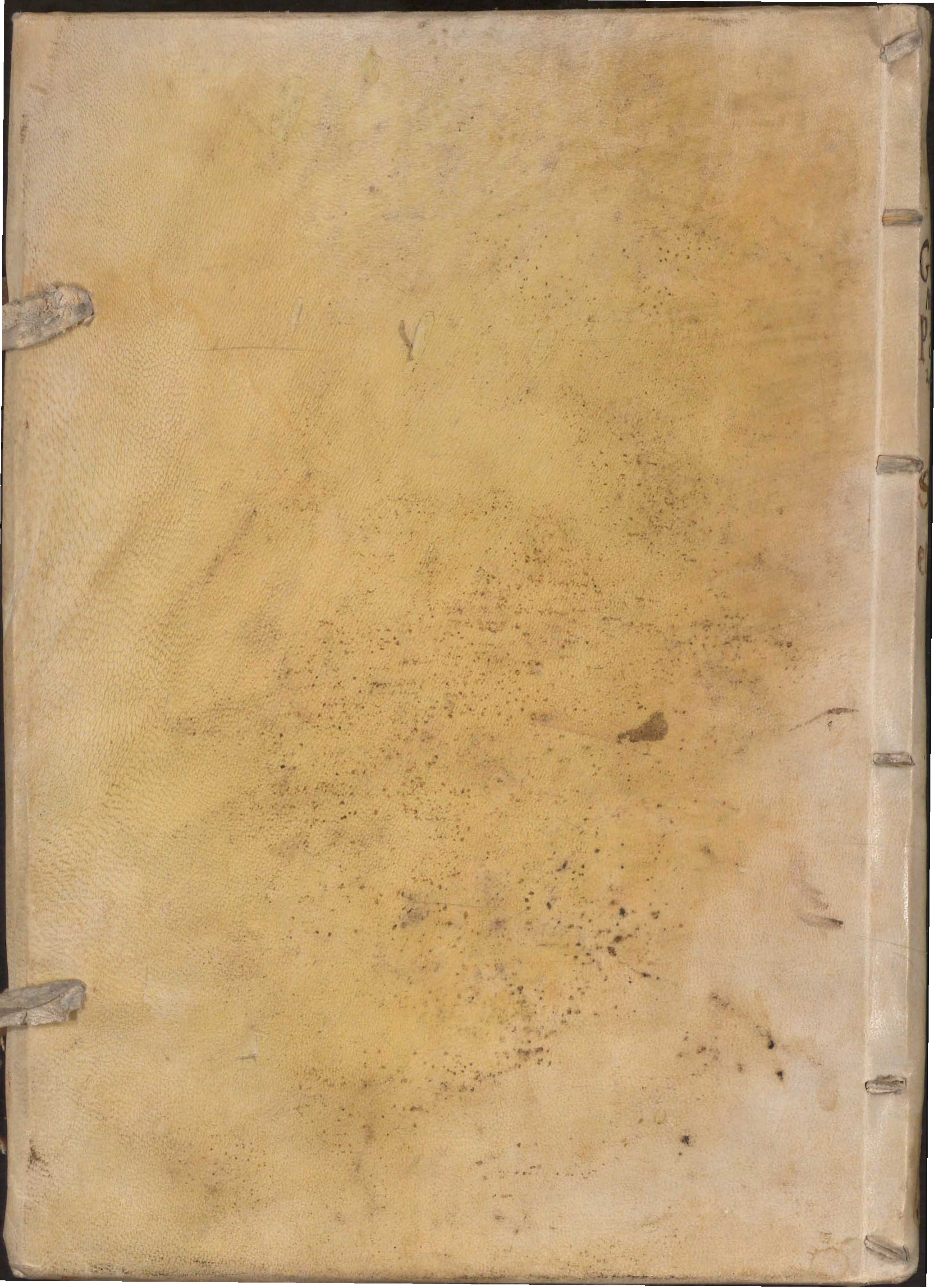
¶ **U**i autē posuerūt vniuerso vim re
gitiuam p̄ter ip̄m creatorē ⁊ ad
iutoria ip̄ius iuxta q̄ ea nomina
al et insinuauit supuacue posuerūt illam
cū ista sufficiāt ad regimē vniuersi. De ad
iutorijs v̄o creatoris etiā ip̄i sancti ange
li sunt qui multiplicib; officijs rebus hūa
nis consulūt homines que dirigūt et ad
iuuant. Sicut audies in tractatu sequēte
istum. Et de huius vi regitiua an sit sub
stantia an accidēs ⁊ vbi sit et que est eius
opatio p̄ter eas q̄s nominauit q̄rendū
esset ab hys qui hāc posuerunt. De quo si
p̄scrutari volueris inuenies eā vel om̄ino
supuacuum ociosamq; ⁊ nihil agentē vel
esse figmētū errore incredibili sompniatū
Et cū partes gubernatiōis numeraueris
atq; diligēter p̄sideraueris nō inuenies de
hui; figmēto q̄ aliquā eaz efficiat vel ad
iuuet vt fiat. qm̄ neq; mandatū neq; ph
bitionem neq; aliq; aliorum que predixi
eam inuenies opari.

¶ **U**i vero sp̄s sanctū terciā sc̄s in
beata et gloriosa trinitate p̄sonā
animā mundi posuerūt et ipsum
sp̄s sanctus omnino nō nosset naturā ac
rationē anime ignorare euidenter se osten
derunt. Cū anima oīs perfectio sit et pars
animati sui et alligata corpori q̄ animat.
Sp̄s vero sanctus tā longe sit ab vnoq; q̄
istorum q̄ntum vtilitas libertat; et glorie
qua deus verus ac solus ē eum vel alliga
ri vel includi nulli corporū pmittit. Et in p̄
ma parte tractatus istius declaratū est t̄i
bi declaratiōibus certissimis trinitatem
vnum solum ac verum deū esse et vnam
quāq; trium personarū puram verum ac
solum deum eē. Quod si illud in errore istus
induxit eos qui opposuerūt quia videlicet
sp̄s sanctus dator est vite et fons vbiun
q; vita sit et quia tota vita mūdi ab eo ē
sides; necesse habebāt sentire de vna q̄s tri
um illarum p̄sonarū cum vnaq; illarum
vitam det omni viuenti p̄pter qd̄ et dicit
vita seruloꝝ id est fons vite et datur om̄i
q̄ viuit in vnoquoq; seculorū Amen.

Explicit sc̄da ps̄ p̄me ptis de vniuerso.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines, with some lines appearing as distinct paragraphs. The characters are too light and blurry to be transcribed accurately.

12. 11. 11. 11.

